Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.

Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.
Le Nouveau Testament en langue Wolof, revision de 2010

copyright © 2010 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For full copyright statement, see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.
For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 17 Jul 2020
79742756-9e1e-54a8-8cef-3115026c278e

Contents

MACË 1
MÀRK 37
LUUG 59
YOWAANA 97
JËF YA 126
ROOM 162
1 KORENT 179
2 KORENT 195
GALASI 205
EFES 211
FILIB 217
KOLOS 221
1 TESALONIG 225
2 TESALONIG 229
1 TIMOTE 231
2 TIMOTE 236
TIT 239
FILEMON 241
YAWUT YA 242
SAAG 254
1 PIYEER 258
2 PIYEER 262
1 YOWAANA 265
2 YOWAANA 269
3 YOWAANA 270
YUDD 271
PEEÑU MA 273

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MACË

Cosaanu Yeesu Kirist

1 Lii mooy cosaanu Yeesu Kirist, sëtu
Daawuda, sëtu Ibraayma.
2 Ibraayma moo jur Isaaxa;
Isaaxa jur Yanqóoba;
Yanqóoba jur Yuda ak i doomi baayam;
3 Yuda, Peres ak Sara ci Tamar;
Peres Esron, miy baayu Aram;
4 Aram Aminadab;
Aminadab Nason;
Nason Salmon;
5 Salmon jur ci Raxab doom ju tudd Bowas;
Bowas am ak Ruut Obedd;
Obedd jur Isayi,
6 miy baayu buur bi Daawuda.
Daawuda moo jur Suleymaan ci ki nekkoon soxnas Uri;
7 Suleymaan jur Robowam;
Robowam Abiya;
Abiya Asaf;
8 Asaf Yosafat;
Yosafat Yoram, miy baayu Osiyas;
9 Osiyas jur Yowatam;
Yowatam Akas, miy baayu Esekiya;
10 Esekiya Manase;
Manase Amon;
Amon Yosiyas;
11 Yosiyas jur Yekoñas ak i doomi baayam ca jamono, ja ñu defe Yawut ya jaam, yóbbu leen Babilon.
12 Ba ñu leen yóbboo ca Babilon,
Yekoñas jur Salacel;
Salacel Sorobabel,
13 miy baayu Abiyudd;
Abiyudd Eliyakim;
Eliyakim Asor;
14 Asor Sadog;
Sadog Akim;
Akim Eliyudd;
15 Eliyudd Eleyasar;
Eleyasar Matan, miy baayu Yanqóoba;
16 Yanqóoba nag moo jur Yuusufa jëkkëru Maryaama;
te ci Maryaama la Yeesu, mi ñuy wax Kirist, juddoo.
17 Mboolem giir googu nag, la dale ca Ibraayma ba ca Daawuda, fukk lañu ak ñeent; la dale ca Daawuda ba ca njaam ga ca Babilon, fukk lañu ak ñeent; la dale njaam ga ca Babilon ba ci Kirist, fukk lañu ak ñeent.

Juddub Yeesu Kirist

18 Nii la Yeesu Kirist juddoo. Bi ñu mayee Maryaama ndeyam Yuusufa, waaye laata ñoo ànd, gis nañu ne dafa ëmb ci kàttanu Xel mu Sell mi.
19 Yuusufa jëkkëram nag, nekkoon na nit ku jub te bëggu ko woona weer. Mu nara xàccook moom ci sutura.
20 Waaye bi muy xalaat ci loolu, benn malaakam Boroom bi daldi ko feeñu ci gént ne ko: «Yaw Yuusufa, sëtu Daawuda, bul ragala yeggali Maryaama sa jabar, ndaxte doom ji mu ëmb, ci Xel mu Sell mi la jóge.
21 Dina jur doom ju góor; nanga ko tudde Yeesu, ndaxte moo di kiy musal xeetam ci seeni bàkkaar.»
22 Loolu lépp xewoon na, ngir amal li Boroom bi wax, jaarale ko cib yonent, bi mu naan:
23 «Janq bi dina ëmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel,»
liy tekki «Yàlla ganesi na nu.»
24 Noonu Yuusufa yewwu, yeggali soxnaam, na ko ko malaakam Boroom bi sante woon.
25 Waaye àndul ak moom, ba kera mu mucc, jur doom ju góor; mu tudde ko Yeesu.

2

Ay boroom xam-xam ñëw nañu, màggalsi Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu juddu na ci Betleyem ci diiwaanu Yude, amoon na ay boroom xam-xam, ñu jóge penku, ñëw Yerusalem. Booba, ci jamonoy buur bi Erodd la woon.

2 Ñu ne: «Ana buur bi juddul Yawut yi?
Ndaxte gis nanu biddiiwam ci penku te
ñëw nanu ngir màggal ko.»
3 Bi ko Erodd buur ba déggee, mu daldi
jaaxle, moom ak waa Yerusalem gépp.
4 Mu woolu nag sarxalkat yu mag yépp
ak xutbakati xeet wa, laaj leen fu Almasi
bi, maanaam Kirist, wara juddoo.
5 Ñu ne ko: «Ca Betleyem ci diiwaanu
Yude, ndaxte lii lañu bind jaarale ko cib
yonent:
6 “Yaw Betleyem ci diiwaanu Yude,
du yaw yaa yées ci njiiti Yude,
ndaxte ci yaw la njiit di génne,
kiy sàmm Israyil sama xeet.”»
7 Ci kaw loolu Erodd woolu ci kumpa
boroom xam-xam ya, di leen ceddowu,
ngir xam bu wóor kañ la biddiiw bi feq.
8 Noonu mu yebal leen Betleyem naan:
«Demleen fa, seet bu wóor mbirum xale
ba. Bu ngeen ci amee lu wóor nag, ngeen
xamal ma ko, ngir man itam ma dem
màggal ko.»
9 Ba ñu dégloo buur ba nag, ñu dem. Te
biddiiw, ba ñu gisoon ca penku ba, ne tëll
jiite leen, ba àgg, tiim fa xale ba nekk.
10 Ba ñu gisee biddiiw ba nag, ñu am
mbég mu réya réy.
11 Ñu dugg ca kër ga, gis xale ba ak
Maryaama ndeyam, ñu daldi sukk, di ko
màggal. Ñu ubbi seeni boyetu alal, may
ko wurus ak cuuraay ak ndàbb lu xeeñ lu
ñuy wax miir.
12 Bi ñu ko defee Yàlla artu na leen ci
biir gént, ñu baña dellu ca Erodd. Noonu
ñu jaar weneen yoon, ñibbi seen réew.

Yuusufa ak Maryaama gàddaay nañu jëm réewu Misra

13 Bi nga xamee ne boroom xam-xam ya
ñibbi nañu, benn malaakam Boroom bi
feeñu Yuusufa ci gént ne ko: «Erodd mu
ngi ci tànki wut xale bi, ngir rey ko; jógal
nag, jël xale bi ak ndeyam te nga daw jëm
Misra, toog fa, ba kera ma koy wax.»
14 Yuusufa nag jóg, jël xale ba ak
ndeyam, làquji Misra ca guddi ga.
15 Mu toog fa, ba Erodd faatu. Noonu
am li Boroom bi waxoon jaarale ko cib
yonent, bi mu naan:
«Woo naa sama doom, mu génn Misra.»
16 Bi Erodd gisee nag, ne boroom xam-
xam ya nax nañu ko, mu daldi mer lool.
Mu santaane ñu dugg ca Betleyem ak la
ko wër, rey xale yu góor ya fa am ñaari at
jëm suuf, méngook jamono, ja ko boroom
xam-xam ya waxoon.
17 Booba am la ñu waxoon jaarale ko ci
yonent Yàlla Yeremi, bi mu naan:
18 «Baat jib na ci Rama,
ay jooy ak yuux gu réy,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kenn dëfal ko,
ndaxte saay nañu.»

Ñibsi nañu réewu Israyil

19 Bi nga xamee ne Erodd faatu na, benn
malaakam Boroom bi feeñu Yuusufa ci
gént ca Misra,
20 ne ko: «Ñi doon wuta rey xale ba dee
nañu; jógal nag, jël xale bi ak ndeyam te
nga dellu Israyil.»
21 Yuusufa jóg nag, jël xale ba ak
ndeyam, dellu Israyil.
22 Waaye bi mu déggee ne Arkelawus
moo donn Erodd baayam ca nguuru Yude,
mu ragal faa dem. Yàlla artu ko nag ci
gént, mu daldi dem diiwaanu Galile.
23 Mu ñëw nag dëkk ci dëkk bu ñuy wax
Nasaret. Noonu am la ñu waxoon ca xale
ba, jaarale ko ca yonent ya, bi ñu naan:
«Dees na ko tudde Nasareen.»

3

Waareb Yaxya

1 Ca jamono jooja Yaxya feeñoon na, di
waare ca màndiŋu Yude.
2 Nii la doon waaree: «Tuubleen seeni
bàkkaar, ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji
jege na.»
3 Yaxya mooy ki ñu doon wax jaarale ko
ci yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:
«Am na baat buy xaacu ca màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.”»
4 Yaxya nag mu ngi soloon mbubb mu
ñu ràbbe kawaru giléem, takk geñog der
ci ndiggam. Ay njéeréer la doon dunde
ak lem.
5 Noonu ñépp génn jëm ci moom, ñi
dëkk Yerusalem ak diiwaanu Yude, ak
waa dexu Yurdan.

6 Ñu nangu seeni bàkkaar, Yaxya sóob
leen ca dexu Yurdan.
7 Noonu ay Farisen ak ay Sadusen yu
bare ñëw ci Yaxya, ngir mu sóob leen
ñoom itam ca dex ga. Waaye bi leen
Yaxya gisee, mu ne leen: «Yéen ñi fees ak
daŋar mel ni ay co, ku leen artu, ngeen
daw merum Yàlla mi nara wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub seeni bàkkaar,
9 te buleen wax ci seen xel naan: "Nun
daal doomi Ibraayma lanu," ndaxte maa
ngi leen koy wax, Yàlla man na sàkkal
Ibraayma ay doom ci doj yii.
10 Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi.
Garab nag gu meññul doom yu baax, dees
na ko gor, sànni ko ci sawara si.
11 Man maa ngi leen di sóob ci ndox, ci
lu ànd ak tuub seeni bàkkaar. Waaye kiy
ñëw sama gannaaw moo ma ëpp kàttan,
ba yeyoowuma koo yóbbul sax ay dàllam.
Kooku dina leen sóob ci Xel mu Sell mi ak
sawara.
12 Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri
dàgga ja, ba mu set; pepp ma dina ko def
ca sàq ma, waaye xatax ba dina ko lakk
ci sawara su dul fey mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

13 Booba Yeesu jóge Galile, ñëw ngir
Yaxya sóob ko ca dexu Yurdan.
14 Waaye Yaxya gàntu ko ne: «Man maa
soxla, nga sóob ma ci ndox, te yaa ngi ñëw
ci man!»
15 Yeesu ne ko: «Bàyyil noonu, ndaxte
war nanoo mottali lépp lu jub.» Noonu
Yaxya nangu.
16 Bi ko Yaxya sóobee ca dex ga, Yeesu
génn. Ca saa sa asamaan yi daldi ubbiku,
te Yaxya gis Xelum Yàlla wàcc ci melow
pitax, ñëw ci kaw Yeesu.
17 Te baat bu jóge asamaan dégtu ne:
«Kii mooy sama Doom ji ma bëgg; ci
moom laa ame bànneex.»

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Bi loolu amee Xelum Yàlla yóbbu
Yeesu ca màndiŋ ma, ngir mu jànkoonte
ak fiiri Seytaane.
2 Yeesu nekk fa te lekkul ñeent fukki
bëccëg ak ñeent fukki guddi, doora xiif.
3 Noonu fiirkat bi ñëw ci moom ne ko:
«Boo dee Doomu Yàlla, santal doj yii, ñu
nekk mburu.»
4 Waaye Yeesu ne ko: «Mbind mi nee
na: "Nit du dunde mburu rekk, waaye
itam gépp kàddu gu génne ci gémmiñug
Yàlla."»
5 Bi mu waxee loolu, Seytaane yóbbu ko
ca dëkk bu sell ba, teg ko ca njobbaxtalu
kër Yàlla ga.
6 Mu ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla,
tëbal ci suuf, ndaxte Mbind mi nee na:
"Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir,
ñu leewu la ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj."»
7 Yeesu ne ko: «Bind nañu it ne: "Bul
diiŋat Yàlla, sa Boroom."»
8 Gannaaw loolu Seytaane yóbbu ko ci
kaw tund wu kawe lool, won ko réewi
àddina yépp ak seeni ndam.
9 Mu ne ko: «Lii lépp dinaa la ko may,
boo sukkee màggal ma.»
10 Waaye Yeesu ne ko: «Sore ma Seytaane, ndaxte Mbind mi nee na: "Nanga
màggal Yàlla sa Boroom, te jaamu ko
moom rekk."»
11 Noonu Seytaane bàyyi ko. Te ay
malaaka daldi ñëw fi Yeesu, di ko topptoo.

Yeesu dëkk na Kapernawum ci diiwaanu Galile

12 Am bés Yeesu dégg ne jàpp nañu
Yaxya; mu jóg nag, jëm Galile.
13 Gannaaw gi, mu toxoo dëkku
Nasaret, dem dëkk Kapernawum, bi
féeteek dex ga ci diiwaani Sabulon ak
Neftali.
14 Noonu am la ñu waxoon, jaarale ko
ci yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:
15 «Yaw réewum Sabulon ak réewum
Neftali,
di yoonu géej gannaaw dexu Yurdan,
yaw Galile, réewum ñi dul Yawut—
16 xeet wa nekkoon cig lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkkoon ca réew, ma dee tiim,
leer fenkal na leen.»
17 Booba Yeesu tàmbali di waare naan:
«Tuubleen seeni bàkkaar, ndaxte nguuru
Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

18 Gannaaw loolu Yeesu doon dox ca
tefesu dexu Galile, mu gis fa ñaar ñu bokk

ndey ak baay, mooy Simoŋ mi ñuy wax
Piyeer, ak Andare. Fekk ñuy sànni seen
caax ca dex ga, ndaxte ay nappkat lañu
woon.
19 Yeesu ne leen: «Ñëwleen topp ci man,
ma def leen nappkati nit.»
20 Ca saa sa ñu daldi bàyyi seeni mbaal,
topp ci moom.
21 Ba Yeesu demee ba ca kanam, mu gis
yeneen ñaar ñu bokk ndey ak baay, ñuy
Saag doomu Sebede, ak Yowaana rakkam.
Ñu nekk ci seen biir gaal ak Sebede seen
baay, di defar seeni mbaal. Noonu Yeesu
woo leen.
22 Ca saa sa ñu daldi bàyyi gaal ga ak
seen baay, topp ci moom.
23 Ba loolu amee Yeesu doon wër Galile
gépp, di jàngle ci seeni jàngu tey yégle
xibaaru jàmm bi ci nguuru Yàlla; muy faj
jàngoro yépp ak wéradi yépp ca nit ña,
24 ba tax turam siiw ba ci biir réewu Siri
mépp. Ñu di ko indil ñi wopp ñépp, ñi
sonn ndax ay jàngoro ak metit yu bare,
ñi rab jàpp, ñiy say ak ñi làggi, mu faj
leen.
25 Noonu mbooloo mu bare topp ci
moom, jóge ci wàlli Galile ak diiwaan
bi ñuy wax Fukki dëkk yi, ci dëkku
Yerusalem ak ci diiwaanu Yude, ba ci
gannaaw dexu Yurdan.

5

Barkeel gu wóor gi

1 Bi Yeesu gisee mbooloo ma nag, mu
yéeg ca tund wa, toog; taalibeem ya ñëw
ci moom.
2 Mu daldi leen jàngal naan:
3 «Yéen ñi xam seen ñàkk doole ngir neex
Yàlla, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yéena ko
yelloo.
4 Yéen ñi nekk ci naqar, barkeel ngeen,
ndax dees na dëfal seen xol.
5 Yéen ñi lewet, barkeel ngeen,
ndax dingeen moomi àddina.
6 Yéen ñi xiif te mar njub, barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
7 Yéen ñi am yërmande, barkeel ngeen,
ndax dees na leen yërëm.
8 Yéen ñi am xol bu sell, barkeel ngeen,
ndax dingeen gis Yàlla.
9 Yéen ñiy wut jàmm, barkeel ngeen,
ndax dees na leen tudde doomi Yàlla.
10 Yéen ñi ñu fitnaal ndax seen njub,
barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yéena ko
yelloo.
11 «Barkeel ngeen, bu ñu leen di saaga,
di leen fitnaal, di leen sosal lépp lu bon
ngir man.
12 Bégleen te bànneexu, ndax seen yool
dina réy ci laaxira. Ndaxte noonu lañu
daan fitnaale yonent yi fi jiitu.

Xoromus àddina ak leeram

13 «Yéena di xoromus àddina. Bu
xorom sàppee, nan lañu koy delloo
cafkaam? Du jariñati dara, lu dul ñu
sànni ko ci biti, nit ñi dox ci kawam.
14 Yéena di leeru àddina. Dëkk, bu
nekk ci kaw tund du mana nëbbu.
15 Te it duñu taal làmp, dëpp cig leget,
waaye dañu koy wékk, ba muy leeral ñi
nekk ci kër gi ñépp.
16 Na seen leer leere noonu ci kanam nit
ñi, ngir ñu gis seeni jëf yu rafet, te màggal
seen Baay bi ci kaw.

Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu

17 «Buleen defe ne ñëw naa ngir dindi
yoonu Musaa ak waxi yonent yi. Ñëwuma
ngir dindi leen, waaye ngir ñu am ci man.
18 Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax,
li feek asamaan ak suuf wéyul, benn tomb
walla benn rëddu araf du wéy mukk ci
yoonu Musaa, ba kera yépp di am.
19 Ku tebbi nag ba gëna tuuti ci ndigal
yii, te ngay jàngal nit ñi noonu, dees na
la tudde ki gëna tuuti ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji. Waaye ku leen di sàmm, di leen
digle, dees na la tudde ku mag ci nguuru
Yàlla Aji Kawe ji.
20 Ndaxte maa ngi leen koy wax, bu
seen njubte ëppul njubteg xutbakat ya
ak Farisen ya, dungeen tàbbi mukk ci
nguuru Yàlla Aji Kawe ji.

Mere nit ak bóom ko ñoo yem fa kanam Yàlla

21 «Dégg ngeen ne waxoon nañu maam
ya ne leen: “Bul rey nit; ku rey nit, yoon
dina la dab.”

22 Waaye man maa ngi leen di wax ne
képp ku mere sa mbokk, dinañu la àtte.
Ku wax sa mbokk: “Amoo bopp,” dinañu
la àtte ca kureelu àttekat ya. Ku ko wax:
“Alku nga,” dinañu la àtte ci sawara.
23 Booy yóbbu nag sa sarax ca sarx-
alukaay ba, te nga fàttaliku foofa ne, sa
mbokk am na lu mu la meree,
24 nanga fa bàyyi sa sarax ca kanam
sarxalukaay ba, nga jëkka dem, juboo ak
sa mbokk, ba noppi dellu, joxe sa sarax.
25 «Gaawala juboo ak ki lay yóbbu,
ngeen layooji, bala ngeena egg; ngir bañ
ki ngay layool jébbal la àttekat ba, kooka
jox la alkaati ba, ñu tëj la.
26 Ci dëgg maa ngi la koy wax, doo génn
foofa mukk te feyuloo dërëm bi ci mujj.

Ku xédd jigéen, njaaloo nga

27 «Te it dégg ngeen ne waxoon nañu:
“Bul njaaloo.”
28 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
képp ku xool jigéen, xédd ko, njaaloo nga
ak moom ci sa xel.
29 Bu la sa bëtu ndijoor bëggee yóbbe
bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore.
30 Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo
gën ci yaw, ñu sànni sa yaram wépp ci
sawara. Bu la sa loxol ndijoor bëggee
yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore.
Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci
yaw ñu sànni sa yaram wépp ci sawara.

Bul fase sa soxna lu dul ci njaaloo

31 «Waxoon nañu ne: “Ku fase sa soxna,
nga bindal ko kayitu pase.”
32 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
ku fase sa soxna te du ci njaaloo, yaa koy
tegtal yoonu njaaloo. Te it ku takk jigéen
ju ñu fase, njaaloo nga.

Bul weddi sa ngiñ

33 «Dégg ngeen itam ne waxoon nañu
maam ya ne leen: “Bul weddi sa ngiñ,
waaye li nga giñ def ko ngir Boroom bi.”
34 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
buleen giñ dara; bumu doon ci asamaan,
ndaxte moo di jalu Buur Yàlla;
35 bumu doon ci àddina, ndax moo
di tegukaayu tànkam; bumu doon it ci
Yerusalem, ndax moo di dëkku Buur bu
mag bi.
36 Bul giñ it ci sa bopp, ndaxte manuloo
weexal mbaa ñuulal benn ci say kawar.
37 Sa waaw na nekk waaw, sa déedéet
na nekk déedéet. Loo ci teg, ci Ibliis la
jóge.

Bul feyu

38 «Te it dégg ngeen ne waxoon nañu:
“Bët, bët a koy fey; bëñ, bëñ a koy fey.”
39 Waaye man maa ngi leen di wax ne
buleen bañ ku leen def lu bon, waaye ku
la pes ci sa lexu ndijoor, jox ko ba ca des.
40 Ku la bëgga kalaame, ngir jël sa turki,
nga boole ca it sa mbubb mu mag.
41 Ku la ga, nga yenul ko doxub benn
kilomet, àndal ak moom ñaar.
42 Mayal ku lay ñaan, te bul jox gan-
naaw ku lay leb.
43 «Dégg ngeen ne waxoon nañu: “Sop-
pal sa moroom te sib sa bañaale.”
44 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
soppleen seeni bañaale te ñaanal ñi leen
di fitnaal,
45 ngir wone ne yéenay doomi seen
Baay bi nekk ci kaw. Ndaxte mu ngi
fenkal jantam ci kaw ñu bon ñi ak ñu
baax ñi, te muy tawal ñi jub ak ñi jubadi.
46 Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban
yool ngeen am? Xanaa juutikat yi duñu
def noonu it?
47 Su ngeen nuyoo seeni bokk rekk, lu
ngeen def lu doy waar? Xanaa ñi xamul
Yàlla duñu def noonu it?
48 Nangeen mat nag, ni seen Baay bi ci
kaw mate.

6

Ni ñuy sàkke sarax

1 «Wottuleena def seeni jëf yu jub ci
kanam nit ñi, muy ngistal. Lu ko moy,
dungeen am yool ci seen Baay bi nekk ci
kaw.
2 Booy sàkk sarax nag, bul yeble ci sa
kanam, ñu yéene la. Moom la naaféq yi
di def ca jàngu ya ak ca mbedd ya, ngir
nit ñi màggal leen. Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, jot nañu seen pey gépp.
3 Waaye booy sàkk sarax, bu sa loxob
càmmoñ xam li sa loxob ndijoor di def,
4 ngir sa sarax nekk kumpa. Noonu sa
Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

5 «Bu ngeen di ñaan, buleen mel ni
naaféq yi, ñoom ñi bëgg di ñaan, taxaw
ca jàngu ya ak fa mbedd yay daje, ngir nit
ñi gis leen. Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
jot nañu seen pey gépp.
6 Yaw nag booy ñaan, duggal ci sa néeg,
tëj bunt bi, te nga ñaan sa Baay bi bët
manta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpul,
dina la ko delloo.
7 «Te it bu ngeen di ñaan, buleen bareel
wax yu amul njariñ, mel ni ñi xamul
Yàlla; ñoom defe nañu ne, Yàlla dina leen
nangul ndax seen wax ju bare.
8 Buleen nirook ñoom, ndaxte seen
Baay xam na seeni soxla, laata ngeen ko
koy wax.
9 Yéen nag nii ngeen wara ñaane:
"Sunu Baay bi nekk ci kaw,
yal na sa tur di lu ñu sellal,
10 yal na sa nguur ñëw,
yal na sa coobare am ci suuf mel ni ci kaw.
11 Yal nanga nu may tey li nu dunde;
12 te baal nu sunuy tooñ, ni nu baale ñi
nu tooñ;
13 Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu,
waaye yal nanga nu musal ci lu bon.
Ndaxte yaw yaa yelloo nguur ak kàttan
ak màggaay, ba fàww. Amiin."
14 «Su ngeen baalee ñi leen tooñ, seen
Baay bi ci kaw dina leen baal seeni tooñ
yéen itam.
15 Waaye su ngeen baalul ñi leen tooñ,
seen Baay it du leen baal seeni tooñ.

Ni ñuy woore

16 «Su ngeen di woor, buleen mel ni
naaféq yi, ñoom ñi yoggoorlu, di ñaawal
seeni kanam, ngir seen koor feeñu nit ñi.
Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu
seen pey gépp.
17 Yaw nag booy woor, xeeñalal sa bopp
te nga sëlmu,
18 ngir sa koor baña feeñu nit ñi, waaye
mu feeñu sa Baay bi bët manta gis. Noonu
sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Alali laaxira

19 «Buleen dajale alal ci àddina, fu ko
max ak xomaag di yàqe, ak fu sàcc di
dugg, jot ko.
20 Waaye dajaleleen alal ci laaxira, fu ko
max ak xomaag dul yàqe, ak fu sàcc dul
dugg, jot ko.
21 Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol
nekk itam.
22 «Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët
wéree, kon sa yaram wépp leer,
23 waaye bu sa bët woppee, kon sa
yaram wépp lëndëm. Leer gi nekk ci yaw,
bu nekkee lëndëm, naka la lëndëm googu
di këruuse!
24 «Kenn manula jaamoondoo ñaari
sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci des,
walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki ci des.
Manuleena boole jaamu Yàlla ak jaamu
Alal.

Wóolul Yàlla

25 «Loolu moo tax maa ngi leen koy
wax, buleen seen bakkan jaaxal, ci lu
ngeen wara lekk, walla lu ngeen wara
naan. Buleen jaaxle it ngir seen yaram, ci
lu ngeen wara sol. Xanaa bakkan gënul
lekk, te yaram gënul koddaay?
26 Seetleen picci asamaan: duñu ji,
duñu góob, duñu denc ci sàq; teewul seen
Baay bi ci kaw moo leen di dundal. Ndax
ëppuleen maana picc yi ci lu bare?
27 Ana kan ci yéen ci kaw njaaxleem
moo mana yokk waxtu ci àppam?
28 «Te lu tax ngeen di jaaxle ngir kod-
daay? Seetleen bu baax, ni tóor-tóori ñax
mi di saxe ci tool yi. Duñu liggéey, duñu
ëcc,
29 waaye maa ngi leen di wax ne Su-
leymaan sax ci ndamam soluwul woon ni
benn ci ñoom.
30 Yéen ñi néew ngëm! Bu Yàlla woddee
nii ñaxum tool yi, miy sax tey, te bu subaa
ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna
wodd?
31 Buleen jaaxle nag, di wax ne: "Lu nu
wara lekk? Lu nu wara naan?" walla:
"Lu nu wara sol?"
32 Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo
koy wut. Te seen Baay, bi nekk ci kaw,
xam na ne am ngeen soxla ci loolu lépp.
33 Waaye jëkkleena wut nguuram ak
njubteem, te loolu lépp dina leen ko ci
dollil.

34 Buleen jaaxle nag ngir ëllëg, ndaxte
ëllëg dina topptoo boppam. Bés bu nekk,
coonoom doy na ko.

7

Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom

1 «Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw
njort, ngir bañ ñu àtte leen yéen itam.
2 Ndaxte dees na leen àtte ak ni ngeen
di àttee, nattal leen ak li ngeen di nattale.
3 Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bëtu
mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa bët yaw?
4 Walla nan ngay waxe sa mbokk: “May
ma, ma dindil la ñax gi ci sa bët,” fekk
gànj a ngii ci sa bët yaw?
5 Naaféq, jëkkala dindi gànj gi ci sa bët,
te noonu dinga mana gis bu leer, ngir
dindi ñax gi ci sa bëtu mbokk.
6 «Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa sànni
seeni per ci kanam mbaam-xuux yi, ngir
bañ ñu dëggaate ko te walbatiku, xotti
leen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm

7 «Ñaanleen, ñu may leen; seetleen te
dingeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen.
8 Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am; kuy
seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la.
9 Kan ci yéen, bu la sa doom ñaanee
mburu, nga jox ko doj?
10 Walla mu ñaan la jën, nga jox ko
jaan?
11 Ndegam yéen ñi bon yéena mana jox
seeni gone lu baax, astamaak seen Baay
bi nekk ci kaw dina jox lu baax ñi ko koy
ñaan!
12 «Kon nag lépp lu ngeen bëgg, nit
ñi defal leen ko, yéen itam nangeen leen
ko defal; ndaxte loolu moo ëmb yoonu
Musaa ak waxi yonent yi.

Bunt bu xat bi

13 «Jaarleen ci bunt bu xat bi, ndaxte
bunt bi ak yoon wi jëm sànku yaatu nañu,
te ñi ciy jaar bare.
14 Waaye buntu dund gu wóor xat na,
te yoon wi jëm kaw sew na, te ñi ko gis
barewul.

Garab ak meññeefam

15 «Moytuleen ñi mbubboo turu
yonent. Dañuy ñëw ci yéen, yor melow
xar, waaye ci biir ay bukki yu soxor lañu.
16 Dingeen leen xàmmee ci seeni jëf.
Ndax dees na witte reseñ ci dédd, walla
figg ci xaaxaam?
17 Noonu garab gu baax gu nekk dina
meññ doom yu neex, waaye garab gu bon
dina meññ doom yu bon.
18 Garab gu baax manula meññ doom
yu bon, naka itam garab gu bon manula
meññ doom yu neex.
19 Garab gu nekk gu dul meññ doom yu
neex, dees na ko gor, sànni ko ca sawara
sa.
20 Ci seeni jëf nag ngeen leen di
xàmmee.
21 «Du képp ku may wax: “Boroom bi,
Boroom bi,” mooy dugg ca nguuru Yàlla
Aji Kawe ji; ka cay dugg mooy kiy def
sama coobarey Baay, bi nekk ci kaw.
22 Bu bés baa, ñu bare dinañu ma wax:
“Boroom bi, Boroom bi, ndax du ci saw
tur lanu daa waxe ci kàddug Yàlla? Ndax
du ci saw tur lanu daa dàqe ay rab? Ndax
du ci saw tur lanu daa defe ay kéemaan
yu bare?”
23 Ci kaw loolu dinaa leen wax dëgg ne
leen: “Masuma leena xam; soreleen ma,
yéen ñiy def bàkkaar.”

Léebu ñaari tabaxkat yi

24 «Képp ku dégg nag lii ma leen wax,
te di ko jëfe, dinga mel ni nit ku am xel,
ku tabax këram, samp ko ciw doj.
25 Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal
mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër
ga; waaye màbbul, ndaxte mu ngi jàpp ca
doj wa.
26 Waaye képp ku dégg lii ma leen wax
te jëfewuloo ko, dinga mel ni nit ku ñàkk
xel, ku tabax këram ci gannuus bi.
27 Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal
mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër
ga; mu màbb, ba ne tasar.»

28 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi,
mbooloo ma daldi waaru ca njàngleem,
29 ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ bu
seeni xutbakat amul.

8

Yeesu faj na ku gaana

1 Bi loolu amee Yeesu wàcc ca tund wa,
te mbooloo mu bare topp ko.
2 Noonu ku gaana ñëw, sukk ci kana-
mam ne ko: «Sang bi, soo ko bëggee,
man nga maa faj.»
3 Yeesu tàllal loxoom, laal ko naan:
«Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa sa
ngaanaam daldi deñ.
4 Yeesu ne ko: «Déglul, bu ko wax kenn,
waaye demal won sa bopp sarxalkat bi,
te nga jébbal Yàlla sarax, si yoonu Musaa
santaane, ngir mu nekk seede ci ñoom.»

Ngëmu njiitu xare bi

5 Gannaaw loolu Yeesu duggoon na
Kapernawum. Bi mu fa duggee nag, ab
njiitu xare fekksi ko. Mu ñaan ko,
6 ne ko: «Sang bi, sama surga dafa
làggi, tëdd ca kër ga te sonn lool.»
7 Yeesu ne ko: «Dinaa ñëw faj ko.»
8 Waaye njiit la ne ko: «Sang bi,
yeyoowuma nga dugg ci sama kër; waxal
genn kàddu rekk, te sama surga dina wér.
9 Ndaxte man itam maa ngi nekk ci
ndigal, te ame naa ay xarekat ci sama
ndigal. Su ma nee kii: "Demal," mu dem.
Mbaa ma ne keneen ki: "Ñëwal," mu
ñëw. Te su ma nee sama jaam: "Defal lii,"
mu def ko.»
10 Bi ko Yeesu déggee, mu waaru, ne
ña topp ci moom: «Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, masumaa gis ci bànni Israyil ku
gëme ni kii.
11 Maa ngi leen koy wax, ñu bare
dinañu ñëw, jóge ci penku ak sowu, bokk
lekk ak Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba
ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
12 Waaye ñi waroona bokk ca nguur ga,
dees na leen sànni ci biti ci lëndëm gi.
Foofa dees na fa jooy tey yéyu.»
13 Ci kaw loolu Yeesu wax njiit la ne ko:
«Ñibbil, na ame, ni nga ko gëme.» Noonu
ca waxtu woowa sax surga ba daldi wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

14 Gannaaw loolu Yeesu dem kër Piyeer.
Ba mu eggee, mu fekk gorob Piyeer bu
jigéen tëdd ak yaram wu tàng.
15 Bi mu ko gisee, Yeesu laal loxoom,
tàngoor wa daldi wàcc; soxna sa jóg, di
ko topptoo.
16 Ca ngoon sa ñu indil ko ñu bare ñu
rab jàpp. Yeesu dàq rab ya ak kàddoom
te faj ñi wopp ñépp.
17 Loolu mu def, def na ko, ngir la ñu
waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi
am, bi mu naan:
«Fab na sunuy wopp, gàddu sunuy
jàngoro.»
18 Bi Yeesu gisee mbooloo ma ko wër
nag, mu sant taalibe ya, ñu jàll dex ga.
19 Laata ñuy jàll, benn xutbakat daldi
ñëw ci moom ne ko: «Kilifa gi, dinaa la
topp fépp foo jëm.»
20 Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am nañu
seeni kàmb, te picci asamaan am nañu
ay tàgg, waaye Doomu nit ki amul fu mu
noppal boppam.»
21 Noonu keneen ca taalibe ya ne ko:
«Sang bi, may ma, ma jëkka dem suuli
sama baay.»
22 Yeesu ne ko: «Toppal ci man te bàyyi
ñi dee, ñu suul seeni néew.»

Yeesu dalal na ngelaw li

23 Bi mu ko waxee, Yeesu dugg ca gaal
ga, ay taalibeem topp ko.
24 Ca saa sa ngelaw lu bare daldi yëngal
dex ga, ba duus ya sàng gaal ga. Fekk
booba Yeesu nelaw.
25 Noonu taalibe ya daldi jegesi, yee ko
naan: «Sang bi, musal nu, nu ngiy dee!»
26 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen ñi néew
ngëm, lu tax ngeen tiit?» Ci kaw loolu mu
jóg, daldi gëdd ngelaw li ak duus yi. Lépp
dal, ba ne nemm.
27 Bi ko nit ña gisee, ñu waaru naan:
«Kii kan la ci biir nit ñi, ba ngelaw li ak
dex gi di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

28 Bi Yeesu jàllee nag, ba teer ca di-
iwaanu waa Gadara, ñaar ñu rab jàpp
daldi génn ca sëg ya, ñëw kar ko. Ñaar
ñooñu nag, ñu soxor lañu woon, ba kenn
ñemewul woona jaar foofa.
29 Ña rab jàpp daldi xaacu naan: «Yaw
Doomu Yàlla ji, loo nuy fexeel? Ndax

danga noo bëgga mbugal, bala waxtu way jot?»
30 Fekk amoon na ca wet ya géttu
mbaam-xuux yu bare yuy for.
31 Rab ya nag ñaan ko ne: «Boo nu
dàqee, sànni nu ca géttu mbaam-xuux
ya.»
32 Yeesu ne leen: «Demleen.» Rab ya
nag daldi génn, dugg ca mbaam-xuux ya,
ñu daldi bartalu, daanu ca dex ga, lab ca
ndox ma.
33 Ba sàmm ya gisee loolu, ñu daw, dem
dëkk ba, nettaliji lépp ak la xewoon ca ña
rab jàpp.
34 Noonu dëkk ba bépp génn seeti
Yeesu. Ba ñu ko gisee nag, ñu ñaan ko,
mu génn seen réew.

9

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi loolu amee Yeesu dugg cig gaal, jàll
dex ga, dellu dëkkam.
2 Foofa ñu indil ko ku tëdd ci basaŋ,
fekk yaramam wépp làggi. Bi Yeesu gisee
seen ngëm, mu ne ku làggi ka: «Na sa
xel dal, sama waay, baal nañu la say
bàkkaar.»
3 Bi mu waxee loolu, ay xutbakat daldi
ne ci seen biir: «Nit kii mu ngi sosal
Yàlla.»
4 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen:
«Lu tax ngeen am xalaat yu bon ci seen
xol?
5 Ma wax ne: “Baal nañu la say
bàkkaar,” walla ma ne: “Jógal te dox,”
lan moo ci gëna yomb?
6 Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am
na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi.»
Ci kaw loolu Yeesu ne ku làggi ka: «Jógal,
jël sa basaŋ te nga ñibbi.»
7 Noonu làggi ba daldi jóg, ñibbi.
8 Ba mbooloo ma gisee loolu, ñu daldi
ragal te màggal Yàlla, mi dénk sañ-sañ
bu tollu noonu doom Aadama yi.

Yeesu woo na Macë, mu nekk taalibeem

9 Bi Yeesu jógee foofa, mu gis nit ku
tudd Macë, toog ca juuti ba. Yeesu ne ko:
«Kaay topp ma.» Noonu Macë jóg, daldi
ko topp.
10 Gannaaw ga Yeesu doon lekk ca kër
ga, te ay juutikat ak i boroom bàkkaar
yu bare dikk, bokk lekk ak Yeesu ak
taalibeem ya.
11 Bi ko Farisen ya gisee nag, ñu ne taal-
ibe ya: «Lu tax seen kilifa di lekkandoo ak
ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?»
12 Waaye bi ko Yeesu déggee, mu ne:
«Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo
ko soxla.
13 Mbind mi nee na: “Yërmande laa
bëgg, waaye du rendi saraxi mala.” Dem-
leen nag te seet lu wax joojuy tekki.
Ndaxte ñëwuma, ngir woo ñi jub, waaye
bàkkaarkat yi laay woo.»

Ndax warees na woor?

14 Gannaaw loolu taalibey Yaxya ñëw ci
Yeesu ne ko: «Lu tax nuy woor, nun ak
Farisen yi, te say taalibe duñu woor?»
15 Yeesu ne leen: «Ndax gan yi ñëw ci
céet dinañu naqarlu dara, li feek boroom
céet gaa ngi ànd ak ñoom? Waaye bés
yaa ngi ñëw yu ñuy jële boroom céet gi ci
seen biir; booba nag dinañu woor.
16 Xam ngeen ne, kenn du daax mbubb
mu màggat ak sekkit wu bees; ndaxte
sekkit wi day ñoddi mbubb mi, te xottiku
bi gëna yaatu.
17 Te it duñu def biiñ bu bees ci mbuusi
der yu màggat. Lu ko moy, mbuus yi
dañuy toj, biiñ bi tuuru te mbuus yi yàqu.
Waaye biiñ bu bees, dees na ko def ci
mbuus yu bees. Noonu ñoom ñaar duñu
yàqu.»

Yeesu dekkal na doomu njiitu jàngu ba te faj jigéen

18 Bi leen Yeesu di wax loolu, benn njiitu
jàngu daldi ñëw, sukk ci kanamam ne ko:
«Sama doom ju jigéen dafa faatu léegi,
waaye ñëwal, teg ko say loxo, te dina
dundaat.»
19 Noonu Yeesu jóg, topp ko, moom ak
ay taalibeem.
20-21 Bi ñuy dem nag, amoon na ca
mbooloo ma jigéen juy xëpp deret diirub
fukki at ak ñaar. Mu defe ne su laalee
mbubbam rekk, dina wér. Mu jegeñsi
Yeesu nag, doxe ko gannaaw, laal catu
mbubbam.

22 Bi mu ko defee Yeesu waññiku ne ko:
«Na sa xel dal, soxna si, sa ngëm faj na
la.» Noonu jigéen ja daldi wér ca saa sa.
23 Bi Yeesu eggee kër njiit la, mu gis ñiy
liit ak toxoro, ak mbooloo may def coow
lu bare.
24 Mu ne leen: «Génnleen, janq bi
deewul, day nelaw rekk.» Bi ko mbooloo
ma déggee, ñu daldi ko ñaawal.
25 Waaye ñu génne leen, Yeesu dugg,
jàpp loxob janq ba, mu daldi jóg.
26 Noonu xibaaru li mu def daldi siiw ca
réew ma.

Yeesu faj na ñaari gumba

27 Bi Yeesu jógee foofa, ñaari gumba
topp ko, di wax ca kaw naan: «Yërëm nu,
yaw Sëtu Daawuda bi!»
28 Noonu Yeesu dugg ca kër ga, gumba
ya toppsi ko. Yeesu ne leen: «Ndax gëm
ngeen ne man naa def li ngeen ma laaj?»
Ñu ne ko: «Waaw, Sang bi.»
29 Kon Yeesu daldi laal seeni bët ne leen:
«Na am, ni ngeen ko gëme.»
30 Ca saa sa seeni bët daldi ubbiku.
Yeesu dénk leen bu wér ne leen: «Moy-
tuleen kenn xam ko.»
31 Waaye ñu génn rekk, siiwal turam fu
nekk.

Yeesu faj na ki rab jàpp

32 Bi ñu fa jógee nag, amoon na ñeneen
ñu ñëw fi moom, indil ko ku rab jàpp, mu
luu.
33 Yeesu dàq rab wa, luu ba daldi wax.
Bi ñu ko gisee, mbooloo ma waaru, ñu ne:
«Lu mel nii, masuñu koo gis ci Israyil.»
34 Waaye Farisen ya ne: «Ci kàttanu
buuru rab yi lay dàqe rab yi.»

Yeesu yërëm na mbooloo mi

35 Noonu Yeesu wër dëkk yu mag ya
yépp ak yu ndaw ya, di leen jàngal ci
seeni jàngu, tey yégle xibaaru jàmm bi
jëm ci nguuru Yàlla, di faj jàngoro yépp
ak wéradi yépp.
36 Bi Yeesu gisee mbooloo ma, mu
yërëm leen, ndaxte dañoo sonn ba ne
yogg, mel ni xar yu amul sàmm.
37 Noonu mu ne taalibeem ya: «Ngóob
mi yaatu na, waaye liggéeykat yi
barewuñu.
38 Ñaanleen nag Boroom ngóob mi, mu
yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam.»

10

Yeesu yónni na fukki ndaw ya ak ñaar

1 Noonu Yeesu woo ca moom fukki
taalibeem ya ak ñaar, jox leen sañ-sañu
dàq rab yi, tey faj jàngoro yépp ak wéradi
yépp.
2 Fukki ndaw ak ñaar, ya Yeesu yónni
woon nag, nii lañu tuddoon:
ku jëkk ki mooy Simoŋ mi ñuy wax
Piyeer,
ak Andare mi bokk ak moom ndey ak
baay;
Saag doomu Sebede, ak Yowaana
rakkam;
3 Filib ak Bartelemi;
Tomaa ak Macë, juutikat ba woon;
Saag doomu Alfe, ak Tade;
4 Simoŋ, mi bokk ca mbooloo, ma ñu
tudde Ñi farlu ci moom seen réew;
ak Yudaa Iskariyo, mi nara wor Yeesu.
5 Yeesu yónni fukk ñooñule ak ñaar, jox
leen ndigal ne leen: «Buleen dem ci ñi
dul Yawut mbaa dugg ci benn dëkku waa
Samari.
6 Waaye demleen ci bànni Israyil, ñoom
ñi réer niy xar.
7 Bu ngeen demee nag, yégleleen naan:
“Nguuru Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.”
8 Fajleen ñi wopp, dekkal ñi dee, fajleen
gaana yi te dàq rab yi. Cig neen ngeen
ame, mayeleen cig neen.
9 Buleen dajale wurus, xaalis mbaa
xànjar ci seeni maxtume.
10 Buleen wut it mbuus ngir tukki mbaa
ñaari turki, ay dàll mbaa aw yet, ndaxte
liggéeykat yeyoo na dundam.
11 «Bu fekkee ne agsi ngeen ci dëkk bu
mag mbaa bu ndaw, nangeen fa seet ku
fa am faayda, dal ca moom ba kera ngeen
jóge dëkk ba.
12 Bu ngeen di dugg ci kër nag, nuy-
ooleen.
13 Bu fekkee ne kër ga yeyoo na ko, na
seen jàmm wàcc ci ñoom, waaye bu ko
yeyoowul, na seen yéene délsi ci yéen.

14 Koo xam ne gàntu na leen, mbaa mu
tanqamlu seeni wax, génnleen ca kër ga
mbaa ca dëkk ba, yëlëb seen pëndu tànk.
15 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, keroog
bésub àtte ba, waa réewu Sodom ak
Gomor ñooy tane dëkk boobu.
16 «Dégluleen, maa ngi leen di yónni,
mel ni ay xar ci biir ay bukki. Muusleen
nag niy jaan, te lewet niy pitax.
17 Waaye moytuleen nit ñi, ndaxte di-
nañu leen jébbal àttekat yi te dóor leen
ay yar ci seeni jàngu.
18 Dees na leen yóbbu ngir man ci
kanam i boroom réew ak i buur, ngir
ngeen seede ma ci ñoom ak ci ñi dul
Yawut.
19 Boo xamee ne nag jébbale nañu leen,
buleen am xel ñaar ci li ngeen di wax,
mbaa ni ngeen koy waxe. Ndaxte ca
waxtu woowa sax dingeen jot li ngeen
wara wax;
20 du yéenay wax, waaye Xelum seen
Baay mooy wax ci yéen.
21 «Mag dina joxe rakkam cig dee, baay
joxe doomam; ay doom it dinañu jóg, bañ
seeni waajur, di leen reylu.
22 Te yéen nag, ñépp dinañu leen bañ
ndax sama tur; waaye ku muñ ba muj ga,
mucc.
23 Boo xamee ne fitnaal nañu leen ci
dëkk bii, demleen ca ba ca kanam. Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, dungeen
mana wër dëkki Israyil yépp, te Doomu
nit ki ñëwul.»
24 Yeesu teg ca ne: «Taalibe gënul
kilifaam, te jaam gënul sangam.
25 Bu taalibe yemee ak kilifaam demin,
doy na; jaam it ni sangam. Ndegam tudde
nañu boroom kër gi Beelsebul, astamaak
waa kër gi.
26 Kon nag buleen leen ragal, ndaxte
amul dara lu nëbbu, lu ñu warula biral,
mbaa luy kumpa lu ñu warula siiwal.
27 Li ma leen wax ci biir lëndëm,
waxleen ko ci leer; li ma leen déey,
yégleleen ko ci kaw taax yi.
28 Te buleen ragal ñu mana rey yaram,
te manuñoo rey ruu, waaye ragal-leen ki
mana sànk yaram ak ruu ci sawara.
29 Ñaari picci ramatu, ndax duñu ko
jaay ci dërëm? Waaye benn ci ñoom du
daanu ci suuf te soobul seen Baay.
30 Seen kawari bopp sax, waññees na
leen.
31 Kon buleen ragal dara, yéena gën
ndiiraanu ramatu.
32 «Koo xam ne nangu nga ma ci kanam
nit ñi, man itam dinaa la nangu ci sama
kanam Baay, bi nekk ci kaw.
33 Waaye ku ma gàntu ci kanam nit ñi,
man itam dinaa la gàntu ci sama kanam
Baay, bi nekk ci kaw.
34 «Te it buleen defe ne damaa ñëw ngir
indi jàmm ci àddina; ñëwuma ngir indi
jàmm, waaye jaasi laa indaale.
35 Ndaxte ñëw naa ngir féewale doom
ak baayam, doom ju jigéen ak ndeyam,
jabar ak goroom;
36 te nooni nit ñooy waa këram.
37 Ku ma gënalul sa ndey walla sa baay,
yeyoowuloo ma; ku ma gënalul sa doom
ju góor walla ju jigéen, yeyoowuloo ma.
38 Koo xam ne kii nanguwuloo ñàkk sa
bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te
nga topp ma, yeyoowuloo ma.
39 Kuy rawale sa bakkan, ñàkk ko, te ku
ñàkk sa bakkan ndax man, jotaat ko.
40 «Te lii itam am na, ku leen nangu,
nangu na ma, te ku ma nangu, nangu na
ki ma yónni.
41 Ku nangu yonent ndax yónnentam,
dina jot ci peyu yonent; te ku nangu ku
jub ndax njubteem, dina jot ci peyu ku
jub.
42 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, koo
xam ne kii may na kaasu ndox mu sedd
rekk kenn ci ñi gëna ndaw, ndax sama
taalibe la, kooku du ñàkk yoolam mukk.»

11

1 Ba Yeesu joxee fukki taalibeem ya ak
ñaar ndigal yooyu, mu jóge fa, ngir dem
jàngleji ak a waare ci seeni dëkk.

Yaxya yónnee na, di laaj Yeesu

2 Gannaaw loolu Yaxya dégg ca kaso ba
jëfi Almasi bi. Mu yónni ci moom nag ay
taalibeem,
3 ne ko: «Ndax yaa di Ki wara ñëw,
walla danoo wara xaar keneen?»
4 Yeesu ne leen: «Demleen nettali
Yaxya li ngeen dégg te gis ko.
5 Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy dox,
gaana yi wér, tëx yiy dégg, ñi dee

di dekki, te néew doole ñaa ngi dégg
xibaaru jàmm bi.
6 Yaw mi sa ngëm yolomul ndax man,
barkeel nga.»
7 Bi nga xamee ne taalibe ya Yaxya
yónni woon ci Yeesu dem nañu, Yeesu
daldi wax ak mbooloo ma ci mbirum
Yaxya ne leen: «Lu ngeen seeti woon ca
màndiŋ ma? Xanaa barax buy jaayu ci
ngelaw li?
8 Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku
sol yére yu rafet? Waaye ñi sol yére yu
rafet ñu ngi dëkk ci këri buur.
9 Lu tax ngeen génn nag? Ngir gis ab
yonent? Waaw, wax naa leen ne ëpp na
yonent.
10 Yaxya male moo di ki ñu waxoon ci
Mbind mi naan:
“Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu la,
te xàllal la yoon ci sa kanam.”
11 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ci li
jigéen jur, ku sut Yaxya masula feeñ.
Waaye ba tey ki gëna ndaw ci nguuru
Yàlla Aji Kawe ji moo ko sut.
12 Ci li dale ci jamonoy Yaxya ba léegi, nit
ñaa ngi góor-góorlu ngir dugg ci nguuru
Yàlla, te ñi sawar ñoo ci am wàll.
13 Ndaxte li yonent yi wax ak li yoonu
Musaa tëral ñu ngi doon dox, ba kera
Yaxya di feeñ.
14 Te Yaxya moomu, su ngeen bëggee
nangu lii, mooy Ilyaas bi waroona ñëw.
15 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.
16 «Niti jamono jii nag, lan laa leen
mana méngaleel? Ñu ngi nirook xale yu
toog ca pénc ma, di woo seeni xarit,
17 ne leen:
“Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te jooyuleen.”
18 Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul, naanul,
ngeen daldi ne: “Dafa ànd ak rab.”
19 Gannaaw gi nag, Doomu nit ki ñëw na,
lekk, naan, ngeen daldi ne: “Kii daal bëgg
na lekk, di naan biiñ, tey xaritoo ak ay
juutikat ak ay boroom bàkkaar.” Waaye
li xam-xamu Yàlla di jur, mooy firndeel
ne dëgg la.»

Yeesu gëdd na ay dëkk

20 Gannaaw loolu Yeesu daldi gëdd
dëkk, ya mu defe woon la ëpp cay
kéemaanam, ndaxte tuubuñu seeni
bàkkaar.
21 Mu ne: «Dingeen torox, yéen
waa Korasin ak waa Betsayda, ndaxte
kéemaan yi ma def ci yéen, bu ñu leen
defoon ci dëkku Tir walla ci dëkku Sidon,
kon réccu nañu bu yàgg, xëppoo dóom,
sol saaku.
22 Waaye maa ngi leen koy wax, keroog
bés pénc ma Tir ak Sidon ñoo leen di tane.
23 Te yaw dëkku Kapernawum, ndax
dees na la yékkati bu kawe? Déedéet,
dees na la daane bu suufe. Ndaxte
kéemaan yi ma def ci yaw, bu ñu leen
defoon ci dëkku Sodom, kon mu nekk ba
tey.
24 Waaye maa ngi leen koy wax, keroog
bés pénc ma Sodom moo lay tane.»

Woote bu mag bi

25 Ca jamono joojale Yeesu wax na lii:
«Yaw Baay, Boroom asamaan ak suuf,
maa ngi lay sant ci li nga nëbb yëf yii ñi
am xam-xam ak ñi am xel, te xamal leen
gone yi.
26 Waaw, Baay, ndaxte looloo la neex.»
27 Yeesu teg ca ne: «Sama Baay jébbal
na ma lépp, te kenn manu maa xam, man
Doom ji, ku dul Baay bi; kenn it manula
xam Baay bi, ku dul man Doom ji, ak ku
ma ko bëgga xamal.
28 «Ñëwleen ci man, yéen ñépp ñi sonn
te diis, dinaa leen may noflaay.
29 Jébbaluleen ci man te jàng ci man,
ndaxte lewet naa te woyof, te dingeen am
noflaay ci seen xol.
30 Ndaxte sama kilifteef lewet na te
sama yen diisul.»

12

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu
jaar ci ay tool yu ñor, fekk ay taalibeem
xiif; ñu daldi fàq ay gub nag, di lekk.
2 Farisen ya nag gis ko, ne Yeesu:
«Gisal, say taalibe ñu ngi def lu jaaduwul
ci bésub noflaay bi.»
3 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax
jànguleen la Daawuda defoon, ba mu
xiifee, moom ak ña mu àndaloon?

4 Xanaa yéguleen, ni mu dugge woon ca
kër Yàlla ga, gis fa mburu, ya ñu teewal
ca kanam Yàlla, mu daldi ko lekk. Fekk
jaaduwul mu lekk ca, moom walla ña mu
àndaloon; sarxalkat rekk a ko sañoona
lekk.
5 Te it ndax jànguleen ci yoonu Musaa,
ne sarxalkat ya ca kër Yàlla ga teraluñu
bésub noflaay bi, te tooñuñu?
6 Waaye maa ngi leen koy wax, am na
ci seen biir ku sut kër Yàlla ga.
7 Mbind mi nee na: "Yërmande laa
bëgg, waaye du rendi saraxi mala." Su
ngeen xamoon lu wax joojuy tekki, kon
dungeen teg tooñ ñi tooñul.
8 Ndaxte Doomu nit ki mooy boroom
bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

9 Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, dugg
ci seen jàngu,
10 te amoon na fa nit ku loxoom làggi.
Noonu Farisen ya laaj ko: «Faj ci bésub
noflaay bi, ndax loolu jaadu na?» Fekk
ñuy wut buntu tuumaal ko.
11 Yeesu ne leen: «Ku fi amoon xar, mu
daanu ci kàmb ci bésub noflaay bi, ndax
doo ko jàpp, génne ko?
12 Nit nag, ndax ëppul maana xar? Kon
def lu baax ci bésub noflaay bi jaadu na.»
13 Noonu Yeesu ne nit ka: «Tàllalal sa
loxo!» Mu tàllal ko nag, loxoom daldi wér,
mel ni ba ca des.
14 Farisen ya génn nag, daldi gise, ngir
fexee reylu Yeesu.
15 Waaye bi ko Yeesu yégee, mu sore
foofa; te ñu bare topp ko, mu wéral leen
ñoom ñépp.
16 Te mu dénk leen bu wóor, ñu bañ koo
siiwal.
17 Def na noonu, ngir amal la ñu wax-
oon jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi mu
naan:
18 «Kii mooy sama Ndaw li ma tànn,
di sama Soppe bi neex sama xol.
Dinaa def sama Xel ci moom,
muy yégal xeet yi yoonu njub.
19 Du xëccoo mbaa muy wax ci kaw,
te kenn du dégg baatam ci mbedd yi.
20 Du dammte barax bu banku,
te mees guy saxar, du ko fey,
ba kera mu yégal njub, ba daan.
21 Ci turam la xeet yi di ame yaakaar.»

Ku rab jàpp, mu gumba te luu

22 Booba ñu indil ko ku rab jàpp, mu
gumba te luu. Yeesu faj ko, ba ku luu ki
di wax tey gis.
23 Noonu mbooloo mépp yéemu naan:
«Ndax kii du Sëtu Daawuda bi?»
24 Bi Farisen ya déggee loolu nag, ñu
ne: «Kii ci kàttanu Beelsebul, buuru rab
yi, lay dàqe rab yi.»
25 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen:
«Réew mu xeex boppam tas, te dëkk
mbaa kër guy xeex boppam du mana
yàgg.
26 Bu Seytaane dàqee Seytaane nag,
xeex na boppam; kon naka la nguuram
di mana yàgge?
27 Te it bu fekkee ne man damay dàq
ay rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe
nag, ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon
ñoo leen di àtte.
28 Waaye bu fekkee ne ci Xelum Yàlla
laay dàqe rab, kon nguuru Yàlla agsi na
ba ci yéen.
29 «Su fi amee nit ku bare doole, te nit
bëgga dugg ci këram, nangu alalam, naka
la koy defe? Xanaa dafay jëkka yeew ku
bare doole ka, ba noppi doora toj këram
gépp.
30 Noonu ku farul ak man, yaa ngi
may xeex, ku dajalewul ak man, yaa ngi
tasaare.»

Ku sosal Xelu Yàlla mi

31 Yeesu teg ca ne: «Loolu moo tax maa
ngi leen koy wax, bàkkaar walla sos wu
mu mana doon, dinañu ko baale, waaye
ku sosal Xelum Yàlla, duñu ko baal.
32 Ku sosal Doomu nit ki, dinañu ko
baal, waaye ku sosal Xel mu Sell mi, duñu
ko baal mukk, du ci àddina si, du ci
àllaaxira.
33 Neeleen garab gi baax na, moom ak
meññeefam, walla ngeen ne garab gi bon
na, moom ak meññeefam; ndaxte garab,
meññeefam lañu koy xàmmee.
34 Yéen ñi fees ak daŋar ni ay co, naka
ngeen mana waxe lu baax, fekk dangeen
bon? Ndaxte gémmiñ, la fees xol lay wax.
35 Noonu nit ku baax, lu baax lay wax,
jële ko ca fa mu denc lu baax, te nit ku

bon, lu bon lay wax, jële ko ca fa mu denc lu bon.
36 Maa ngi leen di wax ne keroog bés pénc, nit ñi dinañu làyyi ndax wax ju nekk ju amul njariñ, ju ñu masa wax.
37 Ndaxte dees na la àtte ni ku jub ci say wax, walla ñu daan la ci say wax.»

Yeesu nanguwula def kéemaan

38 Ci kaw loolu ay xutbakat ak ay Farisen wax ak Yeesu ne ko: «Kilifa gi, danoo bëggoon, nga won nu kéemaan guy firndeel sag yónnent.»
39 Yeesu ne leen: «Yéenay laaj firnde, yéen niti jamono ju bon jii, yéen ñi fecci seen kóllëre ak Yàlla, waaye dungeen jot jenn firnde ju dul firndey yonent Yàlla Yunus.
40 Ndaxte ni Yunus nekke woon ñetti guddi ak ñetti bëccëg ci biir rabu géej wu mag, noonu la Doomu nit ki di nekke ñetti guddi ak ñetti bëccëg ci biir suuf.
41 Keroog bés pénc waa dëkku Niniw dinañu jógandoo ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi fi.
42 Te it ca bés pénc buur bu jigéen, ba dëkkoon ca sudd, dina jógandoo ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jóge ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi.
43 «Boo xamee ne rab wa jàppoon nit génn na ci moom, day wër ay bérab yu wow, di wut fu mu noppaloo, waaye du ko gis.
44 Noonu da naan: “Naa dellu ca sama kër, ga ma génne woon.” Bu ñëwee nag, mu fekk kërug neen, ñu bale ko, defar ko ba lépp jekk.
45 Bu ko gisee nag, mu dem wooyi yeneen juróom ñaari rab yu ko gëna soxor, ñu dugg, sanc fa; ba tax muju nit kooku mooy yées njàlbéenam. Noonu lay nekke ak niti jamono ju bon jii.»

Ndeyu Yeesu ak i doomi ndeyam

46 Bi Yeesu nekkee di wax ak mbooloo ma, ndeyam ak ay rakkam daldi ñëw, taxaw ci biti, bëgga wax ak moom.
47 Noonu kenn nit ne ko: «Sa yaay ak say rakk ñu ngi nii taxaw ci biti, bëgga wax ak yaw.»
48 Waaye Yeesu ne ko: «Kan mooy sama ndey ak ñan ñooy samay rakk?»
49 Noonu mu joxoñ ay taalibeem naan: «Ñii ñooy sama ndey ak samay rakk.
50 Ndaxte ku def sama coobarey Baay bi nekk ci kaw, yaa di sama rakk, sama jigéen ak sama ndey.»

13

Léebu beykat ba

1 Bés booba Yeesu génnoon na ca kër ga, toog ca wetu dex ga.
2 Mbooloo mu bare dajaloo ca moom, ba tax mu dugg cig gaal, toog; mbooloo mépp taxaw ca tefes ga.
3 Noonu Yeesu dégtal leen lu bare ciy léeb ne leen: «Dafa amoon beykat bu demoon jiyi.
4 Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi ñëw, lekk ko lépp.
5 Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu gaaw, ndaxte suuf si barewul.
6 Waaye bi jant bi naajee, mu lakk, wow, ndaxte amul ay reen.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam, xaaxaam yi daldi jóg, tanc ko.
8 Li ci des dal ci suuf su baax, nangu ba def ay gub; lii àntu ba mat téeméeri yoon lu ëpp la mu ji woon, lii mat juróom benn fukk, li ci des fanweer.
9 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»

Lu tax Yeesu di wax ay léeb

10 Bi Yeesu waxee ba noppi, ay taalibeem jegeñsi, laaj ko lu tax mu di leen wax ciy léeb.
11 Noonu mu ne leen: «May nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla Aji Kawe ji, waaye ñale mayuñu leen ko.
12 Ndaxte ku am, dinañu la dollil, ba nga barele; waaye ku amul, li nga am as néew, dinañu ko nangu.
13 “Dañuy xool te duñu gis,
di déglu waaye duñu dégg te duñu xam,”
moo tax ma di leen wax ciy léeb.

14 Li Esayi waxoon ci kàddug Yàlla am na
ci ñoom, bi mu naan:
“Dingeen déglu bu baax waaye dungeen
xam dara;
di xool bu baax waaye dungeen gis dara.
15 Ndaxte xolu xeet wii dafa dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma wéral leen.”
16 «Waaye yéen barkeel ngeen, ndaxte
seeni bët a ngi gis te seeni nopp di dégg!
17 Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax,
ay yonent yu bare ak nit ñu jub ñu bare
bëggoon nañu gis li ngeen di gis waaye
gisuñu ko, te dégg li ngeen di dégg waaye
dégguñu ko.

Yeesu firi na léebu beykat bi

18 «Yéen nag dégluleen li léebu beykat
biy tekki.
19 Boo xamee ne nit mu ngi déglu wax
ju jëm ci nguuru Yàlla te xamu ko, Ibliis
day ñëw, këf li ñu def ci xolam; kooku
mooy ki jot ci jiwu wi ci kaw yoon wi.
20 Ki jot ci jiwu wi ci bérab bu bare
ay doj nag, mooy ki dégg wax ji, am ci
bànneex bu gaaw;
21 waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul
ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu
fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci
saa si.
22 Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi mooy
ki dégg wax ji, waaye soxlay àddina ak
naxi alal tanc wax ji, ba du jur njariñ.
23 Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag,
mooy ki dégg wax ji te xam ko; mu jural
ko njariñ, muy lu mat téeméeri yoon lu
ëpp la ñu ji woon, muy juróom benn fukk
mbaa fanweer.»

Léebu jëmb bi

24 Noonu Yeesu dégtal leen beneen léeb
ne leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni nit ku ji jiwu wu baax ci toolam.
25 Waaye bi nit ñi di nelaw, noonam
ñëw, ji jëmb ci biir dugub ji, daldi dem.
26 Bi dugub ji saxee nag, jëmb bi saxaale
ak moom.
27 «Noonu surgay boroom kër ga ñëw
ci moom ne ko: “Góor gi, xanaa jiwuloo
jiwu wu baax ci sa tool? Fu jëmb bi jóge
nag?”
28 Mu ne leen: “Noon a ko def.” Surga
ya ne ko: “Ndax nu dem dindi ko?”
29 Mu ne leen: “Déedéet, ngir baña
buddiwaale dugub ji, bu ngeen koy dindi.
30 Bàyyileen ñoom ñaar, ñu màgg, ba
ngóob ma jot. Bu ngóob ma jotee nag,
dinaa wax ñi koy góob: ‘Jëkkleena dindi
jëmb bi, takk ko ay say, lakk ko, waaye
ngeen semb dugub ji ci sama sàq.’ ”»

Léebu doomu fuddën gi

31 Yeesu waxaat leen beneen léeb ne
leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel
ni doomu fuddën bu nit jël, ji ko ci toolam.
32 Doomu fuddën moo gëna tuuti ci
jiwu yépp, waaye bu saxee, mooy sut ci
gàncaxi tóokër yi, di nekk garab, ba picci
asamaan ñëw, tàgg ciy caram.»

Léebu lawiir bi

33 Yeesu teg ca beneen léeb ne leen:
«Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni
lawiir bu jigéen jël, jaxase ko ak ñetti
andaari fariñ, ba kera tooyal bépp di
funki.»
34 Loolu Yeesu wax mbooloo ma, ëmb
na ko lépp ciy léeb, te waxuleen dara lu
dul ciy léeb.
35 Noonu am la ñu waxoon jaarale ko
cib yonent, bi mu naan:
«Dinaa leen wax ciy léeb,
di yégle yëf yu nëbbu li dale ca njàlbéen
ga ba bésu tey.»
36 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi mbooloo
ma, dugg ca kër ga. Taalibeem yi ñëw ci
moom ne ko: «Firil nu léebu jëmb, bi sax
ci tool bi.»
37 Noonu Yeesu ne leen: «Doomu nit ki
mooy ji jiwu wu baax wi;
38 àddina mooy tool bi; ñi bokk ci
nguuru Yàlla ñoo di jiwu wu baax wi; ñi
bokk ci Ibliis ñooy jëmb bi;
39 Seytaane mooy noon bi ko ji; tukkitel
àddina mooy ngóob mi, te malaaka yi
ñooy góobkat yi.
40 Ni ñu dajalee jëmb ba, lakk ko, noonu
lay nekke, bu àddina tukkee.

41 Doomu nit ki dina yebal ay
malaakaam, ñu jële ci nguuram lépp luy
yóbbe nit bàkkaar, ak ñiy def bàkkaar,
42 sànni leen ci sawara; foofa dees na fa
jooy te yéyu.
43 Booba nag ñu jub ñi dinañu leer ni
jant bi ci seen nguuru Baay. Déglul bu
baax, yaw mi am ay nopp.»

Léebu alal ju nëbbu ak léebu per ba

44 Yeesu teg ca ne: «Nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni alal ju nëbbu cib tool.
Nit ki ko gis nëbbaat ko; xolam sedd, ba
mu dem jaay li mu am lépp, jënd tool ba.
45 «Te it nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni jaaykat buy wut per yu rafet.
46 Am bés mu gis per buy jar njég lu réy.
Mu dem nag, jaay li mu am lépp, jënd ko.»

Léebu mbaalum géej ga

47 Yeesu waxaat ne: «Nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni mbaal mu ñu wàcce
ci géej, mu jàpp jën wu nekk.
48 Bi mbaal mi feesee nag, ñu ñoddi ko
ci tefes gi, ba noppi ñu taxaw, dajale yu
baax yi ciy ndab, waaye sànni yi bon.
49 Noonu lay mel, bu àddina tukkee.
Malaaka yi dinañu génn, tànn ñu bon ñi
ci biir ñu jub ñi,
50 sànni leen ci sawara. Foofa dees na
fa jooy te yéyu.»

Léebu boroom kër ga

51 Noonu Yeesu laaj taalibe ya ne leen:
«Loolu lépp, ndax xam ngeen lu muy
tekki?» Ñu ne ko: «Waaw.»
52 Yeesu ne leen: «Kon nag xutbakat bu
nekk bu jàng ci nguuru Yàlla Aji Kawe
ji, dafa mel ni boroom kër buy génne ci
dencukaayam yu bees ak yu màggat.»

Yeesu ci dëkku Nasaret

53 Bi nga xamee ne Yeesu dégtal na léeb
yooyu ba noppi, mu jóge fa,
54 dem fa mu yaroo. Mu di leen jàngal
ci seen jàngu, ba ñu waaru ne: «Xam-
xam bii ak kéemaan yii, fu mu ko jële?
55 Ndax kii du doomu minise bi, te
ndeyam tudd Maryaama? Ndax rakkam
yu góor duñu Saag, Yuusufa, Simoŋ ak
Yuda?
56 Te ay rakkam yu jigéen, ndax
nekkuñu fi ak nun? Lii lépp nag, fu mu
ko jële?»
57 Kon ñu daldi koy xeeb.
Noonu Yeesu ne leen: «Dees na faay-
daal yonent, waaye du ci réewam ak ci
këram.»
58 Te Yeesu defu fa kéemaan yu bare
ndax seen ngëmadi.

14

Yaxya faatu na

1 Ca jamono joojale Erodd boroom dii-
waanu Galile dégg na tur, wa Yeesu am.
2 Noonu mu ne ay surgaam: «Kooku
mooy Yaxya mi dekki; moo tax mu ànd
ak kàttanu def ay kéemaan.»
3 Ndaxte Erodd jàppoon na Yaxya, yeew
ko, tëj. Ndaxte Erodd takkoon na Erojàdd
jabaru Filib magam,
4 te Yaxya daan ko wax: «Jaaduwul nga
denc ko.»
5 Erodd nag bëgg koo rey, waaye dafa
ragal nit ñi, ci li ñu teg Yaxya ab yonent.
6 Bi ñu ca tegee ab diir nag, ñuy màggal
bés ba Erodd juddu woon, te doomu
Erojàdd ju jigéen di fecc ci biir gan ñi.
Loolu neex Erodd,
7 ba mu dig ko ci kaw ngiñ ne ko: «Loo
laaj, dinaa la ko jox.»
8 Noonu ndaw sa daldi topp la ko ndey
ji digaloon, ne Erodd: «Indil ma fii ci biir
ndab boppu Yaxya.»
9 Bi ko buur ba déggee, mu am naqar,
waaye ngiñ la ak gan ña tax mu santaane,
ñu jox ko ko.
10 Mu yónnee nag, ngir ñu dagg boppu
Yaxya ca kaso ba.
11 Ñu indi bopp bi ci biir ndab, jox ko
janq ba, mu jox ko ndeyam.
12 Noonu taalibey Yaxya ñëw, fab néew
ba, suul ko; ba noppi dem, wax ko Yeesu.

Yeesu bareel na mburu ya

13 Bi Yeesu déggee deewu Yaxya nag,
mu jóge fa, dugg cig gaal, di dem ca bérab
bu wéet. Waaye bi ko nit ñi yégee, ñu
daldi jóge ci dëkk yi, topp ko ak seeni
tànk.
14 Yeesu génn ci gaal gi nag, gis mbooloo
mu réy, mu yërëm leen, ba faj ñi ci wopp.

15 Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci moom
ne ko: «Fii àllub neen la, te léegi mu
guddi. Doo yiwi mbooloo mi, ngir ñu
dem ci dëkk yu ndaw yi, jënd lu ñu mana
lekk?»
16 Waaye Yeesu ne leen: «Matul ñu
dem, yéen joxleen leen lu ñu lekk.»
17 Ñu ne ko: «Amunu fi lu dul juróomi
mburu ak ñaari jën.»
18 Yeesu ne leen: «Indil-leen ma ko fii.»
19 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo ma,
ñu toog ca ñax ma. Mu jël juróomi mburu
ya ak ñaari jën ya, xool ci kaw, sant Yàlla.
Mu damm mburu ma, jox ko taalibe ya,
ñu séddale ko nit ña.
20 Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu
dajale dammit ya ca des, mu nekk fukki
pañe ak ñaar yu fees.
21 Gannaaw jigéen ña ak gone ya, góor
ña doon lekk matoon nañu juróomi junni.

Yeesu dox na ci kaw ndox ma

22 Bi loolu amee Yeesu sant taalibe ya,
ñu dugg gaal ga te jàll dex ga, jiituji ko,
muy yiwi mbooloo ma.
23 Bi mu ko yiwee nag, mu yéeg ca tund
wa, ngir wéet ak Yàlla. Noonu guddi jot,
fekk mu nekk fa moom rekk.
24 Bi mu fa nekkee nag, gaal ga sore na
tefes ga, te duus ya di ko yëngal bu metti,
ndax ngelaw la leen soflu.
25 Ca njël nag Yeesu jëm ci ñoom, di dox
ci kaw dex gi.
26 Waaye bi ko taalibe yi gisee, muy
dox ci kaw dex ga, ñu daldi jommi naan:
«Njuuma la!» daldi tiit bay yuuxu.
27 Waaye ca saa sa Yeesu ne leen:
«Takkleen seen fit, man la, buleen tiit!»
28 Ci kaw loolu Piyeer jël kàddu gi ne
ko: «Sang bi, bu dee yaw, sant ma, ma
dox ci kaw ndox mi, ñëw ci yaw.»
29 Yeesu ne ko: «Kaay!» Piyeer nag
wàcc ca gaal ga, di dox ci kaw ndox mi,
jëm ci Yeesu.
30 Waaye bi mu gisee ni ngelaw li
mettee, mu daldi tiit, tàmbalee suux. Mu
woote ne: «Sang bi, wallu ma!»
31 Ca saa sa Yeesu tàllal loxoom, jàpp ko
naan: «Yaw mi néew ngëm, lu tax nga am
xel ñaar?»
32 Noonu ñu dugg ca gaal ga, ngelaw li
ne tekk.
33 Ñi nekk ci gaal gi nag sukk ci kana-
mam ne ko: «Ci dëgg yaa di Doomu Yàlla
ji.»
34 Bi loolu amee ñu jàll, teer ca dii-
waanu Senesaret.
35 Ña fa dëkk xàmmi Yeesu, yónnee nag
ca diiwaan bépp, indil ko ñu wopp ñépp.
36 Noonu ñu ñaan ko, mu may leen ñu
laal cati mbubbam rekk, te ku ko laal
daldi wér.

15

Farisen ya ak aada ya

1 Ca jamono jooja amoon na bés ay
Farisen ak ay xutbakat jóge Yerusalem,
ñëw ci Yeesu ne ko:
2 «Lu tax say taalibe di moy aaday yoon,
yi maam yi tëral? Ndaxte duñu raxas
seeni loxo, bu ñuy lekk.»
3 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen itam lu
tax ngeen di moy li Yàlla santaane, ngir
topp seeni aada?
4 Yàlla nee na: “Teralal sa ndey ak sa
baay,” te it: “Ku móolu sa ndey walla sa
baay, dees na la rey.”
5 Waaye yéen dangeen ne: “Ku wax
sa ndey walla sa baay: ‘Li ngeen wara
jariñoo ci man, jébbal naa ko Yàlla,’
6 kooku amatul warugaru teral
baayam.” Noonu tebbi ngeen kàddug
Yàlla ndax seen aada.
7 Yéen ñi naaféq, Esayi waxoon na bu
baax ci kàddug Yàlla ci seen mbir, bi mu
naan:
8 “Xeet wii ñu ngi may teral ci seen
gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
9 Seen màggal amul benn njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney nit kese.”»
10 Noonu Yeesu woo mbooloo mi ci
moom ne leen: «Dégluleen te xam:
11 du li dugg ci gémmiñ mooy indil nit
sobe, waaye li ciy génne mooy indil nit
sobe.»
12 Bi taalibeem ya déggee loolu, ñu
ñëw ci moom ne ko: «Ndax xam nga
ne, Farisen yi dañoo mer ndax loolu nga
wax?»
13 Yeesu ne leen: «Garab gu sama Baay
bi ci kaw jiwul, dees na ko buddi.

14 Bàyyileen leen, ay gumba lañu yuy
wommat ay gumba; bu gumba dee wom-
mat moroomam nag, kon dinañu daanu
ñoom ñaar ci kàmb.»
15 Piyeer nag jël kàddu gi, laaj Yeesu:
«Firil nu léeb wi.»
16 Noonu Yeesu ne ko: «Ndax ba tey
seen xol dafa tëju, yéen itam?
17 Xamuleen ne, lépp lu dugg ci
gémmiñ, ci biir lay jëm tey génn ca bérab
bu làqu?
18 Waaye li génn ci gémmiñ mu ngi jóge
ci xol; loolu mooy indil nit sobe.
19 Ndaxte ci xol la xalaat yu bon di jóge,
ak bóom, njaaloo, ndoxaanu yàqute,
càcc, seede lu dul dëgg ak saaga.
20 Yooyu ñooy indil nit sobe, waaye lekk
ak loxo yoo raxasul du tax nit am sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja askanoo réewu Kanaan

21 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem ci
diiwaanu Tir ak Sidon.
22 Ba mu fa àggee nag, jigéenu waa
Kanaan, ja dëkk ca wàll yooyu, daldi
génn, di wax ca kaw ne ko: «Yaw sang bi,
Sëtu Daawuda bi, yërëm ma! Rab jàpp na
sama doom ju jigéen, te dafa sonn lool.»
23 Waaye Yeesu waxu ko dara. Ay
taalibeem nag ñëw ci moom ne ko: «Doo
ko yiwi, mu ngi nuy topp, di yuuxu ci
sunu kaw.»
24 Yeesu ne: «Yónniwuñu ma, lu dul ci
xari bànni Israyil yu réer.»
25 Waaye jigéen ja ñëw, sukk ci kana-
mam naan: «Sang bi, wallusi ma!»
26 Yeesu ne ko: «Jël ñamu gone yi, sànni
ko xaj yi, rafetul.»
27 Waaye jigéen ja ne ko: «Waaw, sang
bi, teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci
seen lekkukaayu boroom.»
28 Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Yaw jigéen
ji, sa ngëm réy na; na am, ni nga ko
bëgge.» Noonu doomam daldi wér ca saa
sa.

Yeesu faj na ñu wopp

29 Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, ñëw
ci weti dexu Galile; mu yéeg ca aw tund,
toog fa.
30 Ba mu fa nekkee, nit ñu bare ñëw
ci moom, indaale ay lafañ, ay làggi, ay
gumba, ay luu ak ñeneen ñu bare. Ñu
teg leen ci tànki Yeesu, mu faj leen.
31 Nit ñépp waaru, ndaxte gis nañu luu
yuy wax, làggi yu wér, lafañ yuy dox, ak
gumba yuy gis. Ñu daldi màggal Yàlla
Buuru Israyil.

Yeesu bareel na ay mburu ñaareel bi yoon

32 Gannaaw loolu Yeesu woo ci moom
taalibeem ya ne leen: «Yërëm naa
mbooloo mi, ndaxte toog nañu fi man
ñetti fan, te amatuñu lu ñu lekk.
Bëgguma leena yiwi te lekkuñu, ngir bañ
ñu tële ci yoon wi.»
33 Noonu taalibeem ya laaj ko: «Waaye
fu nuy jële ci àll bi mburu mu doy ngir
mbooloo mu tollu nii?»
34 Yeesu ne leen: «Ñaata mburu ngeen
am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaari mburu ak
ay jën yu ndaw.»
35 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo mi,
ñu toog ci suuf.
36 Mu fab juróom ñaari mburu yi ak jën
yi, sant Yàlla, damm leen, jox leen taalibe
yi, ñu séddale leen mbooloo mi.
37 Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu
dajale juróom ñaari dàmba yu fees ak
dammit yi ci des.
38 Gannaaw jigéen ñi ak gone yi, góor
ñi ci lekk matoon nañu ñeenti junni.
39 Noonu Yeesu yiwi mbooloo mi, dugg
ci gaal, ñëw ci wàlli Magadan.

16

Kéemaan gu jóge ci asamaan

1 Amoon na ay Farisen ak ay Sadusen
yu ñëw ci Yeesu. Ñu fexe koo fiir, ba laaj
ko ne: «Won nu kéemaan guy firndeel sag
yónnent, te mu jóge ci asamaan.»
2 Noonu Yeesu ne leen: «Ngoon gi dan-
geen naan: “Du taw suba ndax asamaan
si dafa xonq.”
3 Te suba gi ngeen naan: “Tey daal dina
taw, ndax asamaan si dafa xonq te xiin.”
Kon man ngeena ràññee melow asamaan,
waaye manuleena ràññee firndey ja-
mono ji nu tollu.
4 Yéenay laaj firnde, yéen niti jamono
ju bon jii, yéen ñi fecci seen kóllëre ak

Yàlla. Waaye dungeen jot genn firnde gu
dul firndeg Yunus.» Bi Yeesu waxee loolu,
mu jóge ci ñoom, dem.
5 Gannaaw loolu taalibe yi jàllaat dex
gi, fekk fàtte nañoo yóbbaale mburu.
6 Noonu Yeesu ne leen: «Wottuleen te
moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.»
7 Bi ko taalibe yi déggee, ñu daldi
werante ci seen biir naan: «Nun de
indaalewunu mburu.»
8 Waaye Yeesu yég loolu ne leen: «Yéen
ñi néew ngëm, lu tax ngeen di werante ci
seen biir, ndaxte indaalewuleen mburu?
9 Ndax xamaguleen ba tey? Xanaa
fàttalikuwuleen juróomi mburu ya ngir
juróomi junniy góor ña, ak ñaata pañe
ngeen dajale woon ciy dammit?
10 Te ndax fàttalikuwuleen itam
juróom ñaari mburu ya ngir ñeenti
junniy góor ña, ak ñaata dàmba ngeen
dajale woon ciy dammit?
11 Kon nag lu tax xamuleen ne waxuma
mburu? Waaye damaa bëgg, ngeen
moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.»
12 Noonu ñu xam ne, Yeesu waxul
woon lawiiru mburu, waaye ñu moytu
njànglem Farisen ya ak Sadusen ya.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

13 Bi ñu fa jógee, Yeesu dem ca dii-
waanu Sesare bu Filib. Foofa mu laaj
taalibeem ya: «Lu nit ñiy wax ci Doomu
nit ki; mooy kan?»
14 Taalibe yi ne: «Am na ñu naan,
Yaxya, ñeneen ñi, Ilyaas; ñi ci des ne,
Yeremi walla keneen ci yonent yi.»
15 Noonu Yeesu ne leen: «Waaye yéen,
ku ngeen may teg?»
16 Ci kaw loolu Simoŋ Piyeer ne: «Yaa
di Almasi bi, Doomu Yàlla Aji Dund ji.»
17 Yeesu ne ko: «Barkeel ñeel na la,
Simoŋ doomu Yunus, ndaxte du nit moo
la xamal lii, waaye sama Baay bi nekk ci
kaw.
18 Te maa ngi lay wax lii: yaa di Piyeer,
te ci kaw doj wu réy woowu laay samp
mbooloom ñi ma gëm, te dooley dee du
ko manal dara.
19 Dinaa la jox caabiy nguuru Yàlla Aji
Kawe ji; li nga yeew ci àddina, dees na
ko yeew ci asamaan; li nga yiwi ci àddina
dees na ko yiwi ci asamaan.»
20 Noonu Yeesu dénk taalibe yi bu wóor
ne leen: «Buleen wax kenn ne maay
Almasi bi.»
21 Li dale ci jamono jooja, Yeesu tàmbali
na xamal taalibeem yi ne war na dem
Yerusalem, daj fa coono yu bare, jóge
ca njiit ya, ca sarxalkat yu mag ya ak
ca xutbakat ya; ñu rey ko, mu dekki ca
ñetteelu fan ba.
22 Bi mu waxee ba noppi, Piyeer woo ko
ci pegg, bëgg koo yedd ne ko: «Yàlla tere,
Boroom bi, loolu du la dal.»
23 Waaye Yeesu waññiku, daldi ne Piy-
eer: «Sore ma Seytaane, bu ma xatal; yëfi
nit ngay fonk, waaye du yëfi Yàlla.»
24 Gannaaw loolu Yeesu ne taalibeem
ya: «Ku bëgga aw ci samay tànk, na bàyyi
boppam, te gàddu bant bi ñu ko wara
daaj, doora topp ci man.
25 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale
sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk
sa bakkan ngir man, jotaat ko.
26 Te it moom àddina sépp lu muy jariñ
nit, bu ñàkkee bakkanam? Te nit, lu mu
wara weccee bakkanam?
27 Ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci
ndamul Baayam, ànd ak ay malaakaam;
bés booba dina delloo ku nekk ay jëfam.
28 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am
na ñi fi taxaw, ñoo xam ne duñu dee, te
gisuñu Doomu nit ki ñëw ci nguuram.»

17

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

1 Juróom benni fan gannaaw gi, Yeesu
àndoon na ak Piyeer, Saag ak Yowaana
rakkam, yóbbu leen fu wéet ci tund wu
kawe lool.
2 Mu soppiku fa seen kanam, xar kana-
mam di melax nib jant, te ay yéreem
weex ni leer.
3 Naka noonu ñu gis yonenti Yàlla
Musaa ak Ilyaas, di waxtaan ak Yeesu.
4 Piyeer nag daldi wax Yeesu ne ko:
«Sang bi, bég nanu ci sunu teew fii; soo
ko bëggee, dinaa fi defar ñetti mbaar,
benn yaw, benn Musaa ak benn Ilyaas.»
5 Waaye bi muy wax, niir wu leer muur
leen, te baat jib ca niir wa naan: «Kii
mooy sama Doom ji ma bëgg, ci moom
laa ame bànneex; dégluleen ko.»

6 Bi taalibe yi déggee baat bi, ñu ne
nërëm ci suuf, daldi tiit lool.
7 Waaye Yeesu jegeñsi, laal leen naan:
«Jógleen, buleen ragal dara.»
8 Noonu ñu xool ci kaw, waaye gisatuñu
kenn ku dul Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca tund wa.
Bi ñuy wàcc nag, Yeesu sant leen ne:
«Buleen nettali kenn li ngeen gis, ba kera
Doomu nit ki dekki.»
10 Noonu taalibe ya laaj ko: «Lu tax
xutbakat ya nag di wax ne, Ilyaas mooy
jëkka ñëw?»
11 Yeesu ne leen: «Waaw, dëgg la, Ilyaas
war na ñëw, jubbanti lépp.
12 Teewul maa ngi leen di wax ne, Ilyaas
ñëw na te xàmmiwuñu ko, waaye def
nañu ko la leen neex. Noonu it dañoo
nara sonal léegi Doomu nit ki.»
13 Ndax wax jooju nag, taalibe ya xam
ne ci mbirum Yaxya la leen doon wax.

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne wàcc nañu, ba ñëw
ca mbooloo ma, genn góor ñëw ci moom,
sukk
15 naan: «Sang bi, yërëmal sama doom,
ndaxte mu ngi say, di am coono bu metti;
léeg-léeg mu daanu ci sawara, léeg-léeg
mu daanu ci ndox.
16 Indi naa ko ci say taalibe, waaye
manuñu koo faj.»
17 Noonu Yeesu ne: «Yéen niti jamono
jii, yéen ñi gëmadi te dëng, ba kañ laa
wara nekk ak yéen, ba kañ laa leen di
wara muñal?» Mu ne leen: «Indil-leen
ma xale bi fii.»
18 Noonu Yeesu tëkku rab wa, rab wa
génn ca xale ba, mu daldi wér ca saa sa.
19 Bi loolu amee taalibe ya ñëw ci Yeesu,
laaj ko ci pegg: «Lu tax nun manunu
woona dàq rab wi?»
20-21 Yeesu ne leen: «Seen ngëm gu
néew a tax. Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, su ngeen amee ngëm gu tuuti sax
niw peppu fuddën, kon dingeen ne tund
wii: "Jógeel fii, toxu fale," te dina fa dem,
ba dara du leen të.»

Yeesu waxaat na ne dina dee, dekki

22 Bi ñuy wër diiwaanu Galile nag,
Yeesu ne leen: «Léegi ñu jébbal Doomu
nit ki ci loxoy nit ñi;
23 dinañu ko rey, mu dekki ca ñetteelu
fan ba.» Bi ko taalibe ya déggee, ñu am
naqar lool.

Yeesu fey na warugaru kër Yàlla ga

24 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya
ñëw Kapernawum. Bi ñu fa àggee nag,
laajkati warugaru kër Yàlla ga ñëw ci
Piyeer ne ko: «Ndax seen kilifa du fey
posetu ñaari daraxma ngir warugar wi?»
25 Piyeer ne leen: «Ahakay!»
Ba ñu eggee kër ga nag, Yeesu jëkka
wax ne Piyeer: «Waaw, lu ciy sa xalaat,
Simoŋ? Buuri àddina si, ñan lañuy laaj
juuti walla galag? Seeni doom walla ñi
bokkul ci njaboot gi?»
26 Piyeer ne ko: «Xanaa ñi bokkul ci kër
gi.» Yeesu ne ko: «Kon doom yi nag mucc
nañu ci.
27 Waaye bëgguma nu naqaral leen; de-
mal sànni oos ca dex ga te nga génne jën
wa jëkka xëcc. Boo ubbee gémmiñam,
dinga ca gis posetu estateer. Jël ko nag,
jox leen ko ngir man ak yaw.»

18

Kan moo gëna màgg?

1 Ca waxtu woowu taalibe ya ñëwoon
nañu ci Yeesu, laaj ko: «Kan moo gëna
màgg ci nguuru Yàlla mi nekk ci kaw?»
2 Noonu Yeesu woo xale, teg ko ci seen
biir,
3 ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, su ngeen waññikuwul ci Yàlla, ba
mel niy xale, dungeen dugg mukk ci
nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
4 Kuy suufeelu nag, ba mel ni xale bii,
kooku mooy ki gëna màgg ci nguuru Yàlla
Aji Kawe ji.
5 Te it ku nangu ci sama tur xale bu mel
ni kii, man mii nga nangu.
6 Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi
gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom
mooy ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni
ko ca fa gëna xóot ca géej ga.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

7 «Yaw àddina, dinga torox ndax say fiir
yiy yóbbe nit bàkkaar. Fiir manta ñàkk,
waaye toroxte dal na nit ki koy lal.

8 Boo xamee ne sa loxo mbaa sa tànk
mu ngi lay yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni
ko fu sore. Ndaxte nga lafañ walla ñàkk
loxo te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën
ci yaw, nga am ñaari loxo walla ñaari
tànk, te ñu sànni la ci sawara su dul fey
mukk.
9 Boo xamee ne sa bët mu ngi lay yóbbe
bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. Ndaxte
nga patt te dugg ci dund gu wóor gi, moo
gën ci yaw, nga am ñaari bët, te ñu sànni
la ci sawara.
10-11 «Te it wottuleena xeeb kenn ci ñi
gëna tuuti, ndax kat seeni malaakaa ngi
sax ci jataayu sama Baay bi nekk ci kaw.
Maa leen wax loolu.

Xar mu réer ma

12 «Luy seen xalaat ci lii? Su fi amoon
nit ku am téeméeri xar, te benn ci ñoom
réer, lu muy def? Ndax du bàyyi ca
parlukaay ba juróom ñeent fukki xar ya
ak juróom ñeent, te dem wuti ma réer?
13 Bu ko gisee, mbég mi mu am ci moom
mooy ëpp mbég, mi mu am ci juróom
ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent ya
réerul.
14 «Noonu it seen Baay bi nekk ci kaw
bëggul kenn ci ñi gëna tuuti sànku.

Mbaalug bàkkaar yi

15 «Te lii itam, bu sa mbokk defee
bàkkaar, demal yedd ko, yéen ñaar rekk.
Bu la dégloo, kon gindi nga sa mbokk.
16 Waaye bu la dégluwul, àndal ak kenn
mbaa ñaar, ngir mbir mi dëggu ci li ko
ñaar walla ñett seede.
17 Bu leen dégluwul ñoom itam, wax ko
mbooloom ñi gëm. Bu dégluwul mbooloo
ma nag, nga teg ko ni ku gëmul Yàlla
mbaa ab juutikat.
18 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lépp lu
ngeen yeew ci àddina, dees na ko yeew ci
asamaan, te lépp lu ngeen yiwi ci àddina,
dees na ko yiwi ci asamaan.
19 «Maa ngi leen koy wax it, bu ñaar
ci yéen déggoo ci àddina, ngir ñaan lu
mu mana doon, sama Baay bi nekk ci kaw
dina leen ko may.
20 Ndaxte fu ñaar walla ñetti nit booloo
ci sama tur, maa ngi ci seen biir.»

Jaraaf ju amul yërmande

21 Noonu Piyeer ñëw ci Yeesu, laaj ko:
«Boroom bi, bu ma sama mbokk tooñee,
ñaata yoon laa ko wara baal? Xanaa ba
ci juróom ñaari yoon?»
22 Yeesu ne ko: «Waxuma la ba ci
juróom ñaari yoon, waaye ba ci juróom
ñaar fukki juróom ñaari yoon.
23 «Loolu moo tax nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni buur bu bëgga waññ
alalam ak ay jaraafam.
24 Ba mu tàmbalee waññ nag, ñu indil
buur ba ku ko ameel ay milyoŋ* yu baree
bare,
25 waaye jaraaf ja amul lu mu feye. Kon
nag sangam santaane, ñu jaay ko moom
ak soxnaam ak ay doomam ak lépp lu mu
am, ngir fey bor ba.
26 Kon jaraaf ja daanu ciy tànkam ne ko:
"Muñal ma, dinaa la fey lépp."
27 Noonu sangam yërëm ko, bàyyi ko,
baal ko bor ba.
28 «Bi loolu amee jaraaf ja génn, gis
benn moroomu jaraafam bu ko ameel ay
junni†. Mu daldi ko jàpp, poñe ko ne ko:
"Fey ma li nga ma ameel."
29 Kon moroomam daanu ci suuf, ñaan
ko ne: "Muñal ma, dinaa la fey."
30 Waaye moom nanguwu ko, mu dem,
tëj ko kaso, ba kera mu fey li mu ko ameel.
31 «Bi ay moroomam gisee loolu nag, ñu
am naqar wu réy, daldi dem, xamal seen
sang li xew lépp.
32 Sang ba nag woolu jaraaf ba ne ko:
"Yaw jaraaf ju soxor nga! Baal naa la sa
bor bépp, ndaxte tinu nga ma.
33 Lu tax yaw itam yërëmoo sa moroom,
ni ma la yërëme?"
34 Noonu sang ba mer, jébbal ko ñiy
fitnaale ca kaso ba, ba kera muy fey li mu
ko ameel lépp.
35 «Noonu la leen sama Baay bi ci kaw
di def, bu ngeen baalul ku nekk seen
mbokk ak xol bu sedd.»

19

Ñi fase, ak ñi baña séy ngir jaamu Yàlla

* **18:24** Maanaam fukki junniy talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi. † **18:28** Maanaam téeméeri denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

1 Bi nga xamee ne Yeesu wax na loolu
ba noppi, mu jóge Galile, dem ci wàllu
réewu Yawut yi, gi féete ci gannaaw dexu
Yurdan.
2 Mbooloo mu bare topp ko, mu faj leen
fa.
3 Bi mu fa nekkee, ay Farisen ñëw ci
moom, bëgg koo fiir; ñu ne ko: «Ndax
jaadu na nit fase soxnaam, saa su ko
neexee?»
4 Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen ne,
ca njàlbéen ga Aji Bind ji sàkk na leen, kii
góor, kii jigéen,
5 te mu ne: "Looloo tax góor di teqa-
likook ndeyam ak baayam, ànd ak sox-
naam, ñoom ñaar doon benn."
6 Kon nag nekkatuñu ñaar waaye benn
lañu. Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»
7 Bi Yeesu waxee loolu, Farisen ya laaj
ko ne: «Waaye Musaa santaane na, nit jox
soxnaam kayitu pase, tàggook moom. Lu
tax mu wax loolu nag?»
8 Yeesu ne leen: «Musaa may na leen,
ngeen fase seen soxna, ndax seen xol dafa
dëgër, waaye ca njàlbéen ga demewul
woon noonu.
9 Te it maa ngi leen koy wax, koo xam
ne kii fase nga sa soxna te du njaaloo tax,
boo séyaatee ak keneen, njaaloo nga.»
10 Bi ko taalibe ya déggee, ñu ne ko:
«Bu dee noonu la digganteb góor ak
jigéen mel, baña séy moo gën.»
11 Yeesu ne leen: «Du ñépp ñoo mana
nangu loolu, waaye ñi ko Yàlla jagleel
rekk.
12 Ndaxte am na ñu judduwaale tële,
am na ñu tële ci loxoy nit, te am na ñu
baña séy ngir nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
Ku ko mana nangu, nangu ko.»

Xale yu ndaw yi

13 Gannaaw loolu amoon na ay nit ñuy
indil Yeesu ay xale, ngir mu teg leen ay
loxoom, ñaanal leen. Waaye taalibe ya
gëdd leen.
14 Bi Yeesu gisee loolu, mu ne leen:
«Bàyyileen xale yi, te buleen leen tere, ñu
ñëw fi man. Ndaxte ñu mel ni ñoom, ñoo
yelloo nguuru Yàlla Aji Kawe ji.»
15 Noonu Yeesu teg leen ay loxoom, ba
noppi jóge fa.

Waxambaane wu bare alal

16 Bi muy dem nag, nit daldi ñëw ci
moom ne ko: «Kilifa gi, lan laa wara def ci
lu baax, ngir mana am dund gu dul jeex?»
17 Yeesu ne ko: «Lu tax nga laaj ma
ci wàllu lu baax? Kenn kepp moo baax.
Boo bëggee dugg ca dund googu ci kaw,
nanga sàmm ndigal yi.»
18 Waxambaane wa laaj ko: «Yan la?»
Yeesu ne ko: «Yii: bul bóome, bul njaaloo,
bul sàcc, bul seede lu dul dëgg,
19 teralal sa ndey ak sa baay, te it: nanga
bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.»
20 Waxambaane wa ne ko: «Sàmm naa
yooyu yépp, lu ma deseeti?»
21 Noonu Yeesu ne ko: «Boo bëggee
mat sëkk, demal jaay li nga am, jox ko
miskin yi te dinga woomle ca asamaan.
Boo noppee, ñëwal topp ci man.»
22 Waaye bi waxambaane wa déggee
loolu, mu jóge fa ak tiis, ndaxte ku bare
woon alal la.
23 Noonu Yeesu wax taalibeem ya ne
leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
boroom alal dugg ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji, lu jafee ngoogu!
24 Ma waxaat leen ko: giléem jaar ci
bën-bënu puso moo gëna yomb boroom
alal dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.»
25 Bi nga xamee ne taalibe ya dégg nañu
loolu, ñu daldi waaru lool ne ko: «Kan
moo mana mucc nag?»
26 Noonu Yeesu xool leen ne: «Loolu të
na nit, waaye dara tëwul Yàlla.»
27 Bi ko Piyeer déggee, mu daldi ne:
«Waaw, nun nag, dëddu nanu lépp, topp
la; kon nu nuy mujje nun?»
28 Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, bés baa ngi ñëw bu Yàllay
yeesalaat lépp, te Doomu nit ki toog ci
jalam, bi soloo ndam. Bés boobu nag,
yéen ñi ma topp dingeen toog ci fukki
jal ak ñaar, di àtte fukki giir ak ñaar yu
bànni Israyil.
29 Koo xam ne kii dëddu nga ngir sama
tur ay kër, ay doomi ndey yu góor walla
yu jigéen, ndey walla baay, ay doom
walla ay tool, dinga ko jotaat téeméeri
yoon, ba noppi am dund gu dul jeex.
30 Waaye ñu bare ci ñi jiitu, ñooy mujji;
ñi mujj, ñooy jiituji.

20

Léebu liggéeykat yi ñu jël ci waxtu yu wuute

1 «Noonu nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni boroom kër bu génn ci suba teel,
ngir jël ay liggéeykat ndax toolu reseñam.
2 Mu juboo ak liggéeykat ya ci bëccëg
posetu denariyon, door leena yebal ca
toolam.
3 Ci yoor-yoor mu génn, gis ñeneen ñu
toog ca pénc ma te liggéeyuñu.
4 Mu ne leen: “Demleen yéen itam ca
tool ba, te dinaa leen fey lu jaadu.”
5 Ñu dem ca. Mu génnaat ci digg bëccëg
ak ci tisbaar, defaat noonu.
6 Mu génnati ci tàkkusaan, gis ñeneen
di tendeefal. Mu ne leen: “Lu tax ngeen
yendoo tendeefal, te liggéeyiwuleen?”
7 Ñu ne ko: “Kenn jëlu nu.” Mu ne leen:
“Demleen yéen itam ca tool ba.”
8 «Bi nga xamee ne timis jot na, boroom
tool ba ne jawriñ ja: “Woowal liggéeykat
yi te fey leen seen bëccëg, tàmbali ci ñi
mujja ñëw, ba ci ñi fi jëkk.”
9 Noonu ñi mu jël ci tàkkusaan ñëw, ku
nekk jot posetu denariyon.
10 Gannaaw ga nag ñi mu jëkka jël
ñëw, yaakaar ne dinañu jot lu ëpp loolu,
waaye ñoom itam ñu jot ku nekk benn
denariyon.
11 Bi ñu ko jotee nag, ñu tàmbalee
ñaxtu ca boroom kër ga,
12 naan: “Ñi mujja ñëw, benn waxtu
rekk lañu liggéey, ba noppi nga yemale
leen ak nun, ñi yenu coonob bëccëg bi ak
naaj wu metti wi.”
13 Waaye boroom kër ga ne kenn ci
ñoom: “Sama waay tooñuma la. Ndax
juboowunu woon ci benn denariyon?
14 Kon fabal li nga moom te dem. Su
ma bëggee fey ku mujja ñëw, li ma la fey
yaw,
15 ndax sañumaa def ak sama alal li ma
neex? Walla ndax danga am kiñaan ci li
ma yéwén?”
16 Noonu ñi mujj ñooy jiituji, ñi jiitu
ñooy mujj.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

17 Gannaaw loolu Yeesu di dem
Yerusalem, ànd ak fukki taalibe yi ak
ñaar. Noonu mu wéetoo ak ñoom, di
leen xamal ci yoon wi lii:
18 «Nu ngi jëm Yerusalem, te dees na
jébbal Doomu nit ki sarxalkat yu mag ya
ak xutbakat ya. Dinañu ko àtte, teg ko
dee,
19 jébbal ko ñi dul Yawut, ngir ñu di ko
ñaawal te di ko dóor ay yar, ba noppi daaj
ko ci bant. Waaye ca ñetteelu fan ba dina
dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

20 Ci kaw loolu doomi Sebede ya ànd ak
seen ndey, ñëw ci Yeesu. Ndey ja sukk, di
ko ñaansi lenn.
21 Yeesu ne ko: «Loo bëggoon?» Mu ne
ko: «Damaa bëggoon nga santaane ne,
boo nekkee ci sa nguur, sama ñaari doom
ñii toog ak yaw, kenn ci sa ndijoor, ki ci
des ci sa càmmoñ.»
22 Yeesu ne ko: «Xamuleen li ngeen
di ñaan. Ndax man ngeena naan kaasu
naqar, bi may naan?» Ñu ne ko: «Man
nañu ko.»
23 Yeesu ne leen: «Ci dëgg dingeen
naan sama kaas, waaye toog ci sama
ndijoor mbaa sama càmmoñ, du man
maa koy maye, waaye sama Baay moo koy
may ñi mu ko waajal.»
24 Bi nga xamee ne fukki taalibe ya dégg
nañu loolu, ñu mere ñaari doomi ndey ya.
25 Waaye Yeesu woo leen ne leen: «Xam
ngeen ne ci xeeti àddina, njiit yi dañu
leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi dañu
leen di not.
26 Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku
bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk seen
surga,
27 te ku bëgga nekk njiit, na nekk seen
jaam.
28 Ndaxte noonu la Doomu nit ki ñëwe,
du ngir ñu nekk ay surgaam, waaye muy
seen surga, ba joxe bakkanam ngir njotug
ñu bare.»

Yeesu faj na ñaari gumba

29 Gannaaw loolu Yeesu génn Yeriko, te
mbooloo mu bare topp ko.
30 Fekk ñaari gumba toog ci wetu yoon
wa. Bi gumba ya déggee ne Yeesu di jaar,

ñu daldi yuuxu ne ko: «Sang bi, yaw Sëtu
Daawuda bi, yërëm nu!»
31 Waaye nit ña gëdd leen, ngir ñu
noppi. Teewul gumba ya gëna yuuxu
naan: «Sang bi, yaw Sëtu Daawuda bi,
yërëm nu!»
32 Noonu Yeesu daldi taxaw, woo leen
ne: «Lu ngeen bëgg, ma defal leen ko?»
33 Ñu ne ko: «Sang bi, na sunuy bët
ubbiku.»
34 Noonu Yeesu yërëm leen, laal seeni
bët, ñu daldi gis ca saa sa, topp ci moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya
jege woon nañu Yerusalem, ba agsi dëkku
Betfase ci wetu tundu Oliw ya. Noonu
Yeesu yebal ñaari taalibe,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci
seen kanam. Bu ngeen eggee, dingeen
gis mbaam mu ñu yeew ak cumburam;
yiwileen leen, indil ma leen.
3 Te bu leen kenn waxee dara, ngeen ne
ko: "Boroom bi da leena soxla." Kon ca
saa sa dina leen bàyyi, ñu dem.»
4 Yeesu def na noonu, ngir la ñu waxoon
jaarale ko cib yonent am, bi mu naan:
5 «Waxal waa Siyoŋ:
"Seen buur a ngi ñëw ci yéen;
ku lewet la, te war mbaam-sëf,
dig cumbur, doomu mbaam."»
6 Noonu taalibe ya dem, def loolu leen
Yeesu sant.
7 Ñu indi mbaam ma, moom ak cumbur
ga, lal ci seeni yére, Yeesu toog ca.
8 Ña ëpp ca mbooloo ma lal seeni yére
ca yoon wa, ñenn ña dagg ay cari garab,
lal leen it ca yoon wa.
9 Mbooloom ña ko jiitu ak ña ko topp
ñépp di wax ca kaw naan:
«Osaana, yaw Sëtu Daawuda bi!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku
barkeel nga!
Ca bérab yu gëna kawe, nañu ne: "Os-
aana!"»
10 Bi nga xamee ne Yeesu dugg na
Yerusalem, dëkk ba bépp yëngatu ne:
«Kii moo di kan?»
11 Mbooloo ma ne leen: «Kii moo di
yonentu Yàlla Yeesu, bi jóge Nasaret ci
Galile.»

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bi loolu amee Yeesu dugg ca kër Yàlla
ga, dàq ñépp ña fay jaay ak ña fay jënd.
Mu daaneel taabali weccikatu xaalis ya ak
tooguy jaaykati pitax ya,
13 naan: «Mbind mi nee na: "Sama
kër dinañu ko wooye këru ñaan ci Yàlla,"
waaye yéen def ngeen ko këru sàcc.»
14 Noonu ay gumba ak ay lafañ ñëw ci
moom ca kër Yàlla ga, mu faj leen.
15 Bi nga xamee ne sarxalkat yu mag
ya ak xutbakat ya gis nañu yëf yu doy
waar ya mu def, te dégg xale yu ndaw
ya nekk ca kër Yàlla ga, di wax ci kaw
naan: «Osaana, yaw Sëtu Daawuda bi!»
ñu daldi mer.
16 Noonu ñu ne Yeesu: «Ndax dégg nga
li ñuy wax?» Yeesu ne leen: «Waaw, dégg
naa ko. Ndax masuleena jàng lii ci Mbind
mi:
"Ci gémmiñu perantal ak ñiy nàmp
sàkkal nga sa bopp ay cant"?»
17 Bi Yeesu waxee loolu, mu bàyyi leen,
génn dëkk ba, jëm Betani, fanaan fa.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

18 Ci suba teel Yeesu délsi ca dëkk ba,
mu xiif.
19 Noonu mu séen garabu figg ca yoon
wa, waaye bi mu fa agsee, gisu ci dara lu
dul ay xob rekk. Ci kaw loolu Yeesu ne
ko: «Dootuloo meññ mukk!» Ca saa sa
figg ga daldi wow.
20 Bi nga xamee ne taalibe ya gis nañu
loolu, ñu waaru naan: «Nan la figg gi
daldi wowe ci taxawaay bi?»
21 Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, su ngeen gëmee te baña
werante, dingeen def li ma def figg gi, rax-
ca-dolli bu ngeen nee tund wale: "Jógal
tàbbi ca géej ga," dina ko def.
22 Te lépp lu ngeen laaj cig ñaan, bu
ngeen ci boolee ngëm, dingeen ci jot.»

Sañ-sañu Yeesu

23 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër
Yàlla ga, di fa jàngle. Bi muy jàngle nag
sarxalkat yu mag ya ak njiiti xeet wa ñëw
ci moom ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban

sañ-sañ nga koy defe? Ku la may boobu
sañ-sañ?»
24 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen
laaj lenn; bu ngeen ma ko waxee, kon
dinaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe
yëf yii.
25 La Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci
ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit
ñi?» Ci kaw loolu ñu daldi werante ci
seen biir naan: «Bu nu nee: "Ci Yàlla,"
dina nu laaj: "Lu tax gëmuleen ko kon?"
26 Te bu nu nee: "Ci nit ñi," kon
mbooloo mi dal ci sunu kaw, ndaxte ñépp
teg nañu Yaxya ab yonent.»
27 Ñu ne Yeesu nag: «Loolu xamunu
ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Kon man
itam duma leen wax ci ban sañ-sañ laay
defe yëf yii.

Léebu ñaari doom ya

28 «Lu di seen xalaat ci lii? Kenn nit
amoon na ñaari doom. Am bés mu ñëw
ca taaw ba ne ko: "Sama doom, demal tey
liggéeyi ca sama toolu reseñ."
29 Taaw ba ne ko: "Demuma," waaye
gannaaw loolu xelam yedd ko, mu dem.
30 Gannaaw gi, baay ba ñëw ca tofo ba,
wax ko noonu. Mu ne ko: "Waaw," waaye
demul.»
31 Noonu Yeesu laaj leen: «Kan ci ñaari
doom yooyu moo def coobarey baayam?»
Ñu ne: «Taaw ba.» Yeesu ne leen: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, juutikat yi
ak jigéeni moykat yi ñoo leen jëkka dugg
ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
32 Ndaxte Yaxya ñëw na ci yéen ci
yoonu njub, te gëmuleen ko; waaye juu-
tikat yi ak jigéeni moykat yi gëm nañu ko.
Te gannaaw bi ngeen gisee loolu, seen xel
soppikuwul sax, ba ngeen gëm ko.»

Léebu beykat, yi rey doomu boroom tool bi

33 Yeesu teg ca ne: «Dégluleen beneen
léeb. Amoon na fi benn boroom kër bu
jëmbët toolu reseñ. Mu ñag tool bi, gas
ci biir pax, ngir nal ci reseñ yi. Mu
tabax wottukaay, batale ko ay beykat,
daldi tukki.
34 «Bi nga xamee ne bëgg nañoo witt
reseñ yi, mu yónni ay surgaam ci beykat
yi, ngir jot wàllam ci meññeef mi.
35 Waaye beykat yi jàpp surga yi, kenn
ki ñu dóor ko ay yar, keneen ki ñu rey ko,
ki ci des ñu sànni ko ay doj.
36 Boroom kër gi nag yónniwaat yeneen
surga yu ëpp yu jëkk ya, beykat yi def
leen noonu ñoom itam.
37 Mujj mu yónni doomam naan: "Xëy
na ñu weg sama doom."
38 Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu
ne ci seen bopp: "Kii moo wara donn tool
bi; nan ko rey, moom ndonoom."
39 Ñu jàpp ko nag, génne ko tool bi, rey
ko.»
40 Noonu Yeesu laaj leen: «Bu boroom
tool bi ñëwee nag, na muy def beykat yi?»
41 Ñu ne ko: «Dina rey reyin wu ñaaw
nit ñu soxor ñooñu, batale tool bi yeneen
beykat, yi koy jox wàllam ci jamonoy
meññeef.»
42 Kon Yeesu ne leen: «Xanaa ma-
suleena jàng lii ci Mbind yi?
"Doj wi tabaxkat yi sànni;
mujj na di doju koñ;
ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci."
43 «Loolu moo tax maa ngi leen koy
wax, dinañu leen xañ nguuru Yàlla, dénk
ko xeet wuy def ay jëfam.
44 Ku dal ci doj wii, dammtoo; ku mu
dal ci sa kaw, rajaxe la.»
45 Bi nga xamee ne sarxalkat yu mag ya
ak Farisen ya dégg nañu léebam yooyu,
ñu xam ne ñoom lay wax.
46 Noonu ñu di ko fexee jàpp, waaye
ragal nañu nit ña, ndaxte ñépp teg nañu
ko ab yonent.

22

Léebu céet ga

1 Gannaaw loolu Yeesu nettali leen be-
neen léeb ne leen:
2 «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni
buur buy waajal céetu doomam ju góor.
3 Noonu mu yónni ay surgaam, ngir
ñu woo gan yi ca céet ga, waaye gan yi
bëgguñoo ñëw.
4 Kon mu yónneeti yeneen surga ne
leen: "Bu ngeen demee, yégal-leen gan yi
sama woote bii: 'Reer yi noppi na, reylu
naa samay nag ak samay jur gu duuf; lépp
sotti na, ñëwleen ci reer yi.' "

5 Waaye ba tey wuyuwuñu ko; ñu dem,
kenn ki ca toolam, kenn ki jaayaani,
6 ña ca des jàpp surga ya, toroxal leen,
rey leen.
7 «Noonu buur mer, daldi yónni ay
xarekatam, ngir ñu rey bóomkat yooyule,
lakk seen dëkk.
8 Ci kaw loolu mu ne surga ya: “Reeri
céet gi noppi na, waaye ñi ñu woo yey-
oowuñu ko.
9 Demleen nag buntu dëkk ba, woo ku
ngeen fa gis ci reeri céet gi.”
10 Noonu surga ya génn ca yoon ya,
boole ña ñu fa gis ñépp, ñu bon ña ak
ñu baax ña, ba néegu reer ya fees ak ay
gan.
11 «Bi nga xamee ne buur bi dugg na
nag, ngir seetsi gan yi, mu gis fa nit ku
solul mbubb mu ñu wara sol ca céet ga.
12 Buur ne ko: “Sama waay, naka nga
dugge fii, te amuloo mbubbum céet?”
Waa ji ne miig.
13 Noonu buur ba ne ay surgaam:
“Yeewleen ko ci tànk yi ak ci loxo yi, sànni
ko ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa
jooy tey yéyu.”
14 Ndaxte ñi ñu woo bare nañu, waaye
ñi ñu tànn barewul.»

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

15 Booba Farisen ya dem gise, ba xam lu
ñu wara def, ngir fiir Yeesu ci waxam.
16 Noonu ñu yónni ci moom seeni taal-
ibe ak ñi far ak buur bi Erodd ne ko:
«Kilifa gi, xam nanu ne ku wóor nga, te
ragaloo kenn, ndaxte seetuloo jëmmi nit,
waaye dangay xamle yoonu Yàlla ci bu
wóor.
17 Wax nu nag loo xam ci lii: ndax jaadu
na, nu fey buur bi Sesaar galag walla
déet?»
18 Waaye Yeesu xam seen njublaŋ, mu
ne leen nag: «Lu tax ngeen bëgg maa fiir,
yéen naaféq yi?
19 Wonleen ma poset, bi ñuy feye
galag.» Ñu daldi ko jox nag benn posetu
denariyon.
20 Yeesu ne leen: «Kan lañu ci def
nataalam ak turam?»
21 Ñu ne ko: «Sesaar.» Noonu mu
ne leen: «Joxleen nag Sesaar li Sesaar
moom, te jox Yàlla li Yàlla moom.»
22 Bi nga xamee ne dégg nañu loolu, ñu
waaru, bàyyi ko, daldi dem.

Sadusen yi ak ndekkite li

23 Bés boobale ay Sadusen ñëw ci
moom. Sadusen yi nag ñoom gëmuñu ne
ndekkite am na. Noonu ñu laaj ko naan:
24 «Kilifa gi, Musaa nee woon na: “Boo
xamee ne góor dee na te amul doom,
na rakkam donn jabaram, ngir sàkkal
magam njaboot.”
25 Amoon na ci nun nag juróom ñaari
góor, ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba am
jabar ba noppi, faatu; rakk ja donn jabar
ja, ndaxte amul woon doom.
26 Ñaareel ba ak ñetteel ba def noonu,
ba ci juróom ñaareel ba.
27 Gannaaw ñoom ñépp, jigéen ja faatu.
28 Bu ndekkite taxawee nag, jabaru kan
lay doon ci juróom ñaar ñi, ndaxte ñépp
jël nañu ko?»
29 Waaye Yeesu ne leen: «Yéena ngi cig
réer, ndaxte xamuleen Mbind mi mbaa
kàttanu Yàlla.
30 Ndaxte keroog ndekkite li kenn du
am jabar, kenn du am jëkkër, waaye
dinañu mel ni malaaka yi ci kaw.
31 Te lu jëm ci ndekkitel ñi dee, xanaa
masuleena jàng la leen Yàlla waxoon ne:
32 “Maay Yàllay Ibraayma ak Yàllay
Isaaxa ak Yàllay Yanqóoba”? Li ciy génn
mooy, nekkul Yàllay ñi dee waaye Yàllay
ñiy dund la.»
33 Bi nga xamee ne mbooloo ma dégg
nañu loolu, ñu waaru ndax li mu jàngle.

Ban santaane moo gëna màgg ci yoonu Musaa?

34 Gannaaw gi, Farisen ya yég nañu ne
yey na Sadusen ya. Kon nag ñu daldi daje.
35 Noonu kenn ci ñoom, ka nekk xut-
bakat, fexe koo fiir. Mu laaj ko:
36 «Kilifa gi, ban ndigal moo gëna màgg
ci yoonu Musaa?»
37 Yeesu ne ko: «“Nanga bëgg Yàlla sa
Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp
ak sa xel mépp.”
38 Loolu moo di li jëkk te ëpp ci li Yàlla
santaane.
39 Te ñaareel bi noona la mel: “Nanga
bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.”

40 Ñaari ndigal yooyu tënk nañu yoonu
Musaa wépp, moom ak waxi yonent yi.»

Ndax Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Bi Farisen ya dajee nag, Yeesu laaj
leen:
42 «Lu ngeen xalaat ci Almasi bi; kan la
nekk sëtam?» Ñu ne ko: «Daawuda.»
43 Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax nag
Daawuda, bi muy wax ci kàttanu Xelu
Yàlla mi, di ko wooye "Boroom bi" ne:
44 "Boroom bi wax na sama Boroom:
'Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.' "
45 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko:
"Boroom bi," nu muy nekke sëtam?»
46 Ci kaw loolu kenn manu koo tontu genn
kàddu. Te li dale ci bés booba kenn
ñemeetu koo laaj dara.

23

Yeesu gëdd na xutbakat ya ak Farisen ya

1 Gannaaw loolu Yeesu waxoon na
mbooloo ma ak taalibeem ya ne leen:
2 «Xutbakat ya ak Farisen ya ñu ngi
toog ci jalu Musaa.
3 Lépp lu ñu leen wax nag, defleen ko
te sàmm ko, waaye buleen roy seeni jëf,
ndaxte dañuy wax waaye duñu ko jëfe.
4 Dañuy takk say yu diis, yen leen ci
nit ñi, waaye duñu ko nangoo laal sax ak
seen cati baaraam.
5 Dañuy def seeni jëf yépp, ngir nit ñi
gis leen, di takk ay téere yu réy, tey réyal
seeni laari mbubb.
6 Ca reeri xew yi, toogu yu yiw lañuy
taamu, tey féete kanam ca jàngu ya.
7 Dañoo bëgg ñépp nuyoo leen ñaari
loxo ca pénc ma, di leen wooye "kilifa gi."
8 Waaye yéen buñu leen wooye "kilifa
gi," ndaxte kenn rekk moo di seen Kilifa,
te yéen ñépp ay bokk ngeen.
9 Te buleen tudde kenn seen "baay" ci
àddina, ndaxte kenn rekk moo di seen
Baay, ki ci kaw.
10 Buñu leen tudde it ay "njiit," ndaxte
kenn rekk moo di seen Njiit, mooy Kirist.
11 Ki gëna mag ci yéen mooy ki nangoo
nekk seen surga.
12 Kuy yékkatiku dees na la suufeel; kuy
suufeelu, ñu yékkati la.
13-14 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi tëj nguuru Yàlla Aji Kawe ji ci kanam
nit ñi; yéen dungeen ci dugg, te dungeen
bàyyi ku ci bëgga dugg, mu dugg ci.
15 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi wër géej ak suuf, ngir sàkku benn
taalibe, ba noppi ngeen def ko nitu
sawara, ku leen yées ñaari yoon.
16 «Yéen njiit yu gumba yi, dingeen
torox! Yéena ngi wax ne: "Ku giñe kër
Yàlla gi, ngiñ li duggul, waaye ku giñ ci
wurusu kër Yàlla gi, dugg na."
17 Yéen ñi dof te gumba! Lan moo gëna
màgg, wurus wi walla kër Yàlla, gi tax
wurus wi sell?
18 Dangeen ne it: "Ku giñe sarxalukaay
bi ci kër Yàlla gi, ngiñ li duggul, waaye ku
giñ ci sarax si ci kawam, dugg na."
19 Gumba yi! Lan moo gëna màgg,
sarax si walla sarxalukaay bi tax sarax si
sell?
20 Ku giñe sarxalukaay bi, giñ nga ci
sarxalukaay bi ak li ci kawam lépp.
21 Ku giñe kër Yàlla gi, giñ nga ci kër
Yàlla gi ak ki ci dëkk.
22 Ku giñ ci asamaan, giñ nga ci jalu
Buur Yàlla ak ki ci toog.
23 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi sàkk asaka ci naana ak anet ak
kumin, te sàggane yi gëna màgg ci yoonu
Musaa, maanaam njub, yërmande ak
ngëm. Loolu ngeen wara def, waxuma
nag ngeen bàyyi la ca des.
24 Yéen njiit yu gumba yi! Yéena ngi
segg wallax-njaan, tey wann giléem.
25 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi setal bitib kaas bi ak ndab li, waaye ci
biir dafa fees ak càcc ak ëppal.
26 Farisen yu gumba yi! Jëkkleena setal
biir kaas bi ak ndab li, ngir biti bi itam
set.
27 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi mel ni bàmmeel yu ñu weexal. Ci

biti am nañu melo wu rafet, waaye ci biir dañoo fees ak yaxi ñi dee ak tilim ju nekk.
28 Yéen itam, ci ngistal dangeena mel ni
ñu jub, waaye ci seen biir dangeen fees
ak naaféq ak lu bon.
29 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi tabax xabruy yonent yi, tey rafetal
bàmmeeli ñu jub ñi.
30 Te yéena ngi wax ne: “Bu nu fekke
woon sunu jamonoy maam, dunu ànd ak
ñoom ciy tuur deretu yonent yi.”
31 Seede ngeen nii ne yey ngeen seen
bopp, te yéenay doomi ñi doon rey yonent
yi,
32 di aw seen tànki baay, ba yées leen
sax.
33 Yéen ñi mel ni ay jaan, te fees
ak daŋar niy co, naka ngeen di mucce
mbugalu sawara?
34 Moo tax maa ngi leen di yónnee ay
yonent ak ay boroom xam-xam ak ay
xutbakat. Ñenn ñi dingeen leen rey te
daaj leen ci bant; ñeneen ñi dingeen leen
dóor ay yar ci seeni jàngu, di leen fitnaal
ci dëkkoo dëkk.
35 Noonu deretu ñi jub, ji ñu tuur jépp
ci àddina, dina xëppu ci seen kaw, li dale
ci deretu Abel mi jub, ba ci deretu Sakari
doomu Baraki, mi ngeen rey ci diggante
bérab bu sell bi ak sarxalukaay bi.
36 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, loolu
lépp dina dal ci niti jamono jii.
37 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy rey
yonent yi, tey sànni ay doj ndaw yi, ba
ñu dee, aka maa bëggoona dajale say
doom, ni ginaar di uufe ay cuujam, te
nanguwuleen!
38 Kon nag Yàlla dina bërgël seen kër,
ba mu gent.
39 Ndaxte maa ngi leen koy wax,
dungeen ma gisati li dale tey, ba kera
ngeen ne: “Yaw miy ñëw ci turu Boroom
bi, ku barkeel nga!”»

24

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

1 Bi Yeesu waxee ba noppi, mu génn ca
kër Yàlla ga, dem. Noonu ay taalibeem
ñëw ci moom, ngir won ko tabaxi kër
Yàlla ga.
2 Mu ne leen: «Du gis ngeen yii yépp?
Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lii lépp
dina daanu, ba doj dootul des ci kaw doj.»
3 Noonu bi nga xamee ne Yeesu toog na
ca tundu Oliw ya, taalibeem ya ñëw ci
moom cig wet. Ñu ne ko: «Wax nu kañ
la loolu di am, te luy tegtale ne yaa ngi
ñëw te àddina di tukki?»
4 Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu leen
kenn nax.
5 Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci sama
tur ne: “Maa di Kirist,” te dinañu nax ñu
bare.
6 Dingeen dégg ay xare ak coowi xare;
wottuleen, buleen ci tiit, ndaxte loolu war
na am, waaye booba mujug jamono ji
jotagul.
7 Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet,
réew xeex ak meneen réew. Dina am ay
xiif ak ay yëngu-yënguy suuf ci bérab yu
bare.
8 Waaye loolu lépp mooy ndoortel metit
yi, mel ni jigéen juy matu.
9 Bu boobaa dees na leen jébbale, mi-
tital leen, rey leen; te xeet yépp dinañu
leen bañ ndax sama tur.
10 Bu loolu amee ñu bare dinañu
dàggeeku, di booleente tey bañante.
11 Te it ñu bare ñuy mbubboo turu
yonent dinañu feeñ, nax nit ñu bare.
12 Te gannaaw lu bon day law,
mbëggeelug ñi ëpp dina wàññiku.
13 Waaye ku muñ ba ca muj ga, mucc.
14 Noonu xibaaru jàmm bii ci nguuru
Yàlla, dees na ko yégle ci àddina sépp,
ngir mu nekk seede ci xeet yépp. Bu loolu
amee mujug jamono ji jot.
15 «Dina am bés bu li ñuy wax: “Lu
araam luy yàqe” dina tege ca bérab bu
sell ba. Mooy li ñu doon wax jaarale ko
ci yonent Yàlla Dañeel; ku ko jàng, nanga
ko xam.
16 Bu ngeen gisee loolu nag, ku nekk ci
biir diiwaanu Yude, nanga daw ca tund
ya;
17 ku nekk ci kaw taax ma, bul wàcc
ngir fab say yëf, ya nekk ci biir kër ga;
18 ku nekk ca tool ba, bul ñibbi ngir fab
sa mbubb.

19 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooyu,
ngalla it ñiy nàmpal!
20 Ñaanleen nag seen gàddaay bumu
nekk jamonoy seddaayu lolli, walla bésub
noflaay bi.
21 Ndaxte booba dina am metit wu réy
wu masula am, ba àddina sosoo ak tey, te
dootul am mukk.
22 Te bu ñu wàññiwul bés yooyu, kenn
du mucc, waaye dees na leen wàññi ndax
ñi Yàlla tànn.
23 «Booba nag, bu leen kenn waxee:
“Kaayleen gis, Kirist a ngi fi,” mbaa: “Mu
nga fale,” buleen ko gëm.
24 Ndaxte ñi mbubboo turu Kirist ak
ñi mbubboo turu yonent dinañu feeñ, di
joxe ay firnde yu réy ak ay kéemaan,
ba ciy nax sax ñi Yàlla tànn, su loolu
manoona am.
25 Wax naa leen ko lu jiitu.

26 «Bu ñu leen waxee nag: “Seetleen,
mu nga nale ca àll ba,” buleen génn,
mbaa ñu ne: “Seetleen, mu ngi nii ci biir
kër gi,” buleen ko gëm.
27 Ndaxte ni melax di fàqe penku, te
lerax ba sowu, noonu la ñëwug Doomu
nit ki di mel.
28 Fa médd nekk, fa la tan yiy dajee.

29 «Gannaaw metitu bés yooyule nag,
ca saa sa jant bi dina lëndëm te weer wi
dootul leer; biddiiw yi dinañu fàq, daanu
ci asamaan, te kàttani asamaan yi yëngu.
30 Booba firnde ji taxaw, Doomu nit ki
feeñ ci asamaan, te xeeti àddina sépp
dinañu jooy. Dinañu gis Doomu nit ki di
ñëw ci niiri asamaan si, ànd ak kàttan ak
ndam lu réy.
31 Dina yónni ay malaakaam ak baatu
liit bu dégtu, ñu dajale ñi mu tànn ci
ñeenti xébla yi, fa asamaan dale ba fu mu
yem.»

32 Yeesu teg ca ne: «Jàngleen mis-
aalu garabu figg ga. Boo xamee ne ay
bànqaasam duy nañu, tey xobam sëq,
xam ngeen ne nawet jege na.
33 Noonu yéen itam bu ngeen gisee
loolu lépp, xamleen ne jege na, mu ngi
ci bunt bi sax.
34 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti
jamono jii duñu wéy te loolu lépp amul.
35 Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye
samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

36 «Waaye bés booba walla waxtu wa,
kenn xamul kañ lay doon; du malaaka yi
ci kaw, du sax man Doom ji, waaye Baay
bi rekk moo ko xam.
37 Ni bési Nóoyin ya, noonu lay mel, bu
Doomu nit ki di ñëw.
38 Ndaxte ca bés ya jiitu mbënn ma, nit
ñaa ngi doon lekk di naan, góor ñaa ngi
doon takk jabar, tey maye seeni doom, ba
bés ba Nóoyin duggee ca gaal ga;
39 xalaatuñu woon dara, ba kera
ndoxum mbënn ma di dikk, yóbbu leen.
Noonu lay mel ci ñëwug Doomu nit ki.
40 «Bu boobaa ci ñaar ñu nekk cib tool,
dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci des.
41 Ci ñaari jigéen ñuy wol ca ëtt ba,
dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci des.
42 Yewwuleen nag, ndaxte xamuleen
bés bu seen Boroom di ñëw.
43 Waaye xamleen lii: bu boroom kër gi
xamoon, ci ban waxtu ci guddi la sàcc bi
di ñëw, kon dina yewwu te du ko bàyyi,
mu toj këram.
44 Loolu moo tax yéen itam taxawleen
jonn, ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci
waxtu wu ngeen ko séenuwul.»
45 Yeesu teg ca ne: «Kan moo nekk
surga bu takku te teey, bu njaatigeem teg
ci waa kër gi, ngir mu leen di dundal ca
jamono ja?
46 Bu njaatigeem ñëwee te gis muy def
noonu, surga boobu dina am ngërëm.
47 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
njaatige bi dina ko teg ci alalam jépp.
48 Waaye bu dee surga bu bon bu naan
ci xelam: “Sama njaatige day yéexa ñëw,”
49 mu tàmbalee dóor ay bokki surgaam,
di lekk te naan ak naankat ya,
50 kon njaatige ba dina ñëw ci bés bu
mu ko séenuwul ak waxtu wu mu xamul.
51 Dina ko dóor ay yar yu metti, jox ko
añub naaféq. Foofa dees na fa jooy tey
yéyu.

25

Léebu fukki janq ya

1 «Booba nguuru Yàlla Aji Kawe ji dina
mel ni fukki janq, ñu fab seeni làmp,
génn, gatanduji boroom séet ba.
2 Fekk juróom ca janq ya di ñu am xel,
juróom ya ca des ñàkk xel.
3 Ñi ñàkk xel nag fab nañu seeni làmp,
waaye fabaalewuñu diw;
4 waaye ñi am xel ñoom fab nañu seeni
làmp, fabaale diw ciy njaq.
5 Ni boroom séet bi yéexee ñëw nag,
ñépp gëmméentu bay nelaw.
6 «Noonu ci xaaju guddi baat jib ne:
“Boroom séet baa ngi, génnleen, gatandu
ko.”
7 Bi ko janq ya déggee, ñu jóg, defar
seeni làmp.
8 Ñi ñàkk xel wax ñi am xel: “Mayleen
nu ci seen diw, ndaxte sunuy làmp ñu ngi
bëgga fey.”
9 Waaye ñi am xel ne leen: “Li nu yor
du doy ngir nun ak yéen. Tee ngeena dem
ca jaaykat ya, jënd?”
10 «Bi nga xamee ne dem nañu jëndi,
boroom séet ba agsi. Ñi amoon diw ci
seeni làmp, ànd ak boroom séet ba ca
reer ya. Noonu bunt ba tëj.
11 Gannaaw loolu janq ya ca des agsi
naan: “Sang bi, Sang bi, ubbil nu!”
12 Mu ne leen: “Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, xawma leen.”
13 «Yewwuleen nag, ndaxte xamuleen
bés ba mbaa waxtu wa.

Léebu surga, ya njaatige bi dénk xaalisam

14 «Te it nguuru Yàlla dafa mel ni kuy
tukki bitim réew. Bi muy laata dem, mu
woo ay surgaam, batale leen alalam, ku
nekk lu mu àttan.
15 Kenn ka, mu dénk ko juróomi mi-
lyoŋ*, keneen ka, mu dénk ko ñaar; ka
ca des, benn; daldi tukki.
16 «Bi mu demee nag, ki jot juróomi
milyoŋ ya dem, di ci jula, ba amaat
yeneen juróom.
17 Noonu it ki jot ñaar amaat yeneen
ñaar.
18 Waaye ki jot benn milyoŋ dem, gas
pax, nëbb fa xaalisu njaatigeem.
19 «Gannaaw diir bu yàgg njaatigeb
surga ya délsi, daldi leen laaj alalam.
20 Noonu ki jot juróomi milyoŋ ya
jegeñsi, indi yeneen juróom naan: “Kilifa
gi, dénk nga ma juróomi milyoŋ; seetal,
ame naa ci yeneen juróom.”
21 Njaatigeem ne ko: “Def nga lu baax,
surga bu baax nga te takku. Gannaaw
takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu
bare. Kaay bokk ci sama mbég.”
22 Naka noona ki jot ñaari milyoŋ it
jegeñsi ne ko: “Kilifa gi, dénk nga ma
ñaari milyoŋ, seetal, ame naa ci yeneen
ñaar.”
23 Njaatigeem ne ko: “Def nga lu baax,
surga bu baax nga te takku. Gannaaw
takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu
bare. Kaay bokk ci sama mbég.”
24 «Gannaaw loolu nag, ki jot benn
milyoŋ jegeñsi ne ko: “Kilifa gi, xamoon
naa ne, nit ku néeg nga; dangay dajale
foo jiwul, tey góob foo faruwul.
25 Moo tax ma ragaloon la, ba dem,
nëbb sa xaalis ci biir suuf; mi ngii, fabal
li nga moom.”
26 Waaye njaatigeem ne ko: “Surga bu
bon nga te tayel! Gannaaw xamoon nga
ne damay dajale fu ma jiwul, tey góob fu
ma faruwul,
27 kon waroon ngaa yóbbu sama xaalis
ca denckati xaalis ya. Bés bu ma ñëwee
nag, ma mana jot li ma moom ak la mu
jur.”
28 Noonu njaatige bi ne: “Nanguleen
xaalis bi ci moom, jox ko boroom fukki
milyoŋ yi.
29 Ndaxte ku am dinañu la dolli, ba nga
barele, waaye ku amul, li nga am as néew
sax, dinañu ko nangu.
30 Te sànnileen surga bu amul njariñ bi
ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy
te yéyu.”

Àtteb xeet yi

31 «Boo xamee ne Doomu nit ki mu ngi
ñëw ci ndamam, ànd ak malaaka yépp,
booba dina falu ni buur, toog ci jalam bu
soloo ndam.

* **25:15** Maanaam juróomi talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

32 Bu boobaa dees na dajale xeeti àddina yépp ci kanamam, te dina leen xàjjale, ni sàmm di xàjjalee xar yi ak bëy yi,
33 mu teg xar yi ci ndijooram, bëy yi ci càmmoñam.
34 «Noonu Buur bi dina wax ñi féete ndijoor: “Agsileen, yéen ñi sama Baay barkeel, jël-leen nguur, gi ñu leen waajal li dale ci njàlbéenug àddina.
35 Ndaxte xiifoon naa, ngeen jox ma, ma lekk; te mar, ngeen jox ma, ma naan; nekkoon naa ab doxandéem, ngeen fat ma;
36 te rafle, ngeen wodd ma; woppoon naa, ngeen seetsi ma; te ñu tëj ma, ngeen ñëw fi man.”
37 Ci kaw loolu ñi jub dinañu ne: “Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, nu jox la, nga lekk; mbaa nga mar, nu jox la, nga naan?
38 Kañ lanu la gisoon, nga nekk ab doxandéem, nu fat la; mbaa nga rafle, nu wodd la?
39 Kañ lanu la gisoon, nga wopp mbaa ñu tëj la, nu ñëw ci yaw?”
40 Noonu Buur bi dina leen ne: “Ci dëgg maa ngi leen koy wax, saa yu ngeen defalee loolu kenn ki gëna ndaw ci sama bokk yii, man ngeen ko defal.”
41 «Gannaaw loolu dina wax ñi ci càmmoñam: “Soreleen ma yéen ñi alku, te dem ci sawara su dul fey, si ñu sàkkal Seytaane ak ay malaakaam.
42 Ndaxte xiifoon naa waaye joxuleen ma, ma lekk; te mar waaye joxuleen ma, ma naan.
43 Nekkoon naa ab doxandéem, waaye fatuleen ma; te rafle, waaye wodduleen ma; woppoon naa te ñu tëj ma, waaye seetsiwuleen ma.”
44 Ci kaw loolu dinañu ne: “Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, mbaa nga mar, nga nekk ab doxandéem mbaa rafle, nga wopp mbaa ñu tëj la, te topptoowunu la?”
45 Kon dina leen ne: “Ci dëgg maa ngi leen koy wax, saa su ngeen ko defalul kenn ci ñi gëna ndaw, man ngeen ko defalul.”
46 Noonu ñii dinañu sóobu ci mbugal gu dul jeex, waaye ñi jub dinañu tàbbi ci dund gu dul jeex.»

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu wax na loolu lépp ba noppi, mu ne taalibeem ya:
2 «Xam ngeen ne ñaari fan a des ci màggalu bésu Mucc ba, te dinañu wor Doomu nit ki, daaj ko ci bant.»
3 Booba nag sarxalkat yu mag ya ak njiiti xeet wa dajaloo ca kër gu réy gu sarxalkat bu mag ba, tudd Kayif.
4 Ñu daldi gise, ba xam lu ñu mana fexe, ba jàpp Yeesu, reylu ko.
5 Waaye ñu ne: «Bumu doon ci bésu màggal bi, ngir yëngu-yëngu baña am ci nit ñi.»

Jigéen ja tuur na latkoloñ ci boppu Yeesu

6 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na dëkku Betani ca kër Simoŋ ma gaana woon,
7 jenn jigéen ñëw ci moom, yor njaq lu ñu yette doj wu ñuy wax albaatar. Njaq la def latkoloñ ju jar lu baree bare. Noonu bi Yeesu toogee di lekk, jigéen ji tuur ko ci boppu Yeesu.
8 Waaye bi ko taalibe ya gisee, ñu daldi mer ne: «Yàq gii, lu muy jariñ?
9 Maneesoon na koo jaay ci lu bare, jox xaalis bi miskin yi.»
10 Yeesu nag xam la ñu wax, mu ne leen: «Jigéen ji defal na ma jëf ju rafet; lu tax ngeen di ko sonal?
11 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk, waaye dungeen ma gis ba fàww.
12 Kii, ci li mu tuur latkoloñ jii ci sama yaram, def na ko ngir waajal sama rob.
13 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, féepp fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

14 Ca waxtu woowu kenn ci fukki taalibe ya ak ñaar, ku tudd Yudaa Iskariyo, dem ca sarxalkat yu mag ya,
15 ne leen: «Lan ngeen ma mana jox, ngir ma jébbal leen Yeesu?» Noonu sarxalkat ya daldi ko waññal fanweeri poseti estateer.

16 Li dale ci saa soosa nag Yudaa di fexe
jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

17 Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy wax
Mburu ma amul lawiir, taalibe yi ñëw ci
Yeesu ne ko: «Foo bëggoon nu defaral la
reeru bésu Mucc ba?»
18 Yeesu ne leen: «Demleen ca dëkk ba,
jëm ca diw, ngeen ne ko: "Kilifa gi nee
na: Sama jamono jege na; ci sa kër laay
màggalsi bésu Mucc ba, man ak samay
taalibe."»
19 Noonu taalibe yi defar reeru bésu
Mucc ba, na leen Yeesu waxe woon.
20 Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu
toog di lekk, moom ak fukki taalibe yi ak
ñaar.
21 Bi ñuy lekk, mu ne leen: «Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, kenn ci yéen dina
ma wor.»
22 Taalibe ya am naqaru xol bu réy; ku
nekk daldi ne ko: «Mbaa du man, Boroom
bi?»
23 Yeesu ne leen: «Ki dugal loxoom ak
man ci ndab li, kooku moo may wor.
24 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu
ko waxe ci Mbind mi, waaye ki koy wor
dina torox; bañoona juddu moo gënoon
ci moom.»
25 Yudaa, mi ko nara wor, laaj ko:
«Mbaa du man, kilifa gi?» Yeesu ne ko:
«Wax nga ko.»
26 Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël mburu,
sant Yàlla, damm ko, jox ko taalibe ya.
Mu ne leen: «Jël-leen lekk, lii sama yaram
la.»
27 Gannaaw loolu mu jël kaas, sant
Yàlla, jox leen ko. Mu ne leen: «Yéen
ñépp naanleen ci,
28 ndaxte lii mooy sama deret, ji fas
kóllëre gi, te mu tuuru, ngir ñu bare jot
mbaalug bàkkaar yi.
29 Maa ngi leen di wax, dootuma naan
gannaaw-si-tey ndoxum reseñ mii, ba
kera may naan ak yéen ndoxum reseñ mu
bees ci sama nguuru Baay.»
30 Gannaaw loolu ñu woy Yàlla, ba
noppi génn, dem ca tundu Oliw ya.
31 Booba Yeesu ne leen: «Yéen ñépp
dingeen ma dàggeeku ci guddi gii, ndaxte
bind nañu:
"Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo."
32 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen jiituji
Galile.»
33 Piyeer nag daldi jël kàddu gi naan:
«Bu la ñépp dàggeekoo, man duma la
dàggeeku mukk.»
34 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi la koy
wax, ci guddi gii, bala ginaar a sab, dinga
ma weddi ñetti yoon.»
35 Piyeer ne ko: «Boo xamee ne sax,
damaa wara dee ak yaw, duma la weddi
mukk.» Taalibe yépp it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ci toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

36 Bi loolu amee Yeesu ànd ak ñoom
ba ca bérab bu tudd Setsemane, mu ne
taalibe ya: «Toogleen fii, ma dem fale,
ñaan fa.»
37 Bi mu waxee loolu, mu ànd ak Piyeer
ak ñaari doomi Sebede, daldi am tiis ba
xonet.
38 Mu ne leen: «Sama xol dafa tiis, ba
may bëgga dee; toogleen fi, xool ak man.»
39 Bi mu waxee loolu, Yeesu dem ci
kanam tuuti, ne nërëm ci suuf, di ñaan
ne: «Sama Baay, bu manee am, na ma
kaasu naqar bii teggi! Moona, bumuy ci
sama coobare, waaye na sa coobare am.»
40 Noonu mu ñëw ca taalibe ya, fekk
leen ñuy nelaw. Mu ne Piyeer: «Amuleen
sax dooley xoolandoo ak man benn
waxtu?
41 Xool-leen te ñaan, ngir baña daanu
cig fiir. Seen xol jag na, waaye seen bind
a woyof.»
42 Yeesu delluwaat di ñaan ne: «Sama
Baay, bu fekkee ne kaasu naqar bii manu
maa teggi te naanuma ko, kon na sa
coobare am.»
43 Yeesu ñëwaat ca taalibe ya, fekk leen
ñuy nelaw, ndaxte seeni bët dañoo diis.
44 Mu daldi leen bàyyi, waxaat loolu
ñetteel bi yoon.
45 Noonu mu ñëw ca taalibe ya ne leen:
«Nelawleen léegi te noppalu. Waxtu wu
ñu ma wara jébbale ci loxoy bàkkaarkat
yi, jege na.
46 Jógleen nu dem; xool-leen, ki may
wor a ngi nii, di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi muy wax loolu nag, Yudaa, mi
bokkoon ca fukki taalibe ya ak ñaar te
naroon koo wor, agsi, ànd ak mbooloo mu
bare, jóge ca sarxalkat yu mag ya ak ca
njiiti xeet wa, te gànnaayoo jaasi ak yet.
48 Fekk Yudaa moomu joxoon na leen
tegtal ne leen: «Ki may fóon, moom la;
jàppleen ko.»
49 Mu daldi ñëw ci Yeesu nag ne ko:
«Salaam-maalikum, kilifa gi!» daldi ko
fóon bu tàng.
50 Yeesu ne ko: «Sama xarit, xam naa
lu tax nga ñëw.» Noonu ñu daldi jegesi,
song ko, jàpp ko.
51 Ca saa sa kenn ci ñi ànd ak Yeesu
bocci jaaseem, dóor surgab sarxalkat bu
mag ba, nopp ba dagg.
52 Waaye Yeesu ne ko: «Roofal sa jaasi
ci mbaram, ndaxte ku bocci jaasi, jaasi
moo lay rey.
53 Xanaa xamuloo ne man naa laaj sama
Baay, te dina ma may ci taxawaay bi
mbooloom malaaka mu xel dajul*?
54 Waaye su ma ko defoon, nan la Mbind
mi mana ame? Ndaxte Mbind mi nee na,
nii la wara ame.»
55 Booba Yeesu ne mbooloo mi: «Jóg
ngeen ngir jàpp ma, gànnaayoo jaasi ak
yet, mel ni ñuy topp sàcc. Moona daa
naa toog bés bu nekk ca kër Yàlla ga, di
jàngle, te jàppuleen ma.
56 Waaye lii lépp xew na, ngir amal
Mbindi yonent yi.» Ci kaw loolu taalibe
yépp dëddu ko, daw.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat ya

57 Ña jàppoon Yeesu yóbbu ko kër Kayif,
sarxalkat bu mag ba, fa xutbakat ya ak
njiit ya daje.
58 Piyeer topp ko fu sore, ba ci ëttu
sarxalkat bu mag ba; mu dugg, toog ak
surga ya, ngir seet nu mbir may mujje.
59 Noonu sarxalkat yu mag ya ak
kureelu àttekat ya di seet naaféq bu
mana seede ci Yeesu, ba ñu man koo rey,
60 waaye manuñu koo am. Teewul ñu
bare ñëwoon nañu, di seede lu dul dëgg.
Ba mujj ñaari nit ñëw naan:
61 «Kii nee woon na: “Man naa toj kër
Yàlla ga, tabaxaat ko ci ñetti fan.”»
62 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag ba jóg
ne ko: «Ndax doo wax dara? Loo xam ci
li ñii seede ci yaw?»
63 Waaye Yeesu ne cell. Sarxalkat bu
mag ba ne ko: «Giñloo naa la ci Yàlla miy
dund, nga wax nu, ndax yaa di Almasi bi,
Doomu Yàlla ji.»
64 Yeesu ne ko: «Wax nga ko. Maa ngi
leen koy wax it, li dale fii dingeen gis
Doomu nit ki toog ci ndijooru Aji Man ji,
di ñëw ci niiri asamaan si.»
65 Bi mu déggee loolu, sarxalkat bu mag
ba daldi mer lool, ba xotti ay yéreem,
daldi ne: «Weddi na Yàlla, lu nu doyeeti
seede? Dégg ngeen ni mu weddee.
66 Lu ngeen ci xalaat?» Ñu ne ko: «Yoon
teg na ko dee.»
67 Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci xar
kanamam, dóor ko ay kurfeñ. Ñeneen
talaata ko,
68 ne ko: «Yaw Kirist, yonent bi, ndax
xam nga ku la dóor?»

Piyeer weddi na Yeesu

69 Bi looluy xew, Piyeer moom ma nga
toogoon ca biti ca ëtt ba. Noonu benn
mbindaan ñëw ci moom ne ko: «Yaw itam
àndoon nga ak Yeesum Galile.»
70 Waaye Piyeer weddi ko ci kanam
ñépp ne ko: «Xawma li ngay wax.»
71 Bi mu ko waxee, mu jëm ca bunt ba,
te beneen mbindaan gis ko, mu wax ña
fa nekkoon: «Kii àndoon na ak Yeesum
Nasaret.»
72 Waaye Piyeer weddiwaat, boole ko ak
ay ngiñ ne ko: «Xawma nit kooku.»
73 Nees-tuut ña fa taxawoon ñëw ci
Piyeer ne ko: «Ci lu wóor ne yaw itam
bokk nga ci ñoom, ndaxte sa waxin feeñal
na la.»
74 Bi mu ko déggee, Piyeer daldi giñ ak
di waat ne: «Xawma nit kooku.» Te ci
taxawaay ginaar daldi sab.
75 Noonu Piyeer fàttaliku la Yeesu wax-
oon ne: «Bala ginaar a sab, dinga ma
weddi ñetti yoon.» Mu daldi génn, di jooy
jooy yu metti.

* **26:53** Maanaam fukki mbooloo ak ñaar yu malaaka; mbooloo mu nekk def juróom benni junni.

27

Yudaa am na naqar lool, ba xaru

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag yépp ak
njiiti xeet wa gise, ngir fexee reylu Yeesu.
2 Ñu yeew ko, yóbbu ko, jébbal ko Pilaat
boroom réew ma.
3 Bi nga xamee ne Yudaa, mi woroon
Yeesu, gis na ne daan nañu ko, mu am
naqaru xol. Mu dem nag ca sarxalkat yu
mag ya ak njiit ya, delloo leen fanweeri
poset yu xaalis,
4 ne leen: «Am naa bàkkaar ci li ma wor
nit ku tooñul, ngir ñu rey ko.» Ñu ne ko:
«Lu ciy sunu yoon? Loolu yaa ko yég.»
5 Noonu Yudaa sànni xaalis ba ca kër
Yàlla ga, jóge fa, dem, takk buum ci
baatam, xaru.
6 Sarxalkat yu mag ya nag fab xaalis
ba, naan: «Jaaduwul nu def xaalis bii
ci dencukaayu xaalis bi ci kër Yàlla gi,
ndaxte njégu deret la.»
7 Ñu daldi diisoo nag, jënd ca xaalis ba
toolu defarkatu ndaa ya, ngir di fa suul
doxandéem ya.
8 Loolu moo tax ñu wooye tool booba
ba tey Toolu deret.
9 Noonu la ñu waxoon jaarale ko ci
yonent Yàlla Yeremi am, bi mu naan:
«Fab nañu fanweeri poseti xaalis ya,
mooy njég li bànni Israyil xayma woon
ci nit ki;
10 ñu joxe ko ngir toolu defarkatu ndaa
ya, ni ma ko Boroom bi sante.»

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat

11 Gannaaw loolu Yeesu taxaw ca
kanam boroom réew ma, boroom réew
ma laaj ko: «Ndax yaa di buuru Yawut
yi?»
12 Yeesu ne ko: «Wax nga ko,» waaye
waxul dara ca la ko sarxalkat yu mag ya
ak njiit ya jiiñ.
13 Noonu Pilaat ne ko: «Xanaa
dégguloo li ñu la jiiñ lépp?»
14 Waaye Yeesu waxu ko ci dara, ba tax
boroom réew ma waaru lool.
15 Ca màggal gu nekk nag boroom réew
ma daan na may mbooloo ma, ñu tànn
kenn ca ña ñu tëjoon, mu daldi leen ko
bàyyil.
16 Fekk booba amoon nañu ku ñu
tëjoon, ku siiw te tudd Barabas.
17 Bi nga xamee ne daje nañu nag, Pilaat
laaj leen: «Kan ngeen bëgg, ma bàyyi ko,
Barabas walla Yeesu mi ñuy wax Kirist?»
18 Ndaxte xamoon na ne kiñaan rekk a
taxoon, ñu jébbal ko ko.
19 Te it bi mu toogee sax ca jalu àttekaay
ba, soxnaam yónnee ci moom ne ko: «Bul
dugg ci yëfi ku jub kooku, ndaxte tey gént
naa ci moom te sonn naa ci lool.»
20 Waaye sarxalkat yu mag ya ak njiit ya
xiir mbooloo ma, ñu laaj Barabas te reylu
Yeesu.
21 Noonu boroom réew ma laaj leen:
«Kan ci ñaar ñii ngeen bëgg, ma bàyyil
leen ko?» Ñu ne ko: «Barabas.»
22 Pilaat ne leen: «Nan laay def nag
Yeesu, mi tudd Kirist?» Ñépp ne ko:
«Daaj ko ci bant, ba mu dee!»
23 Boroom réew ma ne leen: «Lu tax?
Gan tooñ la def?» Waaye ñu daldi yuuxu
bu gëna kawe naan: «Daaj ko ci bant!»
24 Naka Pilaat xam ne du ci man dara,
fekk na sax yëngu-yëngu bi gëna am
doole, mu daldi fab ndox, raxas ay lox-
oom ca kanam mbooloo ma ne leen: «Set
naa ci deretu ku jub kii; nu ngeen xam,
defleen ko.»
25 Ñépp ne ko: «Na deretam dal ci sunu
kaw ak sunu kaw njaboot.»
26 Noonu Pilaat bàyyil leen Barabas, mu
dóorlu Yeesu ay yar, jébbal ko, ngir ñu
daaj ko ci bant.

Xarekat ya ñaawal nañu Yeesu

27 Bi ñu ko defee xarekati boroom réew
ma fab Yeesu, yóbbu ko ci biir kër ga, ñu
daldi woo mbooloom xarekat ya yépp ci
moom.
28 Noonu ñu summi ko, solal ko mbub-
bum xarekat mu xonq curr.
29 Ñu ràbb kaalag dég, teg ko ci bop-
pam, teg bantu xat ci loxol ndijooram,
sukk ci kanamam, di ko ñaawal ne ko:
«Nuyu nanu la, yaw buuru Yawut yi!»
30 Ba noppi ñu daldi tifli ci kawam, fab
bantu xat ba, dóor ko ci boppam.
31 Bi ñu ko ñaawalee ba noppi, ñu
summi mbubbum xarekat ma, solaatal ko
ay yéreem, yóbbu ko, ngir daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant bi

32 Bi nga xamee ne génn nañu, ñu daje
ak nit ku dëkk Siren te tudd Simoŋ; ñu ga

ko, ngir mu gàddu bant, ba ñu wara daaj
Yeesu.
33 Ñu ñëw nag fa ñuy wax Golgota, biy
tekki «bérabu Kaaŋu bopp.»
34 Bi ñu fa eggee, ñu jox ko biiñ, ñu
def ci lu wex. Waaye bi mu ko mosee,
nanguwu koo naan.
35 Noonu ñu daaj ko ca bant ba, ñu daldi
séddoo ay yéreem, tegoo ko ay bant,
36 ba noppi toog fa, di ko wottu.
37 Te it ñu teg ci kaw boppam mbind,
mu xamle lu tax ñu rey ko, mu ne: «Kii
mooy Yeesu, buuru Yawut yi.»
38 Booba it ñu daajaale ak moom ñaari
taskati réew ma, kenn ci ndijooram, ka ca
des ci càmmoñam.
39 Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc
seen bopp ndax sib ko,
40 naan: «Yaw mi mana toj kër Yàlla ga,
tabaxaat ko ci ñetti fan, musalal sa bopp;
boo nekkee Doomu Yàlla, wàccal ci bant
bi!»
41 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
ak njiit ya it di ko ñaawal naan:
42 «Waa jii musal na ñeneen te manula
musal boppam! Ndegam mooy buuru
Israyil, na wàcc léegi ci bant bi, nu gëm
ko.
43 Gannaaw dénk na boppam Yàlla, kon
na ko Yàlla musal, bu ko soppee, ndaxte
nee na: “Maay Doomu Yàlla.”»
44 Taskati réew ma it, ya ñu daajaale ak
moom, di ko xas noonule.

Yeesu saay na

45 La tàmbalee digg bëccëg, ba ci tis-
baar, réew mépp lëndëm.
46 Noonu ci wetu ñetti waxtu Yeesu
daldi wootee kàddu gu dëgër naan: «Eli,
Eli, lema sabaktani?» liy tekki «Sama
Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga dëddu ma?»
47 Ñenn ña ca ña fa taxaw nag, bi ñu
ko déggee, ñu ne: «Mu ngi woo yonent
Yàlla Ilyaas.»
48 Ca saa sa kenn ci ñoom daw, jël aw
sagar, capp ko ci bineegar, mu teg ko ci
kaw bant, jox ko ko, mu muucu.
49 Waaye ña ca des ne: «Bàyyil, nu seet
ba xam Ilyaas dina ñëw, musal ko.»
50 Noonu Yeesu wootewaat ak kàddu gu
dëgër, delloo ruuwam Yàlla.
51 Ca saa sa ridob bérab bu sell ba ca
kër Yàlla ga xar ñaar, li dale ci kaw ba ci
suuf; suuf si yëngu, doj yi toj, bàmmeel
yi ubbiku,
52 te ñu bare ci jëmmi nit ñu sell ñu dee,
dekki.
53 Te gannaaw ndekkitel Yeesu ñu génn
ca bàmmeel ya, dugg ca dëkk bu sell ba,
te feeñu ñu bare.
54 Noonu njiitu xare bi ak ñi ànd ak
moom di wottu Yeesu, bi ñu gisee suuf si
yëngu ak li xew, ñu daldi tiit lool ne: «Ci
dëgg, kii Doomu Yàlla la.»
55 Amoon na fa it ay jigéen yu bare yu
leen dànd, di seetaan. Te ñoo jóge woon
Galile, ànd ak Yeesu, di ko topptoo.
56 Xàmmi nañu ci: Maryaama mi dëkk
Magdala, Maryaama ndeyu Saag ak Yuus-
ufa, ak ndeyu doomi Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

57 Ca ngoon amoon na taalibeb Yeesu
mu ñëw, tudd Yuusufa te dëkk Arimate;
ku bare alal la woon.
58 Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu
Yeesu. Pilaat santaane, ñu jox ko ko.
59 Noonu Yuusufa fab jëmm ja, laxas ko
ci càngaay lu set,
60 dugal ko ca bàmmeel bu bees, ba mu
yettaloon boppam ciw doj. Mu béraŋ doj
wu mag ca buntu bàmmeel ba, dem.
61 Fekk Maryaamam Magdala ak
Maryaama ma ca des ñoo fa toogoon
janook bàmmeel ba.
62 Ba bët setee nag, ca bés ba topp bésu
Waajal ba, sarxalkat yu mag ya ak Farisen
ya dajaloo, jëm ci Pilaat.
63 Ñu ne ko: «Boroom réew mi,
fàttaliku nanu ne, naxkat booba waxoon
na, bi muy dund naan: “Gannaaw ñetti
fan dinaa dekki.”
64 Danoo bëggoon nag, nga santaane,
ñu wottu bàmmeel ba, ba am ñetti fan,
ngir bañ taalibeem ya ñëw, sàcc néew ba,
tey yégle ne dekki na. Bu ko defee nax bu
mujj boobu dina yées bu jëkk ba.»
65 Pilaat ne leen: «Amleen, ay wottukat
a ngi nii. Demleen wottuji ko, ni ngeen
mane.»
66 Noonu ñu dem, tëj bàmmeel ba bu
wóor, ñu tay ca doj wa màndarga, teg fa
wottukat ya.

28

Yeesu Kirist dekki na

1 Gannaaw bésub noflaay ba nag, ca
fajar ga, ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga,
Maryaamam Magdala ak Maryaama ma
ca des dem, seeti bàmmeel ba.
2 Fekk suuf yëngu woon na bu metti,
ndaxte benn malaakam Boroom bi wàcc
na ci asamaan, ñëw béraŋ doj wa, toog ci
kaw.
3 Meloom mel na ni melax, ay yéreem
weex tàll ni perkaal.
4 Ñi doon wottu tiit bay lox, daldi mel
ni ñu dee.
5 Noonu malaaka ma ne jigéen ña:
«Buleen tiit. Xam naa ne yéena ngi wut
Yeesu, ma ñu daajoon ca bant ba,
6 waaye nekkatu fi, ndaxte dekki na, ni
mu ko waxe woon. Ñëwleen seet fi mu
tëddoon,
7 te ngeen dem bu gaaw, wax ay taal-
ibeem ne dekki na te jiituji na leen Galile;
foofa ngeen koy gise. Lii laa leen wax.»
8 Bi loolu amee nag jigéen ña daldi jóge
bu gaaw ca bàmmeel ba, tiit ak mbég mu
réy di jax seen xol, ñu daldi daw, ngir
yégal ko taalibe ya.
9 Ba ñuy dem nag, Yeesu taseek ñoom
ne leen: «Maa ngi leen di nuyu.» Jigéen
ña jegesi, laxasu cay tànkam, di ko
màggal.
10 Yeesu ne leen: «Buleen tiit, waaye
demleen yégal samay bokk, ñu dem
Galile; foofa lañu may gise.»
11 Ba ñuy dem, ñenn ca wottukat ya
ñëw ca dëkk ba, xamal sarxalkat yu mag
ya lépp lu xew.
12 Noonu sarxalkat ya dajaloo ak njiit
ya, ñu diisoo; ba noppi ñu fab xaalis bu
bare, jox ko xarekat ya,
13 ne leen: «Nangeen wax lii: “Ay
taalibeem ñëw nañu ci guddi, sàcc ko, bi
nuy nelaw.”
14 Te bu ko boroom réew mi yégee nag,
dinanu ko neexal, ngir rawale leen.»
15 Wottukat ya nag fab xaalis ba, def la
ñu leen santoon. Te nettali boobu siiw na
ci Yawut yi ba bésu tey.
16 Noonu fukki taalibe ya ak benn dem
ci biir Galile, ca tund wa leen Yeesu
digaloon.
17 Bi ñu gisee Yeesu, ñu màggal ko,
waaye ñenn ñi am xel ñaar.
18 Yeesu jegesi ne leen: «Sañ-sañ bépp,
jox nañu ma ko ci kaw ak ci suuf.
19 Demleen nag sàkk ay taalibe ci xeet
yépp, sóob leen ci ndox ci turu Baay bi ak
Doom ji ak Xel mu Sell mi;
20 ngeen jàngal leen, ñuy sàmm lépp li
ma leen sant. Maa ngi ànd ak yéen bés
bu nekk, ba kera àddina di tukki.»

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MÀRK

Waareb Yaxya

1 Xibaaru jàmm bu Yeesu Kirist, Doomu
Yàlla*, nii la tàmbalee.
2 Bind nañu ci téereb yonent Yàlla Esayi
naan:
«Maa ngi yónni sama ndaw ci sa kanam,
mu xàllal la sa yoon.
3 Baat a ngi xaacu ca màndiŋ ma naan:
"Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar."»
4 Noonu Yaxya feeñ ca màndiŋ ma,
di sóob nit ñi ci ndox, tey waaree nii:
«Tuubleen seeni bàkkaar, ba noppi ma
sóob leen ci ndox, ngir Yàlla baal leen
seeni bàkkaar.»
5 Kon waa diiwaanu Yude ñépp ak waa
dëkku Yerusalem ñépp daldi génn jëm ci
moom, di nangu seeni bàkkaar fi kanam
ñépp, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan.
6 Yaxya nag mi ngi soloon mbubb mu ñu
ràbbe kawaru giléem, takk laxasaayu der
ci ndiggam. Ay njéeréer la doon dunde ak
lem.
7 Mu waare ne: «Am na kuy ñëw sama
gannaaw koo xam ne kii moo ma ëpp
kàttan; yeyoowuma sax sëgg, ngir tekki
ay dàllam.
8 Maa ngi leen di sóob ci ndox, waaye
moom dina leen sóob ci Xel mu Sell mi.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

9 Booba Yeesu jóge na dëkku Nasaret
ci diiwaanu Galile, ñëw, Yaxya sóob ko ci
dexu Yurdan.
10 Bi muy génn ndox mi, mu daldi gis
asamaan xar, te Xelum Yàlla di wàcc ci
melow pitax, ñëw ci moom.
11 Te baat bu jóge asamaan jib ne: «Yaa
di sama Doom, ji ma bëgg; ci yaw laa ame
bànneex.»

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

12 Ci kaw loolu Xelum Yàlla daldi jéñ
Yeesu, mu dem ca màndiŋ ma.
13 Mu nekk fa ñeent fukki fan,
jànkoonte ak fiiri Seytaane; mu dëkk ci
biir rabi àll yi, te malaakay Yàlla di ko
topptoo.

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

14 Bi nga xamee ne jàpp nañu Yaxya,
Yeesu dem ca diiwaanu Galile, di waare
xibaaru jàmm bu Yàlla bi,
15 naan: «Jamono ji mat na, nguuru
Yàlla jegesi na; tuubleen seeni bàkkaar te
gëm xibaaru jàmm bi.»
16 Am bés Yeesu doon dox ca tefesu
dexu Galile, mu gis fa ñaar ñu bokk ndey
ak baay, di Simoŋ ak Andare rakkam, ñuy
sànni seeni mbaal ci dex gi, ndaxte ay
nappkat lañu woon.
17 Yeesu ne leen: «Ñëwleen topp ci man,
dinaa leen def nappkati nit.»
18 Ci saa si ñu bàyyi seeni mbaal, topp
ci moom.
19 Bi Yeesu demee ba ca kanam, mu gis
Saag doomu Sebede, ak Yowaana, mi mu
bokkal ndey ak baay, ñu nekk ci gaal gi,
di defar seeni mbaal.
20 Noonu Yeesu woo leen, ñu daldi bàyyi
seen baay Sebede ci gaal gi, moom ak
surga ya, tey topp ci moom.

Yeesu faj na nit ku am rab

21 Gannaaw loolu ñu dem Kaper-
nawum. Ca bésub noflaay nag Yeesu
daldi dugg ci jàngu bi, di leen jàngal.
22 Te ñu waaru ca njàngleem, ndaxte
jàngal na leen ak sañ-sañ bu seeni xut-
bakat amul.
23 Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab
jàpp. Mu daldi yuuxu naan:
24 «Yaw Yeesum Nasaret, loo nuy fex-
eel? Ndax dangaa ñëw, ngir alag nu? Xam
naa la, yaa di Aji Sell, ji jóge ci Yàlla.»
25 Waaye Yeesu gëdd ko naan: «Noppil
te génn ci moom!»
26 Noonu rab wi daldi sayloo nit ki te
génn ci moom ak yuux gu réy.

* **1:1** ***Doomu Yàlla:*** tur wii tekkiwul ne, Yàlla moo jur Yeesu mook Maryaama, ndaxte loolu araam na. Tekkiwul it ne, dañoo màggal nit, ba di ko méngale ak Yàlla. Waaye day tekki ne Yeesu mooy Kàddug Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla te feeñal jikkoom. Ku gis doom, xam nu baayam mel. Ku gis Yeesu kon, xam nu Yàlla mel.

27 Bi loolu amee ñépp waaru, ba laa-
jante naan: «Kii mooy kan? Mii njàngle
lu bees la te ànd ak sañ-sañ. Day sant rab
yi sax, ñu di ko déggal.»
28 Noonu turam daldi siiw ci diiwaani
Galile gépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

29 Bi nga xamee ne génn nañu ci jàngu
bi, ñu ànd ak Saag ak Yowaana, dem ci
kër Simoŋ ak Andare.
30 Fekk gorob Simoŋ bu jigéen tëdd
wopp ak yaram wu tàng; ñu daldi ko
yégal Yeesu.
31 Mu ñëw nag ci moom, jàpp loxoom,
yékkati ko. Noonu tàngoor wi daldi
wàcc, te soxna si di leen topptoo.
32 Ca ngoon sa nag, bi jant sowee, ñu
indil Yeesu ñi wopp ñépp ak ñi rab jàpp
ñépp,
33 ba dëkk bi bépp dajaloo ci buntu kër
gi.
34 Noonu mu wéral ñu bare, ñu wopp
ak ay jàngoro yu wuute, te dàq ay rab yu
bare. Waaye mu tere rab yi, ñu wax dara,
ndaxte xam nañu ko.

Yeesu wéetoo na ak Yàlla

35 Ca njël laata bët di set, Yeesu jóg dem
ca bérab bu wéet, di fa ñaan Yàlla.
36 Simoŋ nag ak ñi ànd ak moom di ko
seet fu nekk.
37 Bi ñu ko gisee, ñu ne ko: «Ñépp a ngi
lay seet.»
38 Waaye Yeesu ne leen: «Nanu dem
feneen ci dëkk yi nu wër, ma waare fa
itam, ndaxte moo tax ma génn.»
39 Noonu mu wër ci diiwaanu Galile
gépp, di waare ci seeni jàngu, tey dàq rab
yi.

Yeesu faj na ku gaana

40 Am bés ku gaana ñëw ci moom, sukk,
ñaan ko ne: «Soo ko bëggee, man nga
maa wéral.»
41 Yeesu yërëm ko, tàllal loxoom, laal ko
naan: «Bëgg naa ko, wéral.»
42 Ca saa sa ngaanaam daldi deñ, mu
wér.
43 Noonu Yeesu yebal ko, dénk ko bu
wér naan:
44 «Moytula wax kenn dara, waaye
demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga
jébbal Yàlla sarax, si yoonu Musaa san-
taane, ngir ñu xam ne wér nga, te mu
nekk seede ci ñoom.»
45 Waaye naka la waa ji génn, mu
di yéene ci kaw li xewoon, te di
ko jéebaane, ba tax Yeesu manatula
fàŋŋaaral dugg cib dëkk, waaye mu nekk
ci biti ciy bérab yu wéet. Ba tey nit ñi
jóge fu nekk, di ko fa fekk.

2

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi ay fan weesoo, Yeesu délsi dëkku
Kapernawum, mu siiw ne mu ngi ci kër
gi.
2 Noonu nit ñu bare dajaloo fa, ba kenn
amatul foo taxaw, du ci bunt bi sax. Te
Yeesu di leen yégal kàddu gi.
3 Noonu, am ñu ko indil ku yaramam
wépp làggi, ñeenti nit jàppoo ko.
4 Waaye manuñu koo jege ndax
mbooloo mi. Kon ñu daldi teggi kaw kër
gi, di bëtt fa tiim bérab ba Yeesu nekk,
daldi yoor basaŋ, ga làggi ba tëdd.
5 Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne
làggi ba: «Sama waay, baal nañu la say
bàkkaar.»
6 Fekk ay xutbakat toog fa, ñu di wer-
ante ci seen xel naan:
7 «Kii kan la, ba saña wax lii; mi ngi
sosal Yàlla. Ana ku mana baale bàkkaar
yi, ku dul Yàlla doŋŋ?»
8 Waaye Yeesu yég ci xelam li ñuy
werante ci seen biir, ne leen: «Lu tax
ngeen di werantee nii ci seen xel?
9 Lan moo gëna yomb, ma wax ku làggi
ki: “Baal nañu la say bàkkaar,” walla ma
wax ko: “Jógal, jël sa basaŋ, tey dox”?
10 Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am
na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi.»
Ci kaw loolu mu ne làggi ba:
11 «Maa ngi la koy sant, jógal, jël sa
basaŋ te nga ñibbi.»
12 Ca saa sa mu jël basaŋam te génn
fa kanam ñépp. Noonu ñépp waaru,
di màggal Yàlla naan: «Lu mel ni lii,
masunu koo gis.»

Yeesu woo na Lewi

13 Gannaaw loolu Yeesu génnaat, aw
booru dex ga, mbooloo mépp di ñëw ci
moom, mu di leen jàngal.
14 Bi Yeesu di romb, mu gis ku ñuy wax
Lewi, doomu Alfe, toog ca juuti ba. Yeesu
ne ko: «Kaay topp ci man.» Mu jóg, daldi
topp ci moom.
15 Bi loolu amee Yeesu ak i taalibeem
di lekk ci kër Lewi, fekk ay juutikat ak
ay boroom bàkkaar yu bare di lekkandoo
ak ñoom, ndaxte ñu bare ci ñoom a ko
toppoon.
16 Waaye xutbakat yi bokk ci Farisen
yi, bi ñu gisee ne dafa bokk lekk ak ay
juutikat ak ay boroom bàkkaar, ñu daldi
laaj taalibe yi: «Lu tax muy lekkandoo ak
ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?»
17 Noonu Yeesu dégg ko, mu ne leen:
«Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo
ko soxla; ñëwuma woo ñi jub, waaye
bàkkaarkat yi laay woo.»

Ndax warees na woor?

18 Taalibey Yaxya nag ak Farisen yi daan
nañu woor. Ñu ñëw nag fi Yeesu ne ko:
«Lu tax taalibey Yaxya yi ak yu Farisen yi
di woor, te say taalibe duñu woor?»
19 Yeesu ne leen: «Ndax gan, yi ñëw cig
céet, dinañu woor, fekk boroom céet gi
ànd ak ñoom? Duñu woor, li feek boroom
céet gaa ngi ànd ak ñoom.
20 Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy jële
boroom céet gi; bés boobaa nag dinañu
woor.
21 «Kenn du daax mbubb mu màggat
ak sekkit wu bees; ndaxte sekkit wi day
ñoddi mbubb mi, te xottiku bi gëna yaatu.
22 Te kenn du def biiñ bu bees ci mbuusi
der yu màggat. Lu ko moy, biiñ bi day
toj mbuus yi, ba mbuus yi yàqu, biiñ bi
tuuru. Waaye biiñ bu bees, ci mbuus yu
bees lañu koy def.»

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

23 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu
jaar ciy tool yu ñor. Bi ñuy dem nag, ay
taalibeem daldi fàq ay gub.
24 Noonu Farisen ya ne Yeesu: «Gisal, lu
tax say taalibe di def lu jaaduwul ci bésub
noflaay bi?»
25 Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen la
Daawuda defoon, ba mu amee soxla te
xiif, moom ak ña mu àndaloon?
26 Xanaa yéguleen li amoon ci bési
Abiyatar sarxalkat bu mag bi, ni Daawuda
dugge woon ca kër Yàlla ga, lekk mburu,
ya ñu teewal ca kanam Yàlla, jox ci it ña
mu àndaloon; fekk jaaduwul kenn lekk
ko, ku dul sarxalkat?»
27 Yeesu dellu ne leen: «Yàlla sàkkul
nit ngir bésub noflaay bi, waaye sàkk na
bésub noflaay ngir nit.
28 Noonu Doomu nit ki mooy boroom
bésub noflaay bi.»

3

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

1 Am beneen bés, Yeesu duggaat ci
jàngu bi, fekk amoon na fa nit ku loxoom
làggi.
2 Am na fa nag ay Farisen, ñuy xool
Yeesu, ba xam ndax dina ko faj ci bésub
noflaay bi, ngir ñu man koo tuumaal.
3 Yeesu ne ku loxoom làggi: «Jógal,
taxaw ci kanam ñépp.»
4 Noonu Yeesu ne leen: «Lan moo jaadu,
nu def ko bésub noflaay bi, lu baax mbaa
lu bon; nu musal nit mbaa nu rey nit?»
Waaye ñu ne cell.
5 Ci kaw loolu Yeesu xool leen ak mer,
am naqar ndax seen xol bu fatt; ba noppi
mu ne nit ki: «Tàllalal sa loxo.» Nit ki
tàllal ko, loxoom daldi wér péŋŋ.
6 Ca saa sa nag Farisen ya génn, daldi
gise ak ñi far ak buur bi Erodd, ngir fexe
koo reylu.

Mbooloo mu bare topp na Yeesu

7 Gannaaw loolu Yeesu ak ay taalibeem
jóge fa, jëm dex ga. Fekk mbooloo mu
mag mu jóge diiwaanu Galile, topp ko.
8 Te it nit ñu bare dégg la mu def,
ñu ñëw fi moom, jóge diiwaanu Yude ak
dëkku Yerusalem, ca diiwaanu Idume, ca
gannaaw dexu Yurdan ak ci wàlli Tir ak
Sidon.
9-10 Booba nag Yeesu faj na ñu bare, ba
mboolem ñi am i jàngoro di ko song, ngir
laal ko. Noonu Yeesu wax ay taalibeem,
ñu wutal ko gaal, ngir mbooloo mi bañ
koo buux.

11 Fekk booba képp ku rab jàpp ku ko
gis, daanu fa kanamam di yuuxu naan:
«Yaa di Doomu Yàlla.»
12 Waaye Yeesu gëdd rab yi bu wér, ngir
ñu bañ koo siiwal.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

13 Gannaaw loolu Yeesu yéeg ci tund wi,
woo ñi ko neex, ñu daldi ñëw ci moom.
14 Noonu mu tànn ci fukk ak ñaar,
tudde leen ay ndawam, ngir ñu ànd ak
moom te mu yónni leen, ñu waareji,
15 mu joxaale leen sañ-sañu dàq ay rab.
16 Fukk ak ñaar ñii la tànn:
Simoŋ, mi mu tudde Piyeer,
17 Saag doomu Sebede, ak Yowaana
mi mu bokkal ndey ak baay— ñoom
ñi mu wooye Bowanerses, maanaam
«Ñi aaytal ni dënnu gi»—
18 Andare ak Filib,
Bartelemi ak Macë,
Tomaa ak Saag doomu Alfe,
Tade ak Simoŋ, mi bokk ca mbooloo,
ma ñu tudde Ñi farlu ci moom seen
réew;
19 ak Yudaa Iskariyo mi nara wor Yeesu.

Ku sosal Xelu Yàlla mi

20 Am beneen bés Yeesu ñëwaat ca kër
ga. Te mbooloo mu bare dajaloowaat fa,
ba tax manuñoo lekk sax.
21 Bi ko ay bokkam déggee nag, ñu ñëw,
ngir jàppsi ko naan: «Dafa tàggoo ak
sagoom.»
22 Te it xutbakat ya jóge Yerusalem ne:
«Beelsebul jàpp na ko; ci kàttanu buuru
rab yi lay dàqe rab yi.»
23 Noonu Yeesu woo leen, wax ak ñoom
ciy léeb ne leen: «Naka la Seytaane mana
dàqe Seytaane?
24 Réew mu xeex boppam, du mana
yàgg.
25 Te kër gu xeex boppam, du mana
yàgg.
26 Bu Seytaane nag jógee, ba xeex
boppam, xàjjalikoo dikkal na ko te du
mana yàgg, waaye dina tas.
27 «Su fi amee nit ku bare doole, naka
la kenn mana dugge ci këram, nangu
alalam? Xanaa dafay jëkka yeew ku bare
doole ka, ba noppi doora toj këram gépp.
28 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lépp
dees na ko baal nit ñi, muy bàkkaar, muy
sosal Yàlla wu mu mana doon.
29 Waaye kuy sosal Xel mu Sell mi deesu
ko baal mukk; gàddu na bàkkaar ba
fàww.»
30 Yeesu wax na loolu, ndaxte nee woon
nañu, rab jàpp na ko.

Ndeyu Yeesu ak ay rakkam

31 Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam
ñëw, ñu taxaw ci biti, yónnee, woo ko.
32 Fekk booba mbooloo nga toog, wër
ko. Ñu ne ko nag: «Sa yaay ak say rakk
ñu ngi taxaw ci biti, di la laaj.»
33 Waaye Yeesu ne leen: «Kan mooy
sama ndey? Ñan ñooy samay rakk?»
34 Noonu mu xool ñi ko wër naan:
«Sama yaay ak samay rakk a ngii;
35 ndaxte kuy def coobarey Yàlla, kooku
mooy sama rakk ak sama jigéen ak sama
ndey.»

4

Léebu beykat bi

1 Am beneen yoon Yeesu nekk ci wetu
dex ga, di jànglewaat. Mbooloo mu bare
dajaloosi, ba tax mu yéeg cig gaal, dugg
ca dex ga; mbooloo mépp taxaw ca tefes
ga.
2 Noonu Yeesu daldi leen jàngal lu bare
ciy léeb. Ci njàngleem nag mu ne leen:
3 «Dégluleen, dafa amoon beykat bu
demoon jiyi.
4 Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp
mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi
ñëw, lekk ko lépp.
5 Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu
bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu
gaaw, ndaxte suuf si barewul.
6 Waaye bi jant bi naajee, mu lakk, wow,
ndaxte amul ay reen.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam,
xaaxaam yi daldi sax, tanc ko, te meññul
dara.
8 Li ci des dal ci suuf su baax, mu jóg,
sax, di focci ay gub; lii àntu, ba mat
fanweeri yoon lu ëpp la mu ji woon, lii
mat juróom benn fukk, lii mat téeméer.»
9 Noonu Yeesu ne leen: «Déglul bu
baax, yaw mi am ay nopp.»

10 Gannaaw loolu ba Yeesu nekkee fu
wéet, fukki taalibe ak ñaar ña, ak ñeneen
ñu daan ànd ak ñoom, laaj ko ci mbirum
léeb yi.
11 Mu ne leen: «Yéen may nañu leen,
ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla, waaye
ñi ci biti léeb ay ëmb lépp.
12 Noonu la, ngir:
"Ñuy xool bu baax waaye duñu gis dara,
di déglu bu baax waaye duñu xam dara,
ngir bañ ñu tuub seeni bàkkaar te Yàlla
baal leen."»
13 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax xam-
uleen léeb wii? Nu ngeen xame nag léeb
yi ci des?
14 Ki ji nag, kàddu gi lay ji.
15 Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg,
Seytaane ñëw ci saa si, këf kàddu, gi ñu
def ci moom.
16 Ki jot kàddu gi ci bérab bu bare ay
doj mooy ki dégg kàddu gi, nangu ko ak
mbég ci saa si,
17 waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul
ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu
fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci
saa si.
18 Ki jot jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki
dégg kàddu gi,
19 waaye soxlay àddina ak naxi alal ak
bëgge solu ko, tanc kàddu gi, ba du meññ
dara.
20 Ki jot kàddu gi ci suuf su baax si
nag, mooy ki ko dégg te nangu ko, ba
jariñ; kii mat fanweeri yoon lu ëpp la ñu
ji woon, kii mat juróom benn fukk, kii mat
téeméer.»

Léebu làmp bi

21 Yeesu ne leen itam: «Ndax nit dina
jël làmp, dëpp ci leget walla def ko ci ron
lal? Ndax du ko wékk?
22 Amul dara luy kumpa lu ñu warula
siiwal, mbaa mu làqu te warul ne fàŋŋ.
23 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»
24 Mu ne leen: «Seetleen bu baax li
ngeen di dégg. Dees na leen nattal ak
natt, bi ngeen di nattale, te dollil leen.
25 Ku am, dees na la dollil; ku amul, li
nga am as néew, dees na ko nangu.»

Léebu jiwu wi

26 Yeesu teg ci ne: «Nguuru Yàlla dafa
mel ni nit ku ji tool.
27 Muy nelaw walla muy xool, guddi
mbaa bëccëg, jiwu wi sax, di màgg, te
xamul naka la ko defe.
28 Suuf day meññ moom ci boppam, mu
sax, focci, def i gub.
29 Bu gub yi ñoree nag, mu dagg ko,
ndaxte ngóob jot na.»

Léebu doomu fuddën gi

30 Yeesu ne leen ati: «Lu nu mana
méngaleel nguuru Yàlla? Walla ban léeb
lanu ko mana misaale?
31 Dafa mel ni doomu fuddën, bi gëna
tuuti ci jiwu yépp;
32 waaye boo ko jiyee, day jóg, màgg,
ba sut gàncaxi tóokër yépp; mu sax ay
bànqaas yu réy, ba picci asamaan tàgg ci
keram.»
33 Noonu Yeesu dégtal leen yeneen léeb
yu bare yu mel ni yii, di leen xamal kàddu
gi, aju ci lu ñu àttan.
34 Daawu leen wax dara lu dul ciy léeb.
Waaye bu wéetee ak ay taalibe, daan na
leen firil lépp.

Yeesu dalal na ngelaw li

35 Bés booba nag ci ngoon Yeesu ne
taalibe yi: «Nanu jàll dex gi.»
36 Mu yiwi mbooloo mi nag, ay taal-
ibeem jël ko ni mu mel ci gaal gi; te
yeneen gaal ànd ak moom.
37 Naka noona ngelaw lu mag daldi jóg,
duus yi sàng gaal gi, ba mu bëgga fees.
38 Fekk Yeesu tëdd di nelaw ci ngege-
naay ci taatu gaal gi.
Taalibe yi daldi ko yee naan: «Kilifa gi,
ndax sunu bakkan soxalu la?»
39 Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi gëdd
ngelaw li, ne dex gi: «Noppil te dal!»
Noonu ngelaw li dal, ba lépp ne nemm.
40 Yeesu ne taalibe ya: «Lu tax ngeen
tiit? Ndax gëmaguleen?»
41 Ñu daldi ragal lool, naan ci seen biir:
«Kii moo di kan, ba ngelaw li ak dex gi
sax di ko déggal?»

5

Yeesu faj na ku rab jàpp

1 Noonu ñu jàll dex ga, ba teer ci
diiwaanu waa Serasa.
2 Bi Yeesu génnee gaal gi, nit ku rab
jàpp jóge ca sëg ya, daldi ñëw kar ko.

3 Kooku nag ca sëg ya la dëkk, te kenn
manu koo yeew, du ak càllala sax.
4 Ndaxte ay yoon yu bare jéngoon nañu
ko te yeew ko ak ay càllala, waaye waa ji
daldi dagg càllala yi te damm jéng yi, ba
kenn amul woon kàttanu téye ko.
5 Guddi ak bëccëg mu nga woon ca
sëg ya ak ca tund ya, di yuuxu te jam
yaramam ak ay xeer.
6 Bi mu gisee Yeesu fu sore nag, mu
daldi dawsi, sukk fa kanamam,
7 di xaacu naan: «Yaw Yeesu Doomu
Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel? Ci turu
Yàlla, bu ma mbugal.»
8 Ndaxte Yeesu da ko ne: «Yaw rab wu
bon wi, génnal ci nit ki.»
9 Noonu Yeesu laaj ko: «Noo tudd?» Mu
ne ko: «Coggal laa tudd, ndaxte ñu bare
lanu.»
10 Muy ñaan Yeesu lool, ngir mu bañ
leena dàq ca réew ma.
11 Fekk amoon na fa ca tund wa géttu
mbaam-xuux yu bare yuy for.
12 Rab ya ñaan Yeesu: «Jox nu ndigal,
nu dugg mbaam-xuux ya.»
13 Mu may leen ko. Noonu rab ya génn
nit ka, dugg mbaam-xuux ya, ñu daldi
bartalu, daanu ca dex ga, lab fa. Mbaam-
xuux ya nag matoon nañu ñaari junni.
14 Noonu sàmm ya daw ca dëkk ba ak
ca àll ba, nettaliji mbir mi, ba nit ñi ñëw,
seet li xew.
15 Ñu ñëw nag ci Yeesu, gis ka rab
ya jàppoon toog, sol ay yére te ànd ak
sagoom. Ñu daldi ragal.
16 Ña fekke woon mbir ma nag nettali
leen mbirum nit ka ak mbaam-xuux ya.
17 Ci kaw loolu ñu daldi ñaan Yeesu, mu
sore seen réew.
18 Bi Yeesu di dugg ci gaal gi, ki rab ya
jàppoon ñaan Yeesu, ngir ànd ak moom.
19 Waaye Yeesu mayu ko ko. Mu ne
ko: «Ñibbil ci say bokk, nettali leen ni la
Boroom bi yërëme, ba defal la lii lépp.»
20 Noonu waa ji dem ci diiwaanu Fukki
dëkk yi, daldi fa yégle la ko Yeesu defal,
ba ñépp waaru.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

21 Noonu Yeesu jàllaat dex ga, taxaw ca
tefes ga. Te nit ñu bare dajaloo, wër ko.
22 Kenn ci njiiti jàngu ba nag, tudd
Yayrus, ñëw ci moom. Naka la gis Yeesu,
mu daanu ciy tànkam,
23 di ko sarxu lu bare naan: «Sama
doom ju jigéen mi ngi bëgga faatu; kaay
teg ko loxo, ngir mu wér te dund.»
24 Noonu Yeesu ànd ak moom.

Bi muy dem, mbooloo mu réy topp ko,
di ko tanc.
25 Amoon na fa nag jigéen ju doon xëpp
deret diirub fukki at ak ñaar.
26 Sonnoon na lool ci loxoy fajkat yu
bare, sànk ci alalam jépp te jëlewu ci
genn tan, waaye faf wopp ja yokku.
27-28 Noonu mu déggoon turu Yeesu, ne
ci boppam: «Su ma laalee ay yéreem
rekk, dinaa wér.» Mu jaxasoo ak mbooloo
mi nag, doxe ko gannaaw, laal mbubbam.
29 Ci saa si deret ji taxaw, mu yég ci
yaramam ne jàngoroom deñ na.

30 Yeesu yég ci saa si ne, doole génn na
ci moom. Mu walbatiku nag ne mbooloo
mi: «Ana ku laal samay yére?»
31 Ay taalibeem ne ko: «Xanaa gisuloo
mbooloo mi lay wër; ngay laaj: "Ku ma
laal?"»
32 Waaye Yeesu di xool li ko wër, ngir
gis ku ko def.
33 Noonu jigéen ja ñëw, daanu ciy
tànkam, wax ko dëgg gépp; mu tiit bay
lox, ndaxte xam na li xewoon ci yaramam.
34 Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngëm faj
na la; demal ci jàmm, te na sa jàngoro
wàcc.»

35 Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge
ca kër njiit la, mu ñëw naan: «Sa doom
faatu na; matatul nuy sonal kilifa gi.»
36 Waaye Yeesu jàppul wax jooju; mu ne
njiit la: «Gëmal rekk te baña tiit.»
37 Noonu Yeesu dem, ànd ak Piyeer,
Saag ak Yowaana rekk, ndaxte mayul
keneen, mu ànd ak moom.

38 Naka lañu ñëw ci kër njiit li, Yeesu
dégg coow li; ñii di jooy, ñii di yuuxu.
39 Mu dugg ne leen: «Lu ngeen di soow,
tey jooy? Janq bi deewul, day nelaw
rekk.»

40 Waaye ñu di ko ñaawal. Noonu Yeesu
génne ñépp, woo baayu janq bi ak yaay
ji ak ñi mu àndal, dugg fa janq bi nekk.
41 Mu jàpp loxoom ne ko: «Talita
kumi,» liy tekki: «Janq bi, maa ngi la koy
wax, jógal.»
42 Ca saa sa janq bi jóg, daldi dox,
ndaxte amoon na fukki at ak ñaar. Ñépp
daldi waaru, ba ne jomm.
43 Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu
wóor, ñu bañ koo siiwal; teg ca naa:
«Mayleen janq bi, mu lekk.»

6

Yeesu ci dëkku Nasaret

1 Bi loolu amee Yeesu jóge fa, dellu
réewam, ànd ak taalibe yi.
2 Bésub noflaay bi nag mu jàngal leen
ci seen jàngu, ba mbooloom ñi ko dégg
waaru naan: «Lii, fu mu ko jële, te xam-
xam bii mu yor, lu mu doon, ba muy def
kéemaan yii?
3 Ndax kii du minise bi? Ndax du
doomu Maryaama te magu Saag, Yuusufa,
Yuda ak Simoŋ? Te ay rakkam yu jigéen
ndax nekkuñu fi ak nun?» Kon nag ñu
daldi ko xeeb.
4 Noonu Yeesu ne leen: «Dees na
faaydaal yonent, waaye du ci réewam, ciy
bokkam mbaa ci këram.»
5 Yeesu manu faa def ay kéemaan yu
bare, lu dul teg loxo yenn jarag, wéral
leen.
6 Mu waaru ndax seen ngëmadi.

Yeesu yónni na fukki taalibe ya ak ñaar

Bi loolu amee Yeesu di wër dëkk ya, di
jàngle.
7 Noonu mu woo ci moom fukki taalibe
ya ak ñaar, jox leen sañ-sañu dàq rab yi,
yónni leen, ñu ànd ñaar-ñaar.
8 Mu digal leen nii: «Bu ngeen di dem,
buleen yóbbaale dara; du mburu mbaa
mbuus mbaa xaalis ci seeni maxtume,
waaye yemleen ci aw yet rekk.
9 Sol-leen ay dàll te yem ci benn turki.»
10 Mu ne leen: «Kër gu ngeen dugg, dal-
leen fa, ba kera ngeen jóge dëkk ba.
11 Koo xam ne gàntu na leen, mbaa mu
tanqamlu leen, génnleen fa, yëlëb seen
pëndu tànk, ngir seede leen seen réer.»
12 Noonu taalibe ya dem, di waare naan:
«Tuubleen seeni bàkkaar.»
13 Ñu dàq ay rab yu bare, te diw boppi
jarag yu bare, wéral leen.

Yaxya faatu na

14 Noonu Erodd buur bi dégg loolu,
ndaxte turu Yeesu siiwoon na. Mu ne
nag: «Yaxya dekki na, moo tax mu ànd
ak kàttanu def ay kéemaan.»
15 Ñeneen ne: «Kii Ilyaas la.» Ñi ci des
ne: «Yonent la, bu mel ni yonent yu jëkk
ya.»
16 Waaye bi ko Erodd déggee, mu ne:
«Yaxya male ma dagglu boppam, moom
moo dekki.»
17 Fekk Erodd yónnee woon na, jàpp
Yaxya, yeew ko, tëj. Ndaxte Erodd
takkoon na Erojàdd jabaru Filib magam.
18 Te Yaxya ne ko: «Jaaduwul nga denc
sa jabaru mag.»
19 Moo tax Erojàdd ëmbal ko mer, ba
bëgg koo rey, waaye manu koo def.
20 Ndaxte Erodd dafa ragal Yaxya, ba
sàmm bakkanam, xam ne ku jub la te
sell. Bu ko daan déglu it, day jaaxle lool,
teewul mu bég ci déglu ko.
21 Noonu bés bu yell ñëw, ba Erodd
doon màggal bésu juddoom; mu woo ca
xew wa ay jaraafam ak kilifay xare ba ak
njiiti diiwaanu Galile.
22 Booba doomu Erojàdd dugg di fecc,
mu neex Erodd ak gan ñi, ba buur bi ne
janq bi: «Laaj ma loo bëgg, dinaa la ko
jox.»
23 Mu boole ci ngiñ ne ko: «Loo ma
mana laaj, dinaa la ko jox, ba ci genn-
wàllu réew mi sax.»
24 Noonu janq bi génn ne ndeyam: «Lu
may laaj?» Mu ne ko: «Laajal boppu
Yaxya.»
25 Mu daldi gaawantu dugg nag ci
kanam buur bi ne ko: «Damaa bëgg, nga
indil ma léegi boppu Yaxya ci biir ndab.»
26 Bi ko buur ba déggee, mu am naqar
wu réy. Waaye bëggu koo gàntu ndax
ngiñ li ak gan ñi.
27 Mu daldi yónni nag xarekat, jox ko
ndigal, mu indil ko boppu Yaxya. Waa ji
dem, dagg boppu Yaxya ca kaso ba,

28 indi bopp bi ci biir ndab, jox ko janq
bi, mu daldi ko jox yaayam.
29 Ba taalibey Yaxya déggee loolu, ñu
ñëw, fab néew ba, suul ko ci bàmmeel.

Yeesu bareel na ay mburu

30 Gannaaw loolu ndaw yi dajaloo ci
wetu Yeesu, nettali li ñu def ak li ñu
jàngle lépp.
31 Ci kaw loolu Yeesu ne leen: «Nanu
beddeeku, dem ci bérab bu wéet; ngeen
noppalu fa tuuti.» Waxoon na loolu,
ndaxte amoon na ñu bare ñu doon dem
ak a dikk, ba amuñu sax jot ngir lekk.
32 Noonu ñu dugg cig gaal, dem ca
bérab bu wéet.
33 Bi ñuy dem nag, am ñu leen gis,
xàmmi leen, ñu daldi jóge ci dëkk yépp,
daw, jiitu leen fa.
34 Bi Yeesu génnee gaal gi, mu gis
mbooloo mu réy, yërëm leen, ndaxte
dañoo mel ni xar yu amul sàmm. Kon
mu daldi leen jàngal lu bare.
35 Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci moom
ne ko: «Fii àllub neen la, te léegi mu
guddi.
36 Yiwil mbooloo mi nag, ñu dugg ci àll
bi ak dëkk yi nu wër, jënd lu ñu lekk.»
37 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen joxleen
leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Xanaa nu
jënd lu tollook peyu juróom ñetti weer ci
mburu, jox leen ñu lekk?»
38 Yeesu laaj leen: «Ñaata mburu ngeen
am? Demleen seeti.» Ñu dem seeti ne ko:
«Juróomi mburu ak ñaari jën.»
39 Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu def
ay géew, toog ci ñax mu naat mi.
40 Ñu toog nag ay géewi juróom fukk ak
téeméer.
41 Bi loolu amee Yeesu jël juróomi
mburu yi ak ñaari jën yi, xool ci kaw, sant
Yàlla, ba noppi mu damm mburu yi, jox
ko taalibe yi, ngir ñu séddale ko mbooloo
mi. Ñaari jën yi it mu séddale ko ñépp.
42 Noonu ñépp lekk ba suur.
43 Te it ñu dajale la desoon ca dammiti
mburu ak jën ya, mu nekk fukki pañe ak
ñaar yu fees.
44 Ñu lekkoon nag matoon na limu
juróomi junniy góor.

Yeesu dox na ci kaw ndox mi

45 Ci kaw loolu Yeesu sant ay taalibeem,
ñu dugg ci gaal gi, jàll ba Betsayda, bi muy
yiwi mbooloo mi.
46 Bi mu tàggtoo ak mbooloo mi, mu
yéeg ca tund wa, ñaan fa Yàlla.
47 Noonu guddi jot, fekk gaal gi nekk ci
diggu dex gi, te Yeesu rekk moo nekk ca
tefes ga.
48 Booba mu gis taalibe yi sonn lool ci
joow gaal gi ndax li leen ngelaw li soflu.
Ca njël nag mu jëm ci ñoom, di dox ci kaw
dex gi, ba xaw leena raw.
49 Bi ñu ko gisee nag, muy dox ci kaw
dex gi, ñu foog ne njuuma la, daldi yuuxu.
50 Ndaxte ñépp gis ko te jommi ci.
Waaye mu wax ak ñoom ci saa si ne leen:
«Takkleen seen fit, man la, buleen tiit!»
51 Noonu mu fekksi leen ci gaal gi,
ngelaw daldi ne tekk.
52 Njàqarey taalibe ya nag weesu dayo,
ndaxte seen xol dafa fatt, ba réere mbir
kéemaan, gi Yeesu defoon ci mburu yi.
53 Bi nga xamee ne jàll nañu, ba egg
diiwaanu Senesaret, ñu teer fa,
54 génn ca gaal ga. Ci saa si nit ñi xàmmi
ko,
55 ñu daldi daw ca diiwaan ba bépp,
te fépp fu ñu ko dégg ñu di ko indil ñu
wopp, tëdd ci seeni lal.
56 Te fu mu mana aw, ci dëkk yu mag
mbaa yu ndaw walla ci àll bi, ñu indil ko
jarag yi ci pénc yi, ñaan ko, mu may leen
ñu laal cati mbubbam rekk. Te képp ku
ko laal daldi wér.

7

Farisen ya ak aada ya

1 Amoon na bés nag, ay Farisen ak ay
xutbakat yu jóge Yerusalem ñëw ci Yeesu.
2 Ñu gis yenn ciy taalibeem di lekk, fekk
seeni loxo setul, maanaam raxasuwuñu
woon, ni ko aada santaanee.
3 Farisen yi nag ñoom ak Yawut yi yépp
dañuy topp aaday yoon, yi maam yi tëral,
te fandee leen gënal lekk ak loxo yu ñu
raxasul.
4 Te it bu ñu jógee pénc ma, su ñu
sanguwul set, duñu lekk. Am nañu it
yeneen aada yu bare, maanaam ni nga
wara raxase ay kaas, ay njaq ak ay satala,
ba ñu laab.

5 Noonu Farisen ya ak xutbakat ya laaj
ko ne: «Lu tax say taalibe duñu topp
aaday yoon, yi maam yi tëral, waaye ñuy
lekk ak loxo yu setul?»
6 Yeesu ne leen: «Esayi waxoon na bu
baax ci kàddug Yàlla ci seen mbir, yéen
naaféq yi, bi mu bindee:
"Xeet wii, ñu ngi may teral ci seen gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
7 Seen màggal amul benn njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney nit kese."»
8 Yeesu neeti leen: «Dëddu ngeen ndigali
Yàlla, jublu ci aaday nit.»
9 Mu teg ca ne leen: «Xelu ngeen ci tebbi
ndigali Yàlla, ngir sàmm seen aada.
10 Ndaxte Musaa nee na: "Teralal sa ndey
ak sa baay," teg ca ne: "Ku móolu sa yaay
walla sa baay, dees na la rey."
11 Waaye yéen dangeen ne: ku ne sa yaay
walla sa baay: "Li nga wara jariñoo ci
man Korban la," —maanaam saraxu Yàlla
la—
12 dootuleen ko bàyyi, mu defal dara
ndeyam walla baayam.
13 Noonu tebbi ngeen kàddug Yàlla ndax
seen aada, ji ngeen di donnante. Te it
yéena ngi def yeneen yu bon yu mel nii.»
14 Noonu Yeesu waxaat ak mbooloo mi
ne leen: «Yéen ñépp dégluleen ma te
xam.
15-16 Li ci biti, tey dugg nit, du ko mana
indil sobe, waaye li génn ci nit, loolu mooy
indil nit sobe.»
17 Bi nga xamee ne jóge nañu ci
mbooloo mi, dugg ci kër gi, taalibe yi laaj
Yeesu, mu firil leen wax ju làqu jooju.
18 Yeesu ne leen: «Ndax yéen itam seen
xol dafa tëju? Xanaa xamuleen ne, dara
lu jóge biti, dugg ci nit, du ko mana indil
sobe,
19 ndaxte du dugg ci xol, waaye ci
biiram lay jëm, ba noppi daldi génn ca
bérab bu làqu?» Ci li mu wax loolu Yeesu
daganal na bépp ñam.
20 Yeesu ne leen ati: «Li génn ci nit,
loolu mooy indil nit sobe.
21 Ndaxte ci biir, ci xolu nit, la xalaat yu
bon di jóge ak ndoxaanu yàqute, càcc ak
bóom,
22 njaaloo ak bëgge, coxor, naaféq,
ñaawteef, ñeetaan, saaga, réylu ak jëfi
ndof.
23 Lu bon loolu lépp day génn ci nit, di
ko indil sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja dëkk Tir

24 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, jëm
weti dëkku Tir. Bi mu fa eggee, mu dugg
ci kër, te bëggul kenn xam ko, waaye
jataayam manula umpe.
25 Amoon na fa nag jigéen ju rab
jàpp doomam ju jigéen. Bi mu déggee
ne, Yeesoo nga fa, mu ñëw, daanu ciy
tànkam,
26 fekk jigéen ja ci xeetu Gereg la
bokkoon, juddoo wàlli Fenisi ci diiwaanu
Siri.
Noonu jigéen ja ñaan ko, mu dàq rab
wi ci doomam.
27 Waaye Yeesu ne ko: «Na gone yi
jëkka lekk, ba regg; fab ñamu gone yi,
sànni ko xaj yi, rafetul.»
28 Jigéen ji ne ko: «Waaw, sang bi,
teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci
lekkukaayu gone yi.»
29 Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Ndax wax
jooju demal ci jàmm, rab wa génn na sa
doom.»
30 Noonu mu ñibbi, fekk doom ji tëdd
cib lal te mucc ci rab wi.

Yeesu faj na ku tëx te luu

31 Bi loolu amee Yeesu jóge na weti
Tir, jaar ci wàlli dëkku Sidon, dem dexu
Galile, ba noppi dugg ci biir diiwaan, bi
ñuy wax Fukki dëkk yi.
32 Foofa ñu indil ko ku tëx te dër lool,
ñaan ko mu teg ko loxo.
33 Noonu Yeesu yóbbu ko, ba ñu sore
mbooloo mi, mu def ay baaraamam ciy
noppam, daldi tifli, laal làmmiñam.
34 Mu yërëm ko, ba binni ci xolam, xool
ci asamaan, daldi ne: «Effata,» liy tekki
«Ubbikuleen.»
35 Ci saa si ay noppam daldi dégg te
làmmiñam yiwiku, muy wax bu leer.
36 Bi mu ko defee Yeesu tere leen, ñu
wax ko kenn, waaye lu mu leen ko gëna
tere, ñu gën ko nee siiwale.
37 Ñu waaru lool naan: «Lépp lu mu
def, lu yéeme la. May na sax tëx yi ñuy
dégg, ak luu yi ñuy wax.»

8

Yeesu bareel na mburu yi ñaareel bi yoon

1 Ca bés yooya mbooloo mu réy amaatoon na, te amuñu woon lu ñu lekk. Noonu Yeesu woo taalibe ya ne leen:
2 «Yërëm naa mbooloo mi, ndaxte toog nañu fi man ñetti fan, te amatuñu lu ñu lekk.
3 Su ma leen yiwee ak seen xiif, dinañu tële ci yoon wi, ndaxte am na ñu jóge fu sore.»
4 Taalibe yi ne ko: «Waaye fii àllub neen la; fu nuy jële lu doy ngir dundal leen?»
5 Yeesu laaj leen: «Ñaata mburu ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaar.»
6 Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu toog ci suuf. Mu jël juróom ñaari mburu yi, sant Yàlla, damm leen, jox leen taalibe yi, ngir ñu séddale leen mbooloo mi; taalibe yi def ko.
7 Amoon na fa it tuuti jën yu ndaw. Yeesu jël ko, sant Yàlla, wax taalibe yi, ñu séddale leen itam mbooloo mi.
8 Noonu nit ñi lekk ba suur, ba noppi taalibe yi dajale juróom ñaari dàmba yu fees ak dammit yi ci des.
9 Ña ko fekke nag matoon nañu ñeenti junniy góor.
10 Bi ko Yeesu defee, mu yiwi leen, daldi dugg ak taalibe ya ca gaal ga, dem ca wàlli Dalmanuta.

Kéemaan gu jóge ci asamaan

11 Noonu Farisen yi ñëw, di werante ak moom; ñu fexe koo fiir, ba laaj ko kéemaan gu jóge ci asamaan tey firndeel yónnentam.
12 Waaye Yeesu binni ci xolam ne leen: «Lu tax niti jamono jii di laaj kéemaan? Ci dëgg maa ngi leen koy wax, duñu jot genn kéemaan.»
13 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi leen, duggaat ci gaal gi, di jàll dex gi.

Lawiiru Farisen yi

14 Taalibe yi nag fàtte woon nañu yóbbaale mburu, te amuñu woon lu dul benn mburu ci gaal gi.
15 Noonu Yeesu artu leen ne: «Wottuleen te moytu lawiiru Farisen yi ak ñi far ak buur bi Erodd.»
16 Taalibe yi nag daldi werante naan: «Nun de indaalewunu mburu.»
17 Waaye Yeesu yég loolu ne leen: «Lu tax ngeen di werante ci li ngeen indaalewul mburu? Xanaa gisaguleen te xamuleen? Ndax seen xol dafa fatt ba tey?
18 Ndax ay gumbay njàccaar ngeen, te seeni nopp naqari? Xanaa fàttalikuwuleen;
19 bi ma dammee juróomi mburu ya ngir juróomi junni ña, ñaata pañe yu fees ak ay dammit ngeen ca dajale woon?» Ñu ne ko: «Fukk ak ñaar.»
20 Yeesu neeti leen: «Te bés bi ma dammee juróom ñaari mburu yi ngir ñeenti junni ñi, ñaata dàmba yu fees ak dammit ngeen dajale woon?» Ñu ne ko: «Juróom ñaar.»
21 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax seen xol dafa tëju ba tey?»

Yeesu faj na ku gumba ca dëkku Betsayda

22 Gannaaw loolu ñu ñëw ci Betsayda. Foofa ñu indil Yeesu ku gumba, di ko ñaan, mu laal ko.
23 Yeesu nag jàpp loxob gumba gi, yóbbu ko, ba génn dëkk bi. Mu def tiflit ciy bëtam, teg ko loxo naan: «Ndax gis nga dara?»
24 Waa ji xool ne ko: «Gis naa ay nit, ñu mel ni ay garab, te ñu ngi dox.»
25 Kon Yeesu laalaat bët yi, gumba gi ne xefeet, daldi wér, ba gis lépp bu leer.
26 Ci kaw loolu Yeesu sant ko mu ñibbi ne ko: «Bul dugg ca dëkk ba.»

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

27 Bi loolu amee Yeesu ànd ak ay taalibeem, dem ca dëkk, yi wër Sesare bu Filib. Bi ñuy dem nag, mu laaj taalibe yi: «Nit ñi, lu ñu wax ne man moom laa?»
28 Ñu ne ko: «Am na ñuy ne yaa di Yaxya; ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des ne yaay kenn ci yonent yi.»
29 Noonu Yeesu laaj leen: «Yéen nag, ku ngeen wax ne moom laa?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi bi.»
30 Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu wóor, ñu bañ koo wax kenn.

Yeesu xamal na ne dina dee, dekki

31 Booba Yeesu tàmbali na leena xamal
ne, Doomu nit ki war na sonn lu bare; njiit
ya, sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ci ñetti
fan.
32 Noonu mu xamal leen mbir mi, ba
mu leer nàññ.
Bi ko Piyeer déggee, mu woo ko ci pegg,
daldi ko yedd.
33 Waaye Yeesu geestu, gis yeneen taal-
ibe yi, mu daldi yedd Piyeer ne ko: «Sore
ma Seytaane; yëfi nit ngay fonk, waaye du
yëfi Yàlla.»
34 Noonu Yeesu woo taalibe yi ak
mbooloo mi ne leen: «Ku bëgga topp ci
samay tànk, na bàyyi boppam te gàddu
bant bi ñu ko wara daaj, doora topp ci
man.
35 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale
sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk
sa bakkan ngir man ak ngir xibaaru jàmm
bi, dinga ko jotaat.
36 Ndaxte moom àddina sépp, lu muy
jariñ nit, bu ñàkkee bakkanam?
37 Te nit, lu mu wara weccee
bakkanam?
38 Ku ma rusa faral, te nanguwul samay
wax ci kanam niti jamono jii, ñi fecci seen
kóllëre ak Yàlla te topp bàkkaar, Doomu
nit ki dina la rusa xam, bés bu ñëwee ci
ndamu Baayam, ànd ak malaaka yu sell
yi.»

9

1 Mu ne leen ati: «Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, am na ñi fi taxaw, ñoo xam ne
duñu dee, te gisuñu nguuru Yàlla ñëw ak
doole.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

2 Juróom benni fan gannaaw gi, Yeesu
àndoon na ak Piyeer, Saag ak Yowaana,
mu yóbbu leen ñoom rekk fu wéet ci tund
wu kawe lool. Foofa jëmmam soppiku ci
seen kanam;
3 ay yéreem di ray-rayi, weex tàll, te
fóotukatu àddina manu leen weexale nii.
4 Noonu ñu gis yonenti Yàlla Ilyaas ak
Musaa, di wax ak Yeesu.
5 Piyeer daldi ne Yeesu: «Kilifa gi, bég
nanu ci sunu teew fii; nanu defar ñetti
mbaar, benn yaw, benn Musaa ak benn
Ilyaas.»
6 Fekk xamul lu muy wax, ndaxte ti-
itaange jàpp na leen ñoom ñett ñépp.
7 Noonu niir muur leen, te baat jibe
ca niir wa naan: «Kii mooy sama Doom
ji ma bëgg, ci moom laa ame bànneex;
dégluleen ko.»
8 Ci saa si taalibe yi xool, waaye
gisatuñu kenn ku dul Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca tund wa.
Bi muy wàcc nag, Yeesu sant leen ne:
«Buleen nettali kenn li ngeen gis, ba kera
Doomu nit ki dekki na.»
10 Ñu téye wax jooju ci seen biir, di
sotteente xel, ba xam lu ndekkite looluy
tekki.
11 Noonu taalibe yi laaj Yeesu: «Lu tax
xutbakat yi di naan, Ilyaas moo wara
jëkka ñëw?»
12 Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas dina
jëkka ñëw, jubbanti lépp. Waaye itam lu
tax bind nañu ne, Doomu nit ki war na
sonn lu bare, ñu xeeb ko, dëddu ko.
13 Waaye maa ngi leen di wax ne, Ilyaas
ñëw na, te def nañu ko la leen neex, ni ko
Mbind mi waxe.»

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne Yeesu ñëw na, ba
jege taalibe yi, mu gis mbooloo mu bare
wër leen, te ay xutbakat di werante ak
ñoom.
15 Naka la mbooloo mi gis Yeesu, ñu
waaru, daldi daw nuyu ko.
16 Noonu Yeesu laaj leen: «Ci lan ngeen
di werante ak ñoom?»
17-18 Kenn ci mbooloo mi ne ko: «Kilifa
gi, rab jàpp na sama doom, ba luuloo ko.
Saa su ko jàppee, daf koy daaneel ci suuf,
gémmiñ gi di fuur, muy yéyu, ne jàdd.
Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko, waaye
manuñu ko.»
19 Yeesu ne leen: «Yéen niti jamono jii,
yéen ñi gëmadi, ba kañ laa wara nekk ak
yéen, ba kañ laa leen wara muñal? Indil-
leen ma xale bi.»
20 Ñu indil ko ko. Bi xale bi gisee Yeesu
nag, rab wi sayloo ko ci saa si, mu daanu
ci suuf, di xalangu, gémmiñ giy fuur.
21 Yeesu laaj baay bi: «Lii kañ la ko
dal?» Baay bi ne ko: «Li dale ci ngoneem.
22 Léeg-léeg rab wi bëmëx ko ci sawara,
léeg-léeg mu bëmëx ko ci ndox, ngir rey

ko. Soo ko manee, yërëm nu te xettali
nu.»
23 Yeesu ne ko: «Nga ne: “Soo ko
manee,” ku gëm man na lépp.»
24 Ci saa si baayu xale bi wax ci
kaw naan: «Gëm naa, dàqal ma sama
ngëmadi.»
25 Yeesu gis nag ne, mbooloo maa ngi
daw, wërsi ko, mu daldi gëdd rab wi nag
ne ko: «Génnal ci moom, yaw rab wu luu
te tëx, te bu ko jàppaat; wax naa la ko.»
26 Noonu rab wa daldi yuuxu, sayloo
xale bi, génn. Xale bi ne nemm, mel ni
ku dee, ba tax ñu bare ne: «Dee na.»
27 Waaye Yeesu jàpp loxoom, jógloo ko,
xale bi daldi taxaw.
28 Bi Yeesu duggee ci kër gi, taalibe yi
laaj ko ci pegg: «Lu tax manunu ko woona
dàq?»
29 Yeesu ne leen: «Yu mel ni yii, ñaan ci
Yàlla rekk a leen di dàq.»
30 Bi loolu amee ñu jóge fa, jaar ci
diiwaanu Galile, Yeesu bëggul kenn yég
ko.
31 Ndaxte muy jàngal taalibe yi ne leen:
«Dees na jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit,
te dinañu ko rey, mu dekki ci ñetti fan.»
32 Waaye taalibe yi xamuñu lu wax
joojuy tekki, te ñemewuñu ko koo laaj.

Kan moo gëna màgg?

33 Bi nga xamee ne egg nañu dëkku
Kapernawum, te dugg ci kër gi, Yeesu laaj
leen ne: «Lu ngeen doon waxtaane ci
yoon wi?»
34 Waaye ñu ne cell, ndaxte ñu ngi fa
doon werante, ba xam ku gëna màgg ci
ñoom.
35 Noonu Yeesu toog, woo fukki taalibe
ya ak ñaar ne leen: «Ku bëgga jiitu, na
topp ci gannaaw ñépp te nekk surgab
ñépp.»
36 Bi ko Yeesu waxee, mu jël xale, indi
ko ci biir géew bi, ba noppi leewu ko
naan:
37 «Ku nangu xale bu mel ni bii ci sama
tur, man mii nga nangu; te ku ma nangu,
du man mii sax nga nangu waaye ki ma
yónni.»

Waa jiy dàq ay rab

38 Bi loolu amee Yowaana ne ko: «Kilifa
gi, danoo gis nit kuy dàq ay rab ci sa tur,
nu tere ko ko, ndax li mu bokkul ci nun.»
39 Waaye Yeesu ne ko: «Buleen ko
tere, ndaxte kenn manula def kéemaan
ci sama tur, ba noppi di ma xarab.
40 Ku nu sotul, far na ak nun.
41 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, koo
xam ne kii may na leen kaasu ndox rekk,
ndax yéena ngi bokk ci man Kirist, kooku
du ñàkk yoolam mukk.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

42 «Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci
ñi gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom,
moo di ñu takk doj wu réy ci baatam,
sànni ko ci géej.
43-44 Boo xamee ne sa loxo mu ngi lay
yóbbe bàkkaar, dagg ko. Ndaxte ñàkk
loxo te tàbbi ci dund gu wóor gi, moo
gën ci yaw, nga am ñaari loxo te tàbbi
ci sawara su dul fey mukk.
45-46 Te bu la sa tànk di yóbbe bàkkaar,
dagg ko. Nga lafañ te tàbbi ci dund gu
wóor gi moo gën, nga am ñaari tànk, ñu
sànni la ci sawara.
47 Te bu la sa bët di yóbbe bàkkaar, luqi
ko. Nga patt te dugg ci nguuru Yàlla, moo
gën ci yaw, nga am ñaari bët, ñu sànni la
ci sawara.
48 Foofa:
“Sax ya duñu dee mukk,
te sawara sa du fey.”
49 Ñépp sawara lañu leen di xorome.
50 Xorom lu baax la, waaye bu sàppee,
nan lañu koy delloo cafkaam? Amleen
xorom te ngeen jàmmoo.»

10

Pase

1 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem
ca wàlli réewu Yawut yi, ya ca gannaaw
dexu Yurdan. Bi mu fa demee, mbooloo
mu bare ñëw fi moom. Yeesu daldi leen
jàngal, ni mu ko daan defe.
2 Noonu ay Farisen ñëw ci moom, lalal
ko fiir, ñu laaj ko: «Ndax jaadu na, nit
fase soxnaam?»
3 Yeesu ne leen: «Lu leen yoonu Musaa
sant?»
4 Ñu ne ko: «Musaa maye na, nit bind
kayitu pase, tàggook soxnaam.»

5 Waaye Yeesu ne leen: «Dénkaane
boobu mu leen bindal, bind na ko ndax
seen xol dafa fatt.
6 Waaye ca njàlbéen ga "Yàlla sàkk na
leen, kii góor, kii jigéen.
7 Looloo tax góor di teqalikook ndeyam
ak baayam, ànd ak soxnaam,
8 ñoom ñaar doon benn." Kon
nekkatuñu ñaar waaye benn lañu.
9 Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»
10 Bi ñu delloo ca kër ga nag, taalibe ya
laaj ko ci mbirum loolu.
11 Noonu Yeesu ne leen: «Ku fase sa
soxna, takk jeneen, njaaloo nga, di tooñ
ku jëkk ka.
12 Te jigéen ji tas, séyaat ak keneen,
njaaloo nga.»

Xale yu ndaw yi

13 Bi loolu wéyee ñu indil Yeesu ay
xale, ngir mu teg leen ay loxoom. Waaye
taalibe ya gëdd nit ñi.
14 Bi ko Yeesu gisee nag, mu metti ko
lool, mu ne leen: «Bàyyileen xale yi, ñu
ñëw fi man! Buleen leen tere, ndaxte ñu
mel ni ñoom ñoo yelloo nguuru Yàlla.
15 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ku
woyoful ni xale, nangu nguuru Yàlla, doo
ci mana dugg.»
16 Noonu Yeesu leewu leen, teg leen ay
loxoom, barkeel leen.

Waxambaane wu bare alal

17 Gannaaw loolu bi Yeesu nekkee ci
kaw yoon wi di dem, am ku daw, sukk
ci kanamam ne ko: «Kilifa gu baax gi, lu
ma wara def, ngir am wàll ci dund gu dul
jeex gi?»
18 Yeesu ne ko: «Lu tax nga wooye ma
ku baax ki? Yàlla rekk a baax.
19 Xam nga ndigal yi: "Bul bóome, bul
njaaloo, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg,
bul nangu alalu jaambur, teralal sa ndey
ak sa baay."»
20 Waa ji ne ko: «Kilifa gi, loolu lépp
sàmm naa ko li dale ci samag ndaw ba
tey.»
21 Noonu Yeesu xool ko, am cofeel ci
moom, mu ne ko: «Lenn rekk moo la
dese. Demal jaay li nga am, jox ko miskin
yi, te dinga woomle ci asamaan; boo
noppee, nga ñëw topp ci man.»
22 Waaye ci wax jooju xar kanamam
lëndëm, mu jóge fa ak tiis, ndaxte ku bare
woon alal la.
23 Noonu Yeesu xool taalibe yi ko wër ne
leen: «Boroom alal dugg ci nguuru Yàlla,
lu jafee ngoogu!»
24 Wax jooju nag daldi jaaxal taalibe yi
lool. Waaye Yeesu neeti leen: «Samay
xarit, dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee
ngoogu!
25 Giléem jaar ci bën-bënu puso moo
gëna yomb boroom alal dugg ci nguuru
Yàlla.»
26 Wax jooju gënatee jaaxal taalibe ya,
ñu naan ci seen biir: «Kon nag ku mana
mucc?»
27 Noonu Yeesu xool leen naan: «Loolu
të na nit, waaye tëwul Yàlla; Yàlla man na
lépp.»
28 Ci kaw loolu Piyeer daldi ko ne: «Nun
de dëddu nanu lépp te topp la!»
29 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, képp ku dëddu kër, doomu ndey
yu góor walla yu jigéen, ndey walla baay,
doom walla suuf ndax man ak xibaaru
jàmm bi,
30 dinga am tey jii téeméeri yoon ay kër,
doomi ndey yu góor ak yu jigéen, ndey,
doom ak suuf, ñoom ak ay fitnay noon, te
ëllëg nga am dund gu dul jeex.
31 Waaye ñu bare ci ñi jiitu ñooy mujji;
ñi mujj ñooy jiituji.»

Yeesu xamle na ne dina dee, dekki

32 Gannaaw loolu ñu ànd jëm
Yerusalem, Yeesu jiitu; taalibe yi am
njàqare, te ñi ci topp tiit. Noonu Yeesu
woowaat fukk ak ñaar ña cig wet, xamal
leen li nara xew ci mbiram.
33 Mu ne leen: «Noo ngi dem
Yerusalem, te dees na jébbal Doomu nit ki
ci loxoy sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya. Dinañu ko àtte, teg ko dee, jébbal ko
ñi dul Yawut,
34 ñu ñaawal ko, di tifli ci kawam, dóor
ko ay yar, rey ko. Waaye gannaaw ñetti
fan dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

35 Gannaaw loolu Saag ak Yowaana,
doomi Sebede, ñëw ci Yeesu. Ñu ne ko:
«Kilifa gi, danoo bëggoon nga may nu li
nu lay ñaan.»

36 Yeesu ne leen: «Lu ngeen bëggoon,
ma may leen ko?»
37 Ñu ne ko: «Bés boo soloo sa ndam,
nga may nu, nu toog, kii ci sa ndijoor, kii
ci sa càmmoñ.»
38 Waaye Yeesu ne leen: «Xamuleen
li ngeen di ñaan. Ndax man ngeena
naan kaasu naqar, bi may naan? Ndax
man ngeena sóobu ci metit, yi ma nara
sóobu?»
39 Ñu ne ko: «Waaw, man nanu ko.»
Noonu Yeesu ne leen: «Dingeen naan
kaasu naqar, bi may naan, tey sóobu ci
metit, yi ma nara sóobu,
40 waaye toog ci sama ndijoor mbaa
sama càmmoñ, du man maa koy maye.
Ñi ñu ko waajal rekk a ko yelloo.»
41 Bi nga xamee ne fukki taalibe ya ca
des dégg nañu loolu, ñu daldi mere Saag
ak Yowaana.
42 Waaye Yeesu woo leen naan: «Xam
ngeen ne ci xeeti àddina, ñi ñu teg njiit
dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi
di leen not.
43 Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku
bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk seen
surga,
44 te ku bëgga nekk njiit, na nekk seen
jaam.
45 Ndaxte noonu la Doomu nit ki ñëwe
sax, du ngir ñu nekk ay surgaam, waaye
ngir muy seen surga, ba joxe bakkanam
ngir njotug ñu bare.»

Yeesu faj na ku gumba

46 Bi loolu wéyee ñu agsi ca dëkku
Yeriko. Bi ko Yeesu di génn, ànd ak
taalibe ya ak mbooloo mu xawa bare,
am gumba gu tudd Bartime— liy tekki
«doomu Time», toog ci wetu yoon wi, di
yelwaan.
47 Noonu mu dégg ne, Yeesum Nasaret
moo fay romb; mu daldi yuuxu naan:
«Yërëm ma, yaw Sëtu Daawuda bi!»
48 Ci kaw loolu ñu bare gëdd ko, ngir
mu noppi. Teewul mu gëna yuuxu naan:
«Yaw Sëtu Daawuda bi, yërëm ma!»
49 Noonu Yeesu taxaw, daldi ne:
«Wooleen ko!» Ñu woo nag gumba gi
ne ko: «Na sa xel dal! Jógal! Mu ngi lay
woo.»
50 Bi mu ko déggee, mu sànni
malaanam, ne bërét, dem ci Yeesu.
51 Yeesu ne ko: «Loo bëggoon ma defal
la ko?» Gumba gi ne ko: «Kilifa gi, damaa
bëgga gis.»
52 Noonu Yeesu ne ko: «Demal ci jàmm.
Sa ngëm faj na la.» Ci saa si gumba gi gis,
daldi topp Yeesu ci yoon wi.

11

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya
jege nañu Yerusalem, ba agsi dëkki Bet-
fase ak Betani ci wetu tundu Oliw ya.
Noonu Yeesu yebal ñaar ciy taalibeem,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci
kanam. Bu ngeen fa duggee, dingeen
fa gis cumbur gu kenn masula war. Yi-
wileen ko, indi.
3 Bu leen kenn nee: “Lu ngeen di def?”
neleen ko: “Boroom bi da koo soxla, te
léegi mu delloosi ko.”»
4 Taalibe ya dem nag, ñu gis cumbur ga
ci mbedd mi, mu yeewe cib buntu kër.
5 Bi ñu koy yiwi nag, am na ca ña fa
taxaw, ñu ne leen: «Lu ngeen nar, bay
yiwi cumbur gi?»
6 Taalibe yi wax leen, ni leen Yeesu
digale woon, nit ñi bàyyi leen, ñu dem.
7 Ñu indi cumbur gi Yeesu nag, lal ci
seeni yére, mu toog ci.
8 Ñu bare lal seeni yére ci yoon wi, ñenn
ñi dagg ay cari garab ci tool yi, lal leen it
ci yoon wi.
9 Ñiy jiitu ak ñiy topp ci Yeesu ñépp di
wax ci kaw naan:
«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku
barkeel nga!
10 Nguuru sunu maam Daawuda giy ñëw
dina barkeel!
Ci bérab yu gëna kawe, nañu ne: “Os-
aana!”»
11 Noonu Yeesu dugg Yerusalem, dem
kër Yàlla ga, xool lépp, ba noppi génn
dem dëkku Betani, moom ak fukki taalibe
ya ak ñaar, ndaxte dafa guddi.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bët set ñu génn Betani, fekk Yeesu
xiif.

13 Noonu mu séen fu sore garabu figg gu
sëq, mu dem seeti, ndax am na ay doom.
Waaye bi mu fa eggee, gisul lu dul ay xob,
ndaxte jamonoy figg duggagul.
14 Ci kaw loolu mu ne garab gi: «Dootu-
loo meññ mukk!» Taalibe yi dégg loolu
mu wax.
15 Bi ñu eggee Yerusalem, Yeesu dugg ci
kër Yàlla gi, daldi dàq ñi fay jaay ak ñi
fay jënd. Mu daaneel taabali weccikatu
xaalis yi ak tooguy jaaykati pitax yi,
16 te mayul kenn, mu yóbbu am njaay
ci kër Yàlla gi.
17 Mu di leen jàngal ne leen: «Ndax
waxuñu ci Mbind mi:
“Dees na wooye sama kër
këru ñaan ci Yàlla ngir xeet yépp.”
Waaye yéen def ngeen ko këru sàcc.»
18 Bi ko sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya déggee nag, ñu ragal ko,
ndaxte mbooloo mépp dañoo waaru ci
njàngleem. Noonu ñu seet pexem reylu
ko.
19 Bi timis jotee Yeesu ak taalibe yi génn
dëkk bi.

Garabu figg gi ñu rëbb

20 Ci suba si, bi ñuy dem, ñu gis ne
garabu figg gi dee na, ba wow koŋŋ.
21 Noonu Piyeer fàttaliku li xewoon, ne
Yeesu: «Kilifa gi, xoolal, figg gi nga rëbb
dee na, ba wow!»
22 Yeesu ne: «Gëmleen Yàlla.
23 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ku ne
tund wale: “Jógal, tàbbi ca géej ga,” te
nga gëm ne loolu dina am, bañ cee boole
xel ñaar, kon sa ñaan nangu.
24 Moo tax maa ngi leen koy wax, bu
ngeen di ñaan Yàlla, lépp lu ngeen ko
mana laaj, gëmleen ne jot ngeen ko, te
dingeen ko am.
25-26 Te it bu ngeen di ñaan, fekk ngeen
jàppal kenn dara, baal-leen ko, ngir seen
Baay bi ci kaw baal leen seeni tooñ, yéen
itam.»

Sañ-sañu Yeesu

27 Gannaaw loolu ñu duggaat
Yerusalem, te Yeesu doon doxantu ca ëtti
kër Yàlla ga. Noonu sarxalkat yu mag ya
ak xutbakat ya ak njiit ya dab ko
28 ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban sañ-
sañ nga koy defe? Te ku la may sañ-sañu
def ko?»
29 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen
laaj lenn; bu ngeen ma ci tontoo, kon
dinaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe
yëf yii.
30 La Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci
ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit
ñi?»
31 Bi ñu ko déggee, ñuy werante ci seen
biir naan: «Bu nu nee: “Ci Yàlla,” kon
dina nu laaj: “Lu tax gëmuleen ko kon?”
32 Waaye bu nu nee: “Ci nit ñi,” kon
mbooloo mi dal ci sunu kaw;» ndaxte
ñépp teg nañu Yaxya ab yonent.
33 Ñu wax Yeesu nag ne: «Loolu de
xamunu ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Kon
man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ
laay defe yëf yii.»

12

Léebu beykat yi

1 Noonu Yeesu daldi leen wax ciy léeb.
Mu ne leen: «Amoon na fi nit ku jëmbët
toolu reseñ. Mu ñag tool bi, gas pax ngir
nal ci reseñ yi, tabax wottukaay, ba noppi
batale ko ay beykat, daldi tukki.
2 «Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga
ci ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi.
3 Waaye ñu jàpp ko, dóor ko ay yar, dàq
ko, mu dellu ak loxoy neen.
4 Mu yónniwaat beneen surga, waaye
ñu dóor ko ci bopp, toroxal ko.
5 Mu yónneeti beneen surga, ñu rey ko.
Mu yónni ñeneen ñu bare, ñii ñu dóor
leen, ñii ñu rey.
6 «Noonu mu dese ko kenn rekk, di
doomam ji mu bëgg. Mujj mu yónni ko
naan: “Xëy na ñu weg sama doom.”
7 Waaye beykat yi daldi ne ci seen biir:
“Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey,
moom ndono li.”
8 Ñu jàpp ko nag, rey, sànni ci biti.»
9 Noonu Yeesu laaj leen: «Boroom tool
bi nag, lu muy def? Xanaa ñëw, rey
beykat ya, dénk tool ba ñeneen.
10 Ndax masuleena jàng wax jii ci
Mbind mi?
“Doj wi tabaxkat yi sànni,
mujj na di doju koñ;

11 ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci.”»
12 Noonu kilifa yi di wut pexem jàpp
ko, ndaxte xam nañu ne ñoom lay wax.
Waaye ragal nañu mbooloo mi, ba ñu
bàyyi ko fa, dem.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

13 Bi loolu amee ñu yónni ci Yeesu ay
Farisen ak ñu far ak buur bi Erodd, ngir
fiir ko ci waxam.
14 Ñu ñëw ci moom nag ne ko: «Kilifa
gi, xam nanu ne ku wóor nga, te ragaloo
kenn, ndaxte seetuloo jëmmi nit, waaye
dangay xamle yoonu Yàlla ci bu wóor.
Wax nu, ndax jaadu na, nu fey buur bi
Sesaar galag am déet? Nu fey ko walla
nu bañ koo fey?»
15 Waaye Yeesu xam na seen naaféq, mu
ne leen: «Lu tax ngeen bëgg maa fiir?
Indil-leen ma posetu denariyon, ma seet.»
16 Ñu jox ko poset bi. Noonu Yeesu
laaj leen: «Kan lañu ci def nataalam ak
turam?» Ñu ne ko: «Sesaar.»
17 Noonu Yeesu ne leen: «Joxleen nag
Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla
moom.» Ñu daldi waaru ci mbiram.

Sadusen yi ak ndekkite li

18 Gannaaw loolu ay Sadusen ñëw ci
moom, ngir laaj ko lenn. Sadusen yi nag
gëmuñu ne ndekkite am na.
19 Ñu ne ko: «Kilifa gi, Musaa bindal na
nu ne, ku magam faatu, te bàyyiwul doom
ak soxnaam, kooku war na donn jigéen ji,
ba yékkati giiru magam.
20 «Amoon na fi nag juróom ñaari góor,
ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba takk
jabar, faatu, te bàyyiwul doom.
21 Ñaareel ba takk jigéen ja, faatu
moom itam te bàyyiwul doom. Ñetteel
bi it noonu.
22 Mbir mi dem na nag, ba juróom ñaar
ñooñu ñépp dem, te kenn bàyyiwu fi
doom. Mujj jigéen ja faatu moom itam.
23 Ci ndekkite li nag kan ci ñoom moo ko
wara donn, fekk ku nekk ci juróom ñaar
ñi mas na koo takk?»
24 Yeesu ne leen: «Mbaa du dangeena
nekk cig réer, ci li ngeen xamul Mbind mi
mbaa kàttanu Yàlla?
25 Ndaxte keroog ndekkite li kenn du
am jabar, kenn du am jëkkër, waaye
dinañu mel ni malaaka yi ci kaw.
26 Te sax li jëm ci mbirum ndekkite,
xanaa jànguleen lii Yàlla wax ci Tawreetu
Musaa ci saarum ngarab si: “Maay Yàllay
Ibraayma, Isaaxa ak Yanqóoba”?
27 Li ci génn mooy, nekkul Yàllay ñi dee,
waaye Yàllay ñiy dund la. Kon sóobu
ngeen cig réer.»

Ban ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa

28 Bi ñuy werante, benn xutbakat ñëw,
dégg seen waxtaan, gis ne Yeesu tontu na
leen tont lu leer. Mu laaj ko nag: «Ci
ndigal yi, ban moo ci gëna màgg?»
29 Noonu Yeesu ne ko: «Bii:
“Dégluleen, yéen bànni Israyil! Yàlla
sunu Boroom mooy Boroom bi, te kenn
la.
30 Kon nanga bëgg Yàlla sa Boroom ak
sa xol bépp ak sa bakkan bépp, sa xel
mépp ak sa kàttan gépp.”
31 Te ñaareel bi, lii la: “Nanga bëgg sa
moroom, ni nga bëgge sa bopp.” Ndigal
yii ñoo sut yépp.»
32 Xutbakat bi ne ko: «Waaw, kilifa gi,
li nga wax dëgg la: Yàlla kenn la, te amul
jeneen Yàlla ju dul moom.
33 Te nga bëgg ko ak sa xol bépp ak
sa xel mépp ak sa kàttan gépp moo dàq
bépp sarax bu ñuy yóbbu ngir màggal
Yàlla ak bu ñuy lakk ca sarxalukaay ba.»
34 Bi Yeesu gisee nag ne tontu na ak xel,
mu ne ko: «Sorewuloo nguuru Yàlla.» Bi
mu waxee loolu, kenn ñemeetu koo laaj
dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

35 Bi nga xamee ne Yeesu ma nga doon
jàngle ca kër Yàlla ga, mu laaj nit ñi: «Lu
tax xutbakat yi di wax ne, Almasi bi mooy
sëtu Daawuda?
36 Daawuda moom wax na ci kàttanu
Xel mu Sell mi naan:
“Boroom bi nee na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
37 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko:
“Boroom bi,” nu muy nekke sëtam?»

Noonu mbooloo mu mag mi di ko déglu
ak bànneex.
38 Bi Yeesu di jàngle nag, mu ne leen:
«Moytuleen xutbakat yi; dañoo bëgg di
doxantu, sol ay mbubb yu réy, te ñépp di
leen nuyoo ñaari loxo ci pénc mi.
39 Ci jàngu yi, féete kanam lañuy wut,
te toogu yu yiw lañuy taamu ci reeri xew
yi.
40 Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seeni
jëkkër faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani
ngistal yu gudd. Seen mbugal dina gëna
tar.»

Saraxu soxna si

41 Noonu Yeesu toog ca kër Yàlla ga,
janook ndab, yi ñuy def sarax ngir Yàlla,
muy xool nit ña cay dugal seen xaalis. Am
nag ay boroom alal yu ci di def xaalis bu
bare.
42 Gannaaw ga daal benn jigéen ju
jëkkëram faatu, te mu ñàkk, ñëw, def ci
ñaari poseti xànjar*, yu matul sax dërëm.
43 Bi ko Yeesu gisee, mu woo taalibe yi
ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
li jigéen ju ñàkk jee dugal ca defukaay ya
moo ëpp maana alalu ñeneen ñi ñépp.
44 Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen barele,
waaye moom dafa sàkk ci néewleem, ba
far ko joxe lépp, toog.»

13

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

1 Bi Yeesu di jóge ca kër Yàlla ga, kenn
ca taalibe ya ne ko: «Kilifa gi, xoolal! Ni
mu réye ay doj, te rafete ni ay taax!»
2 Waaye Yeesu ne leen: «Du gis ngeen
taax yu réy yii yépp? Lii lépp dina daanu,
ba doj dootul des ci kaw doj.»
3 Gannaaw loolu, bi nga xamee ne Yeesu
toog na ci tundu Oliw ya, jàkkaarlook kër
Yàlla ga, Piyeer, Saag, Yowaana ak Andare
fekki ko cig wet, laaj ko:
4 «Wax nu kañ la loolu di am? Te luy
tegtal ne, mbir yii yépp a ngi bëgga mat?»
5 Noonu Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu
leen kenn nax.
6 Ñu bare dinañu ñëw ci sama tur naan:
“Moom laa,” te dinañu nax ñu bare.
7 Bu ngeen déggee ay xare ak coowi
xare, wottuleena tiit; loolu war na am,
waaye mujug jamono ji jotagul.
8 Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet,
réew xeex ak meneen réew. Te yëngu-
yënguy suuf dina am ciy bérab yu bare,
ak ay xiif. Loolu lépp mooy ndoortel metit
yi, mel ni jigéen juy matu.
9 «Moytuleen. Dees na leen jébbal
àttekat ya, di leen dóor ay yar ca jàngu
ya. Dinañu leen dëj ci kanam i boroom
réew ak i buur ndax sama tur, ngir ngeen
nekk seede ci ñoom.
10 Fàww xibaaru jàmm bi jëkka jib ci
xeet yépp.
11 Saa su ñu leen jàppee nag, dëj leen
ci péncum layoo, buleen jàq ci li ngeen
wara wax; li ngeen jot ca waxtu woowa
waxleen ko, ndaxte du yéenay wax waaye
Xel mu Sell mi.
12 «Mag dina joxe rakkam cig dee, baay
joxe doomam; ay doom it dinañu jóg, di
bañ seeni waajur, di leen reylu.
13 Te ñépp dinañu leen bañ ndax sama
tur; waaye ku muñ ba ca muj ga, mucc.
14 «Bés baa ngi ñëw, bu li ñuy wax “Lu
araam luy yàqe” tegee ca bérab bu mu
yelloowul; kiy jàng, na xam. Bu ngeen
gisee loolu nag, ku nekk ci biir diiwaanu
Yude, nanga daw ca tund ya.
15 Ku nekk ci kaw taax mi, bul wàcc ngir
dugg kër gi, fab say yëf ya fa nekk.
16 Ku nekk ci tool bi, bul ñibbi ngir fab
sa mbubb.
17 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooya,
ngalla it ñiy nàmpal.
18 Ñaanleen ngir seen gàddaay baña
tase ak jamonoy seddaayu lolli.
19 Ndaxte booba dina am metit wu réy
wu masula am, ba àddina sosoo ak tey, te
dootul am mukk.
20 Te bu fekkul woon Boroom bi wàññi
bés yooyu, kenn du mucc, waaye fekk na
mu wàññi leen ndax gaayam ñi mu tànn.
21 «Booba nag, bu leen kenn waxee:
“Kaayleen gis, Kirist a ngi fi,” mbaa:
“Xool-leen, mu nga fale,” buleen ko gëm.
22 Ndaxte ñiy mbubboo turu Kirist ak
ñiy mbubboo turu yonent, dinañu feeñ,
di joxe ay firnde yu réy ak ay kéemaan,

* **12:42** Mooy posetu lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

ba ciy nax sax ñi Yàlla tànn, su loolu
manoona am.
23 Wax naa leen ko lu jiitu. Kon nag
moytuleen.
24 «Waaye booba, gannaaw metit
yooyu:
"Jant bi dina lëndëm
te weer dootul leer;
25 biddiiw yi di daanoo asamaan,
te kàttani asamaan yiy yëngu."
26 «Noonu dees na gis Doomu nit ki ñëw
ci niir yi, ànd ak kàttan ak ndam lu réy.
27 Dina yónni ay malaakaam, ñu dajale
ñi mu tànn ci ñeenti xébla yi, fa àddina
dale, ba fa asamaan yem.»
28 Yeesu teg ca ne: «Jàngleen mis-
aalu garabu figg ga. Boo xamee ne ay
bànqaasam duy nañu, tey xobam sëq,
xam ngeen ne nawet jege na.
29 Noonu itam bu ngeen gisee loolu lépp
xew, xamleen ne jege na; mu ngi ci bunt
bi sax.
30 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti
jamono jii duñu wéy, te loolu lépp amul.
31 Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye
samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

32 «Waaye bés boobu ak waxtu woowu,
kenn xamul kañ lay doon; du malaaka yi
ci kaw, du sax Doom ji, waaye Baay bi
rekk moo ko xam.
33 Moytuleen te xool! Xamuleen kañ la
waxtu wi di jot.
34 «Mi ngi mel ni nit ku tukki, mu dénk
këram ay surgaam, ku nekk ak sa sas, te
sant bëkk-néeg bi, mu xool.
35 Yéen nag xool-leen, ndaxte xamuleen
kañ la boroom kër gi di délsi, muy ci timis
mbaa ci xaaju guddi, muy ci fajar mbaa
njël.
36 Bu nee jalañ, bumu leen bett, ngeen
di nelaw.
37 Li ma leen wax, ñépp laa ko wax:
"Xool-leen!"»

14

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Booba nag sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya ñu ngi doon fexeel Yeesu,
ngir jàpp ko, reylu. Fekk booba ñaari
fan a des ci màggalu bésu Mucc ba ak
màggalu Mburu ma amul lawiir.
2 Kon nag ñu ne: «Bumu doon ci bésu
màggal bi, ngir yëngu-yëngu baña am ci
nit ñi.»

Jigéen diw na boppu Yeesu ak latkoloñ

3 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na
dëkku Betani, mu dem këru Simoŋ ma
gaana woon, di fa lekk. Noonu jigéen
ñëw, yor njaq lu ñu defare doj wu tudd
albaatar. Njaq li def latkoloñ ju raxul
ju ñuy wax nàrd, tey jar lu baree bare.
Jigéen ji toj njaq li, tuur latkoloñ ci boppu
Yeesu.
4 Waaye amoon na fa ñu mer, di xultu
ci seen biir naan: «Yàq gii, lu muy jariñ?
5 Maneesoon na jaay latkoloñ jii ci lu
tollook peyug atum lëmm, jox ko miskin
yi.» Noonu ñu daldi gëdd jigéen ji.
6 Waaye Yeesu ne leen: «Bàyyileen ko.
Defal na ma jëf ju rafet; lu tax ngeen di
ko sonal?
7 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk,
te man ngeen leena dimbali saa su leen
neexee, waaye dungeen ma gis ba fàww.
8 Jigéen ji def na li mu man; diw
na sama yaram ak latkoloñ, ngir waajal
sama rob, laata moo jot.
9 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, fépp
fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina
sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

10 Ca waxtu woowu kenn ci fukki taal-
ibe ya ak ñaar, ku tudd Yudaa Iskariyo,
dem ca sarxalkat yu mag ya, ngir wori
Yeesu.
11 Bi ñu ko déggee, ñu am ca bànneex
bu réy, dig ko xaalis. Noonu mu fexe
jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

12 Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy wax
Mburu ma amul lawiir, taalibey Yeesu
laaj ko: «Foo bëgg, nu defaral la reeru
bési Mucc bi?» Bés bu jëkk booba nag
mooy bés, ba ñu farala rendi gàttub bésu
Mucc ba.
13 Noonu Yeesu yebal ñaar ci taalibe yi
ne leen: «Demleen ca dëkk ba, foofa góor
gu yenu njaq lu def ndox, dina taseek
yéen, ngeen topp ko.

14 Kër gi mu dugg nag, ngeen ne boroom
kër gi: “Kilifa gi nee na: Ana néegu gan,
bi may lekke reeru bésu Mucc bi, man ak
samay taalibe?”
15 Dina leen won néeg bu féete kaw
te yaa, ñu defar ko, ba lépp jekk. Foofa
ngeen nuy defarale reer bi.»
16 Bi mu ko waxee, taalibe ya dem ca
dëkk ba, gis lépp, ni leen ko Yeesu waxe
woon. Noonu ñu defar reer bi.
17 Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu
ñëw, ànd ak fukki taalibe yi ak ñaar.
18 Ñu toog, di lekk. Bi ñuy lekk nag,
Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, kenn ci yéen, ku bokk ak man di
lekk sax, dina ma wor.»
19 Taalibe yi nag am naqar, ñu daldi ko
ne kenn-kenn: «Mbaa du man?»
20 Mu ne leen: «Kenn ci yéen fukk ak
ñaar la, kuy cappandoo ak man ci ndab
li.
21 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko
waxe ci Mbind mi, waaye ki koy wor dina
torox. Bañoona juddu moo gën ci moom.»
22 Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël mburu,
sant Yàlla, jox leen ko naan: «Jël-leen, lii
sama yaram la.»
23 Gannaaw loolu mu jël kaas, sant
Yàlla, jox leen ko, ñépp naan ci.
24 Mu ne leen: «Lii mooy sama deret, ji
fas kóllëre gi, te tuurul ñu bare.
25 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, doo-
tuma naan gannaaw tey ndoxum reseñ
mii, ba kera ma ciy naan bu bees ci
nguuru Yàlla.»
26 Noonu ñu woy Yàlla, ba noppi génn,
dem ca tundu Oliw ya.

Yeesu wax na ne, Piyeer dina ko weddi

27 Booba Yeesu ne leen: «Yéen ñépp
dingeen ma dàggeeku, ndaxte bind
nañu:
“Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo.”
28 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen jiituji
Galile.»
29 Kon Piyeer ne ko: «Bu la ñépp
dàggeekoo, man duma la bàyyi mukk.»
30 Waaye Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi
la koy wax, guddig tey, bala ginaar a sab
ñaari yoon, dinga ma weddi ñetti yoon.»
31 Waaye Piyeer gëna sax ca la mu
waxoon naan: «Boo xamee ne sax, damaa
wara dee ak yaw, duma la weddi mukk.»
Taalibe yépp it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ca toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

32 Noonu ñu dem ca bérab bu tudd Set-
semane. Yeesu ne taalibe yi: «Toogleen
fii, ma dem ñaani.»
33 Mu ànd ak Piyeer, Saag ak Yowaana,
daldi jàq, ba xonet.
34 Mu ne leen: «Sama xol dafa tiis, ba
ma bëgga dee; toogleen fii, xool.»
35 Noonu Yeesu dem ci kanam tuuti,
daanu ci suuf, di ñaan ne, waxtu wi teggi
ko, bu loolu manoona am.
36 Mu ne: «Abba, Baay, yaw mi dara
tëwul, teggil ma kaasu naqar bii. Moona
bumu doon sama coobare, waaye na sa
coobare am.»
37 Noonu mu délsi ci taalibe yi, fekk ñuy
nelaw. Mu ne Piyeer: «Simoŋ, dangaa
nelaw? Amuloo sax dooley xoolandoo ak
man benn waxtu?
38 Xool-leen te ñaan, ngir baña daanu
cig fiir. Seen xol jag na, waaye seen bind
a woyof.»
39 Beneen yoon Yeesu dem, di ñaane
noonu,
40 délsiwaat, fekk leen ñuy nelaw,
ndaxte seeni bët dañoo diis. Xamuñu lu
ñu koy tontoo.
41 Ñetteelu yoon mu délsi ci ñoom ne
leen: «Yéena ngi nelaw tey noppalu ba
tey! Jeex na. Waxtu wi jot na; ñu ngi wor
Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi.
42 Jógleen nu dem; ki may wor a ngi nii,
di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

43 Bi Yeesu di wax, Yudaa mi bokkoon
ci fukki taalibe ya ak ñaar, agsi, ànd ak
mbooloo mu bare, mu jóge ca sarxalkat
yu mag ya, ca xutbakat ya ak ca njiiti xeet
wa, te gànnaayoo jaasi ak yet.
44 Fekk ki ko naroona wor joxoon na
leen tegtal ne leen: «Ki may fóon, moom
la; jàppleen ko, yóbbu ko te wottu ko bu
baax.»
45 Noonu mu ñëw ci Yeesu ne ko: «Kilifa
gi,» daldi ko fóon.

46 Bi mu ko defee nit ñi song Yeesu nag,
jàpp ko.
47 Waaye kenn ci ñi fa taxaw bocci
jaaseem, dóor surgab sarxalkat bu mag
bi, nopp bi dagg.
48 Yeesu ne leen: «Jóg ngeen ngir jàpp
ma, gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy
topp sàcc.
49 Moona daan naa toog bés bu nekk ca
kër Yàlla ga, di jàngle, te jàppuleen ma.
Waaye lii am na, ngir Mbind mi am.»
50 Ci kaw loolu, ñépp dëddu ko, daw.
51 Fekk amoon na ca waxambaane wu
lëkkaayoo woon sér, topp Yeesu, ñu daldi
ko jàpp.
52 Waaye waxambaane wa wacc fa sér
bi, daldi daw, def yaramu neen.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat yi

53 Ñi jàpp Yeesu yóbbu ko ci sarxalkat
bu mag bi, te foofa la sarxalkat yu mag yi,
njiit yi ak xutbakat yi yépp dajaloo.
54 Piyeer nag topp ko fu sore, ba ci ëttu
sarxalkat bu mag bi, mu toog fa ak alkaati
yi, di jaaru ci taal bi.
55 Noonu sarxalkat yu mag yi ak
kureelu àttekat yi yépp di wut ku mana
seede lu daan Yeesu, ba ñu man koo reylu,
waaye gisuñu kenn.
56 Teewul sax naaféq ñu bare ñëw,
seede ci Yeesu lu dul dëgg, waaye seen
seede ànduñu.
57 Ba mujj naaféq taxaw, seede ci moom
naan:
58 «Nun daal dégg nanu, mu ne: “Dinaa
toj kër Yàlla, gii loxoy nit liggéey, tabax ci
ñetti fan geneen gu nit liggéeyul.”»
59 Waaye ba tey seeni wax ànduñu.
60 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag bi
taxaw ci seen kanam ne Yeesu: «Doo
tontu? Lu la nit ñi di jiiñ?»
61 Waaye Yeesu ne cell, waxul dara.
Sarxalkat bu mag bi dellu nag ne ko:
«Ndax yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla ju
tedd ji?»
62 Yeesu ne ko: «Moom laa. Te dingeen
gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Aji Man
ji, di ñëw ci niiri asamaan.»
63 Bi ko sarxalkat bu mag bi déggee
nag, mu daldi mer, ba xotti ay yéreem
naan:
64 «Weddi na Yàlla, lu nu doyeeti seede?
Lu ngeen ci xalaat?» Noonu ñépp teg ko
dee.
65 Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci moom,
takk ay bëtam, di ko dóor ay kurfeñ, naan
ko: «Yaw wax nu ci kàddug Yàlla, ku la
dóor?» Ba noppi alkaati yi teeru ko ak ay
pes.

Piyeer weddi na Yeesu

66 Piyeer nag ma nga toogoon ci ëtt
bi féete suuf. Noonu benn mbindaanu
sarxalkat bu mag ba romb fa.
67 Mu gis Piyeer di jaaru, xool ko jàkk
naan: «Yaw itam àndoon nga ak Yeesum
Nasaret moomu.»
68 Waaye Piyeer weddi ko naan:
«Xawma li ngay wax, dégguma ci dara.»
Mu daldi génn, dem ca buntu kër ga.
69 Foofa nag mbindaan mi gisaat ko, mu
ne ñi fa taxaw: «Waa jii ci ñoom la bokk.»
70 Waaye Piyeer weddiwaat ko.
Nees-tuut ñi fa taxaw ne Piyeer: «Yaw
mi de, ci lu wóor bokk nga ci, nde waa
Galile nga.»
71 Waaye Piyeer daldi giñ ak a waat
naan: «Xawma nit ki ngay wax.»
72 Ci saa si ginaar sab ñaareelu yoon.
Noonu Piyeer fàttaliku li ko Yeesu wax:
«Bala ginaar a sab ñaari yoon, dinga ma
weddi ñetti yoon.» Mu daldi jooy jooy yu
metti.

15

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat, boroom réew ma

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag yi gise,
ñoom ak njiit yi ak xutbakat yi ak kureelu
àttekat yi yépp. Ñu yeew nag Yeesu, daldi
ko yóbbu, jébbal ko Pilaat.
2 Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa di
buuru Yawut yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga
ko.»
3 Te sarxalkat yu mag yi di ko jiiñ lu
bare.
4 Kon nag Pilaat laajaat ko: «Déggal
lépp li ñu lay jiiñ. Xanaa amoo ci tont?»
5 Waaye ba tey Yeesu waxul dara, ba tax
Pilaat waaru.
6 Màggal gu nekk nag Pilaat daan na
may mbooloo mi, ñu tànn kenn ci ñi ñu
tëjoon, mu bàyyil leen ko.

7 Fekk booba amoon na ku ñu tëj, tudd
Barabas, ku bokk ci ña bëggoona tas
réew mi, boole ci rey nit.
8 Noonu mbooloo mi ñëw, laaj Pilaat,
mu defal leen la mu daan def.
9-10 Pilaat nag xam ne kiñaan rekk a
taxoon sarxalkat yu mag yi jébbal ko
Yeesu. Kon mu ne mbooloo mi: «Xanaa
ma bàyyil leen buuru Yawut yi?»
11 Waaye sarxalkat yu mag yi xiir
mbooloo mi, ñu laaj Pilaat, mu bàyyil leen
Barabas.
12 Kon Pilaat ne leen: «Lan laay def nag
ak ki ngeen di wooye buuru Yawut yi?»
13 Ñu daldi yuuxuwaat naan: «Daaj ko
ci bant, ba mu dee!»
14 Pilaat ne leen: «Lu tax? Gan tooñ
la def?» Waaye mbooloo mi di yuuxu bu
gëna kawe: «Daaj ko ci bant!»
15 Noonu Pilaat, mi wuta neex mbooloo
mi, bàyyil leen Barabas, ba noppi mu
dóorlu Yeesu ay yar, jébbal ko, ngir ñu
daaj ko ci bant.

Xarekat yi ñaawal nañu Yeesu

16 Bi loolu amee ñu dugal Yeesu ci
biir kër boroom réew ma, mooy bérab
bu ñuy wax Peretoriyum, ñu daldi woo
mbooloom xarekat yépp.
17 Noonu ñu solal ko mbubb mu xonq
curr, ràbb kaalag dég, teg ko ci boppam.
18 Ñu daldi ko wax bu kawe: «Nuyu
nanu la, yaw buuru Yawut yi!»
19 Ñu di ko dóor ci bopp ak bant, di ko
tifli, daldi sukk, màggal ko.
20 Bi ñu ko ñaawalee noonu ba noppi,
ñu summi mbubb mu xonq mi, solaatal
ko ay yéreem, yóbbu ko, ngir daaj ko ci
bant.

Rey nañu Yeesu ci kaw bant ba

21 Amoon na nag nit ku dëkk Siren, tudd
Simoŋ, di baayu Alegsàndar ak Rufus.
Fekk booba mu romb fa, jóge ca wet, ga
féete ak tool ya, ñu ga ko ngir mu gàddu
bant bi.
22 Noonu ñu yóbbu Yeesu ca bérab bu
ñuy wax Golgota, liy tekki «bérabu Kaaŋu
bopp.»
23 Ñu bëgg koo jox biiñ bu ñu boole ak
naan gu tudd miir, waaye nanguwu ko.
24 Foofa ñu daaj Yeesu ci bant, daldi
séddoo ay yéreem, tegoo ko ay bant, ba
xam ku nekk, looy am;
25 booba fekk yoor-yoor di jot.
26 Mbind mi xamle lu tax ñu rey ko nee
na: «Kii mooy buuru Yawut yi.»
27-28 Booba it ñu daajaale ak moom
ñaari taskati réew mi, kenn ci ndijooram,
ki ci des ci càmmoñam.
29 Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc
seen bopp ndax sib ko, naan: «Waaw kay,
yaw mi bëgga toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko
ci ñetti fan,
30 wàccal ci bant bi te musal sa bopp!»
31 Noonu it sarxalkat yu mag yi ak
xutbakat yi di ko ñaawal ci seen biir
naan: «Kii musal na ñeneen waaye man-
ula musal boppam.
32 Almasi bii, di buuru Israyil, na wàcc
léegi ci bant bi, nu gis ko te gëm.» Ñi ñu
daajaale ak moom it di ko xarab.

Yeesu saay na

33 Li tàmbalee digg bëccëg, ba ci tis-
baar, réew mépp lëndëm.
34 Ci tisbaar nag Yeesu wootee kàddu
gu dëgër naan: «Elowi, Elowi, lema
sabaktani?» liy tekki: «Sama Yàlla, sama
Yàlla, lu tax nga dëddu ma?»
35 Ñenn ci ña fa taxaw nag, bi ñu ko
déggee, ñu ne: «Mu ngi woo yonent Yàlla
Ilyaas.»
36 Noonu kenn daw, jël aw sagar, capp
ko ci bineegar, mu teg ko ci bant, jox ko
ko, mu muucu. Mu ne: «Bàyyileen, nu
seet, ba xam Ilyaas dina ñëw, wàcce ko.»
37 Noonu Yeesu wootewaat ak kàddu gu
dëgër, delloo ruuwam Yàlla.
38 Bi mu ko defee ridob bérab bu sell ba
ca kër Yàlla ga xar ñaar, li dale ci kaw ba
ci suuf.
39 Njiitu xare nag, bi taxawoon ci
kanam Yeesu, bi mu gisee ni Yeesu deeye,
mu ne: «Ci dëgg, nit kii Doomu Yàlla la!»
40 Amoon na fa nag ay jigéen, ñu leen
dànd, di xool. Xàmmi nañu ci: Maryaama
mi dëkk Magdala, Maryaama yaayu Saag
mu ndaw ak Yuusufa, ak Salome.
41 Bi Yeesu nekkee Galile, jigéen ñooñu
ñoo ko doon topp, di ko topptoo. Amoon

na fa it yeneen jigéen yu bare yu àndoon ak moom, ba ñëw Yerusalem.

Rob nañu Yeesu

42 Booba nag bésu Waajal la woon, maanaam bés bu jiitu bésub noflaay bi. Ca ngoon sa nag,
43 Yuusufa mi dëkk Arimate takk aw fitam, dem Pilaat, laaj ko néewu Yeesu. Yuusufa moomu nag, ku siiw la woon ci kureelu àttekat yi, te doon séentu moom itam nguuru Yàlla.
44 Bi Pilaat déggee ne, Yeesu faatu na xaat, mu waaru. Mu woolu nag njiit li, laaj ko, ndax yàgg na faatu.
45 Bi ko ko njiit li dëggalee, Pilaat jox néew bi Yuusufa.
46 Noonu Yuusufa jënd càngaay, wàcce néew bi, laxas ko ci, dugal ko cib bàmmeel bu ñu yett ci xeer. Bi mu ko defee mu béraŋ aw doj, ube ko buntu bàmmeel bi.
47 Maryaamam Magdala nag ak Maryaama yaayu Yuusufa xool fu mu ko denc.

16

Yeesu Kirist dekki na

1 Bi bésub noflaay bi wéyee, Maryaamam Magdala, Maryaama yaayu Saag, ak Salome, jënd cuuraay, ngir dem xeeñal néewu Yeesu.
2 Kon bés bu jëkk ci ayu-bés gi, ñu njëlu dem ca bàmmeel ba,
3-4 di laajante: «Ku nuy béraŋal doj, wiy ub bàmmeel bi?» Doj woowu nag bu réya réy la woon.
Noonu ñu xool, gis ne doj wa deñ.
5 Ñu dugg ci bàmmeel bi, gis ca ndijoor waxambaane wu sol mbubb mu weex, ñu daldi tiit.
6 Mu ne leen: «Buleen tiit. Yéena ngi seet Yeesum Nasaret, mi ñu daajoon ci bant bi. Nekkatu fi, dekki na; gisleen fi ñu ko tëraloon.
7 Kon nag demleen, ne Piyeer ak taalibe ya: “Mi ngi leen di jiitu Galile. Foofa ngeen koy gise, ni mu leen ko waxe woon.”»
8 Noonu jigéen ñi génn, dawe bàmmeel ba, tiit bay lox. Te waxuñu kenn dara ndax seen tiit.
9 Bi Yeesu dekkee nag ci suba teel ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga, mu jëkka feeñu Maryaama mu dëkk Magdala, mi mu dàqe woon juróom ñaari rab.
10 Maryaama nag dem nettali ko ñi àndoon ak Yeesu, fekk ñuy naqarlu, di jooy.
11 Bi ñu déggee ne, Yeesoo ngi dund te Maryaama gis na ko, gëmuñu ko.
12 Gannaaw loolu Yeesu feeñu ñaar ci ñoom ci jeneen jëmm, ñuy jaar ci yoon wi, jëm àll ba.
13 Ñu waññiku nag, wax ko ña ca des, waaye ba tey gëmuñu leen ñoom it.
14 Gannaaw ga it Yeesu feeñu fukki taalibe yi ak benn, bi ñuy lekk. Mu yedd leen ndax seen ngëmadi ak seen dëgër bopp, ci li ñu baña gëm ñi ko gisoon, bi mu dekkee.
15 Mu ne leen: «Demleen ci àddina sépp, yégal xibaaru jàmm bi mbindeef yépp.
16 Ku gëm te ñu sóob ko ci ndox, dina mucc; ku gëmul, dees na ko daan.
17 Ñi ma gëm dinañu ànd ak firnde yii: ci sama tur dinañu dàq rab yi, di wax làkk yu bees,
18 di jàpp jaan ak seeni loxo; te bu ñu naanee lu ñu tooke, du leen wàññi dara, te jarag ju ñu teg loxo, mu wér.»
19 Gannaaw bi Boroom bi Yeesu waxee ak ñoom, mu yékkatiku, dem asamaan, toog ci ndijooru Yàlla.
20 Taalibe ya dem waareji, te loxob Boroom bi ànd ak ñoom, di dëggal kàddu gi ak firnde, yi ci ànd.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci LUUG

Ubbite gi

1 Yaw Teyofil mu tedd mi, xam nga ne,
nit ñu bare sasoo nañoo bind ab nettali
bu jëm ci mbir, yi xewoon ci sunu biir,
2 li dëppook waxi seede, yi ko teewe
woon li dale ca ndoorte la te ñu mujj nekk
jawriñi kàddug Yàlla.
3 Léegi nag kon man ci sama wàll, gëstu
naa ci lépp li ko dale ca njàlbéen ga, te fas
naa la ko yéenee bindal, nettali la ni xew-
xew yooyu deme woon tembe.
4 Noonu dinga mana xam ne li ñu la
jàngaloon lu wér péŋŋ la.

Jibril yégle na juddub Yaxya

5 Ca jamonoy Erodd, mi nekkoon buur
ca réewu Yawut ya, amoon na sarxalkat
bu ñu tudde Sakari te bokk ca mbootaayu
sarxalkat, ya askanoo ci Abiya. Soxnaam
Elisabet askanoo moom itam ci Aaróona.
6 Sakari ak soxnaam ñu jub lañu ca
kanam Yàlla, di topp ni mu ware ndigal
yi ak dogali Boroom bi yépp.
7 Waaye amuñu doom, ndaxte Elisabet
manula am doom, te it fekk ñoom ñaar
ñépp ay màggat lañu.
8 Benn bés nag Sakari doon def liggéeyu
sarxaleem ca Yàlla, ndaxte mbootaayam
a aye keroog.
9 Bi ñuy tegoo bant, ni ko sarxalkat yi
daan defe naka-jekk, ngir xam kan mooy
dugg ca bérab bu sell ba ca kër Yàlla
ga, ngir taal fa cuuraay, bant ba tegu ci
Sakari.
10 Ca waxtu wa ñuy taal cuuraay la,
mbooloo maa nga woon ca biti, di ñaan.
11 Noonu benn malaakam Boroom bi
daldi feeñu Sakari, taxaw ca féeteek ndi-
jooru sarxalukaay, ba ñuy taal cuuraay ca
kawam.
12 Naka la ko Sakari gis, fitam daldi
dem, mu tiit.
13 Waaye malaaka ma ne ko: «Bul ragal
dara Sakari, ndaxte sa ñaan nangu na.
Elisabet sa soxna dina la jural doom, te
dinga ko tudde Yaxya.
14 Sa mbég lay doon, sa xol sedd ci, te
ñu bare dinañu bég ci juddoom,
15 ndaxte dina nekk ku màgg ca kanam
Yàlla. Du naan biiñ walla dara luy
màndil, te bu juddoo, Xel mu Sell mi daldi
ko solu.
16 Dina delloosi niti Israyil yu bare ci
Yàlla seen Boroom.
17 Mooy jiitu, di yégle ñëwug Boroom
bi, ànd ak xel mi ak doole, ji yonent
Yàlla Ilyaas amoon, ngir jubale xoli baay
yi ak doom yi, ngir delloo ñi déggadi ci
maanduteg ñi jub. Noonu dina waajal
mbooloo muy teeru Boroom bi.»
18 Sakari daldi ne malaaka ma: «Nan
laay xame ne loolu dëgg la? Ndaxte mag
laa, te sama soxna it màggat na.»
19 Malaaka ma ne ko: «Man maay Jibril
miy taxaw ci kanam Yàlla. Dañu maa
yónni ngir ma wax ak yaw te yégal la
xibaaru jàmm boobu.
20 Léegi nag gannaaw gëmuloo li ma
wax, dinga luu te dootuloo mana wax,
ba kera sama wax di am, bu jamonoom
jotee.»
21 Fekk na booba mbooloo maa ngi xaar,
jaaxle lool ci li Sakari yàgg ca bérab bu
sell ba.
22 Waaye bi mu génnee nag, manula
wax ak ñoom. Noonu nit ña xam ne dafa
am lu ko feeñu ca bérab bu sell ba. Dafa
luu, ba di leen liyaar.
23 Bi Sakari matalee liggéeyu sarxaleem
ba noppi, mu daldi ñibbi.
24 Bi mbir yooyu weesoo, Elisabet sox-
naam ëmb, di ko nëbb lu mat juróomi
weer
25 te naan: «Lii mooy yiw wi ma
Boroom bi defal, ba fajal ma li doon sama
gàcce ci nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

26 Bi Elisabet nekkee ci juróom benni
weeram, Yàlla yónni na malaakaam Jibril
ca dëkku Nasaret ca diiwaanu Galile.
27 Mu yebal ko ca janq bu ñu may waa
ju bokk ci askanu Daawuda te ñu koy wax
Yuusufa, waaye àndaguñu. Janq baa ngi
tudd Maryaama.

28 Malaaka ma dikk ca moom ne ko:
«Jàmm nga am, yaw mi Boroom bi defal
aw yiw; mu ngi ak yaw.»
29 Waxi malaaka ma daldi jaaxal
Maryaama, muy xalaat lu nuyoo boobu
mana tekki.
30 Malaaka ma ne ko: «Bul ragal dara
Maryaama, ndaxte Yàlla tànn na la ci
yiwam.
31 Dinga ëmb, jur doom ju góor; nanga
ko tudde Yeesu.
32 Ku màgg lay nekki, te dinañu ko
wooye Doomu Aji Kawe ji. Boroom bi
Yàlla dina ko jébbal nguuru Daawuda
maamam.
33 Noonu dina yilif askanu Yanqóoba ba
fàww, te nguuram du am àpp.»
34 Maryaama laaj malaaka ma ne ko:
«Naka la loolu mana ame? Man de, janq
laa ba tey.»
35 Malaaka ma ne ko: «Xel mu Sell mi
dina wàcc ci yaw, te Aji Kawe ji dina la
yiir ci kàttanam. Moo tax xale biy juddu
dinañu ko wooye Ku sell ki, Doomu Yàlla
ji.
36 Elisabet sa mbokk mi it dina am
doom ju góor cig màggatam. Ki ñu doon
wooye ku manula am doom, mu ngi ci
juróom benni weeram.
37 Ndaxte dara tëwul Yàlla.»
38 Maryaama ne ko: «Jaamub Boroom
bi laa. Na Yàlla def ci man li nga wax.»

Ci noonu malaaka ma daldi dem.

Maryaama seeti na Elisabet

39 Ci jamono jooju Maryaama jóg,
gaawantu dem ci benn dëkk bu nekkoon
ca tund ya ca diiwaanu Yude.
40 Mu dugg ca kër Sakari, daldi nuyu
Elisabet.
41 Naka la Elisabet dégg Maryaama di
nuyoo, doomam daldi yëngatu ci biiram.
Noonu Xelum Yàlla mu Sell mi daldi solu
Elisabet.
42 Elisabet wax ca kaw ne: «Barkeel
nañu la ci jigéen ñi, barkeel doom ji nga
ëmb!
43 Man maay kan, ba ndeyu sama Bo-
room ñëw di ma seetsi?
44 Maa ngi lay wax ne naka laa la dégg
ngay nuyoo rekk, sama doom ji yëngu ci
sama biir ndax mbég.
45 Barke ñeel na la, yaw mi gëm ne li la
Boroom bi yégal dina mat!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

46 Noonu Maryaama daldi ne:
47 «Sama xol a ngi màggal Boroom bi,
sama xel di bég ci Yàlla sama Musalkat,
48 ndaxte fàttaliku na ma,
man jaamam bu woyof bi.
Gannaaw-si-tey, niti jamono yépp dinañu
ma wooye ki ñu barkeel,
49 ndaxte Ku Màgg ki defal na ma lu réy.
Turam dafa sell.
50 Day wàcce yërmandeem ci ñi ko ragal,
ci seeni sët ba ci seeni sëtaat.
51 Wone na jëf yu mag ci dooley loxoom,
te tas mbooloom ñiy réy-réylu,
52 daaneel boroom doole yi ci seen nguur,
yékkati baadoolo yi.
53 Ñi xiif, reggal na leen ak ñam wu neex,
te dàq boroom alal yi, ñu daw ak loxoy
neen.
54 Wallu na bànni Israyil giy jaamam,
di fàttaliku yërmandeem,
55 ni mu ko dige woon sunuy maam,
jëmale ko ci Ibraayma ak askanam ba
fàww.»
56 Noonu Maryaama toog fa Elisabet lu
wara tollook ñetti weer, sooga ñibbi.

Juddub Yaxya

57 Gannaaw loolu jamono ji Elisabet
wara mucc agsi, mu daldi jur doom ju
góor.
58 Dëkkandoom yi ak bokkam yi yég ne,
Boroom bi won na ko yërmande ju réy, ñu
ànd ak moom bég.
59 Bi bés ba délsee, ñu ñëw xarafalsi
xale ba, bëgg koo dippee baayam Sakari.
60 Waaye yaayam ne leen: «Déedéet,
Yaxya lay tudd.»
61 Ñu ne ko: «Amoo menn mbokk mu
tudd noonu.»
62 Ñu daldi liyaar baayam, ngir xam nan
la bëgg ñu tudde xale ba.
63 Sakari laaj àlluwa, bind ci ne: «Yaxya
la tudd.» Ñépp daldi waaru.
64 Ca saa sa Yàlla dindi luu gi, Sakari
daldi waxaat, di màggal Yàlla.
65 Waa dëkk ba bépp jaaxle, xew-xew
yooyu siiw ca tundi Yude yépp.

66 Ñi dégg nettali, bi jëm ci mbir yooyu,
dañu koo denc ci seen xol te naan: «Nu
xale bii di mujje nag?» Ndaxte leeroon na
ne dooley Boroom baa ngi ànd ak moom.

Sakari sant na Yàlla

67 Sakari baayu Yaxya daldi fees ak Xel
mu Sell mi. Noonu mu wax ci kàddug
Yàlla ne:

68 «Cant ñeel na Boroom bi, Yàllay Israyil,
ndaxte wallusi na mbooloom, ba jot leen!
69 Feeñal na nu Musalkat bu am doole,
bi soqikoo ci askanu Daawuda jaamam,
70 ni mu yéglee woon bu yàgg jaarale ko
ci yonentam yu sell yi.
71 Dina nu musal ci sunuy noon,
jële nu ci sunu loxoy bañaale.
72 Yàlla wone na yërmandeem, ji mu
digoon sunuy maam,
te di fàttaliku kóllëre, gi mu fas ak ñoom,
73 di ngiñ, li mu giñaloon sunu maam
Ibraayma naan,
74 dina nu teqale ak sunuy noon,
ngir nu man koo jaamu ci jàmm,
75 nu sell te jub ci kanamam sunu giiru
dund.

76 Yaw nag doom, dinañu lay wooye
yonentu Aji Kawe ji,
ndaxte dinga jiitu, di yégle ñëwug Bo-
room bi, di ko xàllal yoon wi.
77 Dinga xamal mbooloom ni leen Boroom
bi mana musale,
jaare ko ci seen mbaalug bàkkaar,
78 ndaxte Yàlla sunu Boroom fees na ak
yërmande,
ba tax muy wàcce ci nun jant buy fenk,
79 ngir leeral ñi toog ci lëndëm,
takkandeeru dee tiim leen,
ngir jiite nu ci yoonu jàmm.»

80 Noonu Yaxyaa ngi doon màgg, te
xelam di ubbiku. Mu dëkk ca màndiŋ ma,
ba bés ba muy feeñu bànni Israyil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

1 Ca jamono jooja buur bu mag bu
ñuy wax Ogust joxe ndigal ne, na ñépp
binduji.

2 Mbindu mooma, di mu jëkk ma, daje
na ak jamono, ja Kiriñus nekke boroom
réewu Siri.

3 Noonu ku nekk dem binduji ca sa
dëkku cosaan.

4 Yuusufa nag daldi jóge Nasaret ca
diiwaanu Galile, jëm ca diiwaanu Yude
ca Betleyem, dëkk ba Daawuda cosaanoo,
ndaxte ci askanu Daawuda la bokk.

5 Mu dem binduji, ànd ak Maryaama
soxnaam, fekk booba Maryaama ëmb.

6 Bi ñu nekkee Betleyem, waxtu wa mu
waree mucc agsi.

7 Mu taawloo doom ju góor, mu laxas
ko ci ay laytaay, tëral ko ca lekkukaayu
jur ga, ndaxte xajuñu woon ca dalukaay
ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

8 Fekk booba amoon na ca gox ba ay
sàmm yu daan fanaan ca tool ya, di wottu
jur ga.

9 Noonu benn malaakam Boroom bi
feeñu leen, ndamu Boroom bi daldi leer,
melax, wër leen. Tiitaange ju réy jàpp
leen.

10 Waaye malaaka mi ne leen: «Buleen
tiit, ndaxte dama leen di xamal xibaaru
jàmm buy indi mbég mu réy ci nit ñépp.

11 Tey jii ca dëkku Daawuda, ab
Musalkat juddul na leen fa, te mooy
Almasi bi, di Boroom bi.

12 Ci firnde jii ngeen koy xàmmee:
dingeen gis liir bu ñu laxas ci ay laytaay,
tëral ko ci lekkukaayu jur.»

13 Bi mu waxee loolu, yeneen malaaka
yu bare yu jóge asamaan, ànd ak moom,
di sant Yàlla naan:
14 «Nañu màggal Yàlla ca asamaan su
kawe sa,
te ci àddina, na jàmm wàcc ci nit, ñi mu
nangu ndax yiwam!»

15 Bi malaaka ya delloo ca asamaan,
sàmm yi di waxante naan: «Nanu dem
boog Betleyem, seeti la fa xew, li nu
Boroom bi xamal.»

16 Ñu daldi gaawantu dem, gis
Maryaama ak Yuusufa, ak liir, ba ñu tëral
ca lekkukaayu jur ga.

17 Bi ñu leen gisee, ñu nettali la ñu leen
waxoon ca mbirum xale ba.

18 Ñi dégg li sàmm yi doon wax ñépp
daldi waaru lool.
19 Waaye Maryaama moom, takkoon na
mbir yooyu yépp, di ko xalaat ci xolam.
20 Noonu sàmm ya dellu ca seen jur, di
màggal Yàlla, di ko sant ci li ñu déggoon
lépp te gis ko, ndaxte lépp am na, ni ko
Boroom bi waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

21 Bi bés ba délsee jamonoy xarafal xale
ba agsi. Ñu tudde ko Yeesu, ni ko malaaka
ma diglee woon, laata ko yaayam di ëmb.
22 Noonu jamono ji ñu leen waroona
sellale* agsi, ni ko yoonu Musaa tërale.
Waajuri Yeesu yi daldi koy yóbbu ca
dëkku Yerusalem, ngir sédde ko Boroom
bi.
23 Ndaxte bind nañu ci yoonu Boroom
bi ne: «Bépp taaw bu góor, nañu ko sédde
Boroom bi.»
24 Bi ñu ko yóbboo, def nañu itam
sarax, ni ko yoonu Boroom bi santaanee:
«ñaari pitaxu àll walla ñaari xati yu
ndaw.»
25 Amoon na ca Yerusalem nit ku tudd
Simeyon. Nit ku fonkoon yoonu Yàlla la
te déggal ko, doon séentu jamono, ji Yàlla
wara dëfal bànni Israyil. Xel mu Sell mi
mu ngi ci moom,
26 te xamal na ko ne du dee mukk te
gisul Almasib Boroom bi.
27 Noonu Xelum Yàlla daldi yóbbu
Simeyon ba ca kër Yàlla ga. Bi waajuri
Yeesu indee xale ba, ngir sédde ko Yàlla,
ni ko yoon wi santaanee,
28 Simeyon jël xale bi, leewu ko, daldi
sant Yàlla ne:
29 «Boroom bi, nanga yiwi sa jaam,
mu noppaluji ci jàmm, ni nga ko waxe.
30 Ndaxte sama bët tegu na ci mucc gi nga
lal,
31 xeet yépp seede ko.
32 Muy leer giy leeral xeet yi,
di ndamu Israyil say gaa.»
33 Waajuri Yeesu yi waaru ci li ñu doon
wax ci xale bi.
34 Noonu Simeyon ñaanal leen, ba
noppi ne Maryaama: «Xale bii Yàllaa ko
yónni, ngir ñu bare ci Israyil daanu te
yékkatiku. Def na ko it muy firnde ju ñuy
weddi,
35 ba naqar dina xar sa xol ni jaasi.
Noonu xalaati ñu bare feeñ.»
36 Amoon na it ca Yerusalem yonent
bu ñuy wax Aana. Doomu Fanuwel
mi askanoo ci Aser la woon, te Aana
màggatoon na lool. Bi mu séyee, dëkk
na juróom ñaari at ak jëkkëram.
37 Jëkkër ja gaañu, te séyaatul. Léegi
amoon na juróom ñett fukki at ak ñeent.
Mi ngi dëkke woona jaamu Yàlla guddi
ak bëccëg ca kër Yàlla ga, di ñaan ak di
woor.
38 Aana yem ca waxi Simeyon ya, daldi
gërëm Yàlla tey yégal mbiri liir ba ñépp
ñi doon séentu jamono, ji Yàlla wara jot
Yerusalem.
39 Bi waajuri Yeesu yi matalee seen
warugar ci lépp lu yoonu Boroom bi san-
taane woon, ñu dellu seen dëkku Nasaret
ca diiwaanu Galile.
40 Xale baa nga doon màgg, di dëgër,
mu fees ak xel te yiwu Yàlla ànd ak
moom.

Yeesu ca kër Yàlla ga

41 At mu jot nag waajuri Yeesu yi daan
nañu dem Yerusalem, ngir màggali bésu
Mucc ba.
42 Noonu bi Yeesu amee fukki at ak
ñaar, ñu dem màggal ga, ni ñu ko daan
defe naka-jekk.
43 Bi màggal ga tasee, ñu dëpp ñibbi,
waaye xale ba Yeesu des Yerusalem, te ay
waajuram yéguñu ko.
44 Ñu xalaat ne, Yeesu dafa àndoon ak
ñeneen, ñi ñu bokkaloon yoon. Bi ñu
doxee bésub lëmm, ñu tàmbali di ko seet
ci seen bokk yi ak seen xame yi.
45 Bi ñu ko gisul nag, ñu daldi dellu
Yerusalem, seeti ko.
46 Ca gannaaw ëllëg sa ñu fekk ko ca kër
Yàlla ga, mu toog ci jànglekati Yawut yi,
di déglu ak di laajte.
47 Ñépp ñi dégg li mu wax yéemu ci xel,
mi mu àndal, ak ni mu doon tontoo.
48 Naka la ko waajuram yi gis, ñu daldi
waaru. Yaayam ne ko: «Sama doom, lu

* **2:22** ***sellale:*** yaayu liir ba dina toog ab àpp. Gannaaw loolu dinañu ko sellal ci rendil ko sarax. Noonu dina set.

tax nga def nu lii? Man ak sa baay nu ngi
la doon seet, jaaxle lool.»
49 Mu ne leen: «Lu tax ngeen may seet?
Xanaa xamuleen ne damaa wara nekk ci
sama kër Baay?»
50 Waaye xamuñu li kàddoom yi doon
tekki.
51 Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom,
dellu Nasaret te déggal ay waajuram.
Fekk yaayam moom takk mbir yooyu
yépp ci xolam.
52 Yeesoo ngi doon màgg ci jëmm, tey
yokku ci xam-xam te neex Yàlla ak nit ñi.

3

Waareb Yaxya

1 Fukkeelu at ak juróom ci nguuru
Tibeer Sesaar, fekk Poñsë Pilaat yilif dii-
waanu Yude, Erodd yilif diiwaanu Galile,
Filib magam yilif diiwaanu Iture ak bu
Tarakonit, te Lisañas yilif Abilen.
2 Te it Anas ak Kayif nekkoon sarxalkat
yu mag ya. Ca jamono jooja la kàddug
Yàlla wàcc ci Yaxya, doomu Sakari, ca
màndiŋ ma.
3 Yaxya daldi dugg àll, bi wër dexu
Yurdan gépp, di waaree nii: «Tuubleen
seeni bàkkaar, ba noppi ma sóob leen ci
ndox, ngir Yàlla baal leen seeni bàkkaar.»
4 Loolu lañu bind ci téereb waxi yonent
Yàlla Esayi naan:
«Am na baat buy xaacu ca màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.
5 Nañu sëkk xur yi,
maasale tund yi ak jànj yi.
Yoon yi dëng ñu jubbanti leen,
yi ñagas ñu rataxal leen.
6 Bu ko defee bépp mbindeef dina gis
mucc gi Yàlla tëral.”»
7 Mbooloo ma daan ñëw ngir mu sóob
leen ci ndox, Yaxya daan na leen wax
naan: «Yéen ñi fees ak daŋar mel ni ay
co! Ku leen artu ngeen daw merum Yàlla
mi nara wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub seeni bàkkaar,
te baña nax seen bopp naan: “Nun
daal doomi Ibraayma lanu,” ndaxte maa
ngi leen koy wax, Yàlla man na defal
Ibraayma ay doom ci doj yii.
9 Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi.
Garab nag gu meññul doom yu baax, dees
na ko gor, sànni ko ci sawara si.»
10 Mbooloo ma laaj ko ne: «Lan lanu
wara def nag?»
11 Mu ne leen: «Ku am ñaari mbubb,
nga jox menn mi ki amul. Ku am ñam
itam, nga bokk ko ak ki amul.»
12 Ay juutikat itam ñëw ca Yaxya, ngir
mu sóob leen ci ndox; ñu ne ko: «Kilifa
gi, lu nu wara def?»
13 Mu ne leen: «Laajleen rekk lu
jaadu.»
14 Ay xarekat laaj nañu ko ne: «Li
jëm ci nun nag?» Mu ne leen: «Buleen
néewal doole kenn, jël xaalisam ci kaw ay
tëkku mbaa ci seede lu dul dëgg. Waaye
doylooleen li ñu leen di fey.»
15 Mbooloo maa ngay xaar, di séentook
a laaj ci seen xel, ndax Yaxya mooy Almasi
bi.
16 Noonu Yaxya wax leen ñoom ñépp
ne leen: «Man maa ngi leen di sóob ci
ndox. Waaye ki ma ëpp kàttan dina ñëw
te yeyoowumaa tekki ay dàllam. Kooku
dina leen sóob ci Xel mu Sell mi ak
sawara.
17 Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri
dàgga ja, ba mu set; pepp ma dina ko def
ca sàqam, waaye xatax ba dina ko lakk ci
sawara su dul fey mukk.»
18 Noonu Yaxya teg ca yeneen dénkaane
yu bare, di yégal nit ña xibaaru jàmm ba.
19 Waaye Yaxya yedd na Erodd boroom
diiwaanu Galile, ndaxte dafa takkoon
Erojàdd jabaru magam, te it boole woon
na ci yeneen ñaawteef,
20 ba faf tëj Yaxya kaso.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya sóob mbooloo mépp ci
ndox, sóobaale it Yeesu. Bi Yeesu di ñaan
nag, asamaan daldi ubbiku.
22 Noonu Xel mu Sell mi daldi wàcc ci
moom, yor jëmmu pitax, te baat bu jóge
asamaan jib ne: «Yaa di sama Doom, ji
ma bëgg; ci yaw laa ame bànneex.»

Cosaanu Yeesu Kirist

23 Bi Yeesu di tàmbali liggéeyam,
amoon na lu wara tollu ci fanweeri at, di
doomu Yuusufa ci bëti nit ñi.
Te Yuusufa mooy doomu Eli,

24 miy doomu Matat.
Matat, Lewi mooy baayam; Lewi, Melki;
Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;
25 Yuusufa, Matacas; Amos; Naxum; Esli; Nagayi.
26 Nagayi, Maat; Matacas; Semeyin; Yoseg; Yoda.
27 Yoda, Yowanan mooy baayam; Yowanan, Resa;
Resa, Sorobabel. Kooku Salacel a ko jur; Salacel, Neri;
28 Neri, Melki; Adi; Kosam; Elmadam; Er.
29 Er, Yeesu; Eliyeser; Yorim; Matat; Lewi;
30 Simeyon; Yuda; Yuusufa; Yonam; Eliyakim.
31 Eliyakim, Meleya; Meleya, Mena;
Mena, Matata; Matata, Natan;
Natan, Daawuda.
32 Daawuda mooy doomu Isayi;
Isayi, Obedd; Bowas; Salmon; Nason.
33 Nason; Aminadab; Aminadab, Admin;
Arni; Esron; Peres; Yuda;
34 Yanqóoba; Isaaxa; Ibraayma; Teraa; Naxor;
35 Serug; Rew; Peleg; Eber; Sela.
36 Sela, Kaynam mooy baayam; Kaynam, Arpagsàdd;
Arpagsàdd, Sem; Sem, Nóoyin; Nóoyin, Lemeg;
37 Lemeg, Matusalem; Enog, Yeredd; Maleleel; Kaynan;
38 Enos; Set; Set doomu Aadama;
Aadama doomu Yàlla.

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Noonu Yeesu fees ak Xel mu Sell mi, jóge dexu Yurdan.
2 Xelum Yàlla mi yóbbu ko ca màndiŋ ma, mu nekk fa ñeent fukki fan, jànkoonte ak fiiri Seytaane. Lekkul woon dara ci fan yooya, te gannaaw gi mu xiif.
3 Noonu Seytaane ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla, santal doj wii mu nekk mburu.»
4 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: “Nit du dunde mburu rekk.”»
5 Seytaane yóbbu na ko fu kawe. Ci xef ak xippi mu won ko réewi àddina sépp,
6 ne ko: «Dinaa la jox bépp sañ-sañu nguur yii ak seen ndam ndaxte jébbal nañu ma ko, te ku ma soob laa koy jox.
7 Kon boo ma màggalee, dinga moom lépp.»
8 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: “Nanga màggal Yàlla sa Boroom te jaamu ko moom rekk.”»
9 Seytaane yóbbu na ko Yerusalem, teg ko ca njobbaxtalu kër Yàlla ga ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla, tëbal jëm ci suuf,
10 ndaxte Mbind mi nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir, ñu sàmm la,
11 dinañu la leewu ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»
12 Yeesu ne ko: «Bind nañu ne: “Bul diiŋat Yàlla, sa Boroom.”»
13 Bi mu ko lalalee fiiram yi mu am yépp, Seytaane daldi sore Yeesu, di xaar yeneen jamono.

Yeesu ci dëkku Nasaret

14 Yeesu dellu diiwaanu Galile, fees ak dooley Xelum Yàlla, te turam siiw ca diiwaan booba bépp.
15 Muy jàngle ca seeni jàngu, te ñépp di ko tagg.
16 Yeesu dem Nasaret fa mu yaroo, te ca bésub noflaay ba, mu dugg ca jàngu ba, ni mu ko daan defe. Noonu mu taxaw ngir jàngal mbooloo mi.
17 Ñu jox ko téereb yonent Yàlla Esayi. Bi mu ko ubbee, mu gis bérab, ba ñu bind aaya yii:
18 «Xelum Boroom baa ngi ci man,
ndaxte moo ma tànn,
ngir ma yégal néew doole yi xibaaru jàmm bi.
Dafa maa yónni, ngir ma yégal jaam ñi ne dinañu leen goreel,
yégal gumba yi ne dinañu gis,
te jot ñi ñu not,
19 tey yégle atum yiw, mi jóge ci Boroom bi.»
20 Bi mu jàngee aaya yooyu ba noppi, mu ub téere bi, delloo ko ki koy denc, toog. Ñépp ña nekkoon ca jàngu ba dékk koy bët.
21 Noonu mu daldi ne: «Tey jii, loolu Mbind mi wax mat na, bi ngeen koy déglu.»

22 Ñépp di seede lu rafet ci Yeesu, di
waaru ci wax ju neex, ji mu doon yégle,
ñu naan: «Ndax kii du doomu Yuusufa?»
23 Mu daldi leen ne: «Xam naa ne
dingeen ma ne: “Fajkat bi, fajal sa bopp.
Yég nanu li xew Kapernawum, defal lu ni
mel fii ci réew mi nga dëkk.”»
24 Mu tegaat ca ne: «Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, ab yonent kenn du ko teral
ca réewam.
25 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ca
jamonoy Ilyaas, bi mu tawul lu mat ñetti
at ak genn-wàll, te xiif bu metti am ca
réew mépp, amoon na ca Israyil jigéen
yu bare yu seen jëkkër faatu.
26 Moona Yàlla yónniwul Ilyaas ci kenn
ci ñoom, waaye mu yebal ko ci jigéen ju
jëkkëram faatu, ju dëkk Sarebta, ca wetu
Sidon.
27 Te it amoon na ca Israyil, ca jamonoy
yonent Yàlla Alyaasa, ay nit ñu bare
ñu gaana. Waaye fajul ci kenn ku dul
Naamaan, mi dëkkoon réewu Siri.»
28 Bi ñu déggee wax yooya, ñépp ña
nekkoon ca jàngu ba daldi fees ak mer.
29 Noonu ñu jóg, génne ko dëkk ba,
yóbbu ko ca mbartalum tund, wa ñu sanc
seen dëkk, ngir bëmëx ko ci suuf.
30 Waaye moom mu jaar ci seen biir,
dem yoonam.

Yeesu faj na nit ku am rab

31 Gannaaw loolu Yeesu dem Kaper-
nawum, ab dëkk ca diiwaanu Galile.
32 Mu jàngal leen ca bésub noflaay ba,
ñu waaru ca njàngleem, ndaxte dafa wax
ak sañ-sañ.
33 Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab
jàpp. Mu daldi xaacu ne:
34 «Moo! Yaw Yeesum Nasaret, loo nuy
fexeel? Ndax dangaa ñëw ngir alag nu?
Xam naa la, yaa di Aji Sell ji jóge ci Yàlla!»
35 Waaye Yeesu gëdd ko naan: «Noppil
te génn ci moom!» Noonu rab wi daaneel
nit ki ci suuf ci kanam ñépp, daldi génn
ci moom te gaañu ko.
36 Bi loolu amee ñépp waaru, ñuy wax-
ante ci seen biir naan: «Céy jii wax! Ci
sañ-sañ ak doole lay sant rab yi, ñu daldi
génn.»
37 Noonu turam siiw ca diiwaan bépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

38 Bi mu jógee ci jàngu bi, Yeesu dafa
dem kër Simoŋ. Gorob Simoŋ bu jigéen
dafa feebar, ba yaram wi tàng lool. Ñu
ñaan Yeesu, mu dimbali leen ci.
39 Mu randusi, tiim ko, gëdd tàngoor wi,
mu dem. Noonu tàngoor wi wàcc, soxna
si jóg ca saa sa, di leen topptoo.
40 Bi jant sowee, ñu indil Yeesu ñi wopp
ñépp ak ay jàngoro yu wuute. Kenn ku
nekk mu teg la loxo, wéral la.
41 Te it ay rab di génn ca nit ña te
di yuuxu naan: «Yaay Doomu Yàlla!»
Noonu mu gëdd leen, te mayu leen, ñu
wax dara, ndaxte xam nañu ne mooy
Almasi bi.
42 Ca njël gu jëkk Yeesu génn, dem ca
bérab bu wéet. Mbooloo ma di ko seet.
Bi ñu ko gisee, ñu koy wuta téye, ngir bañ
mu dem.
43 Mu ne leen: «Damaa wara dem ci
yeneen dëkk yi, ngir yégle xibaaru jàmm
bi ci nguuru Yàlla, ndaxte looloo tax ñu
yónni ma.»
44 Noonu mu dem di waare ca jàngu ya
ca réewu Yawut ya.

5

Yeesu woo na ay taalibe

1 Benn bés Yeesu taxaw ca tefesu dexu
Senesaret. Mbooloo ma wër ko, di buux-
ante ngir déglu kàddug Yàlla.
2 Noonu mu gis ñaari gaal yu teer ca
tefes ga, nappkat ya ca wàcce, di raxas
seeni mbaal.
3 Mu dugg ci genn gaal, fekk muy gu
Simoŋ, mu ne ko, mu joow ba sore tuuti.
Noonu Yeesu toog ca gaal ga, di jàngal
mbooloo ma.
4 Bi mu jànglee ba noppi, mu ne Simoŋ:
«Joowal gaal gi, ba fa ndox ma gëna
xóote, ngeen sànni fa seeni mbaal ngir
napp.»
5 Simoŋ ne ko: «Kilifa gi, coono lanu
fanaane biig te jàppunu dara. Waaye nag
dinaa ko sànni ci sa ndigal.»
6 Naka lañu sànni mbaal yi, jàpp jën yu
bare, ba mbaal yay tàmbalee xëtt.
7 Noonu ñu daldi liyaar seen àndandoo,
yi nekk ca geneen gaal ga, ngir ñu ñëw

dimbali leen. Ñooñu agsi, ñu feesal ñaari gaal yi, ba ñuy bëgga suux.
8 Naka la Simoŋ Piyeer gis loolu, daldi sukk ci kanam Yeesu ne ko: «Sore ma Boroom bi, ndaxte nitu bàkkaar laa!»
9 Wax na loolu nag, ndax jën yu bare ya ñu mbaaloon daf koo jaaxal, moom ak ña mu àndaloon
10 ak ña mu bokkaloon liggéey ba, maanaam ñaari doomi Sebede yi di Saag ak Yowaana. Yeesu ne Simoŋ: «Bul ragal dara; gannaaw-si-tey, ay nit ngay mbaal jëme ci man.»
11 Noonu ñu teer ca tefes ga, bàyyi lépp, di topp ci moom.

Yeesu faj na ku gaana

12 Ni Yeesu nekke woon ci ab dëkk, am fa ku gaana ba daj. Bi mu gisee Yeesu, mu daldi dëpp jëëm ci suuf, ñaan ko: «Sang bi, soo ko bëggee, man nga maa wéral.»
13 Yeesu tàllal loxoom, laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa sa ngaanaam daldi deñ.
14 Yeesu sant ko ne: «Bu ko wax kenn, waaye demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla sarax si yoonu Musaa santaane, ngir ñu xam ne wér nga, te mu nekk seede ci ñoom.»
15 Noonu turu Yeesu di gëna siiw. Mbooloo mu bare di ñëw ci moom, ngir déglu ko te mu faj seeni jàngoro.
16 Waaye Yeesu moom di beddeeku ci bérab yu wéet ya, di ñaan.

Yeesu faj na ku làggi

17 Am na bés Yeesu doon jàngle. Amoon na ca mbooloo, ma teewoon, ñu bokkoon ca Farisen ya ak ay xutbakat yu jóge ca dëkk yépp, ya ca Galile ak ya ca Yude ak Yerusalem. Yeesu àndoon na ak dooley Boroom bi, ba muy faj ay jarag.
18 Noonu ay nit ñëw, jàppoo basaŋ, ga ñu tëral nit ku yaram wépp làggi. Ñu di ko wuta dugal ca kër ga, ngir indi ko ca Yeesu.
19 Waaye gisuñu fu ñu koy awale ndax mbooloo ma. Ñu daldi yéeg ca kaw kër ga nag, xeddi tiwiil ya, yoor waa ja ak basaŋ ga, wàcce ko ca kanam Yeesu ca biir mbooloo ma.
20 Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne làggi ba: «Sama waay, baal nañu la say bàkkaar.»
21 Xutbakat yi ak Farisen yi di werante ci seen xel naan: «Kii mooy kan bay sosal Yàlla? Ana ku mana baale bàkkaar yi, ku dul Yàlla doŋŋ?»
22 Waaye Yeesu xam seen xalaat, ne leen: «Lu tax ngeen di werante ci seen xel?
23 Ma wax ne: “Baal nañu la say bàkkaar,” walla ma ne: “Jógal te dox,” lan moo ci gëna yomb?
24 Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi.» Ci kaw loolu Yeesu ne ku làggi ba: «Maa ngi la koy sant, jógal, jël sa basaŋ te nga ñibbi.»
25 Nit ka jóg ca saa sa ci kanam ñépp, jël basaŋ, ga ñu ko tëraloon, ñibbi tey màggal Yàlla.
26 Mbooloo mépp waaru, di màggal Yàlla. Ñu ragal tey wax naan: «Gis nanu tey ay mbir yu ëpp xel.»

Yeesu woo na Lewi

27 Gannaaw loolu Yeesu génn, gis ab juutikat bu tudd Lewi, mu toog ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay topp ci man.»
28 Lewi jóg, bàyyi lépp, daldi ko topp.
29 Noonu Lewi togglu ay ñam yu bare ci këram, ngir teral Yeesu. Juutikat yu bare ak yeneen gan ñu nga fa woon, di lekkandoo ak ñoom.
30 Farisen yi ak seeni xutbakat di xultu taalibey Yeesu yi ne leen: «Lu tax ngeen di lekkandoo ak di naanandoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?»
31 Yeesu ne leen: «Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla.
32 Ñëwuma ngir woo ñi jub, waaye ngir woo bàkkaarkat yi, ñu tuub seeni bàkkaar.»

Yeesu xamle na lu tax ay taalibeem soxlawuñoo woor

33 Noonu ñu ne Yeesu: «Taalibey Yaxya yi ak yu Farisen yi dinañu faral di woor ak di ñaan ci Yàlla, waaye say taalibe ñu ngiy lekk ak di naan.»

34 Yeesu ne leen: «Ndax man ngeena
woorloo gan, yi ñëw cig céet, li feek
boroom céet gaa ngi ànd ak ñoom?
35 Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy jële
boroom céet gi ci seen biir. Bés yooyu
nag, dinañu woor.»
36 Te it Yeesu wax leen léeb wii: «Kenn
du jël mbubb mu bees, xotti ci sekkit,
daaxe ko mbubb mu màggat. Lu ko moy,
dina xotti mbubb mu bees mi, te sekkit, wi
mu ci jële, du ànd ak mbubb mu màggat
mi.
37 Te kenn du def biiñ bu bees ci mbuusi
der yu màggat. Lu ko moy, biiñ bu bees
bi day toj mbuus yi, biiñ bi tuuru, mbuus
yi yàqu.
38 Waaye dañoo wara def biiñ bu bees
ci mbuus yu bees.
39 Ku naan biiñ bu màggat du bëgg bu
bees bi, ndax day wax ne: "Bu màggat bi
baax na."»

6

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu
di dem, jaar ci ay tool yu ñor. Taalibeem
ya di fàq ay cëgg, di leen boxom ci seeni
loxo tey lekk.
2 Am ay Farisen yu ne: «Lu tax ngeen
di def lu jaaduwul ci bésub noflaay bi?»
3 Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen la
Daawuda defoon, ba mu xiifee, moom ak
ña mu àndaloon?
4 Xanaa yéguleen, ni mu dugge woon
ca kër Yàlla ga, jël mburu, ya ñu teewal
ca kanam Yàlla, lekk ca, jox ca ña mu
àndaloon? Fekk jaaduwul kenn lekk ko,
ku dul sarxalkat.»
5 Yeesu dellu ne leen: «Doomu nit ki
mooy boroom bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

6 Beneen bésub noflaay, Yeesu dugg ci
jàngu bi, di fa jàngle. Amoon na fa nit ku
loxol ndijooram làggi.
7 Xutbakat yi ak Farisen yi ñu ngi ko
doon xool, ba xam ndax dina ko faj ci
bésub noflaay bi, ngir ñu am lu ñu ko
tuumaale.
8 Waaye Yeesu xam seen xalaat, daldi ne
ku loxoom làggi: «Jógal taxaw ci kanam
ñépp.» Nit ka daldi jóg taxaw.
9 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen, lan moo
jaadu, nu def ko bésub noflaay bi, lu baax
mbaa lu bon; nu musal nit mbaa nu lor
nit?»
10 Ci kaw loolu mu xool leen ñoom
ñépp, ba noppi ne nit ka: «Tàllalal sa
loxo.» Mu tàllal ko, loxoom daldi wér
péŋŋ.
11 Waaye nit ña mer ba fees, di rabat
pexe yu jëm ca Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

12 Ca bés yooya Yeesu yéeg ca tund wa
ngir ñaan, mu fanaan fa, di ñaan ci Yàlla.
13 Bi bët setee, Yeesu woo taalibeem
yi, tànn ci fukk ak ñaar, tudde leen ay
ndawam:
14 Simoŋ, mi Yeesu tudde Piyeer,
ak Andare, mi bokk ak Piyeer ndey ak
baay;
Saag ak Yowaana,
Filib ak Bartelemi,
15 Macë ak Tomaa,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokk ci mbooloo,
ma ñu tudde Ñi farlu ci moom seen
réew;
16 Yudaa doomu Saag,
ak Yudaa Iskariyo, mi mujja wor.

Barke ak toroxte

17 Yeesu ànd ak ndaw ya, wàcc tund
ya, daldi taxaw ca joor ga, fa mbooloom
taalibe mu takku nekkoon. Amoon na fa
it ay nit ñu bare ñu jóge ca réewu Yawut
ya mépp ak ca dëkku Yerusalem ak dëkk
yi nekk ca wetu géej ga, maanaam Tir ak
Sidon.
18 Dañoo ñëw ngir déglu ko, te it ngir
mu faj leen. Ñi rab jàpp it faju nañu.
19 Ñépp a ngi ko doon wuta laal ndax
doole jiy jóge ci moom, di faj ñépp.
20 Yeesu xool ay taalibeem, ne leen:
«Yéen ñi néew doole, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla, yéena ko yelloo.
21 Yéen ñi xiif léegi, barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
Yéen ñiy naqarlu léegi, barkeel ngeen,
ndax dingeen ree.

22 Barkeel ngeen, bu leen nit ñi bañee, di
leen dàq ak a saaga, di sib seen tur ngir
Doomu nit ki.
23 Bu boobaa bégleen te bànneexu, ndax
seen yool dina réy ci laaxira. Ndaxte
noonu la maami seeni bañ daan fitnaale
yonent yi.
24 Waaye nag yéen boroom alal yi, torox
ngeen,
ndaxte jot ngeen ba noppi seen bànneex.
25 Yéen ñiy lekk ba suur léegi, torox
ngeen,
ndax ëllëg dingeen xiif.
Yéen ñiy ree léegi, torox ngeen,
ndax dingeen am aw naqar, ba jooy xàcc.
26 Torox ngeen bu leen ñépp dee waxal lu
baax, ndaxte noonu la seeni maam daan
jëfe ak ña doon mbubboo yonent.

Mbëggeel ci noon yi

27 «Waaye maa ngi leen koy wax, yéen
ñi may déglu, soppleen seeni bañaale tey
defal lu baax ñi leen bañ.
28 Yéeneleen lu baax ñi leen di móolu,
te ñaanal ñi leen di sonal.
29 Ku la talaata cib lex, jox ko ba ca des.
Kuy nangu sa mbubb mu mag, bul téye sa
turki.
30 Képp ku la ñaan, may ko, te ku nangu
say yëf, bu ko ko laaj.
31 Defal-leen nit ñi li ngeen bëgg, ñu
defal leen ko.
32 «Su ngeen soppee ñi leen sopp,
ban ngërëm ngeen ciy am? Ndaxte
bàkkaarkat yi sax sopp nañu ñi leen
sopp.
33 Te bu ngeen defalee lu baax ñi leen
koy defal, ban ngërëm ngeen ciy am?
Bàkkaarkat yi it dañuy def noonu.
34 Te bu ngeen dee leble te yaakaar
ci ndelloo, ban ngërëm ngeen ciy am?
Bàkkaarkat yi it dañuy lebal seeni mo-
room, ngir ñu delloo leen ko.
35 Waaye soppleen seeni noon, di leen
defal lu baax, tey leble, baña yaakaar ñu
delloo leen ko. Noonu seen yool dina mag
te dingeen wone ne yéenay doomi Aji
Kawe ji, ndaxte Yàlla day wone mbaaxam
ci ñu goreedi ñi ak ñu soxor ñi.
36 Nangeen am yërmande, ni seen Baay
ame yërmande.

Buleen àtte

37 «Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw
njort, te deesu leen àtte. Buleen daan
kenn, te deesu leen daan. Baal-leen ñi ci
des, te dinañu leen baal.
38 Mayeleen te dinañu leen may. Di-
nañu leen ëmbal natt bu baax bu ñu
rokkos te yëngal ko, mu fees bay tuuru.
Ndaxte dees na leen nattal ak natt, bi
ngeen di nattale.»
39 Noonu Yeesu wax na leen beneen
léeb ne leen: «Ndax gumba man na
wommat moroomam? Mbaa duñu daanu
ñoom ñaar ci kàmb?
40 Taalibe gënul kilifaam, waaye taalibe
bu jàng ba wàcc, dina yem ak kilifaam
demin.
41 «Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bëtu
mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa bët yaw?
42 Nan nga mana waxe sa mbokk:
“Sama xarit, may ma, ma dindil la ñax
gi ci sa bët,” yaw mi gisul gànj gi nekk ci
sa bët? Naaféq! Jëkkala dindi gànj gi ci
sa bët, te noonu dinga mana gis bu leer,
ngir dindi ñax gi ci sa bëtu mbokk.

Garab gi ak meññeef gi

43 «Garab gu baax du meññ doom yu
bon, te garab gu bon du meññ doom yu
baax.
44 Ndaxte garab, meññeefam lañu koy
xàmmee. Deesul witte figg ci dédd, walla
reseñ ci xaaxaam.
45 Noonu nit ku baax, lu baax lay wax,
ndax loolu la denc ci xolam, te nit ku bon,
lu bon lay wax, ndaxte denc na lu bon ci
xolam. Ndaxte gémmiñ, la fees xolam lay
wax.

Ñaari tabaxkat yi

46 «Lu tax ngeen may wooye “Boroom
bi, Boroom bi,” te dungeen def li may
wax?
47 Képp ku ñëw ci man, di dégg samay
wax te di ko jëfe, ma won leen nu muy
mel.
48 Dafa mel ni nit kuy tabax kër, mu gas
fu xóot, jot doj wu réy, samp fa kër ga. Bi
mbënn ma ñëwee, wal ma dafa dal ca kër
ga te yënguwul, ndaxte nit ka dafa tabax
kër ga tabax bu dëgër.
49 Waaye képp ku dégg samay wax te
jëfewuloo ko, dinga mel ni nit ku tabax
këram ci suuf, bañ koo defal fondamaa.

Bi wal ma dalee ca kër googa, dafa màbb
ca saa sa, lépp yàqu yaxeet.»

7

Ngëmu njiitu xare bi

1 Bi Yeesu waxee la mu naroona wax
lépp ca kanam mbooloo ma, mu daldi
dem Kapernawum.
2 Amoon na fa njiitu xare. Njiit la
nag, surgaam bu mu bëggoon lool dafa
feebaroon, bay bëgga dee.
3 Bi mu déggee mbiri Yeesu, mu yónni
ca moom ay Yawut, di magi dëkk ba, ngir
ñaan ko, mu ñëw faj surga ba.
4 Bi magi dëkk ba agsee ca Yeesu, ñu
sàkku ci moom ndimbal, ñaan ko: «Ki nu
yónni ci yaw de, yelloo na ndimbal,
5 ndaxte sopp na sunu xeet te moo nu
tabaxal sax sunu jàngu.»
6 Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom.
Waaye bi ñuy bëgga agsi ca kër ga, njiit
la yebal ay xaritam ngir ñu wax Yeesu
ne: «Sang bi, bul sonal sa bopp, ndaxte
yeyoowuma nga dugg sama kër.
7 Looloo tax it ma xalaat ne awma
darajay gatandu la. Waxal genn kàddu
rekk, te sama surga dina wér.
8 Ndaxte man itam maa ngi nekk ci
ndigal, te ame naa ay xarekat ci sama
ndigal. Su ma nee kii: “Demal,” mu dem.
Mbaa ma ne keneen ki: “Ñëwal,” mu
ñëw. Te su ma nee sama jaam: “Defal lii,”
mu def ko.»
9 Bi ko Yeesu déggee, mu waaru.
Noonu mu walbatiku ca mbooloo, ma
topp ci moom, ne leen: «Maa ngi leen koy
wax, ci bànni Israyil sax, masuma cee gis
ku gëme nii.»
10 Noonu ndaw ya daldi dellu ca kër ga.
Bi ñu agsee, ñu gis ne surga ba wér na.

Yeesu dekkal na doomu jigéen ju jëkkëram faatu

11 Yàggul dara Yeesu dem ci dëkk bu
ñuy wax Nayin. Taalibeem yi ak mbooloo
mu bare ànd ak moom.
12 Bi muy agsi ca buntu dëkk ba, fekk
ñuy rob néew boo xam ne kenn rekk la
woon ci ndeyam, ji jëkkëram faatu woon.
Te mbooloo mu bare ca dëkk ba di gunge
soxna sa.
13 Bi ko Boroom ba gisee, mu daldi koy
yërëm ne ko: «Bul jooyati.»
14 Mu jegeñsi, laal jaat ga, ñi ko jàppoo
taxaw. Mu ne: «Waxambaane wi, jógal,
ndigal la.»
15 Noonu nit ka dee woon jóg toog,
tàmbalee wax. Yeesu delloo ko yaay ja.
16 Ñépp tiit, bay màggal Yàlla, di wax
naan: «Yonent bu mag feeñ na ci sunu
biir! Yàlla wallusi na mbooloom!»
17 La ñu wax ci mbiri Yeesu daldi siiw
ca réewu Yawut ya ak la ko wër yépp.

Yeesu jàngle na ci mbirum Yaxya

18 Taalibey Yaxya ya nettali mbir yooyu
yépp seen kilifa. Noonu Yaxya woo ñaar
ci ay taalibeem,
19 yónni leen ci Boroom bi, ngir laaj ko:
«Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw, walla
danoo wara xaar keneen?»
20 Bi taalibe ya agsee ca Yeesu, ñu ne
ko: «Yaxya moo nu yebal, nu laaj ndax
yaa di Ki waroona ñëw, walla danuy xaar
keneen?»
21 Ca waxtu woowa Yeesu wéral nit ñu
bare ci seeni feebar ak ci seeni metit, di
dàq ay rab tey gisloo ay gumba.
22 Noonu mu wax ndaw ya ne leen:
«Demleen nettali Yaxya li ngeen gis te
dégg ko. Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy
dox, gaana yi wér, tëx yiy dégg, ñi dee
di dekki, te néew doole ñaa ngi dégg
xibaaru jàmm bi.
23 Yaw mi sa ngëm yolomul ndax man,
barkeel nga.»
24 Bi ndawi Yaxya yi demee, Yeesu daldi
wax ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya ne
leen: «Lu ngeen seeti woon ca màndiŋ
ma? Xanaa barax buy jaayu ci ngelaw li?
25 Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku
sol yére yu rafet? Waaye ñiy soloo noonu,
tey dund dund gu neex ñu ngi dëkk ci kër
buur.
26 Kon lu ngeen seeti woon? Yonent?
Waaw, wax naa leen ne ëpp na yonent.
27 Yaxya male moo di ki ñu waxoon ci
Mbind mi naan:
“Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu la,
te xàllal la yoon ci sa kanam.”
28 Maa ngi leen koy wax, ci li jigéen jur, ku
sut Yaxya masula feeñ. Waaye ba tey ki
gëna ndaw ci nguuru Yàlla moo ko sut.»

29 Nit ñépp ñi doon déglu Yeesu, ba ci
juutikat yi sax, dëggal nañu ne Yàlla ku
jub la, ndaxte nangu nañu Yaxya sóob
leen ci ndox.
30 Waaye Farisen ya ak xutbakat ya
dañoo bañ, mu sóob leen ci ndox, di
wone noonu ne gàntu nañu li leen Yàlla
bëggaloon.
31 Yeesu tegaat ca ne: «Kon lan laa
mana méngaleel niti jamono jii? Lan
lañuy nirool?
32 Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc
ma tey woowante naan:
"Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te jooyuleen."
33 Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul mburu,
naanul biiñ, ngeen daldi ne: "Dafa ànd
ak rab."
34 Gannaaw gi nag Doomu nit ki ñëw na,
lekk, naan, ngeen daldi ne: "Kii daal bëgg
na lekk, di naan biiñ, tey xaritoo ak ay
juutikat ak ay boroom bàkkaar."
35 Waaye li xam-xamu Yàlla di jur, mooy
firndeel ne dëgg la.»

Yeesu ca kër Simoŋ Farisen ba

36 Amoon na ab Farisen bu ñaan Yeesu,
mu ñëw lekkandoo ak moom. Yeesu dem
kër waa ja, toog ca lekkukaay.
37 Fekk amoon na ca dëkk ba jigéen
juy moy Yàlla. Bi mu yégee ne, Yeesoo
ngay lekk ca kër Farisen ba, mu dem,
yóbbaale njaq lu ñu defare doj wu ñuy
wax albaatar te def latkoloñ.
38 Bi jigéen ja agsee, mu taxaw ca
gannaaw tànki Yeesu, di jooy. Noonu ay
rongooñam tooyal tànki Yeesu, jigéen ja
di leen fomp ak kawaram, di leen fóon te
ciy sotti latkoloñ ja.
39 Naka la Farisen, bi woo woon Yeesu ci
këram, gis loolu, mu wax ci xelam naan:
«Bu nit kii doonoon yonent, kon dina xam
kuy jigéen ji koy laal ak ni mu nekke
bàkkaarkat.»
40 Yeesu ne ca tonn, daldi ne Farisen
ba: «Simoŋ, am na lu ma la wara wax.»
Simoŋ ne ko: «Waxal, kilifa gi.»
41 Yeesu ne ko: «Da fee amoon ñaari
nit ñu ameel bor benn leblekat. Kenn kaa
ngi ko ameel téeméeri junni ci xaalis, ki
ci des fukki junni*.
42 Waaye kenn ci ñoom manu koo fey.
Noonu mu baal leen bor ya. Ci ñaar
ñooñu nag kan moo ko ciy gëna bëgg?»
43 Simoŋ ne ko: «Xanaa ki ñu baal bor
bi gëna bare.»

Yeesu ne ko: «Àtte nga dëgg,»
44 daldi walbatiku ca jigéen ja, ne
Simoŋ: «Ndax gis nga jigéen jii? Dugg
naa sa kër, te joxewuloo ndox, ngir raxas
samay tànk. Waaye moom, raxas na
samay tànk ak ay rongooñam, ba noppi
fomp leen ak kawaram.
45 Bi ma agsee, fóonuloo ma, waaye
moom, bi ma duggee ba léegi tàyyiwul ci
di fóon samay tànk.
46 Defuloo diw ci sama bopp, waaye
moom, sotti na latkoloñ ci samay tànk.
47 Moo tax ma di la wax ne, su wonee
mbëggeel gu réye nii, dafa fekk ñu
baal ko bàkkaaram yu bare. Waaye ki
mbëggeelam néew dafa fekk ñu baal ko
lu tuuti.»
48 Yeesu daldi ne jigéen ja: «Baal nañu
la say bàkkaar.»
49 Noonu ñi doon lekkandoo ak moom
di wax ci seen xel naan: «Kii am sañ-sañu
baale bàkkaar mooy kan?»
50 Waaye Yeesu ne jigéen ja: «Sa ngëm
musal na la. Demal ci jàmm.»

8

Léebu beykat bi

1 Gannaaw loolu Yeesu di dem ca ay
dëkk yu mag ak yu ndaw, di waaraate ak
di yégle xibaaru jàmm bi jëm ci nguuru
Yàlla. Fukki taalibe ya ak ñaar ànd ak
moom,
2 ak ay jigéen yu mu teqale woon ak
rab te jële leen ci seeni wopp, ñu di:
Maryaama, mi ñuy wooye Maryaamam
Magdala, mi Yeesu tàggale woon ak
juróom ñaari rab;
3 Sànn, soxnas ku ñuy wax Kusa, mi
doon wottu alalu Erodd; ak Susànn ak
ñeneen jigéen. Jigéen ñooñu ñoo doon

* **7:41** ***téeméeri junni:*** maanaam juróomi téeméeri denariyon; ***fukki junni:*** maanaam juróom fukki denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

joxe seen alal, ngir dimbali Yeesu ak ay
taalibeem.
4 Dëkk ak dëkk nit ña di fa jóge jëm ca
Yeesu, ba mbooloo mu bare dajaloo, mu
wax leen léeb wii:
5 «Dafa amoon beykat bu demoon jiyi.
Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi
wadd ci kaw yoon wi, nit ñi joggi ci, picci
asamaan lekk ko lépp.
6 Leneen wadd ci bérab bu bare ay doj.
Naka la sax rekk, daldi wow, ndaxte suuf
si tooyul woon.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam,
ñu saxandoo, xaaxaam ya tanc ko.
8 Li ci des dal ci suuf su baax, sax, nangu
ba meññ téeméeri yoon lu ëpp la mu ji
woon.»
Gannaaw loolu Yeesu wax ak kàddu gu
dëgër ne: «Déglul bu baax, yaw mi am ay
nopp.»
9 Taalibey Yeesu yi laaj ko lu léeb
woowu di tekki.
10 Mu ne leen: «May nañu leen, ngeen
xam mbóoti nguuru Yàlla, waaye ñi ci
des, dama leen di wax ci ay léeb. Noonu
la, ngir:

"Ñuy xool te duñu mana gis,
di dégg te duñu mana xam."

11 «Lii la léebu beykat bi di tekki.
Kàddug Yàlla mooy jiwu wi.
12 Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg.
Gannaaw gi, Seytaane dafay ñëw, këf
kàddu, gi ñu def ci xolam, ngir mu baña
gëm te Yàlla musal ko.
13 Ki nekk ci bérab bu bare ay doj, mooy
ki dégg kàddu gi, ba noppi nangu ko ak
mbég. Waaye wax ji saxul ci moom. Dina
gëm ab diir, waaye bu nattu yi agsee, mu
daldi dàggeeku.
14 Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi mooy
ki dégg kàddu gi, waaye nees-tuut soxla
yi ak alal ak bànneexi àddina tanc ko, ba
du àgg cig mat.
15 Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag,
mooy ki dégg kàddu gi te denc ko ci xol
bu baax bu gore, te muñ ba jur njariñ.

Léebu làmp bi

16 «Kenn du taal làmp, dëpp ci leget,
walla mu di ko def ci ron lal. Daf koy
wékk, ngir mu leeral ñiy dugg.
17 Amul dara luy kumpa lu ñu dul siiwal
bés, walla lu làqu lu ñu dul feeñal, ba mu
ne fàŋŋ.
18 Seetleen bu baax, ni ngeen di dégloo
kàddu gi. Ku am, dees na la dollil,
waaye ku amul, dees na nangu sax li nga
xalaatoon ne am nga ko ba noppi.»

Ñiy waa kër Yeesu dëgg

19 Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam
ñëw seetsi ko, waaye manuñu woona agsi
ci moom, ndaxte nit ña dañoo bare.
20 Am ku ko yégal ne: «Sa yaay ak say
rakk ñu ngi nii taxaw ci biti, bëgg laa gis.»
21 Waaye mu daldi leen ne: «Sama yaay
ak samay rakk, ñooy ñiy déglu kàddug
Yàlla, te di ko topp.»

Yeesu dalal na ŋgelaw li

22 Benn bés Yeesu àndoon na ak ay
taalibeem, dugg ci gaal. Mu ne leen:
«Nanu jàll dex gi.» Noonu ñu dem.
23 Bi ñuy dem nag, Yeesu daldi nelaw.
Ngelaw lu am doole daldi ñëw, yëngal dex
gi, gaal gi fees ak ndox, ba ñu bëgga suux.
24 Noonu taalibe yi jegesi Yeesu, yee ko
ne: «Kilifa gi, kilifa gi, nu ngiy dee!»
Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi gëdd
ngelaw li ak duus yi. Lépp dal, ba ne
nemm.
25 Yeesu ne taalibe yi: «Ana seen
ngëm?» Ñu daldi tiit te waaru, naan
ci seen biir: «Kii moo di kan? Mi ngi
jox ndigal ngelaw li ak ndox mi, ñu koy
déggal.»

Yeesu faj na ku rab jàpp

26 Noonu ñu teer ca diiwaanu waa
Serasa, fa jàkkaarloo ak diiwaanu Galile.
27 Bi Yeesu di wàcc ca gaal ga, ku rab
jàpp ca waa dëkk ba ñëw, kar ko. Yàgg na
def yaramu neen te dëkkul ca kër, waaye
ca sëg ya lay nekk.
28 Bi mu gisee Yeesu, mu yuuxu, daanu
ciy tànkam, daldi xaacu ne: «Yaw Yeesu
Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel?
Maa ngi lay ñaan, nga bañ maa mbugal.»
29 Dafa wax loolu, ndaxte Yeesu santoon
na rab wi, mu génn ci moom. Rab wa dafa
ko doon farala jàpp. Nit ñi daan nañu ko
wottu, di ko yeew ak ay càllala, ak di ko

jéng, mu di leen dagg, rab wi di ko xiir ca
bérab yu wéet.
30 Noonu Yeesu laaj ko: «Noo tudd?»
Mu ne ko: «Coggal laa tudd.» Dafa wax
loolu, ndaxte rab yu baree ko jàppoon.
31 Rab yooyoo ngi ko doon ñaan, ngir
mu bañ leena sant, ñu dem ca kàmb gu
xóot gi.
32 Fekk amoon na fa géttu mbaam-xuux
yu bare, yuy for ca tund wa. Rab ya ñaan
Yeesu, mu may leen, ñu dugg mbaam-
xuux ya. Mu may leen ko.
33 Noonu rab ya génn nit ka, dugg
mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu
ca dex ga, lab.
34 Sàmm ya gis li xew, daw nettaliji
mbir mi ca dëkk ba ak ca àll ba.
35 Nit ñi génn, ngir seet li xew.

Bi ñu agsee ca Yeesu, ñu fekk fa nit, ka
rab ya bàyyi woon, toog ca kanam Yeesu,
sol ay yére te ànd ak sagoom. Ñu daldi
ragal.
36 Ña fekke woon mbir ma nag, nettali
leen naka la Yeesu wérale ki rab ya
jàppoon.
37 Ci kaw loolu waa diiwaanu Serasa
bépp ragal, ba ñaan Yeesu mu jóge fa.
Noonu Yeesu dugg ci gaal gi, di bëgga
dem.
38 Nit ki Yeesu tàggale woon ak rab ya
ñaan ko, ngir ànd ak moom. Waaye Yeesu
waññi ko ne ko:
39 «Ñibbil, nettali li la Yàlla defal lépp.»
Noonu waa ji dem di wër dëkk ba yépp,
di fa yégle la ko Yeesu defal.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

40 Bi Yeesu dëppee dellu, mbooloo ma
di ko teeru, ndaxte ñépp a ngi ko doon
xaar.
41 Noonu nit ñëw, tuddoon Yayrus te
nekk njiitu jàngu ba. Bi mu agsee, mu
daanu ci tànki Yeesu, sarxu ko mu ñëw
këram,
42 ndaxte jenn doomam ju jigéen, ji mu
amoon kepp te muy tollu ci fukki at ak
ñaar, ma nga doon waaja dee.

Bi Yeesuy dem, nit ñaa ngi doon buux-
ante, di ko tanc.
43 Amoon na nag ca mbooloo ma jigéen
ju doon xëpp deret diirub fukki at ak
ñaar, te kenn manu ko woona faj.
44 Jigéen ja jegeñsi Yeesu nag, doxe ko
gannaaw, laal catu mbubbam. Ca saa sa
deret ji dal.
45 Yeesu laaj nit ña ne: «Ana ku ma
laal?» Ku nekk di miim. Noonu Piyeer
ne ko: «Kilifa gi, nit ñépp a ngi lay wër,
di la tanc wet gu nekk.»
46 Waaye Yeesu ne: «Am na ku ma laal,
ndaxte yég naa ne am na doole ju génn ci
man.»
47 Te jigéen ja xam ne manul woona
nëbb li mu def. Mu daldi daanu ci tànki
Yeesu, di lox. Noonu mu nettali ci kanam
ñépp li taxoon mu laal Yeesu, ak ni mu
wére ca saa sa.
48 Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngëm faj
na la. Demal ci jàmm.»
49 Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge
ca kër njiit la, mu ñëw naan: «Sa doom
faatu na; matatul ngay sonal kilifa gi.»
50 Yeesu dégg kàddu yooyu, daldi ne
njiit la: «Bul tiit. Gëmal rekk te dina
dundaat.»
51 Bi Yeesu agsee ca kër ga, nanguwul
kenn duggaaleek moom, ñu dul Piyeer,
Yowaana, Saag ak waajuri xale ba.
52 Ña fa nekk ñépp di yuuxu ak di jooy
xale bi. Noonu Yeesu ne leen: «Bàyyileen
seen jooy yi. Janq bi deewul, day nelaw
rekk.»
53 Waaye ñu di ko ñaawal, ndaxte
xamoon nañu ne dee na.
54 Waaye Yeesu jàpp loxob janq ba, woo
ko ne ko: «Xale bi, jógal.»
55 Noonu ruuwu xale ba délsiwaat, mu
daldi jóg ca saa sa. Yeesu santaane ñu
may ko, mu lekk.
56 Waajuri xale bi daldi waaru. Waaye
Yeesu tere leen, ñu wax kenn li xew.

9

Yeesu yónni na fukki taalibe yi ak ñaar

1 Benn bés Yeesu dajale fukki taalibe ya
ak ñaar, jox leen doole ak sañ-sañu dàq
rab yépp ak di faj jàngoro yi.
2 Noonu mu yónni leen ñuy yégle ngu-
uru Yàlla ak di faj jarag yi.

3 Mu ne leen: «Bu ngeen di dem, buleen
yóbbaale dara, du yet mbaa mbuus mbaa
mburu mbaa xaalis. Buleen yor it ñaari
turki.
4 Kër gu ngeen dugg, dal-leen fa, ba kera
ngeen di fa jóge.
5 Fépp fu leen nit ñi gàntoo, génnleen
ca dëkk booba te ngeen yëlëb seen pëndu
tànk, ngir seede leen seen réer.»
6 Noonu ñu dem dëkk ak dëkk, di fa
yégle xibaaru jàmm bi, tey wéral jarag
yi.
7 Bi Erodd boroom diiwaanu Galile
déggee li Yeesu ak ay taalibeem doon def
lépp, mu jaaxle, ndaxte amoon na, ñu
doon wax ci mbiri Yeesu naan: «Yaxya
moo dekki.»
8 Am it ñuy wax naan: Ilyaas moo délsi.
Ñeneen naan: «Kenn ci yonent yu jëkk
yaa dekki.»
9 Waaye Erodd ne: «Yaxya, man mii
maa dagglu boppam. Kon kii ma dégg
ay jalooreem, mooy kan?» Noonu mu koy
fexee gis.

Yeesu bareel na ay mburu

10 Bi ndaw ya délsee, ñu nettali Yeesu
la ñu defoon lépp. Noonu mu yóbbaale
leen, ñu sore nit ñi, jëm ca dëkk bu ñuy
wax Betsayda.
11 Bi ko nit ña yégee, ñu toppi ko. Yeesu
teeru leen, di leen wax ci mbirum nguuru
Yàlla, te di wéral ñi ko aajowoo.
12 Ca ngoon sa fukki taalibe ya ak ñaar
ñëw ci Yeesu ne ko: «Yiwil mbooloo mi,
ñu dugg ci dëkk yi ak àll bi ko wër, ngir
am lu ñu lekk ak fu ñu fanaan, ndaxte fii
àllub neen la.»
13 Waaye Yeesu ne leen: «Joxleen leen
lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Amunu lu dul
juróomi mburu ak ñaari jën. Xanaa ndax
nu dem jëndal mbooloo mii lu ñu lekk?»
14 Ndaxte lu wara mat juróomi junniy
góor a nga fa teewoon. Yeesu ne taalibe
ya: «Neeleen mbooloo mi ñu toog def ay
géewi juróom fukki nit.»
15 Taalibe ya def ko, toogloo nit ña.
16 Bi loolu amee Yeesu jël juróomi
mburu yi ak ñaari jën yi, xool ci kaw,
gërëm Yàlla, ba noppi mu damm leen, jox
taalibe yi, ngir ñu séddale ko mbooloo mi.
17 Noonu ñépp lekk ba suur. Bi ñu
dajalee desit ya, ñu feesal fukki pañe ak
ñaar.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

18 Benn bés Yeesu beddeeku mbooloo
ma, di ñaan; taalibe yi nekk ci wetam.
Mu laaj leen ne: «Nit ñi, ku ñu wax ne
moom laa?»
19 Ñu ne ko: «Am na ñu naan, yaa di
Yaxya; ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des ne
yaay kenn ci yonent yu jëkk yaa dekki.»
20 Yeesu ne leen: «Yéen nag ku ngeen ne
moom laa?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi,
bi Yàlla yónni.»
21 Noonu Yeesu daldi leen dénk, tere
leen ñu wax ko kenn,
22 teg ca ne: «Doomu nit ki war na sonn
lu bare; sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ca
ñetteelu fan ba.»
23 Noonu Yeesu ne leen ñoom ñépp:
«Ku bëgga aw ci samay tànk, na bàyyi
boppam, gàddu bés bu nekk bant, bi ñu
ko wara daaj, doora topp ci man.
24 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale
sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk
sa bakkan ngir man, dinga ko jotaat.
25 Ndaxte moom àddina sépp, lu muy
jariñ nit, su fekkee ne dafay ñàkk
bakkanam walla mu loru?
26 Ku ma rusa faral, te nanguwul samay
wax, Doomu nit ki dina la rusa xam, bés
bu ñëwee ci ndamam ak ci ndamu Baay
bi ak lu malaaka yu sell yi.
27 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am
na ñi fi taxaw ñoo xam ne duñu dee te
gisuñu nguuru Yàlla gi.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

28 Bi ñu ca tegee luy tollook ayu-bés
gannaaw bi Yeesu waxee loolu, mu ànd
ak Piyeer, Yowaana ak Saag, yéeg ca kaw
tund wa ngir ñaan.
29 Bi muy ñaan, xar kanamam daldi
soppiku, ay yéreem weex tàll bay melax.
30 Am ñaari nit di waxtaan ak moom,
muy yonenti Yàlla Musaa ak Ilyaas.
31 Ñoo feeñ ci ndamu Yàlla, di waxtaane
ci demug Yeesu, gi muy àggalee yenam ci
Yerusalem.
32 Fekk Piyeer ak ñi mu àndal doon
gëmméentu, waaye bi ñu yewwoo bu

baax, ñu gis ndamu Yeesu, ak ñaari nit
ñu taxaw ci wetam.
33 Bi nit ñooñu di sore Yeesu, Piyeer ne
ko: «Kilifa gi, bég nanu ci sunu teew fii;
nanu defar ñetti mbaar, benn yaw, benn
Musaa ak benn Ilyaas.» Fekk xamul la mu
doon wax.
34 Bi mu koy wax, niir ñëw muur leen,
taalibe yi daldi tiit, bi leen niir wa ëmbee.
35 Noonu baat jibe ca niir wa naan: «Kii
mooy sama Doom ji ma fal; dégluleen
ko.»
36 Bi baat ba waxee ba noppi, Yeesu
rekk des fa. Taalibe ya noppi, baña nettali
kenn ca jamono jooja la ñu gisoon.

Yeesu faj na ku rab jàpp

37 Ca suba sa Yeesu ak taalibe ya wàcce
ca tund wa, mbooloo mu bare ñëw, di ko
gatandu.
38 Nit xaacu ci biir mbooloo mi naan:
«Kilifa gi, maa ngi lay ñaan, nga seet
sama doom, ndaxte moom kepp laa am.
39 Léeg-léeg rab jàpp ko, mu daldi
yuuxu ca saa sa, rab wi di ko sayloo,
gémmiñ gi di fuur. Du faral di génn ci
moom te dina ko sonal.
40 Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko,
waaye manuñu ko.»
41 Yeesu ne leen: «Yéen niti jamono jii,
yéen ñi gëmadi te dëng, ba kañ laa wara
nekk ak yéen te di leen muñal? Indil ma
sa doom.»
42 Bi xale biy agsi, rab wi di ko daaneel
ci suuf, muy say. Waaye Yeesu daldi gëdd
rab wa, wéral xale ba, daldi ko delloo
baayam.
43 Ku nekk waaru na ndax màggug
Yàlla.
Bi ñuy yéemu ci li mu doon def, Yeesu
ne taalibeem ya:
44 «Dégluleen bu baax lii ma leen di
wax: dinañu jébbal Doomu nit ki ci loxoy
nit ñi.»
45 Waaye taalibe ya xamuñu kàddu
googu. Yàlla dafa leen nëbb li muy tekki,
ba ñu bañ koo xam, te ñemewuñu koo
laaj Yeesu.

Kan moo gëna màgg?

46 Werante am ci biir taalibe yi, ñuy
laajante kan moo gëna màgg ci ñoom.
47 Yeesu mi xam seen xalaat, jël ab xale,
teg ci wetam ne leen:
48 «Ku nangu xale bii ci sama tur, man
mii nga nangu; te ku ma nangu, nangu
nga ki ma yónni; ndaxte ki gëna woyof ci
yéen ñépp, kooku moo gëna màgg.»
49 Bi loolu amee Yowaana jël kàddu gi
ne: «Kilifa gi, danoo gis nit kuy dàq ay
rab ci sa tur, nu tere ko ko, ndaxte bokkul
ci nun.»
50 Waaye Yeesu ne ko: «Buleen ko tere,
ndaxte ku la sotul, far na ak yaw.»

Bañ nañoo nangu Yeesu ca Samari

51 Bi jamono ji jegeñsee, ji Yeesu waree
jóge àddina dem asamaan, mu sigiñu ci
dem Yerusalem.
52 Noonu mu yebal ay ndaw, ñu jiitu ko.
Ñu dem nag, dugg ci ab dëkk ci diiwaanu
Samari, ngir wutal ko fa fu mu dal.
53 Waaye waa dëkk ba nanguwuñu ko,
ndaxte mi ngi jublu woon Yerusalem.
54 Bi taalibe yi tudd Saag ak Yowaana
gisee loolu, ñu ne: «Boroom bi, ndax
dangaa bëgg nu ne, na sawaras asamaan
dal ci seen kaw, faagaagal leen?»
55 Waaye Yeesu walbatiku, yedd taalibe
ya,
56 ba noppi ñu daldi dem wuti beneen
dëkk.

Ki bëgga topp Yeesu warula geestu gannaawam

57 Bi ñuy dem, am ci yoon wi ku ne
Yeesu: «Dinaa la topp fépp foo jëm.»
58 Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am nañu
seeni kàmb, te picci asamaan am nañu
ay tàgg, waaye Doomu nit ki amul fu mu
noppal boppam.»
59 Yeesu ne keneen: «Toppal ci man.»
Waaye kooku ne ko: «Sang bi, may ma,
ma jëkka dem suuli sama baay.»
60 Mu ne ko: «Bàyyil ñi dee, ñu suul
seeni néew. Yaw demal, yégle nguuru
Yàlla.»
61 Keneen ne ko: «Sang bi, dinaa la
topp, waaye may ma, ma jëkka tàgguji
sama waa kër.»
62 Yeesu ne ko: «Kuy ji, di geestu,
yeyoowula liggéey ci nguuru Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar

1 Gannaaw loolu Boroom bi tànn na
yeneen juróom ñaar fukki taalibe ak
ñaar, yebal leen, ñu ànd ñaar ak ñaar,
jiituji ko ca dëkk yépp ak ca bérab yépp,
ya mu naroona dem moom ci boppam.
2 Mu ne leen: «Ngóob mi yaatu
na, waaye liggéeykat yi barewuñu.
Ñaanleen nag Boroom ngóob mi, mu
yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam.
3 Demleen! Maa ngi leen di yónni, mel
ni ay mbote ci biir ay bukki.
4 Buleen yor xaalis walla mbuus walla
ay dàll. Buleen nuyu kenn ci yoon wi.
5 «Kër gu ngeen mana dugg, nangeen
jëkk ne: “Na jàmm wàcc ci kër gi.”
6 Bu fa nitu jàmm nekkee, seen yéene
dina ko indil jàmm. Lu ko moy, seen
yéene dina délsi ci yéen.
7 Dal-leen ca kër googa, tey lekk ak a
naan lu ñu leen di jox, ndaxte liggéeykat
yelloo na jot peyam. Buleen dem nag kër
ak kër.
8 «Dëkk bu ngeen mana dugg, te waa
dëkk ba teeru leen, lu ñu leen jox,
lekkleen ko.
9 Nangeen wéral jaragi dëkk ba, te
ngeen ne leen: “Nguuru Yàlla jegesi na
leen.”
10 Waaye bu ngeen duggee ci dëkk te
teeruwuñu leen, demleen ca mbedd ya te
ne leen:
11 “Seen pëndu dëkk, bi taq ci sunuy
tànk sax, noo ngi koy faxas, ngir seede
leen seen réer. Waaye nag xamleen ne
nguuru Yàlla jegesi na.”
12 Maa ngi leen koy wax, bu bés baa,
waa Sodom ñooy tane dëkk boobu.
13 «Dingeen torox, yéen waa Korasin
ak waa Betsayda, ndaxte kéemaan yi ma
def ci yéen, bu ñu leen defoon ci dëkku
Tir walla ci dëkku Sidon, kon tuub nañu
seeni bàkkaar bu yàgg, xëppoo dóom, sol
saaku.
14 Moona ca bés pénc ba, Tir ak Sidon
ñoo leen di tane.
15 Te yaw dëkku Kapernawum, ndax
dees na la yékkati bu kawe? Déedéet,
dees na la daane bu suufe.
16 «Ku leen déglu, déglu na ma; ku leen
bañ, bañ na ma. Te ku ma bañ, bañ na ki
ma yónni.»
17 Juróom ñaar fukki taalibe yi ak ñaar
délsi, fees ak mbég te naan: «Boroom bi,
rab yi sax déggal nañu nu ndax sa tur.»
18 Yeesu ne leen: «Maa ngi doon séen
Seytaane wàcce asamaan ni sawaras
melax.
19 Gis ngeen, jox naa leen sañ-sañu joggi
ci jaan yi ak ci jiit yi, daan dooley bañaale
bi, te dara du leen mana gaañ.
20 Moona li leen rab yi déggal, bumu
tax ngeen bég, waaye bégleen ndax li ñu
bind seen tur ci asamaan.»
21 Ca saa soosu Xel mu Sell mi feesal
Yeesu ak mbég, mu daldi ne: «Yaw Baay,
Boroom asamaan ak suuf, maa ngi lay
sant ci li nga nëbb yëf yii ñi am xam-
xam ak ñi am xel, te xamal leen gone yi.
Waaw, Baay, ndaxte looloo la neex.»
22 Yeesu teg ca ne: «Sama Baay jébbal
na ma lépp, te kenn manula xam, man
Doom ji, maay kan, ku dul Baay bi; kenn
manula xam it kan mooy Baay bi, ku dul
man Doom ji, ak ku ma ko bëgga xamal.»
23 Gannaaw bi mu waxee loolu, Yeesu
walbatiku ca taalibe ya ne leen ñoom
rekk: «Ñi seeni bët di gis li ngeen di gis,
am nañu mbég.
24 Ndaxte maa ngi leen koy wax, yonent
yu bare ak buur yu bare bëggoon nañoo
gis li ngeen di gis, waaye gisuñu ko, te
dégg li ngeen di dégg, waaye dégguñu
ko.»

Nit ku baax ku dëkk Samari

25 Noonu benn xutbakat daldi jóg, ngir
fexee fiir Yeesu ne ko: «Kilifa gi, lan laa
wara def, ba am dund gu dul jeex?»
26 Yeesu ne ko: «Lu ñu bind ci yoonu
Musaa? Lan nga ciy jàng?»
27 Nit ka ne ko: «“Nanga bëgg Yàlla
sa Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan
bépp, sa kàttan gépp ak sa xel mépp,” te
it: “Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge
sa bopp.”»
28 Yeesu ne ko nag: «Li nga wax dëgg la.
Boo defee loolu, dinga dund ba fàww.»
29 Waaye xutbakat ba bëggoona am aw
lay, ne Yeesu: «Kan mooy sama moroom
nag?»

30 Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit ku jóge
woon Yerusalem, jëm Yeriko. Ay sàcc
dogale ko, futti ko, dóor ko ba muy bëgga
dee, dem bàyyi ko fa.
31 Faf ab sarxalkat jaar ca yoon wa, séen
nit ka, teggi.
32 Benn waay it bu soqikoo ci giiru Lewi,
aw ca bérab booba, séen waa ja, teggi.
33 Waaye benn waay bu dëkk Samari bu
doon tukki, ñëw ba jege waa ja, gis ko,
yërëm ko.
34 Noonu mu ñëw, sotti diw ak biiñ
ca gaañu-gaañu ya, lëmës ko. Gannaaw
loolu mu teg ko ci mbaamam, yóbbu ko ci
fanaanukaay, di ko topptoo.
35 Bi bët setee, mu génne ñaari poseti
xaalis*, jox ko boroom kër ga ne ko:
“Nanga topptoo nit kooku. Bés bu ma fi
jaaraatee, dinaa la fey, man ci sama bopp,
lépp loo ci dolli ci xaalis.”»
36 Yeesu teg ca ne: «Lu ciy sa xalaat?
Kan ci ñett ñooñu moo jëfe ni kuy jëf
jëme ci moroomam, ba ñu gisee nit, ka
sàcc ya dogale woon?»
37 Xutbakat ba ne ko: «Xanaa ki ko won
yërmandeem.» Yeesu ne ko nag: «Demal
tey def ni moom.»

Màrt ak Maryaama teeru nañu Yeesu

38 Bi Yeesu ak ay taalibeem nekkee ci
yoon wi, mu dugg ci benn dëkk, fekk fa
jigéen ju tudd Màrt, ganale ko.
39 Màrt nag amoon rakk ju tudd
Maryaama, ma nga toog ci tànki Boroom
bi, di déglu ay kàddoom.
40 Fekk Màrt jàpp lool ca waañ wa.
Noonu mu ñëw ci wetu Yeesu ne ko:
«Boroom bi, doo ci wax dara, boo gisee
sama rakk ji bàyyi ma ak liggéey bi yépp?
Ne ko mu jàpple ma.»
41 Boroom bi ne ko: «Màrt, Màrt, yu
baree ngi fees sa xol, nga am ay téq-téq
ndax loolu.
42 Moona de, lenn rekk a am solo.
Maryaama dafa tànn cér bi gën, te kenn
du ko nangu ci moom.»

11

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

1 Am bés Yeesu di ñaan ci benn bérab.
Bi mu noppee, kenn ci taalibeem yi ne
ko: «Boroom bi, jàngal nu, nan lanu wara
ñaane, ni ko Yaxya jàngle ay taalibeem.»
2 Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee ñaan,
nangeen ne:
Baay, yal na sa tur di lu ñu sellal,
yal na sa nguur ñëw.
3 Yal nanga nu may bés bu nekk lu nu
dunde.
4 Yal nanga nu baal sunuy bàkkaar,
ndaxte nun itam danuy baal ñépp ñi nu
tooñ.
Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu.»
5 Yeesu teg ca ne leen: «Mi ngi mel ni,
nga dem seeti sa xarit ci xaaju guddi ne
ko: “Xarit, lebal ma ñetti mburu.
6 Dafa am sama xarit bu ma ganesi, te
awma dara lu ma ko jox.”
7 «Waaye kooku nekk ci biir néegam,
dina ko ne: “Bu ma lakkal, tëj naa bunt bi
ba noppi te tëdd naa maak sama njaboot;
manumaa jóg di la jox dara.”
8 Maa ngi leen koy wax, su jógul jox ko
li muy laaj ndax li ñu xaritoo it, ndax la
kee ñàkk jom dina tax mu jox ko lépp li
mu soxla.
9 Moo tax ma ne, ñaanleen, ñu may
leen; seetleen, te dingeen gis; fëggleen,
ñu ubbil leen.
10 Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am;
kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la.
11 Bu la sa doom ñaanee jën, yaw miy
baayam, ndax dinga ko baña jox jën, jox
ko jaan?
12 Walla mu ñaan la nen, nga jox ko jiit?
13 Ndegam yéen ñi bon yéena mana
jox seeni gone lu baax, astamaak Baay bi
nekk ci kaw dina jox Xel mu Sell mi ñi ko
koy ñaan!»

Yeesu ak Beelsebul

14 Am bés Yeesu dàq rab wu luu. Naka
la rab wa génn, luu ba daldi wax, ba
mbooloo may yéemu.
15 Waaye am ca mbooloo ma ay nit, ñu
doon wax naan: «Ci kàttanu Beelsebul,
buuru rab yi, lay dàqe rab yi.»
16 Am ñeneen ñu fexe koo fiir, ba laaj ko
kéemaan gu jóge ci asamaan tey firndeel
yónnentam.

* **10:35** Maanaam ñaari denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

17 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen:
«Réew mu xeex boppam tas, kër gu xeex
boppam gent.
18 Te it bu Seytaane xeexee boppam,
naka la nguuram di mana yàgge? Damay
wax loolu, ndaxte nee ngeen, damay dàq
rab jaarale ko ci kàttanu Beelsebul.
19 Te it bu fekkee ne man damay dàq
ay rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe
nag ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon
ñoo leen di àtte.
20 Waaye bu fekkee ne ci baaraamu
Yàlla laay dàqe rab, kon nguuru Yàlla agsi
na ba ci yéen.
21 «Su nit ku bare doole gànnaayoo, di
wottu këram, alalam dina raw.
22 Waaye bu ku ko ëpp doole ñëwee,
daan ko, dafay nangu gànnaay ya mu
yaakaaroon, ba noppi séddale alal ja.
23 Ku farul ak man, yaa ngi may xeex,
ku dajalewul ak man, yaa ngi tasaare.
24 «Boo xamee ne rab, wa jàppoon nit,
génn na ci moom, day wër ay bérab yu
wow, di wut fu mu noppaloo, waaye du ko
gis. Noonu da naan: "Naa dellu ca sama
kër, ga ma jóge."
25 Bu ñëwee nag, mu fekk këram, ñu
bale ko, defar ko ba lépp jekk.
26 Bu ko gisee nag, mu dem wooyi
yeneen juróom ñaari rab yu ko gëna
soxor. Ñu dugg, sanc fa; ba tax mujug nit
kooku mooy yées njàlbéenam.»
27 Bi Yeesu di wax loolu, jenn jigéen
yékkati baatam ca biir mbooloo ma ne:
«Céy jigéen ji la ëmb te nàmpal la moo
barkeel!»
28 Waaye Yeesu ne ko: «Neel kay, ki
barkeel mooy kiy déglu kàddug Yàlla te
di ko topp.»

Firndeg yonent Yàlla Yunus

29 Naka la mbooloo may gëna takku,
Yeesu ne: «Niti jamono jii dañoo bon.
Ñu ngi laaj firnde, waaye duñu jot genn
firnde gu dul firndeg Yunus.
30 Ndaxte ni Yunus nekke woon firnde
ci waa dëkku Niniw, noonu la Doomu nit
kiy nekke firnde ci niti jamono jii.
31 Keroog bés pénc buur bu jigéen, ba
dëkkoon ca sudd, dina jógandoo ak niti
jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jóge
ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu
Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi.
32 Te it ca bés pénc, waa dëkku Niniw
dinañu jógandoo ak niti jamono jii, yey
leen, ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub
nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi
fii.

Léebu làmp bi

33 «Kenn du taal làmp, ba noppi di ko
dugal cig kàmb, walla di ci këpp leget.
Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg.
34 Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët
wéree, kon sa yaram wépp leer. Waaye
bu sa bët woppee, kon sa yaram wépp
lëndëm.
35 Moytul ndax leer gi nekk ci yaw du
lëndëm.
36 Kon bu sa yaram wépp nekkee ci leer
te amul genn wet gu laal ci lëndëm, dina
leer nàññ, mel ni leeraayu làmp ne ràyy
ci sa kaw.»

Yeesu yedd na Farisen yi ak xutbakat yi

37 Bi Yeesu waxee ba noppi, benn
Farisen wax ko, mu ñëw lekke këram.
Yeesu dugg ca kër ga, toog ca lekkukaay
ba.
38 Farisen bi nag daldi jaaxle, bi mu
gisee ne Yeesu raxasuwul, laata muy lekk.
39 Noonu Boroom bi ne ko: «Waaw,
yéen Farisen yi, yéena ngi setal bitib kaas
bi ak ndab li, waaye ci biir dangeena fees
ak càcc ak mbon!
40 Yéena ñàkk xel! Xanaa du ki defar
biti moo defar biir itam?
41 Sarxeleen li nekk ci biir te seen lépp
dina sell.
42 Yéen Farisen yi dingeen torox!
Ndaxte yéena ngi sàkk asaka ci naana
ak ru ak léjum bu nekk, waaye sàggane
ngeen njubte ak mbëggeel ci Yàlla. Loolu
ngeen wara def, waxuma nag ngeen
sàggane la ca des.
43 Yéen Farisen yi, dingeen torox!
Ndaxte ca jàngu ya, toogu ya féete kanam
ngeen di taamu te bëgg ñépp di leen
nuyoo ñaari loxo ca pénc ma.
44 Dingeen torox, ndaxte dangeena mel
ni ay bàmmeel yu raaf, ba nit ñi di ci dox
te teyuñu ko.»

45 Kenn ci xutbakat yi ne ca tonn ne:
«Kilifa gi, boo waxee loolu, yaa ngi nuy
xas, nun itam.»
46 Noonu Yeesu neeti leen: «Yéen itam
xutbakat yi, dingeen torox! Ndaxte dan-
geen di sëf nit ñi say yu diis, waaye
dungeen nangoo laal sëf bi sax ak seen
cati baaraam.
47 Dingeen torox, ndaxte yéena ngi
tabax xabruy yonent, yi seeni maam
reyoon.
48 Dangeen di seede noonu ne ànd
ngeen ak li seen maam defoon, ndaxte
ñoo rey yonent yi, yéen ngeen tabax
xabru yi.
49 Looloo tax Yàlla mi xam lépp ne:
“Dinaa leen yónnee ay yonent ak ay
ndaw. Ñenn ñi dinañu leen fitnaal, rey
leen.”
50 Kon nag Yàlla dina mbugal niti ja-
mono jii ndax dereti yonent yi ñu tuur,
ba àddina sosoo ak léegi,
51 la dale ca Abel ba ci Sakari, moom
mi ñu rey ci diggante sarxalukaay bi ak
bérab bu sell bi. Waaw, maa ngi leen
koy wax, Yàlla dina mbugal niti jamono
jii ndax loolu.
52 Yéen xutbakat yi, dingeen torox,
ndaxte yéena yóbbu caabiy xam-xam;
dugguleen ci, te ku ci bëgga dugg, ngeen
tere ko ko.»
53 Bi Yeesu génnee bérab boobu,
Farisen ya ak xutbakat ya ëmbal ko mer
te di ko seetlu ci fànn gu nekk,
54 di ko yeeru, bëgga këf waxam bu
awul yoon.

12

Yeesu artu na taalibeem yi cig naaféq

1 Gannaaw loolu, naka la mbooloo ma
dajaloo ba mat ay junniy junniy nit, di
tancante, Yeesu tàmbalee wax jëmale
ca taalibeem ya ne leen: «Moytuleen
lawiiru Farisen ya, li di naaféq.
2 Amul dara lu nëbbu lu ñu warula
biral, mbaa lu kumpa lu ñu warula siiwal.
3 Looloo tax lu ngeen wax ci biir
lëndëm, dees na ko dégg ci leer. Lu ngeen
déey nit ci biir néeg, dees na ko yégle ci
kaw taax yi.
4 «Maa ngi leen koy wax, samay xarit,
buleen ragal ñu mana rey yaram, ba
noppi dootuñu mana def dara.
5 Dinaa leen wax nag ki ngeen wara
ragal: ragal-leen ki nga xam ne bu reyee
ba noppi, am sañ-sañu sànni ca sawara.
Waaw, maa ngi leen koy wax, ragal-leen
kooku.
6 Juróomi picci ramatu, ndax duñu
ko jaay ci ñaari dërëm? Moona Yàlla
fàttewul benn ci ñoom.
7 Seen kawari bopp sax waññees na
leen. Kon buleen ragal dara, yéena gën
ndiiraanu ramatu.
8 «Te maa ngi leen koy wax, képp ku ma
nangu ci kanam nit ñi, Doomu nit ki dina
la nangu ci kanam malaakay Yàlla yi.
9 Waaye ku ma gàntu ci kanam nit ñi,
dinañu la gàntu ci kanam malaakay Yàlla
yi.
10 Ku sosal Doomu nit ki, dinañu la baal,
waaye kuy sosal Xel mu Sell mi, duñu la
ko baal.
11 «Bu ñu leen yóbboo ca jàngu ya, ca
kanam kilifa ya ak àttekat ya, buleen am
xel ñaar ci li ngeen wara tontu ak nan
ngeen wara tontoo, walla lu ngeen wara
wax,
12 ndaxte Xel mu Sell mi dina leen
xamal ca waxtu woowa li ngeen wara
wax.»

Léebu nit ku ñàkk xel ki

13 Am ca mbooloo ma ku ne Yeesu:
«Kilifa gi, joxal ndigal sama mag, mu sédd
ma ci sunu ndono.»
14 Yeesu ne ko: «Sama waay, kan moo
ma fal àttekat ci seen kaw, walla mu teg
ma fi, ma di leen séddaleel seen alal?»
15 Noonu mu ne leen ñoom ñépp:
«Moytuleen bëgge, ndaxte bakkanu nit
ajuwul ci alalam, ak lu mu baree bare.»
16 Noonu mu dégtal leen wii léeb ne:
«Dafa amoon waa ju bare alal, te ay
toolam nangu lool,
17 muy werante ci xelam naan: “Nu ma
wara def? Ndaxte amatuma fu ma dajale
sama ngóob mi.”
18 Noonu mu ne: “Nii laay def: daaneel
sama sàq yi, defaraat yu gëna réy, ba man
cee dajale sama dugub ji ak sama am-am
bépp.

19 Te dinaa kañ sama bopp ne: ‘Yaw mii,
am nga alal ju bare ju mana dem ay ati at;
noppalal sa yaram, di lekk, di naan, tey
bég.’ ”
20 Waaye Yàlla ne ko: “Ñàkk xel! Gud-
dig tey, dees na jël sa bakkan. Kon li nga
dajale lépp, ku koy moom?”
21 «Kiy dajale alal ngir boppam nag te
amul dara ca kanam Yàlla, lu mel nii moo
lay dal.»

Wóolu Yàlla

22 Noonu Yeesu daldi ne taalibeem yi:
«Loolu moo tax maa ngi leen koy wax,
buleen seen bakkan jaaxal, ci lu ngeen
wara lekk. Buleen jaaxle it ngir seen
yaram ci lu ngeen wara sol,
23 ndaxte bakkan moo gën lekk, te
yaram a gën koddaay.
24 Seetleen baaxoñ yi: duñu ji, duñu
góob, amuñu dencukaay, amuñu sàq,
teewul Yàllaa ngi leen di dundal. Céy ni
ngeen ëppe maana picc yi!
25 Ana kan ci yéen ci kaw njaaxleem,
moo mana yokk waxtu ci àppam?
26 Su fekkee lu tuuti loolu rekk man-
uleen koo def, kon lu tax ngeen di jaaxle
ci li ci des?
27 «Seetleen ni tóor-tóori ñax mi di
saxe. Duñu liggéey, duñu ëcc, waaye
maa ngi leen di wax ne Suleymaan sax ci
ndamam soluwul woon ni benn ci ñoom.
28 Yéen ñi néew ngëm! Bu Yàlla woddee
nii ñaxum tool yi, miy sax tey, te bu subaa
ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna
wodd?
29 Buleen di wut lu ngeen di lekk walla
lu ngeen di naan; te buleen ci jaaxle.
30 Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo
koy wut. Te seen Baay xam na ne soxla
ngeen ko.
31 Waaye wutleen nguuram, te loolu
lépp dina leen ko ci dollil.
32 «Buleen ragal dara, yéen coggal ju
ndaw ji, ndaxte dafa soob seen Baay, mu
jagleel leen nguuram.
33 Jaayleen seen alal, sarxe ko, ngir
sàkku ay mbuusi xaalis yu dul bënn,
maanaam alal ju dul jeex ca laaxira; foofa
sàcc du ko jege te max du ko yàq.
34 Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol
nekk itam.

Farlu gi

35 «Takkuleen bu dëgër te bàyyi làmp
yi tàkk.
36 Mel-leen ni ay surga yuy xaar seen
njaatige buy jóge ca céet ga, ndax bu
fëggee bunt ba, ñu ubbil ko ca saa sa.
37 Surga yooyee seen njaatige fekkul
ñuy nelaw, ba mu agsee, ñoo gëna yeyoo
ngërëm. Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
njaatige bi dina sol yérey waañ, wax leen
ñu toog lekk, ba noppi indil leen ñam wi.
38 Su fekkee seen njaatige ci xaaju guddi
lay ñëw sax, walla bu suuf seddee, te fekk
leen noonu, surga yooyu ñoo gëna yeyoo
ngërëm.
39 Waaye xamleen lii: bu boroom kër gi
xamoon ban waxtu la sàcc bi di ñëw, du
ko bàyyi, mu toj këram.
40 Yéen itam taxawleen jonn, ndaxte
Doomu nit ki dina ñëw ci waxtu wu ngeen
ko séenuwul.»
41 Piyeer ne Yeesu: «Boroom bi, ndax
dangay dégtal léeb wii ngir nun rekk
walla ngir mbooloo mépp?»
42 Boroom bi ne ko: «Kan moo nekk
surga bu takku te teey, bu njaatigeem teg
ci waa kër gi, ngir mu leen di dundal ci
jamono ji?
43 Bu njaatigeem ñëwee te gis mu def
noonu, surga boobu dina am ngërëm.
44 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
njaatige bi dina ko teg ci alalam jépp.
45 Waaye su fekkee surga ba da ne ci
xelam: “Sama njaatige day yéexa ñëw,”
ba tax mu tàmbalee dóor surga ya ca des
ak mbindaan ya, di lekk te di naan, di
màndi,
46 kon njaatige ba dina ñëw ci bés bu
mu ko séenuwul ak waxtu wu mu xamul.
Dina ko dóor ay dóor yu metti, jox ko
añub ñi gëmul Yàlla.
47 «Surga bi xam bëgg-bëggu
njaatigeem, te waajul mbaa mu takku def
ko, dinañu ko dóor dóor yu metti.
48 Waaye surga bi xamul bëgg-bëggu
njaatigeem, te def lu yelloo ay dóor,
dinañu ko dóor dóor yu néew. Ku ñu jox
lu bare dees na la feyeeku lu bare. Ku ñu
dénk lu bare, dees na la laajaat lu ko ëpp.

Jàmm walla féewaloo ci biir nit ñi

49 «Damaa ñëw ngir indi sawara si ci àddina, te bëgg naa xaat taal bi tàkk.
50 Fàww ñu sóob ma ci metit, te ba looluy mat, duma noppalu.
51 Ndax dangeena xalaat ne damaa ñëw ngir indi jàmm ci àddina? Déedéet. Maa ngi leen koy wax, damaa ñëw ngir indi féewaloo.
52 Gannaaw-si-tey, bu juróomi nit bokkee genn kër, dinañu féewaloo. Ñett dinañu féewaloo ak ñaar ñi ci des, ñaar ñi féewaloo ak ñett ñooñu.
53 Baay dina féewaloo ak doom, doom ak baayam. Ndey dina féewaloo ak doomam ju jigéen; doom ju jigéen ji ak ndeyam. Goro dina féewaloo ak soxnas doomam; soxnas nit ak goroom.»

Lan mooy jamonoy tey jii

54 Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu ngeen gisee mu xiin ci sowu, dangeen naan ca saa sa: “Dina taw,” te mooy am.
55 Te bu ngeen yégee ngelaw liy uppe sudd, ngeen ne: “Dina tàng tàngaay wu metti,” te mooy am.
56 Naaféq yi ngeen doon! Man ngeena ràññee melow asamaan ak suuf, waaye lu tax manuleena ràññee li jamonoy léegi ji di tekki?
57 «Lu tax it dungeen àtteel seen bopp liy jëf ju jub?
58 Bu la nit jiiñee dara, ba ngeen ànd di dem ca àttekat ba, nanga fexee juboo ak moom ci yoon wi. Lu ko moy, dina la yóbbu ci yoon, yoon jébbal la ca loxoy alkaati ba, mu tëj la.
59 Maa ngi la koy wax, doo génn foofa mukk te feyuloo fiftin bi ci mujj.»

13

Ku tuubul bàkkaaram, sànku

1 Ca jamono jooju ay nit ñëw ca Yeesu, nettali mbirum waa Galile, ya Pilaat reylu woon, jaxase seen deret ak dereti mala, yi ñu rendi woon, jébbal leen Yàlla.
2 Mu ne leen: «Mbaa du dangeena xalaat ne, waa Galile yooyu dañoo gëna nekk bàkkaarkat ña ca des, ndax coono bi ñu daj?
3 Maa ngi leen di wax ne du dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar, dingeen sànku noonu, yéen ñépp itam.
4 Te fukki nit ak juróom ñett ñooñu dee, bi taaxum kaw ma ca goxu Silowe daanoo ci seen kaw, ndax dangeena yaakaar ne ñoo gëna nekk ay tooñkat ñeneen ñi dëkk Yerusalem yépp?
5 Maa ngi leen di wax ne du dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar, dingeen sànku noonu, yéen ñépp itam.»
6 Noonu mu daldi leen wax léeb wii: «Nit amoon na ci toolam garab gu ñu naan figg. Benn bés mu ñëw di ko raas-si, fekku fa benn doom.
7 Noonu mu ne surga ba: “Ñetti at a ngii may ñëw di raas-si garab gii te duma ci fekk dara. Gor ko. Lu tax muy xatal tool bi?”
8 Surga ba ne ko: “Sang bi, bàyyiwaat ko fi at mii. Dinaa wàqi taat wi, def ci tos.
9 Xëy na dina meññi. Bu ko deful, nga gor ko.”»

Yeesu faj na jigéen ju xuuge ci bésub noflaay bi

10 Benn bésub noflaay Yeesoo ngi doon jàngle ci ab jàngu.
11 Amoon na fa jigéen ju rab jàppoon, ba feebarloo ko lu wara mat fukki at ak juróom ñett; dafa xuuge woon te manul woona siggi dara.
12 Bi ko Yeesu gisee, mu woo ko ne ko: «Soxna si, sa feebar deñ na.»
13 Noonu mu teg ko ay loxoom, soxna sa siggi ca saa sa, di màggal Yàlla.
14 Waaye njiitu jàngu ba mer, ndax li Yeesu fajoon nit ca bésub noflaay ba, mu ne mbooloo ma: «Am na juróom benni fan yu nit ñi wara liggéey. Kon war ngeena ñëw faju ci bés yooyu, waaye du ci bésub noflaay bi.»
15 Boroom bi ne ko: «Naaféq yi! Ndax bésub noflaay bi, kenn ku nekk ci yéen du yiwee ca gétt ga yëkkam walla mbaamam ngir wëggi ko?
16 Jigéen jii nag bokk ci askanu Ibraayma te Seytaane tënk ko fukki at ak juróom ñett, ndax kenn waru koo yiwi ci bésub noflaay bi?»

17 Naka la wax loolu, noonam yépp
daldi rus, waaye mbooloo mi di bég ci jëf
yu yéeme, yi mu doon def yépp.

Léebu doomu fuddën gi

18 Noonu Yeesu neeti: «Lan la ngu-
uru Yàlla di nirool? Lan laa ko mana
méngaleel?
19 Mi ngi mel ni doomu fuddën gu nit
jël, ji ko ci toolam. Mu sax, nekk garab,
ba picci asamaan ñëw, tàgg ciy caram.»

Léebu lawiir bi

20 Mu neeti: «Lan laa mana méngaleek
nguuru Yàlla?
21 Mi ngi mel ni lawiir bu jigéen jël,
jaxase ko ak ñetti andaari fariñ, ba kera
tooyal bépp di funki.»

Bunt bu xat bi

22 Yeesoo ngi doon jaar ci ay dëkk
yu mag ak yu ndaw, di jàngle te jublu
Yerusalem.
23 Am ku ko ne: «Boroom bi, ndax ñiy
mucc ñu néew lay doon?» Yeesu ne leen:
24 «Defleen seen kem kàttan, ngir dugg
ci bunt bu xat bi, ndaxte maa ngi leen koy
wax, ñu bare dinañu jéema dugg, waaye
duñu ko man.
25 Jamono dina ñëw, ju boroom kër gi
di jóg, tëj buntam. Dingeen nekk ci biti
di fëgg naan: “Boroom bi, ubbil nu!” Mu
ne leen: “Xawma fu ngeen bokk.”
26 Bu ko defee ngeen naan: “Noo doon
bokk di lekk ak a naan, te jàngle nga ci
sunuy pénc.”
27 Mu ne leen: “Nee naa leen xawma
fu ngeen bokk. Yéen ñépp soreleen ma,
defkati lu bon yi!”
28 Foofa dingeen jooy, di yéyu, bu ngeen
gisee seeni maam Ibraayma, Isaaxa,
Yanqóoba ak yonent yépp ci nguuru
Yàlla, te ñu dàq leen ca biti.
29 Ay nit dinañu jóge penku ak sowu,
nor ak sudd, ñëw, bokk lekk ci ñam, yi
Yàlla di joxe ci nguuram.
30 Noonu ñenn ci ñi mujj ñooy jiituji; te
ci ñi jiitu, ñooy mujji.»

Dinañu yàq Yerusalem

31 Ca jamono jooja ay Farisen ñëw ca
Yeesu ne ko: «Jógeel fii, dem feneen,
ndaxte Erodd a ngi lay wuta rey.»
32 Noonu mu ne leen: «Demleen ne
bukki boobu ne ko: “Xoolal, maa ngi
dàq rab yi tey wéral nit ñi tey ak suba.
Ca ñetteelu fan ba, ma àgg fa ma Yàlla
jëmale.”
33 Waaye fàww ma dox sama itte tey,
suba ak gannaaw suba, ndaxte wareesula
reye ab yonent feneen fu dul Yerusalem.
34 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy rey
yonent yi, tey sànni ay doj ndaw yi, ba
ñu dee, aka maa bëggoona dajale say
doom, ni ginaar di uufe ay cuujam te
nanguwuleen!
35 Kon nag Yàlla dina bërgël seen kër.
Te maa ngi leen koy wax, dungeen ma
gisati, ba kera ngeen ne: “Yaw miy ñëw
ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!”»

14

Yeesu ca kërug Farisen

1 Benn bésub noflaay Yeesu dem ci këru
benn kilifag Farisen yi, ngir lekke fa. Nit
ñaa ngi ko doon xool bu baax.
2 Faf am ca kanamam nit ku feebaroon,
ay tànkam newi.
3 Yeesu yékkati baatam, ne xutbakat ya
ak Farisen ya: «Ndax jaadu na, nu faj ci
bésub noflaay bi?»
4 Waaye ñépp ne cell. Yeesu daldi laal
jarag ja, faj ko, ba noppi ne ko mu ñibbi.
5 Gannaaw loolu mu ne leen: «Ku sa
doom walla sa yëkk daanu ci teen, ndax
doo dem génneji ko ca saa sa, fekk sax
bésub noflaay la?»
6 Amuñu woon dara lu ñu ciy teg.
7 Yeesu gis ni gan yi doon tànne toogu
yu yiw yi, mu daldi leen wax léeb wii:
8 «Bu ñu la wooyee ci xewu céet, bul jël
toogu bu yiw. Man na am woo nañu it nit
ku la ëpp daraja.
9 Kon ki leen woo yéen ñaar ñépp man
na ñëw ci yaw ne la: “Joxal toogu bi nit
kii.” Noonu dinga rusa dem ca toogu bu
gannaawe ba.
10 Waaye bu ñu la wooyee, demal ca
toogu bu gannaawe ba. Bu ko defee ki la
woo, bu agsee ne la: “Sama xarit, àggal
ca kaw.” Loolu dina la sagal ci ñi nga
toogandool ci lekkukaay bi.

11 Ndaxte képp kuy yékkatiku dees na
la suufeel, te kuy suufeelu, ñu yékkati la.»
12 Noonu Yeesu ne ki ko woo woon lekk:
«Boo dee woote añ walla reer, bul woo
rekk say xarit, say doomi ndey, say bokk,
walla say dëkkandoo yu am alal. Lu ko
moy ñooñu itam dinañu la woo, fey la bor
bi.
13 Waaye boo dee woote lekk, wool
néew doole yi, làggi yi, lafañ yi ak gumba
yi.
14 Soo ko defee, dinga barkeel, ndaxte
duñu la ko mana fey, waaye dinga jot sag
pey, bés bi ñi jub di dekki.»

Léebu ñiy jégglu ci ngan gi

15 Bi mu déggee wax yooyu, kenn ca
gan ya ne Yeesu: «Kiy lekk ci ñam, yi Yàlla
di joxe ci nguuram, barkeel nga!»
16 Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit ku
togglu ay ñam, woo ay nit ñu bare.
17 Bi waxtuw lekk jotee mu yónni surga
ca ña muy ganale, fàttali leen: “Man
ngeena ñëw, ndaxte lépp sotti na léegi.”
18 «Waaye ñu tàmbali di jégglu ci ngan
gi ñoom ñépp. Ku jëkk ka ne ko: “Damaa
jënd tool léegi, te fàww ma dem seeti ko.
Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma.”
19 Keneen ne: “Damaa jënd léegi fukki
yëkk, te damay dem nii, jéem leena
beyloo ba xam. Maa ngi lay ñaan, nga
jéggal ma.”
20 Keneen ne ko: “Damay sooga takk
jabar, looloo tax duma mana ñëw.”
21 «Surga ba dellu ca njaatigeem nettali
ko loolu lépp. Noonu boroom kër ga mer,
daldi ne surga ba: “Demal gaaw ca pénc
ya ak ca mbedd ya ca dëkk ba, te indil ma
fii néew doole yi, ñu làggi ñi, gumba yi ak
lafañ yi.”
22 «Surga ba ñëwaat ne ko: “Sang bi,
def naa li nga ma sant, waaye bérab bi
feesul.”
23 Noonu njaatige ba ne ko: “Génnal
dëkk bi te dem ca yoon ya ak ca tool ya,
xiir nit ñi, ñu duggsi, ngir sama kër fees.
24 Maa ngi leen koy wax, ci ñi ma woo
woon ci sama reer bi, kenn du ci ñam.”»

Ab taalibe war na dëddu lépp, topp Yeesu

25 Am mbooloo yu réy yu toppoon ci
Yeesu, ba muy dem ca yoon wa. Mu
geestu ne leen:
26 «Képp ku ñëw ci man te gënalu
ma ko baayam, yaayam, soxnaam, ay
doomam, ay magam ak ay rakkam, walla
sax bakkanam, du mana nekk sama taal-
ibe.
27 Képp koo xam ne nanguwuloo ñàkk
sa bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant,
te nga topp ma, doo mana nekk sama
taalibe.
28 Su kenn ci yéen bëggee tabax
taaxum kaw, ndax du jëkka toog, xalaat
ñaata la ko wara dikke, ngir seet ba
xam ndax am na xaalis bu mana àggale
liggéey bi?
29 Lu ko moy, su yékkatee fondamaa bi
te manu koo àggale, ñi koy gis dinañu ko
ñaawal, naan ko:
30 “Waa jii dafa tàmbalee tabax, waaye
manu koo àggale.”
31 Walla boog ban buur mooy dugg ci
xare ak beneen buur te jëkkula toog, seet
ba xam moom ak fukki junniy xarekat
man na xeex ak kiy ñëw ak ñaar fukki
junniy xarekat?
32 Su ko manul, dafay yónni ndaw ca
beneen buur ba, fi ak ma ngay sore, ngir
ñu juboo.
33 Naka noonu itam ku nekk ci yéen, bu
dëdduwul li mu am lépp, du mana nekk
sama taalibe.
34 «Xam ngeen nag ne xorom lu baax
la, waaye bu sàppee, nan lañu koy delloo
cafkaam?
35 Du jariñ suuf, te du nekk tos. Dañu
koy sànni ca biti. Déglul bu baax, yaw mi
am ay nopp.»

15

Léebu xar mu réer ma

1 Ay juutikat ak ay boroom bàkkaar
daan jegesi Yeesu ngir déglu ko.
2 Farisen ya ak xutbakat ya di ñurumtu
naan: «Waa jii mi ngi nangoo nekk ak
ay boroom bàkkaar ak a lekkandook
ñoom!»
3 Noonu Yeesu daldi leen wax léeb wii
ne leen:
4 «Kan ci yéen soo amoon téeméeri xar,
te benn réer ci, nooy def? Ndax doo bàyyi

ca parlukaay ba juróom ñeent fukki xar
ya ak juróom ñeent, toppi ma réer, ba gis
ko?
5 Te boo ko gisee, dinga ko gàddu ak
bànneex, yóbbu ko kër ga.
6 Boo àggee ca kër ga, dinga woo
say xarit ak say dëkkandoo ne leen:
“Kaayleen bànneexu ak man, ndaxte gis
naa sama xar ma réeroon.”
7 «Maa ngi leen di wax lii: ci noonule,
dina am mbég ci asamaan, bu benn
bàkkaarkat tuubee ay bàkkaaram. Te
mbég moomu mooy ëpp mbég, mi fay
am, ngir juróom ñeent fukk ak juróom
ñeent ñu jub, te soxlawuñoo tuub seeni
bàkkaar.

Léebu xaalis bu réer ba

8 «Te it bu jigéen dencoon fukki li-
bidoor, benn réer ca, nu muy def? Ndax
du taal ab làmp, bale kër ga, seet fu nekk,
ba gis ko?
9 Bu ko gisee, dina woo ay xaritam
ak ay dëkkandoom ne leen: “Kaayleen
bànneexu ak man, ndaxte gis naa sama
alal ja réeroon.”
10 Maa ngi leen di wax lii: ci noonule
la malaakay Yàlla yi di ame mbég ci benn
bàkkaarkat bu tuubee ay bàkkaaram.»

Doom ju réer ja

11 Yeesu dellu ne leen: «Dafa amoon
góor gu am ñaari doom.
12 Benn bés caat ma ne baay ba: “Baay,
damaa bëggoon, nga jox ma li may wara
féetewoo ci ndono li.” Noonu baay ba
daldi leen séddale alalam.
13 Ay fan yu néew gannaaw gi, caat ma
fab yëfam yépp, dem ca réew mu sore,
yàq fa alalam ci topp nafsoom.
14 Bi mu sànkee alalam jépp, xiif bu
metti dal ca réew ma, mu tàmbalee ñàkk.
15 Mu dem nag, di liggéeyal ku dëkk ca
réew ma, kooku yebal ko ca ay toolam
ngir mu sàmm mbaam-xuux ya.
16 Mu xiif ba bëgga lekk ca ñamu
mbaam-xuux ya, ndaxte kenn mayu ko
dara.
17 Mujj xelam délsi, mu ne: “Sama baay
am na ay surga yu bare, te dañuy lekk ba
suur. Man nag maa ngi fii di bëgga dee
ak xiif!
18 Damay jóg, dem ca sama baay ne ko:
‘Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ naa la;
19 yeyootumaa nekk sa doom; boole ma
ci say surga.’ ”
20 «Mu daldi jóg, jëm kër baayam.
Waaye bi muy soreendi kër ga, baayam
séen ko, yërëm ko, daldi daw laxasu ko,
fóon ko.
21 Doom ja ne ko: “Baay, tooñ naa Yàlla,
tooñ naa la; yeyootumaa nekk sa doom.”
22 Waaye baay ba ne ay surgaam:
“Gaawleen indi mbubb, mi gëna rafet,
solal ko ko. Te ngeen roof ab jaaro ci
loxoom te solal ko ay dàll.
23 Indileen sëllu wu duuf wa te rey ko,
nu lekk te bànneexu;
24 ndaxte sama doom jii dafa dee woon
te dundaat na, dafa réeroon te feeñ na.”
Noonu ñu tàmbalee bànneexu.
25 «Fekk booba taaw baa nga woon ca
tool ya. Bi mu ñëwee, ba jub kër ga, mu
dégg ñuy tëgg, di fecc.
26 Mu daldi woo kenn ca surga ya nag,
laaj ko lu xew.
27 Mu ne ko: “Sa rakk moo délsi, te
sa baay rey na sëllu wu duuf wa, ndaxte
ñibsi na ci jàmm.”
28 «Ci kaw loolu taaw ba daldi mer,
baña dugg ca kër ga. Baayam daldi génn,
ngir ñaan ko mu dugg.
29 Waaye taaw ba wax baayam ne ko:
“Seetal ñaata at laa la liggéeyal, mel ni
jaam, te masumaa moy sa ndigal, waaye
yaw, masuloo ma may sax tef, ngir ma
bànneexu, man ak samay xarit.
30 Waaye bi sa doom jii dikkee, moom
mi yàq sa alal ci ndoxaan, reyal nga ko
sëllu wu duuf wi.”
31 Noonu baay bi ne ko: “Sama doom,
yaa ngi ak man bés bu nekk, te li ma am
lépp, yaa ko moom.
32 Waaye war nanoo bànneexu te bég,
ndaxte sa rakk jii dafa dee woon te
dundaat na, dafa réeroon te feeñ na.”»

16

Léebu bëkk-néeg bu njublaŋ bi

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Benn
boroom alal moo amoon bëkk-néeg bu ñu
jiiñ ne dafay pasar-pasaree alal ji.

2 Waa ja woo ko ne ko: “Li may dégg
ci yaw mooy lan? Leeralal ma ni nga
liggéeye ak sama alal, ndaxte dootoo
nekkati sama bëkk-néeg.”
3 «Bëkk-néeg bi di xalaat naan: “Nu
may def nag, segam sama njaatige dafa
may dàq ci liggéey bi mu ma joxoon?
Dem beyi? Awma kàttanam. Yelwaani?
Rus naa ko.
4 Xam naa ni may def, ba su ma ñàkkee
sama liggéey, ay nit fat ma.”
5 Noonu mu daldi woolu kenn ku nekk
ca ña ameeloon njaatigeem bor. Ka jëkka
ñëw, mu ne ko: “Ñaata nga ameel sama
njaatige?”
6 Mu ne ko: “Téeméeri bidoŋi diwu
oliw.” Bëkk-néeg ba ne ko: “Sa kayit
a ngii. Toogal fii gaaw te bind juróom
fukk.”
7 Mu neeti keneen: “Yaw nag, ñaata nga
ko ameel?” Mu ne ko: “Téeméeri saakuy
pepp.” Bëkk-néeg ba ne ko: “Sa kayit a
ngii. Bindal juróom ñett fukk.”
8 Njaatige ba nag daldi naw ni bëkk-
néeg bu njublaŋ boobu muuse woon.
Ndaxte ñi bokk ci àddina ñoo gëna muus
ci li ñu jote ci seen diggante ak seen
moroom, ba raw ñi bokk ci leeru Yàlla.»
9 Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen di wax
lii: sàkkuleen ay xarit jaare ko ci alalu
àddina, ngir bu alal nekkatul, ñu man
leena fat ca dal yu sax ya.
10 Nit ku maandu ci yëf yu néew, dina
maandu itam ci yu bare. Ku jubadi ci yëf
yu néew, du jub ci yu bare.
11 Su fekkeente ne nag jubuleen ci alalu
àddina, kon ku leen di dénk alal ju wóor
ji?
12 Te su ngeen maanduwul ci alal ji
ngeen moomul, kon ku leen di jox alal ji
ngeen moom?
13 «Benn jaam manula jaamoondoo
ñaari sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci
des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki
ci des. Manuleena boole jaamu Yàlla ak
jaamu Alal.»
14 Farisen yi déglu li Yeesu doon wax
lépp, tàmbali di ko reetaan, ndaxte ñu
bëggoon xaalis lañu.
15 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen yéena
ngi fexee jub ci kanam nit ñi waaye Yàlla
xam na seen xol. Ndaxte li nit ñiy fonk,
Yàlla sib na ko.
16 «Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi
ñu ngi fi woon ba kera Yaxya di ñëw. La
ko dale foofa nag, yégle nañu xibaaru
jàmm bi ci nguuru Yàlla, te ñépp a ngi
góor-góorlu, ngir dugg ci.
17 Waaye nag asamaan ak suuf jóge
fi moo gëna yomb randal wenn rëdd ci
arafu yoonu Musaa.
18 «Ku fase sa soxna, ba noppi takk
keneen, njaaloo nga, te ku takk jigéen ju
jëkkëram fase, njaaloo nga.

Boroom alal ji ak Lasaar

19 «Dafa amoon boroom alal juy sol
yére yu rafet te jafe, tey dund bés bu set
dund gu neex.
20 Fekk miskin mu ñuy wax Lasaar daan
tëdd ca buntu këram, fees dell ak ay
góom,
21 te bu sañoon, di lekk ci desiti ñam
wiy rot ci lekkukaayu boroom alal ji. Xaj
yi sax daan nañu ñëw, di mar ay góomam.
22 «Noonu miskin ma dee, malaaka yi
yóbbu ko ca wetu Ibraayma. Boroom alal
ja itam dee, ñu suul ko.
23 Bi ñu koy mbugal ca sawara, mu
téen, séen fu sore Ibraayma ak Lasaar ci
wetam.
24 Noonu mu yuuxu ne: “Maam
Ibraayma, yërëm ma! Yebalal Lasaar, mu
sëpp catul baaraamam ci ndox, seralal
ma sama làmmiñ, ndaxte maa ngi sonn
lool ci sawara sii!”
25 Ibraayma ne ko: “Sama doom,
fàttalikul ne jot nga sa bànneex ci
àddina, fekk Lasaar dëkk ci tiis. Looloo
tax xolam sedd fii, yaw nag, ngay sonn.
26 Rax-ca-dolli it am na kàmb gu xóot
sunu diggante ak yéen, ba tax ñi bëgga
jóge fii jëm ci yéen, walla ñi bëgga jóge
foofu jëmsi ci nun, duñu ko man.”
27 «Noonu boroom alal ja ne: “Kon
nag maam, maa ngi lay ñaan, nga yebal
Lasaar ca sama kër baay,
28 ndaxte am naa fa juróomi rakk. Na
leen artu, ngir ñu baña ñëw ñoom itam
ci bérabu metit wii.”
29 Ibraayma ne ko: “Say doomu baay,
ñu ngeek yoonu Musaa ak téerey yonent
yi. Nañu leen déggal.”

30 Boroom alal ja ne ko: “Déedéet,
maam Ibraayma, waaye su kenn dek-
kee, dem ca ñoom, dinañu tuub seeni
bàkkaar.”
31 Waaye Ibraayma ne ko: “Su ñu
dégluwul Musaa ak yonent yi, kon ku
dekki sax, du tax ñu gëm.”»

17

Bàkkaar, ngëm, ak warugaru jaam

1 Yeesu waxaat ay taalibeem ne leen:
«Fiir yuy yóbbe nit bàkkaar manta ñàkk,
waaye toroxte dal na ki koy lal.
2 Ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni
ko ci géej moo gën ci moom muy daaneel
ci bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ci ñii.
3 Wottuleen seen bopp.
«Bu sa mbokk tooñee, yedd ko. Bu
réccoo, baal ko.
4 Te su la tooñee juróom ñaari yoon ci
bés bi, te ñëw ci yaw juróom ñaari yoon
ne la: “Tuub naa ko,” nanga ko baal.»
5 Ndaw ya wax Boroom bi ne ko:
«Yokkal sunu ngëm.»
6 Boroom bi ne leen: «Su ngeen amee
ngëm gu tuuti sax niw peppu fuddën, kon
dingeen mana ne garab gii: “Buddeekul,
dem jëmbëtu ca géej ga,” te dina def li
ngeen wax.
7 «Kan ci yéen bu amoon surga bu beyi
walla bu sàmmi ba ñëw, ndax dafa ko
naa: “Kaay lekk”?
8 Déedéet. Xanaa kay da ko naan:
“Defaral ma reer bi. Takkul te tibbal ma,
ba ma lekk te naan, ba noppi nga doora
lekk te naan.”
9 Li surga ba topp ndigal, ndax tax na
mu yelloo ngërëm? Déedéet.
10 Noonu yéen itam bu ngeen toppee li
ñu leen sant lépp ba noppi, dangeena war
ne: “Ay surga rekk lanu. Sunu warugar
lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

11 Bi muy dem Yerusalem ba tey, Yeesu
jaar ci dig wiy xàjjale Samari ak Galile.
12 Bi muy jub benn dëkk, fukki gaana
ñëw, dogale ko. Ñu taxaw dànd ko, di wax
ca kaw naan:
13 «Yeesu, kilifa gi, yërëm nu!»
14 Naka la leen Yeesu di gis, naan leen:
«Demleen won seen bopp sarxalkat ya.»
Bi ñuy dem, ñu daldi set.
15 Kenn ci ñoom gis ne wér na, daldi
dëpp, di màggal Yàlla ak baat bu xumb.
16 Mu dëpp jëëm ca tànki Yeesu, di ko
gërëm. Fekk nitu Samari la woon.
17 Noonu Yeesu daldi ne: «Xanaa du
fukk yépp a wér? Ana juróom ñeent ña
nag?
18 Amul kenn ci ñoom ku ñëw gërëm
Yàlla ku dul doxandéem bii!»
19 Noonu Yeesu ne ko: «Jógal dem; sa
ngëm faj na la.»

Li xew bu Doomu nit ki ñëwee

20 Farisen yi laaj Yeesu ne ko: «Kañ la
Yàlla di tëral nguuram?» Mu ne leen: «Bu
Yàlla di wàcce nguuram ci nit ñi, kenn du
ko mana teg bët.
21 Duñu mana wax it ne: “Xool-leen,
mi ngi fii,” walla: “Ma nga fale,” ndaxte
nguuru Yàlla wàcc na ci seen biir.»
22 Noonu mu ne taalibe ya: «Jamono
dina ñëw, fu ngeen di bëgga gis su doon
sax benn fan ci jamono ju Doomu nit ki
di ñëw, waaye dungeen ko gis.
23 Dees na leen ne: “Mi ngi fii!” walla:
“Ma nga fale!” Buleen dem, mbaa ngeen
di leen topp.
24 Ndaxte ni melax naan ràyye ci
asamaan, di leeral gii wet, ba ca gee,
noonu it la Doomu nit ki di mel ci bésam.
25 Waaye balaa booba fàww mu sonn
lool te niti jamono jii dëddu ko.
26 «La xewoon ca bési Nóoyin, dina
xewaat ci bési Doomu nit ki.
27 Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan,
di jël jabar ak a séyi, ba bés ba Nóoyin
duggee ca gaal ga. Noonu mbënn ma ñëw,
rey leen ñoom ñépp.
28 «Dina mel it ni la xewoon ca bési
Lóot. Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan,
di jënd ak di jaay, di ji ak di tabax.
29 Waaye bés ba Lóot génnee Sodom,
Yàlla tawloo sawara ak tamarax, rey leen
ñoom ñépp.
30 Noonu lay mel, bés bu Doomu nit kiy
feeñ.
31 «Ca bés boobee ku nekk ca kaw kër
ga te ay bagaasam nekk ca biir, bumu

wàcc jëli leen. Te it ku nekk ca tool ya,
bu mu ñibbi.
32 Fàttalikuleen soxnas Lóot!
33 Kuy wuta rawale sa bakkan, dinga ko
ñàkk, waaye ku ko ñàkk, dinga dund.
34 Maa ngi leen koy wax: ca jamono
jooju, ñaar dinañu bokka tëdd guddi,
dees na yóbbu kenn ki, bàyyi ka ca des.
35-36 Ñaari jigéen dinañu wolandoo,
dees na yóbbu kenn ci, bàyyi ka ca des.»
37 Taalibe yi ne Yeesu: «Fu loolu di
xewe, Boroom bi?» Yeesu ne leen: «Fa
médd nekk, la tan yiy dajee.»

18

Léebu àttekat bi ak jigéen ju jëkkëram faatu

1 Noonu Yeesu wax leen itam léeb wii
ngir xamal leen ne war nañoo sax ci ñaan
te baña xàddi.
2 Nee na: «Dafa amoon cib dëkk,
benn àttekat bu ragalul Yàlla te faalewul
mbindeef.
3 Amoon na itam ca dëkk ba jigéen
ju jëkkëram faatu ju daan faral di ñëw
ci moom, naan ko: "Àtte ma ak sama
noon!"
4 Àttekat ba bañ lu yàgg, waaye am
bés mu ne ci xelam: "Ragaluma Yàlla te
faalewuma mbindeef,
5 waaye jigéen jii lakkal na ma; kon
dinaa ko àtte, ngir mu bañatee ñëw sonal
ma. Dina rey ak ay wax."»
6 Boroom bi tegaat ca ne: «Dégluleen
bu baax li àttekat bu bon boobu wax;
7 ndax Yàlla du àtte jub mbooloom mi
mu tànn te ñu koy ñaan wall guddi ak
bëccëg? Ndax dina leen xaarloo?
8 Maa ngi leen koy wax, dina leen àtte
jub ci lu gaaw. Waaye bu Doomu nit ki
ñëwee, ndax dina fekk ngëm ci àddina?»

Léebu Farisen bi ak juutikat bi

9 Yeesu waxaat léeb wii nit, ñi foog ne
jub nañu tey xeeb ñi ci des.
10 Mu ne: «Dafa amoon ñaari nit ñu
dem ca kër Yàlla ga, di ñaan. Kenn ki ab
Farisen la, ki ci des juutikat.
11 Farisen baa nga taxaw di ñaan ci
xelam naan: "Yaw Yàlla, maa ngi lay sant
ci li ma melul ni ñeneen ñiy sàcc, di def
lu jubadi te di njaaloo, rawatina juutikat
bii.
12 Ayu-bés gu nekk damay woor ñaari
yoon, di joxe asaka ci lépp lu ma wut."
13 «Juutikat ba moom, ma nga taxaw
fu sore te bëggula siggi sax, xool ca
asamaan. Waaye ma ngay fëgg dënnam
te naan: "Yaw Yàlla, yërëm ma, man miy
bàkkaarkat."»
14 Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen koy
wax, nit kooku, ba muy ñibbi këram,
moom la Yàlla àtte ni ku jub, waaye du
Farisen ba. Ndaxte képp kuy yékkatiku
dees na la suufeel, te kuy suufeelu, ñu
yékkati la.»

Liir yi

15 Amoon na ay nit, ñuy indil Yeesu ay
liir, ngir mu teg leen ay loxoom. Bi taalibe
ya gisee loolu, ñu gëdd leen.
16 Waaye Yeesu woo leen ne:
«Bàyyileen xale yi, ñu ñëw ci man, te
buleen leen tere, ndaxte ñu mel ni ñoom
ñoo yelloo nguuru Yàlla.
17 Ci dëgg, maa ngi leen koy wax, ku
woyoful ni xale, nangu nguuru Yàlla, doo
ci mana dugg.»

Njiitu Yawut bu bare alal

18 Benn njiitu Yawut laaj Yeesu ne ko:
«Kilifa gu baax gi, lu ma wara def, ba am
wàll ci dund gu dul jeex?»
19 Yeesu ne ko: «Lu tax nga wooye ma
ku baax? Yàlla rekk a baax.
20 Xam nga ndigal yi: "Bul njaaloo, bul
bóome, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg,
teralal sa ndey ak sa baay."»
21 Njiit la ne ko: «Loolu lépp sàmm naa
ko li dale ci sama ndaw ba tey.»
22 Bi Yeesu déggee loolu, mu ne ko:
«Lenn rekk moo la dese. Jaayal li nga
am lépp, séddale ko miskin yi te dinga
woomle ca asamaan; boo noppee, nga
ñëw topp ci man.»
23 Bi nit ka déggee loolu, mu am tiis,
ndaxte ku bare woon alal la.
24 Yeesu xool ko, daldi ne: «Boroom
alal, dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee
ngoogu!
25 Giléem jaar ci bën-bënu puso moo
gëna yomb boroom alal dugg ci nguuru
Yàlla.»

26 Ñi doon déglu daldi ne: «Kon nag ku
mana mucc?»
27 Yeesu ne leen: «Li të nit ñi, tëwul
Yàlla.»
28 Noonu Piyeer ne: «Nun de, dëddu
nanu li nu am lépp, topp la.»
29 Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, képp ku dëddu kër walla soxna
walla ay doomi ndey walla ay waajur
walla ay doom ngir nguuru Yàlla,
30 dinga am tey jii ay yooni yoon, ak
dund gu dul jeex ëllëg.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

31 Yeesu wéetoo ak fukki taalibe yi ak
ñaar ne leen: «Nu ngi dem Yerusalem,
te li yonent yi bindoon lépp ci mbirum
Doomu nit ki dina mat.
32 Dinañu ko jébbal ñi dul Yawut, ñu
ñaawal ko, saaga ko, tifli ci kawam.
33 Gannaaw bu ñu ko dóoree ay yar ba
noppi, dinañu ko rey, waaye ca ñetteelu
fan ba dina dekki.»
34 Waaye taalibe ya dégguñu li mu leen
doon wax; kàddu yooyu ump na leen, te
xamuñu li waxi Yeesu yooyu tekki.

Yeesu faj na ku gumba

35 Bi Yeesu di agsi dëkku Yeriko, am
gumba gu toogoon ca wetu yoon wa, di
yelwaan.
36 Naka la gumba ga dégg mbooloo di
jàll, mu laaj lan moo xew.
37 Ñu wax ko ne: «Yeesum Nasaret moo
fay jaar.»
38 Noonu mu yuuxu ne: «Yeesu, Sëtu
Daawuda, yërëm ma!»
39 Ñi jiitu woon gëdd ko, ngir mu noppi.
Waaye muy gëna yuuxu naan: «Sëtu
Daawuda, yërëm ma!»
40 Noonu Yeesu taxaw, santaane ñu
indil ko ko. Bi mu jegesee, Yeesu laaj ko
ne:
41 «Loo bëggoon ma defal la ko?» Mu
ne ko: «Sang bi, damaa bëgga gis.»
42 Noonu Yeesu ne ko: «Na say bët gis!
Sa ngëm faj na la.»
43 Ca saa sa mu daldi gis. Noonu mu
topp ci Yeesu, di màggal Yàlla. Mbooloo
mépp gis loolu, di sant Yàlla.

19

Yeesu dugg na ca kër Sase

1 Yeesu dugg na Yeriko, jaar ca dëkk ba,
di dem.
2 Waaye amoon na fa waa ju ñuy wax
Sase. Njiitu juutikat la, te di ku bare alal.
3 Bëgg na gis kan mooy Yeesu, waaye
dafa gàtt lool, ba manu koo gis ndax
mbooloo ma.
4 Noonu mu daw, jiituji ca yoon wa,
yéeg ci genn garab ngir gis Yeesu, ndaxte
foofa la naroona jaar.
5 Bi Yeesu dikkee ba tollook garab ga
nag, mu téen ne ko: «Sase, wàccal gaaw,
ndax tey sa kër laa wara dal.»
6 Sase daldi gaawantu wàcc, ganale ko
ak mbég.
7 Ñépp gis loolu, di ñurum-ñurumi
naan: «Mi ngi dal cig këru boroom
bàkkaar.»
8 Waaye Sase taxaw ne Boroom bi:
«Déglul Boroom bi, dogu naa may sama
genn-wàllu alal miskin yi, te lu ma masa
njublaŋ nit, jël alalam, dinaa ko fey
ñeenti yoon lu ni tollu.»
9 Yeesu ne ko: «Mucc gi wàcc na tey ci
kër gii, ndaxte nit kii, ci askanu Ibraayma
la bokk itam.
10 Ndaxte Doomu nit ki ñëw na, ngir
seet te musal ñi réer.»

Léebu surga, ya buur bi dénk xaalisam

11 Bi nit ñi doon déglu kàddu yooyu,
Yeesu teg ca léeb, ndaxte jege woon na
Yerusalem, te ñoom foogoon nañu ne
nguuru Yàlla dafay daldi feeñ ca saa sa.
12 Mu ne nag: «Dafa amoon boroom
juddu bu rafet bu demoon ci réew mu
sore, ngir ñu fal ko buur te mu délsiwaat.
13 Noonu mu woo fukk ci ay surgaam,
jox ku nekk benn libidoor*, ne leen:
“Liggéeyleen ci, ba may ñibsi.”
14 Waaye waa réewam bëgguñu ko.
Noonu ñu yónni ndaw ci gannaawam ne:
“Bëggunu nit kii yilif nu.”
15 «Bi ñu ko falee buur nag, ba mu délsi,
mu woolu surga, ya mu joxoon wurus wa,
ngir xam nan lañu ci liggéeye.

* **19:13** Maanaam mina. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

16 Ku jëkk ka ñëw ne ko: “Sang bi, sa
libidoor bii jur na fukki libidoor.”
17 Buur ba ne ko: “Def nga lu baax,
surga bu baax nga. Segam wone nga ne
takku nga ci lu tuuti, falul ci fukki dëkk.”
18 Surga ba ca topp ñëw ne: “Sang bi, sa
libidoor ba indi na juróomi libidoor.”
19 Buur ba ne ko: “Yaw, falul ci juróomi
dëkk.”
20 Keneen ñëw ne: “Sang bi, sa libidoor
baa ngi nii. Dama koo fasoon ci sekkit,
denc ko.
21 Dama laa ragaloon, ndaxte ku néeg
nga. Dangay nangu loo dénkaanewul, di
dajale loo jiwul.”
22 Buur ba ne ko: “Ci say wax laa
lay àtte, surga bu bon bi! Xamoon nga
ne, nit ku néeg laa, di nangu lu ma
dénkaanewul, te dajale lu ma jiwul.
23 Lu tax nag yóbbuwoo sama xaalis ca
denckati xaalis ya? Bés bu ma ñëwee nag,
ma mana jot sama xaalis ak la mu jur.”
24 «Ci kaw loolu mu ne ña taxawoon ca
wetam: “Nanguleen libidoor bi ci moom,
jox ko boroom fukki libidoor yi.”
25 Ñu ne ko: “Sang bi, am na fukki
libidoor ba noppi.”
26 Buur ba ne leen: “Maa ngi leen koy
wax, ku am, dinañu la dolli, waaye ku
amul, li nga am as néew sax, dinañu ko
nangu.
27 Waaye sama noon yi, ñi bëggul woon
ma doon seen buur, indileen fii, rey leen
ci sama kanam.”»

Yeesu dugg na Yerusalem

28 Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu
dafa daldi jiitu, jëm Yerusalem.
29 Bi muy jege dëkki Betfase ak Betani,
ci wetu tund wu ñuy wax tundu Oliw ya,
Yeesu yebal ñaar ci ay taalibeem,
30 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci
kanam. Bu ngeen fa duggee, dingeen
fa gis cumbur gu kenn masula war. Yi-
wileen ko, indi.
31 Bu leen kenn laajee: “Lu tax ngeen
koy yiwi?” neleen ko: “Boroom bi da koo
soxla.”»
32 Ñaari ndaw ya dem, fekk mbir ya
deme, na leen ko Yeesu waxe woon.
33 Bi ñuy yiwi cumbur ga nag, ay
boroomam ne leen: «Lu tax ngeen di yiwi
cumbur gi?»
34 Ñu ne: «Ndaxte Boroom bi da koo
soxla.»
35 Noonu ñu indil cumbur gi Yeesu,
daldi lal seeni yére ca kaw, yéegal ca
Yeesu.
36 Bi muy dem, nit ñi di lalal Yeesu seeni
yére ci yoon wi.
37 Bi ñu agsee fa mbartalum tundu
Oliw ya doore, taalibeem yépp fees ak
mbég, tàmbalee màggal Yàlla ca kaw
ndax kéemaan yu bare yi ñu gis.
38 Ñu ngi naan:

«Yaw buur biy ñëw ci turu Boroom bi, ku
barkeel nga!
Na jàmm am ca asamaan, te ndam li féete
ca bérab yu gëna kawe!»

39 Waaye ay Farisen yu nekkoon ca
mbooloo ma ne Yeesu: «Kilifa gi, yeddal
sa taalibe yi!»
40 Noonu mu ne: «Maa ngi leen koy
wax, bu ñu noppee ñoom, doj yiy xaacu.»
41 Bi Yeesu jegee dëkk ba, ba séen ko,
mu jooy ko
42 naan: «Céy yaw itam, boo xamoon
bésub tey yi la mana indil jàmm! Waaye
fi mu ne manuloo koo gis.
43 Bés dina ñëwi yu say noon di jal,
wërale la. Dinañu la tëj ci biir, tanc la.
44 Dinañu la yàqate, yaw ak sa waa
dëkk. Doj dootul des ci kaw doj ci yaw,
ndaxte ràññeewoo jamono ji Yàlla ñëwe,
wallusi la.»

Yeesu jàngle na ca kër Yàlla ga

45 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër
Yàlla ga, daldi dàq ña fay jaay,
46 naan leen: «Mbind mi nee na: “Sama
kër këru ñaan ci Yàlla lay doon; waaye
yéen def ngeen ko këru sàcc.”»
47 Bés bu nekk Yeesu di jàngle ca kër
Yàlla ga. Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya, ñoom ak njiiti xeet wa, ñu ngi ko doon
wuta reylu.
48 Waaye xamuñu woon lan lañu mana
def, ndaxte nit ñépp a ngi ko doon déglu,
bañ benn baat raw leen.

20

Sañ-sañu Yeesu

1 Benn bés Yeesu doon jàngal nit ña ca
kër Yàlla ga, di leen yégal xibaaru jàmm
bi. Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
ak njiit ya ñëw ne ko:
2 «Wax nu ci ban sañ-sañ ngay defe yëf
yii, walla kan moo la may boobu sañ-
sañ.»
3 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen
laaj lenn: waxleen ma,
4 la Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci
ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit
ñi?»
5 Ñu waxtaan ci seen biir naan: «Bu
nu nee: “Ci Yàlla,” dina laaj: “Lu tax
gëmuleen ko kon?”
6 Te bu nu nee: “Ci nit ñi,” mbooloo
mépp dinañu nu sànni ay xeer, ndaxte
gëm nañu ne Yaxya yonent la woon.»
7 Noonu ñu ne ko xamuñu fu mu ko
jële.
8 Yeesu ne leen: «Kon man itam duma
leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.»

Léebu beykat yi

9 Noonu Yeesu daldi wax nit ña léeb wii:
«Amoon na nit ku jëmbët toolu reseñ,
batale ko ay beykat, dem tukki tukki bu
yàgg.
10 Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga
ci ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi.
Waaye beykat yi dóor ko ay yar, dàq ko,
mu dellu ak loxoy neen.
11 Mu yónniwaat beneen surga, ñu dóor
ko moom itam, toroxal ko, dàq ko, mu
dellu ak loxoy neen.
12 Mu yónneeti ñetteelu surga, ñu gaañ
ko, dàq ko.
13 «Boroom tool ba daldi ne: “Nan laay
def nag? Dinaa yónni sama doom, sama
reeni xol. Xëy na ñu weg ko, moom.”
14 Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu
ne ci seen biir: “Kii moo wara donn tool
bi; nan ko rey, moom ndono li.”
15 Ñu génne ko tool bi nag, rey ko.»
Noonu Yeesu laaj leen: «Nu leen bo-
room tool bi di def, nag?
16 Xanaa ñëw, rey beykat yooyu, dénk
tool ba ñeneen.» Bi Yeesu waxee loolu,
nit ña ne ko: «Yàlla tere!»
17 Waaye Yeesu ne leen jàkk, daldi ne:
«Kon nag lu baat yii ci Mbind mi di tekki:
“Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ.”
18 Képp ku dal ci doj woowu, dammtoo, te
ku mu dal ci sa kaw, rajaxe la.»
19 Xutbakat ya ak sarxalkat yu mag ya
ñu ngi doon wuta jàpp Yeesu ca taxawaay
ba, ndaxte xam nañu ne ñoo tax mu wax
léeb woowu. Waaye ragal nañu mbooloo
ma.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

20 Noonu ñu koy yeeru, daldi yónni ay
nit ñu mbubboo njub, sas leen ñu fexe koo
jàpp ci ay waxam, ngir jébbal ko boroom
réew, ma yor kilifteef ak sañ-sañ.
21 Ñu daldi ñëw ci Yeesu ne ko: «Kilifa
gi, xam nanu ne li ngay wax te di ko
jàngle lu jub la. Amuloo parlàqu, waaye
dangay xamle yoonu Yàlla ci bu wóor.
22 Wax nu, ndax jaadu na, nu fey buur
bi Sesaar galag walla déet.»
23 Waaye Yeesu xam na seen pexe ne
leen:
24 «Wonleen ma posetu denariyon. Kan
lañu ci def nataalam ak turam?» Ñu ne
ko: «Sesaar.»
25 Noonu mu ne leen: «Joxleen nag
Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla
moom.»
26 Noonu manuñu ko woona jàpp ciy
waxam ci kanam mbooloo ma; ñu waaru
ci tontam, ba wedam.

Sadusen ak ndekkite li

27 Noonu ay nit, ñu bokk ci Sadusen
yi, ñëw ci moom. Sadusen yi nag ñoom
weddi nañu ndekkite li. Noonu ñu laaj ko
ne:
28 «Kilifa gi, Musaa bindal na nu ne,
ku magam faatu te bàyyiwul doom ak
soxnaam, kooku war na donn jigéen ji, ba
yékkati giiru magam.
29 Amoon na fi nag juróom ñaari góor
ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba takk
jabar, faatu, te bàyyiwul doom.
30-31 Ñaareel ba takk jigéen ja, def
noonu; ak ñetteel ba, ba juróom ñaar
ñépp faatu te bàyyiwuñu doom.
32 Gannaaw ga nag jigéen ja it faatu.

33 Ci ndekkite li nag, kan ci ñoom moo
wara donn jigéen ja, fekk ku nekk ci
juróom ñaar ñi mas na koo takk?»
34 Yeesu ne leen: «Ci àddina sii, góor ñi
ak jigéen ñi dañuy séy.
35 Waaye ña ñu àtte ne yeyoo nañoo
bokk ci dundu ëllëg ak ci ndekkite li, kenn
du am jabar, kenn du am jëkkër.
36 Dafa fekk ne manatuñoo dee, ndaxte
dañuy mel ni malaaka yi. Ay doomi Yàlla
lañu ndaxte doomi ndekkite lañu.
37 Te Musaa sax wone na ne, néew
yi dinañu dekki, ci saarum ngarab si.
Foofa Musaa wooye na fa Boroom bi:
"Yàllay Ibraayma, Yàllay Isaaxa, di Yàllay
Yanqóoba."
38 Kon nag nekkul Yàllay ñi dee waaye
Yàllay ñiy dund la, ndaxte Yàllaa tax ñépp
di dund.»
39 Ci kaw loolu ay xutbakat ne ko: «Li
nga wax dëgg la, kilifa gi!»
40 Ndaxte kenn ci ñoom ñemeetu koo
laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax nit ñi
di wax ne, Almasi bi mooy sëtu Daawuda?
42 Ndaxte Daawuda moom ci boppam
moo ne ci Sabóor:
"Boroom bi nee na sama Boroom:
'Toogal ci sama ndijoor,
43 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.' "
44 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko
"Boroom bi," nu muy nekke sëtam?»
45 Bi ko nit ña fa nekkoon ñépp doon
déglu, Yeesu ne ay taalibeem:
46 «Moytuleen xutbakat yi; dañoo bëgg
di doxantu, sol ay mbubb yu réy, te ñépp
di leen nuyoo ñaari loxo ci pénc mi. Ci
jàngu yi, toogu yu féete kanam lañuy
wut, te toogu yu yiw lañuy taamu ci reeri
xew yi.
47 Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seen
jëkkër faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani
ngistal yu gudd. Seen mbugal dina gëna
tar.»

21

Saraxu soxna si

1 Noonu Yeesu siggi, séen ay boroom
alal ñuy dugal seen sarax ca ndab ya ca
kër Yàlla ga.
2 Mu gis itam jenn jigéen ju jëkkëram
faatu te mu ñàkk, ju fa def ñaari poseti
xànjar*.
3 Noonu mu daldi ne: «Ci dëgg, maa
ngi leen koy wax, jigéen ju ñàkk jee moo
ëpp ñeneen ñépp lu mu joxe.
4 Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen barele,
waaye moom dafa sàkk ci néewleem, ba
joxe xaalis bi mu waroona dunde.»

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

5 Noonu ay nit doon wax ci lu jëm ca
kër Yàlla ga, ak ni ñu ko rafetale ak ay doj
yu jafe ak alal ju ñu jébbal Yàlla. Waaye
Yeesu ne leen:
6 «Li ngeen gis fii lépp, jamono dina
ñëw joo xam ne dina daanu, ba doj dootul
des ci kaw doj.»
7 Ñu laaj ko ne: «Kilifa gi, kañ la loolu
di am? Ak luy tegtal ne looloo ngi waaja
xew?»
8 Yeesu ne: «Moytuleen, bu leen kenn
nax. Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci
sama tur ne: "Moom laa," walla ñu naan:
"Jamono ji jegesi na." Buleen topp ñooñu.
9 Bu ngeen déggee ay xare ak ay réew
yu jóg, wottuleena tiit, ndaxte fàww
yooyule jëkka am. Waaye taxul mujug
jamono daldi taxaw.»
10 Noonu mu teg ca ne: «Xeet dina jóg,
xeex ak weneen xeet, réew dina xeex ak
meneen réew.
11 Suuf dina yëngu yëngu yu réy, te
wopp ak xiif dina am ci bérab yu bare.
Dina am it ay xew-xew yu raglu ak ay
firnde yu mag yuy jóge asamaan.
12 Waaye bala looloo xew, dees na leen
jàpp, fitnaal leen, di leen jébbal àttekat
yi ca jàngu ya, tëj leen kaso. Dees na leen
yóbbu ci kanam i buur ak i boroom réew
ndax sama tur.
13 Loolu dina leen ubbil bunt, ba ngeen
man maa seedeel.
14 Fasleen yéenee baña wut lay ngir
musal seen bopp.

* **21:2** Mooy posetu lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

15 Ndaxte man ci sama bopp maa leen
di jox kàddu ak xel moo xam ne seeni
noon duñu ko mana teggi, mbaa ñu di ko
weddi.
16 Seeni waajur sax ak seeni doomi
ndey, seeni bokk ak seeni xarit, dinañu
leen jébbal àttekat yi, ba ñu rey ñenn ci
yéen.
17 Te ñépp dinañu leen bañ ndax sama
tur.
18 Waaye seen genn kawar sax du neen.
19 Seen muñ moo leen di musal.

20 «Bu ngeen gisee ay xarekat wër
dëkku Yerusalem, xamleen ne jamono, ji
ñu koy yàq, agsi na.
21 Kon nag ku nekk ci biir diiwaanu
Yude, nanga daw ca tund ya; ku nekk ci
biir dëkk bi, nanga ko génn; te ku nekk
ca tool ya, bul dugg ca dëkk ba!
22 Ndaxte ci bés yooyu Yàlla dina fey jëf
yi, te li ñu bindoon ci téereb Yàlla dina
mat.
23 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooya,
ngalla it ñiy nàmpal! Ndaxte tiis wu metti
dina am ci réew mi, te Yàlla dina wàcce
meram ci waa réew mii.
24 Dees na leen reye ak i jaasi, jàpp
leen jaam, yóbbu leen ci réewi àddina
sépp. Te ñi dul Yawut dinañu nappaaje
Yerusalem, ba kera jamonoy ñi dul Yawut
mat.

25 «Ay firnde dinañu feeñ ci jant bi, ci
weer wi ak ci biddiiw yi. Ci kaw suuf xeet
yi dinañu tiit, jaaxle ndax riiru géej gi ak
yëngu-yëngub duus yi.
26 Bu boobaa nit ñiy xëm ndax tiitaange,
bu ñuy xalaat musiba, yi nara wàcc ci
àddina, ndaxte dees na yëngal kàttani
asamaan.
27 Noonu dinañu gis Doomu nit ki di
ñëw ciw niir, ànd ak kàttan ak ndam lu
réy.
28 Bu mbir yooyu di tàmbalee xew nag,
boo yaboo ngeen siggi, téen, ndaxte seen
njot jubsi na.»

29 Noonu Yeesu misaal leen lii: «Xool-
leen garabu figg ak yeneen garab yi.
30 Bu ñu gisee ñu sëq, soxlawuleen
kenn wax leen ne, nawet bi jubsi na xaat.
31 Noonu itam bu ngeen gisee loolu lépp
xew, xamleen ne nguuru Yàlla jege na.

32 «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti
jamono jii duñu wéy, te loolu lépp amul.
33 Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye
samay wax du wéy mukk.
34 «Moytuleen seen nafsu diigal leen ci
yàqute ak ci màndite ak ittey àddina, ba
bés boobu bett leen ni mbaal.
35 Ndaxte dina dal ci ñépp ñi nekk ci
kaw suuf.
36 Yewwuleen, di sax ci ñaan, ngir
ngeen mana mucc ci loolu lépp wara
xew, te mana taxaw ak kóolute ci kanam
Doomu nit ki.»
37 Yeesoo ngi daan yendoo jàngle ca kër
Yàlla ga, te bu guddee mu dem ca tund wu
ñuy wax tundu Oliw ya, fanaan fa.
38 Te nit ñépp dañu daan teela xëy ca
kër Yàlla ga, di ko déglu.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu Mburu ma amul lawiir jege
woon na, te ñu di ko wax bésu Mucc ba.
2 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
di wut pexem reylu Yeesu, ndaxte dañoo
ragaloon nit ña.
3 Noonu Seytaane daldi solu Yudaa, mi
ñuy wooye Iskariyo te mu bokkoon ca
fukki taalibe ya ak ñaar.
4 Noonu Yudaa dem waxtaani ak sarx-
alkat yu mag ya ak kilifay wottukati kër
Yàlla ga, ba xam nan la leen di jébbale
Yeesu.
5 Ñu am ca bànneex bu réy, dig ko
xaalis.
6 Yudaa nangu, di fexe jamono ju mu
leen mana jébbal Yeesu, fu mbooloo ma
nekkul.

Reer bu mujj ba

7 Bésu màggalu Mburu ma amul lawiir
agsi, ca bés boobu lañu waroona rendi
gàttub bésu Mucc ba.
8 Noonu Yeesu yebal Piyeer ak Yowaana
ne leen: «Demleen, defaral nu reeru
bésu Mucc ba.»
9 Ñu ne ko: «Fan nga bëggoon, nu
defare ko fa?»
10 Mu ne leen: «Bu ngeen duggee ca
dëkk ba, góor gu yenu njaq lu def ndox,
dina taseek yéen. Toppleen ci moom ba
ca kër ga muy dugg,

11 te ngeen ne boroom kër ga: “Kilifa
gi nee na: Ana néegu gan, bi may lekke
reeru bésu Mucc ba, man ak samay
taalibe?”
12 Noonu dina leen won néeg bu féete
kaw, te yaa, ñu defar ko ba noppi. Foofa
ngeen koy defare.»
13 Ñu dem, gis lépp, ni leen ko Yeesu
waxe woon. Noonu ñu defar reer bi.
14 Bi waxtu wi jotee Yeesu toog ak ndaw
yi,
15 ne leen: «Yàkkamti woon naa lool
lekk ak yéen reeru bésu Mucc bii, laata
ñu may sonal.
16 Ndaxte maa ngi leen koy wax, doo-
tuma ko lekk mukk, lu dul ba kera mu
mat ci nguuru Yàlla.»
17 Noonu mu fab kaas, daldi sant Yàlla
ne: «Jël-leen kaas bii, séddoo ko.
18 Ndaxte maa ngi leen koy wax, doo-
tuma naan ndoxum reseñ mi, ba kera
Yàlla di tëral nguuram.»
19 Gannaaw loolu mu jël mburu, sant
Yàlla, damm ko, joxleen ko ne: «Lii sama
yaram la, wi ma joxe ngir yéen. Defleen
lii, ngir fàttaliku ma.»
20 Noonu itam bi ñu lekkee ba noppi,
mu jël kaas bi ne leen: «Kaas bii mooy
misaal kóllëre gu bees gi Yàlla fas jaarale
ko ci sama deret, ji tuuru ngir yéen.
21 Waaye nag loxob ki may wor a ngi
nekk ak man ci ndab li.
22 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko
dogale. Waaye ki koy wor dina torox.»
23 Noonu taalibe yi di laajante ci seen
biir, kan ci ñoom mooy nara def loolu.
24 Taalibe ya it di werante, ngir xam kan
ci ñoom moo gëna màgg.
25 Yeesu ne leen: «Buuri xeeti àddina
dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi
dañuy sàkku ngërëm.
26 Waaye yéen buleen def noonu. Ki
gëna màgg ci yéen, na nekk ni ki gëna
ndaw, te njiit mel ni surga.
27 Ki toog ca lekkukaay ba, moom ak
surgaam, ñoom ñaar kan moo ci gëna
màgg? Xanaa du ki toog ci lekkukaay bi?
Waaye man maa ngi ci seen biir ni surga.
28 Yéen nag yéenay ñi ànd ak man ci
samay fitna.
29 Man nag jox naa leen sañ-sañu ngu-
uru, ni ma ko sama Baay joxe.
30 Dingeen lekkandoo te naanandoo ak
man ci sama nguur. Te dingeen toog ci
jal yi, di àtte fukki giir ak ñaar yu bànni
Israyil.»
31 Yeesu teg ca ne: «Simoŋ, Simoŋ!
Seytaane ñaan na, ñu jébbal leen ko, ngir
mu teqale leen ni ñu teqalee dugub ak
xatax.
32 Waaye man ñaanal naa la, ngir sa
ngëm dëgër. Te yaw, boo délsee, nanga
dëgëral sa bokki taalibe yi.»
33 Piyeer ne ko: «Boroom bi, àttan naa
ànd ak yaw ca kaso, ba ci dee sax.»
34 Yeesu ne ko: «Piyeer, maa ngi la koy
wax, bala ginaar a sab tey jii, dinga weddi
ñetti yoon ne xam nga ma.»
35 Noonu Yeesu ne leen: «Ba ma leen
yebalee te yóbbaalewuleen woon xaalis,
mbuus, walla dàll, ndax ñàkkoon ngeen
dara?» Ñu ne ko: «Déedéet.»
36 Mu ne leen: «Léegi nag képp ku am
xaalis, na ko jël; te ku am mbuus, na
ko jël; ku amul jaasi, na jaay mbubbam,
jënde ko jaasi.
37 Ndaxte maa ngi leen koy wax, lii
Mbind mi wax fàww mu am ci man, bi
mu nee: “Boole nañu ko ak ñu bon ña.”
Ndaxte loolu jëm ci man mi ngi mat.»
38 Noonu taalibe ya ne ko: «Boroom bi,
ñaari jaasee ngii.» Mu ne leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

39 Noonu Yeesu génn, dem ca tundu
Oliw ya, ni mu ko daan defe naka-jekk.
Taalibeem ya topp ci moom.
40 Bi mu agsee ca bérab ba, mu ne leen:
«Ñaanleen, ngir baña daanu cig fiir.»
41 Noonu mu dànd leen, ba fu aw saan
mana tollu, daldi sukk di ñaan ne:
42 «Baay, soo ko bëggee, teggil ma
kaasu naqar bii. Moona bumu doon sama
coobare, waaye na sa coobare am.»
43 Noonu malaakam Yàlla daldi koy
feeñu, may ko doole.
44 Ci biir tiis, Yeesu gëna sawar ci ñaan
gi, ñaqam mel ni lumbi deret dal ci suuf.
45 Bi mu ñaanee ba noppi, mu jóg, délsi
ci taalibe yi, fekk leen ñuy nelaw, ndaxte
seen xol dafa sonnoon ak tiis.

46 Noonu mu ne leen: «Lu tax ngeen di
nelaw? Jógleen ñaan, ngir baña daanu
cig fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi Yeesu di wax, mbooloo mu bare
agsi; ku ñuy wax Yudaa te mu bokkoon ci
fukki ndaw yi ak ñaar jiite leen. Yudaa
jegeñsi Yeesu, bëgg koo fóon.
48 Waaye Yeesu ne ko: «Ci fóon ngay
jébbale Doomu nit ki ay noonam!»
49 Bi ñi àndoon ak Yeesu gisee liy bëgga
xew, ñu ne: «Boroom bi, ndax nu dóore
jaasi?»
50 Kenn ci ñoom nag dóor surgab sarx-
alkat bu mag ba, noppu ndijooram dagg.
51 Waaye Yeesu daldi ne: «Bàyyileen.»
Mu laal noppu waa ja, wéral ko.
52 Noonu Yeesu ne sarxalkat yu mag ya
ak kilifay wottukati kër Yàlla ga ak njiiti
xeet, wa ko jàppsi woon: «Jóg ngeen,
gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp
sàcc.
53 Moona maa nga woon ak yéen bés
bu nekk ca kër Yàlla ga, te jàppuleen ma.
Waaye léegi seen waxtu la, di jamonoy
lëndëm.»

Piyeer weddi na Yeesu

54 Ñu jàpp Yeesu, yóbbu ko ca kër
sarxalkat bu mag ba. Piyeer topp fu sore.
55 Amoon na taal ca diggu ëtt ba, ay nit
toog, wër ko, Piyeer itam toog ci seen biir.
56 Ab mbindaan gis ko, mu toog, taal bi
di ko leeral, mu ne ko jàkk ne: «Nit kii
itam àndoon na ak moom.»
57 Waaye Piyeer weddi ko ne: «Soxna
si, xawma kooku.»
58 Nees-tuut keneen gis ko ne: «Yaw
itam ci ñoom nga bokk.» Piyeer ne ko:
«Sama waay, bokkuma ci.»
59 Bi ñu tegee lu mat waxtu, keneen
dikkaat ca wax ja ne: «Ci lu wóor nit kii
àndoon na ak moom, nde Galile la jóge.»
60 Waaye Piyeer ne ko: «Sama waay,
xawma li ngay wax!» Bi kàddoom di
daanu, faf ginaar daldi sab.
61 Noonu Boroom bi geestu, xool Piyeer.
Te Piyeer fàttaliku la ko Boroom bi wax-
oon ne: «Bala ginaar a sab tey jii, dinga
ma weddi ñetti yoon.»
62 Piyeer daldi génn, di jooy jooy yu
metti.

Ay alkaati ñaawal nañu Yeesu

63 Nit ñaa nga jàppoon Yeesu, di ko
ñaawal ak di ko dóor.
64 Ñu ngi takkoon ay bëtam, di ko laaj,
naan ko: «Yaw, wax nu ci kàddug Yàlla,
ku la dóor?»
65 Ñu ngi ko doon tifaar it yeneen saaga.

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat ak Erodd

66 Bi bët setee, kureelu njiiti xeet wa,
maanaam sarxalkat yu mag ya ak xut-
bakat ya, daldi daje, indi Yeesu ci seen
kanam.
67 Ñu ne ko: «Soo dee Almasi bi, wax nu
ko.» Mu ne leen: «Su ma leen ko waxee,
dungeen ma gëm.
68 Te su ma leen laajee, dungeen tontu.
69 Waaye gannaaw-si-tey, Doomu nit ki
dina toog ci ndijooru Yàlla, Aji Man ji.»
70 Noonu ñépp ne: «Kon nag yaay
Doomu Yàlla ji?» Mu ne leen: «Yéen ci
seen bopp wax ngeen ne moom laa.»
71 Ñu daldi ne nag: «Lu nuy doyeeti
seede léegi, ndegam nun ci sunu bopp
noo ko nangoo ci gémmiñam!»

23

1 Gannaaw loolu kureelu àttekat ya
yépp daldi jóg, yóbbu Yeesu ca Pilaat.
2 Foofa ñu tàmbali di ko sosal naan:
«Fekk nanu nit kii, muy fàbbi sunu réew,
di leen teree fey galag Sesaar, te mi ngi
teg boppam Almasi, maanaam buur.»
3 Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa di
buuru Yawut yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga
ko.»
4 Pilaat ne sarxalkat yu mag ya ak
mbooloo ma: «Gisuma genn tooñ ci nit
kii.»
5 Waaye ñu sax ci seeni wax naan: «Mi
ngi jógloo mbooloo mi, di jàngle ci réewu
Yawut ya mépp, li dale ci Galile ba fii.»
6 Bi Pilaat yégee baat yooyu, mu laajte
ne: «Ndax nit kii Galile la dëkk?»
7 Bi mu yégee ne Yeesoo ngi nekk ci
diiwaan bi Erodd yilif, mu yónnee ko
Erodd, mi nekkoon ci jamono jooju ci
Yerusalem.

8 Bi Erodd gisee Yeesu, mu am mbég mu
réy. Bu yàgg ba tey dafa koo bëggoona
gis, ndaxte déggoon na ñuy wax ci ay
mbiram te yaakaaroon na ne dina ko gis
mu def kéemaan.
9 Noonu mu laaj ko ay laaj yu bare,
waaye Yeesu waxul dara.
10 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat yaa
nga fa woon, di ko jiiñ bu metti.
11 Noonu Erodd ak ay xarekatam
toroxal Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw
loolu mu solal ko mbubb mu rafet, delloo
ko Pilaat.
12 Erodd ak Pilaat dañoo ñi bañante
woon bu jëkk, waaye ca bés booba doon
nañu ay xarit.
13 Pilaat daldi woo sarxalkat yu mag ya,
njiit ya ak mbooloom Yawut ya ne leen:
14 «Indil ngeen ma nit kii, ne ma day
jàddloo yoon mbooloo mi. Léegi nag man
mii laaj naa ko ci seen kanam, waaye
gisuma tooñ ci moom ak li ngeen koy jiiñ
lépp.
15 Erodd itam gisul tooñ gu mu def,
ndegam mu yónneewaat nu ko. Nit kii
deful genn tooñ gu jar ñu koy rey.
16-17 Kon nag dinaa ko dóorlu ay yar te
bàyyi ko.»
18 Waaye ñu bokk di yuuxu, ñoom ñépp
naan: «Reyal kii te bàyyi Barabas!»
19 Dañoo tëjoon Barabas, ndaxte dafa
jéema tas dëkk ba, te rey nit.
20 Pilaat waxaat ak mbooloo ma, ndaxte
dafa bëggoona bàyyi Yeesu.
21 Waaye ñuy yuuxu naan: «Daaj ko ci
bant! Daaj ko ci bant, ba mu dee!»
22 Pilaat ne leen ñetteel bi yoon: «Lu
tax? Gan tooñ la def? Gisuma ci moom
dara lu jar dee. Kon dinaa ko dóorlu ay
yar te bàyyi ko.»
23 Waaye ñoom ñu sax ca la ñu waxoon,
di gëna yuuxu naan, ñu daaj ko ci bant.
Coow la yey Pilaat.
24 Muj gi Pilaat dogal, ñu defal leen li
ñu bëgg.
25 Mu bàyyil leen ki ñu ko ñaanoon,
kooku ñu tëjoon kaso, ndax tas réew ma
ak rey nit. Waaye mu jébbal leen Yeesu
ci seeni loxo.

Daaj nañu Yeesu ci bant

26 Bi ñuy yóbbu Yeesu, ñu jàpp ku ñuy
wax Simoŋ te mu dëkk Siren, ku jóge ca
wet, ga féete ak tool ya, sëf ko bant, ba
ñuy wara daaj Yeesu, ngir mu gàddu ko,
topp ci moom.
27 Mbooloo mu baree nga ko toppoon,
te jigéen ñu baree ngi doon yuuxu, di ko
jooy.
28 Yeesu daldi walbatiku ca ñoom ne:
«Yéen jigéeni Yerusalem, buleen ma jooy!
Jooyleen seen bopp ak seeni doom.
29 Ndaxte jamono dina ñëw, ju ñu
naan: "Jigéen ñi masula jur ak ñi masula
nàmpal, barkeel ngeen!"
30 Bu keroogee,
"Nit ñi dinañu ne tund yi: 'Daanuleen ci
sunu kaw!'
te naan jànj yi: 'Suul-leen nu!' "
31 Ndaxte su ñu defee nii garab gu tooy gi,
lu ñuy def garab gu wow gi?»
32 Yóbbaale nañu itam ñeneen, ñuy
ñaari defkati lu bon, ngir rey leen.
33 Bi xarekat ya agsee ba ca bérab,
ba ñuy wooye Kaaŋu bopp, ñu daaj fa
Yeesu ca bant, daajaale ñaari defkati lu
bon ya, kenn ca ndijooram, ka ca des ca
càmmoñam.
34 Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay, baal
leen, ndaxte xamuñu li ñuy def.» Xarekat
ya tegoo ay bant yéreem, ngir séddoo ko.
35 Mbooloo maa nga fa taxaw di see-
taan. Njiit ya di ko reetaan naan: «Musal
na ñeneen; na musal boppam, su fekkee
mooy Almasi bi, ki Yàlla fal!»
36 Xarekat ya it di ko ñaawal. Ñu jegesi,
jox ko bineegar te naan:
37 «Su fekkee ne yaay buuru Yawut yi,
musalal sa bopp!»
38 Ñu daaj mbind, mu tiim ko naan: «Kii
mooy buuru Yawut yi.»
39 Kenn ca defkatu lu bon ya ñu
wékkoon ci bant, di ko xas, naan ko:
«Xanaa du yaw yaay Almasi bi? Musalal
sa bopp te musal nu!»
40 Waaye ka ca des yedd moroom ma,
naan ko: «Xanaa ragaloo Yàlla, yaw mi
ñuy mbugal ni moom?
41 Nun yelloo nanu sunu mbugal, waaye
moom deful dara.»
42 Noonu mu ne: «Yeesu, fàttaliku ma,
boo délsee ci sa nguur.»

43 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi la koy
wax, tey jii dinga texe ak man ca jataayu
Yàlla.»

Yeesu saay na

44-45 Noonu digg bëccëg daldi jot, jant
ba nëbbu, réew mépp daldi lëndëm
këruus lu mat ñetti waxtu. Ridob bérab
bu sell ba ca kër Yàlla ga daldi xar ñaar.
46 Yeesu woote ak kàddu gu dëgër naan:
«Baay, jébbal naa la sama ruu!» Bi mu
waxee loolu, mu delloo ruuwam Yàlla.
47 Bi njiitu xare ba gisee li xewoon, mu
màggal Yàlla ne: «Dëgg-dëgg nit kii ku
jub la woon.»
48 Nit ña fa dajaloo woon ñépp, di
seetaan li xew, ba ñu gisee loolu, ñu dellu
seen kër, fëgg seen dënn, di jooy.
49 Xamey Yeesu yépp ak jigéen, ña ko
toppe woon Galile, dànd leen, di xool li
xew.

Rob nañu Yeesu

50-51 Nit ku ñuy wax Yuusufa dem ca
Pilaat. Mi ngi dëkk Arimate ca diiwaanu
Yude. Yuusufaa nga bokkoon ca kureelu
àttekat yi. Nit ku baax la woon te jub, te
àndul woon ci li ñu dogaloon te jëf ko. Da
doon séentu nguuru Yàlla.
52 Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu
Yeesu.
53 Gannaaw loolu mu wàcce ko ca bant
ba, laxas ko ci càngaay, dugal ko cib
bàmmeel bu ñu yett ciw doj te masuñu
caa def kenn.
54 Fekk bésu Waajal la woon, te bésub
noflaay baa ngi doon tàmbali.
55 Jigéen ña gungee woon Yeesu Galile,
ànd ak Yuusufa, gis bàmmeel ba ak na ñu
ca dence néewu Yeesu ba.
56 Noonu ñu dellu defari cuuraay ak
latkoloñ ngir néew ba. Ca bésub noflaay
ba ñu noppalu, ni ko yoon wi santaanee.

24

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés bu jëkk ca ayu-bés ga, jigéen ña
jóg ca fajar, dem ca bàmmeel ba. Ñu ngi
yoroon cuuraay lu ñu defaroon.
2 Bi ñu agsee, ñu fekk ñu béraŋ doj, wa
uboon bàmmeel ba.
3 Ñu dugg ca bàmmeel ba, waaye
fekkuñu fa néewu Boroom bi Yeesu.
4 Noonu ba ñu nekkee ak seen njaaxle,
am na ñaar ñu leen feeñu, sol yére yuy
melax.
5 Jigéen ña am tiitaange ju mag, daldi
dëpp seen jë ci suuf. Waaye ñu ne leen:
«Lu tax ngeen di seet kiy dund ci biir
néew yi?
6 Nekkatu fi; dekki na. Fàttalikuleen la
mu leen waxoon, ba mu nekkee Galile.
7 Nee woon na: "Fàww ñu jébbal
Doomu nit ki bàkkaarkat yi, ñu rey ko ci
bant, mu dekki ca ñetteelu fan ba."»
8 Noonu ñu daldi fàttaliku kàdduy
Yeesu ya.
9 Bi ñu jógee bàmmeel ba, ñu dem
nettaliji loolu lépp fukki ndaw ya ak benn,
ak ña ca des ñépp.
10 Jigéen ña ñoo doon Maryaamam
Magdala, Sànn, ak Maryaama yaayu Saag.
Yeneen jigéen yi leen gunge woon itam
nettali loolu ndaw ya.
11 Waaye ñu teg wax jooju ay jeneer, ba
gëmuñu jigéen ñooñu.
12 Waaye Piyeer daldi jóg, daw, dem ca
bàmmeel ba. Bi mu àggee, mu sëgg, yër,
gisul lu dul càngaay la. Noonu mu dëpp
ñibbi, jaaxle lool ci li xew.

Yeesu feeñu na ñaari taalibe yu jëm Emayus

13 Ca bés boobu ñaar ci taalibe yi di dem
ci dëkku Emayus, te mu sore Yerusalem ci
lu mat fukki kilomet.
14 Ñu waxtaane li xewoon lépp.
15 Bi ñuy waxtaan ak a sotteente xalaat,
Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak ñoom,
16 fekk seeni bët muuru, ba manu ko
woona xàmmi.
17 Yeesu ne leen: «Lan ngeen di wax-
taane nii ci yoon wi?» Noonu ñu taxaw,
seen xol jeex.
18 Kenn ci ñoom, ki tudd Këleyopas ne
ko: «Xanaa yaw rekk yaa ñëw Yerusalem
te umple li fi xewoon bés yii?»
19 Yeesu ne leen: «Lu fi xew?» Ñu ne ko:
«Mbirum Yeesum Nasaret. Ab yonent la
woon bu doon def ay jëf yu mag, di wax
ay kàddu yu am doole, ci kanam nit ñi ak
ca kanam Yàlla.
20 Waaye sunuy sarxalkat yu mag ak
sunuy njiit ñoo ko jébbal nguur gi ngir
ñu àtte ko, teg ko dee, ba daaj ko ci bant.

21 Nun nag danoo yaakaaroon ne mooy
kiy nara jot Israyil. Waaye bi loolu xewee
ak léegi, tey la ñetteelu fan bi.
22 Teewul nag am na ay jigéen yu bokk
ci nun yu nu jaaxal. Dañoo fajaru ca
bàmmeel ba,
23 waaye fekkuñu fa néewam. Ñu délsi,
nettali nu ne, ay malaaka feeñu nañu
leen, yégal leen ne mi ngi dund.
24 Ñenn ci sunu àndandoo yi dem nañu
ca bàmmeel ba, fekk lépp mel, na ko
jigéen ña waxe woon. Waaye moom
gisuñu ko.»
25 Noonu Yeesu ne leen: «Yéen daal,
yéena ñàkk xel, te seen xol yéexa gëm li
yonent yi yégle woon!
26 Xanaa du Almasi bi dafa waroona daj
boobu coono te dugg ci ndamam?»
27 Noonu mu tàmbalee ci yonent Yàlla
Musaa ba ci yonent yépp, tekkil leen li
Mbind mi wax lépp ci ay mbiram.
28 Bi ñuy jub dëkk, ba ñu jëmoon nag,
Yeesu def ni kuy jubal yoonam.
29 Waaye ñu téye ko ne ko: «Toogal fii
ci nun, ndaxte jant baa ngi so, te léegi mu
guddi.»
Noonu mu dugg, toog ca ñoom.
30 Bi ñu tàmbali di reer, Yeesu jël mburu
ma, gërëm Yàlla, ba noppi damm ko, jox
leen ko.
31 Bi mu defee loolu, lépp leer ci seeni
bët, ñu daldi ko xàmmi. Waaye Yeesu ne
mes, gisatuñu ko.
32 Noonu ku nekk naan sa moroom:
«Ndax sa xol seddul woon, bi muy wax
ak nun ci yoon wi, te muy tekki Mbind
mi?»
33 Ñu daldi jóg ca saa sa, dellu
Yerusalem, fekk fa fukki ndaw ya ak
benn, ak yeneen taalibe.
34 Ñooñu ne leen: «Dëgg la, Boroom bi
dekki na, te feeñu na Simoŋ!»
35 Ñaari taalibe ya ñoom it daldi leen
nettali la xewoon ca yoon wa ak ni ñu
xàmmee Yeesu, bi mu dammee mburu
ma.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

36 Bi ñaari taalibe ya dee wax noonu,
Yeesu taxaw moom ci boppam ci seen biir
ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen.»
37 Ñu daldi tiit, foog ne dañoo gis
njuuma.
38 Waaye Yeesu ne leen: «Lu tax ngeen
jaaxle, ak lu tax ngeen di xel ñaar ci seen
xol?
39 Xool-leen samay loxo ak samay tànk.
Man mii la. Laal-leen ma te xam, njuuma
amul yaram walla ay yax, ni ngeen gise,
ma am ko.»
40 Bi mu leen waxee loolu, mu won leen
ay loxoom ak ay tànkam.
41 Waaye ba tey manuñu woona gëm
ndax seen mbég ak jaaxle. Noonu Yeesu
laaj leen ne: «Ndax am ngeen fii lu ñu
lekk?»
42 Ñu jox ko dogu jën wu ñu lakk.
43 Mu jël ko, lekk ci seen kanam.
44 Noonu mu ne leen: «Bi ma nekkee
ak yéen, waxoon naa leen baat yii: li ñu
bind lépp ci samay mbir ci yoonu Musaa
ak ci téerey yonent yi ak ci Sabóor dafa
wara am.»
45 Noonu mu ubbi seen xel, ngir ñu xam
li Mbind mi di wax.
46 Mu ne leen: «Fàww Almasi bi sonn,
mu dee te dekki ca ñetteelu fan ba, ni ñu
ko binde,
47 te it ñuy yégle xeet yépp ci turam,
dale ko ci Yerusalem ne war nañoo tuub
seeni bàkkaar, Yàlla baal leen.
48 Yéenay samay seede.
49 Te man dinaa leen yónnee li sama
Baay dige. Yéen nag toogleen ci dëkk bi,
ba ñu sol leen doole ji jóge ci kaw.»

Yeesu tàggu na ay taalibeem

50 Gannaaw loolu Yeesu yóbbu leen
ca wetu Betani. Foofa mu yékkati ay
loxoom, barkeel leen.
51 Bi mu leen dee barkeel, mu tàggoo
ak ñoom, Yàlla yéege ko asamaan.
52 Taalibe ya màggal ko, daldi dellu
Yerusalem, fees ak mbég.
53 Foofa daawuñu jóg ca kër Yàlla ga, di
gërëm Yàlla.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci YOWAANA

Yeesu Kirist moo di Kàddu gi ak leer gu wóor gi

1 Ca njàlbéen ga fekk na Kàddu gi am, te
Kàddu gi ma nga woon ak Yàlla, te Kàddu
gi Yàlla la woon.
2 Moo di ki nekkoon ak Yàlla ca
njàlbéen ga.
3 Ci moom lañu sàkke lépp. Amul dara
lu ñu sàkk lu jaarul ci moom.
4 Ci moom la dund nekk, te dund googu
mooy leeral nit ñi.
5 Leer gi feeñ na ci biir lëndëm, te
lëndëm gi jàppu ko.
6 Yàlla yónni woon na nit ku ñu naan
Yaxya.
7 Kooku ñëw na, doon ab seede, ngir
wax ci mbirum leer gi. Ñëw na ngir ñépp
dégg li mu wax te gëm.
8 Moom ci boppam du woon leer gi,
waaye ñëw na ngir seedeel leer gi.
9 Kàddu googu mooy leer gu wóor, giy
ñëw ci àddina te di leeral nit ku nekk.
10 Ci àddina la nekkoon, àddina si ñu
sàkk jaarale ko ci moom, te àddina xamu
ko.
11 Ñëw na ci réewam, te ay ñoñam
nanguwuñu ko.
12 Teewul ñi ko nangu te gëm ci turam,
may na leen, ñu am sañ-sañu nekk doomi
Yàlla.
13 Ñooñu judduwuñu ci deret walla ci
bëgg-bëggu yaram, walla ci coobarey nit.
Ñu ngi juddu ci Yàlla.
14 Kàddu gi ñëw, doon nit, dëkk ci sunu
biir. Gis nañu ndamam, mu fees ak
yiw ak dëgg, ndam li Baay bi jox jenn
Doomam ji mu am kepp.
15 Yaxyaa ngi koy seedeel te yégle na lii;
nee na: «Moo taxoon ma wax ne: "Dina
ñëw sama gannaaw waaye moo ma gëna
màgg, ndaxte nekk na laata may juddu."»
16 Kàddu gi fees na ak yiw, te nun ñépp
jot nanu ci sunu wàll, mu barkeel nu ay
yooni yoon.
17 Ndigali Yàlla yi, ci gémmiñu Musaa
lañu leen jaarale; yiw wi ak dëgg gi, Yeesu
Kirist moo ko indaale.
18 Kenn masula gis Yàlla, waaye Bàjjo
bi, di Yàlla te nekk ak Baay bi, moo ko
xamle.

Yaxya nee na, du Almasi bi

19 Lii mooy seedes Yaxya. Amoon na
bés Yawut ya yónni ay sarxalkat ca Yaxya,
ñu ànd ak ñu soqikoo ci giiru Lewi. Ñu
nga jóge Yerusalem, ñëw ci moom, di ko
laaj mooy kan.
20 Yaxya tontu na leen te nëbbu ci dara,
wóoral na leen ne moom du Almasi bi.
21 Ñu laaj ko ne: «Kon yaay kan? Ndax
yaa di Ilyaas?» Mu ne leen: «Déedéet,
duma Ilyaas.» Ñu ne ko: «Ndax yaa
di Yonent, bi wara ñëw?» Mu ne leen:
«Déedéet.»
22 Noonu ñu laaj ko ne: «Wax nu yaay
kan, ngir nu mana tontu ñi nu yónni. Nga
ne yaa di kan?»
23 Yaxya wax leen li yonent Yàlla Esayi
waxoon ne: «Man maa di baat biy yégle
ci màndiŋ mi ne: "Xàll-leen yoonu Bo-
room bi!"»
24 Amoon na ñu bokk ca Farisen ya, yu
àndoon ca mbooloo, ma ñu yónni woon
ca Yaxya.
25 Ñooñu laaj ko ne: «Gannaaw doo
Almasi bi, doo Ilyaas, doo Yonent bi wara
ñëw, lu tax ngay sóob nit ñi ci ndox?»
26 Yaxya ne leen: «Man maa ngi sóobe
ci ndox, waaye am na ci seen biir ku
ngeen xamul.
27 Kookooy ñëw sama gannaaw, te man
sax yeyoowumaa tekki ay dàllam.»
28 Lii xewoon na ci dëkku Betani, ca
gannaaw dexu Yurdan, fa Yaxya doon
sóobe.

Yeesu moo di Gàttub Yàlla

29 Ca ëllëg sa, bi Yaxya gisee Yeesu, muy
ñëw ci moom, mu ne: «Xool-leen! Kii
mooy Gàttub Yàlla, bi ñu nara rendi, ngir
dindi bàkkaaru àddina.

30 Moo taxoon ma wax ne: “Am na kuy
ñëw sama gannaaw, waaye moo ma gëna
màgg, ndaxte nekk na laata may juddu.”
31 Xawma woon kooku kan la waroona
doon, waaye xamal ko bànni Israyil moo
tax ma ñëw, di sóob nit ñi ci ndox.»
32 Ci kaw loolu Yaxya seede na lii: «Gis
naa Xelu Yàlla mi ci melow pitax, mu jóge
ci asamaan, tegu ci moom.
33 Bi loola laata am, xawma woon mooy
kan, waaye Yàlla, mi ma yebal may sóobe
ci ndox, nee woon na ma: “Dinga gis Xel
mu Sell mi wàcc, tegu ci kaw nit. Kooku
moo di ki leen di sóob ci Xel mu Sell mi.”»
34 Yaxya teg ca ne: «Gis naa loolu te
seede naa ne moom moo di Doomu Yàlla
ji.»

Ñi jëkka doon taalibey Yeesu

35 Ca ëllëg sa Yaxya taxawaatoon na ca
bérab booba, ànd ak ñaari taalibeem.
36 Bi mu gisee Yeesu muy romb, mu
daldi ne: «Kii mooy Gàttub Yàlla bi!»
37 Ñaari taalibe ya dégg li mu wax,
daldi dem toppi Yeesu.
38 Yeesu geestu, gis ne ñoo ngi koy topp.
Mu ne leen: «Lu ngeen soxla woon?» Ñu
ne ko: «Foo dëkk, Ràbbi?»
Ràbbi mi ngi tekki «Kilifa gi».
39 Yeesu ne leen: «Kaayleen gis.»
Noonu ñu dem, seeti fa mu daloon,
ngoonalal ko. Ci tàkkusaani kaw la woon.
40 Kenn ci ñoom ñaar, ñi déggoon li
Yaxya wax te topp Yeesu, ma nga tuddoon
Andare, mi bokkoon ak Simoŋ Piyeer
ndey ak baay.
41 Andare dafa daldi dem seeti Simoŋ
ne ko: «Gis nanu Almasi bi.» Baat boobu
mi ngi tekki «Kirist».
42 Noonu mu yóbbu ko ci Yeesu. Yeesu
xool ko ne ko: «Yaa di Simoŋ, doomu
Yowaana. Dinañu la wooye Sefas.» Sefas
mi ngi tekki «Piyeer», maanaam «xeer».

Yeesu woo na Filib ak Nataneel

43 Ca ëllëg sa mu fas yéenee dem
diiwaanu Galile te mu gis Filib. Yeesu ne
ko: «Toppal ci man.»
44 Filib mu nga dëkkoon Betsayda,
dëkku Andare ak Piyeer.
45 Filib dajeek Nataneel ne ko: «Gis
nanu ki yoonu Musaa wi ak yonent yi
doon wax. Mu ngi tudd Yeesu, doomu
Yuusufa, te dëkk Nasaret.»
46 Nataneel ne ko: «Aa! Ndax dara lu
baax man na jóge Nasaret?» Filib ne ko:
«Ñëwal gis.»
47 Naka la Yeesu gis Nataneel jëmsi ci
moom, mu daldi ne ci mbiram: «Xool-
leen, nitu Israyil dëgg a ngee di ñëw; du
dox benn tànku caaxaan.»
48 Nataneel ne ko: «Noo ma xame?»
Yeesu ne ko: «Bi la Filib di laata woo, gis
naa la, bi nga nekkee ca ker garabu figg
ga.»
49 Nataneel wax ko ne: «Kilifa gi, yaay
Doomu Yàlla ji, yaa di buuru Israyil!»
50 Yeesu ne ko: «Ndax li ma ne, gis naa
la ca ker garab ga, moo tax nga gëm?
Dinga gis mbir yu gëna réy yii.»
51 Noonu mu teg ca ne: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax, dingeen gis
asamaan ubbiku, malaaka yiy baagante
kaw ak suuf, di wàcc ci Doomu nit ki.»

2

Yeesu dem na céet ga ca dëkku Kana

1 Ñaari fan gannaaw loolu ag céet am
ca dëkku Kana ca diiwaanu Galile. Yaayu
Yeesu teewe woon na ko.
2 Woo woon nañu it Yeesu ca céet ga ak
ay taalibeem.
3 Ca biir xew wa, biiñ ba daldi jeex.
Yaayu Yeesu ne ko: «Amatuñu biiñ.»
4 Yeesu ne: «Soxna si, loo ma bëggal?
Ndaxte sama waxtu jotagul.»
5 Yaayam daldi ne surga ya: «Defleen
lépp lu mu leen wax.»
6 Foofa amoon na fa juróom benni ndaa
yu ñu yett ci doj, yu Yawut ya daan
jëfandikoo ngir seen sangu set. Ndaa lu
nekk man na def daanaka téeméeri liitar.
7 Yeesu ne surga ya: «Duyleen ndaa yi.»
Ñu duy leen, ba ñu fees bay rembat.
8 Noonu Yeesu ne leen: «Tanqleen ci
léegi, yót ko njiitu xew wi.» Ñu daldi ko
ciy yót.
9 Ki jiite xew wa ñam ndox, ma Yeesu
soppi biiñ. Xamul woon fu biiñ booba
jóge, waaye surga ya tanqoon ndox ma,
ñoom xamoon nañu ko. Naka noonu mu
woo boroom céet ga ne ko:

10 «Ci xew yépp, naan gu neex gi lañuy jëkke. Bu nit ñi doyalee, ñu sooga génne
ga ca des. Waaye yaw dangaa dencoon gi
gëna neex ba nëgëni.»
11 Firnde jii ame ca Kana, ca diiwaanu
Galile, moo doon kéemaan gi Yeesu jëkka
def. Ci noonu la wonee màggaayam te ay
taalibeem gëm nañu ko.
12 Bi loolu weesoo, mu ànd ak yaayam,
ay rakkam ak i taalibeem, dem dëkku
Kapernawum. Waaye yàgguñu fa.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

13 Màggalu Yawut, gi ñuy wax bésu
Mucc ba, mu ngi doon jubsi. Yeesu dem
Yerusalem,
14 dugg ca kër Yàlla ga. Bi mu fa demee,
fekk na ca ëtt ba ay jaaykati nag ak yu xar
ak yu pitax, ak weccikatu xaalis ya toog.
15 Noonu Yeesu ràbb ab yar, daldi leen
koy dàqe, ngir ñu génn ëttu kër Yàlla ga,
ñoom ak xar ya ak nag ya. Mu tasaare
xaalisu weccikat ya, daaneel taabal ya,
16 daldi ne jaaykati pitax ya: «Jëleleen fi
lii! Sama kër Baay, buleen ko def marse!»
17 Taalibeem ya fàttaliku Mbind mii:
«Cawarte gi ma am ci sa kër, mu ngi mel
ni taal buy tàkk ci sama biir.»
18 Noonu Yawut ya ne ko: «Ban firnde
nga nuy won ngir dëggal ne am nga sañ-
sañu def lii nga def?»
19 Yeesu ne leen: «Daaneel-leen kër
Yàlla gii, ma daldi koy yékkati ci ñetti
fan.»
20 Ñu ne ko: «Nga ne kër Yàlla, gii ñu
tabax ci ñeent fukki at ak juróom benn,
man nga koo yékkati ci ñetti fan!»
21 Waaye kër Yàlla, gi Yeesu doon wax,
nekkul woon ab tabax, aw yaramam ci
boppam moo ko taxoon di wax.
22 Gannaaw ga nag, bi Yeesu deeyee
ba dekki, la taalibeem ya fàttaliku li mu
waxoon, daldi gëm Mbind mi ak wax, ja
leen Yeesu waxoon.
23 Bi Yeesu nekkee Yerusalem ci
màggalu bésu Mucc ba, ñu bare gis
kéemaan, yi mu doon def, daldi gëm ci
turam.
24 Waaye Yeesu wóoluwu leen woon,
ndaxte xamoon na leen ñoom ñépp,
25 te it soxlawul ñu koy xamal dara ci
nit, ndaxte moom ci boppam xam na xolu
nit.

3

Yeesu waxtaan na ak njiitu diine

1 Amoon na ca Farisen ya nit ku ñu
naan Nikodem te mu bokk ca kilifay
Yawut ya.
2 Genn guddi mu ñëw ca Yeesu ne ko:
«Kilifa gi, xam nanu ne Yàllaa la yónni
ngir nga jàngal nu, ndaxte kenn manula
def firnde yii ngay wone te Yàlla àndul ak
moom.»
3 Yeesu ne ko: «Ci dëgg-dëgg maa ngi
la koy wax, képp ku judduwaatul* doo
mana seede nguuru Yàlla.»
4 Nikodem ne ko: «Nit ku xas ba
màggat, nan lay mana judduwaate?
Ndax day dellu ci biiru yaayam ngir
judduwaat?»
5 Yeesu ne ko: «Ci dëgg-dëgg maa ngi la
koy wax, ku judduwul ci ndox ak ci Xelum
Yàlla, doo mana bokk ci nguuru Yàlla.
6 Lu juddoo ci nit, nit la; waaye lu
juddoo ci Xelum Yàlla, xel la.
7 Li ma ne: “Fàww ngeen judduwaat,”
bumu la jaaxal.
8 Ngelaw fu ko neex lay jublu. Yaa ngi
koy dégg waaye xamuloo fu mu jóge,
xamuloo fu mu jëm. Noonu la mel it ci
képp ku juddoo ci Xelum Yàlla.»
9 Ci baat yooyu Nikodem ne ko: «Nu
loolu mana ame?»
10 Yeesu ne ko: «Yaw yaay jàngal bànni
Israyil te xamuloo mbir yii?
11 Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax,
noo ngi wax li nu xam, di nettali li nu gis,
waaye nanguwuleena gëm li nu seede.
12 Gannaaw gëmuleen li ma leen di wax
ci mbiri àddina, naka ngeen mana gëme,
bu ma leen waxee ci mbiri asamaan?
13 Kenn masula yéeg ci asamaan su dul
ki fa jóge, muy Doomu nit ki.
14 Te itam na Musaa sampe woon ab
bant ca diggu mànduŋ ma, takk ca jaan,
ja mu defare woon xànjar, fàww ñu
yékkatee noonu Doomu nit ki,

* **3:3** ***judduwaat:*** ci làkku gereg, baat bi Yeesu wax mi ngi tekki «judduwaat» walla «juddoo ci kàttan gu jóge ci kaw».

15 ngir képp ku ko gëm am ci moom
dund gu dul jeex.»
16 Ndaxte Yàlla dafa bëgg àddina, ba
joxe jenn Doomam ji mu am kepp, ngir
képp ku ko gëm am dund gu dul jeex te
doo sànku mukk.
17 Yàlla yónniwul Doomam ci àddina
ngir mu daan nit ñi, waaye ngir musal
leen.
18 Képp ku ko gëm deesu la daan, waaye
ku ko gëmul daan nañu la ba noppi,
ndaxte gëmuloo ci turu Doom ji Yàlla am
kepp.
19 Ci nii la àtte bi ame: leer gi ñëw na ci
àddina, waaye nit lëndëm gi lañu taamu
ndax seeni jëf yu bon.
20 Képp kuy def lu bon day bañ leer gi
te du ci ñëw, ndax ragal ay jëfam di feeñ
bëccëg ndarakàmm.
21 Waaye ku def lu jub day ñëw ci leer gi,
ngir ñu xam ne def na ay jëfam ci kanam
Yàlla.

Yeesu moo gëna màgg Yaxya

22 Gannaaw loolu Yeesu ànd ak ay
taalibeem, dem ca biir diiwaanu Yude,
toog fa ak ñoom ab diir, di sóob nit ñi ci
ndox.
23 Yaxya moom itam doon na sóobe
ci ndox ci dëkku Aynon, ca wetu dëkku
Salim, ndaxte diiwaan booba bare woon
na ndox. Nit ñi daan nañu ñëw ci moom,
mu di leen sóob.
24 Booba tëjaguñu Yaxya ci kaso.
25 Foofa ay taalibey Yaxya tàmbalee
werante ak benn Yawut ci mbirum sangu
set.
26 Ci kaw loolu ñu dem ca Yaxya ne
ko: «Kilifa gi, ndax fàttaliku nga kooka
nga seede woon te mu nekkoon ak yaw
ca gannaaw dexu Yurdan? Moom de, ma
ngay sóobe ci ndox léegi te ñépp a ngay
dem ca moom!»
27 Yaxya ne leen: «Kenn manula am
dara lu ko Yàlla joxul.
28 Yéen ci seen bopp man ngeena seede
ne waxoon naa ne duma Almasi bi waaye
dañu maa yónni ma jiitusi ko.
29 Kiy céetal moo moom séetam.
Waaye xaritu kiy céetal dafay taxaw di ko
déglu, tey bég, bu déggee baatam. Mbég
moomu moo di sama bos tey, te fi mu
nekk mat na sëkk.
30 Li war moo di moom, mu gëna màgg
te man, ma gëna féete suuf.»
31 Ki jóge ci kaw moo féete kaw ñépp;
ki jóge ci suuf nag, ci suuf rekk la mana
bokk, te ni niti àddina lay waxe. Ki jóge
asamaan
32 day wax li mu gis ak li mu dégg,
waaye kenn nanguwul li mu seede.
33 Képp ku nangu seedeem nangu nga
ne Yàlla, dëgg lay wax.
34 Ndaw li Yàlla yónni, kàddug Yàlla lay
wax, ndaxte mayu Xel mu Sell, mi Yàlla
sol ci moom, amul dayo.
35 Baay bi dafa bëgg Doom ji, te jox na
ko sañ-sañ ci lépp.
36 Ku gëm Doom ji, am nga dund gu dul
jeex; ku déggadil Doom ji, amuloo dund,
waaye merum Yàllaa ngi la tiim.

4

Yeesu waxtaan na ak jigéen ji amoon juróomi jëkkër

1 Amoon na benn bés Farisen yi dégg
ne, ñiy topp Yeesu ñoo ëpp ñiy topp
Yaxya, te ñi Yeesu sóob ci ndox ñoo ëpp
ñi Yaxya sóob.
2 Fekk Yeesu moom ci boppam daawul
sóob kenn ci ndox, waaye ay taalibeem
ñoo daan sóobe.
3 Bi Yeesu yégee loolu nag, mu jóge
Yude, dellu diiwaanu Galile.
4 Bi muy dem Galile, waroon na jaar ci
diiwaanu Samari.
5 Noonu mu agsi ci wetu dëkku Sikar
ci tool, bi Yanqóoba mayoon doomam
Yuusufa.
6 Foofa la teenu Yanqóoba nekkoon.
Yeesu toog ca pindu teen ba, di noppalu
ndax coonob tukki ba. Ca digg bëccëg la
woon.
7 Noonu jigéenu waa Samari ñëw fa di
root. Yeesu ne ko: «May ma ndox, ma
naan.»
8 Fekk booba nag, taalibey Yeesu ya
dañoo demoon ca biir dëkk ba, di jënd
lu ñu lekk.
9 Jigéen ja ne ko: «Yaw, ngay Yawut,
man maay jigéen ju dëkk Samari; nan nga
ma mana ñaane ndox?»

Jigéen ja wax na loolu, ndaxte Yawut ya
bokkuñu woon ak waa Samari ndab yu
ñuy lekke.
10 Noonu nag Yeesu ne ko: «Soo xam-
oon li Yàlla maye, xam ki lay ñaan ndox,
kon yaw ci sa bopp, yaa koy ñaan, te
moom dina la may ndoxum dund.»
11 Jigéen ja ne ko: «Sang bi, teen bi xóot
na te amuloo baag, kon fooy jële ndoxum
dund?
12 Xanaa kay xalaatuloo ne yaa gëna
màgg sunu maam Yanqóoba, moom mi
nu gasal teen bii, mu naan ci moom ak i
doomam, wëgg cig juram?»
13 Yeesu wax ko ne: «Ku naan ci
ndoxum teen bii, balaa yàgg mu maraat,
14 waaye ndox mi may joxe, ku ci naan
du marati mukk, ndaxte day nekk ci
moom bëtu ndox buy ball, di joxe dund
gu dul jeex.»
15 Noonu jigéen ja daldi ko ne: «Sang
bi, may ma ci ndox moomu, ngir ma
bañatee mar, bay ñëw ba fii di rootsi.»
16 Yeesu ne ko: «Demal wooyi sa jëkkër
te ñëw.»
17 Jigéen ja ne ko: «Awma jëkkër de.»
Yeesu ne ko: «Wax nga dëgg ne amuloo
jëkkër,
18 ndaxte amoon nga juróomi jëkkër, te
ki nga nekkal léegi du sa jëkkër. Li nga
wax dëgg la.»
19 Jigéen ja ne ko: «Sang bi, gis naa ne
ab yonent nga.
20 Nun nag, naka-jekk sunuy maam ca
tund wee ngay séen lañu daan jaamoo
Yàlla, waaye yéen Yawut yi, dangeen ne
Yerusalem lañu wara jaamoo Yàlla.»
21 Yeesu ne ko: «Jigéen ji, gëmal lii ma
lay wax: dina am jamono joo xam ne du
ci tund wale te du ci Yerusalem ngeen di
jaamoo Baay bi.
22 Yéen waa Samari, xamuleen li ngeen
di jaamu. Nun Yawut yi, xam nanu li nuy
jaamu, ndaxte kiy musal àddina ci Yawut
yi la jóge.
23 Waaye jamono dina ñëw, te agsi na
ba noppi, jamono joo xam ne jaamukat yi
dëgg dinañu jaamu Baay bi ci xel ak ci
dëgg. Ñooñu nag, ñooy jaamu Baay bi,
ni mu ko bëgge.
24 Yàlla xel la, kon ñi koy jaamu war
nañu koo jaamu ci xel ak ci dëgg.»
25 Jigéen ja ne ko: «Xam naa ne Almasi
bi —maanaam Kirist— dina ñëw te bu
ñëwee, dina nu leeralal lépp.»
26 Yeesu ne ko: «Maa di Almasi bi, man
miy wax ak yaw.»

Taalibey Yeesu ya délsi nañu

27 Noonu nag taalibey Yeesu ya délsi, gis
muy wax ak ab jigéen. Ñu daldi jaaxle
lool. Waaye kenn ñemewu ko woon ne:
«Looy laaj?» walla: «Lu tax ngay wax ak
moom?»
28 Noonu jigéen ja wacc fa njaqam,
daldi dem ca dëkk ba ne leen:
29 «Kaayleen gis; nit a nga fee ku ma
wax lépp lu ma masa def. Ndax kooku du
Almasi bi?»
30 Noonu waa dëkk ba jóg, jëm ca Yeesu.
31 Fekk taalibey Yeesu ya di ko gétën ne:
«Kilifa gi, lekkal.»
32 Waaye Yeesu ne leen: «Am na ñam
wu may lekk, te xamuleen ko.»
33 Taalibe ya nag di laajante naan:
«Ndax dafa am ku ko indil lekk?»
34 Yeesu ne leen: «Sama ñam moo
di def coobarey ki ma yónni te àggale
liggéey, bi mu ma sant.
35 Du dangeen naan: “Fii ak ñeenti
weer ñu góob”? Waaye man, dama leen
naan: xool-leen tool yi, ñoo ngi ñor ba
weex tàll, di xaar ku leen góob.
36 Kiy góob tool yi mu ngi jot xaat
peyam; day dajale nit ñi ngir dund gu dul
jeex, ni ñuy dajalee pepp. Kon boog kiy ji
dina bégandoo ak kiy góob.
37 Wax ji ñu wax ne: “Kenn dina ji,
keneen góob,” dëgg la.
38 Yebal naa leen, ngeen góob tool bu
ngeen beyul. Ñeneen a ko bey, te yéena
ko jariñoo.»

Ñu bare ci waa Samari gëm nañu Yeesu

39 Bi jigéen ja nee waa dëkk ba: «Wax
na ma li ma def lépp,» ñu bare gëm nañu
Yeesu.
40 Ñu daldi dikk ñaan Yeesu, mu dal ak
ñoom. Yeesu toog fa ñaari fan.
41 Ñu bare gëm ko ndax li mu doon wax.
42 Ñu ne jigéen ja: «Léegi gëm nanu, te
du li nga wax moo tax waaye li nu gisal

sunu bopp. Te xam nanu ne dëgg-dëgg
kii moo di Musalkatu àddina si.»

Yeesu faj na xale ba bëggoona dee

43 Bi Yeesu amee ñaari fan ca dëkk ba,
mu jóge fa, jëm diiwaanu Galile,
44 ndaxte moom ci boppam nee woon
na: «Ab yonent, kenn du ko faaydaal ca
réewam.»
45 Bi mu agsee Galile, nit ñi teeru
ko, ndaxte ñoom itam teewoon nañu ca
màggalu bésu Mucc ba ca Yerusalem, te
gisoon nañu la mu fa defoon lépp.
46 Noonu kon mu délsi Kana ci Galile,
dëkk ba mu soppee woon ndox ma biiñ.
Amoon na benn dagu buur bu dëkkoon
Kapernawum te doomam feebar.
47 Bi mu déggee ne, Yeesu jóge na Yude,
ñëw Galile, mu dikk ci moom, ñaan ko mu
ñëw këram, wéral doomam, ji wopp bay
bëgga dee.
48 Yeesu ne ko: «Yéen daal, dungeen
gëm mukk, fi ak gisuleen ay firnde walla
ay kéemaan.»
49 Dagu buur ba neeti ko: «Sang bi,
ñëwal, bala sama doom di dee.»
50 Yeesu ne ko: «Demal, sa doom dina
dund.» Kilifa ga gëm la ko Yeesu wax,
daldi dem.
51 Bi muy dellu këram nag, ay surgaam
gatandu ko. Ñu daldi ne ko: «Xale bi dina
dund!»
52 Mu laaj leen ci ban waxtu la
tàmbalee tane, ñu ne ko: «Démb ca
njolloor la am ag féex.»
53 Noonu baayu xale ba daldi seetlu
ne, ca waxtu woowa la ko Yeesu ne
woon: «Sa doom dina dund.» Moom ak
njabootam gépp, ñu daldi gëm Yeesu.
54 Lii mooy ñaareelu firnde, bi Yeesu
def ci Galile, gannaaw bi mu jógee Yude.

5

Yeesu faj na jarag

1 Gannaaw loolu Yawut ya amoon nañu
genn màggal, moo tax Yeesu demoon
Yerusalem.
2 Ca wetu benn ci bunti dëkk ba nag,
maanaam ca Buntu xar ya, am na fa bët
bu tudd Betesda ci làkku yawut, te ñu
wërale ko ak juróomi mbaar.
3 Ca suufu mbaar yooyu la jarag yu
bare, yu deme niki ay gumba, ay lafañ
ak ay làggi, daan tëdd, di xaar ndox mi
yëngatu;
4 ndaxte, ci ni ñu ko nettalee, benn
malaakam Boroom bi da daan wàcc léeg-
léeg di jax ndox mi. Bu ndox mi masaa
yëngu ba noppi, jarag ju ca jiitu, wopp joo
amaan, daldi wér ca saa sa.
5 Amoon na fa benn waay bu feebaroon
lu mat fanweeri at ak juróom ñett.
6 Bi ko Yeesu séenee mu tëdd, te mu
xam ne woppam ji yàggoon na lool, mu
laaj ko ne: «Ndax bëgg ngaa wér?»
7 Jarag ja ne ko: «Sang bi, duma am ku
ma sóob ci ndox mi, bu yëngoo; su ma ciy
fexee dem, ñu jëkk ma ci.»
8 Yeesu ne ko: «Jógal, jël sa basaŋ te
dox.»
9 Ca saa sa mu daldi wér, jël basaŋam,
daldi dox.
Mbir moomu dafa daje woon ak bésub
noflaay ba,
10 looloo tax ba Yawut ya daldi ne nit
ku wér ka: «Tey bésub noflaay la, te sunu
yoon aaye na, ngay yor sa basaŋ.»
11 Mu ne leen: «Ki ma faj moo ma ne:
“Jëlal sa basaŋ te dox.”»
12 Ñu ne ko nag: «Ku la ne: “Jëlal sa
basaŋ te dox”?»
13 Waaye waa ji xamul ki ko wéral,
fekk booba Yeesu dem na, te nit ñu bare
teewoon nañu ca bérab ba.
14 Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu dajeek
moom ca kër Yàlla ga ne ko: «Déglul, fii
mu ne, wér nga; bul defati bàkkaar, ngir
ragal lu yées lii dal la.»

Sañ-sañu Doomu Yàlla ji

15 Noonu nit ka dellu ne Yawut ya, Yeesu
moo ko fajoon.
16 Looloo tax Yawut ya di wuta sonal
Yeesu, ndaxte daan na jëfe noonu ca
bésub noflaay ba.
17 Waaye Yeesu wax na leen ne: «Sama
Baay nekk na ba tey ci liggéey, kon man
itam damay liggéey.»
18 Baat boobu moo tax ba Yawut yi gën
koo wuta rey, ndaxte yemul woon rekk
ci baña topp ndigalu bésub noflaay ba,

waaye dafa wax it ne, Yàlla Baayam la,
ba teg boppam Yàlla.
19 Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg
maa ngi leen koy wax, Doom ji manula
def dara moom ci boppam; li mu gis Baay
bi di def rekk lay def. Li Baay bi di jëf la
Doom ji itam di jëf.
20 Ndaxte Baay bi bëgg na Doom ji, ba
di ko won lépp lu muy def, te dina ko won
jëf yu ëpp kéemaan yii, ngir ngeen gëna
waaru.
21 Maanaam, ni Baay bi di dekkale ñu
dee ñi, di leen jox dund, noonu la Doom
ji di joxe dund ñi mu ko bëgga jox.
22 Baay bi du àtte kenn; àtte bi yépp,
jox na ko Doom ji,
23 ngir ñépp di teral Doom ji, ni ñuy
terale Baay bi. Ku teralul Doom ji, teraloo
Baay, bi ko yónni.
24 «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
ku dégg sama kàddu te gëm ki ma yónni,
am nga dund gu dul jeex te doo jaar ca
àtte ba, ndaxte génn nga ci dee, tàbbi ci
dund.
25 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
jamono dina ñëw te agsi na ba noppi,
mooy jamono, ji ñu dee ñi di dégg baatu
Doomu Yàlla ji, te ku ko dégg dinga dund.
26 Ndaxte ni Baay bi ame dund moom
ci boppam, noonu it la ko maye Doom ji,
mu am ko ci boppam.
27 Jox na Doom ji itam sañ-sañu àtte,
ndaxte mooy Doomu nit ki.
28 «Bu leen ci dara jaaxal; ndaxte ja-
monoo ngi ñëw ju néew yépp, yi nekk ci
seen bàmmeel, di dégg baatam tey génn.
29 Ñi daan jëf lu baax dinañu dekki,
dund ba fàww, waaye ñi daan jëf lu bon,
dinañu dekki, ñu daan leen.
30 Manumaa def dara man ci sama
bopp. Ni ma Baay bi di digale rekk laay
àttee, te sama àtte bu jub la, ndaxte
defuma sama bëgg-bëgg, ci waawi ki ma
yónni doŋŋ laay aw.

Firnde yi wone sañ-sañu Yeesu

31 «Su ma seedeelee sama bopp, sama
wax du am maana.
32 Waaye keneen moo may seedeel, te
bir na ma ne la muy wax ci man dëgg la.
33 «Yéen yónni ngeen ay ndaw ci Yaxya,
te seede na dëgg.
34 Man ci sama bopp soxlawuma seedes
nit; waaye nag damay wax loolu rekk,
ngir ngeen mucc.
35 Yaxya meloon na ni làmp buy tàkk
tey leeral, te nangu ngeena bànneexu ab
diir ci leeram.
36 «Waaye yor naa ci man seede su gëna
mag si ma Yaxya di seedeel: maa ngi def
jëf, yi ma Baay biy sant. Jëf yooyu may
def nag ñooy seede ne, Baay bi moo ma
yónni.
37 Te Baay bi ma yónni, moom itam
seede na ma. Masuleena dégg baatam te
masuleena gis xar kanamam,
38 te kàddoom saxul ci yéen, ndaxte
gëmuleen ki mu yónni.
39 Yéena ngi gëstu Mbind yi, ndaxte
dangeen cee yaakaar dund gu dul jeex.
Mbind yooyu nag far, ci sama mbir lañuy
wax;
40 te bëgguleena ñëw ci man ngir am
dund!
41 «Wutuma tagg yu jóge ci nit.
42 Waaye yéen, xam naa leen; leer
na ma ne amuleen ci seen xol benn
mbëggeel ci Yàlla.
43 Man ñëw naa ci sama turu Baay,
te nanguwuleen ma, waaye bu keneen
dikkee ci turu boppam, ngeen nangu ko.
44 Bëgg ngeen ku leen di tagg, te wu-
tuleen ngërëm, li jóge ci jenn Yàlla rekk
ji am. Kon nan ngeen mana gëme?
45 «Buleen xalaat ne maa leen di jiiñ
dara ci sama kanam Baay. Musaa, mi
ngeen yaakaar, moo leen di booleek
moom.
46 Bu ngeen gëmoon Musaa, dingeen
ma gëm man itam, ndaxte seedeel na ma.
47 Waaye su fekkee gëmuleen li Musaa
bind, kon nu ngeen mana gëme samay
wax?»

6

Yeesu dundal na mbooloo mi

1 Gannaaw loolu Yeesu dafa jàll dexu
Galile, maanaam dexu Tiberyàdd.
2 Mbooloo mu bare topp ci moom,
ndaxte gisoon nañu firnde yooyee mu
wone, bi mu wéralee jarag ya.

3 Yeesu daldi yéeg ca kaw tund wa, toog
fa ak ay taalibeem.
4 Fekk na booba bésu Mucc ba, di
màggalu Yawut ya, jubsi.
5 Bi Yeesu xoolee, gis mbooloo mu réy di
ñëw ci moom, mu ne Filib: «Fu nuy jële
mburu, mu nu leen mana dundale?»
6 Bi muy wax loolu it, da doon seetlu
Filib, ndaxte xamoon na booba li mu nara
def.
7 Filib ne ko: «Peyug juróom ñetti weer
sax, bu nu ko amoon, du leen mana doy
ci mburu, ba kenn ku nekk ci ñoom am ci
dog wu ndaw.»
8 Keneen ca taalibe ya di Andare, mi
bokk ak Simoŋ Piyeer ndey ak baay, ne
ko:
9 «Am na fi ci mbooloo mi ab xale bu
yor juróomi mburu* ak ñaari jën, waaye
loolu lu muy jariñ mbooloo mu tollu nii?»
10 Yeesu daldi ne taalibe ya: «Na ñépp
toog.» Fekk ñax mu bare amoon ca bérab
ba. Noonu góor ñépp àgg suuf. Waroon
nañoo mat juróomi junni.
11 Yeesu daldi jël mburu ya, gërëm
Yàlla, ba noppi séddale ko ña fa toogoon.
Mu jox leen itam jën, ba ñu doyal sëkk.
12 Bi ñu lekkee ba regg, Yeesu ne taalibe
ya: «Dajaleleen desitu mburu mi, ba dara
du ci réer.»
13 Ñu dajale ko, daldi feesal fukki pañe
ak ñaar ak desiti juróomi mburu, yi ñu
doon lekk.
14 Bi nit ña gisee firnde jooju Yeesu
wone, ñu ne: «Dëgg-dëgg kii mooy
Yonent, bi wara ñëw ci àddina!»
15 Yeesu gis ne dañu koo nara jëlsi, fal
ko buur. Mu bàyyi leen fa, dellu moom
rekk ca tund wa.

Yeesu dox na ci ndox

16 Bi timis jotee taalibeem ya wàcc ca
tefes ga,
17 dugg ci gaal, di jàll dex gi, jëm dëkku
Kapernawum. Booba guddi woon na, te
Yeesu agseegul ci ñoom.
18 Dex gi yëngu na lool, ndaxte da doon
ngelaw ak doole.
19 Bi ñu joowee lu wara tollook juróom
benni kilomet, ñu séen Yeesu, muy dox ci
kaw dex gi, jëm ci ñoom, ñu daldi tiit.
20 Waaye Yeesu ne leen: «Man la,
buleen tiit!»
21 Noonu ñu nangu koo dugal ca gaal
ga, gaal ga daldi teer ca saa sa ca fa ñu
bëggoona wàcc.
22 Ca ëllëg sa mbooloo, ma des ca
geneen wàllu dex ga, gis ne genn gaal
ga fa nekkoon rekk dem na. Xam nañu
ne Yeesu bokku ko woon ak taalibe ya,
ndaxte ñoom rekk a àndoon.
23 Waaye yeneen gaal yu jóge dëkku
Tiberyàdd ñëw, teer ca wetu fa ñu lekke
woon mburu ma, gannaaw bi Boroom bi
santee Yàlla ba noppi.
24 Bi mbooloo ma gisee ne Yeesu walla
taalibe ya kenn nekkatu fa, ñu dugg ca
gaal yooyu, dem seeti ko Kapernawum.

Yeesu mooy ñam wiy joxe dund

25 Bi ñu fekkee Yeesu ca geneen wàllu
dex ga, ñu ne ko: «Kilifa gi, kañ nga fi
ñëw?»
26 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa
ngi leen koy wax, firnde yi ngeen gis taxul
ngeen may seet. Yéena ngi may wër ndax
mburu, mi ngeen lekk ba suur.
27 Buleen liggéeyal ñam wuy yàqu; li
gën mooy ñam wu sax abadan tey joxe
dund gu dul jeex. Ñam woowule, Doomu
nit ki dina leen ko jox, ndaxte moom la
Yàlla Baay bi tànn, mu nekk ndawam.»
28 Noonu ñu laaj ko ne: «Lu nu wara
liggéey, ngir matal jëf yi neex Yàlla?»
29 Yeesu ne leen: «Jëf ji neex Yàlla, moo
di gëm ki mu yónni.»
30 Ñu ne ko: «Ban firnde nga nu mana
won, ngir nu gëm la? Ban liggéey nga
nara def?
31 Sunuy maam dunde nañu mànn ca
màndiŋ ma, ndaxte Mbind mi nee na:
“Jox na leen, ñu lekk ñam wu wàcce ca
asamaan.”»
32 Yeesu waxaat ne: «Ci dëgg-dëgg maa
ngi leen koy wax, du Musaa moo leen
jox ñam woowu wàcce ca asamaan; sama
Baay ci boppam, moo leen di jox ñam wu
wóor, wi wàcce ca asamaan.
33 Ndaxte ñam, wi Yàlla di joxe, mooy
ñam wiy wàcce ci asamaan tey jox
àddina si dund.»

* **6:9** Mburu yu ndaw yu ñu defare sungufu lors, doon lekku ñi néew doole.

34 Ñu ne ko nag: «Sang bi, kon dee nu
faral di jox ci ñam woowe!»

35 Yeesu ne leen: «Man maay ñam wiy
joxe dund. Ku ñëw ci man, doo xiif mukk;
te ku ma gëm, doo mar.
36 Waaye wax naa leen ko ba noppi; gis
ngeen ma te taxul ngeen gëm!
37 Képp ku ma Baay bi jox dina ñëw ci
man, te duma dàq mukk ki may fekksi.
38 Ndaxte wàccewuma ci asamaan ngir
def sama bëgg-bëgg, waaye damay matal
bëgg-bëggu ki ma yónni.
39 Lii mooy bëgg-bëggu ki ma yónni:
bu ma ñàkk kenn ci ñi mu ma may, te
dafa bëgg it ma dekkal leen keroog bés
bu mujj ba.
40 Ndaxte lii mooy bëgg-bëggu Baay bi:
képp ku gis Doom ji te gëm ko, am dund
gu dul jeex, te bés bu mujj ba, dinaa ko
dekkal!»

41 Yawut ya tàmbali di ñurumtoo Yeesu,
ndaxte dafa ne: «Maay ñam wi wàcce ci
asamaan.»
42 Ñu naan: «Ndax kii du Yeesu, doomu
Yuusufa? Xam nanu ndeyam ak baayam.
Kon nag lu tax léegi mu naan, mi ngi jóge
asamaan?»

43 Yeesu ne leen: «Bàyyileen seen
ñurumtu bi.
44 Kenn manula ñëw ci man te Baay, bi
ma yónni, xiirtalu la ci; te man dinaa la
dekkal keroog bés bu mujj ba.
45 Yonent yi bind nañu kàddu gii: “Yàlla
dina leen jàngal ñoom ñépp.” Kon nag ku
déglu te nangu waxi Baay bi, dina ñëw ci
man.
46 Tekkiwul ne kenn mas na gis Baay bi.
Ki jóge ci Yàlla doŋŋ a ko gis.
47 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
ku gëm am nga dund gu dul jeex.
48 Maay ñam wiy joxe dund.
49 Seeni maam lekk nañu mànn ca
màndiŋ ma, teewul dee nañu.
50 Waaye ñam wiy wàcce ci asamaan,
ku ko lekk, doo dee.
51 Man maay ñam wiy dund te wàcce ci
asamaan. Ku lekk ci ñam wii, dinga dund
ba fàww. Te it ñam wi may joxeji, sama
yaram la; dama koy joxe ngir àddina
mana dund.»

52 Noonu Yawut ya werante werante wu
tàng ci seen biir naan: «Naka la nu waa
jii mana joxe yaramam, ngir nu lekk ko?»
53 Yeesu ne leen: «Dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, bu ngeen lekkul yaramu
Doomu nit ki te naanuleen deretam,
dungeen am dund ci yéen.
54 Ku lekk sama yaram te naan sama
deret, am nga dund gu dul jeex, te dinaa
la dekkal keroog bés bu mujj ba.
55 Ndaxte sama yaram mooy ñam wu
wóor wi, te sama deret mooy naan gu
wóor gi.
56 Kiy lekk sama yaram tey naan sama
deret dina sax ci man, ma dëkk ci moom.
57 Baay bi ma yónni mu ngi dund, te
maa ngi dund jaarale ko ci moom; noonu
itam ku may lekk dina dund jaarale ko ci
man.
58 Kon nag ñam wi wàcce ci asamaan
a ngi noonu; bokkul ak ñam wa seeni
maam lekkoon te faatu. Ku lekk ñam wii
may wax dinga dund ba fàww.»
59 Baat yooyu la Yeesu wax, bi mu doon
jàngle ca jàngu ba ca Kapernawum.

Taalibey Yeesu yu bare weddi nañu

60 Bi ñu dégloo Yeesu ba noppi, taal-
ibeem yu bare nee nañu: «Njàngle mii
de, jafe na! Kan moo ko mana déglu?»
61 Yeesu gis ne taalibeem yaa ngi
ñurumtoo loolu, mu ne leen: «Ndax li ma
wax da leena jaaxal?
62 Lan mooy am nag, bu fekkee gis
ngeen Doomu nit ki dellu, yéeg fa mu
jëkkoona nekk?
63 Xelu Yàlla mi mooy joxe dund; ñam
wi jariñul dara. Kàddu yi ma leen wax, ci
Xelum Yàlla lañu jóge te ñooy joxe dund.
64 Waaye am na ci seen biir ñu ko
gëmul.»
Ndaxte Yeesu xamoon na ca njàlbéen
ga ñan ñoo ko waroona gëmadi ak kan
moo ko waroona wor.
65 Mu dolli ca it ne: «Looloo tax ma ne,
kenn manula ñëw ci man te Baay bi mayu
la, nga agsi.»
66 Ci loolu taalibeem yu bare dëpp,
bañatee ànd ak moom.
67 Yeesu daldi wax ak fukki taalibe yi ak
ñaar ne leen: «Mbaa bëgguleena dem,
yéen itam?»

68 Simoŋ Piyeer ne ko: «Boroom bi, ci
kan lanuy dem? Yaa yor kàddu yiy joxe
dund gu dul jeex.
69 Léegi nun gëm nanu te xam nanu ne
yaa di Aji Sell, ji jóge ci Yàlla.»
70 Yeesu ne leen: «Xanaa du maa leen
tànn, yéen fukk yi ak ñaar? Moona, am
na ci yéen koo xam ne seytaane la!»
71 Yudaa miy doomu Simoŋ Iskariyo la
doon wax. Ndeke Yudaa, la muy bokk
lépp ca fukki taalibe ya ak ñaar, moo ko
naroona wor.

7

Yeesu ca màggalu Mbaar ya

1 Gannaaw loolu Yeesu doon na wër
diiwaanu Galile.
2 Bëggul woona dem diiwaanu Yude,
ndaxte Yawut ya dañu ko doon wuta rey.
Fekk na bésu xewu Yawut ya, ñu koy
wax màggalu Mbaar ya, mu ngi doon
jubsi.
3 Noonu rakki Yeesu yu góor ya ne ko:
«Jóge fi te dem diiwaanu Yude, ngir say
taalibe gis, ñoom itam, jaloore yi ngay def.
4 Ku bëgga siiw, doo nëbb say jëf. Boo
demee bay wone jaloore yu mel ni, fexeel
ba ñépp gis la.»
5 Rakkam yi dañu doon wax loolu,
ndaxte ñoom itam gëmuñu ko woon.
6 Yeesu ne leen: «Sama waxtu jotagul.
Ci yéen nag, waxtu yépp a baax.
7 Àddina du leen bañ waaye bañ na ma,
man, ndaxte maa wax ne seeni jëf baaxul.
8 Yéen nag demleen màggal ga.
Demaguma màggal googu, ndaxte sama
waxtu jotagul.»
9 Bi mu leen waxee loolu ba noppi,
moom mu des Galile.
10 Bi rakkam ya demee ca màggal ga,
Yeesu itam sooga dem te kenn yégu ko;
siiwalul demam.
11 Fekk Yawut yaa nga ko doon seet ca
màggal ga te naan: «Ana waa ji?»
12 Ca biir mbooloo ma ñu ngi doon
déeyante, di wax ci ay mbiram. Ñii naan:
«Nit ku baax la.» Ñee naan: «Déedéet,
day nax nit ñi.»
13 Waaye kenn ñemewu koo tudd ca
kaw, ndaxte dañoo ragaloon Yawut ya.

Yeesu jàngle na ca màggal ga

14 Bi ñu demee ba ca diggu màggal ga,
Yeesu dem di jàngle ca kër Yàlla ga.
15 Yawut ya nag jaaxle, daldi ne: «Nu
waa jii def ba xam lii lépp, moom mi
jàngul?»
16 Yeesu daldi leen wax ne: «Li may
jàngle, jógewul ci man, waaye ci ki ma
yónni la jóge.
17 Ku fas yéenee wéy ci bëgg-bëggu
Yàlla, dina xam ndax sama njàngle ci
Yàlla la jóge, walla ci sama coobare.
18 Nit kiy wax ci coobareem nag, day
wuta màggal boppam, waaye kiy wuta
màggal ki ko yónni, dëgg rekk lay wax
te jubadiwul fenn.
19 Xanaa du Musaa moo leen jox ndigali
Yàlla yi? Waaye kenn ci yéen sàmmu ko!
Lu tax ngeen bëgg maa rey?»
20 Mbooloo ma ne ko: «Xanaa dangaa
am ay rab! Ku lay wuta rey?»
21 Yeesu ne leen: «Benn jaloore rekk laa
def, te yéen ñépp ngeen jaaxle!
22 Li leen Musaa jox ndigalu xarafal
gone yi —jógewul kat ci Musaa; mi ngi
tàmbalee ci seen maami cosaan— moo
tax ba ngeen nangoo xarafal nit ci bésub
noflaay bi.
23 Bu ngeen manee xarafal nit ci bésub
noflaay bi, ngir baña wàcc yoonu Musaa,
lu tax nag ngeen mere ma, ndax li ma ci
wéral nitu lëmm?
24 Bàyyileen di àtte ci ni ngeen di gise,
te di àtte dëgg.»

Ndax Yeesu mooy Almasi bi?

25 Am na ci waa Yerusalem ñu doon wax
naan: «Xanaa du nit kii lañuy wuta rey?
26 Xool-leen, mi ngi waaraate ci biir nit
ñi, te kenn du ko wax dara. Ndax sunu
kilifa yi dañoo xam ne mooy Almasi bi?
27 Waaye waa ji, xam nanu fu mu jóge,
te saa su Almasi bi dee dikk, kenn du xam
fu mu bàyyikoo.»
28 Yeesu di jàngle ca kër Yàlla ga, daldi
wax ca kaw ne: «Ndax xam ngeen ma te
xam fi ma jóge? Ñëwaluma sama bopp,
waaye ki ma yónni, ku wóor la. Yéen
xamuleen ko.
29 Man xam naa ko, ndaxte ca moom laa
jóge, te itam moo ma yónni.»

30 Noonu ñu koy wuta jàpp, waaye kenn
manalu ko woon dara, ndaxte waxtoom
jotagul woon.
31 Moona nag, ñu bare ca mbooloo ma
gëm nañu ko. Ñu nga naan: «Ndax bés
bu Almasi bi dikkee, ay firndeem dina ëpp
yu nit kii?»
32 Farisen ya daldi dégg la mbooloo
ma doon déeyante ci mbirum Yeesu.
Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya yebal
ay alkaati yu daan wottu kër Yàlla ga, ngir
ñu jàppi ko.

33 Yeesu wax ne: «Dinaa nekk ak yéen
fi ak ab diir, sooga dem ci ki ma yónni.
34 Dingeen ma seet, waaye dungeen ma
gis; te dungeen mana dem fa may nekk.»

35 Yawut ya di laajante ci seen biir naan:
«Fu muy dem fu nu ko dul fekk? Mbaa du
dafa nara dem ca Yawut, ya gàddaaye ca
Gereg ya, te jàngali Gereg ya?
36 Lan la baat yii mu wax di tekki:
“Dingeen ma seet waaye dungeen ma
gis,” ak: “Dungeen mana dem fa may
nekk”?»

37-38 Bés ba mujjoon ca màggal ga moo
ca ëpp solo; keroog Yeesu taxaw, wax ca
kaw ne: «Ku mar, na ñëw ci man; ku
gëm, na naan! Ndaxte Mbind mi nee na:
“Ndox mu bare muy dundale dina xellee
ci dënnam.”»
39 Booba li ko taxoon di wax mooy Xelu
Yàlla, mi ñi ko gëm naroona jot. Fekk
na joxeeguñu woon Xelu Yàlla mi, ndaxte
ndamu Yeesu feeñagul woon.

40 Bi ñu déggee wax jooja, am ay nit
ca mbooloo ma ñu naan: «Dëgg-dëgg kii
mooy Yonent bi wara ñëw.»
41 Ñeneen naan: «Mooy Almasi bi.» Ña
ca des it ne: «Waaye nan la Almasi bi
mana jógee Galile?
42 Mbind mi wax na ne, Almasi bi ci
xeetu Daawuda lay wàcce te Betleyem,
dëkku Daawuda, lay jóge.»
43 Noonu féewaloo daldi am ca biir
mbooloo ma ndax Yeesu.
44 Am na ca ñoom ñu ko bëggoona
jàpp, waaye kenn manalu ko woon dara.

Njiiti Yawut yi gëmuñu Yeesu

45 Bi alkaati ya delloo, sarxalkat yu mag
ya ak Farisen ya laaj leen ne: «Lu tax
indiwuleen ko?»
46 Alkaati ya ne leen: «Kenn masula
waxe ni nit kooku!»
47 Noonu Farisen ya laaj leen: «Mbaa
naxuñu leen, yéen itam?
48 Ndax am na kenn ci sarxalkat yi walla
ci Farisen yi ku ko gëm? Déedéet.
49 Waaye mbooloo mi xamuñu yoonu
Musaa; ñu alku lañu!»
50 Nikodem bokkoon na ca Farisen ya fa
nekkoon. Fekk moo seeti woon Yeesu lu
jiitu. Mu ne leen:
51 «Ndax ci sunu yoon, man nañoo daan
kenn te dégluwuñu ko, mbaa ñu xam lu
mu def?»
52 Ñu ne ko: «Mbaa du yaw itam
dangaa bokk ci diiwaanu Galile? Gëstul,
kon dinga xam ne benn yonent masula
jóge Galile.»
53 Gannaaw loolu ku ci nekk dellu sa
kër.

8

Jigéen ji doon njaaloo

1 Yeesu moom, dem ca tundu Oliw ya.
2 Ca ëllëg sa ca fajar, mu dellu ca kër
Yàlla ga, mbooloo ma fa teewoon wër ko.
Mu toog, tàmbali di leen jàngal.
3 Xutbakat ya ak Farisen ya indi jenn
jigéen ju ñu bettoon muy njaaloo, ñu
taxawal ko ca diggu mbooloo ma.
4 Noonu ñu ne Yeesu: «Kilifa gi, jigéen
jii de, dañu koo bett muy njaaloo.
5 Ci ndigali Yàlla yi, jigéen ju njaaloo,
Musaa dafa santaane ñu sànni ko ay xeer,
ba mu dee. Yaw nag, lu ciy sa xalaat?»
6 Loolu nag, dañu ko doon wax ngir
seetlu ko, ndaxte bëggoon nañoo tiiñal
Yeesu. Yeesu sëgg, di bind ak baaraamam
ci suuf.
7 Bi laaj ya baree, mu siggi ne leen: «Ku
masula def bàkkaar ci yéen, na ko jëkka
sànniy xeer.»
8 Noonu mu sëggaat, dellu di bind ci
suuf.
9 Bi ñu déggee loolu, ñuy rocceeku
kenn-kenn, mag ña jiitu. Yeesu rekk des
fa, jigéen ja taxaw ca kanamam.

10 Mu daldi siggi ne ko: «Jigéen ji, ana
ñi la doon jiiñ njaaloo? Ndax kenn tegu
la tooñ?»
11 Mu ne ko: «Kenn, Sang bi.» Yeesu ne
ko: «Man it ci sama wàll, duma la daan.
Demal, waaye bul defati bàkkaar.»

Li Yeesuy wax mooy dëgg

12 Yeesu jubluwaat ca mbooloo ma ne
leen: «Man maay leeru àddina si. Ku ma
topp doo dox cig lëndëm, waaye dinga am
leeru dund.»
13 Farisen ya ne ko: «Yaw yaay seedeel
sa bopp, kon li ngay wax du dëgg.»
14 Yeesu ne leen: «Maa ngi seedeel
sama bopp, teewul li may wax di dëgg,
ndaxte xam naa fa ma bàyyikoo, xam fa
ma jëm. Waaye yéen xamuleen fa ma
bàyyikoo ak fa ma jëm.
15 Ci gis-gisu àddina ngeen di àttee;
man duma àtte kenn.
16 Teewul nag, su ma demee bay àtte,
bu jub lay doon, ndaxte du man rekk ay
àtte, waaye Baay, bi ma yónni, daf ciy
ànd ak man.
17 Seen yoon dafa wax ne seedes ñaari
nit a gëna wóor.
18 Man maa ngi seedeel sama bopp, te
Baay bi ma yónni mi ngi may seedeel
itam.»
19 Ñu laaj ko ne: «Kuy sa baay?» Yeesu
ne leen: «Xamuleen ma, xamuleen sama
Baay. Bu ngeen ma xamoon, xam ko.»
20 Bi muy wax loolu, Yeesoo nga doon
jànglee ca kër Yàlla ga, ca wetu fa ñu
doon denc asaka ya. Kenn manu ko
woona jàpp, ndaxte waxtoom jotagul.
21 Yeesu dellu ne leen: «Maa ngi dem;
dingeen ma seet, waaye seen bàkkaar
ngeen di deeyaale. Fa ma jëm, dungeen
fa mana dem.»
22 Yawut yay waxante naan: «Nee na
kat, fa mu jëm, dunu fa mana dem. Mbaa
du day xaruji?»
23 Yeesu ne leen: «Yéen, fii ngeen
bawoo, ci suuf, waaye man ca kaw laa
jóge. Àddina ngeen soqikoo, waaye man
bokkuma ci.
24 Looloo tax ma ne, ci seeni bàkkaar
ngeen di dee. Bu ngeen gëmul ki ma nekk,
dingeen dee ci seeni bàkkaar.»
25 Ñu ne ko: «Yaay kan?» Mu ne leen:
«Li ma leen waxoon ca njàlbéen ga.
26 Li ma mana wax ci yéen ba àtte leen,
bare na. Waaye ki ma yónni, ku wóor la,
te li mu ma wax rekk laay jottali àddina.»
27 Xamuñu woon ne, Yàlla Baay bee tax
muy wax.
28 Yeesu nag ne leen: «Bu ngeen
yékkatee Doomu nit ki, dingeen xam ne
Maay ki Nekk*. Dingeen xam ne it, duma
def dara man ci sama bopp. Li ma Baay
biy jàngal rekk laay wax.
29 Te it ki ma yónnee ngi ànd ak man;
masu maa bàyyi ma wéet, ndaxte li ko
neex rekk laay def.»
30 Bi ñuy dégg Yeesu di wax loolu, ñu
bare daldi koy gëm.

Waa kër Ibraayma

31 Yeesu ne Yawut ya ko gëmoon: «Bu
ngeen saxee ci li ma wax, nekk ngeen
samay taalibe ci lu wóor.
32 Te it dingeen xam dëgg gi, te dëgg gi
dina leen goreel.»
33 Ñu ne ko: «Nun ci Ibraayma lanu
soqikoo te masunoo nekk jaamu kenn.
Nan nga nu mana waxe ne dinañu leen
goreel?»
34 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa
ngi leen koy wax, képp kuy bàkkaar,
jaamu bàkkaar la.
35 Te jaam du bokk ci kër gi ba fàww,
waaye doom, moom, ci kër gi la bokk ba
fàww.
36 Kon nag bu leen Doom ji defee gor,
dingeen doon ay gor tigi.
37 Xam naa ne askanu Ibraayma ngeen.
Waaye yéena ngi may wuta rey, ndaxte li
may jàngle xajul ci yéen.
38 Li ma sama Baay won laay wax;
waaye yéen, li leen seen baay di wax
ngeen di def.»
39 Ñu ne ko: «Ibraayma mooy sunu
baay.» Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee waa
kër Ibraayma, dingeen jëfe ni moom.

* **8:28** ***Maay ki Nekk*** mooy turu Yàlla, wi mu feeñal yonentam Musaa, te ëmb melo wu sax wu Yàlla.

40 Léegi nag yéena ngi may wuta rey,
man mi leen jottali dëgg, gi ma jële ca
Yàlla. Ibraayma deful lu ni mel.
41 Li ngeen donne ci seen baay rekk
ngeen di def.» Ñu ne ko: «Nun de, dunu
doomi araam. Benn baay rekk lanu am,
mooy Yàlla.»

Waa kër Seytaane

42 Yeesu ne leen: «Bu Yàlla doon seen
baay, dingeen ma bëgg, ndaxte ca moom
laa jóge, ñëw ci ndigalam. Ñëwaluma
sama bopp, waaye moo ma yónni.
43 Lu tax dégguleen li ma leen wax? Li
ko waral moo di manuleen koo déglu.
44 Seytaane mooy seen baay, te bëgg-
bëggam ngeen di bëgg di def. Bóomkat
la masa doon. Du taxaw mukk ci dëgg,
ndaxte dëgg nekkul ci moom. Buy fen,
dëppoo na ak jikkoom, ndaxte fenkat la,
te ci moom la fen soqikoo.
45 Waaye man damay wax dëgg, moo
tax gëmuleen ma.
46 Kan ci yéen moo mana seede ne
bàkkaar naa? Su ma waxee dëgg nag, lu
tax dungeen ma gëm?
47 Ku nekk doomu Yàlla dina déglu ay
waxam. Waaye nekkuleen doomi Yàlla,
looloo tax dungeen déglu.»

Li Yeesu seede ci mbiram

48 Yawut ya ne ko: «Ndax danoo waxul
dëgg, bu nu nee, nitu Samari nga te
dangaa am ay rab?»
49 Yeesu ne leen: «Awma rab; waaye
sama Baay laay teral, te yéen dangeen
may toroxal.
50 Wutumaa màggal sama bopp. Ke-
neen a ma koy wutal te mooy àtte.
51 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
kuy sàmm sama wax doo dee mukk.»
52 Yawut ya ne ko: «Léegi wóor nanu
ne dangaa am ay rab! Ibraayma faatu na,
yonent yépp faatu, yaw nga naan: “Kuy
sàmm sama wax doo ñam dee.”
53 Sunu baay Ibraayma faatu na; mbaa
du dangaa defe ne yaa ko gëna màgg?
Yonent yi itam faatu nañu. Waaw, loo teg
sa bopp?»
54 Yeesu ne leen: «Su ma dee màggal
sama bopp, du am maana. Sama Baay
a may màggal, moom mi ngeen naan,
mooy seen Yàlla.
55 Xamuleen ko nag; man maa ko xam.
Su ma ne woon xawma ko, ab fenkat laay
doon ni yéen. Waaye xam naa ko te maa
ngi sàmm waxam.
56 Seen baay Ibraayma bég na, bi mu
yégee sama ngan. Bi mu ko gisee it, bég
na ci lool.»
57 Yawut ya ne ko: «Amaguloo
juróom fukki at, ba noppi naan gis nga
Ibraayma?»
58 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg
maa ngi leen koy wax, laata ñuy sàkk
Ibraayma, fekk na ma doon ki ñuy wax
Maay ki Nekk†.»
59 Noonu ñu for ay xeer, bëgg ko koo
sànni ngir rey ko. Waaye Yeesu nëbbu,
génn kër Yàlla ga.

9

Yeesu faj na gumbag judduwaale

1 Amoon na fu Yeesu jaaroon, gis fa waa
ju judduwaale gumba.
2 Taalibeem ya laaj ko ne: «Kilifa gi,
lu tax waa jii judduwaale gumba? Ndax
bàkkaaram a ko waral, walla bu waaju-
ram?»
3 Yeesu ne leen: «Ajuwul ci bàkkaaram
walla ci bu waajuram. Waaye loolu dafa
am, ngir jëfi Yàlla yi feeñ ci moom.
4 Bëccëg lanu wara matal jëfi ki ma
yónni; guddi dina ñëwi, goo xam ne kenn
du ci mana liggéey.
5 Ci bi may nekk àddina, maay leeru
àddina.»
6 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, dafa
daldi tifli, jaxase lor wa ak ban, tay ko ci
bëti gumba ga ne ko:
7 «Demal sëlmu ci bëtu Silowe.» Silowe
mi ngi tekki «Yónni nañu ko.» Gumba ga
daldi dem sëlmuji, délsi di gis.
8 Dëkkandoom yi ak ñi ko xame woon
bu jëkk ci yelwaan naan: «Xanaa du kii
moo daan toog, di yelwaan?»
9 Ñii naan: «Moom la de!» Ñee naan:
«Du moom! Dañoo niroo rekk.» Mu daldi
leen ne: «Man la de!»

† **8:58** Seetal ci 8.28.

10 Ñu ne ko: «Lu ubbi say bët?»
11 Mu ne leen: «Ku ñuy wax Yeesu moo
tooyal ban, tay ko ci samay bët, ne ma:
"Demal sëlmu ci bëtu Silowe." Ma dem
nag sëlmuji, daldi gis.»
12 Ñu ne ko: «Ana waa ji?» Mu ne leen:
«Xawma fu mu nekk.»

Farisen laaj nañu gumba, gi ñu wéral

13 Noonu ñu daldi indil Farisen yi nit ki
gumba woon.
14 Ndekete Yeesu, bés bi mu tooyale
ban, ubbi bëti gumba ga, bésub noflaay
la woon.
15 Looloo tax Farisen ya di laajaat waa
ja fi mu jaar bay gis léegi. Mu ne leen:
«Dafa tay ban ci samay bët, ma sëlmuji,
ba fi ma nekk maa ngi gis.»
16 Ci noonu am ca Farisen ya ñu
naan: «Ki def lii, manula jóge ca Yàlla,
ndaxte toppul ndigalu bésub noflaay bi.»
Ñeneen it di wax ne: «Nan la boroom
bàkkaar mana wonee yii firnde?» Noonu
ñu daldi féewaloo ci seen biir.
17 Farisen ya laajaat ka gumba woon ne
ko: «Yaw, loo wax ci moom? Yaw de la
ubbil say bët.» Mu ne leen: «Yonent la.»
18 Yawut ya manuñu woona nangu ne,
nit ka dafa gumba woon tey gis léegi, ñu
daldi wooluji ay waajuram,
19 laaj leen ne: «Ndax kii mooy seen
doom, ji ngeen ne gumba judduwaale la?
Kon fu mu jaar, bay gis léegi?»
20 Waajur ya ne leen: «Xam nanu ne
daal, sunu doom la te dafa judduwaale
gumba.
21 Waaye ni mu def léegi bay gis, xam-
unu ko, te xamunu it ki ko ubbil ay bëtam.
Laajleen ko; magum jëmm la, te man na
tontul boppam.»
22 Ragal Yawut ya nag moo taxoon
waajuri nit ka waxe noonu, ndaxte Yawut
ya dañoo mànkoo woon ne, képp ku
seede ne Yeesu mooy Almasi bi, ñu dàq
la ca jàngu ba.
23 Looloo tax waajur ya ne: «Laajleen
ko; magum jëmm la.»
24 Farisen ya dellu woowaat ka gumba
woon ne ko: «Waxal sa digganteek Yàlla.
Xam nanu ne waa joojee boroom bàkkaar
la.»
25 Mu ne: «Xawma ndax boroom
bàkkaar la am déet. Li ma xam daal
mooy gumba woon naa, te léegi maa ngi
gis.»
26 Ñu laaj ko ne: «Lu mu la def? Nu mu
la ubbile say bët?»
27 Mu ne leen: «Wax naa leen ko
ba noppi, waaye dégluwuleen ma. Lu
ngeen bëgg ci ma di ko wax, di waxaat?
Xanaa dangeena bëgga nekk yéen itam
ay taalibeem?»
28 Ci kaw loolu ñu daldi ko saaga ne
ko: «Yaw yaay taalibeem. Nun, taalibey
Musaa lanu.
29 Xam nanu ne Yàlla wax na ak Musaa;
waaye kii, xamunu sax fu mu jóge.»
30 Waa ja ne leen: «Loolu de, doy na
waar! Xamuleen fu mu jóge, te moo ubbi
samay bët!
31 Xam nanu ne Yàlla du déglu boroom
bàkkaar. Waaye nag, dina déglu ki koy
ragal tey def coobareem.
32 Bi àddina sosoo ba tey, masuñoo
dégg nit ku ubbi bëti gumbag jud-
duwaale.
33 Kon nit kookee nag, bu jógewul woon
ca Yàlla, du mana def dara.»
34 Ñu ne ko: «Yaw, ci biir bàkkaar nga
juddoo, ba noppi di nu jàngal?» Noonu
ñu dàq ko ca jàngu ba.

Ngumbag xel

35 Yeesu daldi yég ne dàq nañu nit ka.
Bi mu dajeek moom, mu ne ko: «Ndax
gëm nga Doomu nit ki?»
36 Waa ja ne ko: «Wax ma mooy kan,
Sang bi, ba ma man koo gëm.»
37 Yeesu ne ko: «Gis nga ko ba noppi, te
mooy kiy wax ak yaw.»
38 Waa ja ne: «Boroom bi, gëm naa la.»
Noonu mu jaamu Yeesu.
39 Yeesu ne ko: «Àttee ma taxa ñëw
àddina, ngir ñi gumba gis, ñiy gis
gumba.»
40 Bi Farisen ya nekkoon ak moom
déggee loolu, ñu ne ko: «Xanaa kon nun
it danoo gumba?»
41 Yeesu ne leen: «Bu ngeen gumba
woon, dungeen am bàkkaar, waaye fi ak
yéena ngi naan: "Nu ngi gis," ci bàkkaar
ngeen di dëkk.

10

Misaal ci mbirum sàmm bi ak xar yi

1 «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
ku jaar feneen fu dul ci buntu gétt gi,
kooku sàcc la, saay-saay la.
2 Waaye ki jaar ci bunt bi, mooy sàmmu
xar yi.
3 Wottukat bi dina ko ubbil bunt bi, xar
yiy dégg baatam. Xar yi mu moom nag,
bu ci nekk dina la woo ci sa tur, ba noppi
nga topp ko ci biti.
4 Sàmm bi, bu génnee yi mu moom
yépp, dina leen jiitu, ñu topp ko, ndaxte
xam nañu baatam.
5 Waaye duñu topp jaambur; dañu koy
daw, ndaxte miinuñu baatam.»
6 Yeesu misaaloon na leen loolu, waaye
xamuñu lu mu leen doon wax.
7 Noonu Yeesu newaat: «Ci dëgg-dëgg
maa ngi leen koy wax, man maay buntu
gétt gi.
8 Ñi ma fi jiitu ñépp ay sàcc lañu, ak ay
saay-saay; waaye xar yi dégluwuñu leen.
9 Man maay bunt bi; ku jaar ci man,
dinga mucc, dinga mana dugg ak a génn,
dinga am it mbooy goo mana fore.
10 Sàcc bi moom, day sàccsi rekk, di rey
ak a yàq. Man damaa ñëw, ngir nit ñi am
dund, ba nekk ci naataange.
11 «Man maay sàmm bu baax bi. Sàmm
bu baax bi day joxe bakkanam ngir ay
xaram.
12 Ki dul sàmm bi tey liggéeyal xaalis
rekk waaye moomul xar yi, bu séenee
bukki, day daw, bàyyi fa xar ya. Bu ko
defee bukki ba dal ca coggal ja, jàpp ca,
tasaare ya ca des.
13 Booba surga day daw, ndaxte xaalis
rekk lay liggéeyal, faalewul xar ya.
14-15 «Man maay sàmm bu baax bi. Ni
ma xame Baay bi te Baay bi xame ma ni,
noonu laa xame samay xar, te ñoom it ni
lañu ma xame. Te it kat dinaa joxe sama
bakkan ngir xar yi.
16 Am naa yeneen xar yu bokkul ci
gétt gii. War naa leena indi, ñoom it, te
dinañu déglu sama baat. Benn coggal ay
am ak benn sàmm.
17 Baay bi bëgg na ma, ndaxte damay
joxe sama bakkan ngir jëlaat ko.
18 Kenn du ko jële ci man; maa koy joxe
ci sama coobarey bopp. Am naa it sañ-
sañu joxe ko te am naa sañ-sañu jëlaat
ko. Loolu la ma sama Baay sant.»
19 Kàddu yooyee ñoo féewalewaat
Yawut yi.
20 Ñu bare ca ñoom naan: «Dafa ànd ak
rab! Dafa dof! Lu tax ngeen koy déglu?»
21 Waaye ñeneen naan: «Nit ku am ay
rab du waxe nii. Ndax rab man na ubbi
bëti gumba?»

Yawut ya nanguwuñu Yeesu

22 Am bés ñu doon màggal ca
Yerusalem Bés ba ñu sellale woon kër
Yàlla ga; ci jamonoy sedd la woon.
23 Yeesoo nga woon ca kër Yàlla ga, di
doxantu ca biir Werandaa bu Suleymaan.
24 Yawut ya wër ko ne ko: «Kañ nga nuy
dindi ci kumpa? Boo dee Almasi bi, wax
ko mu leer.»
25 Yeesu ne leen: «Wax naa leen ko ba
noppi, waaye gëmuleen. Jëf yi may def ci
sama turu Baay ñoo may seede.
26 Waaye gëmuleen ndaxte bokkuleen
ci samay xar.
27 Samay xar dinañu dégg sama baat;
xam naa leen te ñu ngi may topp.
28 Dama leen di jox dund gu dul jeex;
duñu sànku mukk, te kenn du leen jële ci
sama loxo.
29 Baay bi ma leen jox, moo gëna màgg
lépp, te kenn manula jële dara ci loxob
Baay bi.
30 Man ak Baay bi benn lanu.»
31 Yawut ya daldi foraat ay xeer, bëgg
koo sànni, ngir rey ko.
32 Noonu Yeesu ne leen: «Def naa ci
seen kanam jëf yu baax yu bare ci ndigalu
Baay bi. Ban ci jëf yooyu moo tax ba
ngeen bëgg maa sànni ay doj?»
33 Yawut ya ne ko: «Jëf ju baax taxul
nu bëgg laa sànniy xeer, waaye dangay
suufeel turu Yàlla; yaw, nit rekk nga, ba
noppi di def sa bopp Yàlla!»
34 Yeesu ne leen: «Bind nañu ci seen
téereb yoon ne: “Yàlla nee na: Ay yàlla
ngeen.”
35 Yàlla wooye na “ay yàlla” ñi mu
yónnee kàddoom, te xam nanu ne kenn
manula randal waxi Yàlla.

36 Kon nu ngeen mana waxe ne damay
suufeel turu Yàlla ndax li ma ne Doomam
laa, man mi Yàlla tànn, yónni ma ci
àddina?
37 Su ma deful sama jëfi Baay, buleen
ma gëm;
38 waaye su ma ko defee, bu ngeen ma
gëmul sax, gëmleen boog samay jëf, ngir
ngeen xam te nangu ne maa ngi nekk ci
Baay bi te Baay bi nekk na ci man.»
39 Ñu di ko wuta jàppaat, waaye mu
bàyyi leen fa, dem.
40 Yeesu génn, jàllaat dexu Yurdan, toog
fa Yaxya daan sóobe ci ndox bu jëkk.
41 Nit ñu bare ñëw ci moom, te naan:
«Yaxya deful benn kéemaan, waaye li mu
wax ci kii yépp, dëgg la.»
42 Noonu ñu bare gëm ko.

11

Deewu Lasaar

1 Amoon na benn waay bu woppoon,
ñu koy wax Lasaar. Ma nga dëkkoon
Betani, moom ak Maryaama ak Màrt, mi
mu bokkaloon ndey ak baay.
2 Maryaama mooy jigéen jiy sottiji
latkoloñ ci tànki Boroom bi, fompe ko
kawaram. Moom la càmmiñam Lasaar
woppoon.
3 Ñaari jigéeni Lasaar yónnee ca Yeesu
ne ko: «Boroom bi, sa xarit wopp na.»
4 Bi Yeesu déggee xibaar boobu, mu
ne: «Lasaar de, woppam jooju du ko mu-
jje; day wone ndamu Yàlla, tey màggal
Doomu Yàlla ji.»
5 Yeesu soppoon na Màrt ak Maryaama
ak Lasaar.
6 Bi mu yégee nag ne Lasaar wopp na,
mu toogaat yeneen ñaari fan ca bérab, ba
mu nekkoon.
7 Gannaaw loolu mu ne taalibe ya:
«Nanu dellu Yude.»
8 Taalibe ya ne ko: «Kilifa gi, yàggul
dara waa Yude doon nañu la wuta rey ak
i xeer, nga di fa dellu?»
9 Yeesu ne leen: «Xanaa du bëccëg
fukki waxtook ñaar la? Kuy dox bëccëg,
du fakktalu, ndaxte day gis leeru àddina
si.
10 Waaye kuy dox guddi, dina fakktalu,
ndaxte leer nekkul ci moom.»
11 Yeesu wax loolu, teg ca ne: «Sunu
xarit Lasaar nelaw na, waaye maa ngi
dem yee ko.»
12 Taalibe ya ne ko: «Boroom bi, bu
nelawee kay, kon dina wér.»
13 Yeesu dafa bëggoona wax ne, Lasaar
dee na, waaye taalibe yi dañoo xalaatoon
ne mbiri nelaw rekk lay wax.
14 Ci kaw loolu Yeesu wax ci lu leer ne:
«Lasaar dee na.
15 Bég naa ngir yéen ndax li ma fa
nekkul, ngir seen ngëm gëna dëgër.
Waaye nanu ko seeti.»
16 Noonu Tomaa, ki turam di tekki
«Séex bi», daldi ne yeneen taalibe ya:
«Nanu dem nun itam, deeyandoo ak
moom!»

Yeesu mooy ndekkite, mooy dund

17 Bi Yeesu agsee, mu fekk ne bi ñu
dencee Lasaar ak léegi, mat na ñeenti
fan.
18 Betani ma nga woon ca wetu
Yerusalem, diggante bi matul woon sax
ñetti kilomet.
19 Yawut yu bare ñëwoon nañu kër
Màrt ak Maryaama, ngir dëfal leen ci seen
deewu càmmiñ.
20 Bi Yeesu ñëwee, Màrt yég ko, dem
di dajeek moom; fekk booba Maryaamaa
nga toogoon ca kër ga.
21 Màrt ne Yeesu: «Boroom bi, boo fi
nekkoon de, sama càmmiñ li du dee.
22 Waaye xam naa ne fii nu tollu sax, loo
ñaan Yàlla, mu may la ko.»
23 Yeesu ne ko: «Sa càmmiñ dina
dekki.»
24 Màrt ne ko: «Xam naa ne dina jóg
bésu ndekkite la, keroog bés bu mujj ba.»
25 Yeesu ne ko: «Man maay ndekkite li,
maay dund gi. Ku ma gëm, boo deeyee it,
dinga dund.
26 Rax-ca-dolli kuy dund te gëm ma, doo
dee mukk. Ndax gëm nga loolu?»
27 Mu ne ko: «Waaw, Boroom bi. Gëm
naa ne yaay Almasi bi, di Doomu Yàlla, ji
wara ñëw àddina.»
28 Bi Màrt waxee loolu, mu daldi dem
wooyi Maryaama ne ko ci pett: «Kilifa gaa
ngi fi; mi ngi lay laaj.»
29 Bi Maryaama déggee loolu, mu daldi
jóg, gaawantu dem ca Yeesu.

30 Te fekk duggagul woon ca dëkk ba,
waaye ma nga woon ba tey ca bérab, ba
mu daje woon ak Màrt.
31 Noonu Yawut, ya nekkoon ca kër ga
di dëfal Maryaama, gis ko mu ne bërét
génn, ñu daldi koy topp, defe ne day jooyi
ca bàmmeel ba.
32 Bi Maryaama agsee nag ca Yeesu,
ba gis ko, mu daanu ciy tànkam ne
ko: «Boroom bi, boo fi nekkoon, sama
càmmiñ du dee.»
33 Yeesu gis ne mi ngi jooy te Yawut yi
ànd ak moom itam ñu ngi jooy. Mu daldi
jàq, am naqar wu réy.
34 Mu ne leen: «Fu ngeen ko denc?» Ñu
ne ko: «Kaay gis, Sang bi.»
35 Yeesu jooy.
36 Noonu nag, Yawut ya ne: «Gis ngeen
ni mu ko bëgge woon!»
37 Waaye am na ca ñoom ñu doon wax
naan: «Moom mi ubbi bëti gumba gi,
ndax manul woona fexe ba Lasaar du
dee?»

Lasaar dekki na

38 Yeesu dellu am naqar wu réy, daldi
dem ca bàmmeel ba. Pax la mu ñu yett ci
doj, ube ko xeer.
39 Yeesu ne: «Dindileen xeer wi!» Màrt,
jigéenu ku dee ki ne ko: «Boroom bi, dina
xasaw xunn fii mu nekk, ndaxte am na ci
bàmmeel bi ñeenti fan.»
40 Yeesu ne ko: «Ndax waxuma la ne
boo gëmee, dinga gis ndamu Yàlla?»
41 Ñu daldi dindi xeer wa. Yeesu xool
ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan Yàlla ne:
«Baay, sant naa la ci li nga ma déglu ba
noppi.
42 Xam naa ne doo jóg ci di ma déglu,
waaye dama koy wax, ngir nit ñi ma wër
gëm ne yaa ma yónni.»
43 Bi mu waxee loolu, Yeesu woote ak
baat bu dëgër ne: «Lasaar, ñëwal ci biti!»
44 Néew bi daldi génn, ñu gis càngaay, li
ñu takke woon tànk yi ak loxo yi, ak kaala,
gi ñu muure woon kanam gi. Yeesu ne
leen: «Tekkileen ko, bàyyi ko mu dem.»

Pexe yi jëm ci Yeesu

45 Yawut yu bare ca ña ñëwoon kër
Maryaama te gis li Yeesu defoon, daldi
koy gëm.
46 Waaye amoon na it ñu demoon ci
Farisen ya, nettali leen la Yeesu defoon.
47 Farisen ya ak sarxalkat yu mag ya
woo kureelu àttekat ya ne: «Nit kii kat,
kéemaan yi muy def a ngi bëgga bare. Lu
nuy def nag?
48 Ndaxte su nu ko bàyyee mu jàppoo
nii, ñépp dinañu ko gëm, te kilifay Room
yi dinañu ñëw, daaneel sunu kër Yàlla gi,
tas sunu réew!»
49 Amoon na ca ñoom ku ñuy wax Kayif
te mu nekkoon sarxalkat bu mag ba at
mooma; mu ne leen: «Xamuleen ci mbir
mi dara.
50 Xanaa xamuleen ne, kenn nit rekk
dee ngir ñépp, mooy li gën ci yéen? Bu
ko defee réew mi du tas.»
51 Loolu Kayif waxu ko woon ci sagoom,
waaye li mu nekkoon sarxalkat bu mag ba
at mooma, moo tax Yàlla xiirtal ko mu ne,
Yeesu dina dee ngir réew mi.
52 Du woon rekk ngir xeet woowu,
waaye ngir itam doomi Yàlla, yi tasaaroo
yépp, dajaloo nekk benn.
53 Keroog la njiiti Yawut ya dogu ci rey
Yeesu.
54 Taxoon na ba Yeesu dootul doxantu ci
biir Yawut ya. Noonu mu dem ca gox bu
jege màndiŋ ma, ca dëkku Efrayim. Foofa
nag la toog ak ay taalibeem.
55 Bésu Mucc baa ngi doon jubsi, mu
doonoon ag màggal ci Yawut yi, ba ñu
bare ca waa àll ba di dem Yerusalem
balaa booba, ngir sanguji set.
56 Ñu ngi doon wut Yeesu tey waxante
ca kër Yàlla ga naan: «Lu ngeen ci xam?
Ndax dina ñëw ci màggal gi walla déet?»
57 Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya
daldi santaane ne, bu kenn xamee fu
Yeesu nekk, mu yégle ko, ngir ñu man koo
jàpp.

12

Maryaama sotti na latkoloñ ci tànki Yeesu

1 Juróom benni fan laata ñuy màggal
bésu Mucc ba, Yeesu dem na Betani,
dëkku Lasaar, mi mu dekkal.
2 Foofa ñu defaral ko fa reer. Màrt moo
ko doon séddale, te Lasaar bokkoon na ca
gan ña.

3 Noonu Maryaama daldi jël liibaru
latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nàrd, tey
jar lu baree bare. Mu sotti ko ci tànki
Yeesu, ba noppi fomp ko ak kawaram.
Xetu latkoloñ gi gilli ci kër gi yépp.
4 Kenn ca taalibey Yeesu ya, muy Yudaa
Iskariyo, mi ko nara wor, daldi ne:
5 «Lu tax jaayewuñu latkoloñ jii peyu
atum lëmm, jox ko miskin yi?»
6 Waaye bi muy wax loolu, xalaatul
woon miskin yi, ndaxte sàcc la woon;
moo yoroon boyetu xaalis bi, te daan ci
sàkk.
7 Waaye Yeesu ne ko: «Bàyyi ko!
Jekkoon na mu denc ko ngir bés bu ñu
may suul.
8 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk,
waaye dungeen ma gis ba fàww.»
9 Bi ñu yégee ne Yeesoo nga fa,
mbooloom Yawut mu bare daldi dem
Betani. Yeesu rekk yóbbuwu leen fa
woon, waaye dañoo bëggoona gisaale
Lasaar, mi Yeesu dekkaloon.
10 Sarxalkat yu mag ya dogu ci ne dañuy
reyaale Lasaar,
11 ndaxte moo waral Yawut yu bare
dëddu leen, gëm Yeesu.

Yeesu dugg na Yerusalem

12 Ca ëllëg sa mbooloo mu bare, ma
ñëwoon ca màggalu bésu Mucc ba, yég
ne Yeesoo ngi jëmsi Yerusalem.
13 Ñu daldi jël cari garab, génn di ko
teeru. Ñuy xaacu naan:
«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku
barkeel nga!
Na Yàlla barkeel buuru Israyil!»
14 Yeesu wut cumbur, war ko; ndaxte
Mbind mi nee na:
15 «Buleen ragal, waa Siyoŋ.
Gis ngeen, seen buur a ngi ñëw,
war mbaam mu ndaw.»
16 Yooyu yépp, taalibe ya xamuñu woon
ca saa sa lu muy tekki; waaye gannaaw
bi ndamu Yeesu feeñee, ñu fàttaliku ne,
Mbind mi yégle woon na loolu ci moom,
te amal nañu ko.
17 Ña nekkoon ak Yeesu ñépp, bi muy
wooyee Lasaar mu génn ca bàmmeel ba
te mu dekkal ko, demoon nañu, nettali la
ñu gis.
18 Looloo tax mbooloo ma teeru ko,
ndaxte yégoon nañu firnde jooju.
19 Farisen yi nag di waxante naan: «Gis
ngeen, manuleen ci dara; ñépp a ngi koy
topp!»

Yeesu wax na ci ni mu wara faatoo

20 Ca mbooloo ma, amoon na ca ay
Gereg yu bokk ca ña ñëwoon Yerusalem
ngir jaamu Yàlla diirub màggal ga.
21 Ñëw nañu ci Filib, mi dëkk Betsayda
ci diiwaanu Galile, ne ko: «Sang bi,
danoo bëggoona gis Yeesu.»
22 Filib dem wax ko Andare; ñu ànd,
waxi ko Yeesu.
23 Mu ne leen: «Waxtu wi ñu wara
feeñale ndamu Doomu nit ki jot na.
24 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
fi ak peppu dugub ji wadd ci suuf jaarul
ci dee, du mana weesu li mu doon: pepp
doŋŋ. Waaye bu deeyee, dina jur pepp yu
bare.
25 Ku bëgg bakkanam dina ko ñàkk,
waaye ku ko bañ ci àddina sii, dina ko
denc ngir dund gu dul jeex gi.
26 Ku bëgga doon sama surga, na ma
topp. Bu ko defee, fu ma nekk, fa lay nekk
moom itam. Ku may liggéeyal, sama Baay
dina ko teral.
27 «Léegi nag damaa jàq. Lu may
wara wax? Mbaa du dama naan: “Baay,
musal ma ci li nara xew waxtu wiy ñëw?”
Déedéet, ñëw naa sax ngir jaar ci waxtu
woowu.
28 Baay, màggalal sa tur!» Noonu
ñu dégg baat bu jóge asamaan naan:
«Màggal naa ko ba noppi, te dinaa ko
màggalaat.»
29 Mbooloo ma fa teewoon te dégg baat
ba daldi ne: «Dënnu la woon!» Ñeneen
naan: «Malaakaa doon wax ak moom.»
30 Waaye Yeesu ne leen: «Taxuma baat
boobu jolli, waaye yéena tax.
31 Àtteb àddina si jot na: léegi ñu dàq
malaaka mu bon, mi jiite àddina si.
32 Te man, bu ñu ma yékkatee, ma tiim
suuf, dinaa xiirtal nit ñépp ci man.»
33 Ci baat yooyu la doon misaale ni mu
wara faatoo.
34 Mbooloo ma ne ko: «Jàng nanu ci
sunu téereb yoon ne, Almasi bi dina sax
ba fàww. Kon yaw, nan nga mana waxe

ne: “Doomu nit ki dina yékkatiku?” Kuy
Doomu nit kooku?»
35 Yeesu ne leen: «Leer gi dootul yàgg
ak yéen. Doxleen, ci bi ngeen dee am leer,
ngir lëndëm bañ leena bett. Ndaxte kuy
dox ci lëndëm doo xam foo jëm.
36 Kon ci bi ngeen dee am leer gi,
gëmleen ko, ngir ngeen doon doomi leer.»

Yeesu bàyyi na Yawut ya ci seen ngëlëm

Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa
dem, nëbbatuji leen.
37 Firnde yi mu leen won yépp taxul ñu
gëm ko,
38 ngir li yonent Yàlla Esayi waxoon am:
«Boroom bi, ana ku gëm sunu waare?
Kan la Boroom bi won dooleem?»
39 Manuñu woona gëm, ndaxte Esayi dafa
waxaat ne:
40 «Yàlla dafa gumbaal seeni bët,
def ba ñu dëgër bopp,
ngir seeni bët baña gis,
seen xel baña xam,
ñu baña waññiku ci man ngir ma wéral
leen.»
41 Esayi dafa wax loolu, ndaxte gisoon na
ndamu Yeesu te mi ngi doon wax ci ay
mbiram.
42 Fekk na ci biir njiit yi sax, ñu bare
gëmoon nañu Yeesu, waaye Farisen yee
tax fésaluñu ko, ndaxte dañoo ragaloon,
ñu dàq leen ca jàngu ba.
43 Ngërëmu nit a leen gënaloon
ngërëmu Yàlla.
44 Yeesu yégle ne: «Ku ma gëm,
gëmuloo ma waaye gëm nga ki ma yónni.
45 Ku ma gis, gis nga ki ma yónni.
46 Ni ag leer laa wàcce ci àddina, ngir
ku ma gëm du des ci lëndëm.
47 Ku dégg samay wax te toppu leen,
du man maa koy daan, ndaxte wàccuma
ngir daan àddina, waaye damaa ñëw ngir
musal ko.
48 Ku ma beddeeku te nanguwul samay
wax, dina fekk fii li koy daan: sama
njànglee koy daan keroog bés bu mujj ba.
49 Ndaxte waxuma ci sama coobare,
waaye Baay bi ma yónni ci boppam, moo
ma sant li ma wara wax ak li ma wara
jàngle.
50 Te xam naa ne li muy santaane day
joxe dund gu dul jeex. Kon li ma wax,
dama koy wax, ni ma ko Baay bi sante.»

13

Yeesoo raxas na tànki taalibeem

1 Laata màggalu bésu Mucc ba la woon.
Yeesu xamoon na ne waxtu wi mu wara
génne àddina, dem ca wetu Baay ba, jot
na. Ku bëgg ñoñam yi nekk ci àddina
la, te bëgg na leen ba fa mbëggeel mana
yem.
2 Yeesu ak taalibe yaa ngi doon reer.
Fekk na booba Seytaane xiirtal Yudaa,
doomu Simoŋ Iskariyo, ngir mu wori
Yeesu.
3 Yeesu xamoon na ne Yàlla joxoon na
ko sañ-sañ ci lépp, xam it ne ca Yàlla la
jóge te ca moom lay delluwaat.
4 Mu daldi jóge ca reer ba, summi
mbubbam, daldi jël ab sarbet, laxas ko ci
ndiggam.
5 Noonu mu sotti ndox ci ab këll, daldi
tàmbali di raxas tànki taalibe ya, di leen
fomp ak sarbet, ba mu laxasaayoo.
6 Bi mu agsee ba ca Simoŋ Piyeer, kooku
ne ko: «Boroom bi, ndax yaw dangaa
nara raxas samay tànk?»
7 Yeesu ne ko: «Xamoo fii mu nekk li
may def, waaye dinga ko xami.»
8 Piyeer ne ko: «Déedéet, duma nangu
mukk nga raxas samay tànk.» Yeesu ne
ko: «Su ma la raxasul, doo bokk ak man
dara.»
9 Simoŋ Piyeer ne ko: «Kon nag Boroom
bi, bul yem rekk ci tànk yi, waaye raxas-
aaleel loxo yi ak bopp bi!»
10 Yeesu ne ko: «Ku sangu ba noppi,
soxlaatula raxas lu dul ay tànkam, ndaxte
set na wecc. Yéen nag set ngeen, waaye
du ñépp!»
11 Fekk Yeesu xamoon na ki ko nara
wor, looloo tax mu ne: «Setuleen yéen
ñépp.»
12 Bi mu leen raxasalee seeni tànk ba
noppi, Yeesu dafa solaat mbubbam, dellu
toogaat ne leen: «Ndax xam ngeen li ma
leen defal?
13 Yéena ngi may wooye “Kilifa gi” ak
“Boroom bi,” te wax ngeen dëgg, moom
laa.

14 Kon bu fekkee ne man miy Boroom bi
tey Kilifa gi, maa leen raxasal seeni tànk,
yéen itam war ngeen di raxasalante seeni
tànk.
15 Bàyyil naa leen fi royukaay, ngir
ngeen di jëf, nii ma jëfeek yéen.
16 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
jaam gënula màgg sangam, mbaa ndaw,
ki ko yónni.
17 Gannaaw xam ngeen loolu, bu ngeen
doxalee noonu, dingeen bég.

Yeesu yégle na ne Yudaa moo koy wor

18 «Yéen ñépp taxuleen may wax; xam
naa ñi ma tànn. Waaye li Mbind mi wax,
fàww mu am, bi ñu naan: "Ki lekk sama
dugub wéq na ma."
19 Maa ngi leen koy wax ci teel, bala
looloo ñëw, ngir bu ñëwee, ngeen gëm ne
Maay ki Nekk.
20 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
ku nangu kenn ci ñi may yónni, nangu
nga ma, man itam; te ku ma nangu, nangu
nga ki ma yónni.»
21 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, mu
jàq, biral ne: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen
koy wax, kenn ci yéen dina ma wor.»
22 Taalibe yi di xoolante, te xamuñu kan
lay wax.
23 Ka Yeesu bëggoon te mu bokkoon ca
taalibe ya, ma nga sóonu woon ca kaw
Yeesu.
24 Kooku la Simoŋ Piyeer liyaar, ngir mu
laaj Yeesu ki ko taxoon di wax.
25 Taalibe ba daldi walbatiku ca Yeesu,
laaj ko ne: «Boroom bi, kooku kan la?»
26 Yeesu ne ko: «Dinaa capp dogu
mburu ci ndab li; ki ma koy jox, kooku
la.»
Noonu Yeesu jël dogu mburu, capp ko
ca ndab la, daldi koy jox Yudaa, doomu
Simoŋ Iskariyo.
27 Naka la Yudaa jël dog wa, Seytaane
dugg ci moom. Yeesu ne ko: «Gaawantul
ci li ngay def!»
28 Amul kenn ca ña fa toogoon ku xam
lu tax mu wax ko loolu.
29 Waaye gannaaw Yudaa moo yoroon
boyetu xaalis bi, am ñu xalaat ne, Yeesu
dafa koo wax, mu dem jëndi li war ci
màggal gi, walla mu ne ko mu dem sarax
miskin yi.
30 Yudaa nag jël dogu mburu ma, daldi
génn ca saa sa. Booba guddi woon na.

Yeesu yégle na ne, Piyeer dina ko weddi

31 Bi Yudaa génnee, Yeesu ne: «Léegi
nag ndamu Doomu nit ki feeñ na, te
ndamu Yàlla feeñ na itam ci moom.
32 Te bu ma feeñalee ndamu Yàlla, Yàlla
itam ci teewaayam dina feeñal ndamu
Doomu nit ki, te dina ko def léegi.
33 Samay soppe, sama nekk ak yéen
dootul yàgg. Dingeen may seet, waaye
maa ngi leen di wax léegi li ma waxoon
Yawut ya: fa ma jëm, dungeen fa mana
dem.
34 Maa ngi leen di jox ndigal lu bees:
bëgganteleen. Nangeen di bëggante ni
ma leen bëgge.
35 Ni ñuy xame ne samay taalibe ngeen,
mooy ngeen bëggante.»
36 Simoŋ Piyeer laaj ko ne: «Boroom
bi, foo jëm?» Yeesu ne ko: «Fa ma jëm,
manuloo ma faa topp léegi, waaye dinga
ma toppi ca kanam.»
37 Piyeer ne ko: «Boroom bi, lu tax
manuma laa topp léegi? Àttan naa joxe
sama bakkan ngir yaw!»
38 Yeesu ne ko: «Àttan ngaa joxe sa
bakkan ngir man? Ci dëgg-dëgg maa ngi
la koy wax, bala ginaar a sab, dinga ma
weddi ñetti yoon.

14

Yeesu dëfal na xolu taalibeem yi

1 «Buleen jàq. Gëmleen Yàlla te gëm
ma.
2 Am na néeg yu bare ca sama kër Baay,
bu dul woon noonu, ma wax leen ko,
ndaxte maa ngi dem defaral leen fa ngeen
di dëkk.
3 Te su ma leen defaralee bérab booba
ba noppi, dinaa délsi, yóbbaale leen, ba
fu ma nekk, ngeen nekk fa, yéen itam.
4 Te fa ma jëm, xam ngeen yoon wi.»

Yeesu mooy yoon wi jëm ci Yàlla

5 Tomaa ne ko: «Boroom bi, xamunu fa
nga jëm. Kon nan lanuy mana xame yoon
wi?»

6 Yeesu ne ko: «Man maay yoon wi,
maay dëgg te dund it man la. Kenn du
ñëw ci Baay bi te jaarul ci man.
7 Ndegam xam ngeen ma, dingeen xam
itam sama Baay. Lu weesu tey, xam
ngeen ko te gis ngeen ko.»
8 Filib ne ko: «Boroom bi, won nu Baay
bi; loolu doy na nu.»
9 Yeesu ne ko: «Ni ma yàggeek yéen
te ba tey Filib, xamuloo ma? Ku ma gis,
gis nga Baay bi. Kon nag nan ngay mana
laaje naan: "Won nu Baay bi"?
10 Xamuloo ne maa ngi nekk ci Baay bi
te Baay baa ngi ci man? Kàddu yi ma leen
di wax jógewuñu ci man, waaye Baay bi
nekk ci man mooy matal ay jëfam.
11 Gëmleen li ma leen wax ne maa ngi
ci Baay bi te Baay baa ngi ci man; walla
boog, gëmleen ndax jëf yi.
12 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax:
képp ku ma gëm dina def, moom itam, jëf
yi may def. Dina def sax yu gëna màgg,
ndaxte maa ngi dem ci Baay bi.
13 Te it lu ngeen ñaan ci sama tur dinaa
ko def, ngir Doom ji feeñal ndamu Baay
bi.
14 Lu ngeen ñaan ci sama tur, maa koy
def.

Yeesu dig na leen Xel mu Sell mi

15 «Bu ngeen ma bëggee, dingeen topp
sama ndigal.
16 Te dinaa ñaan Baay bi, mu jox leen
beneen Dimbalikat*, buy nekk ak yéen ba
abadan.
17 Kooku mooy Xelu Yàlla, mi yor dëgg.
Àddina du ko mana nangu, ndaxte gisu ko
te xamu ko. Yéen xam ngeen ko, ndaxte
mi ngi dëkk ak yéen te dina nekk ci yéen.
18 Duma leen bàyyi ngeen wéet. Dinaa
délsi ci yéen.
19 Des na tuuti ci kanam, àddina du ma
gisati; waaye yéen dingeen ma gis. Dinaa
dund, moo tax yéen itam dingeen dund.
20 Bu keroogee, dingeen xam nag ne
nekk naa ci sama Baay, yéen it nekk
ngeen ci man, te maa ngi nekk ci yéen.
21 Ki ma bëgg, mooy kiy nangu samay
ndigal te di ko topp. Ku ma bëgg, Baay
bi bëgg la, te man dinaa la bëgg, di la
feeñu.»
22 Yudaa —du Yudaa Iskariyo de, be-
neen la woon— ne ko: «Boroom bi, lu
xew, ba nga nar noo feeñu nun rekk, te
doo feeñu àddina sépp?»
23 Yeesu ne ko: «Ku ma bëgg dina sàmm
sama kàddu. Sama Baay dina ko bëgg
te nun dinanu ñëw ci moom te dëkk ci
moom.
24 Ku ma bëggul doo sàmm sama
kàddu. Li may wax nag, jógewul ci man,
waaye mi ngi soqikoo ci ki ma yónni.
25 «Lii dama leen koy wax ci bi may
nekk ak yéen.
26 Waaye Dimbalikat, bi leen Baay bi di
yónnee ci sama tur, muy Xelam mu Sell,
dina leen jàngal lépp, di leen fàttali li ma
leen waxoon lépp.
27 Jàmm laa leen bàyyeel, sama jàmm
laa leen jox, jàmm ju àddina manula joxe.
Buleen jàq, buleen tiit.
28 «Dégg ngeen li ma leen wax: "Dinaa
dem, waaye dinaa délsi ci yéen." Bu
ngeen ma bëggoon, dingeen bég ci li may
dem ca Baay ba, ndaxte Baay bee ma gëna
màgg.
29 Wax naa leen ko nag léegi, bala
looloo ñëw, ngir bu waxtu wa agsee,
ngeen gëm.
30 Lu weesu tey duma amati jotu wax-
taan ak yéen, ndaxte malaaka mu bon mi
jiite àddina saa ngi ñëw. Kooku manalu
ma dara.
31 Waaye àddina si war na xam ne bëgg
naa Baay bi te ni ma ko Baay bi sante, ni
laay jëfe. Jógleen, nu dem!

15

Yeesu, garab gu wóor gi

1 «Man maay garab* gu wóor gi, te
sama Baay mooy beykat bi.
2 Car bu soqikoo ci man te meññul, dina
ko dog, sànni. Waaye car bu ci meññ,
dina ko tenqi, ngir mu gëna meññ.

* **14:16** ***Dimbalikat bi:*** Yeesu nee na, Dimbalikat bi xel la, kon bët du ko gis. Xel moomu dina wàcc, fekk taalibe yaa ngiy dund. Gannaaw bi Yeesu yéegee asamaan te bésu Pàntakot ñëw, ca la Dimbalikat bi wàcc ci ñi gëm Yeesu. Noonu ba tey, kuy taalibeb Yeesu, ci sa xol lay dëkk.

* **15:1** Garab googu, lawtan la guy meññ ay doomi reseñ.

3 Yéen nag, Baay bi setal na leen jaarale
ko ci kàddu gi ma leen wax, ni beykat di
tenqee garabam.
4 Saxleen ci man; ma sax, man itam, ci
yéen. Ni car manula ame ay doom, bu
saxul ci garab, noonu itam dungeen mana
meññ li may jëfe ci yéen, bu ngeen saxul
ci man.
5 «Man maay garab gi; yéen yéenay car
yi. Ki sax ci man te ma sax ci moom, dina
meññ, ndaxte bu ngeen saxul ci man,
dungeen man dara.
6 Ku saxul ci man dinañu ko sànni ci
biti, mu mel ni car bu ñu dagg, ba mu
wow. Car yu wow nag, dañu leen di buub,
sànni ci sawara, ñu lakk.
7 Bu ngeen saxee ci man te saxal samay
wax ci seen xol, lu ngeen ñaan mu nangu.
8 Liy feeñal sama ndamu Baay moo di,
ngeen di gëna meññ tey wone noonu ne
samay taalibe ngeen.
9 «Ni ma Baay bi bëggee, noonu itam
laa leen bëgge. Saxleen ci mbëggeel
googu ma am ci yéen.
10 Bu ngeen toppee samay ndigal,
dingeen sax ci sama mbëggeel, ni ma
toppe sama ndigali Baay, ba tax ma sax
ci mbëggeelam.
11 Wax naa leen loolu, ngir ngeen bokk
ci sama mbég, te seen bos mat sëkk.
12 Sama ndigal mooy ngeen bëggante,
ni ma leen bëgge.
13 Genn mbëggeel manula weesu joxe
sa bakkan ngir say xarit.
14 Samay xarit ngeen, ci kaw ngeen def
li ma santaane.
15 Dootuma leen wooye jaam, ndaxte
jaam du xam li sangam di def. Xarit laa
leen wooye, ndaxte xamal naa leen li ma
jële lépp ci sama Baay.
16 Du yéen yéena ma tànn, waaye man
maa leen tànn, sas leen ngeen dem, meññ
meññeef gu sax, ngir Baay bi def lu ngeen
ko ñaan ci sama tur.
17 Li may santaane nag, mooy ngeen
bëggante.

Nit ñi bañ nañu Yeesu ak ay taalibeem

18 «Bu leen àddina bañee, xamleen ne
man lañu jëkka bañ.
19 Ñi bokk ci ñoom lañu bëgg. Bu ngeen
bokkoon ci ñoom, dinañu leen bëgg, ni
ñu bëgge seeni ñoñ. Waaye bokkuleen ci
àddina, ndaxte maa leen tànn, ber leen.
Looloo tax ñu bañ leen.
20 Fàttalikuleen li ma leen wax: "Jaam
gënula màgg sangam." Bu ñu ma
sonalee, dinañu leen sonal yéen itam. Bu
ñu toppee sama wax, dinañu topp seen
wax yéen itam.
21 Waaye loolu lépp dinañu leen ko def
ndax man, ndaxte xamuñu ki ma yónni.
22 Su ma ñëwul woon, ne leen dara,
duñu am bàkkaar. Waaye léegi amuñu
lay ngir seeni bàkkaar.
23 Ku ma bañ, bañ nga itam sama Baay.
24 Su ma deful woon ci seen biir jëf yu
kenn deful, kon duñu am bàkkaar. Waaye
léegi nag gis nañu samay jëf te teewul ñu
bañ nu, man ak sama Baay.
25 Waaye loolu am na ngir kàddu gi am,
kàddu gii ñu bind ci seen yoon: "Bañ
nañu ma ci dara."
26 «Dimbalikat bi† dina ñëw, mooy Xel
mi jóge ci Baay bi tey yor dëgg gi. Dina
jóge ci Baay bi, ma yebal ko ci yéen.
Moom nag, moo may seedeeli.
27 Te yéen itam dingeen seede samay
mbir, ndaxte yéena nekkoon ak man ca
njàlbéen ga.

16

1 «Loolu dama leen koo wax ngir seen
ngëm baña wàññiku.
2 Dinañu leen dàq ca jàngu ya, te
dinañu dem ba jamono joo xam ne ñi leen
di rey dañuy xalaat ne ñu ngi màggal
turu Yàlla.
3 Dinañu agsi foofu, ndaxte xamuñu
Baay bi te xamuñu ma.
4 Loolu nag, wax naa leen ko, ngir bu
waxtu wi jotee ngeen fàttaliku ne yégal
naa leen ko. Waxuma leen ko ca njàlbéen
ga, ndaxte maa ngi nekkoon ak yéen.

Jëfi Dimbalikat bi

5 «Léegi nag maa ngi dem ca ka ma
yónni, te kenn ci yéen laaju ma fi ma jëm.
6 Seen xol dafa jeex ndax li ma leen
wax.

† **15:26** Seetal ci 14.16, 17 ak 26. * **16:7** Seetal ci 14.16, 17 ak 26.

7 Moona de, ci sama wàll, dëgg laa leen
di wax. Li gën ci yéen mooy ma dem,
ndaxte su dul loolu, Dimbalikat bi* du
ñëw ci yéen; waaye su ma demee, dinaa
leen ko yónnee.
8 Te bu dikkee, dina yey niti àddina ci
lu jëm ci seen bàkkaar, ci lu jëm ci sama
njubte ak ci lu jëm ci àtte ba.
9 Ci mbiri seen bàkkaar, dina leen yey
ci li ñu ma gëmul.
10 Ci mbiri sama njubte, dina leen yey
ndaxte maa ngi dem ci Baay bi te dungeen
ma gisati.
11 Ci mbiri àtte ba, dina leen yey
ndaxte àtte nañu malaaka mu bon mi jiite
àddina si, ba daan ko.
12 «Li ma leen wara wax bare na, waaye
dungeen ko mana dékku.
13 Bu Xelum Yàlla mi yor dëgg gi dikkee
nag, dina leen gindi ci lépp li jëm ci
yoonu dëgg, ndaxte du wax ci coobarey
boppam, waaye lu ko Baay bi wax, mu
jottali leen ko. Dina leen yégal mbir yu
ñëwagul.
14 Dina ma màggal, ndaxte lu mu leen
wax, ci man la ko jële.
15 Lépp lu Baay bi am, maa ko moom.
Looloo tax ma ne leen, lu mu leen jottali,
ci man la ko jële.

Naqar wa, soppaliku na bànneex

16 «Ci kanam tuuti dungeen ma gisati.
Bu ñu ci tegee ab diir, ngeen gisaat ma.»
17 Loolu Yeesu wax, tax na ba am ca
taalibe ya, ñu waxante ne: «Lu muy wax
nii: “Ci kanam tuuti dungeen ma gisati;
bu ñu ci tegee ab diir, ngeen gisaat ma,”
ak naan: “Ndaxte maa ngi dem ca Baay
ba”?»
18 Ñu ne: «“Teg cab diir,” lu muy tekki?
Xamunu li muy bëgga wax.»
19 Yeesu gis ne am na lu ñu ko bëgga
laaj, mu ne leen: «Dama ne: “Ca kanam
tuuti, dungeen ma gis, te bu ñu ca tegee ab
diir, ngeen gisaat ma.” Ndax loolu ngeen
di laajante ci seen biir?
20 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
dingeen jooy xàcc, waaye àddina dina
bég; dingeen jàq, waaye seen njàqare
dina soppaliku bànneex.
21 Jigéen ju nekk ci mat, dafay jàq,
ndaxte waxtu wi mu wara jur jot na.
Waaye bu doom ji juddoo, dina fàtte
coonoom ndaxte day bég ci li doom ji
gane àddina.
22 Noonu nag ngeen di jàqe, yéen itam.
Waaye dinaa leen gisaat, seeni xol sedd,
te seen mbég moomu, kenn du ko mana
dindi.
23 Bés boobu dootuleen ma laaj dara. Ci
dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, Baay bi
dina leen may lu ngeen ko ñaan ci sama
tur.
24 Ba léegi ñaanaguleen dara ci sama
tur. Ñaanleen, mu nangu. Bu ko defee
seen mbég mat sëkk.

Yeesu not na àddina

25 «Loolu lépp, dama leen koo wax ci ay
misaal. Jamono dina ñëw, ju ma dootul
wax ak yéen ci ay misaal, waaye ju ma
leen dee wax lu leer ci Baay bi.
26 Bu keroogee dingeen ñaan ci sama
tur. Neewuma dinaa leen ñaanal Baay bi,
27 ndaxte Baay bi ci boppam bëgg na
leen. Bëgg na leen ndaxte bëgg ngeen
ma te gëm ngeen ne ci Yàlla laa jóge.
28 Jóge naa ca Baay bi, ñëw àddina.
Léegi maa ngi génn àddina, fekki Baay
bi.»
29 Taalibe yi ne ko: «Léegi yaa ngi wax
lu leer te misaaloo!
30 Léegi gis nanu ne xam nga lépp, te
soxlawul kenn di la laaj dara. Looloo tax
nu xam ne yaa ngi jóge ci Yàlla.»
31 Yeesu ne leen: «Ndax gëm ngeen
léegi?
32 Waxtu waa ngi ñëw te agsi na ba
noppi, dingeen tasaaroo, ku nekk ñibbi,
ma des man rekk.
33 Waaye nag déedéet, wéetuma,
ndaxte Baay baa ngi may wéttali. Dama
leen wax loolu, ngir ngeen am jàmm ci
man. Dingeen am nattu ci àddina, waaye
takkleen fit yi; not naa àddina.»

17

Yeesu ñaanal na boppam

1 Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu
dafa xool ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan
Yàlla ne:

«Baay, waxtu wi tax ma ñëw ci àddina
agsi na. Feeñalal ndamu Doom ji, ngir
moom itam mu mana feeñal sa ndam.
2 Ndaxte jox nga ko sañ-sañ ci bépp
mbindeef, ngir mu may dund gu dul jeex
gi ñi nga ko dénk.
3 Dund gu dul jeex gi nag, mooy ñu xam
la, yaw jenn Yàlla ju wóor ji am, te ñu xam
it ki nga yónni, muy Yeesu Kirist.
4 Wone naa sa ndam ci àddina, ndax li
ma matal liggéey, bi nga ma santoon.
5 Léegi nag Baay, ci sa teewaay,
feeñalal ci man ndam, li ma amoon ci sa
wet, laata àddina di sosu.

Yeesu ñaanal na ay taalibeem

6 «Xamal naa sa tur nit, ñi nga tànne ci
àddina te dénk ma leen. Bokkoon nañu
ci yaw, nga dénk ma leen, te sàmm nañu
sa kàddu.
7 Xam nañu léegi ne loo ma joxaan, ci
yaw la jóge,
8 ndaxte xamal naa leen kàddu yi nga
ma jox, te nangu nañu ko. Wóor na leen
ne ci yaw laa jóge, te gëm nañu ne yaa
ma yónni.
9 Ñoom laay ñaanal. Ñaanaluma waa
àddina, waaye maa ngi ñaanal ñi nga ma
dénk, ndaxte ci yaw lañu bokk.
10 Lu ma am, yaa ko moom, te loo am,
maa ko moom; te ñoom ñoo feeñal sama
ndam.
11 Nekkatuma ci àddina, waaye ñoom
ñu ngi ci; man, ci yaw laa jëm. Baay bu
sell bi, sàmm leen ci sa dooley tur woowu
nga ma jox, ngir ñu nekk benn, ni nu
nekke benn, man ak yaw.
12 Bi ma nekkee ak ñoom, daan naa
leen sàmm ci sa dooley tur, tur wi nga
ma jox. Wottu naa leen, ba kenn ci ñoom
sànkuwul, lu dul kiy aji réer ji*, ngir li
Mbind mi waxoon am.
13 «Waaye léegi maa ngi jëmsi ci yaw,
te maa ngi wax nii ci bi may nekk àddina,
ngir ñu fees ak sama mbég.
14 Jottali naa leen sa kàddu, te àddina
bañ leen, ndax li ñu mel ni man, baña
bokk ci àddina soosu.
15 Ñaanuma nga jële leen àddina,
waaye nga yiir leen ci Ibliis.
16 Dañoo mel ni man; bokkuñu ci
àddina.
17 Samp leen ci dëgg, ngir ñu sell. Sa
kàddu mooy dëgg.
18 Ni nga ma yónnee àddina, noonu laa
leen yónnee ci nit ñi.
19 Sellal naa sama bopp ngir ñoom, ngir
ñu sampu ci dëgg te sell.

Yeesu ñaanal na ñi koy gëm ëllëg

20 «Ñaanaluma leen ñoom rekk, waaye
itam ñi may gëm ëllëg ndax seen wax.
21 Damay ñaan ngir ñépp doon benn.
Baay, na ñooñu nekk benn ci nun, ni nga
nekke ci man te ma nekke ko ci yaw.
Nañu ànd, ba àddina gëm ne yaa ma
yónni.
22 Boole naa leen ci ndam, li nga ma sol,
ngir ñu àndandoo, ni nu ànde man ak
yaw.
23 Man ci ñoom, yaw it ci man, ngir ñu
gëna ànd, nekk benn, ba àddina xam ne
yaa ma yónni, xam ne bëgg nga leen, ni
nga ma bëgge.
24 «Baay, bëgg naa, ñi nga ma dénk
nekk ak man fa ma jëm, ngir ñu gis sama
ndam, li nga ma sol, ndaxte bëgg nga ma,
laata àddina di sosu.
25 «Baay, yaw ku jub ki, waa àddina
xamuñu la, waaye man xam naa la, te ñii
xam nañu ne yaa ma yónni.
26 Xamal naa leen sa tur te dinaa ko
gëna xamle, ngir mbëggeel, gi nga am ci
man, nekk ci ñoom, te man it ma nekk ci
ñoom.»

18

Jàpp nañu Yeesu

1 Bi mu waxee noonu ba noppi, Yeesu
jóge fa ak i taalibeem, jàll xuru Sedoron,
dugg cib tool.
2 Yudaa mi ko naroona wor xamoon na
it bérab ba, ndaxte Yeesu daan na fa dem
ak ay taalibeem.
3 Yudaa daldi fa dem, yóbbaale
mbooloom xarekat ak ay alkaati yu ko
sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya jox.
Ñu yor ay jum ak ay làmp ak it gànnaay.

* **17:12** ***aji réer ji:*** Yudaa Iskariyo la.

4 Noonu Yeesu, mi xamoon li ko wa-
roona dal lépp, jubsi leen ne leen: «Ku
ngeen di seet?»
5 Ñu ne ko: «Yeesum Nasaret.» Yeesu
ne: «Man la.»
Fekk Yudaa mi ko nara wor a nga ànd
ak ñoom.
6 Bi leen Yeesu nee: «Man la,» ñu daldi
dellu gannaaw, ba daanu.
7 Yeesu laajaat leen ne: «Ku ngeen di
seet?» Ñu ne ko: «Yeesum Nasaret.»
8 Mu ne leen: «Wax naa leen ne man
la. Bu fekkee ne nag man ngeen di seet,
bàyyileen ñii ma àndal, ñu dem.»
9 Noonu la baat boobu mu waxoon
ame: «Baay, kenn sànkuwul ci ñi nga ma
dénk.»
10 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, Simoŋ
Piyeer bocci jaasi, ji mu yoroon, daldi
dóor surgab sarxalkat bu mag ba, noppu
ndijooram dagg. Surga boobu mi ngi
tuddoon Malkus.
11 Waaye Yeesu ne Piyeer: «Roofal jaasi
ji ci mbaram. Ndax warumaa naan kaasu
naqar, bi ma Baay bi sédd?»

Yóbbu nañu Yeesu ca Anas

12 Mbooloom xarekat ya ak seen kilifa
ak alkaatiy Yawut ya jàpp Yeesu, daldi
yeew,
13 jëkk koo yóbbu ca Anas, ndaxte Anas
mooy gorob Kayif, mi doon sarxalkat bu
mag ba at mooma.
14 Kayif moo digaloon Yawut ya ne: «Li
gën moo di kenn rekk dee, ngir mbooloo
mi mucc.»

Piyeer weddi na Yeesu

15 Bi ñuy yóbbu Yeesu, Simoŋ Piyeer
ak keneen ca taalibe ya toppoon nañu
ko. Keneen kooku nag, xamante na ak
sarxalkat bu mag ba, moo waral mu
duggaaleek Yeesu ca biir kër kilifa ga.
16 Waaye Piyeer, moom, des ca buntu
kër ga. Noonu taalibe boobu xamante
woon ak sarxalkat bu mag ba génn, wax
ak jigéen, ja doon wottu buntu kër ga,
fexe Piyeer dugg ci biir.
17 Mbindaan mi doon wottu bunt bi
ne Piyeer: «Mbaa yaw it bokkuloo ci
taalibey waa ji?» Mu ne ko: «Déedéet,
bokkuma ci.»
18 Booba dafa seddoon, ba surga ya
ak alkaati ya boyal ab taal, di ca jaaru.
Piyeer itam taxaw, di jaaru ak ñoom.

Sarxalkat bu mag ba seetlu na Yeesu

19 Sarxalkat bu mag ba daldi laaj Yeesu
ci lu jëm ci taalibeem yi ak ci njàngleem
mi.
20 Yeesu ne ko: «Ci mbooloo laa doon
waxe. Ci kër Yàlla ga ak ci ay jàngu, fa
Yawut yépp di daje, laa mas di jànglee.
Masumaa wax dara di ko nëbb.
21 Lu tax nga may laaj? Laajal ñi doon
déglu li ma leen wax. Ñoom xam nañu li
ma doon wax.»
22 Bi Yeesu waxee loolu, kenn ci alkaati
yi nekkoon ci wetam daldi koy pes ne ko:
«Ndax nii ngay tontoo sarxalkat bu mag
bi?»
23 Yeesu ne ko: «Su ma waxee lu
jaaduwul, wone ko; waaye su ma waxee
lu jub, lu tax nga may dóor?»
24 Anas daldi koy yebal ca Kayif, sarx-
alkat bu mag ba, ñu yeew ko ba tey.

Piyeer dellu weddi Yeesu

25 Fekk na booba Simoŋ Piyeer, moom,
ma nga taxaw di jaaru rekk. Ñu laaj ko
ne: «Mbaa yaw it bokkuloo ci taalibey
waa ji?» Waaye Piyeer weddi ko ne:
«Déedéet, bokkuma ci.»
26 Kenn ci surgay sarxalkat bu mag ba,
di mbokku ka Piyeer coroon noppam, ne
Piyeer: «Xanaa du yaw laa gisoon ak
moom ca tool ba?»
27 Waaye Piyeer dellu weddi ko. Noonu
ginaar daldi sab.

Yeesu ca kër Pilaat

28 Bi loolu wéyee ñu jële Yeesu ca Kayif,
yóbbu ko ca kër boroom réew ma. Ci
waxtuw njël la woon. Waaye Yawut ya
yéeguñu ca taaxum kaw ma. Dañoo
bañoona taq sobe, ngir mana lekk ca
ñamu bésu Mucc ba.
29 Looloo tax Pilaat boroom réew ma
génn, dajeek ñoom. Mu laaj leen ne: «Lu
ngeen di jiiñ waa jii?»
30 Ñu ne ko: «Bu deful woon lu bon,
duñu la ko jébbalsi.»
31 Pilaat ne leen: «Jël-leen ko, yéen, te
àtte ko ci seen yoon.» Yawut yi ne ko:
«Yoon mayu nu, nu àtte nit, teg ko dee.»

32 Noonu la kàddug Yeesu gi ame, ci li
mu misaaloon ni mu wara faatoo.
33 Gannaaw loolu Pilaat duggaat ca
taaxum kaw ma, woo Yeesu ne ko: «Ndax
yaa di buuru Yawut yi?»
34 Yeesu ne ko: «Ndax yaa ko xalaat,
wax ko, am dañu la koo xelal ci man?»
35 Pilaat ne ko: «Mbaa xalaatoo ne man
Yawut laa? Sa xeet ak sarxalkat yu mag
yi ñoo ma la jébbal. Lan nga def?»
36 Yeesu ne ko: «Sama kilifteef nekkul
ci àddina. Bu sama kilifteef nekkoon
àddina, sama surga yi dinañu xeex, ngir
bañ ñu jébbal ma Yawut yi. Waaye sama
kilifteef nekkul àddina.»
37 Pilaat ne ko: «Kon yaw buur nga?»
Yeesu ne ko: «Wax nga ko; buur laa. Lii
moo tax ma juddu, ñëw àddina: ngir wax
dëgg gi. Ku bokk ci dëgg dina nangu li ma
wax.»
38 Pilaat laaj ko ne: «Luy dëgg?»
Bi mu waxee loolu ba noppi, Pilaat
daldi génnaat, jëm ca Yawut ya ne leen:
«Gisuma ci moom genn tooñ.
39 Seen aada laaj na, ma bàyyil leen
kenn, saa su ñuy def màggalu bésu Mucc
bi. Xanaa ma bàyyil leen "buuru Yawut
yi"?»
40 Noonu ñu daldi yuuxuwaat:
«Déedéet, waxunu kii; Barabas lanu
wax!» Fekk Barabas moomu taskatu réew
la woon.

19

Àtte nañu Yeesu ci dee

1 Noonu Pilaat joxe ndigal, ñu dóor
Yeesu ay yar.
2 Xarekat ya ràbb kaalag dég, teg ko ci
boppu Yeesu, solal ko mbubbum xarekat
mu xonq curr.
3 Ñu di ko jegeñsi, di ko pes, naan ko:
«Nuyu nanu la, yaw buuru Yawut yi!»
4 Pilaat génnaat ne leen: «Gis ngeen,
maa ngi leen koy indil ci biti, ngir ngeen
xam ne waa jii, gisuma ci moom genn
tooñ.»
5 Yeesu nag génn, tegoo mbubbum
xarekat mu xonq mi ak kaalag dég gi.
Pilaat it ne leen: «Waa jaa ngii!»
6 Waaye bi ñu ko gisee, sarxalkat yu
mag ya ak alkaati ya di yuuxoo naan:
«Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant, ba mu
dee!» Pilaat ne leen: «Jël-leen ko, yéen,
daaj ko ci bant, ndaxte gisuma ci moom
genn tooñ.»
7 Yawut yi ne ko: «Am nanu aw yoon,
te ci yoon woowu, war na dee ndaxte teg
na boppam Doomu Yàlla.»
8 Bi Pilaat déggee wax jooju, dafa gëna
tiit,
9 dugg ca taax ma, daldi ne Yeesu: «Foo
jóge?» Waaye Yeesu tontuwu ko.
10 Pilaat ne ko: «Man ngay baña waxal?
Xanaa xamuloo ne am naa sañ-sañu
bàyyi la, te am naa itam sañ-sañu daaj
la ci bant?»
11 Yeesu ne ko: «Amuloo benn sañ-sañ
ci man su dul bi la Yàlla jox. Looloo tax ba
ki ma jébbal ci say loxo am na bàkkaar,
bi gëna réy.»
12 Booba nag la Pilaat doon fexee bàyyi
Yeesu. Waaye Yawut ya di yuuxoo naan:
«Boo bàyyee kii, doo xaritu buur bi
Sesaar. Nit ku teg boppam buur, noonub
Sesaar la!»
13 Bi Pilaat déggee loolu, mu daldi
génne Yeesu ca biti, dem toog ca jalub
àttekaay ba, ca fu ñuy wax Bérabu doj
ya. Ci làkku yawut ñu naan ko Gabata.
14 Booba ñu ngi waajal màggalu bésu
Mucc ba, ca weti digg bëccëg. Pilaat ne
Yawut ya: «Seen buur a ngii!»
15 Waaye ñuy yuuxoo naan: «Na dee!
Na dee! Daaj ko ci bant!» Pilaat ne leen:
«Ndax seen buur bi, dama koo wara daaj
ci bant?» Sarxalkat yu mag ya ne ko:
«Amunu benn buur bu dul Sesaar!»
16 Noonu Pilaat jébbal leen Yeesu, ngir
ñu daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant

Bi leen ko Pilaat jébbalee, ñu jël ko,
yóbbu.
17 Yeesu ci boppam gàddu bant ba, génn
ngir dem ca fa ñuy wax bérabu Kaaŋu
bopp; ñu koy wooye Golgota ci làkku
yawut.
18 Foofa la xarekat ya daaje Yeesu ca
bant ba. Ci noonu it ñu daajaale ñaari
nit ci wetam, mu nekk ca digg ba.
19 Pilaat santaane itam ñu bind, teg ko
ca kaw bant, ba ñu ko daajoon. Mbind
ma lii la wax: «Kii mooy Yeesum Nasaret,
buuru Yawut yi.»

20 Mbind mooma, Yawut yu bare jàng
nañu ko, ndaxte fa ñu daajoon Yeesu ca
bant ba jege woon na dëkk ba, te mbind
ma ci làkku yawut la woon, ci làkku waa
Room ak ci gereg.
21 Noonu sarxalkat yu mag yu Yawut
ya ne Pilaat: «Bul bind: “Buuru Yawut,”
bindal rekk: “Kii moo ne mooy buuru
Yawut yi.”»
22 Pilaat ne leen: «Xas naa koo bind, du
deñ.»
23 Xarekat ya, bi ñu daajee Yeesu ca
bant ba, ba noppi dañoo jël ay yéreem,
séddale ko ñeenti cér, ku nekk benn. Jël
nañu it mbubbam bu ñu ràbb ca kaw ba
ci suuf te amul benn ñaw.
24 Xarekat ya di waxante naan:
«Mbubb mi, bunu ko xotti, waaye nanu
ko tegoo ay bant, ngir xam ku koy moom.»
Noonu la Mbind mi waroona ame, bi mu
naan:
«Séddoo nañu samay yére,
tegoo ay bant sama mbubb.»
Loolu nag la xarekat ya def.
25 Ca wetu bant, ba ñu daajoon Yeesu,
yaayam a nga fa taxawoon, moom ak
doomu ndeyam ju jigéen, Maryaama
soxnas Këlópas, ak Maryaama mi dëkk
Magdala.
26 Bi Yeesu gisee yaayam taxaw ci
wetu taalibe, bi mu bëggoon, mu ne ko:
«Soxna si, sa doom a ngi,»
27 neeti taalibe ba: «Sa yaay a ngi nii.»
Booba la ko taalibe ba yóbbu këram, yor
ko.

Yeesu saay na

28 Bi loolu wéyee, gannaaw Yeesu xam
na ne lépp mat na léegi, mu ne nag, ngir
amal Mbind mi: «Damaa mar.»
29 Amoon na foofa gutt bu fees ak
bineegar. Noonu ñu jël sagar, tooyal ko
ca, takk ko ci caru garab gu ñuy wax isob,
teg ko ci gémmiñu Yeesu.
30 Bi Yeesu muucoo bineegar bi, mu ne:
«Lépp mat na!» Noonu mu sëgg, delloo
ruuwam Yàlla.
31 Keroog ba ñu dee waajal bésub
noflaay ba la woon, te Yawut ya bëgguñu
néew ya des ca bant ya, ndaxte bésub
noflaay boobu fonkoon nañu ko lool. Ñu
ñaan Pilaat, mu dammlu tànki ña ñu
daajoon, te jële leen fa.
32 Noonu xarekat ya dem, damm tànki
ku jëkk ka, teg ca ka ca des, ca ña ñu
daajaale woon ak Yeesu.
33 Bi ñu agsee ci Yeesu, dammuñu ay
tànkam, ndaxte gis nañu ne booba faatu
na.
34 Waaye kenn ca xarekat ya daldi jël
xeej, jam ko ko ci wet, ca saa sa deret ak
ndox di tuuru.
35 Kiy nettali mbir yooyu, da cee teg
bëtam, te li muy wax dëgg la. Moom ci
boppam xam na ne li muy wax dëgg la,
ngir yéen itam ngeen gëm,
36 ndaxte loolu dafa xew ngir Mbind mi
am: «Benn yaxam du damm.»
37 Leneen it Mbind mi wax na ko:
«Dinañu gis ki ñu jamoon.»

Rob nañu Yeesu

38 Gannaaw loolu Yuusufa mi dëkk
Arimate ñaan Pilaat ngir yóbbu néewu
Yeesu. Yuusufa taalibe Yeesu la woon ci lu
kenn yégul, ndaxte dafa ragaloon Yawut
ya. Pilaat may ko ko. Yuusufa daldi dem,
yóbbu néewu Yeesu.
39 Nikodem itam ñëw, moom mi ma-
soona seeti Yeesu guddi. Mu indaale lu
wara tollook fanweeri kiloy cuuraay lu ñu
defare ndàbbi miir ak banti alowes.
40 Ñu jël néewu Yeesu, laxas ko ci
càngaay, boole ko ak cuuraay li, ni ko
Yawut yi tàmmoo def, bu ñuy waajal
néew.
41 Tool a nga woon ca wetu bérab, ba ñu
daajoon Yeesu, te ca tool booba amoon na
fa bàmmeel bu ñu masula suul kenn.
42 Ca bésu Waajal la woon, ba Yawut
ya doon waajal bésub noflaay ba, te
bàmmeel ba jege woon na. Foofa lañu
denc Yeesu.

20

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés ba jiitu ca ayu-bés ga, Maryaa-
mam Magdala jóg ca fajar, dem ca
bàmmeel ba. Bi mu agsee, mu gis ne
dindi nañu xeer, wa ñu ko ube woon.
2 Mu daw, dem ca Simoŋ Piyeer ak ca
beneen taalibe ba, maanaam ka Yeesu
bëggoon, ne leen: «Jële nañu néewu

Boroom ba ca bàmmeel ba, te xamunu fu
ñu ko yóbbu.»
3 Piyeer ak beneen taalibe ba daw, dem
ca bàmmeel ba.
4 Ñoom ñaar ñépp a ngi doon daw,
waaye beneen taalibe ba raw Piyeer, jëkk
ko ca bàmmeel ba.
5 Duggul nag, dafa sëgg, yër, séen
càngaay la ca suuf.
6 Noonu Simoŋ Piyeer, mi ko toppoon,
agsi, daldi dugg. Mu séen càngaay la ci
suuf,
7 ak kaala ga muuroon boppu Yeesu.
Waaye kaala googu àndul ak càngaay la;
dañu ko laxas, teg ko ci wet.
8 Noonu keneen ka jiitu woon ca
bàmmeel ba, duggsi moom itam. Naka la
gis, daldi gëm.
9 Taalibe yi xamaguñu woon Mbind mi
doon wone ne Yeesu dafa wara dekki.
10 Noonu taalibe ya dëpp, ñibbi.

Yeesu feeñu na Maryaamam Magdala

11 Maryaama nag moom, ma nga des-
oon ca biti, ca wetu bàmmeel ba, di jooy.
Bi muy jooy, mu sëgg, yër ci biir,
12 séen ñaari malaaka yu sol mbubb
yu weex, toog ca bérab, ba ñu dencoon
Yeesu; kenn ka féeteek bopp bi, ki ci des
ca tànk ya.
13 Malaaka ya laaj ko ne: «Jigéen ji,
looy jooy?» Mu ne leen: «Dañoo jël sama
Boroom, te xawma fu ñu ko yóbbu.»
14 Bi mu waxee loolu, mu geestu, séen
Yeesu mu taxaw, waaye xamul woon ne
moom la.
15 Yeesu laaj ko ne: «Jigéen ji, looy jooy?
Kooy seet?» Mu foog ne boroom tool ba la,
ne ko: «Sëriñ bi, bu fekkee yaa ko yóbbu,
wax ma foo ko denc, ma jëli ko.»
16 Noonu Yeesu ne ko: «Maryaama.»
Mu walbatiku, làkk ko ci yawut ne ko:
«Ràbbuni!» Ràbbuni mooy tekki «Kilifa
gi».
17 Yeesu ne ko: «Bu ma téye, ndaxte
yéegaguma ca Baay ba. Waaye demal,
ne samay bokk, maa ngi yéeg ca sama
Baay biy seen Baay, ca sama Yàlla jiy seen
Yàlla.»
18 Noonu Maryaamam Magdala dem,
yégali ko taalibe ya ne leen: «Gis naa
Boroom bi!» Mu daldi leen nettali li mu
ko wax.

Yeesu feeñu na taalibe yi

19 Bés boobu ca ngoon sa, taalibe yaa
nga daje woon ca genn kër, tëju ca biir
ndax ragal Yawut ya. Yeesu ne tëll ci seen
biir ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen!»
20 Mu daldi leen won ay loxoom ak
wetam. Bi ñu gisee Boroom bi, taalibe ya
daldi bég lool.
21 Yeesu dellu ne leen: «Na jàmm wàcc
ci yéen! Ni ma Baay bi yónnee, noonu
laa leen di yónnee, man itam.»
22 Bi mu waxee loolu, mu ëf leen ne
leen: «Sol naa leen Xelu Yàlla mu Sell mi.
23 Ñi ngeen di baal seeni bàkkaar, baal
nañu leen ba noppi; ñi ngeen baalul,
baaluñu leen.»

Yeesu ak Tomaa

24 Fekk na Tomaa, mi bokk ci fukki
taalibe yi ak ñaar, te turam di tekki «Séex
bi», nekku fa woon, bi Yeesu ñëwee.
25 Yeneen taalibe yi ne ko: «Gis nanu
Boroom bi!» Mu ne leen: «Su ma gisul
fa ñu daajoon pont ya ci ay loxoom, te
defuma ca sama baaraam, su ma tegul it
sama loxo ci wetam, duma ko gëm mukk.»
26 Bi ñu ca tegee ayu-bés, taalibe Yeesu
ya dajewaat ca biir kër ga, Tomaa itam a
nga fa woon. Bunt yépp tëju woon nañu,
waaye Yeesu ne tëll ci seen biir ne leen:
«Na jàmm wàcc ci yéen!»
27 Noonu mu ne Tomaa: «Indil sa
baaraam fii te seet sama loxo; indil sa
loxo, teg ko ci sama wet. Bàyyil di weddi
te nga gëm.»
28 Tomaa ne ko: «Sama Boroom, sama
Yàlla!»
29 Yeesu ne ko: «Li nga ma gis a tax nga
gëm? Ki bég mooy ki gëm te gisu ma!»
30 Yeesu wone na it ci kanam taalibe ya
yeneen firnde yu ñu nettaliwul ci téere
bii.
31 Waaye li ci nekk, bind nañu ko ngir
ngeen gëm ne Yeesu mooy Almasi bi,
Doomu Yàlla ji, te seen ngëm may leen,
ngeen am ci moom dund.

21

Yeesu feeñu na juróom ñaari taalibe

1 Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu
feeñuwaat na ay taalibeem ca tefesu dex
gu ñuy wax Tiberyàdd. Nii la deme woon:
2 Taalibey Yeesu yii àndoon nañu:
Simoŋ Piyeer; Tomaa, ki turam di tekki
«Séex bi»; Nataneel, mi dëkk Kana ca
diiwaanu Galile; doomi Sebede ak yeneen
ñaari taalibe.
3 Simoŋ Piyeer ne leen: «Maa ngi
nappi.» Ñu ne ko: «Nun it danuy ànd ak
yaw.» Ñu dugg gaal, daldi dem. Waaye
guddi googu jàppuñu dara.
4 Ci fajar gi Yeesu taxaw ca tefes ga,
waaye taalibe yi xàmmiwuñu ko.
5 Yeesu ne leen nag: «Bokk yi, xanaa
jàppuleen jën?» Ñu ne ko: «Déedéet.»
6 Mu ne leen: «Sànnileen mbaal mi ci
ndijooru gaal gi, bu ko defee ngeen jàpp.»
Ñu sànni fa mbaal ma, mu fees ak jën, ba
manuñu ko woona génne ndox mi.
7 Taalibe ba Yeesu bëggoon, ne Piyeer:
«Boroom bi la!» Bi Simoŋ Piyeer déggee
loolu, dafa woddoo mbubbam, ndaxte
dafa summiku woon, daldi sóobu ci dex
gi.
8 Yeneen taalibe ya xëcc mbaal, mi
fees dell ak jën, jëme ko ca tefes ga,
ndaxte gaal ga sorewul woon; diggante bi
waroon na tollook téeméeri meetar.
9 Bi ñu teeree, ñu gis ab taal, ñu ciy lakk
ay jën, teg mburu ca wet ga.
10 Yeesu ne leen: «Indileen ci jën, yi
ngeen jàpp.»
11 Simoŋ Piyeer yéeg ca gaal ga, daldi
xëcc mbaal ma ca tefes ga, mu fees dell
ak jën yu mag; matoon na téeméeri jën
ak juróom fukk ak ñett. Te li muy baree
bare lépp, taxul mbaal ma dog.
12 Yeesu ne leen: «Ñëwleen ndékki.»
Kenn ci taalibe yi ñemewu koo laaj ki mu
doon, ndaxte xam nañu ne Boroom bi la.
13 Yeesu jegeñsi, jël mburu mi, jox leen,
jox leen it jën.
14 Bi Yeesu dekkee ba tey, bii mooy
ñetteelu yoon, bi mu feeñoo ay taal-
ibeem.

Yeesu ak Piyeer

15 Bi ñu ndékkee ba noppi, Yeesu ne
Simoŋ Piyeer: «Simoŋ doomu Yowaana,
ndax gën nga maa bëgg, ni ma ñii
bëgge?» Mu ne ko: «Ahakay, Boroom bi,
xam nga ne bëgg naa la.» Yeesu ne ko:
«Topptool ma sama mbote yi.»
16 Noonu mu waxaat ko ne: «Simoŋ
doomu Yowaana, ndax bëgg nga ma?»
Mu ne ko: «Ahakay, Boroom bi, xam nga
ne bëgg naa la.» Yeesu ne ko: «Sàmmal
ma sama xar yi.»
17 Mu neeti ko ñetteel bi yoon: «Simoŋ
doomu Yowaana, bëgg nga maam?» Piy-
eer am naqar ci li mu ko laaj ñetti
yoon: «Ndax bëgg nga ma?» Mu ne ko:
«Boroom bi, xam nga lépp; xam nga ne
bëgg naa la.» Yeesu ne ko: «Topptool ma
sama xar yi.
18 Ci dëgg-dëgg Piyeer, maa ngi la koy
wax, bi nga dee ndaw yaa doon takk sa
geño, di dem fu la neex. Waaye boo
màggatee, dinga tàllal say loxo, keneen
takkal la sa geño, yóbbu la foo bëggul.»
19 Ci baat yooyu la Yeesu doon mis-
aale nan la Piyeer wara faatoo ngir jollil
ndamu Yàlla. Noonu Yeesu ne ko: «Top-
pal ci man!»
20 Piyeer geestu, gis taalibe bi Yeesu
bëggoon, di ñëw ci seen gannaaw. Taal-
ibe boobu mooy ki sóonu woon ca Yeesu,
ba ñuy lekk, te laajoon ko ne: «Boroom
bi, kan moo lay wori?»
21 Piyeer gis ko, daldi ne Yeesu: «Kii
nag, Boroom bi, nu muy mujje?»
22 Yeesu ne ko: «Su ma neexoon mu
dund, ba ma délsi, lu ciy sa yoon? Yaw
toppal ci man.»
23 Noonu am, ci bokki taalibe yi, ñu
xalaat ne, taalibe boobu du dee. Moona
Yeesu masul ne Piyeer, du dee; waaye
li mu wax mooy: «Su ma neexoon mu
dund, ba ma délsi, lu ciy sa yoon?»
24 Taalibe boobu mooy seede mbir
yooyu, bind leen, te xam nanu ne li muy
wax dëgg la.
25 Yeesu def na yeneen jëf yu bare. Su
ñu ko doon nettali, bind lépp, xalaat naa
ne téere yi duñu xaj ci àddina.

JËFI NDAW YA KIRIST YÓNNI

Yeesu Kirist yéeg na ci asamaan

1 Yaw Teyofil, téere bu jëkk, ba ma
bindoon, ëmb na lépp li Yeesu tàmbali
woona jëf ak a jàngle,
2 ba ci bés, ba ko Yàlla yéege ci
asamaan. Lu ko jiitu joxoon na ay ndigal,
jaare ci Xel mu Sell mi, jëm ci ndaw ya
mu tànnoon.
3 Gannaaw ay coonoom, ñëw na ci
ñoom, di leen won ay firnde yu bare
te wér ne mu ngi dund; mu feeñu leen
diirub ñeent fukki fan, di diisoo ak ñoom
ci lu jëm ci nguuru Yàlla.
4 Am bés muy lekk ak ñoom, mu sant
leen ne: «Buleen sore Yerusalem, waaye
ngeen xaar li Baay bi dige woon te ma
waxoon leen ko.
5 Ndaxte Yaxya daa na sóob nit ñi ci
ndox, waaye yéen dees na leen sóob ci
Xel mu Sell mi fi ak ay fan yu néew.»
6 Bi ñu dajaloo ak moom nag, ñu laaj
ko: «Boroom bi, ndax ci jamono jii ngay
yékkatiwaat nguuru Israyil?»
7 Mu ne leen: «Ngeen xam jamono yi ak
saa, yi Baay bi dogal ci sañ-sañam, loolu
mayuñu leen ko.
8 Waaye bu Xel mu Sell mi ñëwee ci
yéen, dingeen jot kàttan te nekk samay
seede ci dëkku Yerusalem, ca diiwaani
Yude ak Samari yépp ak ba fa àddina
yem.»
9 Bi mu waxee loolu, te ñu di ko xool,
Yàlla yéege na ko, te aw niir jël ko, làq ko
seeni bët.
10 Bi muy dem nag, te ñu ne jàkk
asamaan, ñaar ñu sol yu weex daldi ne
seef, taxaw ci seen wet.
11 Ñu ne leen: «Yéen waa Galile, lu
tax ngeen taxaw, di xool ci asamaan?
Yeesu male ñu jële ci seen biir, yéege ko
asamaan, dina délsi ni ngeen ko gise, muy
dem asamaan.»

Ñu tànn Macas, mu wuutu Yudaa, nekk ndaw

12 Bi loolu amee ñu jóge ca tund,
woowu ñuy wax tundu Oliw ya, te mu
dend ak Yerusalem lu tollu ak kilomet*,
ñu daldi dellu Yerusalem.
13 Bi ñu dikkee, ñu yéeg ca néeg, ba sut
ca taax ma, fa ñuy dal.
Ñoo doon Piyeer ak Yowaana,
Saag ak Andare,
Filib ak Tomaa,
Bartelemi ak Macë,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokkoon ci mbooloo mi
ñuy wax Ñi farlu ci moom seen réew;
ak Yudaa doomu Saag.
14 Ñoom ñépp ñoo bokk menn xel, di
wéy ci ñaan ci Yàlla, ànd ak jigéen ñi ak
Maryaama, ndeyu Yeesu, ak rakki Yeesu
yu góor.
15 Ca bés yooya nag Piyeer taxaw ca
digg bokk ya, di mbooloo mu tollu ni
téeméer ak ñaar fukk.
16 Mu ne leen: «Bokk yi, li Xel mu
Sell mi waxoon ci Mbind mi jaarale ko ci
gémmiñu Daawuda, fàww mu am. Wax-
oon na ci mbirum Yudaa, mi wommat ñi
jàpp Yeesu
17 te mu bokkoon ci nun, ba am cér ci
liggéey bi.»
18 —Pey gi Yudaa jotoon ci
ñaawteefam, mu jënd ci tool, daanu fa,
ba fàcc, ay butitam tuuru.
19 Loolu siiwoon na ci waa Yerusalem,
moo tax ci seen làkk ñuy tudde tool ba
Akeldama, maanaam «Toolu deret».—
20 Piyeer teg ca ne: «Ndaxte lii lañu
bind ci téereb Sabóor:
“Na këram gental,
bu fa kenn dëkk.”
Te it:
“Na keneen bey sasam.”
21 Kon ñeel na nu, nu tànn kenn ci ñi bokk
ak nun, diir bi Yeesu doon dem ak a dikk
ci sunu biir,
22 li dale ci bi ko Yaxya sóobee ci ndox,
ba bés ba ko Yàlla jële ci sunu biir, yéege
ko. Kooku war na ànd ak nun, di seedeel
ndekkitel Yeesu.»

* **1:12** ***kilomet:*** maanaam li ñu maye Yawut yi, ñu dox ko ci bésub noflaay bi.

23 Bi ko Piyeer waxee, ñu tudd ñaar:
Yuusufa, mi ñu dippee Barsabas te di ko
dàkkentale Yustus, moom ak Macas.
24 Ñu ñaan ci Yàlla ne: «Boroom bi, yaw
mi xam xolu nit ñépp, won nu ki nga tànn
ci ñaar ñii,
25 mu yenu liggéeyu nekk sa ndaw, wu-
utu Yudaa, mi ko bàyyi, dem bérabam.»
26 Noonu ñu boole leen, tegoo ay bant,
bant ba dal ca Macas, mu fekki fukki
ndaw ya ak benn.

2

Ñëwug Xel mu Sell mi ca màggalu Pàntakot

1 Bi bésu màggalu Pàntakot agsee,
ñoom ñépp booloo nañu ci benn bérab.
2 Ca saa sa riir jollee asamaan, mel ni
ngelaw lu gaaw te bare doole, daldi fees
dell kër, ga ñu toog.
3 Te ay làmmiñ yu mel ni sawara feeñu
leen, ñu tasaaroo ci seen biir, toŋ ca kaw
kenn ku nekk.
4 Noonu ñu fees ak Xel mu Sell mi ñoom
ñépp, ñu daldi wax yeneen làkk, ni leen
Xel mu Sell mi maye, ñu wax ko.
5 Fekk booba amoon na ay Yawut yu
daloon Yerusalem, doon ay nit ñu ragal
Yàlla te bokk ci xeeti àddina yépp.
6 Bi nit ñi déggee riir ma nag, ñépp
dajaloo, daldi waaru ci li ñu leen dégg,
ñuy wax ku nekk sa làkk.
7 Ñu waaru te yéemu naa: «Gisleen,
ñiy wax ñépp, ndax duñu waa diiwaanu
Galile?
8 Naka la mana ame nag, nu di leen
dégg, kenn ku nekk ci nun, ñuy wax ci
sa làmmiñ, wi nga nàmp?
9 Nun ñi ay Pàrt, waa Medi ak waa
Elam, nun ñi dëkk Mesopotami, réewu
Yawut yi, Kapados, Pont ak Asi,
10 di waa Firisi, Pamfili, Misra ak weti
Libi, yi dend ak Siren, nun ak gan ñi jóge
Room,
11 Yawut yi ak ñi tuub ci yoonu Yawut yi,
waa Keret ak waa Arabi, nun ñépp nu ngi
leen di dégg, ñuy yégle màggaayi Yàlla ci
sunuy làkk!»
12 Noonu ñépp waaru, ba jaaxle lool,
ñuy waxante ci seen biir ne: «Lii lu muy
tekki?»
13 Waaye ñenn ñi di leen ñaawal ne:
«Waay! Ñii dañoo màndi ak biiñ.»

Piyeer yégal na mbooloo mi xibaaru jàmm bi

14 Ci kaw loolu Piyeer taxaw, ànd ak
fukki ndaw ya ak benn, mu wax ci kaw, di
yégal mbooloo ma ne: «Bokki Yawut yi ak
yéen ñépp ñi dëkk Yerusalem, dégluleen
bu baax te xam lii ma leen di wax!
15 Nit ñii màndiwuñu, ci ni ngeen ko
fooge, ndaxte nu ngi ci yoor-yoor rekk.
16 Waaye lii mooy li Yàlla waxoon,
jaarale ko ci yonentam Yowel ne:
17 "Yàlla nee na: Ci bés yu mujj yi,
dinaa tuur ci sama Xel ci kaw nit ñépp;
seen xeet wu góor ak wu jigéen dinañu
wax ci kàddug Yàlla;
waxambaane yi dinañu gis ay peeñu
te màggat yi di gént ay gént.
18 Waaw, ci bés yooyu dinaa tuur ci sama
Xel
ci sama kaw jaam yu góor ak yu jigéen,
te dinañu wax ci kàddug Yàlla.
19 Dinaa wone ay kéemaan ci kaw ci
asamaan
ak ay firnde ci suuf ci àddina,
muy deret, sawara ak ay niiri saxar.
20 Jant bi dina daldi lëndëm,
weer wi deretal,
bala bésu Boroom biy ñëw, di bés bu mag,
bi ànd ak ndam.
21 Booba nag ku woo Boroom bi ci aw
turam,
dinga mucc."
22 «Yéen bokki Israyil, dégluleen wax
jii! Yeesu mi dëkk Nasaret, nit la woon, ku
Yàlla dëggal ci seen kanam ciy kéemaan,
ay jaloore ak firnde, ya Yàlla defoon
jaarale ko ci moom ci seen biir; yéen xam
ngeen ko.
23 Moom nag jébbale nañu ko, jaar ci
nas, bi Yàlla dogaloon te xam ko lu jiitu;
te yéen rey ngeen ko ci daaj ko ci bant,
jaarale ko ci loxoy bàkkaarkat.
24 Waaye Yàlla dekkal na ko, daggal ko
buumi dee, ndaxte dee manu koo téye.
25 Daawuda wax na ci mbiram ne:
"Saa su ne gis naa Boroom bi ci sama
kanam;
gannaaw mu ngi ci sama ndijoor,
duma raf.

26 Moo tax sama xol sedd, may woy sama bànneex,
te it sama yaram di tëdd ci yaakaar.
27 Ndaxte doo bàyyi sama ruu ci barsàq,
te doo seetaan sa waa ju sell, mu yàqu.
28 Xamal nga ma yoonu dund;
dinga ma béglooji ci sa kanam.”
29 «Bokk yi, man naa leena wax lu wóor ci mbirum maam Daawuda, ne dee na te suul nañu ko; bàmmeelam mu ngi ci nun ba tey.
30 Waaye yonent la woon, te xamoon na ne Yàlla digoon na ko ci ngiñ ne dina teg ci nguuram kenn ci askanam.
31 Kon gis na lu ñëwagul, di wax ci mbirum ndekkitel Kirist ne bàyyiwuñu ko ci barsàq, te yaramam yàquwul.
32 Yeesu moomu nag, Yàlla dekkal na ko; nun ñépp seede nanu ko.
33 Yàlla yéege na ko ak ndijooram, te jot na ci Baay bi Xel mu Sell mi ñu dige woon, ba tuur lii ngeen gis te dégg ko.
34 Ndaxte du Daawudaa yéeg ci asamaan, waaye moom ci boppam nee na:
“Boroom bi wax na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
35 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
36 «Na bànni Israyil gépp xam bu wóor nag ne Yeesu moomu ngeen daajoon ci bant, Yàlla def na ko Boroom ak Almasi bi.»
37 Bi ko mbooloo ma déggee, naqaru xol wu metti jàpp leen; ñu daldi ne Piyeer ak ndaw ya ca des: «Bokk yi, lu nu wara def?»
38 Piyeer ne leen: «Tuubleen seeni bàkkaar, te kenn ku nekk ci yéen, ñu sóob ko ci ndox ci turu Yeesu Kirist. Noonu Yàlla dina leen baal seeni bàkkaar te may leen Xel mu Sell mi.
39 Ndaxte li Yàlla dige woon, yéena ko moom ak seeni doom ak ñu sore ñépp, di ñépp ñi Yàlla sunu Boroom di woo ci moom.»
40 Noonu mu artu leen ak yeneen wax yu bare, di leen dénk ne: «Rëccleen ci niti jamono ju dëng jii.»
41 Ñi nangu ay waxam nag, ñu sóob leen ci ndox, te ca bés booba lu mat limub ñetti junniy nit yokku nañu ci ñoom.

Mbooloom ña gëm Kirist

42 Ñoom nag ñuy wéy ci njànglem ndaw yi ak cig bokk, ci damm mburu ak ñaan ci Yàlla.
43 Ragal jàpp ñépp, te ndaw yi di def ay kéemaan ak ay firnde yu bare.
44 Ñi gëm nag dañoo booloo te bokk lépp.
45 Ñu jaay seeni suuf ak seen alal, séddoo ko, ku nekk ak la ngay soxla.
46 Te bés bu nekk ñu saxoo teew ak benn xalaat ca kër Yàlla ga, tey damm mburu ca kër ya; ñuy lekk seen ñam ak xol bu laab tey bég,
47 di màggal Yàlla te am yiw ci wetu nit ñépp. Noonu bés bu nekk Boroom bi di yokk ca mbooloo ma ñi mucc.

3

Piyeer faj na nit ku lafañ

1 Am bés Piyeer ak Yowaana dem, ba bëgga dugg ca kër Yàlla ga ca waxtuw ñaan, maanaam tisbaar.
2 Fekk ñu indi fa nit ku judduwaale lafañ, ñu di ko teg bés bu nekk ca bunt, ba ñuy wooye Bunt bu rafet ba, ca kër Yàlla ga, ngir muy yelwaan ña fay dugg.
3 Bi mu gisee Piyeer ak Yowaana nag, ñuy dugg ca kër Yàlla ga, mu dékk leen loxo.
4 Ci kaw loolu Piyeer ak Yowaana ne ko jàkk, te Piyeer ne ko: «Xool nu.»
5 Lafañ bi xool leen, yaakaar ne dina jot dara ci ñoom.
6 Noonu Piyeer ne ko: «Awma xaalis, awma wurus, waaye li ma am, dinaa la ko jox: ci turu Yeesu Kirist mu Nasaret doxal!»
7 Mu jàpp ci loxol ndijooram, yékkati ko. Ci saa si ay tànkam ak ay kostanam dëgër.
8 Mu tëb, daldi taxaw, di dox. Mu dugg ak ñoom ca kër Yàlla ga, muy dox, di tëb tey sant Yàlla.
9 Noonu ñépp gis ko, muy dox, di sant Yàlla.
10 Te ñu xàmmi ko, ne moo daan toog, di yelwaan ca Bunt bu rafet ba ca kër Yàlla ga. Ñu daldi waaru lool te yéemu ci li ko dikkal.

Waareb Piyeer

11 Naka waa ji taq ci Piyeer ak Yowaana,
ñépp waaru; ñu daldi daw, fekksi leen ca
bérab ba ñuy wax Werandaa bu Suley-
maan.
12 Bi Piyeer gisee loolu nag, mu ne
mbooloo mi: «Yéen waa Israyil, lu tax
ngeen waaru ci lii? Lu tax ngeen di nu
xool jàkk, mel ni ci sunu kàttan, mbaa ci
sunu ragal Yàlla lanu doxloo kii?
13 Yàllay Ibraayma ak Isaaxa ak
Yanqóoba, di Yàllay sunuy maam,
màggal na Ndawam Yeesu; yéena
xàcceek moom, ba jébbal ko Pilaat, fekk
naroon na koo bàyyi.
14 Yéen xeeb ngeen Aji Sell ji te Jub, te
tinul ab reykat.
15 Bóom ngeen Aji Dundal ji, waaye
Yàlla dekkal na ko; seede nanu ko nun
ñépp.
16 Ci gëm turam la nit, kii ngeen di gis
te xam ko, dëgëre; waaw, turu Yeesu ak
ngëm gi jóge ci moom, moo tax mu wér
péŋŋ ci seen kanam, yéen ñépp.
17 «Léegi nag bokk yi, xam naa ne
ñàkka xam a tax ngeen def ko, yéen ak
seeni kilifa.
18 Waaye noonu la Yàlla amale li
mu yégle woon lu jiitu jaarale ko ci
gémmiñug yonent yépp naan, Almaseem
dina sonn.
19 Tuubleen seeni bàkkaar nag te
waññiku ci Yàlla, ngir seeni bàkkaar far.
20 Noonu jamonoy péex dina bawoo ci
Boroom bi, te muy yebal Almasi bi mu
leen jagleel, maanaam Yeesu.
21 Asamaan war na koo yor, ba jamono
ju ñuy defaraat lépp, di jamono ji Yàlla
waxoon jaarale ko ci gémmiñug yonen-
tam yu sell yépp, li dale ci njàlbéenug
àddina.
22 Ndaxte Musaa nee woon na: “Bo-
room bi seen Yàlla dina leen feeñalal ci
seen xeet Yonent ni man; nangeen ko
déggal ci lépp lu mu leen wax.
23 Képp ku déggalul Yonent boobu, dees
na la far ci xeet wi.”
24 «Li dale sax ci Samiyel ak ñi ci topp,
bépp yonent bu wax yégle na bés yii.
25 Yéen nag yéenay donn yonent yi ak
kóllëre, gi Yàlla fasoon ak seeni maam, bi
mu naan Ibraayma: “Xeeti àddina yépp
dinañu barkeel ci ki soqikoo ci yaw.”
26 Yàlla feeñal na Ndawam, jëkk koo
yebal ci yéen, ngir barkeel leen, ci wañ-
ñi leen kenn ku nekk ci say bàkkaar.»

4

Piyeer ak Yowaana ci kanam kureelu àttekat ya

1 Bi ñuy wax ak mbooloo ma, sarxalkat
ya ak kilifag ñiy wottu kër Yàlla ga ak
Sadusen ya daanu ci seen kaw.
2 Ñu mer lool ci li ñuy waar nit ñi, di
yégle ndekkitel ñi dee, sukkandikoo ko ci
ndekkitel Yeesu.
3 Noonu ñu jàpp leen, tëj leen ba ca
ëllëg sa, ndaxte mu nga doon tàmbalee
guddi.
4 Waaye ñu bare ca ña dégg wax ja gëm
nañu, te limu góor ñi gëm yokku na, ba
mat juróomi junni.
5 Ca ëllëg sa nag kilifay Yawut yi ak njiit
yi ak xutbakat yi dajaloo ci Yerusalem.
6 Ràññee nañu ci: Anas, miy sarxalkat
bu mag bi, Kayif, Yowaana, Alegsàndar ak
bokki sarxalkat bu mag bi.
7 Ñu dëj Piyeer ak Yowaana ca digg ba,
laaj leen ne: «Lii ngeen def, ci gan kàttan,
mbaa ci turu kan, ngeen ko defe?»
8 Ci kaw loolu Piyeer daldi fees ak Xel
mu Sell mi, ne leen: «Yéen kilifay xeet wi
ak njiit yi,
9 bu fekkee ne xettali nit ku wopp, ba
mu wér, moo tax ngeen dëj nu ci pénc mi
tey,
10 nangeen xam lii, yéen ñépp ak bànni
Israyil gépp: ci turu Yeesu Kirist mu
Nasaret, mi ngeen daajoon ca bant te
Yàlla dekkal ko, ci tur woowu la nit kii
jële ag wér, ba taxaw ci seen kanam.
11 Yeesu moomu mooy:
“Doj wi ngeen xeeboon, yéen tabaxkat yi,
te moo doon doju koñ.”
12 Te mucc amul ci keneen, ndaxte ci ron
asamaan amul weneen tur wu ñu maye
ci nit ñi, wu nu wara mucce.»
13 Kon bi ñu gisee fit, wi Piyeer ak
Yowaana àndal, te ñu xam ne masuñoo
jàng mbaa ñuy gëstu ci diine, ñu daldi
waaru, ràññee ne daa nañu ànd ak Yeesu.

14 Te bi ñu gisee nit, ka ñu fajoon, taxaw
ak ñoom, manuñu caa teg dara.
15 Noonu ñu santaane, ñu génne leen,
ñu daldi gise ci seen biir,
16 ne: «Lu nuy def ak ñii? Ndaxte
def nañu kéemaan gu siiw; loolu leer na
ñi dëkk Yerusalem ñépp, te manunu koo
weddi.
17 Waaye ngir mbir mi baña law ci xeet
wi, nanu leen aaye, ñu baña waxati ak
kenn ci tur woowu.»
18 Noonu ñu woo leen, ñu tere leen bu
wóor, ñu waxati mbaa waare dara ci turu
Yeesu.
19 Waaye Piyeer ak Yowaana ne leen:
«Bu fekkee ne déggal leen te bàyyi Yàlla
mooy li jub ci kanam Yàlla, seetleen.
20 Waaye nun manunoo baña wax li nu
gis te dégg ko.»
21 Noonu kilifa yi tëkkuwaat leen, yiwi
leen, ñu dem. Ndaxte amuñu benn bunt
ci ñoom ngir mbugal leen, fekk ñépp di
màggal Yàlla ci li xewoon.
22 Ndaxte nit, ka ñu fajoon ci kéemaan
googu, weesoon na ñeent fukki at.

Mbooloom ñi gëm ñaan na ci Yàlla

23 Bi ñu leen yiwee nag, ñu dem ci seeni
bokk, nettali leen li sarxalkat yu mag ya
ak njiit ya waxoon lépp.
24 Bi ko bokk ya déggee nag, ñu
mànkoo, diis seen kàddu Yàlla ne: «Bo-
room bi, yaa sàkk asamaan, suuf, géej ak
lépp li nekk ci seen biir.
25 Yaa wax, jaar ci sunu maam Daawuda
sa jaam, mi doon gémmiñu Xel mu Sell
mi, ne:
“Lu tax xeeti àddina di bax?
Lu tax ñuy fexe lu manula am?
26 Buuri àddina dañoo booloo,
te kilifa yi dajaloo,
di bañ Boroom bi ak Almaseem.”
27 Ndaxte ci dëgg ci dëkk bii, Erodd
ak Poñsë Pilaat ànd ak xeeti àddina ak
bànni Israyil, likkoo nañu, ngir daaneel
sa Ndaw lu sell li nga fal, di Yeesu,
28 te def lépp, li sa kàttan ak sa ndigal
tëraloon.
29 Léegi nag Boroom bi, seetal seeni tëkku
te may nu, nun say jaam, nuy wax sa
kàddu ak fit.
30 Tàllalal sa loxo, ci wéral ak ci wone ay
kéemaan ak ay firnde, jaarale ko ci turu
Yeesu, sa Ndaw lu sell li.»
31 Bi ñu ñaanee ba noppi, bérab ba
ñu booloo woon daldi yëngatu; te ñoom
ñépp fees ak Xel mu Sell mi, ñuy wax
kàddug Yàlla ak fit wu dëgër.

Mbooloom ñu gëm ñi

32 Noonu mbooloom ñu gëm ñi bokk
menn xel ak benn xalaat. Kenn daawul
aakimoo dara ci alalam, waaye ñoo
bokkoon lépp.
33 Te ndaw yi di seedeel ndekkitel Yeesu
Boroom bi ak kàttan gu réy. Te yiw wu
yaatu ëmb leen, ñoom ñépp.
34 Kenn ci ñoom ñàkkul dara, ndaxte
képp ku nekk boroom suuf mbaa am ay
kër, jaay na ko, indi njég li,
35 teg ko ci loxoy ndaw ya; ñu di ci sédd,
kenn ku nekk li mu soxla.
36 Noonu amoon na fa ku tudd Yuusufa,
te ndaw yi dàkkentale ko Barnabas, miy
tekki «Kiy dëgëral fit yi,» mu soqikoo ci
giiru Lewi, te juddoo dunu Sipar.
37 Moom nag jaay na tool, ba mu moom,
indi xaalis ba, teg ko ci loxoy ndaw ya.

5

Anañas ak Safira

1 Naka noonu nit ku tudd Anañas, ànd
ak Safira jabaram, jaay làccu suuf.
2 Mu dencal boppam benn cér ca njég
la, ànd ca ak jabaram; ba noppi mu indi
cér ba ca des, teg ko ci loxoy ndaw ya.
3 Bi mu ko defee Piyeer ne ko: «Anañas,
lu tax nga bàyyi Seytaane dugg la, ba fees
sa xol, ngay wor Xel mu Sell mi, ci li nga
dencal sa bopp benn cér ci njég li?
4 Bi mu jaragul, ndax moomuloo ko
woon? Te bi mu jaree, ndax yilifuloo
woon njég li? Lu tax nga fas ci sa xol
def nii? Woruloo nit ñi, waaye Yàlla nga
wor.»
5 Bi Anañas déggee baat yooyu, mu
daanu dee. Ñi ko dégg ñépp tiit, ba ne
nërëm.
6 Noonu waxambaane ya jóg, ñu sàng
ko, yóbbu ko, jébbal Yàlla.
7 Ñetti waxtu gannaaw ga, jabaram
duggsi, fekk xamul la fa xew.

8 Piyeer daldi ko ne: «Wax ma, ndax
lii mooy njégu tool bi?» Mu ne ko:
«Waawaaw, lii la.»
9 Ci kaw loolu Piyeer ne ko: «Lu tax
ngeen ànd, di diiŋat Xelu Boroom bi? Ñi
denci woon sa jëkkër ñu ngi nii ci bunt
bi, te dinañu la yóbbu.»
10 Ca saa sa mu daanu ciy tànkam, dee.
Bi waxambaane ya agsee nag, ñu fekk ko,
mu faatu; ñu yóbbu ko, def ko ci wetu
jëkkëram.
11 Noonu tiitaange ju mag tàbbi ci
mbooloom ñi gëm ñépp ak ñi ko dégg
ñépp.

Ndawi Kirist yi faj nañu ñu bare

12 Bi loolu amee ay kéemaan ak ay
firnde yu bare di xew ci nit ñi, jaare
ca loxoy ndaw ya. Ñépp di booloo ca
Werandaa bu Suleymaan ca kër Yàlla ga.
13 Te kenn ci ña ca des ñemewula
booloo ak ñoom, waaye nit ñépp di leen
màggal.
14 Moona ay nit ñu gëna bare, góor ak
jigéen, di gëm Boroom bi, tey taq ci ñoom.
15 Nit ñi indi sax ñu wopp ca mbedd ya,
teg leen ca ay lal yu ndaw ak ay leeso, ngir
bu Piyeer di jaar, doonte takkandeeram
sax yiir ñenn ci ñoom.
16 Te it nit ñu bare dajaloo, jóge ca dëkk
ya wër Yerusalem, ñu indi ay jarag ak ñu
rab yu bon sadd; te ñoom ñépp daldi wér.

Fitnaal nañu ndaw yi

17 Booba sarxalkat bu mag ba jóg
ak gàngooram gépp, maanaam kureelu
Sadusen ga fa dëkk. Kiñaan gu mag jàpp
leen,
18 ba ñu jàpp ndaw ya, tëj leen ca kaso
ba.
19 Waaye ci guddi malaakam Boroom
bi ubbi buntu kaso ba, génne leen ci biti
naan:
20 «Demleen taxaw ca kër Yàlla ga, te
xamal nit ñi lépp lu jëm ci dund gu wóor
gii.»
21 Bi ñu déggee loolu, ñu dugg ca kër
Yàlla ga ci suba teel, daldi waare.

Bi ñu koy def, sarxalkat bu mag ba ak
gàngooram ñëw, woolu kureelu àttekat
ya, maanaam mbooloom njiiti bànni Is-
rayil gépp; ñu yónnee, ngir jëli ndaw ya
ca kaso ba.
22 Waaye bi wottukati kër Yàlla ga agsee
ca kaso ba, gisuñu leen fa; ñu daldi délsi,
yégle ko
23 ne: «Fekk nanu kaso ba tëju bu wóor
ak wottukat ya taxaw ca bunt ya, waaye
bi nu ko tijjee, fekkunu kenn ci biir.»
24 Bi kilifag wottukati kër Yàlla ga ak
sarxalkat yu mag ya déggee loolu, ñu
daldi ciy jaaxle lool, ñuy laajante, fu lii
di mujj.
25 Noonu benn waay ñëw, yégal leen ne:
«Nit ñi ngeen tëjoon ñu ngi taxaw ca kër
Yàlla ga, di jàngal nit ñi.»
26 Ci kaw loolu kilifa ga ak wottukat ya
dem jëli leen; waaye boolewuñu ci fitna,
ngir ragal nit ñi sànni leen ay xeer.
27 Bi ñu leen indee, ñu dëj leen ci kanam
mbooloo ma. Sarxalkat bu mag ba laaj
leen
28 ne: «Ndax terewunu leen ci lu wér,
ngeen waare ci tur woowu, te fi mu ne
dajal ngeen Yerusalem ak seeni waare,
rax-ca-dolli yéena ngi nuy fexee taqal
deretu nit kooku.»
29 Waaye Piyeer ak ndaw ya ne leen:
«Déggal Yàlla moo gën déggal nit.
30 Yàllay sunuy maam dekkal na Yeesu,
mi ngeen bóomoon ci wékk ko ca bant ba.
31 Te Yàlla yékkati na ko ci ndijooram,
mu nekk Buur ak Musalkat, ngir may
bànni Israyil réccu, ba mu baal leen seeni
bàkkaar.
32 Seede nanu loolu, nun ak Xel mu Sell,
mi Yàlla may ñi koy déggal.»
33 Bi ñu déggee loolu, ñu mer ba seen
xol di dagg, ñu bëgg leena rey.
34 Waaye amoon na fa nit ku tudd
Gamaleel, bokk ci tariixab Farisen ya, di
xutbakat bu tedd ci yoonu Musaa, mu jóg
ca mbooloo ma, santaane ñu génne leen
tuuti.
35 Bi ñu ko defee mu ne leen: «Yéen
bokki Israyil, moytuleen li ngeen di def
nit ñooñu.
36 Ndaxte bu yàggul Tëdas jógoon
na, mbubboo daraja, ba lu mat ñeenti
téeméeri nit takktoo ak moom. Tëdas
moomu nag reyees na ko, te ñi ko toppoon
ñépp tasaaroo, ba seen pexe nasax.

37 Gannaawam it Yudaa mu Galile jóg,
ca jamono ja ñu doon bind waa réew
ma, mu jógloo nit ñu bare, ñu ànd ak
moom. Moom itam dee na, te ay nitam
ñépp tasaaroo.
38 Léegi maa ngi leen di wax, génnleen
ci mbirum ñooñu te bàyyi leen ñu dem.
Ndaxte bu seen pas-pas mbaa seen jëf dee
pexem nit, dina yàqu.
39 Waaye bu fekkee ne ndogalu Yàlla
la, dungeen ko mana fanq, ngir ragala
jànkoonte ak Yàlla.»
40 Bi mu waxee loolu, ñu fekk ko ci
xalaatam; ñu woo ndaw ya, daldi leen
dóor ay yar, tere leen, ñu waxati dara ci
turu Yeesu, ba noppi bàyyi leen, ñu dem.
41 Ndaw ya nag jóge ca kanam kureelu
àttekat ya, bég ci li leen Yàlla jàppe, ñu
yeyoo yenu toroxte ngir Tur wa*.
42 Noonu bés bu nekk ca kër Yàlla ga
ak ca kër ya, daawuñu noppee jàngle ak
a xamle xibaaru jàmm bi, ne Yeesu mooy
Almasi bi.

6

Sàkk nañu ñiy topptoo yëfi mbooloo ma

1 Ca bés yooyu, naka taalibe yi di gëna
bare, Yawut yiy làkk gereg tàmbalee
ñaxtu ci mbirum Yawut tigi yi, te lii a
ko waral: jigéen ñi seen jëkkër dee, te
ñu bokk ci ñoom, naraalewuñu leen ca
ndimbal, la ñuy séddale bés bu nekk.
2 Noonu fukki ndaw ya ak ñaar woo
mbooloom taalibe ya ne leen: «Nu
bàyyi kàddug Yàlla, di topptoo mbirum
séddale, loolu jekkul ci nun.
3 Kon nag bokk yi, tànnleen juróom
ñaari nit ci seen biir, ñu am seede su rafet
te fees ak Xel mu Sell mi ak sago, nu dénk
leen liggéey bii.
4 Waaye nun dinanu wéy ci ñaan ci
Yàlla ak ci yenub xamle kàddu gi.»
5 Lii ñu wax nag neex na mbooloo
mépp. Noonu ñu tànn Ecen, di nit ku
fees ak ngëm ak Xel mu Sell mi, boole ci
Filib ak Porokor, teg ca Nikanor, Timon,
Parmenas ak Nikolas, mi juddoo Ancos te
tuub ci yoonu Yawut ya.
6 Ñu jébbal leen ndaw ya, ñaanal leen,
teg leen loxo.
7 Noonu kàddug Yàlla di law, ba
mbooloom taalibe yi di yokku bu bare ci
Yerusalem; te sarxalkat yu bare déggal
Yàlla ci topp yoonu ngëm wi.

Jàpp nañu Ecen

8 Naka noona Ecen, mi fees ak yiw ak
kàttan, di def ay kéemaan yu mag ak ay
firnde ca nit ña.
9 Waaye ay nit jóg, bokk ci jàngu, bi ñuy
wax Jàngub ñi ñu goreel, di ay niti dëkki
Siren ak Alegsàndiri, ak it waa diiwaani
Silisi ak Asi. Ñuy werante ak Ecen,
10 waaye àttanuñu sagoom ak Xel mi
muy waxe.
11 Kon ñu daldi jënd ay nit, ñu ne:
«Dégg nanu ko, muy sosal Musaa ak
Yàlla.»
12 Noonu ñu jógloo nit ñi ak njiit yi ak
xutbakat yi, ñu dal ci kawam, jàpp ko,
yóbbu ko ca kureelu àttekat ya.
13 Te ñu sàkk ay naaféq yuy seede ne:
«Kii du bàyyee wax lu juuyoo ak bérab
bu sell ba ak yoonu Musaa.
14 Ndaxte dégg nanu, muy wax ne,
Yeesum Nasaret moomu dina daaneel
bérab bii te soppi aada, yi nu Musaa
batale woon.»
15 Bi ñu ko waxee, ña toogoon ñépp ca
mbooloo ma xool ko jàkk, gis xar kana-
mam, mu mel ni xar kanam malaaka.

7

Layu Ecen fa kanam mbooloo ma

1 Noonu sarxalkat bu mag ba ne ko:
«Ndax loolu dëgg la?»
2 Ecen ne ko: «Yéen samay bokk ak
samay baay, dégluleen! Yàlla, miy
Boroom ndam, feeñu woon na sunu
maam Ibraayma, bi mu nekkee réewu
Mesopotami, te dëkkagul woon Karan.
3 Mu ne ko: “Toxul sa réew, bàyyi say
bokk, te ñëw ci réew, mi ma lay won.”
4 «Ci kaw loolu mu génn réewu niti
Kalde, dëkksi Karan. Te bi baayam
faatoo, Yàlla toxale ko foofa, dëël ko ci
réew, mi ngeen dëkk léegi.

* **5:41** ***Tur wa*** mooy turu Boroom bi Yeesu Kirist.

5 Waaye mayu ko fa genn moomeel gu
mu wara donale, du sax fu mu mana teg
tànkam; waaye dig na ko ne dina ko may
réew mi, mu yilif ko moom ak askanam,
fekk booba amagul doom.
6 Yàlla ne ko: “Ñi soqikoo ci yaw dinañu
ganeyaan ci réew mu ñu dëkkul; dees na
leen def ay jaam, di leen fitnaal diirub
ñeenti téeméeri at.”
7 Waaye Yàlla nee na: “Xeet wi leen
jaamloo, man maa leen di àtte te gan-
naaw loolu dinañu génn, di ma jaamu ci
bérab bii.”
8 Yàlla nag tëral kóllëre seen diggante,
fas ko ci màndargam xaraf. Noonu
Ibraayma jur Isaaxa, xarafal ko ca juróom
ñetteelu fan ba; Isaaxa def noonu
Yanqóoba, Yanqóoba it def noonu fukki
maam ya ak ñaar, ñi sos xeet wi.
9 «Naka maam yooyu, dañoo iñaane
Yuusufa, ba jaay ko, mu jëm réewu Misra.
Waaye Yàlla taxawu ko,
10 génne ko ci coonoom yépp, defal
ko yiw ak xel ci kanam Firawna, buuru
Misra, mu def ko kilifag Misra ak këram
gépp.
11 «Bi loolu amee xiif tàbbi ci biir Misra
ak réewu Kanaan mépp, ba toskare ja
metti lool, te sunuy maam amatuñu lu ñu
lekk.
12 Yanqóoba nag dégg ne Misra am na
dugub, mu yebal ca sunuy maam, ñu dem
fa yoon wu jëkk.
13 Bi fa ay doomi baayam delloo nag, Yu-
usufa xàmmiku leen, te Firawna xamante
ak njabootam.
14 Ci kaw loolu Yuusufa yeble, woo
baayam ak bokkam yépp, ñuy juróom
ñaar fukki nit ak juróom.
15 Noonu Yanqóoba dem Misra, faatu fa,
moom ak sunuy maam.
16 Gannaaw loolu ñu yóbbu seeni
néew Sisem, dugal leen ca bàmmeel, ba
Ibraayma jëndoon ak xaalis ca doomi
Amor ca Sisem.
17 «Bi loolu wéyee jamono ji jege woon
na, ngir Yàlla amal li mu digoon Ibraayma
ci ngiñ; fekk xeet wa di law tey gëna bare
ci Misra,
18 ba keroog beneen buur bu xamul
Yuusufa di falu ci Misra.
19 Buur boobu nag dafa daan nax sunu
xeet, di fitnaal sunuy maam, ba di leen
sànniloo seeni doom, ngir ñu dee.
20 «Booba nag la Musaa juddu, di ku
rafet ci kanam Yàlla; ñu yor ko ñetti weer
ci biir kër baayam,
21 ba noppi sànni ko. Noonu doom
ju jigéen ju Firawna for ko, yar ko ni
doomam.
22 Musaa nag di ku yewwu ci xam-xamu
waa Misra bépp, di jàmbaar ci wax ak jëf.
23 «Bi mu demee ba am ñeent fukki
at, mu fas yéeney seeti ay bokkam,
maanaam bànni Israyil.
24 Noonu mu gis ca ku ñuy néewal
doole, mu sotle ko, feyul ko, ba dóor
waayi Misra ja.
25 Mu defe ne, ay bokkam dinañu xam
ne ciy loxoom la leen Yàllay musale,
waaye xamuñu ko.
26 Ca ëllëg sa mu juux ci ay Yawut yuy
xeex, mu di leen jéema jubale ne leen:
“Yéen ay bokk ngeen, lu tax ngeen di
xeex?”
27 Waaye kiy néewal doole moroomam
bëmëx ko ne: “Ku la teg kilifa ak àttekat
ci sunu kaw?
28 Ndax danga maa bëgga rey, ni nga
defoon démb waayi Misra ja?”
29 Bi Musaa déggee wax jooju, mu
daldi daw, dem réewu Majan, di fa ab
doxandéem; mu séy fa, ba am ñaari
doom.
30 «Lu ko wees ñeent fukki at nag,
bi mu nekkee ca màndiŋu tundu Sinayi,
malaaka feeñu ko ci takk-takku sawara ci
biir as ngarab.
31 Bi ko Musaa gisee, mu daldi waaru
ci li mu gis; mu jegesi ngir niir ko, dégg
baatu Boroom bi ne ko:
32 “Man maay sa Yàllay maam, di Yàllay
Ibraayma, Isaaxa ak Yanqóoba.” Ci kaw
loolu Musaa tiit bay lox, te ñemeetula
xool.
33 Noonu Boroom bi ne ko: “Summil say
dàll, ndaxte bérab bi nga taxaw, bérab bu
sell la.
34 Gis naa bu baax fitnay sama xeet ci
Misra te dégg naa seeni tawat, kon wàcc
naa ngir musal leen. Léegi nag ñëwal,
dinaa la yebal Misra.”

35 «Musaa moomu bañoon nañu ko,
ba ne ko: “Ku la teg kilifa ak àttekat?”
Waaye moom la Yàlla yebal, jaarale ko ci
malaaka mi ko feeñu ca ngarab sa, ngir
mu nekk kilifa gu leen di goreel.
36 Moo leen génne réewu Misra, di def
ay kéemaan ak ay firnde ca réew ma, ca
géeju Barax ya ak ca màndiŋ ma diirub
ñeent fukki at.
37 Musaa moomu moo ne woon bànni
Israyil: “Yàlla dina leen feeñalal ci seeni
bokk Yonent bu mel ni man.”
38 Te moo nekkoon ak mbooloo ma
ca màndiŋ ma, ànd ak sunuy maam,
wéttalikoo malaaka, mi waxoon ak
moom ci tundu Sinayi. Te mu jote ci Yàlla
kàddu yiy dund, ngir jottali nu ko.
39 Waaye sunuy maam nanguwuñu koo
déggal; dañu koo bañ te seeni xel dëpp,
dellu Misra.
40 Ñu sant Aaróona ne: “Sàkkal nu ay
yàlla yuy jiitu ci sunu kanam, ndaxte
Musaa male nu génne ci réewu Misra,
xamunu lu ko dal.”
41 Booba nag ñu tëgglu aw sëllu, muy
xërëm, ñu di ko tuuru, di bànneexu ci
seeni jëfi loxo.
42 Waaye bi ñu ko defee Yàlla dëddu
leen, bërgël leen, ñuy jaamu biddiiwi
asamaan. Moom lañu bind ci téereb
yonent yi ne:
“Yéen bànni Israyil, ndax rendi ngeen jur,
jébbal ma, boole ko ak i sarax,
diirub ñeent fukki at ca màndiŋ ma?
43 Yóbbu ngeen sax fu nekk xayma, biy
màggalukaayu Molog,
ak biddiiwub Refan, bi ñu daan
bokkaaleel Yàlla,
di ay nataal, yi ngeen defoon ngir màggal
leen!
Kon nag dinaa leen toxal, yóbbu leen ci
gannaaw réewu Babilon.”
44 «Sunuy maam amoon nañu ca
màndiŋ ma xaymab màggalukaay, bi
ëmboon li Yàlla seede. Xayma boobu
nag defoon nañu ko, roye ko ci bi Musaa
gisoon, ni ko ko Yàlla sante woon.
45 Te gannaaw ga, bi Yosuwe nekkee kil-
ifag sunuy maam, ñu jot xayma ba ñoom
it, yóbbu ko ca réew, ma ñu nangu ca xeet
ya Yàlla dàq ci seen kanam. Xayma ba
nekk fa, ba ci jamonoy Daawuda.
46 Moom yiw na fa kanam Yàlla, mu
ñaan ko, mu sàkkal ko kër ngir askanu
Yanqóoba.
47 Waaye Suleymaan moo tabaxal Yàlla
kër ga.
48 «Moona Aji Kawe ji du dëkk ci fu
loxol nit defar; moom la ab yonent wax
ne:
49 “Asamaan mooy sama jal,
te suuf mooy sama tegukaayu tànk.
Kon gan kër ngeen may tabaxal,
mbaa fan mooy sama bérabu nop-
palukaay?
50 Ndax du sama loxo moo defar yëf yooyu
yépp?
—Moom la Boroom bi doon wax.”
51 «Yéen ñi dëgër bopp, ànd ak xol buy
bañ ak ay nopp yuy fatt, mel ni ñi xamul
Yàlla. Dungeen noppeek a diiroo ak Xel
mu Sell mi; ni ko seen baay yi daan defe,
noonu ngeen di def, yéen itam.
52 Kan ca yonent ya la seeni maam tegul
woon ay fitna? Rey nañu ñi doon yégle
ñëwug Aji Jub ji, moom mi ngeen jébbale
léegi, ba ñu rey ko.
53 Jot ngeen yoonu Musaa, wi Yàlla
wàcce jaarale ko ci ay malaaka, te
sàggane ngeen ko.»

Sànni nañu ay doj Ecen, ba rey ko

54 Bi ñu déggee loolu nag, seeni xol di
dagg, ñuy yéyu, jëm ci kawam.
55 Waaye Ecen, mi fees ak Xel mu Sell
mi, ne jàkk ci asamaan, gis ndamu Yàlla,
te gis Yeesu mi taxaw ci ndijooru Yàlla.
56 Mu ne: «Seetleen, maa ngi gis
asamaan yi ubbiku, te Doomu nit kaa ngii
taxaw ci ndijooru Yàlla.»
57 Bi ñu déggee loolu, ñu daldi xaacu ca
kaw, tey dar seeni nopp; ñu ànd, ne milib
ci kawam;
58 ñu wat-wate ko, génne ko dëkk ba,
dóor ko ay doj, ba mu dee. Seede ya
tegoon nañu seeni yére ci tànki waxam-
baane wu tudd Sóol.
59 Noonu ñu dóor Ecen ay doj, muy
ñaan Yàlla ne: «Boroom bi Yeesu, nangul
sama ruu!»
60 Bi mu ko waxee, mu sukk, wax ak
baat bu kawe: «Boroom bi, bu leen bindal
bàkkaar bii,» ba noppi mu nelaw.

8

1 Sóol moom ànd na ci ñi doon rey Ecen.

Fitnaal nañu mbooloo mi

Bés booba nag fitna ju metti dal na ci
mbooloom ñi gëm, mi nekk Yerusalem,
ba ñépp, ñu moy ndaw ya, tasaaroo ci
diiwaani Yude ak Samari.
2 Ay nit ñu ragal Yàlla fab Ecen, jébbal
ko Boroom bi, di ko jooy bu wér.
3 Waaye naka Sóol, mu ngay tas
mbooloom ñi gëm, di tàbbi ca kër ya, tey
jàpp góor ak jigéen, di leen tëj kaso.

Filib waare na ci diiwaanu Samari

4 Ñi tasaaroo nag dem fu nekk, di fa
xamle xibaaru jàmm bu kàddug Yàlla.
5 Naka Filib mu dem ca benn dëkk ca
Samari, di leen yégal Kirist.
6 Bi ko mbooloo mi déggee te gis
kéemaan yi muy def, ñu bokk benn
xalaat, fekki ko ci li mu wax.
7 Ndaxte ay rab yu bon bàyyi nañu nit
ñu bare, ña ñu jàppoon, di yuuxu ci kaw;
te ñu bare ñu làggi ak ñu lafañ daldi wér.
8 Noonu mbég mu réy tàbbi ca dëkk ba.

Simoŋ luxuskat bi

9 Amoon na nag nit ku tudd Simoŋ, di
luxuskat bu yàgg ca dëkk ba, te daan
yéem waa Samari gépp, ci naan: «Ku
màgg laa.»
10 Kon ñépp, mag ak ndaw, taq ci
moom ne: «Kii mooy dooley Yàlla ji tudd
“Màgg”.»
11 Ñu taq ci moom, ndax li mu leen
yàgga waar ci ay luxus.
12 Waaye bi ñu gëmee xibaaru jàmm, bi
Filib yégle jëm ci nguurug Yàlla ak turu
Yeesu Kirist, góor ak jigéen daldi nangu,
ñu sóob leen ci ndox.
13 Simoŋ sax gëm, ñu sóob ko ci ndox;
mu wéy nag ci topp Filib, di waaru ci
kéemaan yi ak firnde yu mag yiy am.
14 Bi nga xamee ne ndaw yi nekk
Yerusalem yég nañu ne, waa Samari
nangu nañu kàddug Yàlla; ñu yónni fa
Piyeer ak Yowaana.
15 Ñu dem fa nag, ñaanal leen, ngir ñu
jot Xel mu Sell mi.
16 Ndaxte wàccagul ci kenn ci ñoom,
waaye sóoboon nañu leen rekk ci ndox
ci turu Boroom bi Yeesu.
17 Noonu Piyeer ak Yowaana teg leen
loxo, ñu jot Xel mu Sell mi.
18 Bi Simoŋ gisee nag ne Yàlla may na
Xel mi jaarale ko ci loxoy ndaw ya, mu
indil leen xaalis,
19 ne leen: «Mayleen ma sañ-sañ
boobu, ba ku ma teg samay loxo, nga jot
Xel mu Sell mi.»
20 Waaye Piyeer ne ko: «Asarul ak sa
xaalis, yaw mi yaakaar ne man ngaa jënd
mayu Yàlla ak xaalis.
21 Amuloo benn wàll mbaa cér ci lii,
ndaxte sa xol laabul ci kanam Yàlla.
22 Réccul nag sa coxor te ñaan Boroom
bi, mu baal la sa xalaatu xol, su manee
am.
23 Ndaxte gis naa ne sóobu nga ci lu wex
xat ci kanam Yàlla, te bàkkaar not na la.»
24 Simoŋ nag ne leen: «Ñaanal-leen ma
ci Boroom bi, ngir mu fegal ma li ngeen
wax.»
25 Noonu bi ñu seedeelee Yàlla te wax ci
kàddoom, ñu dellu Yerusalem, di xamle
xibaaru jàmm bi ci dëkk yu bare yu waa
Samari.

Filib yee na jaraafu Ecópi

26 Naka noonu benn malaakam Boroom
bi ne Filib: «Jógal te jublu Misra, jaar
ci yoon wi jóge Yerusalem, jëm Gasa, di
màndiŋ.»
27 Filib jóg dem. Noonu mu gis fa
nitu Ecópi ku yoom, di jaraaf ju mag
ci Kandas, buur bu jigéen bu Ecópi, te
di ko wottul xaalisam bépp. Fekk mu
ñëwoon Yerusalem, ngir màggalsi Yàlla,
bay dellu;
28 mu toog ci watiiram, di jàng téereb
yonent Yàlla Esayi.
29 Xel mi nag ne Filib: «Dabal watiir
wale.»
30 Noonu Filib dawsi, mu dégg waayi
Ecópi ja, di jàng téereb yonent Yàlla
Esayi. Mu laaj ko: «Ndax xam nga li ngay
jàng?»
31 Mu ne ko: «Nu ma ko mana xame,
su ma ko kenn firilul?» Mu woo Filib nag,
mu yéeg, toog ak moom.
32 Fekk aaya yii la doon jàng ci Mbind
mi:

«Yóbbu nañu ko ni xar mu ñuy rendiji;
ni mburt mu luu ci kanam i watkat,
mu ne cell.
33 Ci toroxteem nangu nañu dëggam;
ñi mu tollool jamono, ku ci xalaat lii?
Jële nañu bakkanam ci àddina.»

34 Jaraaf ja nag ne Filib: «Maa ngi lay laaj, ci mbirum kan la yonent bi jëmale wax ji? Ndax mbirum boppam lay wax mbaa mu keneen?»

35 Noonu Filib tàmbali ci aaya yooyu, xamal ko xibaaru jàmm bi ci mbirum Yeesu.

36-37 Bi ñuy jaar ci yoon wi, ñu agsi ci ndox. Jaraaf ja ne ko: «Ndox a ngi nii, ana lu tere, nga sóob ma ci?»

38 Mu santaane nag, ñu taxawal watiir wa; Filib ak jaraaf ja wàcc ñoom ñaar ci biir ndox ma, mu sóob ko ca.

39 Ba noppi ñu génn ca ndox ma, te ca saa sa Xelu Boroom bi fëkk Filib, ba jaraaf ja gisatu ko, waaye mu toppaat yoonam, ànd ak mbég.

40 Filib moom teeri dëkku Asot, muy jaar ci dëkk yépp, di fa xamle xibaaru jàmm bi, ba kera muy ñëw dëkku Sesare.

9

Sóol waññiku na ci Yeesu

1 Naka Sóol, muy tëkkoo rey taalibey Boroom bi, ba di ko noyyee far. Mu dem nag ca sarxalkat bu mag ba,

2 laaj ko ay bataaxal yu muy yóbbul jànguy dëkku Damaas. Noonu ñu mu fa fekk, te ñu bokk ci yoon wi, góor mbaa jigéen, mu am dogalu yeew leen, indi leen Yerusalem.

3 Waaye bi muy jub Damaas, ca saa sa leer gu jóge asamaan melax, ba ëmb ko.

4 Mu daanu ci suuf, dégg baat bu ko ne: «Sóol, Sóol, lu tax nga di ma fitnaal?»

5 Mu wuyu ne: «Yaay kan Boroom bi?» Boroom bi ne ko: «Maay Yeesu, mi ngay fitnaal.

6 Waaye jógal, dugg ca dëkk ba, te dinañu la wax li nga wara def.»

7 Nit ñi ànd ak moom nag taxaw, waaru ba luu, ci li ñu dégg baat bi te gisuñu kenn.

8 Noonu Sóol jóg, xippi, waaye gisul dara; kon ñu wommat ko, yóbbu ko Damaas.

9 Diirub ñetti fan gisul dara, lekkul, naanul.

10 Amoon na nag ci Damaas taalibe bu tudd Anañas. Bi loolu amee nag Boroom bi feeñu ko ne: «Anañas!» Mu wuyu: «Maa ngi nii Boroom bi.»

11 Boroom bi ne ko: «Jógal, nga jaar ci mbedd, mi ñuy wax Mbedd mu jub mi, te seet ci kër Yudaa nit ku tudd Sóol te dëkk Tars, ndaxte mu ngay ñaan.

12 Te gis na cim peeñu nit ku tudd Anañas, mu dugg, teg ko ay loxo, ba muy gisaat.»

13 Waaye Anañas ne ko: «Boroom bi, dégg naa ci nit ñu bare ci mbirum kooku, ñu seede lu bare lu bon lu mu def say gaay ci Yerusalem.

14 Te indaale na fii sax sañ-sañ bu jóge ci sarxalkat yu mag ya, ngir yeew képp kuy tudd saw tur.»

15 Waaye Boroom bi ne ko: «Demal, ndaxte maa ko tànn, muy sama jëfandukaay, ngir yóbbu sama tur fa kanam ñi nekkul Yawut ak fa kanam buur yi ak bànni Israyil.

16 Te dinaa ko won coono yu bare yu mu wara dékku ngir sama tur.»

17 Ci kaw loolu Anañas dem, dugg ca kër ga, teg ay loxoom Sóol. Mu ne ko: «Sóol sama mbokk, Boroom bi Yeesu, mi la feeñu woon ci kaw yoon wi, bi ngay dikk, moo ma yónni, ngir nga dellu di gis te fees ak Xel mu Sell mi.»

18 Ca saa sa lu mel ni ay waasintóor génne ci ay bëtam, mu daldi gisaat. Noonu mu jóg, ñu sóob ko ci ndox;

19 ba noppi mu lekk, amaat doole.

Bi mu ko defee mu toog ay fan ak taalibe, ya nekk Damaas.

20 Ca saa sa muy yégle ca jàngu ya ne, Yeesu mooy Doomu Yàlla.

21 Ñi ko dégg ñépp waaru naan: «Ndax du kii moo daan tas ñiy tudd tur woowu ci Yerusalem, te mu ñëw fii, ngir yeew leen, yóbbu ci kanam sarxalkat yu mag ya?»

22 Moona Sóol di gëna am kàttan, bay jaaxal Yawut yi dëkk Damaas, ci di leen wax ay firnde, ne Yeesu mooy Almasi bi.

23 Ba ñu ca tegee ay fani fan, Yawut yi
daldi gise, ngir reylu ko.
24 Waaye Sóol yég seen pexe. Fekk
guddi ak bëccëg ñu doon wottu bunt yi
yépp, ngir man koo bóom.
25 Noonu taalibe yi jël ko ci guddi, def
ko ci dàmba gu réy, jaarale ko ci miir bi,
yoor ko ci suuf.
26 Bi Sóol agsee Yerusalem, mu jéema
ànd ak taalibe yi, waaye ñépp ragal ko,
ndax gëmuñu woon ag taalibeem.
27 Ci kaw loolu Barnabas jël ko, yóbbu
ko ca ndaw ya, nettali leen, ni Sóol gise
Boroom bi ci kaw yoon wi, ak li mu ko
wax, rax-ca-dolli fit wi mu doon waxe ci
turu Yeesu ci Damaas.
28 Noonu mu nekk ak ñoom ci
Yerusalem, di dugg ak a génn, di wax ak
fit ci turu Boroom bi.
29 Muy wax ak di werante ak Yawut yiy
làkk gereg, waaye ñu di ko wuta rey.
30 Bi ko bokk yi yégee nag, ñu yóbbu ko
dëkku Sesare, yebal ko dëkku Tars.
31 Noonu mbooloom ñi gëm nekk ci
jàmm ci biir diiwaani Yude gépp ak Galile
ak Samari; ñuy gëna dëgër, di wéy ci
ragal Yàlla, tey yokku ci ndimbalu Xel mu
Sell mi.

Piyeer faj na Ene

32 Piyeer nag di wër, di jaar fu nekk, tey
dem ci gaayi Yàlla yi dëkk Lidd,
33 mu gis fa nit ku làggi, tudd Ene, tëdd
ci basaŋ diirub juróom ñetti at.
34 Piyeer ne ko: «Ene, Yeesu Kirist faj
na la; jógal te defar sa lal.» Noonu mu
daldi jóg ca saa sa.
35 Bi ko waa diiwaani Lidd ak Saron
gépp gisee, ñu daldi waññiku ci Boroom
bi.

Piyeer dekkal na Tabita

36 Amoon na nag ci dëkku Yope taal-
ibe bu jigéen bu tudd Tabita, liy tekki
«Dorkas», maanaam «kéwél», te muy
wéy ci jëf yu baax ak sarxe.
37 Ca fan yooyu mu daanu wopp, ba
faatu; noonu ñu sang ko, teg ko ca néeg,
ba sut ca taax ma.
38 Gannaaw Lidd sorewul ak Yope nag,
te taalibe yi dégg ne Piyeer a nga fa, ñu
yónnee ko ñaari nit, ñaan ko mu ñëw ci
ñoom ci saa si.
39 Bi ko Piyeer déggee, mu jóg, ànd
ak ñoom. Bi mu ñëwee, ñu yóbbu
ko ca néeg bu kawe ba. Fekk fa ay
jigéen ñi seeni jëkkër faatu, ñu daldi wër
Piyeer, ñépp di jooy, di ko won kamisol
ya ak mbubb, ya Dorkas daan defar cig
dundam.
40 Ci kaw loolu Piyeer génne ñépp ci
biti, mu sukk, ñaan ci Yàlla, ba noppi
walbatiku ca néew ba ne ko: «Tabita,
jógal!» Noonu mu xippi, gis Piyeer, daldi
toog.
41 Piyeer may ko loxo, yékkati ko. Mu
woo gaayi Yàlla ya ak jigéen ña, won leen
ko, muy dund.
42 Mbir ma siiw ca Yope gépp, ba ñu
bare gëm Boroom bi.
43 Gannaaw loolu Piyeer toog ay fan
ci Yope, ci këru ku tudd Simoŋ, miy
wullikat.

10

Korney woo na Piyeer

1 Amoon na ci Sesare nit ku tudd
Korney, nekk njiitu xare, mu bokk ci
mbooloom xare, mi ñuy wax mu Itali.
2 Moom nag ku farlu woon ci Yàlla la, te
ragal ko, moom ak waa këram gépp; muy
sarax ñu bare ci bànni Israyil, tey saxoo
ci ñaan ci Yàlla.
3 Am bés ci tisbaar nag mu am peeñu,
gis bu leer malaakam Yàlla feeñu ko ne
ko: «Korney!»
4 Noonu Korney ne ko jàkk, daldi tiit ne
ko: «Kilifa gi, lu mu doon?» Malaaka ma
ne ko: «Say ñaan ak say sarax yéeg na fa
kanam Yàlla, te nangul na la.
5 Yónnil léegi nag ay nit ci dëkku Yope,
ñu woo ku tudd Simoŋ, mi ñu dàkkentale
Piyeer.
6 Mu nga dal fa Simoŋ wullikat, bi
këram nekk ci wetu géej.»
7 Bi malaaka mi doon wax ak moom
demee, Korney woo ñaar ci ay surgaam
ak benn xarekat bu farlu ci Yàlla ci ñi koy
topptoo;
8 mu nettali leen lépp, yebal leen Yope.

9 Ca ëllëg sa, ba ñuy jaar ca yoon wa,
ba jub dëkk ba, Piyeer yéeg ca kaw taax
ma ci digg bëccëg ngir ñaan ci Yàlla.
10 Noonu xiif dab ko fa, mu bëgga lekk.
Waaye bi ñu koy toggal, Yàlla feeñu ko.
11 Mu xool asamaan ubbiku, gis lu mel
ni sér bu mag bu ñu téye ci ñeenti laf ya,
yoor ko, mu jëm suuf.
12 Boroom ñeenti tànk yépp ñu nga ca,
ak yiy raam ci suuf, ak picci asamaan.
13 Te baat ne ko: «Jógal, Piyeer, rey te
lekk.»
14 Waaye Piyeer ne ko: «Mukk, Boroom
bi, ndaxte masumaa lekk dara lu daganul
mbaa lu araam.»
15 Waaye baat bi wax ak moom
ñaareelu yoon ne ko: «Lu Yàlla sellal, bu
ko araamal.»
16 Ñu def ko nag, ba muy ñetti yoon, ba
noppi ñu ne cas sér ba, jëme asamaan.
17 Bi loolu amee Piyeer jaaxle lool ci lu
peeñu miy tekki; fekk booba nit ñi Korney
yebal, laajte woon nañu kër Simoŋ, ba
agsi ci bunt bi.
18 Ñu woote nag naan: «Simoŋ, mi ñu
dàkkentale Piyeer, ndax fi la dëkk?»
19 Bi Piyeer di rabal xelam ci peeñu ma,
Xel mi ne ko: «Ñetti nit a ngi nii, di la
wut.
20 Jógal, nga wàcc te ànd ak ñoom; bul
werante, ndaxte maa leen yebal.»
21 Piyeer wàcc nag ne nit ñi: «Maa ngi
nii, man mi ngeen di wut; lu doon seeni
tànk?»
22 Ñu ne ko: «Korney, njiitu xare ba, nit
ku jub la te ragal Yàlla, ba am seede su
rafet ci bànni Israyil gépp. Malaaka mu
sell nag sant na ko, mu woolu la ci kër am
te déglu li ngay wax.»
23 Ci kaw loolu Piyeer dugal leen, dalal
leen.

Piyeer ci kër Korney

Ba bët setee, Piyeer jóg, dem ak ñoom,
ànd ak ñenn ci bokk yi dëkk Yope,
24 te bés ba ca topp mu dikk Sesare.
Fekk Korney woo na kër am ay bokkam ak
i xaritam yi ko gëna jege, di xaar Piyeer.
25 Bi Piyeer duggee nag, Korney daje ak
moom, daanu ciy tànkam, sargal ko.
26 Waaye Piyeer yékkati ko ne: «Jógal,
man it nit rekk laa.»
27 Noonu muy waxtaan ak moom, dug-
gsi, fekk fa ndajem nit ñu bare.
28 Mu ne leen: «Xam ngeen ne aaye
nañu Yawut, mu jaxasoo ak ku mu
bokkalul xeet, mbaa mu dugg ci kër am.
Waaye Yàlla won na ma ne warumaa ne
kenn setul mbaa araam na.
29 Looloo tax, bi ngeen ma wooloo, ñëw
naa ci lu àndul ak werante. Maa ngi leen
di laaj nag, lu ngeen may doye?»
30 Ci kaw loolu Korney ne: «Ñetti fan a
ngii may ñaan ci sama biir kër ci waxtu
wii, maanaam tisbaar. Ci saa si ku sol
yére yuy melax taxaw ci sama kanam,
31 mu ne ma: “Korney, say ñaan nangu
na, te say sarax egg nañu fa kanam Yàlla.
32 Yónneel nag ci Yope, woolu Simoŋ,
mi ñu dàkkentale Piyeer; mu nga dal ci
kër Simoŋ miy wullikat ca wetu géej ga.”
33 Yónnee naa nag ci ni mu gëna gaawe,
woolu la; te maa ngi lay sant ci li nga
ñëw. Léegi nag nun ñépp nu ngi fi ci
kanam Yàlla, ngir déglu lépp li la Boroom
bi sant.»
34 Noonu Piyeer jël kàddu ga ne leen:
«Ci dëgg gis naa ne Yàlla du gënale,
35 waaye ci xeet yépp, ku ko ragal tey
def lu jub, moom la nangu.
36 Yónnee na kàddoom bànni Israyil,
di leen xibaar jàmm, jaarale ko ci Yeesu
Kirist, miy Boroom lépp.
37 Xam ngeen li xewoon ci réewum
Yawut yépp, li ko tàmbalee ci diiwaanu
Galile, topp ci waareb Yaxya, mu naan nit
ñi, mu sóob leen ci ndox.
38 Xam ngeen ne Yàlla fal na Yeesum
Nasaret, sol ko Xel mu Sell mi ak kàttan;
muy wër, di def lu baax ak di faj ñépp
ñi nekkoon ci kilifteefu Seytaane, ndaxte
Yàlla ànd na ak moom.
39 «Seede nanu li mu def lépp ci biir
réewu Yawut ya ak Yerusalem. Moona
rey nañu ko ci wékk ko ci bant.
40 Waaye Yàlla dekkal na ko ci ñetteelu
fan ba te biral ko,
41 waxuma xeet wépp, waaye seede
yi Yàlla tànn lu jiitu, maanaam nun ñi
daan lekk di naan ak moom gannaaw
ndekkiteem.

42 Te Yeesu sant na nu, nu yégal xeet
wa, di seede ne moom la Yàlla jagleel
àtteb ñiy dund ak ñi dee.
43 Yonent yépp seedeel nañu ko ne, ku
ko gëm, Yàlla dina la baal say bàkkaar ci
turam.»
44 Bi Piyeer di wax loolu, Xel mu Sell mi
wàcc ci kaw ñépp ñiy déglu kàddu ga.
45 Yawut yi gëm yépp nag, ñi ànd ak
Piyeer, daldi waaru ci li Yàlla tuur Xel mu
Sell, mi mu maye, ci ñi dul Yawut itam.
46 Ndaxte dégg nañu leen, ñuy wax
yeneen làkk ak di màggal Yàlla.
47 Booba Piyeer daldi wax ne: «Ñii jot
Xel mu Sell mi ni nun, ndax manees na
leena baña sóob ci ndox?»
48 Noonu mu santaane, ñu sóob leen ci
ndox ci turu Yeesu Kirist. Gannaaw loolu
ñu ñaan ko, mu toog ci ñoom ay fan.

11

Piyeer leeral na jëfam fa kanam gaayi Kirist ya nekk Yerusalem

1 Bi loolu amee ndaw yi ak bokk yi nekk
ci diiwaanu Yude, dégg nañu ne, ñi dul
Yawut nangu nañu kàddug Yàlla.
2 Bi Piyeer demee Yerusalem nag,
kureelu Yawut gi farataal xaraf, di wer-
ante ak moom ne ko:
3 «Lu tax nga dem ca këru ñu xaraful,
bay lekk sax ak ñoom?»
4 Noonu Piyeer daldi leen benn-bennal
mbir mi, nettali leen ko
5 ne: «Nekkoon naa ca dëkku Yope, di
fa ñaan ci Yàlla, ba far sama xol seey ci
moom; noonu ma am peeñu: lu mel ni sér
bu mag wàcc, jóge ci asamaan, ñu yoor
ko ca ñeenti laf ya, mu ñëw ba ci man.
6 Ma xool ko jàkk, seetlu ko bu baax,
ma gis ca boroom ñeenti tànk yu nekk ci
kaw suuf, di rabi àll yi, yiy raam ak picci
asamaan.
7 Te dégg naa baat bu ma ne: "Jógal
Piyeer, rey te lekk."
8 Waaye ma ne: "Mukk Boroom bi, ndax
dara lu daganul mbaa lu araam masula
dugg ci sama gémmiñ."
9 Waaye ñaareel bi yoon baat bi dellu
ne ma: "Lu Yàlla sellal, bu ko araamal."
10 Loolu am ba muy ñetti yoon, ba
noppi ñu ne cas lépp, jëme asamaan.
11 «Ca saa sa ñetti góor, ña ñu yebal ci
man, jóge Sesare, agsi ca kër ga ma dal.
12 Te Xel mi ne ma: "Àndal ak ñoom, te
bu ci werante." Juróom benni bokk, yi fi
teew, gunge woon nañu ma, ba nu dugg
ca kër góor googu.
13 Mu nettali nu ne gis na malaaka,
feeñu ko ca këram ne ko: "Yónneel
ca dëkku Yope, woolu Simoŋ, mi ñu
dàkkentale Piyeer.
14 Dina la xamal ay wax yu lay musal,
yaw ak sa waa kër gépp."
15 «Bi ma tàmbalee wax nag, Xel mu
Sell mi wàcc ci ñoom, ni mu wàcce woon
ci nun bu jëkk.
16 Bi loolu amee ma fàttaliku li Boroom
bi wax ne: "Yaxya ci ndox la daan sóobe,
waaye yéen dees na leen sóob ci Xel mu
Sell mi."
17 Gannaaw nag Yàlla jagleel na leen
may, gi mu nu mayoon, bi nu gëmee
Yeesu Kirist Boroom bi, man maay kan,
bay tebbi àtteb Yàlla?»
18 Bi ñu déggee loolu, amuñu dara lu
ñu ca teg, ñu daldi màggal Yàlla ne:
«Yàlla nag may na ñi dul Yawut it ñu tuub
seeni bàkkaar, ba am dund gu wóor gi.»

Barnabas ak Sóol ci dëkku Ancos

19 Ñi tasoon nag ndax fitna, ji amoon
gannaaw Ecen, ñu dem ba diiwaanu
Fenisi, ci dunu Sipar ak ca dëkku Ancos,
di wax kàddu gi, waaye yemale ko ci
Yawut yi.
20 Moona amoon na ci ñoom ay niti
Sipar ak dëkku Siren, ñu ñëw ci Ancos,
ba seen wax law ci Gereg yi it, ñu di leen
xamal xibaaru jàmm bu Yeesu Boroom bi.
21 Te loxob Boroom bi ànd ak ñoom,
ba mbooloo mu mag gëm te waññiku ci
Boroom bi.
22 Ba mbir ma siiwee, ba àgg ci noppi
mbooloom ñi gëm ci Yerusalem, ñu yebal
Barnabas ba Ancos.
23 Bi mu agsee nag, ba gis yiw, wi leen
Yàlla may, mu bég ci te di leen xiir, ñu
wàkkirlu ci Boroom bi te dogu ci.
24 Ndaxte nit ku baax la woon te fees ak
Xel mu Sell mi ak ngëm; noonu mbooloo
mu bare dolliku ci Boroom bi.

25 Gannaaw loolu Barnabas dem ca
dëkku Tars, di wut Sóol.
26 Bi mu ko gisee, mu indi ko Ancos.
Noonu atum lëmm ñu bokk ak mbooloom
ñi gëm, di jàngal nit ñu bare. Te ci Ancos
lañu jëkka tudde taalibe ya Gaayi Kirist.
27 Ca fan yooyu ay yonent jóge
Yerusalem, ñëw Ancos.
28 Kenn ci ñoom tudd Agabus jóg, mu
yégle jaarale ko ci Xelu Yàlla mi ne xiif
bu metti dina daj àddina sépp. Loolu
nag amoon na ca ayug buur bu ñuy wax
Këlódd.
29 Kon taalibe ya fas yéenee sàkk ndim-
bal, jëme ca bokk ya dëkk diiwaanu Yude,
ku nekk ak sa kem kàttan.
30 Noonu lañu def nag, teg ko ci loxoy
Barnabas ak Sóol, yónnee ko njiit ya.

12

Yàlla musal na Piyeer ca kaso ba

1 Ca jamono jooja Erodd buur ba
jàppoon na ay nit ci mbooloom ñi gëm,
ngir fitnaal leen.
2 Noonu mu daldi jàpp Saag, doomu
ndeyu Yowaana, mu reylu ko ci jaasi.
3 Bi mu gisee nag ne mbir moomu neex
na Yawut ya, mu daldi jàpp it Piyeer; fekk
loolu daje ak bési màggalu Yawut, ga ñuy
wax Mburu ma amul lawiir.
4 Bi mu ko jàppee, mu tëj ko kaso, teg
ko ci loxoy ñeenti mboolooy xarekat, ngir
ñu wottu ko, fekk mbooloo mu ci nekk di
ñeenti nit; amoon na yéeney yóbbu ko ci
kanam Yawut ya gannaaw màggalu bésu
Mucc ba.
5 Noonu ñuy wottu Piyeer ca kaso ba,
waaye mbooloom ñi gëm di ko ñaanal
Yàlla ak seen xol bépp.
6 Bi Erodd nekkee ci tànki indilu ko,
ca guddi googa yeewoon nañu Piyeer ak
ñaari càllala, muy nelaw diggante ñaari
xarekat, te ay xarekat di wottu buntu kaso
ba.
7 Ca saa sa malaakam Boroom bi ñëw, te
leer ne ràyy ca néeg ba. Malaaka ma dóor
Piyeer ci wetam, yee ko ne ko: «Jógal bu
gaaw!» Noonu jéng ya rot ciy loxoom.
8 Malaaka ma ne ko: «Takkal sa geño te
sol say dàll.» Mu def ko. Malaaka ma ne
ko: «Solal sa mbubb te topp ci man.»
9 Piyeer génn, topp ca malaaka ma, fekk
gëmul sax ne lu am la, waaye mu yaakaar
ne peeñu la.
10 Noonu ñu weesu wottukat bu jëkk ba
ak ba ca tegu, ñu agsi ca buntu weñ, ba
jëm ca dëkk ba, mu daldi ubbikul boppam
ci seen kanam. Ñu génn nag, jaar ci benn
mbedd, malaaka ma daldi ko bàyyi.
11 Bi xelam délsee ci moom Piyeer ne:
«Léegi xam naa ci lu wóor ne, Boroom bi
yónni na malaakaam, musal ma ci loxoy
Erodd ak li ma Yawut ya yéene woon
lépp.»
12 Mu rabal xelam ci loolu, daldi dem
kër Maryaama, ndeyu Yowaana, mi ñuy
wax it Màrk, fekk ñu bare booloo fa, di
ñaan ci Yàlla.
13 Noonu Piyeer fëgg buntu kër ga, te
mbindaan mu tudd Rodd wuyusi ko.
14 Mu xàmmi baatu Piyeer, bég ci, ba
fàtte koo ubbil, waaye mu daw ci biir,
xamle ne Piyeer a nga ca bunt ba.
15 Ñu ne ko: «Xanaa dangaa dof.»
Waaye mu dëgër ci li mu wax. Noonu ñu
ne ko: «Xanaa malaakaam la.»
16 Fekk Piyeer di gëna fëgg. Noonu ñu
tijji, gis ko, daldi waaru.
17 Piyeer taf loxoom ci gémmiñam, ngir
ñu noppi, daldi leen nettali, ni ko Boroom
bi génnee ca kaso ba. Mu ne leen: «Tee
ngeen jottali ko Saag ak bokk ya.» Bi mu
ko waxee, mu jóge fa, dem feneen.
18 Bi bët setee nag, yëngu-yëngu bu
réy am na ca xarekat ya, ñu ne: «Ana
Piyeer?»
19 Noonu Erodd wutlu ko, waaye gisu
ko. Kon mu àtte wottukat ya, joxe ndigalu
rey leen.

Buur Erodd dee na

Bi loolu amee Erodd jóge ci diiwaanu
Yude, dem dëkku Sesare, toog fa.
20 Fekk mu nekk ci xëccoo bu tàng ak
waa dëkki Tir ak Sidon. Naka noona ñu
ànd, bëgg koo gis. Ñu neexal Balastus,
bëkk-néegu buur ba, di ñaan jàmm,
ndaxte réewu buur ba moo doon dundal
seen bos.
21 Ca bés ba ñu jàpp nag Erodd
sol mbubbi buuram, toog ca jal ba ca
àttekaay ba, di leen yedd ak a dénk.

22 Noonu mbooloo mi di yuuxu naan:
«Lii baatu Yàlla la, du baatu nit!»
23 Ca saa sa nag, gannaaw màggalul
Yàlla, malaakam Boroom bi fàdd ko te ay
sax dugg ko, ba mu dee.
24 Moona kàddug Boroom bi di gëna
màgg tey law.
25 Naka Barnabas ak Sóol, bi ñu matalee
seen liggéey, ñu jóge Yerusalem, ñibbi,
ànd ak Yowaana mi tudd Màrk.

13

Yàlla yónni na Barnabas ak Sóol

1 Amoon na ci mbooloom ñi gëm, mi
nekk dëkku Ancos, ay yonent ak ay
jànglekat: maanaam Barnabas, Simeyon
ku ñu dàkkentale Ñuul, Lusiyus mi dëkk
Siren, Manayen mi yaroondoo ak Erodd
boroom diiwaan ba, ak Sóol.
2 Am bés nag, bi ñuy jaamu Boroom bi
ak di woor, Xel mu Sell mi ne: «Beral-
leen ma Barnabas ak Sóol ngir liggéey, bi
ma leen wooye.»
3 Bi ñu ko déggee, ñu daldi woor ak
a ñaan, teg leen ay loxo, ba noppi bàyyi
leen ñu dem.

Waare nañu ci dunu Sipar

4 Noonu Xel mu Sell mi yónni leen. Ñu
dem nag ci dëkku Selusi, dugg fa gaal, jëm
ci dun bu ñuy wax Sipar.
5 Bi ñu teeree ca dëkku Salamin nag, ñu
yégle fa kàddug Yàlla ca jàngub Yawut
ya. Ku tudd Yowaana ànd ak ñoom, di
leen jàpple ci liggéey bi.
6 Noonu ñu jaar ci dun bépp, ba egg
dëkku Pafos. Foofa ñu gis luxuskat bu
tudd Bar-Yeesu, di Yawut bu mbubboo
turu yonent.
7 Mu bokk ci gàngooru boroom réew
ma tudd Sersiyus Poolus, di nit ku neex
xel. Moom nag mu woolu Barnabas ak
Sóol, ngir bëgga dégg kàddug Yàlla.
8 Waaye Elimas, boroom xam-xam bu
ñuul bi —ndaxte loolu la turam di tekki—
di leen dogale, ngir bañ boroom réew ma
gëm.
9 Ci kaw loolu Sóol, mi tudd it Pool,
daldi fees ak Xel mu Sell mi; mu xool ko
jàkk,
10 ne ko: «Yaw mi fees ak fen ak lu bon,
di doomu Ibliis, tey noonu lépp lu jub,
ndax doo bàyyee dëngal yoon yu jub yu
Boroom bi?
11 Léegi loxob Boroom bi dina dal sa
kaw, te dinga gumba, ba dootuloo gis
jant bi ab diir.» Ca saa sa nag ay bëtam
muuru, mu daldi tàbbi cig lëndëm, muy
làmbatu, di wut ku ko wommat.
12 Ba boroom réew ma gisee li xew nag,
mu daldi gëm, di yéemu ci yoonu Boroom
bi.

Waare nañu ci Ancos ci diiwaanu Pisidi

13 Naka noona Pool ak ñi mu àndal jóge
Pafos, jaar ci géej, jëm dëkku Peers ci
réewu Pamfili. Yowaana nag tàggoo ak
ñoom, dellu Yerusalem.
14 Waaye ñoom ñu jóge Peers, aw ca
yoon wa, ba ñëw dëkku Ancos ci dii-
waanu Pisidi. Bésub noflaay ba nag ñu
dugg ca jàngu ba, toog.
15 Bi ñu jàngee yoonu Musaa ak yonent
ya, njiiti jàngu ba yónnee ca ñoom ne
leen: «Bokk yi, bu ngeen amee lu ngeen
di dénk mbooloo mi, waxleen ko.»
16 Noonu Pool jóg, tàllal loxoom ne
leen:
«Yéen bokki Israyil ak yéen ñi ragal
Yàlla, dégluleen!
17 Yàllay bànni Israyil tànn na sunuy
maam, di yokk xeet wa, bi ñuy ganeyaan
ci Misra; ba noppi mu génne leen fa ak
kàttanu loxoom.
18 Diirub ñeent fukki at mu di leen
muñal ca mànduŋ ma.
19 Gannaaw loolu faagal na juróom
ñaari xeet ci réewu Kanaan, ba sunuy
maam donn réew ma.
20 Loolu lépp xew na ci diirub ñeenti
téeméeri at ak juróom fukk.
«Gannaaw loolu mu jox leen ay njiit, ba
ci yonent Yàlla Samiyel.
21 Booba ñuy ñaan buur, te Yàlla jox
leen Sóol, doomu Kis ci giiru Beñamin,
muy seen buur diirub ñeent fukki at.
Gannaaw ga mu jële ko fa,
22 dellu falal leen buur bu tudd
Daawuda, mu seedee ko nii: “Gis naa
Daawuda, doomu Isayi, ku ma neex ci
sama xol, te dina def lépp luy sama
coobare.”

23 «Noonu ci askanam Yàlla indil na
bànni Israyil Musalkat bi Yeesu, ci ni mu
ko dige woon.
24 Laata muy ñëw nag, Yaxya daan na
waare, ne bànni Israyil gépp, ñu tuub
seeni bàkkaar, te mu sóob leen ci ndox.
25 Te ba Yaxyay jeexal sasam, mu ne:
“Ku ngeen may teg? Duma Ki wara ñëw;
waaye am na kuy ñëw sama gannaaw,
koo xam ne kii yeyoowumaa tekki ay
dàllam.”
26 «Bokk yi, yéen askanu Ibraayma ak
yéen ñi ragal Yàlla, kàddug mucc gi ci
nun la wàcc.
27 Waa Yerusalem ak seeni kilifa
xàmmiwuñu woon Yeesu te xamuñu
woon waxu yonent, yi ñuy jàng bésub
noflaay bu nekk; teewul ñu amal waxu
yonent yi, ci li ñu àtte Yeesu, ba daan ko.
28 Yoon dabu ko fenn, moona ñaan
nañu Pilaat, mu reylu ko.
29 Noonu ñu def lépp lu yonent yi
bindoon ci mbiram, ba noppi ñu wàcce
ko ca bant ba, tàbbal ko ci bàmmeel.
30 Waaye Yàlla dekkal na ko,
31 te diirub ay fan yu bare feeñu
na ñi àndoon ak moom, jóge diiwaanu
Galile, dem Yerusalem; léegi nag ñooy ay
seedeem ci wetu xeet wi,
32 te nu ngi leen di xamal xibaaru jàmm
bi ne leen, li Yàlla digoon sunuy maam,
33 def na ko ngir nun seeni sët, ci li
mu dekkal Yeesu. Moom lañu bindoon ci
ñaareelu saaru Sabóor ne:
“Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.”
34 Te it li ko Yàlla dekkal, ba mu bañatee
jaar ci dee, te suuf du ko lekk mukk,
moom la Yàlla wax ne:
“Dinaa la may barke yu sell te wóor, yi
ma digoon Daawuda.”
35 Moo tax mu waxaat feneen ne:
“Doo bàyyi sa Waa ju sell, mu yàqu.”
36 Ndaxte bi Daawuda defee coobarey
Yàlla ci jamonoom, mu faatu, ñu suul ko,
mu fekki ay maamam, suuf lekk ko.
37 Waaye ki Yàlla dekkal, yaramam seeyul.
38 «Kon nag bokk yi, nangeen xam ne ci
moom Yeesu nu ngi leen di yégal mbaalug
bàkkaar yi. Te fépp fu yoonu Musaa tële
woona àttee nit ni ku jub,
39 fa la Yeesu di àttee ni ku jub képp ku
ko gëm.
40 Wottuleen nag ba li yonent yi
bindoon bañ leena dal, ci li ñu ne:
41 “Yéen ñiy xeebaate, gisleen lii,
ngeen yéemu ba far;
ndaxte dinaa def ci seen jamono jëf,
joo xam ne su ngeen ko déggee sax,
dungeen ko gëm.”»
42 Bi ñuy génn nag ca jàngu ba, Yawut
ya ñaan leen, ñu baamtu wax ja ca bésub
noflaay ba ca tegu.
43 Te bi mbooloo ma tasee, ay Yawut
yu bare ak ñi tuuboon ci yoonu Yawut te
ragal Yàlla, topp ci Pool ak Barnabas. Ñuy
diisoo ak ñoom, di leen xiir, ñu wàkkirlu
ci yiwu Yàlla.
44 Noonu bésub noflaay ba ca tegu,
daanaka waa dëkk bépp daje, ngir déglu
kàddug Yàlla.
45 Waaye bi Yawut yi gisee mbooloo ma,
ñu daldi fees ak kiñaan, di weddi li Pool
di wax te di ko xas.
46 Bi loolu amee Pool ak Barnabas ne
leen ci lu bir: «Yéen lanu wara jëkka
yégal kàddug Yàlla, waaye gannaaw
gàntu ngeen ko, ba àtte seen bopp ne
yeyoowuleen dund gu dul jeex gi, kon nu
ngi waññiku ci ñi dul Yawut.
47 Ndaxte moom la nu Boroom bi sant
ci li mu naan:
“Samp naa la, nga nekk leeru ñi dul
Yawut,
ngir nga yóbbu mucc gi, mu daj cati
àddina.”»
48 Ñi dul Yawut nag, bi ñu déggee loolu,
daldi bég tey màggal kàddug Boroom bi;
te ñépp ñu jagoo dund gu dul jeex daldi
gëm.
49 Noonu kàddug Boroom bi di law ci
diiwaan bépp.
50 Waaye Yawut ya xiir ay jigéen, ñi
woomle te farlu ci diine, ñoom ak magi
dëkk ba, ñu fitnaal Pool ak Barnabas, ngir
génne leen réew ma.
51 Waaye Pool ak Barnabas daldi yëlëb
seen pëndu tànk, ngir dëggal seen weddi,
jëm dëkku Ikoñum.
52 Naka taalibe yi nag, ñu fees ak mbég
ak Xel mu Sell mi.

14

Pool ak Barnabas ci dëkku Ikoñum

1 Bi Pool ak Barnabas nekkee Ikoñum
nag, ñu dugg ci jàngub Yawut ya, ni ñu
ko daan defe; ñuy waare, ba mbooloom
Yawut ak Gereg mu bare gëm.
2 Waaye Yawut yu nanguwul yi ñoo
jógloo ñi dul Yawut, di ñaawal seen njort
ci bokki taalibe yi.
3 Pool ak Barnabas nag sax nañu ci
Ikoñum lu yàgg, ñu wéeru ci Boroom bi,
bay wax ak fit wu dëgër; te Yàlla dëggal
kàddug yiwam, ba may leen, ñu def ay
kéemaan ak ay firnde.
4 Noonu waa dëkk bi xàjjalikoo, ñii far
ak Yawut yi, ñale far ak ndaw ya.
5 Waaye ñi dul Yawut ak Yawut yi, ñoom
ak seeni kilifa, lal pexem fitnaal leen ci
sànni ay doj.
6 Bi ko Pool ak Barnabas yégee nag, ñu
daw ca diiwaanu Likawni ca dëkk ya ñuy
wax Listar ak Derbë ak wàllaa ya.
7 Foofa ñu di fa xamle xibaaru jàmm bi.

Pool ak Barnabas ci dëkku Listar

8 Amoon na ca Listar nag nit ku fa
toog, ku ay tànkam làggi, ndax li mu
judduwaale lafañ te masula dox.
9 Moom nag muy déglu Pool miy waare.
Noonu Pool xool ko jàkk, gis ne am na
ngëm ngir wér.
10 Mu ne ko ak baat bu dëgër: «Jógal
taxaw bu jub.» Noonu nit ki ne bërét, jóg,
daldi dox.
11 Bi mbooloo ma gisee li Pool def, ñu
daldi yuuxu, ne ci làkku waa Likawni:
«Yàlla yi soppiku nañu nit, wàcc ci nun.»
12 Noonu ñu tudde Barnabas, Sës, te
tudde Pool, Ermes, ndaxte mooy ki yor
wax ji.
13 Fekk ci buntu dëkk ba amoon na fa
kër gu ñuy màggale Sës. Sarxalkat ba
nag ànd ak mbooloo ma, daldi indi ca
bunt ya ay yëkk ak ay caq, yi ñu defare
tóor-tóor, ngir màggal leen ci tuur deretu
mala.
14 Waaye bi ko ndaw yi Barnabas ak
Sóol déggee, ñu sib ko ba xotti seeni yére,
ñu daldi daw, tàbbi ca mbooloo ma, di
wax ci kaw ne:
15 «Yéen nit ñi, lu leen xiir ci lii? Nun it
ay nit lanu, ñu bokk bind ak yéen. Te nu
ngi leen di xamal xibaaru jàmm ne leen,
ngeen dëddu yëfi neen yii te waññiku ci
Yàlla miy dund te sàkk asamaan, suuf,
géej ak li ñu ëmb lépp.
16 Démb mayoon na xeet yépp, ñu aw
seen yoonu bopp.
17 Moona noppiwula firndeel aw
meloom ci def lu baax, di leen wàcceele
ci asamaan taw buy indi naataange, ba
ngeen lekk ba suur, te seen xol fees ak
mbég.»
18 Noonu ci lu jafe yey nañu mbooloo
ma ak wax jooju, ba tere leen, ñu rendil
leen sarax.
19 Waaye bi loolu wéyee amoon na
ay Yawut yu jóge Ancos ak Ikoñum, ñu
fàbbi mbooloo ma, sànni Pool ay doj,
ba yaakaar ne dee na, ñu diri ko ba ca
gannaaw dëkk ba.
20 Waaye taalibe ya ñëw wër ko, mu
daldi jóg, duggaat ca dëkk ba. Ca suba
sa nag, mu ànd ak Barnabas, dem Derbë.

Délsi nañu dëkku Ancos

21 Bi ñu fa àggee nag, ñu xamle fa
xibaaru jàmm bi, ba sàkk fa ay taalibe
yu bare. Gannaaw loolu ñu délsi Listar,
Ikoñum ak Ancos,
22 di dooleel xeli taalibe ya, xiir leen
ñu sax ci yoon wi; ñu ne leen: «Ci kaw
nattu yu bare lanu wara dugge ci nguuru
Yàlla.»
23 Ci mbooloom ñi gëm mu nekk nag, ñu
tànn ci ay njiit; ba noppi ñu ñaan Yàlla ak
di woor, dénk leen Boroom bi ñu gëm.
24 Gannaaw loolu ñu jaar diiwaanu
Pisidi, dikk ci Pamfili.
25 Ñu yégle kàddu gi ci dëkku Peers,
doora dem dëkku Atali.
26 Foofa nag ñu dugg gaal, jëm Ancos, fa
ñu leen dénke woon ca yiwu Yàlla, ngir
liggéey bi ñu àggale.
27 Bi ñu agsee, ñu woo mbooloom ñi
gëm, nettali leen fi ñu jaar ak Yàlla fépp,
ak ni mu ubbee buntu ngëm ci ñi dul
Yawut.
28 Noonu ñu toog ak taalibe ya diir bu
yàgg.

15

Géew bi am ci Yerusalem

1 Amoon na bés ay nit jóge diiwaanu
Yude, ñuy jàngal bokk yi ne leen: «Ku
xaraful, ni ko aaday Musaa santaanee,
doo mana mucc.»
2 Pool ak Barnabas nag am ak ñoom
diisoo ak werante wu metti; noonu bokk
yi jàpp ne, Pool ak Barnabas ak ñeneen ci
ñoom war nañoo dem Yerusalem ca ndaw
ya ak njiit ya, ngir leeral werante wi.
3 Kon nag mbooloo mi gunge leen, ñu
jaar ci wàlli Fenisi ak Samari, di nettali ni
ñi dul Yawut waññikoo ci Yàlla, ba bokk
yépp am ca mbég mu réy.
4 Te bi ñu agsee Yerusalem, mbooloom
ñi gëm, ndaw yi ak njiit yi teeru leen, ñu
nettali leen fi ñu jaar ak Yàlla fépp.
5 Ci kaw loolu ñeneen, ñi gëm waaye
bokk ci tariixab Farisen ya, daldi jóg ne:
«Fàww ñi dul Yawut xaraf, te ñu dénk
leen sàmm yoonu Musaa.»
6 Noonu ndaw yi ak njiit yi dajaloo, ngir
seet mbir moomu.
7 Gannaaw werante wu bare Piyeer jóg
ne leen: «Yéen bokk yi, xam ngeen ne ca
njàlbéen ga Yàlla tànnoon na ma ci yéen,
ngir ma yégal ñi dul Yawut xibaaru jàmm
bi, ba ñu gëm.
8 Yàlla, mi xam xol yi, seede na leen ci
li mu leen may Xel mu Sell mi, ni mu nu
ko maye nun itam.
9 Gënalantewu nu ak ñoom, ci li mu
sellal seen xol ci kaw ngëm.
10 Léegi nag lu tax ngeen di diiŋat Yàlla,
ciy teg taalibe yi yen bu nu masula àttan,
nun mbaa sunuy maam?
11 Nun daal ci yiwu Yeesu Boroom bi
lanu yaakaara mucce, te ñoom itam, ci
lañu wékku.»
12 Bi mu ko waxee, mbooloo mépp ne
xerem, di déglu Barnabas ak Pool, ñuy
nettali kéemaan ak firnde yépp, yi Yàlla
def jaarale ko ci ñoom ci biir ñi dul Yawut.
13 Bi ñu noppee, Saag jël kàddu ga ne:
14 «Bokk yi, dégluleen ma! Simoŋ
nettali na, ni Yàlla seetsee bu jëkk ñi dul
Yawut, ngir sàkku ci ñoom xeet wu ñu
tudde turam.
15 Te loolu sax dëppoo na ak li yonent
yi tëral; ñu bind ne:
16 "Boroom bi nee na:
Gannaaw loolu dinaa délsi,
te yékkati këru Daawuda, gi ne tasar,
dinaa defar gent ya,
ba taxawalaat ko.
17 Noonu li des ci doom Aadama wut
Boroom bi,
maanaam xeet yi dul Yawut, ñuy tudd
sama tur.
18 Man dinaa def loolu, man Boroom bi ko
wax,
te ca njàlbéen ba tey ma di ko xamle."
19 «Kon nag lii mooy sama ndigal: bunu
gétën ñi dul Yawut te waññiku ci Yàlla.
20 Waaye nu bind leen, ñu moytu ñam
wu araam wu ñu tuuroo xërëm, tey
moytu njaaloo, ak jur gu médd, bay naan
deret ja.
21 Ndaxte ca njàlbéen ga ba tey am na
ca dëkk bu nekk ñuy waare ci yoonu
Musaa; bésub noflaay bu nekk sax dañu
ciy xutba ca jàngu ya.»

Bataaxal bi ndaje mi bind ñi dul Yawut

22 Bi mu ko waxee, ndaw yi ak njiit yi
ak mbooloom ñi gëm mépp fas yéenee
tànn ci ñoom ay nit, yónni leen Ancos, ñu
ànd ak Pool ak Barnabas. Noonu ñu tànn
Yudd, mi ñu dippee Barsabas, ak Silas, di
ay njiit ca bokk ya.
23 Ñu jox leen bataaxal bu ne:

Yéen sunu bokk yi dul Yawut te dëkk
Ancos, Siri ak Silisi, nu ngi leen di nuyu,
nun seeni bokk, di ndaw yi ak njiit yi.
24 Dégg nanu ne am na ay nit
ñu bawoo ci nun, ñu di leen lëjal ak
seeni wax, di jaxase seeni xol, te fekk
sukkandikuwuñu ci lenn ndigal lu jóge ci
nun.
25 Kon nag mànkoo nanu ci tànn ay
nit, yónnee leen ko, ànd ak sunuy soppe
Barnabas ak Pool.
26 Ñoom jaay nañu seen bakkan ngir
turu Yeesu Kirist Boroom bi.
27 Yónni nanu nag Yudd ak Silas, ñu di
leen xamal xibaar boobu ci seen gémmiñ.
28 Ndaxte li neex Xel mu Sell mi te
neex nu, mooy nu bañ leena teg beneen
yen, lu dul dénkaane yii am njariñ,
29 maanaam ngeen moytu ñam wu
ñu tuuroo xërëm, deretu jur gu médd
ak njaaloo. Bu ngeen moytoo yëf yooyu,
dingeen def lu baax. Ci jàmm.

30 Noonu ñu tàggoo, dem Ancos, ñu
dajale mbooloo mi, jébbal leen bataaxal
bi.
31 Ñu jàng ko nag, seen xol sedd ci
doole, ji leen bataaxal bi indil.
32 Te Yudd ak Silas, ñi doon yonent, ñuy
dooleel bokk yi, di dëgëral seen fit ak wax
yu bare.
33-34 Bi loolu amee ñu toog fa ab diir, ba
noppi bokk yi yiwi leen ci jàmm, ñu dellu
ca ña leen yónni woon.
35 Waaye Pool ak Barnabas des ci Ancos,
di jàngle ak di xamle xibaaru jàmm bu
kàddug Boroom bi, ñoom ak ñeneen ñu
bare.

Ñaareelu tukkib ndaw la Pool, ànd ak Silas

36 Gannaaw ay fan Pool ne Barnabas:
«Nan dellu seeti bokk ya ca dëkk yépp,
fu nu masa yéglee kàddug Boroom bi, ba
gis nu ñu def.»
37 Barnabas nag bëggoon na yóbbaale
Yowaana, mi ñuy wax it Màrk.
38 Waaye Pool dafa lànk ne: «Matul nu
yóbbu ki nu waccoon ca Pamfili, ba àndul
woon ak nun ca liggéey ba.»
39 Noonu ñu xuloo, ba far tàggoo.
Barnabas yóbbaale Màrk, ñu dugg gaal,
jëm Sipar.
40 Pool tànn Silas, dem; bokk ya dénk
leen ci yiwu Boroom bi;
41 mu jaar ci diiwaanu Siri ak Silisi, di
dëgëral mboolooy ñi gëm.

16

Timote àndsi na ak Pool ak Silas

1 Naka noona mu dikk dëkki Derbë ak
Listar, fekk fa taalibe bu tudd Timote te
ndeyam di Yawut bu gëm, waaye baayam
di Gereg.
2 Te mbokk, yi nekk dëkki Listar ak
Ikoñum, seedeel nañu ko lu baax.
3 Pool bëgg nag mu ànd ak moom,
waaye ndegam Yawut yépp, ya dëkk ca
wàllaa ya, xam ne baayam Gereg la woon,
mu jël ko, xarafal ko.
4 Bi loolu amee ñuy jaar ca dëkk ya,
jottali leen dénkaane, yi ndaw yi ak njiit
yi nekk Yerusalem joxe, te sant leen ñu
sàmm ko.
5 Noonu mboolooy ñi gëm di gëna dëgër
ci yoon wi, tey yokku bés bu nekk.

Yàlla wax na ak Pool ci biir peeñu

6 Bi loolu amee gannaaw Xel mu Sell
mi aaye na leen, ñu yégleji kàddu gi ci
diiwaanu Asi, ñu daldi jaari wàlli Firisi
ak Galasi.
7 Bi ñu agsee nag ci wetu diiwaanu Misi,
ñuy jéema dugg diiwaanu Bitini, waaye
Xelum Yeesu mayu leen ko.
8 Ñu romb nag Misi, dem dëkku
Torowas.
9 Noonu ci guddi Yàlla feeñu Pool ci nii:
nitu Maseduwan taxaw, di ko ñaan ne ko:
«Ñëwal ci Maseduwan, wallusi nu!»
10 Bi mu amee peeñu moomu, ca saa
sa nu* fexee jàll ba Maseduwan, xam ne
Boroom bi moo nu woo, ngir nu xamle fa
xibaaru jàmm bi.

Lidi gëm na Kirist ci dëkku Filib

11 Noonu nu dugg gaal ca Torowas, jubal
dunu Samotaras, jóge fa ca ëllëg sa, nu
jëm teerub Neyapolis.
12 Bi nu fa teeree, nu jëm Filib, bi nekk
dëkk bi ëpp maana ca wàll woowu ci
diiwaanu Maseduwan, di it moomeelu
Room. Nu toog fa ay fan.
13 Bi bésub noflaay agsee nag, génn
nanu ci buntu dëkk ba, jublu ci wetu dex
ga, yaakaar ne bérabu ñaanukaay la. Nu
toog fa nag, di wax ak jigéen ña fa dajaloo.
14 Fekk am na fa jigéen juy déglu, tudd
Lidi, di jaaykatu cuub†, bu dëkk Catir, te
mu ragal Yàlla. Noonu Boroom bi ubbi na
xolam, ba mu nangu li Pool di wax.
15 Ci kaw loolu ñu sóob ko ci ndox,
moom ak waa këram, ba noppi mu ñaan
nu ne: «Bu ngeen ma jàppee ni ku takku
ci Boroom bi, ganesileen ma ci sama kër.»
Te mu di nu ci xiir.

Tëj nañu Pool ak Silas ca kaso ba

16 Am bés, ba nuy dem nag ca
ñaanukaay ba, nu daje ak jaam bu jigéen
bu rabu gisaane solu, te ay sangam di
jariñu lu bare ci gisaaneem.

* **16:10** Bind nañu *nu*, ndaxte Luug mi bind Jëf ya mooy wax. † **16:14** Cuub yu dàlde la woon, maanaam xonq curr.

17 Mu daldi topp ci Pool ak nun, di xaacu
ne: «Nit ñii jaami Yàlla Aji Kawe ji lañu;
ñoo leen di yégal yoonu mucc.»
18 Muy def noonu ay fani fan, waaye bi
ko Pool xajootul, mu waññiku ne rab wa:
«Sant naa la ci turu Yeesu Kirist, génnal
ci moom.» Noonu rab wa ne mëll, génn
ci moom.
19 Bi ay sangam gisee nag seen buntu
wërsëg tëju, ñu daldi jàpp Pool ak Silas,
di leen diri, jëme leen ca pénc ma fa
kanam njiit ya.
20 Noonu ñu dëj leen fa mbaxanay
menne naan: «Yawut yii lëjal nañu sunu
dëkk,
21 di xamle ay aada yu nu sañula nangu
mbaa nu di ko topp, nun ñi bokk ci
nguuru Room.»
22 Mbooloo ma it ànd ci, dal ci seen
kaw; àttekat ya nag summilu seeni yére,
santaane ñu dóor leen ay yar.
23 Noonu ñu dóor leen ay yar yu bare,
tëj leen, sant boroom kaso ba, mu wottu
leen bu wér.
24 Gannaaw jot na ndigal loolu nag, mu
sànni leen ca néeg ba gëna ruqu ci biir
kaso ba, jéng seeni tànk.
25 Ba guddi giy xaaj nag, Pool ak Silas di
ñaan ak di sant Yàlla, te ñeneen ñi nekk
ca kaso ba di leen déglu.
26 Ca saa sa suuf yëngu bu metti, ba
fondamaab kaso ba daanu; bunt yépp
daldi ne kulbét ubbiku, te jéngi ña ñu tëj
ne téll tijjiku.
27 Ci kaw loolu boroom kaso ba tiite ci
ay nelaw, gis bunt yépp ubbiku. Mu daldi
bocci jaaseem, bëgga xaru, yaakaar ne ña
ñu tëj dañoo daw.
28 Waaye Pool wax ci kaw ne: «Bul lor
sa bopp, nun ñépp nu ngi fi.»
29 Bi ko boroom kaso ba déggee, mu
daldi laaj làmp, ne saraax dugg, daanu ci
kanam Pool ak Silas, di lox.
30 Mu génne leen ci biti ne leen: «Kilifa
yi, lu ma wara def, ba mucc?»
31 Ñu ne ko: «Gëmal Yeesu Boroom bi,
kon dinga mucc, yaw ak sa njaboot.»
32 Noonu ñu xamal ko kàddug Boroom
bi, moom ak waa këram gépp.
33 Mu jël leen nag ci waxtu woowu ci
guddi, raxas seeni gaañu-gaañu, ba noppi
ñu sóob ko ci ndox, moom ak waa këram
gépp.
34 Bi ñu ko defee mu yóbbu leen ca
këram, jox leen ñu lekk, mu bég lool ci li
mu gëm Yàlla, moom ak waa këram gépp.
35 Bi bët setee, àttekat ya yónni alkaati
ya, ñu ne boroom kaso ba: «Yiwil ñaari
nit ñooñu, ñu dem.»
36 Kon boroom kaso ba yégal loolu Pool
ne ko: «Àttekat ya jox nañu ma ndigal,
ngir ma yiwi leen, ngeen dem; léegi nag
génnleen te dem ci jàmm.»
37 Waaye Pool ne alkaati ya: «Dóor
nañu nu ay yar ci kanam ñépp, ci lu
ñu wéerul ci benn àtte, rax-ca-dolli tëj
nañu nu kaso, nun ñiy jaambur ci nguuru
Room. Léegi ndax dañu noo bëgga sànni
ci mbedd mi ci kumpa? Mukk! Nañu ñëw,
ñoom ci seen bopp, gunge nu ci biti.»
38 Bi mu ko waxee, alkaati ya yégal
àttekat ya la mu wax. Bi ñu déggee ne
jaamburi Room lañu, ñu daldi tiit.
39 Ñu ñëw nag di leen dëfal, ñu gunge
leen ci biti, di leen ñaan, ñu génn dëkk
ba.
40 Noonu ñu génn ca kaso ba, dugg ci
kër Lidi, ñu gis fa bokk ya, dëgëral leen,
daldi dem seen yoon.

17

Pool ak Silas ci dëkku Tesalonig

1 Bi ñu fa jógee, ñu aw yoon wa jaar
dëkku Amfipolis ak Apoloni, doora ñëw
Tesalonig, fa Yawut ya am jàngu.
2 Pool nag dugg ca ñoom, na mu ko
daan defe, ba am fa ñetti bésub noflaay,
muy werante ak ñoom ci li Mbind mi wax.
3 Mu di leen ko tekki, te di leen wax ay
firnde yuy wone ne fàww Almasi bi sonn
te dekki. Mu ne leen: «Yeesu, mi ma leen
di yégal, mooy Almasi bi.»
4 Noonu ñenn ci Yawut yi gëm, ànd ak
Pool ak Silas, ñoom ak mbooloo mu mag
ci Gereg yi ragal Yàlla, ak jigéen ñu am
maana ñu bare.
5 Waaye kiñaan tàbbi ca Yawut ya, ñu
daldi jël ay taxawaalukat ca pénc ma,
dajale mbooloo, ñuy yëngal dëkk ba. Ñu
daanu ci kër Yason, di wut Pool ak Silas,
ngir dëj leen ci kanam waa dëkk ba.

6 Bi ñu leen gisul nag, ñu diri Yason
ak ñeneen ca bokk ya ci kanam àttekat
ya. Ñuy wax ci kaw naan: «Nit ñi dëpp
àddina sépp agsi nañu fii léegi,
7 te Yason a leen dalal. Ñoom ñépp
dañoo bañ ndigali buur Sesaar ne, am na
beneen buur bu ñuy wax Yeesu.»
8 Bi ko mbooloo mi ak àttekat yi
déggee, ñu daldi jaaxle lool.
9 Noonu nanguwuñoo yiwi Yason ak ñi
ci des, lu dul bi ñu leen bataleelee dara.

Pool ak Silas dem nañu Bere

10 Bi loolu amee bokk yi jàllale Pool ak
Silas ci saa si ci guddi, ñu jëm Bere. Ba ñu
fa eggee nag, ñu dugg ca jàngub Yawut ya.
11 Fekk ña fa nekk ñoo gëna am ay
teggin waa Tesalonig, ndaxte nangu nañu
kàddu ga te sawar ca, di niir Mbind mi
bés bu nekk, ba xam ndax loolu dëgg la
am déet.
12 Kon nag Yawut yu bare gëm, ak ñu
bare ci Gereg yi, di jigéen yu am maana,
ak ay góor.
13 Waaye bi Yawuti Tesalonig déggee ne
Pool mu ngi yégle kàddug Yàlla ci Bere
it, ñu daldi fay dikk, di jógloo ak a jaxase
mbooloo ma.
14 Noonu bokk yi yebal Pool ca saa sa,
mu jëm géej, waaye Silas ak Timote des
fa.
15 Ñi ànd ak Pool nag gunge ko ba
dëkku Aten. Bi ñu fa àggee, ñu waññiku,
yóbbaale ndigalu Pool ne, Silas ak Timote
ñëw fekksi ko ci lu gëna gaaw.

Pool ci dëkku Aten

16 Bi leen Pool di nég ca Aten, mu am
naqaru xol wu réy ci li mu gis dëkk ba
fees ak ay nataali bokkaale Yàlla.
17 Muy werante nag ca jàngu ba ak
Yawut ya ak ña ragal Yàlla, tey werante it
bés bu nekk ca pénc ma ak ña fay dajaloo.
18 Noonu ay boroom xam-xam ci
mbooloo mi ñuy wax Epikuren ak ci
mbooloo mi ñuy wax Estowisen, di wer-
ante ak moom. Ñenn ci ñoom ne:
«Fortukatu xam-xam bii, lu mu bëgga
wax?» Te ña ca des, bi ñu déggee Pool
di waare xibaaru jàmm bi, aju ci Yeesu
ak ci mbirum ndekkite, ñu ne: «Dafa mel
ni day waare ay yàlla yu nu xamul.»
19 Kon nag ñu jël ko, yóbbu ko ca géew,
ba ñuy wax Areyopas. Ñu ne ko: «Danoo
bëggoon, nga leeral nu ci sa xam-xam bu
bees, bii ngay yégle.
20 Ndaxte sol nga ci sunuy nopp lu nu
xamul. Danoo bëggoona xam nag léegi,
loolu lu muy tekki.»
21 Ndaxte waa Aten ñépp ak
doxandéem ya fa dëkk, wax ak a déglu
lu bees rekk lañu daan xënte.
22 Noonu Pool taxaw ci biir mbooloom
Areyopas ne leen: «Yéen waa Aten gis naa
ne farlu ngeen ci diine lool.
23 Ndaxte bi may doxantu di seet seeni
màggalukaay, gis naa ci benn bu ñu bind
lii: "Yàlla mi nu xamul." Li ngeen di
màggal nag te xamuleen ko, loolu laa leen
di xamal.
24 «Yàlla mi sàkk àddina ak li mu ëmb
lépp, moom miy Boroom asamaan ak
suuf, du dëkk ci néegi màggalukaay yu
loxoy nit defar.
25 Du jariñu it ci loxoy nit, mel ni dafa
soxla dara, ndax moom mooy jox ñépp
bakkan ak ruu ak lépp.
26 Ci kenn nit la sàkke xeeti àddina
yépp, ñu dëkk ci ñeenti xébla yi; fekk
àppal na xeet wu nekk jamonoom, te
rëdd seen diggi réew.
27 Yàlla def na loolu, ngir ñu koy wut
ci yaakaaru daj ko ci làmbatu, fekk sax
sorewul kenn ci nun.
28 "Ndaxte ci moom lanuy dunde, di ci
jëf te nekk ci," ni ko ñenn ci seeni taalifkat
dëggale naan: "Nun noo di aw xeetam."
29 Kon nag, bu nu nekkee xeetu Yàlla,
warunoo gëm ne Yàlla mel na ni nataali
wurus, xaalis mbaa doj yu nit defar ci
xareñ mbaa xel.
30 Ca jamono yu wees ya Yàlla toppul
ñàkka xam googa, waaye léegi koo mana
doon ak foo mana nekk, Yàlla santaane
na, nga tuub say bàkkaar.
31 Ndaxte sàkk na bés bu muy àtte
àddina ci njub, dénk ko Nit ki mu tànn;
te firndeel na loolu bu wóor, ci li mu ko
dekkal ca néew ya.»
32 Bi ñu déggee nag, muy wax ci
mbirum ndekkitel ñi dee, ñii di ko foon-
too, ña ca des ne ko: «Dinanu la déglu ci
mbir moomu beneen yoon.»

33 Noonu Pool génn ci seen biir.
34 Moona am na ñenn ñu taq ci moom te gëm: xàmmees na ci Denis, ku bokk ci mbooloom Areyopas, ak jigéen ju tudd Damaris, ak ñeneen.

18

Pool ci dëkku Korent

1 Bi loolu wéyee Pool bàyyikoo Aten, dem Korent.
2 Mu tase fa ak Yawut bu tudd Akilas te juddoo diiwaanu Pont. Muy sooga jóge réewu Itali ak soxnaam Pirsil, ndaxte buur ba Këlódd sant na Yawut yépp, ñu génn Room.
3 Noonu Pool seeti leen, te gannaaw ñoo bokk liggéey, maanaam di defar ay xayma, mu dal fa ñoom, ñuy liggéeyandoo.
4 Bésub noflaay bu nekk nag muy diisoo ak ñi nekk ca jàngu ba, di jéema gëmloo ay Yawut ak ay Gereg.
5 Waaye bi Silas ak Timote jógee diiwaanu Maseduwan, egg fa, Pool jublu ci xamle kàddu gi, tey dëggal ci Yawut yi naan Yeesu mooy Almasi bi.
6 Bi ko Yawut ya gàntoo nag, di ko xas, mu yëlëb ay yéreem ne leen: «Yéena sàkku seen musiba; set naa ci. Léegi maa ngi dem ci ñi dul Yawut.»
7 Ci kaw loolu mu jóge fa, dugg ci këru ku tudd Tisiyus Yustus, di ku ragal Yàlla, te kër ga dend ak jàngu ba.
8 Kirispus nag, njiitu jàngu ba, gëm na Boroom bi ak waa këram gépp. Te waa Korent ñu bare dégg kàddu gi te gëm ko, ñu sóob leen ci ndox.
9 Naka noona Boroom bi feeñu Pool ci guddi ne ko: «Bul tiit dara, waaye deel wax te baña noppi.
10 Ndaxte maa ngi ànd ak yaw, te kenn du la jàpp, ba fitnaal la, ndaxte am naa xeet wu bare ci dëkk bii.»
11 Noonu Pool des at ak genn-wàll ci seen biir, di fa jàngle kàddug Yàlla.
12 Ci nguuru Galyon ci diiwaanu Akayi nag, Yawut ya likkoo, ñu dal ci kaw Pool, yóbbu ko ca àttekaay ba.
13 Ñu ne: «Kii day xiir nit ñi ci màggal Yàlla ci lu juuyoo ak yoon wi.»
14 Bi Pool bëggee wax nag, Galyon ne Yawut ya: «Yéen Yawut yi, bu aju woon ci jàdd yoon walla ñaawteef wu réy, kon liy yoon mooy ma déglu leen.
15 Waaye bu ajoo ci ay werante ciy wax ak ay tur ak seen yoon, loolu seen wàll la; man duma ko àtte.»
16 Noonu mu dàq leen ca àttekaay ba.
17 Ci kaw loolu nit ñépp jàpp Sosten, njiitu jàngu ba, ñu di ko dóor ca kanam àttekaay ba, waaye Galyon faalewu leen.

Pool délsi na dëkku Ancos

18 Bi loolu wéyee Pool desati fa fan yu bare. Gannaaw ga mu tàggtoo ak bokk ya, dugg gaal jëm Siri, ànd ak Pirsil ak Akilas. Bi mu jógeegul teerub Señsere, mu watlu boppam, ndaxte am na lu mu dige woon ak Yàlla.
19 Noonu ñu teer ci Efes. Pool bàyyi fa ñi mu àndaloon, daldi dugg ca jàngu ba, di diisoo ak Yawut ya.
20 Ñu ñaan ko, mu des fa lu gëna yàgg, waaye nanguwul.
21 Kon mu tàggtoo ak ñoom naan: «Dinaa délsi ci yéen, bu soobee Yàlla.» Noonu mu dugg gaal, jóge Efes,
22 teersi dëkku Sesare, mu dem nuyu mbooloom ñi gëm, ba noppi dem Ancos.

Ñetteelu tukkib Pool, ngir yégle xibaaru jàmm bi

23 Bi mu fa desee ay jamono, mu jóge fa, di jaar dëkkoo dëkk ci diiwaanu Galasi ak Firisi, di dooleel xoli taalibe yépp.
24 Amoon na nag Yawut bu tudd Apolos te juddoo Alegsàndiri, mu dikk Efes. Nit ku yewwu la woon te am xam-xam bu yaatu ci Mbind mi.
25 Jàngoon na ci yoonu Boroom bi, di ku farlu ci xelam, muy xamle ak a jàngle bu wóor ci mbirum Yeesu, waaye fekk xam-xamam yem ci ni Yaxya daan sóobe ci ndox.
26 Noonu mu daldi wax ak fit wu dëgër ca jàngu ba. Bi ko Pirsil ak Akilas déggee nag, ñu woo ko fi ñoom, gën ko leeral yoonu Yàlla.
27 Naka Apolos bëgga dem Akayi, bokk ya xiir ko ca, ñu bind taalibe ya, ngir ñu teeru ko teeru bu rafet. Noonu mu dikk fa te jariñ lool ñi gëm jaare ko ci yiwu Yàlla.

28 Ndaxte mu ngay yey Yawut ya ca
kanam ñépp, di firi Mbind yi, ba wone
ne Yeesu mooy Almasi bi.

19

Pool ci dëkku Efes

1 Ba Apolos nekkee Korent nag, Pool
jaar ca teggi ya gëna kawe ca réew ma,
doora dikk Efes. Noonu mu gis fa ay
taalibe.
2 Mu ne leen: «Ndax jot ngeen ci Xel
mu Sell mi, bi ngeen gëmee?» Ñu ne ko:
«Déggunu sax ne Xel mu Sell mi am na.»
3 Mu ne leen: «Kon nag, bi ñu leen
sóobee ci ndox, lu ciy maana?» Ñu ne ko:
«Xanaa li Yaxya tëral.»
4 Pool ne leen: «Yaxya daan na sóob
nit ñi ci ndox, ndax bi ñu tuubee seeni
bàkkaar; te mu ne bànni Israyil, kiy
topp ci moom lañu wara gëm, maanaam
Yeesu.»
5 Bi ñu déggee loolu nag, sóob nañu
leen ci ndox ci turu Yeesu Boroom bi.
6 Te bi leen Pool tegee loxo, Xel mu Sell
mi ñëw ci ñoom, ñuy wax yeneen làkk,
di wax ci kàddug Yàlla.
7 Limub nit ñooñu nekk na lu mat fukk
ak ñaar.
8 Noonu Pool dugg ca jàngu ba, di wax
ak fit wu dëgër diirub ñetti weer, di
diisoo ak ñoom ci mbirum nguurug Yàlla,
di leen jéema gëmloo.
9 Waaye bi xolu ñenn ci ñoom fattee,
ñu gëmadi, bay suufeel yoon wi ci kanam
mbooloo ma, mu jóge ci ñoom, xàjjale
taalibe yi ak ñoom, di diisoo bés bu nekk
ca jàngukaayu ku ñuy wax Tiranus.
10 Mu wéy ci noonu diirub ñaari at, ba
ñi dëkk diiwaanu Asi ñépp dégg kàddug
Boroom bi, muy Yawut muy Gereg.

Ay kéemaan yu bare am na ci Efes

11 Booba Yàllay def ay kéemaan yu
ràññiku yuy jaar ci loxoy Pool.
12 Ñu yóbbul sax ñi wopp ay kaala
ak ay taraxlaay yu laaloon yaramam, ba
jàngoro yi di leen bàyyi, rab yay génn ci
ñoom.
13 Noonu ay Yawut yuy wëndeelu, di
faj ñi rab jàpp, ñu di leen jéema ñaanal
ci turu Yeesu Boroom bi naan: «Ci turu
Yeesu, mi Pool di yégle, génnleen.»
14 Ñi doon def loolu, juróom ñaari doom
lañu woon ci Sewa, mi doon sarxalkat bu
mag ci Yawut yi.
15 Waaye bi ñu ko defee rab wa ne leen:
«Xam naa Yeesu, xam naa it kuy Pool,
waaye yéenay ñan?»
16 Ci kaw loolu nit ka rab jàpp song leen,
not leen ñoom ñépp; mu soxore leen lool,
ba ñu daw kër ga, def yaramu neen te
gaañu bu metti.
17 Loolu siiw na ci ñépp, ñi dëkk Efes, di
Yawut ak Gereg; tiitaange jàpp leen ñoom
ñépp, ba ñu màggal turu Yeesu Boroom
bi.
18 Bi loolu amee ñu bare ci ñi gëm ñëw,
di wesar ci kanam ñépp seeni jati luxus.
19 Te ñu bare ci ñi daan luxus, indi seeni
téere, lakk leen ci kanam ñépp. Te bi ñu
xaymaa njég la, mu tollook juróom fukki
junniy poseti daraxma.
20 Noonu la kàddu Boroom bi lawe, te
not lépp.
21 Bi loolu wéyee Pool nas xel jëm
Yerusalem, jaar ci diiwaani Maseduwan
ak Akayi. Mu ne: «Gannaaw bu ma fa
demee, fàww ma seeti Room it.»
22 Mu yebal nag ci Maseduwan ñaari
jaraafam, di Timote ak Erast, waaye
moom mu des ab diir ci Asi.

Yëngub mbooloo mi ci Efes

23 Fekk booba amoon na yëngu-yëngu
bu réy ci lu aju ci Yoon wi.
24 Ndaxte nit ku tudd Demetirus, di
tëggu xaalis buy defar nataali xaalis ngir
màggal Artemis, daan na ci jariñu lu
bare, moom ak ay nawleem.
25 Noonu mu dajale leen ak seeni
liggéeykat ne leen: «Gaa ñi, xam ngeen
ne sunu njariñ mu ngi aju ci liggéey bii.
26 Gis ngeen nag te dégg ne Pool male
gëmloo na bay fàbbi mbooloo mu bare,
waxuma ci Efes rekk, waaye ci biir Asi
gépp naan: “Yàlla yu ay loxo defar duñu
ay yàlla.”
27 Léegi kat loraangee ngi nuy yoot,
te du yem ci xañ nu sunu liggéey rekk,
waaye it dina daaneel màggalukaayu
Artemis sunu yàlla ju mag ji, tey neenal

ndamam, moom mi Asi gépp te àddina
sépp di màggal.»
28 Bi ñu déggee loolu, mer mu réy tàbbi
ci ñoom, ñuy yuuxu ne: «Artemis mu
Efes màgg na!»
29 Noonu dëkk bépp jaxasoo. Ñu bokk
benn xalaat, daldi ne milib ca powukaay
ba, diri Gayus ak Aristàrk, waa Mase-
duwan, ñi ànd ak Pool.
30 Pool nag bëgga dugg ca mbooloo ma,
waaye taalibe ya nanguwuñu ko.
31 Ñenn ca jawriñi nguur gi it, ñuy ay
xaritam, yónnee ci moom, di ko dénk, mu
baña jaay bakkanam ci dugg ca powukaay
ba.
32 Noonu ndaje ma rëb, ba ñii di yuuxu
lii, ñale di yuuxu laa, te ña ca gëna bare
xamuñu lu waral ndaje ma.
33 Ci kaw loolu Yawut ya jéñ Alegsàndar
ci kanam, te mbooloo ma di ko xaacu ay
ndigal, mu daldi tàllal loxoom, ngir làyyi
ca mbooloo ma.
34 Waaye bi ñu xamee ne Yawut la, ñépp
a bokk benn baat, yuuxu diirub lu mat
ñaari waxtu naan: «Artemis mu Efes
màgg na!»
35 Gannaaw loolu boroom dëkk ba dalal
mbooloo ma ne leen: «Yéen waa Efes,
ana ku xamul ne dëkku Efes moo di
wottukaayu màggalukaayu Artemis ak
nataalam, bi wàcce asamaan?
36 Gannaaw nag kenn manta weddi
loolu, war ngeena dalal seen xel te baña
sañaxu ci dara.
37 Ndaxte nit ñii ngeen fi indi sàccuñu
ca màggalukaay ya te sosaluñu sunu
yàlla.
38 Su fekkee ne Demetirus ak ay
nawleem jànkoonte nañu ak kenn, am na
ay bési layoo ak ñu yilif réew mi; nañu fa
woo ku ñu amleenteel.
39 Waaye su ngeen di laaj leneen,
mbooloom dëgg dina ko àtte.
40 Ndaxte fi mu ne man nañu noo jiiñ
jógug mbooloo mi ndax li fi xew tey. Te
bu loolu amee dunu am aw lay ci mbirum
mbooloo mu rëb mii, ndaxte amul dara lu
ko waral.» Bi mu waxee loolu nag, mu tas
mbooloo ma.

20

Pool jaar na ci diiwaani Maseduwan ak Geres

1 Bi yëngu-yëngu ba dalee, Pool woo
taalibe ya fa moom, dooleel leen. Bi mu
ko defee mu tàggoo ak ñoom, jóge fa,
dellu diiwaanu Maseduwan.
2 Noonu mu jaar ca bérab yooyu, di
dooleel nit ñi ak wax yu bare; ba noppi
mu dem réewu Geres,
3 toog fa ñetti weer. Waaye bi mu nek-
kee ci kaw tànki dugg gaal jëm diiwaanu
Siri, te Yawut yi lalal ko pexe, mu fas
yéenee dellu, jaare Maseduwan.
4 Booba nag ñii ñoo ànd ak moom:
Sopater, doomu Pirus mi dëkk Bere;
Aristàrk ak Segond, ñi dëkk Tesalonig;
Gayus, mi dëkk Derbë, ak Timote; te it
Tisig ak Torofim ñi dëkk Asi.
5 Ñooñu nag jiitu, di nu nég dëkku
Torowas.
6 Waaye naka nun, gannaaw màggalu
Yawut, ga ñuy wax Mburu ma amul
lawiir, nu dugg gaal ci Filib, def ci juróomi
fan, fekksi leen Torowas, nu am fa juróom
ñaari fan.

Pool dekkal na Ëtikus ci Torowas

7 Ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga, booloo
nanu ngir damm mburu ma. Te Pool,
mi bëggoona dem ca ëllëg sa, di diisoo
ak ñoom te waxtaanam law ba ci xaaju
guddi.
8 Ca néeg bu kawe, ba nu booloo nag,
amoon na fa làmp yu bare.
9 Noonu waxambaane wu tudd Ëtikus
te toog ca palanteer ba, gëmméentu bay
jeyaxu. Bi Pool di gëna yaatal waxtaanam
nag, nelaw daldi ko jàpp, mu xàwwikoo
ca ñetteelu taax ma, daanu, ñu yékkati
ko, fekk mu dee.
10 Waaye Pool wàcc, daldi sëgg
ci kawam, roof ko loxoom ne leen:
«Bàyyileen jooy yi, mu ngi dund.»
11 Noonu mu yéegaat, damm mburu
ma, lekk; ba noppi delluwaat ci wax-
taanam, di ko yaatal ba ca njël, doora
tàggoo.
12 Naka waxambaane wa, ñu indi ko
muy dund, ba seen xol sedd guyy.

Pool tàggoo na ak njiiti mbooloom ñi gëm ca Efes

13 Nun nag nu jiitu, dugg gaal jëm Asos,
fa nu Pool santoon, nu jële ko fa; fekk
moom fas na yéeney dox, ba agsi fa.
14 Noonu mu fekksi nu ci Asos, nu jël ko
ca gaal ga, dem Mitilen.
15 Gannaaw loolu gaal ga jóge fa, nu
agsi ca ëllëg sa janook dunu Kiyos. Bés ba
ca tegu nag nu jàll ba Samos, te ñetteelu
fan ba nu àgg Mile.
16 Ndaxte Pool fasoon na yéenee teggi
Efes, ngir baña yàgg ci diiwaanu Asi; mu
ngi doon gaawantu, ngir màggal, gi ñuy
wax Pàntakot fekk ko Yerusalem.
17 Bi Pool eggee Mile nag, mu yónnee ca
Efes, ngir woo njiiti mbooloom ñi gëm.
18 Bi ñu ñëwee, mu ne leen: «Yéen xam
ngeen bu baax, ni ma doon doxale diirub
sama ngan gépp ci seen biir, li dale ci bés
bi ma jëkkee teg tànk ci Asi ba tey.
19 Jaamu naa Boroom bi ci woyof gu
mat ak ay rongooñ, dékku ay nattu yu ma
pexey Yawut yi indil.
20 Xam ngeen ne masuma leena nëbb
dara lu leen di jariñ, di leen jàngal ci
kanam ñépp ak ca kër ya.
21 Dénk naa Yawut yi ak Gereg yi ne
leen, ñu tuub seeni bàkkaar, ba waññiku
ci Yàlla te gëm sunu Boroom Yeesu.

22 «Léegi maa ngi nii di dem Yerusalem,
ci li ma Xelu Yàlla mi xiirtal, te xawma lu
ma fay dal.
23 Xam naa rekk ne ci dëkkoo dëkk Xel
mu Sell mi xamal na ma ne ay buum ak
ay metit ñu ngi may nég.
24 Waaye sama bakkan soxalu ma, su
fekkee bey naa sama sas, ba matal liggéey,
bi ma Boroom bi dénk, maanaam ma
seedeel ci ñépp xibaaru jàmm, bi ëmb
yiwu Yàlla.

25 «Fi mu ne nag xam naa ne dootuleen
gis sama kanam, yéen ñépp ñi ma jaaroon
ci seen biir, di yégle nguuru Yàlla.
26 Moo tax may dëggal tey jii ne wàccoo
naa ak yéen ñépp bés pénc.
27 Ndaxte ñeebluwuma leen, ci di leen
xamal lépp li Yàlla digle.
28 Wottuleen nag seen bopp te wottu
coggal jépp, ji leen Xel mu Sell mi def
sàmm, ngeen sàmm mbooloo, mi Yàlla
jotal boppam ak deretu Doomam.
29 Xam naa ne bu ma leen wonee
gannaaw, bukki yu soxor dinañu tàbbi ci
coggal ji te duñu ci ñeeblu kenn.
30 Ay nit dinañu jóg ci seen biir sax, di
wax luy sànke, ngir sàkku ay taalibe.
31 Foogleen nag, di fàttaliku ne diirub
ñetti at, guddi ak bëccëg, masumaa
noppi di leen artu kenn ku nekk ci yéen
ak ay rongooñ.
32 «Léegi nag maa ngi leen di dénk
Boroom bi, moom ak kàddug yiwam, gi
leen mana dëgëral te may leen cér ci biir
gaayi Yàlla yu sell yépp.
33 Nammuma xaalisu kenn mbaa wu-
rusam mbaa koddaayam.
34 Xam ngeen ne faj naa samay soxla ak
soxlay ñi ànd ak man ci sama loxo yii.
35 Ci lépp won naa leen royukaay, ci
li nu wara dimbali ñi néew doole te
fàttaliku li Yeesu Boroom bi wax moom
ci boppam ne: “Joxe moo gëna barkeel
nangu.”»
36 Bi mu waxee loolu, mu sukk ak ñoom
ñépp, ñaan ci Yàlla.
37 Te ñépp jooy bu metti, di laxasu ci
baatu Pool, fóon ko bu baax.
38 Li leen gëna teg aw tiis mooy li mu
leen wax: «Dootuleen gis sama kanam.»
Noonu ñu gunge ko ba ca gaal ga.

21

Pool jublu na ci dëkku Yerusalem

1 Bi nga xamee ne tàggoo nanu ak
ñoom ci naqar, nu dugg gaal, jubal dunu
Kos. Te ca ëllëg sa nu dem ba teer ca
Rodd, ba noppi jóge fa, jàll ba Patara.
2 Foofa nag nu gis gaal guy jàll ba Fenisi,
nu dugg ca, mu daldi teddi.
3 Noonu nu séen dunu Sipar, bàyyi ko
ci sunu càmmoñ, jublu diiwaanu Siri, nu
teersi Tir. Ndaxte foofa la gaal gi wara
yebbee la mu yeboon.
4 Nu wut taalibe ya, ba gis leen, toog ak
ñoom juróom ñaari fan. Ñoom nag ñu ne
Pool ci li leen Xelu Yàlla mi may, mu baña
dem Yerusalem.
5 Moona bi jataayu gaal ga matee, nu
awaat ci yoon wi. Te ñépp gunge nu,
ñoom ak seeni soxna ak seeni doom; nu
génn dëkk ba, sukk ca tefes ga, ñaan ci
Yàlla.

6 Noonu nu tàggoo ak ñoom, dugg ca
gaal ga, ñu dellu seen kër.
7 Bi nu jógee Tir nag, nu demaat ci géej,
ba teer Patolemayis. Foofa nu nuyu bokk
ya, yendu, fanaan.
8 Nu jóge fa ca ëllëg sa, ñëw ba ca
dëkku Sesare. Nu dugg ca kër Filib,
taskatu xibaaru jàmm bi, mi bokk ci
Juróom ñaar ña*, nu dal fa moom.
9 Amoon na ñeenti doom yuy janq, ñuy
wax ci kàddug Yàlla.
10 Bi nu fa nekkee ay fan nag, yonent bu
tudd Agabus jóge Yude, agsi.
11 Mu ñëw ci nun, daldi yeew ay loxoom
ak i tànkam ak laxasaayu Pool naan:
«Nii la Xel mu Sell mi waxe: "Ki moom
laxasaay gii, Yawut yi dinañu ko yeewe nii
ca Yerusalem, jébbal ko ñi dul Yawut."»
12 Bi nu déggee loolu, nun ak ña fa nekk
nu ñaan Pool, mu baña dem Yerusalem.
13 Ci kaw loolu Pool ne: «Lu ngeen di
jooy, di yàq sama xol? Bañuma ñu yeew
ma rekk, waaye nangu naa sax, ñu rey ma
ci Yerusalem ngir turu Yeesu Boroom bi.»
14 Bi nu ko manula dëpp, nu noppi ne:
«Kon na coobarey Boroom bi am!»
15 Gannaaw fan yooyu nu defaru, ngir
dem Yerusalem.
16 Noonu ay taalibe yu dëkk Sesare ànd
ak nun, yóbbu nu ca nit ku tudd Manason,
fu nu wara dal; moom nag nitu Sipar la
woon, di taalibe bu yàgg.

Pool ci dëkku Yerusalem

17 Bi nu agsee Yerusalem nag, taalibe ya
teeru nu ak mbég.
18 Ca ëllëg sa Pool ànd ak nun, seeti
Saag, fekk njiit yépp teew fa.
19 Noonu Pool nuyu leen, nettali leen
benn-benn li Yàlla def ci biir ñi dul Yawut,
jaarale ko ci liggéeyam.
20 Bi ko njiit ya déggee, ñu màggal
Yàlla ne ko: «Mbokk mi, gis nga ne am na
ay junniy Yawut ñu gëm, te ñépp a sawar
ci yoonu Musaa.
21 Dégg nañu ci sa mbir nag ne yaa
ngi jàngal Yawut yépp, yi dëkk ci biir
ñi dul Yawut, ñu bàyyi yoonu Musaa
te baña xarafal seeni doom mbaa topp
sunuy aada.
22 Lu nu ci wara def nag? Ndaxte ci lu
wér dinañu xam ne ñëw nga.
23 Nu ngi lay digal nag, nga def nii: am
na ci nun ñeenti góor ñu dige ak Yàlla.
24 Jël leen, bokk ak ñoom setlu, te nga
gàddu seen peyu wateef. Noonu ñépp
dinañu xam ne li ñu déggoon ci sa mbir
du dëgg, waaye yaa ngi jëf tey sàmm
yoonu Musaa.
25 Naka ñi dul Yawut ñi gëm, bind nanu
leen li nu àtte ne, ñu moytu ñam wu ñu
tuuroo xërëm te moytu deretu médd ak
njaaloo.»
26 Bi ñu ko waxee, Pool jël nit ña te ca
ëllëg sa mu bokk setlu ak ñoom, ñu dugg
ca kër Yàlla ga. Ñu xamle ban bés la seen
setlu di àgg, di bés bu ñuy jébbale sarax
ngir kenn ku nekk ci ñoom.

Jàpp nañu Pool

27 Bi àppu juróom ñaari fan ya di bëgga
jeex, Yawut yi jóge diiwaanu Asi gis Pool
ca kër Yàlla ga. Ñu daldi jógloo mbooloo
mépp, jàpp ko,
28 di xaacu ne: «Wallee, wallee, yéen
bokki Israyil! Waa jaa ngi nii, moom miy
waare fépp ak ci ñépp, bay suufeel sunu
xeet ak yoonu Musaa ak bérab bii; dugal
na sax ay Gereg fii ci kër Yàlla gi, ba indi
sobe ci bérab bu sell bii.»
29 Li tax ñu wax loolu, mooy gisoon
nañu Torofim mu Efes, ànd ak moom ca
dëkk ba, te ñu yaakaar ne Pool dugal na
ko ca kër Yàlla ga.
30 Noonu dëkk ba bépp màbb, mbooloo
ma ne këpp, ñu jàpp Pool, génne ko ca
kër Yàlla ga. Ca saa sa ñu tëj bunt ya.
31 Bi ñu koy wuta rey, xibaar ba agsi
ba ca kilifag mbooloom xarekat ba, naan
Yerusalem gépp jaxasoo na.
32 Ca saa sa mu ànd ak ay xarekat ak
ay njiiti xare, ne jaas wàcc ci ñoom. Bi
Yawut ya gisee kilifa ga ak xarekat ya
nag, ñu daldi bàyyi dóor, ya ñu doon dóor
Pool.
33 Noonu kilifa ga jegesi jàpp ko, san-
taane ñu jéng ko ak ñaari càllala. Bi ñu

* **21:8** ***Juróom ñaar ña*** ñooy ñi doon séddale ndimbalu mbooloo ma ca Yerusalem. Seetal 6.5.

ko defee mu laaj ku mu doon ak lu mu def.
34 Waaye ci biir mbooloo ma, bu ñii nee lii, ña ca des ne laa. Kon nag gannaaw manu caa xam dara lu wóor ndax coow li, mu santaane, ñu yóbbu ko ci biir tata ja.
35 Bi Pool eggee ca yéegukaayu tata ja, aaytalu mbooloo ma réy, ba ay xarekat fab ko.
36 Ndaxte mbooloo maa nga ko topp, di xaacu ne: «Reyleen ko!»

Pool layoo na ak waa Yerusalem

37 Bi ñu koy bëgga dugal ca tata ja, Pool ne kilifa ga: «Ndax man naa laa wax dara?» Mu ne ko: «Yaw dégg nga gereg?
38 Kon nekkuloo waayi Misra, jooju jógloo woon nit ñi keroog te yóbbu woon ñeenti junniy bóomkat ca mànduŋ ma?»
39 Pool ne ko: «Man Yawut laa, di jaambur ci Tars, dëkk bu am tur ci diiwaanu Silisi. Maa ngi lay ñaan, ma wax ak mbooloo mi.»
40 Te kilifa ga may ko ko. Noonu Pool taxaw ca yéegukaay ba, tàllal loxoom mbooloo ma, ñu daldi ne tekk. Mu wax ak ñoom ci làkku yawut ne:

22

1 «Yéen bokk yi ak baay yi, dégluleen samaw lay.»
2 Bi ñu déggee, mu di leen wax ci làkku yawut, ñu gën ne xerem.
Noonu Pool ne leen:
3 «Man Yawut laa, juddoo Tars ci diiwaanu Silisi, yaroo ci dëkk bii. Taalibe laa woon ci Gamaleel, mu jàngal ma bu wér yoonu sunuy maam, ba ma sawar ci Yàlla, mel ni yéen ñépp tey.
4 Daan naa fitnaal ña bokkoon ci yoon wii, ba di ci rey sax; yeew naa góor ak jigéen, tëj leen;
5 sarxalkat bu mag ba ak mbooloom njiit yi yépp man nañu ma cee seede. Am bés ñu bindal ma ay bataaxal ngir bokki Damaas. Ma doon fa dem, ngir yeew ña fa nekkoon, indi leen Yerusalem, ngir ñu yar leen.
6 «Waaye ci digg bëccëg, bi ma jaaree ca yoon wa, ba jegesi Damaas, ca saa sa leer gu mag jóge asamaan, melax ba ëmb ma.
7 Ma daldi ne nërëm ci suuf, dégg baat bu ma ne: "Sóol, Sóol, lu tax nga di ma fitnaal?"
8 Ma ne ko: "Yaa di kan, Boroom bi?" Mu ne ma: "Maa di Yeesum Nasaret, mi ngay fitnaal."
9 Ñi ma àndaloon gis nañu leer ga, waaye dégguñu baatu ka doon wax ak man.
10 Noonu ma laaj ko: "Lu ma wara def, Boroom bi?" Boroom bi ne ma: "Jógal dem Damaas, foofa dees na la biral lépp, li ma la yen."
11 Gannaaw gisuma woon dara ndax leeraayu melxat ga, ña ma àndal wommat ma, ma ñëw Damaas.
12 «Bi ma ko defee ku tudd Anañas ñëw ci man. Nit ku ragal Yàlla la woon ci sàmm yoonu Musaa, te Yawuti Damaas yépp seedeel ko lu baax.
13 Mu taxaw ci sama wet ne ma: "Sóol sama mbokk, delluwaatal di gis." Noonu ma daldi gisaat ca saa sa, xool ko.
14 Mu ne ma: "Sunu Yàllay maam tànn na la, ba may la, nga xam coobareem te gis Aji Jub ji te nga dégg ay waxam.
15 Ndaxte li nga gis te dégg ko, dinga ko seede ci ñépp.
16 Léegi nag, looy nég? Jógal, ñu sóob la ci ndox, nga set ci say bàkkaar ci tudd turu Yeesu."
17 «Bi ma délsee Yerusalem nag, di ñaan ca kër Yàlla ga, leer tàbbi ci man.
18 Ma daldi gis Boroom bi, mu ne ma: "Génnal Yerusalem nu mu gëna gaawe, ndaxte duñu nangu li ngay seede ci man."
19 Ma ne ko: "Boroom bi, xam nañu ne dama daan wër jàngoo jàngu, di tëj kaso ak di dóor ay yar ñi la gëm.
20 Rax-ca-dolli bi ñu tuuree deretu Ecen, mi la doon seedeel, teewe naa ko, ànd ca, bay wottu sax yérey ñi ko doon rey."
21 Waaye Boroom bi ne ma: "Demal, dinaa la yebal fu sore, nga jëm ci xeeti ñi dul Yawut."»

Pool wone na ne jaambur la ci nguuru Room

22 Mbooloo ma déglu ko nag ba ca wax jooju, waaye bi ñu déggee loolu, ñu daldi yuuxu naan: «Farleen ko ci àddina!

Yembar mu mel ni moom yeyoowula
dund!»
23 Ñu daldi yuuxu ak di sànni seeni
yére, tibb suuf, di callmeeru.
24 Noonu kilifa ga santaane, ñu dugal
Pool ca tata ja te caw ko ay yar yu metti,
laaj ko ba xam lu tax ñu di ko yuuxoo nii.
25 Waaye bi ñu koy joñ ak ay der, Pool
ne njiitu xare ba fa taxaw: «Ndax am nga
sañ-sañu dóor ay yar jaamburu Room, te
fekk yoon dabu ko sax?»
26 Bi ko njiit la déggee, mu fekki kili-
faam, yégal ko ko; mu ne ko: «Ndax xam
nga li ngay def? Nit kale jaambur la ci
Room.»
27 Noonu kilifa ga ñëw laaj Pool: «Wax
ma, ndax jaambur nga ci Room?» Mu ne
ko: «Waaw, moom laa.»
28 Kilifa ga ne ko: «Man fey naa xaalis
bu bare, ngir nekk jaambur ci Room.»
Waaye Pool ne ko: «Man de dama koo
judduwaale.»
29 Ñi ko bëggoona dóor ay yar nag
randu ko ca saa sa. Te kilifa ga sax tiit ci
xam ne Pool jaamburu Room la, te yeewlu
na ko.

Dëj nañu Pool ca kureelu àttekati Yawut ya

30 Ca ëllëg sa kilifa ga bàyyi ko, ndaxte
bëggoon na xam bu wóor lu ko Yawut ya
jiiñ. Mu santaane ne, sarxalkat yu mag
ya dajaloo, ñoom ak kureelu àttekat ya.
Gannaaw loolu mu indilu Pool, dëj ko ci
seen kanam.

23

1 Noonu Pool xool jàkk géew ba ne leen:
«Bokk yi, ci xel mu dal laa doxale ci
kanam Yàlla ba ci bésu tey bi.»
2 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag ba, di
ku ñuy wax Anañas, sant ña taxaw ca
wetam, ñu fél gémmiñam.
3 Pool ne ko: «Yàlla dina la dóor, yaw
mi naaféq, bay samandaay miir bu joy bu
ñu weexal. Yaa ngi toog di ma àtte, ci li
yoon wi digle, ba noppi santaane ñu dóor
ma, ci li yoon wi tere!»
4 Waaye ña taxaw ca wetam ne ko:
«Ndax dangay xas sarxalkat bu mag, bi
Yàlla fal?»
5 Pool ne leen: «Bokk yi, xawma woon
ne sarxalkat bu mag bi la, ndaxte tëral
nañu ci Mbind mi ne: “Bul wax lu bon sa
kilifag xeet.”»
6 Naka noona Pool, mi xam ne genn-
wàllu kureel ga bokk nañu ci tariixab
Sadusen ya, te ña ca des bokk ci tariixab
Farisen ya, mu wax ci kaw ci biir géew ba
ne: «Bokk yi, man Farisen laa, te Farisen
moo ma jur; li tax ñu may àtte tey mooy
sama yaakaar ci ne, ñi dee dinañu dekki.»
7 Bi mu waxee loolu nag, werante wu
metti daldi xew diggante Farisen ya ak
Sadusen ya, ba mbooloo ma xàjjalikoo.
8 Ndaxte Sadusen yi nanguwuñu ne
ndekkite mbaa malaaka mbaa rab, dara
am na ci, waaye Farisen nangu nañu
yooyu yépp.
9 Ci kaw loolu nag coow lu bare daldi
jib. Ñenn ca xutbakat, ya bokk ca
Farisen ya, ne bërét, daldi xuloo bu
metti ne: «Gisunu dara lu bon ci nit
kii. Su fekkeente ne rab a ko wax mbaa
malaaka…?»
10 Noonu xuloo ba daldi gëna tàng, ba
kilifa ga ragal ne, nit ñi dinañu daggaate
Pool. Kon mu sant xarekat ya, ñu wàcc,
nangu Pool ci ñoom, yóbbu ko ca tata ja.
11 Ca guddi ga nag Boroom bi taxaw ci
wetu Pool ne ko: «Takkal sa fit; ni nga
ma seedee ci Yerusalem, noonu nga may
seedee ca Room.»

Yawut ya lal na pexe ngir rey Pool

12 Bi bët setee Yawut ya daldi lal pexe;
ñu dige ci ngiñ ne duñu lekkati, duñu
naanati, ba kera ñuy rey Pool.
13 Ña lal pexe ma, seen lim ëpp na
ñeent fukk.
14 Noonu ñu dem ca sarxalkat yu mag
ya ak njiit ya ne leen: «Giñ nanu ne dunu
mos dara, ba kera nuy rey Pool.
15 Léegi nag yéen ak kureelu àttekat
ya, laajleen kilifa ga, mu indi ko ci
seen kanam, mel ni dangeena bëgga seet
mbiram bu gëna wóor. Bu ko defee nun
dinanu fagaru, ngir rey ko, bala moo
agsi.»
16 Waaye jarbaatu Pool yég fiir ga, mu
dem, dugg ca tata ja, yégal ko Pool.

17 Bi ko Pool déggee, mu woo kenn
ca njiiti xare ba ne ko: «Yóbbul waxam-
baane wii ca kilifa ga, ndax am na lu mu
ko wara yégal.»
18 Njiit la jël ko, yóbbu ko ca kilifa ga ne
ko: «Pool, mi ñu jàpp, moo ma woo, ñaan
ma, ma indil la waxambaane wii, ndaxte
am na lu mu lay wax.»
19 Noonu kilifa ga jàpp ci loxob waxam-
baane wa, wéetoo ak moom, laaj ko: «Loo
ma bëgga yégal?»
20 Mu ne: «Yawut yi dañoo dige, ngir
ñaan la, nga indi Pool ëllëg ca kanam
kureelu àttekat ya, mel ni dañoo bëgga
seet mbiram bu gëna wóor.
21 Bu leen ko may, ndaxte lu ëpp ñeent
fukk ci ñoom ñu ngi koy lalal fiir. Dige
nañu ak ngiñ ne dootuñu lekk, dootuñu
naan, li feek reyuñu ko; fi mu ne sax
fagaru nañu, di xaar, nga nangu.»
22 Kilifa ga nag sant waxambaane wa,
mu bañ koo àgge kenn, ba noppi mu yiwi
ko, mu dem.

Yóbbu nañu Pool dëkku Sesare

23 Bi mu ko defee mu woo ñaar ci
njiiti xare ba ne leen: «Waajal-leen
ñaar téeméeri xarekat ak juróom ñaar
fukki gawar ak ñaar téeméeri nit ñu
gànnaayoo xeej, ngeen dem Sesare ci
juróom ñeenti waxtu ci guddi.
24 Wutal-leen it Pool lu mu war, ngeen
yóbbu ko ci jàmm ak salaam ba ca Feligsë,
boroom réew mi.»
25 Noonu mu bind bataaxal bii:

26 Yaw Feligsë mu tedd mi, di boroom
réew mi; man Këlódd Lisiyas maa ngi
lay nuyu.
27 Yawut yi jàpp nañu nit kii, bëgg
koo rey, waaye bi ma yégee ne jaambur
la ci Room, wallu naa ko ak ay xarekat, ba
musal ko.
28 Bëggoon naa xam lu tax ñu
kalaame ko. Moo tax ma yóbbu ko ca
kanam seen kureelu àttekat ya.
29 Gis naa ne li ñu ko jiiñ mu ngi aju
ci ay werantey seen yoon, waaye jiiñuñu
ko dara lu jar dee mbaa jéng.
30 Te bi ma déggee ne ñu ngi koy
fexeel, yebal naa ko ci yaw ci saa si. Sant
naa nag ñi ko kalaame, ñu xamal la seen
lay.

31 Noonu xarekat ya jël Pool ci guddi,
indi ko ba ca dëkku Antipataris, ni ñu
leen ko sante.
32 Ca ëllëg sa ñu waññiku, délsi ca tata
ja, bàyyi gawar ga, ñu gunge ko.
33 Bi gawar ga àggee Sesare, ñu jox
boroom réew ma bataaxal ba, jébbal ko
Pool.
34 Bi loolu amee boroom réew ma jàng
bataaxal ba, laaj ci ban diiwaan la Pool
dëkk. Bi mu yégee ne mu ngi dëkk Silisi,
35 Mu ne ko: «Kon bu ñi la kalaame
ñëwee, dinga layoo.» Mu santaane nag,
ñu denc ko ca kër buur ba Erodd.

24

Pool lay na ci kanam Feligsë, boroom réew ma.

1 Bi juróomi fan wéyee, Anañas sarx-
alkat bu mag ba dikk, ànd ak ay njiit ak
layookat bu tudd Tertul, ñu woo Pool ci
yoon fa kanam boroom réew ma.
2 Noonu ñu woo Pool, te Tertul daldi
ko jiiñ naan: «Yaw Feligsë mu tedd mi,
sa nguur jural na nu jàmm ju neex, te sa
jàppandil soppi na lu bare ci sunu xeet.
3 Gis nanu ko fépp ak ci lépp, di la
gërëm ak sunu xol bépp.
4 Waaye ngir baña yàggal jataay bi,
maa ngi lay ñaan ci sa lewetaay, nga
déglu nu ci lu gàtt.
5 Ndaxte ci mbirum nit kii teew, gis
nanu ne rambaaj la, buy indi xëccoo ci
Yawut yi ci àddina sépp, di njiitu mbooloo
mu ñuy wax Nasareen.
6-7 Dem na ba jéema teddadil sax kër
Yàlla ga, waaye jàpp nanu ko.
8 Soo ko laajee, yaw ci sa bopp, dinga
gis ne li nu koy jiiñ dëgg la.»
9 Ci kaw loolu Yawut ya ànd ca, di
dëggal ne loolu wóor na.
10 Bi loolu amee boroom réew ma jox
Pool kàddu gi. Noonu mu làyyi ne:
«Xam naa ne yaa ngi àtte xeet wi diirub
at yu bare, moo tax maa ngi làyyi ak
kóolute.

11 Man ngaa wóorliku ne ëppagul fukki
fan ak ñaar demoon naa Yerusalem ngir
màggali.
12 Te kenn gisu ma, maay werante mbaa
di jógloo mbooloo, muy ca kër Yàlla ga
mbaa ca jàngu ya mbaa ci biir dëkk ba.
13 Te manuñoo firndeel dara ci li ñu
may jiiñ léegi.
14 Waaye nangu naa ci sa kanam ne
maa ngi jaamu Yàllay sunuy maam, ci
topp yoon wi ñu ne mooy tariixa; terewul
ne lépp li ñu tëral ci yoonu Musaa ak li
yonent yi bind, gëm naa ko.
15 Te bokk naa ak ñoom yaakaar ci
Yàlla, ne ñi jub ak ñi jubadi dinañu dekki
keroog yawmelxayaam.
16 Moo tax fu ma tollu, maa ngi góor-
góorlu, ngir am xel mu dal fa kanam Yàlla
ak fa kanam nit ñi.
17 «Noonu gannaaw gëjeb at yu bare
ñëw naa, ngir indil sama xeet ndimbal te
jébbal Yàlla ay sarax.
18 Bi ma koy def nag, gis nañu ma ca kër
Yàlla ga, ma setlu ba noppi, fekk ànduma
ak mbooloo te indiwuma benn coow.
19 Waaye ay Yawut yu dëkk Asi —xanaa
kay ñoo waroona ñëw ci sa kanam, di
ma kalaame, bu ñu amee dara lu ñu may
topp.
20 Waaye it na nit ñii wax ci lan laa
tooñe ci jataayu géewub àtte ba,
21 xanaa li ma waxoon ca kaw ci seen
biir rekk ne: “Mbirum ndekkitel ñi dee
moo tax ngeen dëj ma ci seen kanam
tey!”»
22 Bi mu waxee noonu, Feligsë mi xam
bu wóor mbirum yoon wi, yiwi leen ba
beneen yoon. Mu ne leen: «Bu Lisiyas
kilifag xare bi ñëwee, dinaa àtte seen
mbir.»
23 Noonu mu sant njiitu xare ba ne ko:
«Nanga wottu Pool, waaye nga may ko
féex, te bàyyi ay xaritam, ñu topptoo ko.»
24 Bi ay fan wéyee, Feligsë ñëwaat, ànd
ak soxnaam Dursil, miy Yawut. Noonu
mu woolu Pool, di ko déglu ci mbirum
gëm Yeesu Kirist.
25 Waaye bi Pool di waxtaan ci mbirum
njub ak moom sa bopp ak bés pénc,
Feligsë daldi tiit, yiwi ko ne ko: «Demal,
bu ma amee jot, dinaa la woolu.»
26 Fekk yaakaaroon na it ne, Pool dina
ko jox xaalis; kon mu di ko farala woolu,
ngir waxtaan ak moom.
27 Bi ñaari at weesoo nag, amoon na
ku wuutu Feligsë, tudd Porsiyus Festus.
Noonu Feligsë, mi bëggoon lu neex Yawut
ya, bàyyi Pool ca kaso ba.

25

Pool làyyi na ca kanam Festus

1 Bi Festus teersee ci diiwaanam, mu teg
ca ñetti fan, dem Yerusalem.
2 Noonu sarxalkat yu mag ya ak njiiti
Yawut ya kalaame Pool ci moom.
3 Ñuy sàkku ndimbal ci moom, di ko
ñaan bu wér, mu yónni Pool Yerusalem,
fekk lal nañu fiiru rey ko ca yoon wa.
4 Waaye Festus ne leen: «Ñu ngi wottu
Pool ca Sesare, te dinaa fa dem fi ak fan
yu néew.»
5 Mu ne leen: «Ñi am maana ci yéen
nag, nangeen ànd ak man, layooji ak nit
ka, bu dee tooñ na.»
6 Noonu Festus am fa ñoom juróom ñett
ba fukki fan, ba noppi dem Sesare. Ca
ëllëg sa mu toog ca àttekaay ba, joxe
ndigal, ñu indi Pool.
7 Bi mu ñëwee nag, Yawut ya jóge
Yerusalem wër ko, di ko jiiñ tooñ yu bare
te réy, te manuñu leena firndeel.
8 Noonu Pool làyyi ne: «Tooñuma
yoonu Yawut ya, tooñuma kër Yàlla ga,
tooñuma buur ba Sesaar.»
9 Ci kaw loolu Festus, mi bëgg lu neex
Yawut ya, wax Pool ne: «Ndax bëgguloo
dem Yerusalem, nga layoo fa ci mbir yii ci
sama kanam?»
10 Waaye Pool ne ko: «Maa ngi nii
taxaw ci kanam àttekaayu buur Sesaar;
te fii lañu ma wara àttee. Te yaw ci sa
bopp xam nga bu baax ne tooñuma Yawut
yi.
11 Su ma tooñoon mbaa ma def lu bon
lu jar dee, kon duma tinu ngir baña dee.
Waaye bu li ñu may jiiñ taxawul, kenn
sañu ma leena jébbal. Dénk naa sama
mbir Sesaar.»
12 Bi mu waxee loolu, Festus gise ak ñi
ko wër, mu ne ko: «Dénk nga sa mbir
Sesaar, kon ci moom ngay dem.»

Festus diisoo na ak buur Agaripa

13 Ba ñu ca tegee ay fan, buur Agaripa
ak Berenis ñëw Sesare, ngir nuyusi Festus.
14 Bi seen ngan di ruus nag, Festus diis
buur ba mbirum Pool ne ko: «Feligsë
batale na nu ak kenn ku ñu tëj.
15 Bi ma nekkee Yerusalem, sarxalkat yu
mag ya ak njiiti Yawut ya kalaame nañu
ko ci man, ñaan ma, ma daan ko.
16 Waaye ma ne leen: "Jébbale nit, fekk
jàkkaarloowul ak ñi koy jiiñ, ba mana
làyyil boppam ci li ñu koy jiiñ, loolu
dëppoowul ak aaday nguuru Room."
17 Bi ñu àndee ak man ba fii nag,
randaluma mbir mi, waaye ca ëllëg sa sax
toog naa ca àttekaay ba, joxe ndigal, ñu
indi nit kooku.
18 Ñi koy kalaame nag, bi ñu taxawee, jiiñuñu ko benn ñaawteef ci yi ma
yaakaaroon,
19 waaye ñuy werante rekk ak moom ci
seen yoon ak ci mbirum ku tudd Yeesu,
mi dee, te Pool sax ci ne mu ngi dund.
20 Gannaaw lijjanti mbir moomu jafe
woon na ma lool nag, ma laaj ko, ndax
bëgg na dem Yerusalem, layooji fa ci mbir
yooyu.
21 Waaye Pool ñaan, nu fomm mbiram,
ba kera buur bu tedd ba di ko àtte. Noonu
santaane naa ñu aj ko, ba keroog ma koy
yónnee Sesaar.»
22 Booba nag Agaripa ne Festus: «Man
sax bëgg naa dégg nit kooku.» Festus ne
ko: «Bu ëllëgee dinga ko dégg.»

Pool teew na ci kanam Agaripa

23 Ca ëllëg sa nag Agaripa ak Berenis
ñëw bu xumb, ñu dugg ca néegu àtte ba,
ànd ak kilifay xare ba ak ña am maana
ca dëkk ba. Noonu Festus joxe ndigal, ñu
indi Pool.
24 Bi mu ñëwee, Festus ne: «Buur
Agaripa ak yéen ñépp, ñi fi teew tey, nit
kaa ngi nii! Mbiram moo tax mbooloom
Yawut yépp, muy ci Yerusalem, muy fii,
wër ma di yuuxu ne: "Nit kii waratula
dund."
25 Waaye gis naa ne deful dara lu jar
dee. Moona, gannaaw moom ci boppam
dénk na boppam buur bu tedd ba, fas naa
yéene yónnee ko ko.
26 Fekk awma dara lu wóor ci mbiram,
lu ma mana bind sang bi. Moo tax ma indi
ko ci seen kanam, rawatina ci sa kanam,
buur Agaripa, ngir sunu jataay may ma lu
ma bind.
27 Ndaxte yaakaar naa ne yónnee ku ñu
tëj, te bañ caa boole lu ko waral, àndul ak
xel.»

26

Layu Pool fa kanam Agaripa

1 Bi mu ko waxee, Agaripa ne Pool:
«Jëlal kàddu gi.» Noonu Pool tàllal loxoom, daldi làyyi ne:
2 «Buur Agaripa, ma làyyi ci sa kanam
tey ci lépp li ma Yawut yiy jiiñ, xol bu
sedd la ci man,
3 ndaxte xam nga bu baax aaday Yawut
yi ak seeni werantey yoon. Kon maa ngi
lay ñaan, nga déglu ma ak muñ.
4 «Ci lu jëm ci Yawut yi, xam nañu sama
dund li dale ci samag ndaw, muy ci sama
biir xeet, muy ci Yerusalem.
5 Xam nañu ma bu yàgg te man nañoo
seede, su leen neexee, ne daan naa dund
ni Farisen, te mooy tariixa bi gëna diis ci
sunu diine.
6 Li ma indi ci kureelu àttekat yii nag,
mooy yaakaar ne Yàlla dina amal li mu
digoon sunuy maam.
7 Dige booba la fukki giir ak ñaar yu
bànni Israyil di sàkku, ngir jot ko, ci
jaamu Yàlla ak cawarte guddi ak bëccëg.
Yaw buur, yaakaar joojoo tax ñu may
kalaame, ñoom Yawut yi.
8 Lu tax seen xel dàq ne Yàlla dina
dekkal ñi dee?
9 «Man sax ci sama bopp defe woon naa
ne war naa def lu bare, ngir suufeel turu
Yeesum Nasaret.
10 Daan naa ko def ci Yerusalem, ba
noppi ma jot sañ-sañ ci sarxalkat yu mag
ya, bay tëj gaayi Yàlla yu bare. Rax-cadolli ku ñu ci masoona bëgga rey, ànd
naa ci.
11 Daan naa wër jàngoo jàngu, di leen
teg toskare te di leen jéema weddiloo. Te
sama mer daa na tar, ba ma di leen xañ
ba ca dëkk yu sore, ngir fitnaal leen.
12 «Noonu am bés, may dem dëkku
Damaas, yor sañ-sañ ak ndigalu sarxalkat
yu mag ya.

13 Ca njolloor, buur bi, gis naa ca yoon
wa leer gu jóge asamaan ne ràyy, ba raw
leeru jant, melax ba ëmb ma, man ak ñi
ma àndal.
14 Nu ne nërëm ci suuf, ma dégg baat bu
ma wax ci làkku yawut ne: “Sóol, Sóol, lu
tax nga di ma fitnaal? Ngay bëre ak man
ni fas wuy woŋŋeetu ku koy jam dëgël,
metti na ci yaw.”
15 «Noonu ma ne ko: “Yaa di kan,
Boroom bi?” Boroom bi ne ma: “Maa di
Yeesu, mi ngay fitnaal.
16 Waaye jógal taxaw. Lii moo tax ma
feeñu la: teg naa la yen, nga di ma seedeel
ci lépp li nga gis ci man ak li ma lay
feeñuji.
17 Dinaa la musal ci bànni Israyil ak ci
ñi dul Yawut. Ci ñoom laa lay yebal,
18 ngir ubbi seeni bët, nga jële leen ci
lëndëm, tàbbal leen ci leer, nga nangoo
leen ci sañ-sañu Seytaane, wañña leen ci
Yàlla, ma baal leen seeni bàkkaar te may
leen cér ci biir sama gaa yi sell ci kaw
ngëm.”
19 «Kon nag buur Agaripa, woruma li
ma Yàlla yen ci peeñu.
20 Waaye li tàmbali ci Damaas, teg ci
dëkku Yerusalem ak réewu Yawut mépp,
ba agsi ci ñi dul Yawut, yégal naa leen, ñu
tuub seeni bàkkaar te waññiku ci Yàlla,
bay jëf lu dëppook réccu.
21 Loolu nag moo waral Yawut yi jàpp
ma ca kër Yàlla ga, di ma fexee rey.
22 Waaye gannaaw Yàllaa ngi may tax-
awu ba tey, maa ngi taxaw fi, di ko
seedeel ci mag ak ndaw; yokkuma dara
ci li yonent yi ak Musaa xamle woon lu
jiitu,
23 maanaam Almasi bi dina dékku ay
coono, te mooy jëkka dekki, bay jollil leer
ci bànni Israyil ak ñi dul Yawut.»
24 Bi muy làyyee nii, Festus daldi ko
gëdd ak baat bu kawe ne ko: «Dangaa
dof, Pool! Xanaa sa njàng mu réy mi da
laa xañ sago.»
25 Waaye Pool ne ko: «Festus mu tedd
mi, dofuma; waaye lu dëggu laay wax te
ànd ak sago.
26 Yëf yii leer na buur bi, moo tax maa
ngi koy wax ak kóolute. Wóor naa ne
dara ci lii may wax umpu ko, ndaxte lii
amewul ciy ruq.
27 Yaw buur Agaripa, ndax gëmuloo
yonent yi? Xam naa bu wér ne gëm nga.»
28 Noonu Agaripa ne Pool: «Xanaa yaw,
ci diir bu gàtt bii rekk, nga ma bëgga
dugale ci gaayi Kirist!»
29 Pool ne ko: «Muy tey, muy ëllëg,
waxuma yaw rekk waaye it ñi may déglu
tey ñépp, na Yàlla def, ba ngeen fekksi ma
ci li ma nekk, lu moy jéng yii!»
30 Ci kaw loolu buur ba daldi jóg,
boroom réew ma topp ci, Berenis tegu ca
ak mbooloo ma mépp.
31 Bi ñu génnee nag, ñuy waxante ne:
«Nit kii deful dara lu jar dee mbaa kaso.»
32 Te Agaripa ne Festus: «Manoon nanu
koo yiwi, bu dénkuloon mbiram Sesaar.»

27

Pool dugg na gaal, di dem Room

1 Bi loolu wéyee ñu fas yéene noo dugal
gaal jëme réewu Itali. Noonu ñu jël
Pool ak ñeneen ñi ñu tëjoon, dénk leen
njiitu xare bu tudd Yulyus, mi bokk ci
mbooloom xare mu buur.
2 Nu dugg ca gaalu dëkku Adaramit guy
taxaw ci teeruy Asi, daldi tàbbi ci biir
géej; te Aristàrk, mi dëkk Tesalonig ci
diiwaanu Maseduwan, ànd ak nun.
3 Ca ëllëg sa nu teer Sidon; Yulyus
laabiir ci Pool, may ko mu dem ci ay
xaritam, ngir ñu ganale ko.
4 Bi nu fa jógee, nu dem ci biir géej,
leru dunu Sipar ci fegu ngelaw li, ndaxte
ngelaw li da noo soflu.
5 Nu jàll géej, gi janook diiwaani Silisi
ak Pamfili, teersi Mira ca wàlli Lisi.
6 Foofa nag njiit la gis gaal gu jóge
Alegsàndiri, jëm Itali, mu dugal nu ca.
7 Noonu nuy dem ndànk diirub fan yu
bare, ba janook Kanidd ci kaw coono bu
réy; te ndegam ngelaw li mayu nu, nu jëm
kanam, nu leru dunu Keret ci fegu ngelaw
li, janook Salmon.
8 Nu romb fa ak coono yu bare, agsi ca
bérab bu ñuy wax Teeru yu neex, te dend
ak dëkku Lase.
9 Fekk booba yàggoon nañu ca yoon
wa, te dem ci géej daldi aaytal, ndaxte

jamonoy Kooru Yawut ya wees na. Moo
tax Pool digal leen ne:
10 «Gaa ñi, gis naa ne tukki bi ëmb na
musiba ak kasara ju bare, waxuma gaal
gi ak li mu yeb waaye sunuy bakkan sax
xaj na ci.»
11 Waaye njiit la sobental waxi Pool,
déggal dawalkat ba ak boroom gaal ga.
12 Te gannaaw teeru ba neexula lollikoo,
ña ca ëpp mànkoo ci jóge fa, dem ci biir
géej, ngir wuta agsi Fenigsë, biy teerub
dunu Keret te janook sowu suuf ak sowu
kaw, nu lollikoo fa.

Ngelaw lu metti li

13 Noonu bi ngelaw lu woyof liy jóge
sudd wolee, ñu defe ne man nañoo sottal
seen pexe, ñu wëgg diigal, daldi tafu ci
dunu Keret.
14 Waaye nees-tuut ngelaw lu wole
penku, ñu di ko wax «Ërakilon», jóge ca
dun ba, ne milib ci sunu kaw.
15 Mu ëpp doole gaal ga, daldi ko wat,
ba nu bayliku, daldi yal.
16 Nu daldi daw, leru dun bu tuuti bu
ñuy wax Kóda ci fegu ngelaw, rawale
looco ga ci kaw gaal ga ak coono bu bare.
17 Bi ñu ko yéegee, ñu fab ay buum,
ngir laxas ca taatu gaal ga, ngir ragala
daanu ci suuf su nooy su ñuy wax Sirt;
ba noppi ñu daldi sànni diigal, ngir wàññi
doxub gaal ga, nuy yale noonu.
18 Waaye bi nu ngelaw li sonalee bu
metti, ca ëllëg sa ñu sànni la gaal ga
yeboon ca géej ga.
19 Te ca ñetteelu fan ba, ñu sànni ak
seeni loxo jumtukaay, yi ñu yeboon ngir
fàggu.
20 Noonu jant bi ne meŋŋ te biddiiw ne
mes ay fan yu bare, fekk ba tey ngelaw li
di wol ak doole, ba sunu yaakaaru mucc
gépp tas.
21 Bi loolu di xew, fekk gëj nañoo lekk,
Pool daldi taxaw ci seen biir ne leen:
«Gaa ñi, li gënoon mooy ngeen déglu ma
te baña jóge Keret, ba indil seen bopp
musiba ak kasara ju réy jii.
22 Léegi nag maa ngi leen di dénk,
ngeen takk seen fit, ndax gaal gi rekk
mooy yàqu, waaye kenn ci yéen du dee.
23 Ndaxte ci guddi menn malaaka dikkal
na ma, jóge ci Yàlla sama Boroom, bi may
jaamu.
24 Mu ne ma: “Pool bul tiit; fàww nga
taxaw ci kanam Sesaar, te yaa tax Yàllay
aar bakkani ñi nga àndal ñépp.”
25 Moo tax, gaa ñi, takkleen seen fit,
ndax wóolu naa Yàlla ne li mu ma wax
dina am.
26 Waaye war nanoo luf cib dun.»

Toju gaal ga

27 Ca fukkeelu guddi ga ak ñeent nu
nga doon jayaŋ-jayaŋi ca géeju Adiratig;
noonu ca xaaju guddi dawalkati gaal ga
defe ne danu jegesi suuf.
28 Ñu sànni nattukaay ba ci biir géej,
mu jàpp ñeent fukki meetar, dem ca
kanam tuuti, sànniwaat ko, jàpp fanweeri
meetar.
29 Ñu ragal ne dinañu fenqu ci ay xeer,
kon ñu daldi sànni ñeenti diigal ci geenu
gaal ga, di ñaan bët set.
30 Waaye ci kaw loolu dawalkati gaal ga
taafantaloo ne dañuy sànniji ay diigal ca
boppu gaal ga, fekk dañuy fexee jël looco
ga, ba raw.
31 Waaye Pool ne njiit la ak xarekat ya:
«Bu ñii desul ci gaal gi, dungeen raw.»
32 Noonu xarekat ya dagg buum, yay
téye looco ga, bàyyi ko mu wéy.
33 Bi bët setagul, Pool sant leen ñu lekk;
mu ne leen: «Tey mooy seen fukki fan
ak ñeent yu ngeen ne jonn, lekkuleen,
mosuleen dara.
34 Maa ngi leen di sant nag, ngeen
lekk, ndax noonu rekk ngeen mana rawe.
Ndax genn kawar du rot ci yéen.»
35 Bi mu waxee loolu, mu fab mburu,
sant Yàlla ci kanam ñépp, damm ko, daldi
ko lekk.
36 Bi ñu gisee loolu, ñépp dëgëraat, ñu
daldi lekk ñoom itam.
37 Mboolem ñi nekkoon ca gaal ga mat
na ñaar téeméeri nit ak juróom ñaar fukk
ak juróom benn.
38 Noonu ñu lekk ba suur, daldi sànni
pepp ma ca géej ga, ngir woyofal gaal ga.
39 Bi bët setee nag, xàmmiwuñu réew
ma, waaye séen nañu ruqu tefes. Noonu
ñu fas yéene caa teeral gaal ga, bu ñu ko
manee.

40 Ñu dagg diigal ya, bàyyi leen ci biir
géej, yiwiwaale baar ba; ba noppi firi
wiiru kanam ga, jublu ca tefes ga.
41 Waaye ñu dal ca tundu suuf ca bérab
bu ñaari koroŋ daje, gaal ga daldi fa luf.
Boppu gaal ga nuur bu baax, ne fa tekk,
te dooley duus ya daldi toj geen ba.
42 Bi loolu amee xarekat ya bëgga rey
ñi ñu tëj, ngir ragal ñenn ñi féey, ba raw.
43 Waaye njiit la bëgga musal Pool, mu
tere leen pexe ma. Mu sant ñi mana féey,
ñu jëkka sóobu ca ndox ma, ba jot tefes
ga.
44 Mu sant ñi ci des ñu def noonu,
langaamu ci ay dénk, mbaa ca tojiti gaal
ga. Noonu ñépp jot tefes ga ci jàmm ak
salaam.

28

Pool ci dunu Màlt

1 Bi nu rëccee, nu yég ne dun baa nga
tudd Màlt.
2 Te waa réew ma won nu laabiir gu
ràññiku, ndaxte taalal nañu nu sawara,
ganale nu ndax taw bi sóob ak sedd bi.
3 Pool nag di for matt, di ko def ca taal
ba, jaan ne ca mëlle ndax tàngoor wa, taq
ci loxoom.
4 Bi waa réew ma gisee rab wa wékku
ci loxoom nag, ñuy waxante naan: «Ci lu
wóor nit kii reykat la; te bi mu rëccee ca
géej ga sax, ndogalu Yàlla mayu ko mu
dund.»
5 Waaye Pool yëlëb rab wa ca sawara
sa, te wàññiwu ko dara.
6 Nit ñi di xaar mu newi, mbaa mu ne
dàll, dee; waaye bi ñu négee lu yàgg te
gis ne dara jotu ko, ñu soppi xel ne: «Kii
yàlla la.»
7 Amoon na nag ca wet ya ay suuf
yu doon moomeelu ku tudd Publiyus, di
kilifag dun ba. Mu teeru nu, ganale nu
ngan gu réy diirub ñetti fan.
8 Fekk baayu Publiyus dafa tëdd ndax
ay tàngoori yaram yu koy dikkal ak biiru
taññ. Pool nag dem seeti ko, ñaan ci
Yàlla, teg ko ay loxoom, mu daldi wér.
9 Ci kaw loolu jarag ya ca des ca dun ba
daldi dikk, amaat wér-gi-yaram.
10 Ñu teral nu ci fànn yu bare, te bi nuy
dem, ñu jox nu li nuy soxla lépp.

Egg nañu dëkku Room

11 Bi nu fa amee ñetti weer, nu dugg ca
gaal gu lollikoo ca dun ba, daldi tàbbi ca
géej ga. Gaalu dëkku Alegsàndiri la woon,
te yor xàmmikaay guy nataalu Kastor ak
Polugsë.
12 Noonu nu teer dëkku Sirakus, toog fa
ñetti fan.
13 Nu jóge fa, leru tefes ga, ba agsi
Resiyo. Ca ëllëg sa ngelawu sudd daldi
jóg, te ca ñaareelu fan ba nu teer Pusol.
14 Gis nanu fa ay bokk, ñu ñaan nu, nu
toog fa ayu-bés. Noonu nu dem Room.
15 Sunuy xibaar law na, ba egg ca bokk
ya fa dëkk, noonu ñu gatandu nu ba ca
péncu Apiyus ak bérab bu ñuy wax Ñetti
añukaay ya. Bi leen Pool gisee, mu sant
Yàlla, daldi takk fitam.
16 Bi nu dikkee Room nag, ñu may Pool,
mu dëkk fa ko lew, moom ak xarekat ba
koy wottu.

Pool xamle na xibaaru jàmm bi ca Room

17 Bi ñetti fan wéyee, mu woolu njiiti
Yawuti dëkk ba. Bi ñu dajaloo nag, mu
wax leen lii: «Bokk yi, jàpp nañu ma
ci Yerusalem, jébbal ma waa Room, fekk
defuma dara luy suufeel sunu xeet, mbaa
lu juuyoo ak sunuy aaday maam.
18 Waa Room nag seet sama mbir, te
bëgg maa bàyyi, ndaxte toppuñu ma dara
lu jar dee.
19 Waaye bi ko Yawut ya bañee, fas
yéene naa dénk sama mbir Sesaar, fekk
ba tey awma dara lu may taqal sama xeet.
20 Moo tax ma ñaana gise ak yéen,
nu diisoo, ndaxte yaakaaru bànni Israyil
moo tax ñu jéng ma.»
21 Bi ñu ko déggee, ñu ne ko: «Jotunu
benn bataaxal bu jóge Yude ci sa mbir, te
kenn ci bokk, yi fi dikk, jottaliwul mbaa
mu seede ci yaw lu bon.
22 Waaye bëgg nanoo dégg li nga gëm,
ndaxte xam nanu ne, tariixa booba, kenn
jubluwu ko fenn.»
23 Noonu ñu jox ko bés, te ñu bare
ñëw, fekksi ko ca néegam. Mu di leen
jàngal suba ba ngoon, di leen dëggal lu
jëm ci nguuru Yàlla ak ci Yeesu, tukkee

ci yoonu Musaa ak ci yonent yi, di leen
jéema gëmloo.
24 Ñenn ñi nag gëm li mu wax, ña ca
des weddi ko.
25 Gannaaw manuñoo déggoo, ñu
bëgga tas. Waaye bi ñuy laata dem, Pool
teg ca wax jii: «Xel mu Sell mi wax na
seeni maam dëgg jaarale ko ci yonent
Yàlla Esayi.
26 Nee na:
“Demal ci xeet wii ne leen:
‘Dingeen déglu bu baax waaye dungeen
xam dara;
di xool bu baax waaye dungeen gis dara.’
27 Ndaxte xolu xeet wii dafa dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma wéral leen.”
28-29 «Xamleen nag ne xibaaru mucc gii
yégal nañu ko ñi dul Yawut, te ñoom
dinañu ko déglu.»
30 Noonu diirub ñaari at Pool dëkk ca
kër gu muy fey, di fa àggale ñépp ñi koy
seetsi.
31 Muy yégle nguuru Yàlla, di jàngle ci
mbirum Boroom bi Yeesu Kirist ak fit wu
dëgër, te kenn terewu ko ko.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA ROOM

1 Man Pool, jaamub Kirist Yeesu, maa
leen di bind bataaxal bii. Yàlla woo na
ma, ma nekk ndawam, sas ma liggéeyu
xamle xibaaru jàmmam bi.
2 Xibaaru jàmm boobu, Yàlla dige woon
na ko bu yàgg, jaarale ko ciy yonentam,
ñu def ko ci Mbind mu sell mi,
3-4 di xamle mbirum Doomam, Yeesu
Kirist sunu Boroom. Lu jëm ci meloom
ci àddina, ci askanu Daawuda la jóge,
waaye lu jëm ci xelam mu sell, Doomu
Yàlla la; ndaxte ndekkiteem nekk na
firnde ju ràññiku, ne moom la.
5 Te moom Kirist tàbbal na nu ci yiwu
Yàlla, def nu ay ndawam, yónni nu ci
biir xeeti àddina sépp, ngir ñu gëm ko te
jébbalu, ba màggal turam.
6 Te ci ngeen bokk, yéen ñi Yàlla woo,
ngeen nekk ci Kirist.
7 Yéen ñi dëkk Room ñépp, yéen ñi
Yàlla bëgg te woo leen, ngeen nekk
gaayam yu sell, na leen Yàlla sunu Baay
ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak
jàmm.

Pool sant na Yàlla

8 Kon nag li may jëkka wax mooy lii:
sant naa Yàlla sama Boroom, jaarale ko ci
Yeesu Kirist, ngir yéen ñépp, ndaxte seen
ngëm siiw na ci àddina sépp.
9 Bët bu set maa ngi leen di boole ci
samay ñaan. Yàlla seede na li may wax,
Yàlla mi may jaamu ci sama xel, ci xamle
xibaaru jàmm bu Doomam.
10 Te li ma koy faral di ñaan mooy lii:
bu soobee Yàlla, na ma ubbil bunt, ba ma
mana ñëw ci yéen.
11 Ndaxte bëgg naa leena gis lool, ba
indil leen barke bu jóge ci Xel mu Sell mi,
ndax seen ngëm gëna dëgër.
12 Maanaam ma nekk ci seen biir, te
nu dimbaleente ci sunu ngëm, ndax man
itam ma gëna am doole.
13 Bokk yi, damaa bëgg ngeen xam ne
xalaat naa leena seetsi ay yooni yoon, ngir
meññ njariñ ci yéen, ni ma ko defe ci
yeneen xeet yi, waaye ay téq-téq ñoo ma
téye ba léegi.
14 Am naa warugar sama diggante ak
ñépp, muy ñi jàng ni Gereg yi, muy ñi
jàngul ni Baarbaar yi, ñi bare xam-xam
ak ñi barewul xam-xam.
15 Li aju ci man nag, jekk naa ngir ñëw,
xamal leen xibaaru jàmm bi, yéen it waa
Room.

Dooley xibaaru jàmm bi

16 Ndaxte awma benn werante ci
xibaaru jàmm bi may waare, ndax
mbirum Yàlla la, mu làmboo dooleem,
ngir musal képp ku ko gëm, muy Yawut
ci bu jëkk mbaa ki dul Yawut.
17 Ndaxte xibaar bii day wone, ni nit
mana jube ci kanam Yàlla, sukkandikoo
ci ngëm rekk, tàmbali ci ngëm, yem ci
ngëm. Moo tax Mbind mi wax ne: «Ku
jub ci kaw ngëm, dinga dund.»

Nit ñépp tooñ nañu Yàlla

18 Merum Yàllaa ngi feeñe asamaan,
wàcc ci nit ñi, ndax seen weddi Yàlla
gépp ak seen jubadi gépp, ñoom ñi suul
dëgg, di topp lu jubadi.
19 Ndax li nit mana xam ci Yàlla, leer na
ci seen xel, ndax Yàlla won na leen ko.
20 Ndaxte ba àddina sosoo ba tey, mbiri
Yàlla yu nëbbu ya, maanaam dooleem ju
sax ja, ak meloom wu kawe wa, feeñ nañu
bu leer, te bir ñépp ci yi mu sàkk, ba tax
bunti lay yépp tëj nañu.
21 Ndaxte bi ñu xamee Yàlla, taxul ñu
màggal ko ni mu ware, mbaa ñu sant ko.
Waaye ñu daldi réer ci seen biiri xalaat
yu mujjul fenn, ba tax seen xol gumba,
ba lëndëm këruus.
22 Ñu teg seen bopp ni boroomi xel, fekk
ñu ñàkk xel lañu woon.
23 Toxal nañu ndamu Yàlla Aji Sax ji,
wuutal fa nataali nit ku dul sax, moom
ak ay picc, ay rabi àll mbaa yuy raam.
24 Moo tax Yàlla bërgël na leen ci seeni
bëgg-bëgg, ñu sóobu ciy ñaawteef, di
jëflante lu gàccelu ci seeni cér.
25 Toxal nañu dëggu Yàlla, tëral fen,
di màggal ak a jaamu mbindeef, ba
faaleetuñu sax Aji Bind, ji yelloo cant ba
fàww. Amiin.

26 Loolu moo tax nag Yàlla bërgël na
leen ci seeni bëgg-bëgg yu ruslu. Seeni
jigéen sax dëddu nañu li jekk, sóobu ci lu
jekkadi, ñoom ak seeni moroom.
27 Noonu it góor ñi bàyyi nañu li jekk
ci seeni cér, maanaam ànd ak jigéen,
bay am ay bëgg-bëgg yu tar ci ànd ak
seeni moroom. Góor di defante ak góor
li warul, ñu di jot seen peyu réer ci seeni
yaram.
28 Gannaaw xam Yàlla soxalu leen, Yàlla
it bërgël na leen ci seen xel mu bon
moomu, ñu sax ci jëf yu jekkadi.
29 Seen xol fees na ak lu jubadi, lu
bon, bëgge ak coxor; duñu xalaat lu dul
kiñaan, bóome, xuloo, njublaŋ ak ñaaw
njort; dañuy jëw,
30 di yàq der, di ñu bañ Yàlla te ñàkk su-
tura, di réy-réylu ak a kañu; ay jàmbaar
lañu ci fexe lu bon, di bañ seeni waajur.
31 Amuñu xel, amuñu kóllëre, amuñu
cofeel, amuñu yërmande.
32 Xam nañu ne ñiy jëfe loolu, Yàlla
daganal na seen dee, waaye teewul ñu di
ko def, boole ko ak di farle ñi ci sax.

2

Àtteb Yàlla

1 Kon nag képp ku mu mana doon,
yaw miy àtte sa moroom ak ñaaw njort,
amuloo aw lay, ndaxte àtte sa moroom,
daan sa bopp la; yaa ngi koy àtte ndax ay
jëfam, fekk yaw itam noonu ngay jëfe.
2 Xam nanu ne ñiy jëfe noonu, Yàlla
dina leen àtte, te àtteem jub na.
3 Yaw nag miy àtte ñiy def loolu, te di ko
def, ndax defe nga ne dinga rëcc ci àtteb
Yàlla?
4 Ndax dangaa xeeb mbaaxu Yàlla, mi
yéexa mer te di la muñal? Xanaa xamu-
loo ne Yàllaa ngi lay won baaxaayam, ngir
nga réccu say bàkkaar?
5 Waaye ndegam dëgër nga bopp te
bëgguloo réccu, yaa ngi dajale merum
Yàlla ci sa bopp. Ndaxte Yàlla sàkk na bés
bu muy wone àtteem bu jub bi te meram
wàcc ci ñi bon;
6 bés booba dina delloo ku nekk ay
jëfam.
7 Ñiy góor-góorlu ciy def lu baax, bëgg
Yàlla boole leen ca ndamam te sédde leen
ngërëm ak dund gu sax, dina leen tàbbal
ci dund gu dul jeex.
8 Waaye ñi dëgër bopp, ba tanqamlu
dëgg, di topp lu jubadi, seen pey mooy
dooni merum Yàlla ak toroxte.
9 Ki doon def lu bon, peyam mooy tiis
ak metit wu tar, muy Yawut ci bu jëkk,
mbaa ki dul Yawut.
10 Waaye ki doon def lu baax, añam
mooy bokk ci ndamu Yàlla, am ngërëm
ak jàmm, muy Yawut ci bu jëkk, mbaa ki
dul Yawut.
11 Ndaxte ñépp a yem fa kanam Yàlla.
12 Képp ku doon bàkkaar nag te nekku-
loo woon ci yoonu Musaa, Yàlla dina la
àtte ci lu dul yoonu Musaa, nga doora
sànku. Te képp ku doon bàkkaar te nga
nekkoon ci yoonu Musaa, Yàlla dina la
àtte ci yoon woowu.
13 Kon déglu yoonu Musaa rekk doyul;
du loolu mooy tax nit jub ci kanam Yàlla;
kiy sàmm yoon wi, moom la Yàlla di àtte
ni ku jub.
14 Ndax ñi dul Yawut te nekkuñu ci
yoonu Musaa, ñu ngiy def li yoon woowu
tëral, ndaxte Yàlla def na ko ci nit.
Te wonee nañu noonu ne man nañoo
ràññee lu baax ak lu bon, su ñu nekkul
sax ci yoonu Musaa,
15 di wone it ne Yàlla bind na ci seen
xol jëf yi yoonu Musaa santaane. Seen
xel it seede na ne noonu la, fekk seeni
xalaat ñoo leen di tuumaal, mbaa ñu leen
di jéggal.
16 Ndax bés dina ñëw, bu xalaat yu làqu
yi di feeñ, te Yàlla àtte nit ñi jaarale ko
ci Yeesu Kirist. Xibaaru jàmm, bi may
waare, moo ko wax.

Yoonu Musaa ak njariñam

17 Maa ngi ñëw nag ci yaw mi ne Yawut
nga; yaa ngi sukkandiku ci yoonu Musaa
ak di damu ci Yàlla.
18 Xam nga coobareem, ndaxte jàng nga
ci yoonu Musaa, ba fonk yëf yi gëna baax.
19 Yaa ngi teg sa bopp wommatkatu
gumba yi ak leeru ñi nekk cig lëndëm.
20 Yaa di jànglekatu ñi jàngul ak xam-
lekatu ñi xamul, ndaxte xalaat nga ne

Yàlla jagleel na leen ci yoonu Musaa bépp
xam-xam ak gépp dëgg.
21 Kon nag yaw miy jàngal say moroom,
xanaa doo jàngal sa bopp? Yaw miy
waare di tere sàcc, mbaa doo sàcc yaw
itam? Yaw miy tere njaaloo, mbaa doo
njaaloo?
22 Yaw miy araamal xërëm yi, mbaa doo
sàcc li nekk ci seeni xàmb?
23 Yaw miy damoo yoonu Musaa, mbaa
doo ko moy, ba indi gàcce ci turu Yàlla?
24 Moo tax Mbind mi ne: «Yéena tax ñi
nekkul Yawut di suufeel turu Yàlla.»

Xaraf ak njariñam

25 Bëggoon naa ngeen xam ne xaraf
am na njariñ, boo ca boolee sàmm yoon.
Waaye boo ko ca boolewul, sa xaraf
amatul njariñ.
26 Te itam ku xaraful, tey def jëf yu jub
yi yoonu Musaa santaane, ndax Yàlla du
ko teg ni ku xaraf?
27 Ku dul Yawut te xaraful waaye di
sàmm yoon wi, kooku dina la mana àtte,
yaw Yawut bi. Ndaxte li ngay xam
xam yoonu Musaa ci Mbind mi te xaraf,
terewul nga koy moy.
28 Juddu nekk Yawut taxul sag Yawut
dëggu, te xaraf ci saw yaram taxul sa
xaraf wóor.
29 Waaye Yawut dëgg, ci xol lay nekk.
Te xaraf dëgg itam, ci xol lay nekk. Du
ngistal, lu dëggu la. Te képp ku mel
noonu, dees na la gërëm, waxuma la nit
ñi, waaye Yàlla ci boppam.

3

Li Yàlla jagleel Yawut yi

1 Yawut bi nag, ci lan la rawe ku dul
Yawut? Te xaraf lu muy njariñ?
2 Raw na ko fu nekk. Ci bu jëkk Yawut
yi la Yàlla dénk waxam.
3 Bu fekkee ne am na ci ñoom ñu ñàkk
kóllëre, ndax loolu man na fanq kóllëreg
Yàlla?
4 Mukk! Su ñépp nekkoon ay naaféq,
du tere Yàlla nekk dëgg. Moom la Mbind
mi wax ci Yàlla ne:
«Loo wax, ñépp ànd ci,
te ku layoo ak yaw, nga yey ko.»
5 Su fekkee nag njubadig nit dina feeñal
njubteg Yàlla, lu ciy seen xalaat? Wax ji
may bëgga wax nag léegi, waxi nit rekk
la, maanaam: ndax kon Yàlla àttewul
yoon ci li muy daan ku jubadi?
6 Mukk! Ndax su Yàlla jubadi woon,
naka lay àttee àddina si?
7 Waaye nag xanaa dina am ku tontu ci
loolu ne: «Su fekkee sama ñàkk kóllëre
gën na yékkati kóllëreg Yàlla, di yokk it
ndamam, lu tax kon Yàlla di ma teg ba tey
bàkkaarkat, ba di ma àtte?»
8 Lu tax manunoo wax ne: «Nanu def
lu bon, ngir lu baax génn ca?» Am na sax
ñu nuy tuumaal, di wax ne noonu lanuy
waaree. Waaye ñiy wax loolu, ndaan gi
ñu yelloo dina leen dal.

Ku jub amul

9 Kon nag lu nu ci wara wax? Nun
Yawut yi, ndax noo gën ñi ci des? Mukk!
Ndaxte wone nanu ne, nit ñépp ñu ngi ci
notaangeg bàkkaar, muy Yawut yi mbaa
Gereg yi.
10 Moom la Mbind mi wax ne:
«Ku jub amul, du kenn sax.
11 Amul kenn ku xam yëfi Yàlla,
mbaa kenn ku koy wut.
12 Ñépp jeng nañu,
ba kenn amalatul Yàlla njariñ.
Kenn du def lu baax, du kenn sax!
13 Seen put a ngi xasaw ni méddum ñetti
fan,
seen làmmiñ làggi ci njublaŋ,
te seeni kàddu aay ni daŋaru ñàngóor.
14 Duñu génne ci seen gémmiñ lu dul ay
móolu ak i xas.
15 Ñu sawar lañu ci rey nit.
16 Fu ñu jaar, foofa yàqu ak musiba.
17 Xamuñu yoonu jàmm,
18 te ragal Yàlla sore na seen xol.»
19 Xam nanu nag ne lépp lu yoonu
Musaa wax, wax na ko ñi nekk ci yoon
woowu, ngir gémmiñ yépp ne miig, te
waa àddina sépp jaar ci àtteb Yàlla.
20 Ndaxte sàmm yoon wi taxul kenn jub
ci kanam Yàlla; solob ndigal yi daal mooy
wone bàkkaar.

Bunt bi Yàlla ubbi, ngir musal nit ñi

21 Waaye léegi nag Yàlla feeñal na, ni
nit mana jube ci kanamam, ci lu séqul ak

yoonu Musaa dara. Waaye ba tey yoonu
Musaa ak waxi yonent yi seedeel nañu ko.
22 Jub ci kanam Yàlla, gëm Yeesu Kirist
rekk a koy maye, te képp ku ko gëm bokk
nga ci. Ndaxte ñépp a yem fa kanam
Yàlla.
23 Ñépp a bàkkaar, ba joteetuñu ndamu
Yàlla.
24 Waaye gannaaw Kirist Yeesu dee na
ngir jot leen, Yàlla ciw yiwam man na
leena àtte ni ñu jub ci dara.
25 Wàcce na Kirist, mu nekk sarax ngir
Yàlla baal nu sunuy bàkkaar, jaar ci
deretam ji ñu tuur; te ngëm rekk moo
nu ciy boole. Noonu Yàlla firndeel na ne
ku jub la, doonte sax dafa muñaloon ñi
jiitu jamonoy Kirist, ba jéggal leen seeni
bàkkaar.
26 Kon ci jamono jii nu ne, Yàlla wone
na bu leer ne ku jub la, di àtte ni ku
jub képp ku gëm Yeesu, te ba tey dëkk ci
njubteem.
27 Kan a mana bàkku nag ci kanam
Yàlla? Kenn! Lu ko waral nag? Xanaa
sàmm yoon? Déedéet! Ngëm rekk.
28 Ndaxte danoo dëggal ne ngëm rekk
a tax Yàlla di àtte nit ni ku jub, waaye du
sàmm yoon.
29 Walla ndax nag Yawut yi rekk la fi
nekkal? Ndax nekkalu fi it ñu dul Yawut?
Ahakay!
30 Gannaaw Yàlla kenn la, ñépp la fi
nekkal. Ñi xaraf dina leen àtte ni ñu jub
ndax seen ngëm, ñi xaraful it dina leen
àtte ni ñu jub ndax seen ngëm.
31 Xanaa kon ngëm day fanq yoonu
Musaa? Mukk! Da koy gëna dëgëral sax.

4

Ni Ibraayma gëme Yàlla

1 Sunu maam Ibraayma, mi nu soqikoo;
nu mbiram tëdde?
2 Bu fekkoonte ne Ibraayma, ci kaw i
jëfam la ko Yàlla àttee ni ku jub, kon
am na lu mu ci mana damoo. Waaye
demewul noonu ci kanam Yàlla.
3 Lan la Mbind mi wax ci loolu? Nee na:
«Ibraayma gëm na Yàlla, te Yàlla jàppe
ngëmam ni njub.»
4 Képp kuy liggéey dina jot peyam; te
pey googu du ag may, ñaqam la.
5 Waaye Yàlla dina àtte jub sax ki ko
weddi woon; kon ku wéeruwul ciy jëfam,
waaye mu gëm rekk, Yàlla dina jàppe
ngëmam ni njub.
6 Noonu la Daawuda birale barkeelug
nit ki Yàlla jagleel njub, fekk ay jëfam
taxul.
7 Mu ne:
«Ñi ñu baal seen jàdd yoon,
te seeni bàkkaar far ci kanam Yàlla,
ñu barkeel lañu.
8 Ki Boroom bi sëful ay bàkkaaram,
kooka ku barkeel la.»
9 Kon nag barkeel googu, ndax ñi xaraf
rekk ñoo ko yeyoo? Ndax ñi xaraful it
bokkuñu ci? Ahakay! Ndaxte wax nanu
ne, Yàlla jàppe na ngëmu Ibraayma ni
njub.
10 Kañ la ko jagleel njub nag? Ndax lu
jiitu xarafam la woon, am gannaaw ga?
Lu ko jiitu la woon.
11 Ndaxte Ibraayma gëm na, te Yàlla
jàppe na ngëmam ni njub, fekk booba
xarafagul. Te xarafal gi, màndarga la
woon ci yaramam, di firndeel ne ku jub
la woon. Noonu la Ibraayma mana nekke
baayu ñépp ñi gëm, ba Yàlla man leena
àtte ni ñu jub, te xarafuñu sax.
12 Noonu itam la Ibraayma mana nekke
baayu ñi xaraf, bu fekkee yemuñu rekk ci
xaraf, waaye ñu am ngëm, ga Ibraayma
sunu maam amoon lu jiitu xarafam.

Ibraayma gëmoon na la ko Yàlla digoon

13 Ndaxte Yàlla dafa digoon Ibraayma
ak ñi naroona soqikoo ci moom, ne di-
nañu moom àddina si. Te dige boobu
jógewul ci yoonu Musaa, waaye dafa jóge
ci njub, gi Ibraayma amoon ci kanam
Yàlla ci kaw ngëmam.
14 Ndaxte su fekkee ne ñi nekk ci yoonu
Musaa rekk ñooy moom àddina, kon
ngëm amatul njariñ, te digeb Yàlla toxu
na.
15 Yoonu Musaa daal du def lu dul
wàcce merum Yàlla ci sunu bopp; ndax
fu yoon amul, jàdd yoon du fa mana am.
16 Kon nag loolu Yàlla dige, ngëm rekk
a koy indi, ngir mu sukkandikoo yiwu
Yàlla rekk. Noonu la dige bi wóore ci ñi
soqikoo ci Ibraayma ñépp, du ci ñi nekk

ci yoonu Musaa rekk, waaye itam ñi gëm
ni Ibraayma gëme woon. Kon Ibraayma
mooy sunu baay, nun ñépp.
17 Moom la Yàlla dogal, wax ko ci Mbind
mi ne: «Def naa la baayu xeet yu bare.»
Ndaxte Ibraayma gëmoon na Yàlla, miy
dekkal ñi dee, tey wax ci lu amagul, mel
ni dafa am.
18 Ibraayma dafa jàppoon ci ngëmam,
di yaakaar, fekk bunti yaakaar yépp tëju.
Moo tax mu nekk baayu xeet yu bare,
ni ko Mbind mi waxe ne: «Noonu la sa
askan di meli.»
19 Mu xool yaramam, xam ne dee rekk
a ko dese, ndax mi ngi tollu woon ci lu
mat téeméeri at, waaye ba tey ngëmam
wàññikuwul. Mu xam it ne, Saarata
manatula ëmb.
20 Waaye loolu taxul ngëmadi jàpp ko,
ba muy werante ci waxu Yàlla; ngëmam
sax di gëna dëgër, mu daldi sant Yàlla,
21 mu wóor ko ne loolu ko Yàlla dig,
Yàlla man na koo def.
22 Moo tax «Yàlla jagleel na Ibraayma
njub.»
23 Waaye loolu lañu bind ne: «Yàlla
jagleel na ko njub,» du Ibraayma rekk a
moom wax ji.
24 Nun itam ci wax jooju lanu bokk, te
Yàlla dina nu jagleel njub, nun ñi gëm
Yàlla, mi dekkal Yeesu sunu Boroom.
25 Ndaxte Yàlla jébbale na ko ngir
sunuy tooñ, dekkal ko ngir àtte nu jub.

5

Jàmm fa kanam Yàlla

1 Léegi nag, gannaaw Yàlla àtte na nu
jub ci kaw ngëm, nanu jàpp ci jàmm, ji
nu am fa kanam Yàlla, jaarale ko ci sunu
Boroom Yeesu Kirist.
2 Moo nu ubbil bunt ci Yàlla, nu taxaw
temm ci yiwam, jaar ci ngëm. Te it nu
ngi bég ciy négandiku, Yàlla boole nu ci
ndamam.
3 Te du ci loolu rekk, waaye bég nanu it
ci sunuy nattu; ndax xam nanu ne nattu
day feddali muñ;
4 te muñ mooy ndeyu jikko ju dëgër; te
jikko ju dëgër day jur yaakaar.
5 Te yaakaar jooju du ay nax, ndax
mbëggeelu Yàllaa ngi baawaan ci sunu
xol, jaarale ko ci Xelam mu Sell mi mu nu
may.
6 Ndaxte bi nu amul jenn doole, booba
la Kirist dee ngir nun, fekk danoo weddi
woon Yàlla.
7 Kuy nangoo deeyal nit ku jub,
yombula gis, waaye nag jombul am na ku
nangoo deeyal ku baax.
8 Waaye Yàlla firndeel na mbëggeelam
ci nun, ci li Kirist dee ngir nun, bi nu
nekkee sax ay bàkkaarkat!
9 Gannaaw Kirist tuur na deretam nag,
ngir Yàlla àtte nu jub, rawatina ne dina
nu musal ci merum Yàlla.
10 Nun ay bañaaley Yàlla lanu woon,
waaye Doomam dee na, ngir jubale nu ak
moom. Gannaaw léegi nag xariti Yàlla
lanu, rawatina ne dinanu mucc ndax
dundug Doomam.
11 Te sax nu ngi bég ci Yàlla, jaarale ko
ci sunu Boroom Yeesu Kirist, mi nu jubale
ak moom.

Dee ndax sunu bokk ci Aadama, dund ndax sunu bokk ci Kirist

12 Kon nag bàkkaar ci kenn nit la jaar,
dugg ci àddina, indaale fi dee, te dee daldi
law ci nit ñépp, ndaxte ñépp a bàkkaar.
13 Bàkkaar kon nekkoon na ci àddina,
bi Yàlla di laata wàcce yoonu Musaa.
Waaye gannaaw yoonu Musaa tëddagul
woon, bàkkaar du woon jàdd yoon.
14 Teewul nag la dale ca Aadama ba ca
Musaa, dee a ngi fi woon ci àddina, di not
ñépp, ak sax ñi seen bàkkaar melul woon
ni bosu Aadama, maanaam jàdd yoon.
Aadama moomu nag moo di takkandeeru
Kirist, mi waroona ganesi àddina.
15 Waaye warunoo yemale tooñu
Aadama ak mayu Yàlla. Bàkkaaru kenn
nit kooku tax na ñu bare dee; waaye yiwu
Yàlla ak may, gi nu keneen nit ka Yeesu
Kirist yéwénal, baawaan na ci ñu bare,
ba suul tooñ googu.
16 Te bàkkaaru Aadama niroowul ak
mayu Yàlla. Aadama bàkkaar na benn
yoon, ba tax Yàlla daan ko, daanaale
ñépp; waaye Yàlla jéggle na tooñ yu bare
ci dara, ba mu àtte ñu bare ni ñu jub.
17 Bàkkaaru kenn nit tax na dee tàbbi
àddina, yilif ñépp ni buur; waaye jëfu
keneen nit ka, maanaam Yeesu Kirist,

moo ko suul, ba tax ñu bare tàbbi ci dund
gu bees, falu ni ay buur; xanaa ñi Yàlla
boole ci yiwam wu bare, te àtte leen jub
ci dara fa kanamam.
18 Kon nag nu gàttal wax ji: jàddug
kenn nit ka rekk moo waral Yàlla daan
ñépp; noonu itam jëf ju jubu keneen nit
ka rekk moo ubbi bunt, ba ñépp mana jub
ci kanam Yàlla te am dund gu bees.
19 Aadama moomu dafa déggadil
Yàlla, ba yóbbaale ñu bare, ñu nekk i
bàkkaarkat; noonu itam Yeesu Kirist dafa
déggal Yàlla, yóbbaale ñu bare itam, ñu
jub.
20 Yoonu Musaa daldi wàcc, ngir
bàkkaar gëna bare; waaye fa bàkkaar
bare, yiwu Yàlla gën faa bare.
21 Ba tax, ni bàkkaar doon yilife ñépp
ni buur, indaale dee, noonu itam la yiwu
Yàlla faloo ni buur, jóge ci njub, jëm ci
dund gu dul jeex. Loolu lépp darajay
Yeesu Kirist sunu Boroom moo nu ko may.

6

Rëcc nanu ci dooley bàkkaar

1 Lu nu wara wax léegi nag? Xanaa nu
sax ci bàkkaar, ngir yiwu Yàlla gëna bare?
2 Mukk! Nun ñi dee, ba rëcc ci kàttanu
bàkkaar, naka lanu manatee sax ci di ko
def?
3 Xanaa dangeena xamul ne, képp ku ñu
sóob ci ndox, ngir wone ne mu ngi bokk
ci Yeesu Kirist, ci deewu Yeesu la bokk.
4 Bi ñu nu sóobee ci ndox moomu nag,
day misaal ne dañu noo suul ak Kirist, nu
dee ni mu deeye woon; ba tax nu dekki it,
ni mu dekkee woon ci dooley Yàlla Baay
bi, te nu sóobu ci dund gu bees.
5 Kon nag gannaaw benn lanu ak Kirist,
dee ni mu deeye woon, kon dinanu nekk
it benn ak moom, dekki ni mu dekkee
woon.
6 Ndegam xam nanu ne daajoon nañu
Kirist ca bant ba, xam nanu it ne jikko ju
bon ji nu judduwaale, daajaale nañu ko
ak Kirist ca bant ba. Yàlla def na loolu,
ngir nguuru bàkkaar, gi nekkoon ci sunu
yaram tas, nu rëcc ci dooleem.
7 Ndaxte ku dee, bàkkaar manatul dara
ci yaw.
8 Gannaaw nag dee nanu ak Kirist, gëm
nanu ne dinanu dekki it ni moom,
9 xam ne Kirist mi dekki dootul dee
mukk, dee manatul dara ci moom.
10 Dee na benn yoon, ba bàkkaar manul
ci moom dara; mi ngi dund léegi, di ànd
ak Yàlla ba fàww.
11 Ci noonu nag yéen itam tegleen seen
bopp ni ñu dee ak Kirist, ba rëcc ci dooley
bàkkaar, di dund, ànd ak Yàlla ba fàww
ndax seen bokk ci Yeesu Kirist.
12 Buleen mayati bàkkaar nag, mu yilif
seeni yaram yu néew doole, bay topp ay
bëgg-bëggam.
13 Buleen jébbalati seeni cér bàkkaar,
mu def leen jumtukaayam ngir jëfam yu
jubadi; waaye gannaaw rëcc ngeen ci
dooley dee, bay dundaat, jébbaluleen ci
Yàlla te jébbal ko seeni cér, mu def leen
jumtukaayam ngir jëfam yu jub.
14 Ndaxte bàkkaar dootu leen manal
dara, yéen ñi génn ci yoonu Musaa, dugg
ci yiwu Yàlla.

Jaami Yàlla ci yoonu njub

15 Lan lanu wara wax nag léegi? Gan-
naaw génn nanu ci yoonu Musaa, dugg ci
yiwu Yàlla, ndax danoo wara sax ci def
bàkkaar? Mukk!
16 Ndax dangeena xamul ne koo jébbalu
ci moom te déggal ko, jaamam nga? Naka
noonu, mbaa ngeen nekk jaami bàkkaar,
mu jëme leen ci dee, mbaa ngeen déggal
Yàlla, mu sóob leen ci yoonu njub.
17 Waaye sant naa Yàlla ci lii: yéen
ñi doon jaami bàkkaar, bi ngeen déggee
mboolem dëgg gi, nangu ngeen ko ak
seen xol bépp.
18 Ci noonu rëcc ngeen ci notaangeg
bàkkaar te jébbalu ci Yàlla, sóobu ci njub.
19 Xam naa ne seen xam-xam ci mbir
mii sorewul, moo tax ma yombal wax ji,
awale ko ci baat yii. Ni ngeen jële woon
seeni cér, jébbal leen, ñu nekk jaami lu
selladi ak lu bon, di gëna jur lu bon,
noonu itam léegi jébbal-leen seeni cér,
ñu nekk jaami njub, ngeen doora sell.
20 Ndaxte keroog ba ngeen nekkee
jaami bàkkaar, séquleen woon dara ak lu
jub.

21 Ban njariñ ngeen ci jële nag? Dara
lu dul gàcce, ndaxte ci dee la leen doon
jëmale.
22 Waaye léegi Yàlla goreel na leen ci
kilifteefu bàkkaar, def leen ay jaamam,
ba jural leen sellaay, jëme leen ci dund
gu dul jeex.
23 Ndaxte peyu bàkkaar mooy dee,
waaye mayu Yàlla mooy dund gu dul jeex
ci Yeesu Kirist sunu Boroom.

7

Bokk ci Kirist dafa mel ni jigéen juy séy

1 Bokk yi, yéen ñi may waxal xam ngeen
luy yoon; xam ngeen kon ne yoon am na
doole ci nit diirub dundam.
2 Ci maanaa, mu ngi mel ni jigéen juy
séy; yoon a ngi koy boole ak jëkkëram,
ñu ànd seen giiru dund, waaye su jëkkër
ji faatoo, buum gi dagg na.
3 Kon nag su jabar ji àndee ak beneen
góor, te fekk jëkkër jiy dund, dees na ko
àtte njaaloo. Waaye bu jëkkër ji faatoo,
yoon jeexal na seen diggante; man na séy
nag ak beneen góor, te du doon njaaloo.
4 Nii laa leen ko mana misaale, samay
bokk; bi Kirist deeyee, dangeena deeyan-
doo ak moom, te noonu yoonu Musaa
wàcc leen. Léegi nag yéena ngi ànd ak
keneen, maanaam Kirist mi dekki, ngir nu
amal Yàlla njariñ.
5 Keroog ba nu daan topp sunu nafsu,
yoonu Musaa daan na xamb bëgg-bëgg
yu bon, yiy yëngal sunuy cér, ba jural nu
dee.
6 Waaye léegi yoon wi wàcc na nu, ci
li nu dee, ba rëcc cig buumam. Léegi
nag nu ngi jaamu Yàlla, waxuma leen
ci sàmm santaane rekk, ndax loolu wees
na, waaye ci kàttan gu bees, gi nu Xelum
Yàlla di may.

Yoonu Musaa ak dooley bàkkaar

7 Kon nag lu nu wara wax? Ndax
bàkkaar ci yoonu Musaa la jóge? Mukk!
Waaye moo ma xamal luy bàkkaar.
Ndaxte su ma yoon wi waxul woon: «Bul
bëgg yëfi jaambur,» kon duma xam luy
xemmem.
8 Waaye bàkkaar jaare na ci ndigalu
Yàlla, daldi ñëw dugg ci man, ba yëngal
ci man xemmem yu bare. Ndaxte ba ma
xamagul woon yoonu Musaa, bàkkaar da
ne woon nemm ci man.
9 Keroog bi ma xamagul lu yoon wi
santaane, maa ngi doon dund dund gu
neex; waaye ba ma ko déggee, bàkkaar
dafa daldi fuddu ci man, te man ma daldi
dee.
10 Noonu gis naa ne ndigal loolu wa-
roona jëme nit ñi ci dund, daf maa jëme
ci dee.
11 Ndaxte bàkkaar jaar na ci li Yàlla
digle, ba nax ma, rey ma.
12 Kon nag man nanoo wax ne yoonu
Musaa yoon wu sell la, te ndigalu Yàlla
dafa sell, jub te baax.
13 Ndax kon lu baax moo ma tàbbal
ci dee? Mukk! Bàkkaar a ko def, ngir
jikkoom feeñ; dafa gis ci lu baax loolu
bunt bu mu mana jaar, ba rey ma. Noonu
ndigalu Yàlla tax na, bàkkaar fés, bon ba
jéggi dayo.

Li nit bëgga def, manu koo def

14 Xam nanu ne yoonu Musaa ngi jóge
ci Yàlla, waaye man yëfi àddina laa fonk,
te nekk ci dooley bàkkaar, mel nib jaam.
15 Ndaxte samay jëf jaaxal na ma; li ma
bëgga def, duma ko def, waaye li ma bañ
rekk, moom laay def.
16 Kon nag gannaaw li may def du sama
coobare, nangu naa ne yoonu Musaa baax
na.
17 Léegi nag du man maay def lu bon
loolu, waaye bàkkaar bi dëkk ci man,
moo ma ciy jiiñ.
18 Ndaxte xam naa ne lu baax dëkkul
ci man, maanaam ci sama bindu doom
Aadama. Am naa yéeney def lu baax,
waaye awma kàttanu yeggale.
19 Lu baax nag lu may yéene, duma ko
def, waaye lu bon lu ma bëggul, moom
laay def.
20 Bu fekkee nag lu ma bëggul, moom
laay def, kon dootul sama coobare, waaye
bàkkaar bi dëkk ci man, moo ma ci jiiñ.
21 Gis naa nag lii: saa su ma bëggee def
lu baax, lu bon a ngi ma taxawu.
22 Ndaxte ci sama biir xol yoonu Yàlla
wi neex na ma.
23 Waaye gis naa jeneen doole juy
yëngu ci samay céri yaram, di bëre ak li

sama xol bëgg; day bëre ba not ma, def
ma jaam ci dooley bàkkaar joojuy yëngu
ci samay cér.
24 Céy maaka torox! Ana ku may musal
ci sama yaram, wii may jëme ci dee?
25 Maa ngi sant Yàlla; am na kuy musle,
mooy Yeesu Kirist sunu Boroom.

Kon nag lii laa gis ci sama bopp: ci sama
xel maa ngi topp yoonu Yàlla, waaye ci
sama bindu doom Aadama maa ngi topp
yoonu bàkkaar.

8

Dund gu bees ci dooley Xelu Yàlla mi

1 Léegi nag yoon manula dab ñi bokk ci
Yeesu Kirist.
2 Ndaxte kàttanu Xelum Yàlla, tukkee
ci Kirist Yeesu, di may nit dund gu bees,
goreel na ma ci notaangeg bàkkaar ak
dee.
3 Lu yoonu Musaa manul woona def,
ndax néew dooley nit, Yàlla defe na ko nii:
dafa yónni Doomam, ngir mu yor sunu
jëmm, nun ñiy nekk ay bàkkaarkat, ba
noppi mu jébbale bakkanam, ngir dindi
bàkkaar yi. Noonu la Yàlla tase nguuru
bàkkaar ci nit.
4 Ba tax na léegi njub, gi yoonu Musaa
di digle, am na ci nun, ñiy déggal Xelu
Yàlla mi te baña topp sunu nafsu.

5 Ñiy topp seen nafsu, seeni bëgg-bëgg
rekk lañu fonk, waaye ñiy topp Xelu Yàlla
mi, coobareem lañu fonk.
6 Ndaxte fonk nafsu, ci dee lay jëme;
waaye fonk Xelu Yàlla mi, dund ak jàmm
lay joxe.
7 Ndaxte ku fonk sa nafsu, bañaaleb
Yàlla nga, ndaxte doo déggal Yàlla, mbaa
ngay sàmm ay santaaneem, te manuloo
koo def sax.
8 Kuy topp sa nafsu nag, doo mana neex
Yàlla.
9 Waaye yéen nekkatuleen ci topp seen
nafsu, waaye yéena ngi topp Xelu Yàlla
mi, bu fekkee ne mu ngi dëkk ci yéen.
Ku amul Xelum Kirist nag, bokkuloo ci
moom.
10 Bu fekkee ne Kirist dëkk na ci yéen
nag, lii moo am: seen yaram mi ngi ci
dooley dee ndax bàkkaar bi nekk ci yéen,
waaye seen xel mi ngi dund ndax njub gi
leen Yàlla jox.
11 Kon nag gannaaw Xelum Yàlla, mi
dekkal Yeesu ca néew ya, dëkk na ci yéen,
dina tax seen yaram wi néew doole dund
ci kàttanu Xel moomu dëkk ci yéen.
12 Kon nag bokk yi, am nanu lu nu war,
waaye waxuma leen topp sunu nafsu ak i
bëgg-bëggam;
13 ndaxte kuy topp nafsoom, fàww mu
dee, waaye kuy not jëfi yaramam ci
dooley Xelu Yàlla mi, dina dund.
14 Ndaxte ñépp ñiy déggal Xelu Yàlla
mi, ay doomi Yàlla lañu.
15 Nekkatuleen fa kanam Yàlla, ni jaam
bu ragal sangam, waaye Xel mi leen Yàlla
sol, ay doomi Yàlla la leen def, ba tax nu di
wooye Yàlla: «Abba», maanaam «Baay.»
16 Ndaxte Xelu Yàlla mi, moom ci bop-
pam, day ànd ak sunu xel ci seede ne
doomi Yàlla lanu.
17 Gannaaw ay doomi Yàlla lanu, di-
nanu moomi lépp li Yàlla jagleel ay
doomam, séddu ci ngëneel yi Kirist yel-
loo. Waaye nag ku bëgga bokk ak Kirist
ndamam ëllëg, war ngaa séddu ci ay
fitnaam tey.

Ndam liy ñëw

18 Xalaat naa ne sunu naqaru tey, wa-
reesu ko tëkkale ak sunu ndamu ëllëg.
19 Ndax li Yàlla bind lépp a ngi ne seewa
gis doomi Yàlla yi feeñ ci seen biir ndam.
20 Ndaxte dunyaa bi bépp mu ngi ci
yoon wu dul mujj fenn; teyu ko, Yàlla moo
ko ko teg. Waaye teewul ñu am yaakaar
ne,
21 Yàlla dina rengi seen buumi njaam ci
dee, boole leen ci jàmmu doomi Yàlla yi
ak seen ndam.
22 Xam nanu ba fi nu tollu ne li Yàlla
bind lépp a ngi mititlu ni jigéen juy matu.
23 Te du dunyaa bi rekk mooy mititlu,
nun it nu ngi mititlu, nun ñi Yàlla sol
Xelam, ngir nu ñam añu ëllëg; nu ngi ne
seew Yàlla boole nu ci lépp li nu yelloo ni
ay doomam, keroog bés bu Yàllay goreel
sunu yaram.
24 Ndaxte sunu mucc ëmb na yaakaar.
Li nga gis ba noppi, nekkatul yaakaar; li
teew, noo koy yaakaare?

25 Li feek gisagunu nag li nuy yaakaar,
dinanu ko séentu ak muñ.
26 Te it Xelu Yàlla mi moo nuy xettali ci
sunug néew doole. Ndaxte xamunu sax
naka lanu wara ñaane Yàlla, waaye Xelu
Yàlla maa ngi nuy ñaanal fa moom ak i
yéene yu làmmiñ manta takk.
27 Te Yàlla, miy nattu xol yi, xam na
xalaatu Xel mi, ndaxte tinu, gi muy tinul
gaayi Yàlla yi, méngoo na ak coobarey
Yàlla.
28 Xam nanu itam ne ñi bëgg Yàlla,
maanaam ñi Yàlla woo ci boppam te boole
leen ci li mu tëral, Yàlla dina joo loxoom
ci lépp lu xew ci seen dund, ngir jural leen
lu baax.
29 Ndaxte ñi mu xamoon lu jiitu, dafa
dogaloon ñu nirook Doomam, ngir mu
nekk taaw ci biir njaboot gu yaa.
30 Ñi mu dogaloon loolu ci ñoom, da
leena woo; ñooñu mu woo, da leena àtte
ni ñu jub; ñooñu mu àtte jub, da leena
boole ca ndamam.

Mbëggeelu Yàlla ci Yeesu Kirist

31 Lu nu wara wax nag ci loolu lépp?
Gannaaw Yàlla ànd na ak nun, kan moo
nu manal dara?
32 Yàlla mi nu gàntulul Doomam waaye
mu joxe ko, mu dee ngir nun, ndax dina
nu bañalati dara?
33 Ñi Yàlla tànnal boppam, kan moo
leen di tuumaal? Yàlla moo leen àtte ni
ñu jub.
34 Kan moo leen mana teg tooñ? Yeesu
Kirist mi dee, moo dekki itam, te mu nga
fa ndijoorul Yàlla, di nu fa ñaanal!
35 Kan moo nu mana tàggaleek
mbëggeelu Kirist? Xanaa duy nattu, te
du njàqare, du it fitna, du xiif walla rafle,
du it ay ngaañ walla jaasi sax.
36 Moo tax Mbind mi ne:
«Ñu ngi nuy rey ngir yaw, ci suba ba jant
so;
ñu ngi nuy jàppe ni xar yu ñuy rey.»
37 Waaye loolu lépp teewul, nu ngi mel niy
ñeyi xare ci dooley Kirist mi nu bëgg.
38 Ndax wóor na ma ne dara manu
noo tàggaleek mbëggeelam; du dee, du
dund, du malaaka yi, du seeni kilifa, du
tey, du ëllëg, du boroom doole yi,
39 du li ci kaw mbaa li ci suuf, mbaa le-
neen lu ñu bind; dara manu noo tàggale
mukk ak mbëggeel, gi nu Yàlla jox ci
Kirist Yeesu sunu Boroom.

9

Yàlla tànnal na boppam bànni Israyil

1 Li ma bëgga wax nag, ci kanam Kirist
laa koy waxe; dëgg la, du aw fen. Sama
xel, mi Xel mu Sell miy leeral, seedeel na
ma ne dëgg laay wax.
2 Maanaam, duma noppee am naqar wu
réy ci sama biir xol,
3 ba xawa bëgga tàggoo ak Kirist te
alku, ngir ñi ma bokkal xeet mucc.
4 Bànni Israyil lañu, te Yàlla def na leen
ni ay doomam; dëkkaloon na ndamam ci
seen biir, fas ak ñoom kóllëre yi. Ñoom la
Yàlla dénk yoonu Musaa, ñoom la xamal
ni ñu ko wara jaamoo, ñoom la jox i
digam.
5 Maam ya Yàlla tànnoon, ci ñoom
lañu bokk, ci ñoom it la Kirist wàcce,
maanaam ci jëmmam, Kirist mi di Yàlla,
tiim lépp, te yelloo teraanga ba fàww.
Amiin.
6 Waaye neewuma waxu Yàlla dafa
toxu, ndaxte bokk ci bànni Israyil, taxul
nga bokk ci Israyil tigi.
7 Te it du ñi soqikoo ci Ibraayma ñépp,
ay doomam dëgg lañu. Ndaxte Yàlla
dafa wax Ibraayma ne ko: «Saw askan
ci Isaaxa lay jaar.»
8 Maanaam, soqikoo ci Ibraayma taxula
nekk doomu Yàlla, waaye juddu ci biir
digeb Yàlla mooy taxa bokk dëgg-dëgg ci
askanu Ibraayma.
9 Ndaxte Yàlla dafa digoon Ibraayma ne
ko: «Ci waxtu wii déwén dinaa délsi ci
yaw, te Saarata dina am doom ju góor.»
10 Du ci loolu rekk, waaye noonu la
it ci lu jëm ci Rebeka; doom yi mu jur
ñoo bokk benn baay, moo di sunu maam
Isaaxa.
11-12 Waaye Yàlla wax ko ne: «Yanqóoba
rakk ji mooy yilif magam Esawu,» fekk
xale ya juddooguñu te defaguñu dara,
muy lu baax, muy lu bon. Yàlla
def na noonu, maanaam tànn kenn ci
doom yi, ngir dogalam mana taxaw,

te sukkandikuwul ci seeni jëf waaye ci wooteb Yàlla.
13 Loolu la Mbind mi wax ne: «Bëgg naa Yanqóoba, bañ naa Esawu.»
14 Kon lu nu ci wara wax? Ndax Yàlla àttewul foofu yoon nag? Mukk!
15 Dafa wax Musaa sax ne ko:
«Su ma neexee yéwéne,
su ma soobee yërëm.»
16 Dama leen di wax nag, dara ajuwul ci coobarey nit, mbaa ci ñaqam, waaye lépp a ngi aju ci yërmandey Yàlla.
17 Ndax Mbind mi biral na li Yàlla wax Firawna ne ko: «Def naa la buur, ngir feeñal sama kàttan ci say mbir, ngir siiwal sama tur ci àddina si sépp.»
18 Kon nag Yàlla, la ko neex lay def, muy yërëm nit, mbaa dëgëral xolam ci lu bon.

Merum Yàlla ak yërmandeem

19 Waaye xanaa dina am ku may wax ne: «Gannaaw kenn manula bañ coobarey Yàlla, lu tax kon muy teg nit tooñ?»
20 Yaw nag nit ki, ak koo mana doon, lu tax ngay werante ak Yàlla? Ndax mbindeef dina laaj ki ko bind: «Lu tax nga binde ma nii?»
21 Ndax tabaxkatu ndaa sañula fab banam, tabax ci ñaari ndaa, benn bi ngir soxla yu am maana, bi ci des ngir soxla yu ndaw?
22 Kon nag looy wax ci lii: Yàlla bëggoon na wone meram, xamle it dooleem ci àddina; teewul dafa sax ci muñal ñi yelloo meram te taxaw ci sànku.
23 Bëggoon na it xamle màggaayam mu ëpp xel, ci boole ñi mu yërëm ci ndamam; moo tax mu tànn leen ca njàlbéen.
24 Wax ji noo ko moom, nun ñi Yàlla woo ci boppam ci biir Yawut yi ak ci biir xeet yi ci des.
25 Moom la wax ci téereb Ose ne:
«Ñi nekkul woon sama xeet
dinaa leen ko def,
ñi bokkul woon ci sama mbëggeel,
dinaa leen ci boole.»
26 Te:
«Fa ñu leen waxe woon: “Dungeen sama xeet,”
dees na leen fa wooye “Doomi Yàlla Boroom dund.”»
27 Esayi wax na ci mbirum Israyil ne:
«Lu bànni Israyil baree bare ni suufus géej sax,
lu néew rekk a ciy mucc.
28 Ndaxte li Boroom bi dogal ci àddina,
dina ko gaawa def, te dina mat sëkk.»
29 Esayi it waxoon na lu jiitu loolu ne:
«Boroom gàngoori xare yi, su bàyyiwul woon ci nun lu néew,
kon ba tey raat nanu ni dëkki Sodom ak Gomor.»

Bànni Israyil ak xibaaru jàmm bi

30 Lu nu ci wara wax nag? Ñi dul Yawut te fonkuñu woon jub ci kanam Yàlla, léegi jub nañu ci kaw ngëm.
31 Waaye bànni Israyil, mi bëggoona sàmm yoon ngir jub, matalu ko.
32 Ndax lan? Ndax dañoo sukkandiku ci seeni jëf, bàyyi ngëm. Dañoo daanu ci «doj wuy fakktale.»
33 Moom la Yàlla wax ci Mbind mi ne:
«Dinaa samp ci Siyoŋ doj wuy fakktale,
di xeer wuy daaneel nit;
waaye ku wéeru ci moom, sa yaakaar du tas.»

10

1 Bokk yi, sama coobarey xol ci bànni Israyil ak sama ñaan ci Yàlla, mooy ñu mucc.
2 Seedeel naa leen ne, ñu farlu lañu ci jaamu Yàlla, waaye seen njaamu àndul ak xam-xam.
3 Xamuñu yoon, wi Yàlla tëral ngir nit jub ci kanamam, waaye dañoo wéy ci seen pexey bopp; ba tax ñu baña nangu yoonu njub woowu Yàlla tëral.
4 Ndaxte ci Kirist la yoonu Musaa dëppe, ba tax ku ko gëm, dinga jub fa kanam Yàlla.

Yàlla bëggoon na ñépp mucc

5 Ku bëgga jub ci kanam Yàlla ci kaw sàmm yoon, Musaa daf cee wax ne: «Ku ko manoona matal, dinga dund ba fàww.»
6 Waaye ku jub ci kanam Yàlla ci kaw ngëm, nii lay waxe:
«Bul wax ci sa xol ne: “Kuy yéeg ci kaw?”»
mel ni dangaa bëgg Kirist wàcc.
7 «Bul wax it: “Kuy dem ca barsàq?”»
mel ni dangaa bëgg Kirist dekki.
8 Kon boog lan lay wax? Lii:

«Waxu Yàlla mi ngi ci sa wet, ci sa
làmmiñ, ci sa xol.»
Te wax jooju lal ngëm lanuy waare.
9 Ndaxte soo waxee ak sa gémmiñ ne,
Yeesu mooy Boroom bi, te nga gëm ci sa
xol ne, Yàlla dekkal na ko, dinga mucc.
10 Ndax xol la nit di gëme, ba tax mu jub
ci kanam Yàlla; làmmiñ it la nit di waxe
ne mi ngi ci Kirist, ba tax Yàlla musal ko.
11 Mbind mi dafa wax ne: «Képp ku ko
gëm, sa yaakaar du tas mukk.»
12 Ndax ñépp a yem ci kanam Yàlla, muy
Yawut mbaa ku dul Yawut, ndax kenn
rekk mooy sunu Boroom nun ñépp; ku
yéwén la ci képp ku koy ñaan.
13 Ndaxte bind nañu: «Képp ku woo
Boroom bi ciw turam, dinga mucc.»
14 Waaye nan lañuy wooye ki ñu
gëmagul? Naka lañu mana gëme ki ñu
déggagul turam? Naka lañu mana dégge
turam, te kenn xamalu leen ko?
15 Nan lañu mana waaree, su leen kenn
yónniwul? Looloo tax Mbind mi wax ne:
«Ñiy yégle xibaaru jàmm bi, ni seen ñëw
di sedde xol!»
16 Waaye ñépp nanguwuñu xibaaru
jàmm bi; moom la Esayi wax ne: «Bo-
room bi, ana ku gëm sunu waare?»
17 Kon boog ngëm ci kaw dégg lay
juddoo, te dégg sosoo ci xibaaru Kirist.
18 Waaye ma ne: xanaa ñépp dañoo
déggul? Ahakay! Mbind mi wax na ne:
«Seen baat jolli na ci ñeenti xébla yépp,
seen wax wër na àddina sépp.»
19 Waaye ma teg ci ne: xanaa bànni Israyil
dañoo xamul? Ahakay! Musaa dafa
jëkkoona wax ne:
«Dinaa leen siisloo xeet wu bokkul ci
Yàlla,
merloo leen ci ñi xamul dara ci Yàlla.»
20 Esayi it takk na fitam, ba wax ne:
«Ñi ma wutul woon, gis nañu ma,
feeñ naa ci ñi ma laajul woon.»
21 Waaye ci mbirum Israyil dafa wax ne:
«Tàllal naa samay loxo, suba ba ngoon,
ci xeet wu may bañ tey werante.»

11

Yàlla bërgëlul bànni Israyil

1 Ma ne kon, ndax Yàlla bërgël na
xeetam? Mukk! Ndaxte man itam ci
Israyil laa bokk, wàcce ci Ibraayma te
bokk ci giiru Beñamin.
2 Yàlla bërgëlul xeetam, wi mu xamoon
lu jiitu. Ndax dangeena xamul li Mbind
mi di wax ci mbirum Ilyaas? Dafa doon
tawat Israyil ci Yàlla naan:
3 «Boroom bi, rey nañu say yonent,
daaneel say bérab yu sell, ba man kenn
maa ci des, te ñu ngi may wuta rey.»
4 Waaye Yàlla da ko ne: «Dencal naa
sama bopp juróom ñaari junniy nit ñu
jaamuwul Baal.»
5 Noonu itam ci jamono ji nu nekk, des
na nit ñu néew ñu Yàlla dencal boppam
ciw yiwam.
6 Gannaaw nag yiwu Yàlla rekk a tax
mu denc leen, kon du seen peyug ñaq,
walla boog yiwu Yàlla dootul yiw.
7 Kon lu nu ci wara wax? Li bànni
Israyil doon wut, gisuñu ko. Waaye ñi
Yàlla tànn rekk a ko gis, te ña ca des baña
gëm, ba seen xol dërkiis.
8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yàlla daf leena jox xelum nit ku
gëmméentu,
bët yu gëlëm ak nopp yu tëx,
ba ci bésub tey.»
9 Te Daawuda it daf ci wax naan:
«Na seeni ñam sax nekk fiir ak i pakk;
nañu ci daanu, te Yàlla mbugal leen.
10 Nañu gumba ba ne fatuus,
nañu tiis te sëgg ba fàww.»
11 Ndax kon dañoo tarxiis, daanu ba
fàww? Mukk! Waaye jéllub Israyil dafa
ubbi bunt, ngir xeeti ñi dul Yawut mana
mucc, te bànni Israyil siis leen.
12 Gannaaw seen tooñ nag moo ubbi
buntu yiw ci waa àddina si, te seen ñàkk
moo meññ barkeb xeet yépp, céy bés bu
Israyil gépp delloo ci Yàlla, ndaw barke
bu bare!

Muccu ñi dul Yawut

13 Yéen ñi dul Yawut, yéen laay waxal.
Ndegam Yàlla daf maa def ndawam,
yónni ma ci yéen xeeti àddina si, damay
matal samab yónnent.
14 Dama koy def, ngir ñi bokk ak man
xeet siis, ba ñenn ñi mucc.
15 Ndaxte bi Yàlla génnee Israyil, ubbee
na noonu bunt, ngir xeeti àddina juboo

ak moom; kon su Yàlla dugalaatee Israyil,
ndax du mel ni ndekkitel néew ya?
16 Damay wax ne, mburu mépp sell na,
bu ci Yàlla amee wàll. Naka noonu garab
gi Yàlla séddoo reen bi, garab gépp sell
na.
17 Bànni Israyil a ngi mel ni garabu oliw
gu ñu jëmbët ci kër gi, waaye mu am car
yu ci fàq. Yaw mi dul Yawut, yaa ngi mel
ni caru garabu oliw gu àll bu ñu jabtal
ci garabu kër googu. Noonu nga jariñoo
meen, mi jóge ci reen bi.
18 Kon nag bul bàkku, di xeeb car yooyu
Yàlla fàq. Waaye soo bëggee bàkku,
xamal ne reen moo lay yenu, te du yaw
miy car yaa koy yenu.
19 Xanaa dinga wax ne: «Car yooyu
dañu leena fàq, ngir jabtal ma fa ñu
nekkoon.»
20 Dëgg la; waaye seen ngëmadee tax
ñu fàq leen, wuutal la fa ndax sa ngëm.
Bumu tax nag ngay bàkku, waaye nanga
moytu.
21 Gannaaw Yàlla baalul car ya
cosaanoo ca garab ga, kon boog yéen itam
man na leena fàq.
22 Loolu kon wone na ni Yàlla baaxe
ak ni muy meree tooñ. Ci ñi daanu,
Yàlla wone na ni meram tànge, wone
mbaaxam ci yéen, su fekkee yéena ngi ci
wéy; lu ko moy, dees na leen fàq yéen
itam.
23 Te car yooyu fàq, su ñu wéyul ci seen
ngëmadi, dees na leen delloo ci garab gi,
ndax Yàlla man na leen cee tafaat.
24 Yaw mi dul Yawut, yaa ngi bokkoon
ci garabu oliw gu àll, waaye Yàlla daf la
cee jële, ci lu dul farala am, jabtal la ci
garabu kër gi. Kon man nanoo gëna wóor
ne, Yawut ya judduwaale nekk ci garabu
oliw gu kër gi, Yàlla dina leen ci delloo.

Yàlla bëgg na yërëm ñépp

25 Bokk yi, dama leena bëgga dindi
kumpa ci lii, ngir ngeen baña yég seen
bopp. Dërkiisu xol dab na bànni Israyil
ab diir, ba bés ba mboolem waa àddina,
ñu wara bokk ci nguuru Yàlla, dugg ca.
26 Bu loolu amee nag, bànni Israyil gépp
dina mucc. Moom la Mbind mi tëral, bi
mu naan:
«Ab xettalikat dina jóge ci Siyoŋ,
dàq weddi ci askanu Yanqóoba.
27 Loolu mooy kóllëre, gi may fas ak
ñoom,
bés bu may dindi seeni bàkkaar.»
28 Gannaaw bañ nañu xibaaru jàmm bi,
ay bañaaley Yàlla lañu, ngir ngeen jot
barkeem. Waaye gannaaw Yàlla tànn na
leen, dafa leen bëgg ba tey ndax seen
maam ya.
29 Ndax li Yàlla maye, dootu ko nangu
mukk, te ku mu woo ci boppam, dootu la
dàq mukk.
30 Ñu déggadil Yàlla ngeen woon,
waaye ngëmadig Yawut yi tax na, ngeen
jot yërmandeem.
31 Ñoom itam lànk nañu léegi, ngir
mana bokk ak yéen yërmandey Yàlla.
32 Kon Yàlla tëj na ñépp ci ngëmadi,
ngir mana yërëm ñépp.

Yàlla yelloo na teraanga

33 Xelum Yàlla ni mu xóote, ak xam-
xamam ni mu baree, ba raw xelum nit!
Kan moo muus, ba xam dogalam? Walla
nga am xel, ba nànd ay jëfam?
34 Mbind mi dafa ne:
«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»
35 Te it:
«Ku ko masa jox dara,
ba mu war laa delloo?»
36 Ndaxte ci moom la lépp sosoo, ci moom
la lépp di jaar, ci moom la lépp di dellu.
Moo yelloo ndam ba fàww! Amiin.

12

Jaamu Yàlla ci dund gu bees

1 Kon nag bokk yi, gannaaw yërmandey
Yàlla baree na noonu, maa ngi leen di
ñaan, ngeen jébbal ko seen yaram wépp.
Na seen dund mel ni sarax su ñuy defal
Yàlla, sarax su sell te neex ko. Loolu mooy
njaamu, gi leen war.
2 Bu leen àddina jay, waaye yeesluleen
ci seen xel, ba soppiku, ngeen mana xam
bu wér coobarey Yàlla, di lépp lu baax,
neex ko te mat sëkk.
3 Gannaaw Yàlla may na ma ciw yiwam,
ma nekk ndawam, maa ngi leen di wax
lii, kenn ku nekk ci yéen: buleen yég
seen bopp, waaye ngeen am xalaat yu

yem, méngook ngëm gi leen Yàlla sédd,
ku nekk ak wàllam.
4 Loolu, ci maanaa, mi ngi mel ni
yaramu nit: yaram, lu cér yi baree bare,
benn niroowul ak moroomam liggéey.
5 Noonu itam nun ñi bokk ci Kirist, lu nu
baree bare, benn lanu te danoo mànkoo.
6 Kon gannaaw Yàlla séddale na ay
mayam, ku nekk ak sa cér, nanu koy
jëfandikoo. Ku Yàlla may, ngay waare
kàddoom, nga wax ko kem sa ngëm;
7 kuy topptoo yëfi mbooloo mi, nga
takku ci; ku Yàlla may, ngay jàngle, nekk
ci;
8 kuy feddali ngëmu nit ñi ci Yàlla, nga
sax ci; kuy séddoo alalam ak nit ñi, nga
def ko ak xol bu laab; kuy jiite mbooloo
mi, nga sawar ci; kuy dimbali ñi néew
doole, nanga ci bég.
9 Na seen cofeel di lu dëggu te baña
nekk ngistal; araamal-leen lu bon te sax
ci lu baax.
10 Bëgganteleen ak xol bu leer, niy
doomi ndey, te farlu ci teralante.
11 Sawarleen te baña tayel, di jaamu
Boroom bi ak seen xol bépp.
12 Bégleen ci yaakaaru ëllëg te muñ
bépp tiis, di sax ci ñaan Yàlla.
13 Dimbalileen gaayi Yàlla yi ci seeni
soxla, te saxoo dalal gan.
14 Ku leen fitnaal, ñaanal-leen ko yiw,
te bañ koo móolu.
15 Bégandooleen ak ñi bég, te jooyan-
doo ak ñiy jooy.
16 Bokkleen menn xel, tey baña
yékkatiku, di yóotu daraja, waaye ngeen
fonk ñi suufe; buleen teg seen bopp
boroomi xel.
17 Buleen feyante lu bon, waaye
sàkkuleen seede su rafet ci kanam ñépp.
18 Wutleena juboo ak ñépp, ba fa seen
kàttan yem.
19 Samay soppe, buleen di feyantoo,
waaye bàyyileen lépp ci loxoy Yàlla, mi
yelloo àtte; ndax Yàlla nee na ci Mbind
mi: «Man maay àtte, maay fey jëf.»
20 Waaye defleen lii:

«Bu sa noon xiifee, may ko mu lekk;
bu maree, may ko mu naan.
Ndax boo ko defee, dinga ko rusloo.»

21 Bu leen lu bon ëpp doole, waaye
notleen ko ci def lu baax.

13

Ñépp war nañoo déggal njiit yi

1 Gannaaw loolu na nit ku nekk déggal
ñi yore baat ci kanamam; ndaxte amul
njiit lu fi Yàlla sampul. Njiit yépp nag
Yàlla moo leen fi teg.
2 Kon ku leen baña déggal, ndigalu
Yàlla nga lànk; ku def loolu, yoon dina
la dab.
3 Kuy def lu baax warula ragal njiit li,
kuy def lu bon moo ko wara ragal. Soo ko
bëggee baña ragal nag, kon defal lu baax,
te dina la tagg.
4 Ndax Yàllaa ko dénk liggéey boobu
ngir sa jàmm. Waaye sooy def lu bon,
war ngaa ragal, ndax du cig neen la ame
jaasiy àtte; jawriñu Yàlla la ngir wàcce
meru Yàlla, ci fey ku def lu bon.
5 Kon fokk ngeen déggal ko, waxuma
sax ndax sañ-sañam boobu, waaye it ngir
seen xel dal.
6 Gannaaw Yàllaa sas njiit yi liggéey
boobu, te ñi ngi ci, kon fàww ngeen fey
galag.
7 Joxleen ku nekk céram; ku ngeen
wara fey galag, feyleen ko ko; ku ngeen
wara fey juuti, feyleen ko ko; ku ngeen
wara weg, wegleen ko; ku ngeen wara
teral, teral-leen ko.

Bëgganteleen

8 Buleen ameel kenn dara, lu dul
mbëggeel; ndax ku bëgg sa moroom,
wàccoo nga ak yoonu Musaa.
9 Ndaxte ndigali Yàlla yépp, yi deme ni:
«Bul njaaloo, bul bóome, bul sàcc, bul
bëgge,» walla leneen ndigal lu mu mana
doon, wax jii moo leen ëmb: «Nanga
bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.»
10 Ku bëgg sa moroom, doo ko tooñ;
kon ku wéy ci mbëggeel matal nga yoonu
Musaa.

Jekkleen ngir teeru Kirist, buy délsi

11 Te lii itam am na: xam ngeen bu baax
jamono ji nu tollu; jamonoy yewwu jot na,
ndax léegi sunu mucc gën na noo jege, ca
ba nu dooree gëm.

12 Guddi gi màggat na, bët a ngi bëgga
set. Nanu bàyyi nag jëf yu lëndëm te
ràngoo gànnaay yi nu Yàlla jox, ngir
dund ci leer.
13 Gannaaw nu ngi ci leer, na sunug
dund rafet. Bunu naan sàngara ba màndi
tey bànneexu; bunu njaaloo tey def i
ñaawteef ak sunuy cér; bunu xuloo mbaa
nuy ñeeyante.
14 Waaye gànnaayooleen Yeesu Kirist
Boroom bi, te baña topp seen bakkan ciy
bëgg-bëggam yu bon.

14

Baña teg sa moroom tooñ

1 Gannaaw loolu ku ngëmam néew
nangeen ko nangu, te baña werante ak
moom ci lu lënt.
2 Ndax am na ku xalaat ne man na lekk
ñam wu nekk, fekk ku ngëmam néew du
lekk yàpp, waaye léjum rekk lay lekk.
3 Kiy lekk lu nekk, bumu xeeb ki ko dul
def. Naka noonu itam ku dul lekk yàpp,
bumu teg tooñ ki koy lekk; ndax Yàlla
nangu na leen ñoom ñaar.
4 Koo teg sa bopp, ba di ko teg
tooñ? Jaamu jaambur la! Mu taxaw ci
liggéeyam, mbaa mu sàggane ko, moom
ak sangam la. Waaye dina jub, ndax
Boroom bi am na dooley taxawal ko ci
njub.
5 Noonu itam am na ñiy tànn bés ak ñiy
yemale bés yépp. Na ku nekk xam bu wér
li muy def, te jàpp ci.
6 Ndaxte kuy tànn bés, mu ngi koy def
ngir màggal Boroom bi. Kiy lekk lu nekk
it, mu ngi koy def ngir màggal Boroom
bi; loolu leer na ndax day sant Yàlla. Te
it ki baña lekk yàpp, mu ngi koy def ngir
màggal Boroom bi, di ko sant.
7 Kenn ci nun dundul ngir boppam,
kenn deewul it ngir boppam.
8 Danuy dund ngir màggal Boroom bi,
dee it ngir màggal ko. Kon nag nuy dund
mbaa nu dee, noo ngi ci Boroom bi.
9 Loolu sax moo waral Kirist dee te
dundaat, ngir mana nekk Boroomu ñi dee
ak ñiy dund.
10 Yaw nag lu tax ngay teg sa moroom
tooñ? Lu tax nga koy xeeb? Xanaa nun
ñépp, danu dul dajeji fa kanam Yàlla, ngir
mu layoo ak nun?
11 Ndaxte Mbind mi tëral na lii:
«Boroom bi nee na:
“Ni mu wóore ne maa ngi dund,
ni la wóore ne, ñépp dinañu ma sukkal,
te ku nekk seede ne maay Yàlla.”»
12 Noonu ku nekk ci nun dinga làyyi fa
Yàlla ci lépp loo masa def.

Baña yóbbe sa moroom bàkkaar

13 Kon nanu bàyyee tegante tooñ,
waaye nu fas yéenee moytu lépp lu nekk
fiir guy yóbbe sunu moroom bàkkaar.
14 Xam naa ne amul wenn ñam wu
sellul, ndax Yeesu Boroom bi xamal na ma
loolu. Waaye loo yaakaar ne sellul, ci yaw
la sellul.
15 Soo dee lekk luy indil sa moroom
tiis, génn nga ci mbëggeel. Yaw nag bul
réeral sa moroom ci sa ñam, ndax Kirist
dee na ngir moom.
16 Bu sa njariñ jur wax ju ñaaw.
17 Ndaxte bokk ci nguuru Yàlla jotewul
dara ak lu nuy lekk mbaa lu nuy naan.
Nguuru Yàlla mooy jub ci kanam Yàlla te
am mbég ak jàmm ci dooley Xel mu Sell
mi.
18 Kiy jaamoo noonu Kirist moo neex
Yàlla ak nit ñi.
19 Kon nag nanu wut luy indi jàmm, tey
yékkati ngëmu sunu moroom.
20 Bu sa ñam yàq jëfu Yàlla. Bépp ñam
sell na ci kanam Yàlla. Ci lu wér! Waaye
képp ku lekk luy yàq sa ngëmu moroom,
def nga lu bon.
21 Liy sa warugar mooy nga baña fiir
sa moroom ci yàpp mbaa ci biiñ mbaa ci
leneen lu mu mana doon.
22 Su fekkee sa ngëm dëgër na, wone ko
ci sa diggante ak Yàlla. Kiy nangu, te du
ci sikkal boppam, kooku barkeel na.
23 Waaye kuy lekk ñam te am ci xel
ñaar, def nga bàkkaar, ndax sa ngëm
yemu fa. Ndaxte jëf ju àndul ak ngëm,
bàkkaar la.

15

Wut li neex sa moroom, te baña topp sa bànneex

1 Nun ñi dëgër ci sunu ngëm, war
nanoo nangu ñi seen ngëm néew te am

ci lu ñuy sikki-sàkka, te baña yem ci wut
sunu bànneex.
2 Na ku nekk ci nun di wut lu neex
moroomam ngir jariñ ko, ba mu gëna
dëgër ci ngëmam.
3 Ndaxte Kirist masula wut bànneexu
boppam. Loolu la Mbind mi wax ne: «Lor
yi ñu la saagaa, ci sama kaw lañu dal.»
4 Ndaxte lépp lu ñu waxoon ci Mbind
mi lu jiitu tey, dañu koo tëraloon, ngir nu
sàkku ci xam-xam, xam-xam bu nuy may
fit ak muñ, ak di feddali sunu yaakaar.
5 Kon nag Yàlla miy maye muñ ak fit, na
leen may, ngeen déggoo te nekk benn bu
yellook li Kirist Yeesu wone.
6 Ba tax nu bokk benn xalaat ak benn
baat ci màggal Yàlla, Baayu Yeesu Kirist
sunu Boroom.

Xibaaru jàmm bi, ñépp la ñëwal

7 Moo tax nangoonteleen, bay màggal
Yàlla, ni leen Kirist nangoo.
8 Lii laay wax: Kirist ñëw na liggéeyal
Yawut yi, ngir wone kóllëreg Yàlla ci
matal dige, ya mu digoon maam ya.
9 Ñëw na itam ngir ñi nekkul Yawut
mana màggal Yàlla ndax yërmandeem.
Moo tax Mbind mi ne:
«Dinaa la màggal tey tagg saw tur
ci kanam xeet yépp.»
10 Mbind mi nee na it:
«Yéen xeeti àddina, ñëwleen bànneexu
ak xeet wi Yàlla tànnal boppam.»
11 Mu dellooti ne:
«Santleen Boroom bi, yéen waa àddina,
te ñëw màggal ko, yéen xeet yépp.»
12 Te it Esayi wax na ne:
«Am na sëtu Isayi buy ñëw,
dina yilif xeeti ñi dul Yawut,
te ci moom lañuy wékk seen yaakaar.»
13 Kon Yàlla miy maye yaakaar, na def
ci seen xol mbég mu réy ak jàmm ju yaa
ci seen kaw ngëm, ba ngeen am yaakaar
ju mat sëkk ci dooley Xel mu Sell mi.

Li waral Pool ñemee waxe noonu

14 Bokk yi, wóor na ma ne baax ngeen
ba fa mbaax mana yem, fees dell ak xam-
xam, ba mana jàngleente mbiri Yàlla ci
seen biir.
15 Bu sama kàddu diisee nag ci bataaxal
bii, dara taxul lu dul bëgga yeesal seen
xalaat, ndaxte Yàlla ci kaw yiwam daf
maa sas,
16 ma nekk jawriñu Kirist Yeesu, yebal
ma ci àddina ci xeeti ñi dul Yawut.
Liggéey bu sell laay def ngir Yàlla, ci
xamle xibaaru jàmmam bi, ngir xeeti
àddina sell ci dooley Xel mu Sell mi, ba
neex Yàlla, mel ni sarax su ñu koy jébbal.
17 Kon nag maa ngi bànneexu ci Kirist
Yeesu ngir liggéey boobu ma Yàlla dénk.
18 Awma fitu wax leneen nag, lu dul
li Kirist jëf jaarale ko ci man, ngir xeeti
àddina jébbalu ci moom; jëf na jaarale ci
samay wax ak samay jëf,
19 ci ay tegtal ak i kéemaan,
sukkandikoo ci dooley Xelu Yàlla mi. Ba fi
mu nekk nag yégle naa fu nekk xibaaru
Kirist, li dale ci Yerusalem, jaar ci gox
yépp, ba àgg diiwaanu Iliri.
20 Sama yéene mooy xamle xibaaru
turu Kirist fa mu eggagul, ndax
bëggumaa yeggale sas wu keneen daloon.
21 Li ma def nag, dëppoo na ak li Mbind
mi wax ne:
«Ñi yégagul mbiram dinañu ko yég,
te ñi ko masula dégg, xam ko.»

Pool fas na yéeney dem dëkku Room

22 Bëggoon naa ñëw seetsi leen, fekk ay
téq-téq ñoo ma téye ba tey.
23 Waaye nag léegi bey naa sama sas ci
gox yii.
24 Bu may dem Espaañ nag, bëgg naa
faa jaar, nuyu leen; ndaxte ay at a ngii
maa ngi am yéene ju tar ci ñëw seetsi
leen. Bëgg na maa nekk ci seen biir, ngir
am bànneexu sotteente ak yéen xalaat ab
diir, te it ngeen waajalal ma sama yoonu
Espaañ.
25 Waaye nag fi mu nekk maa ngi dem
nii Yerusalem, ngir dimbaliji gaayi Yàlla
yu sell ya fa nekk.
26 Ndaxte waa Maseduwan ak waa
Akayi ñi gëm, fas nañu yéeney sàkk ci
seeni alal, yónnee ko, ngir dimbali ñi
néew doole ci gaayi Yàlla yu sell, yi nekk
Yerusalem.
27 Yéene nañu ko, te it ci dëgg-dëgg bor
la, bu ñu wara fey. Ndaxte gannaaw ñi
gëm ci Yerusalem séddoo nañu ak ñi dul

Yawut seen ngëm, kon xeet yooyu itam
war nañoo séddoo ak ñoom seen alal.
28 Kon nag waxtu wu ma noppee ci
liggéey boobu, ba teg may gu tedd gii ci
loxoy boroom, dinaa dem Espaañ, tey jaar
fi yéen.
29 Te wóor na maa ne bu ma agsee ci
yéen, dinaa indaale barkeb Kirist bu mat
sëkk.
30 Gannaaw loolu bokk yi, maa ngi leen
di ñaan ci turu sunu Boroom Yeesu Kirist
ak ci bëggante, gi Xelu Yàlla mi def ci
nun, ngeen defal ma lii: àndleen ak man,
nu tuur sunu ñaq ci ñaan Yàlla.
31 Ñaanal-leen ma, ngir ma mucc ci ñi
gëmul ci waa Yude; te it gaayi Yàlla yu
sell yu nekk ci Yerusalem nangu ndimbal,
li ma leen di yóbbul.
32 Dolli ci, Yàlla may ma, ma ñëw seetsi
leen ak xol bu sedd, nu booloo yeeslu fa
kanam Yàlla.
33 Yal na Yàlla miy Boroom jàmm ànd
ak yéen ñépp. Amiin.

16

Pool a ngi nuyu waa Room

1 Bu nu weesoo loolu, maa ngi leen
di dénk sunu jigéen Febe, miy liggéeyal
mbooloom ñi gëm ci dëkku Señsere.
2 Nangeen ko jàpp ci turu Boroom bi, ni
ko gaayi Yàlla yi yelloo, te dimbali ko ci
lépp lu mu aajowoo, ndaxte moom itam
wax dëgg, dimbali na ñu bare, ba ci man
mii di wax ak yéen.
3 Nuyul-leen ma Pirsil ak Akilas, samay
nawle ci liggéeyu Kirist Yeesu.
4 Ñoom ñaar dem nañu, bay bëgga jaay
seen bakkan ngir man; maa ngi leen di
gërëm ci loolu, du man rekk sax, waaye
itam mboolooy ñi gëm ci xeeti àddina
sépp.
5 Nuyul-leen ma it ñiy booloo ci seen
kër.
Maa ngi nuyu it Epaynet, mi jëkka gëm
Kirist ci diiwaanu Asi;
6 ak Maryaama, mi sonnoon lool ci
yéen.
7 Nuyul-leen ma it Andoronikus ak
Yuñas, sama bokk, yi ñu ma
booleeloon tëj; am nañu tur ci ndawi
Yàlla yi, te ñoo ma jiitu sax ci gëm
Kirist.
8 Te fàttewuma Ampilyaatus, mi ma
bëgg ci sama xol ngir Boroom bi.
9 Nuyul-leen ma it Urban, sunu nawle
ci liggéeyu Kirist, ak sama soppe
Estakis;
10 ak it Apeles, mi ngëmam dëggu, ba
yelloo kóolute.
Nuyul-leen ma it waa kër Aristobul,
11 ak Erojon sama mbokk, ak waa kër
Narsis, ñi ci Boroom bi.
12 Maa ngi nuyu Tirifen, moom ak
Tirifos, jigéen ñi sonn ci liggéeyu
Boroom bi, ak it sama soppe Persidd,
mi ci jeex tàkk.
13 Maa ngi nuyu it Rufus, waa ji xolam
seey ci Boroom bi, ak yaayam, mi ma
féete woon it cérub ndey.
14 Te fàttewuma Asànkirit, Felegon,
Ermes, Patarobas, Ermas, ñoom ak
mboolem bokk yépp.
15 Nuyul-leen ma it Filolog ak Yuli, Nere
ak jigéenam.
Te fàttewuma Olimpas ak gaayi Yàlla
yiy booloo ak ñoom ñépp.
16 Te yéen bokk yi, saafoonteleen ak xol
bu laab. Mboolooy ñi gëm Kirist yépp a
ngi leen di nuyu.

Moytuleen ñi leen di réeral

17 Bokk yi, maa ngi leen di dénk, ngeen
moytu ñi leen di féewale, ba di leen
jàddloo yoon wi, ciy wax lu juuyoo ak
dëgg gi ngeen jàng. Dawleen leen ba
sore.
18 Ndax ñu deme noonu liggéeyaluñu
Kirist sunu Boroom; seen bopp lañuy
liggéeyal. Ñu ngi ñëw ak làmmiñ yu neex,
di jay xol yu woyof yi, ba nax leen.
19 Waaye seen dégg ndigal bir na ñépp,
ba sama xol sedd lool ci yéen. Teewul nag
damaa bëgg ngeen am xam-xam bu leer
ci lu baax, te baña laal dara ci lu bon.
20 Su ko defee Yàlla Boroom jàmm dina
not Seytaane ci seeni tànk léegi.
Yal na yiwu Yeesu sunu Boroom ànd ak
yéen!
21 Timote sama nawle bi may jàpple ci
liggéey bi, mu ngi leen di nuyu, ak samay
bokk Lusiyus, Yason ak Sosipater.

22 Man Tersiyus mi bind bataaxal bii
nag, maa ngi leen di nuyu ci turu Boroom
bi.
23 Gayus mu ngi leen di nuyu; moo may
ganale ci këram, te foofa it la mbooloo
mi di dajaloo. Erast miy topptoo mbiri
xaalisu dëkk bi it, nuyu na leen, ak sunu
mbokk Kartus.
24 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist
ànd ak yéen! Amiin.

Yàlla yelloo na ndam

25 Santleen Yàlla, mi leen mana saxal
bu wér ci dëggu xibaaru jàmm, bi may
waare ci mbirum Yeesu Kirist! Nekkoon
na kumpa gu làqu diirub ay ati at,
26 waaye léegi nag Yàlla dindi na nu
ci kumpa. Santaane na, nu yégle xibaar
boobu ci xeeti àddina sépp, ci firi Mbindi
yonent yi, ngir nit ñi man koo gëm, ba
jébbalu.
27 Yàlla mi jagoo xam-xam bépp, moom
rekk moo yelloo ndam ba fàww, jaar ci
Yeesu Kirist! Amiin.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko
WAA KORENT

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coo-
barey Yàlla, man ak Sosten sunu mbokk,
2 noo leen di bind, yéen mbooloom
Yàlla, mi dëkk Korent. Nu ngi leen di
nuyu, yéen ñi Yàlla sédde boppam jaare
ci Kirist Yeesu, yéen ñi Yàlla woo, ngeen
sell, boole leen ak ñi nekk ci àddina sépp
tey tudd turu sunu Boroom Yeesu Kirist,
miy seen Boroom, di sunu bos.
3 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Yeesu
Kirist Boroom bi may yiw ak jàmm.

Pool sant na Yàlla

4 Duma jóg ci di sant Yàlla sama Bo-
room ci seen mbir ndax yiw, wi mu leen
may ci seen bokk ci Kirist Yeesu.
5 Ndaxte ci yiwi Yàlla yépp ngeen
woomle ci Kirist, muy ci wax, muy ci xam-
xam.
6 Ndaxte li nu doon seedeel Kirist, Yàlla
dëggal na ko ci yéen.
7 Noonu nag ñàkkuleen genn may léegi
bi ngeen di séentu waxtu, wi sunu Bo-
room Yeesu Kirist di feeñ ci biir ndamam.
8 Kirist dina leen dooleel ba ca muj ga,
ngir ngeen baña am wenn ŋàññ bés bu
sunu Boroom Yeesu Kirist délsee.
9 Yàlla kuy sàmm kóllëre la, moom mi
leen woo, ngir ngeen bokk ak Doomam
Yeesu Kirist, sunu Boroom.

Na mbooloo mi juboo

10 Waaye bokk yi, maa ngi leen di
dénk ci turu sunu Boroom Yeesu Kirist,
ngeen juboo te baña féewaloo ci seen biir.
Waaye nangeen ànd te booloo, bokk xel,
bokk xalaat.
11 Ndaxte bokk yi, waa kër Kelowe
xamal nañu ma ne dangeen di xuloo.
12 Maa ngi ñëw ca wax ja: kenn ku
nekk ci yéena ngi naan: «Man ci Pool laa
bokk!» «Man ci Apolos!» «Man ci Sefas!»
«Man ci Kirist!»
13 Ndax Kirist dafa xaajoo? Ndax Pool
lañu daajoon ca bant ba, mu dee ngir
yéen? Ndax sóob nañu leen ci ndox, ngir
wone ne bokk ngeen ci Pool?
14 Maa ngi sant Yàlla ci li ma sóobul
kenn ci yéen, ku dul Kirispus ak Gayus,
15 ngir kenn baña wax ne ci sama tur
lañu ko sóob.
16 Ahakay! Sóob naa it ci ndox waa
kër Estefanas. Waaye ci sama pàttaliku
sóobuma keneen.
17 Ndaxte Kirist yebalu ma ngir may
sóobe ci ndox, waaye da maa yebal, ngir
may yégle xibaaru jàmm bi, te ma bañ
koo def ak waxi xam-xamu nit, ngir baña
ñàkkal faayda deewu Kirist ca bant ba.

Xam-xamu nit jotewul dara ak bu Yàlla

18 Ndaxte yégleb deewu Kirist ca bant
ba, ag ndof la ci ñiy sànku. Waaye ci nun
ñi aw ci yoonu mucc gi, dooley Yàlla la.
19 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Dinaa folli xam-xamu boroom xam-xam
yi,
lem xalaati ñi am xel.»
20 Ana boroom xam-xam bi? Ana kaaŋ
mi? Ana boroom làmmiñ wu neex wi ci
àddina sii? Xanaa Yàlla wonewul ne xam-
xamu àddina si ag ndof la?
21 Gannaaw àddina si ci xam-xamam
demul ba xam Yàlla —te Yàllaa dogal
loolu ci xam-xamam— soob na Yàlla mu
musal ñi gëm, jaar ci yégleb xibaaru
Kirist, fekk ag ndof la ci bëti nit.
22 Ndaxte Yawut yi ñu ngi laaj ay firnde;
Gereg yi di wut xam-xam.
23 Waaye nun nu ngi yégle Kirist, mi ñu
reyoon ca bant ba, te loolooy téq ngëmu
Yawut yi, di ag ndof ci ñi dul Yawut.
24 Waaye ci ñi Yàlla woo, ñuy Yawut
mbaa di Gereg, Kirist mooy dooley Yàlla,
di xam-xamu Yàlla.
25 Li ñuy wax ag ndof ca wàllu Yàlla
moo gëna tedd xam-xamu nit. Te li ñuy
wax ñàkk dooley Yàlla moo ëpp kàttan
dooley nit.
26 Bokk yi, seetleen seen nekkin, bi leen
Yàlla di woo. Barewul woon ci yéen, ñi
ñuy tudde ay boroom xam-xam mbaa ay
boroom doole mbaa ñu rafet ab juddu.
27 Waaye li àddina teg ag ndof, Yàlla
tànn na ko, ngir rusloo boroom xam-xam
yi; te li àddina teg ag ñàkk doole, Yàlla
tànn na ko, ngir rusloo boroom doole yi.

28 Li dul juddu bu rafet te mata xeeb ci àddina, Yàlla tànn na ko; Yàlla tànn na li
nekkul, ngir neenal li nekk.
29 Noonu kenn du mana damu ca
kanam Yàlla.
30 Waaye Yàlla moo def ba ngeen bokk
ci Kirist, moom mi doon ci nun xam-xam
bu jóge ca Yàlla, maanaam: sunu njubte,
sunu sellaay, sunu njot.
31 Loolu dafa am, ngir li Mbind mi wax
am, ne: «Kuy damu, na damu ci Boroom
bi.»

2

1 Man ci sama bopp, bokk yi, bi ma
ñëwee ci yéen, ngir yégle mbóoti Yàlla,
ñëwuma ci ay wax yu neex ak xam-xam
bu réy.
2 Dogu woon naa ci baña xam dara ci
seen biir lu dul Yeesu Kirist, te muy ki ñu
rey ca bant ba.
3 Bi ma teewee ci yéen, ànd naa ak ñàkk
doole, ragal ak njàqare.
4 Li ma wax ak li ma waare, defuma
ko ci làmmiñ wu neex, sukkandikoo ko ci
xam-xamu nit, waaye ànd na ak ay firnde
yu soqikoo ci kàttanu Xelum Yàlla,
5 ngir seen ngëm baña wékku ci xam-
xamu nit ñi waaye mu wékku ci dooley
Yàlla.

Xelum Yàlla mooy joxe xam-xamu Yàlla

6 Moona am na xam-xam bu nuy yégal
ñi mat, xam-xam bu bokkul ci àddina si,
te njiiti àddina si xamuñu ko, ñoom ñi
nara wéy.
7 Nu ngi yégle mbóotu xam-xamu Yàlla,
mu nëbbu woon te Yàlla dogal ko ngir
sunu ndam, laata àddina di sosu.
8 Kenn ci njiiti àddina amul woon xam-
xam boobu. Su ñu ko amoon, kon duñu
rey Boroom ndam li ci bant bi.
9 Waaye Mbind mi nee na:
«Lu bët gisul,
nopp déggu ko,
xel xalaatu ko,
loolu la Yàlla dencal ñi ko bëgg.»
10 Fekk nag nun la ko Yàlla won, jaarale
ko ci Xelam.
Xelum Yàlla mooy leeral lépp, ba ci
xalaati Yàlla yi gëna xóot.
11 Kan ci nit ñi moo xam yëfi nit? Xanaa
xelum nit mi nekk ci moom rekk a ko
xam. Noonu it kenn xamul yëfi Yàlla, ku
dul Xelum Yàlla.
12 Nun nag Xel mi nu jot, jógewul ci
àddina, waaye Yàllaa nu ko sol.
13 Loolu nu Yàlla may, yéglewunu ko
ci ay baat yu soqikoo ci xam-xamu nit,
waaye nu ngi koy yégle ci baat, yi soqikoo
ci Xelum Yàlla, di tekkantal yëfi Xelum
Yàlla ci ay baat yu mu nu sol.
14 Nit kese du nangu yëfi Xelum Yàlla.
Ag ndof lay doon ci moom; du ko mana
nangu, ndaxte ku yor Xelum Yàlla rekk
moo ko mana ràññale.
15 Nit ki yor Xelum Yàlla dafay àtte
lépp; moom ci boppam, kenn du ko àtte.
16 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»
Waaye nun am nanu xalaatu Kirist.

3

Xuloo ci biir mbooloom ñi gëm

1 Man nag bokk yi, manuma woona wax
ak yéen ni ay nit ñuy déggal Xelum Yàlla,
waaye waroon naa wax ak yéen ni ñuy
topp seen nafsu, mel ni ay liir ci seen
dund ci Kirist.
2 Nàmpaloon naa leen, waaye joxuma
leen dugub, ndaxte àttanuleen ko woon,
te ba léegi sax àttanuleen ko
3 ci li ngeen di topp seen nafsu. Bu
ñeetaan ak xuloo amee ci seen biir, xanaa
du loolu mooy wone ne dangeena topp
seen nafsu, di doxale ni niti àddina?
4 Bu kenn yéglee ne: «Man ci Pool laa
bokk,» keneen ne: «Man ci Apolos,» ndax
jëfewuleen ni niti àddina rekk?
5 Kuy Apolos? Ak kuy Pool? Nun ay
surga rekk lanu, yu ngeen jaare, ba gëm.
Te Boroom bi moo sas ku nekk liggéeyam.
6 Maa jëmbët, Apolos suuxat, waaye
Yàlla moo jebbil.
7 Ki jëmbët nag ak ki suuxat, kenn du
ci dara, waaye Yàlla miy jebbil rekk moo
am solo.
8 Ki jëmbët ak ki suuxat benn lañu.
Teewul nag ku nekk dina jot yool bu
tollook liggéeyam.

9 Nu ngi liggéeyandoo ci liggéeyu Yàlla;
yéenay toolu Yàlla, yéenay taaxum Yàlla.
10 Man nag teg naa fondamaa bi, ni
tabaxkat bu man liggéeyam, dëppook sas
wi ma Yàlla jagleel ci kaw yiwam. Te
keneen a ngi tabax ci kaw; waaye na ku
nekk teeylu ci ni muy tabaxe.
11 Ci li jëm ci fondamaa bi, kenn manu
fee tëral beneen bu dul bi fi xasa taxaw,
muy Yeesu Kirist.
12 Ku tabax ci kaw fondamaa bi, wurus,
xaalis, per, dénk, gittax walla boob,
13 sa liggéey dina fés, ndaxte bés baa
koy xamle. Bés boobu dina fenk ni
sawara, te sawara si dina nattu liggéeyu
ku nekk.
14 Ku sa liggéey dëgër, dinga jot yool.
15 Waaye ku sa liggéey lakk, dinga ñàkk.
Yaw ci sa bopp dinga mucc, waaye mel ni
ku rëcc ci sawara si.
16 Xanaa xamuleen ne yéenay kër Yàlla,
te Xelum Yàlla dëkk na ci yéen?
17 Ku yàq kër Yàlla gi, Yàlla dina la yàq,
ndaxte kër Yàlla gi dafa sell, te yéenay kër
googu.
18 Kon bu kenn nax boppam: su kenn
ci yéen tegee boppam boroom xam-xam
ci gis-gisu àddina sii, kooku na doon dof,
ngir am xam-xam bu wóor.
19 Ndaxte xam-xamu àddina si, ndof la
fa Yàlla. Moom la Mbind mi ne: «Yàlla
jàpp na ñu muus ñi, ba seen fiir këppu ci
seen kaw.»
20 Te it: «Boroom bi xam na xalaati
boroom xam-xam yi; xam ne duñu mujj
fenn.»
21 Kon nag bu kenn tiitaru ndax nit ñi,
ndaxte yéena moom lépp,
22 muy Pool, di Apolos, di Sefas, di
àddina, di dund, di dee, di lu am, di luy
ñëw; lépp, yéena ko moom.
23 Yéen, Kirist a leen moom; Kirist,
Yàllaa ko moom.

4

Yàlla rekk moo am sañ-sañu àtte nu

1 Nañu nu teg kon ay surgay Kirist, di
ay jawriñ yuy xamle mbóoti Yàlla.
2 Li war ci jawriñ mooy mu takku ci
liggéeyam.
3 Ngeen àtte ma walla ñeneen àtte ma,
amaluma ko solo. Man sax duma àtte
sama bopp.
4 Sama xel yeddu ma ci dara, waaye
loolu taxul ma jub; ki may àtte mooy
Boroom bi.
5 Looloo tax buleen daan kenn ci àtte,
bala jamono ji di jot te Boroom bi ñëw.
Mooy leeral yi nëbbu ci lëndëm, di làññi
mébétu xol yi. Bu ko defee ku nekk dina
jot ci Yàlla ngërëm li mu yelloo.
6 Bokk yi, ci loolu ma leen doon wax
lépp nag, misaal naa leen ko ci Apolos ak
ci man, ngir ngeen xool ci nun, ba xam li
wax jii di tekki: «Bu seen xalaat weesu li
Mbind mi wax.» Noonu kenn du màggal
kii, suufeel ki ci des.
7 Ndaxte yaw, ku la def, ba nga gëna
màgg ñi ci des? Loo am lu ñu la mayul?
Te bu ñu la ko mayee, lu tax nga di ci
tiitaru, mel ni mayuñu la ko?
8 Yéen suur ngeen xaat! Woomle ngeen
xaat! Tàmbali ngeen di nguuru te agsee-
gunu! Céy ni ma bëgge, ngeen di nguuru,
ba nu mana bokk ak yéen di nguuru!
9 Xalaat naa ne, nun ndawi Kirist yi,
Yàlla def na ba nu mel ni nit ñu ñu jàppe
ci xare te mujj ci sàppe yi, ñu dogal seen
dee, nuy ceetaanum mbindeef yépp, muy
nit muy malaaka.
10 Nun teg nañu nu ni ay dof ndax Kirist,
waaye yéen am ngeen xel ci Kirist. Néew
nanu doole, waaye yéen am ngeen doole.
Nawees na leen, waaye nun dañu noo
xeeb.
11 Ba fii mu nekk, danoo xiif, mar te
rafle; ñu ngi nuy dóor, te dëkkunu fenn;
12 nu ngi ñaq di jariñoo. Ku nu saaga,
nu ñaanal la lu baax. Coono bu ñu nu teg,
nu tegoo ko.
13 Ku nu ñaawal, nu tontu la tont lu
rafet. Fi mu ne noo mujj di mbalitu
àddina, di ñu ñàkk njariñ ci lépp.
14 Binduma leen loolu ngir ngeen am
yeraange, waaye dama koo def ngir artu
leen, ndaxte yéenay samay doom te bëgg
naa leen.
15 Su ngeen amee fukki junniy njiit yu
leen di sàmm ci Kirist, ba tey benn baay
rekk ngeen am, ndaxte maa leen yégal
xibaaru jàmm bi, ba jur leen ci Kirist.

16 Kon nag maa ngi leen di ñaan, ngeen
roy ci man.
17 Looloo tax ma yebal ci yéen Timote,
miy sama doomu diine, di doom ju takku
te ma bëgg ko. Dina leen fàttali ni may
dunde ci Kirist, te mu dëppook li may
jàngle fu nekk ci mboolooy ñi gëm ñépp.
18 Am na ci seen biir ñuy tiitaru, di
xalaat ne duma délseeti ci yéen.
19 Waaye bu soobee Boroom bi, léegi
ma ñëw ci yéen te seet boroom tiitar
yooyu; waxuma seen kàddu, seen doole
laay seet.
20 Ndaxte nguuru Yàlla du waxi kese,
waaye doole la.
21 Lu leen gënal? Ma ñëw ci yéen, yor
ab yar, walla ma ànd ak mbëggeel, te
lewet?

5

Génneleen kiy moy Yàlla ci seen biir

1 Dégg nanu sax ñu naan, am na kuy
moy Yàlla ci seen biir, moy gu ni tollu,
duñu ko gis sax ci ñi xamul Yàlla. Dem na,
ba am ci yéen kuy séy ak jabaru baayam.
2 Moona yéen de, yéena ngi tiitaru.
Waaye dangeena waroona am naqar, ba
dàq kiy def loolu ci seen biir!
3 Man nag, jëmm ji sore na leen, waaye
xel mi mu ngi ci yéen, te àtte naa xaat kiy
def loolu, ni su ma teewoon ci seen biir.
Dogal naa,
4 ngeen daje ci turu Boroom bi Yeesu, te
sama xel teewe ko, ànd ak dooley Boroom
bi Yeesu,
5 nu jébbal nit kooku Seytaane, yara-
mam yàqu, ngir ruuwam mucc keroog
bésu Boroom bi.

Bàkkaar ci xol dafa mel ni lawiir ci mburu

6 Seen tiitar bi jekkul dara. Xanaa
xamuleen ne tuuti lawiir day tax tooyalu
fariñ bépp funki?
7 Ni ma leen ko mana misaale, jëleleen
fi bépp lawiir bu yàgg, ngir ngeen sell ni
tooyal bu bees bu amul lawiir, ndax nekk
ngeen ko ba noppi. Ndaxte Kirist deeyal
na nu ca bant ba, mel ni gàtt bu ñuy
rendi, jébbal ko Yàlla ca màggalu bésu
Mucc ba.
8 Kon nanu màggal sunu Màggal, wax-
uma ak lawiir bu màggat biy misaal
kiñaan ak lu bon, waaye ak mburu mu
amul lawiir, maanaam ci xol bu laab ak
ci dëgg.
9 Bindoon naa leen, ngeen baña séq
dara ak njaalookat yi.
10 Bëgguma ci woona limaale waa
àddina, maanaam njaalookat yi, nay yi,
njublaŋ yi ak xërëmkat yi. Su ngeen
séqul ak ñooñu dara, kon fàww ngeen
génn àddina.
11 Lii laa leen bëggoona wax: buleen
séq dara ak ku ñu tudde mbokk mu gëm
Kirist, te fekk day njaaloo walla mu nay
walla muy xërëm walla muy xas nit walla
muy màndi walla muy njublaŋ. Nit ku
mel noonu moom, buleen bokk ak moom,
sax far di lekk.
12 Ndax man maa wara àtte ñi bokkul
ci mbooloom ñi gëm Kirist? Déedéet!
Waaye ñi bokk ci seen mbooloo yéena
leen wara àtte.
13 Ñi bokkul ci mbooloom ñi gëm, Yàlla
moo leen di àtte. Waaye yéen, ni ko
Mbind mi waxe: «Dàqleen ci seen biir kiy
def lu bon.»

6

Waruleena réeroo ci seen biir

1 Te it bu kenn ci yéen amee lëj-lëj
digganteem ak mbokku taalibeem, lu tax
muy dem ca àttekaayi ñi xamul Yàlla, te
baña dem ca gaayi Yàlla yi, ñu àtte ko?
2 Xanaa dangeena xamul ne, gaayi Yàlla
yi ñooy àtteji àddina? Te ndegam yéenay
àtteji àddina, lu tere ngeen mana àtte
mbir yu ñàkk solo yi?
3 Xanaa xamuleen ne nooy àtteji
malaaka yi? Waxatumaak mbiri àddina
sii.
4 Bu ngeen amee ay lëj-lëj yu mel
noonu, dangeen di wuti ay àttekat ci ay
nit, ñi amul wenn yoon ci mbooloom ñi
gëm!
5 Ma ne kon, war ngeena rus! Xanaa
amul ci seen biir kenn ku am xel, ku mana
àtte bokkam yi?
6 Waaye defuleen loolu; mbokk a
ngi layoo ak moroomam, rax-ca-dolli ci
kanam ñi gëmul lañu koy defe!

7 Layoo bi sax wone na ne bàyyi ngeen
seen warugar. Lu tax muñuleen sax
tooñ, yi ñu leen di tooñ? Lu tax far
nanguwuleen, ñu sàcc leen?
8 Waaye yéen sax yéenay tooñ ak di
sàcc, te seeni bokk ngeen koy def!
9 Xanaa xamuleen ne, ñi jubadi duñu
bokk ci nguuru Yàlla? Bu leen ci kenn
nax: ñiy doxaan walla xërëmkat yi ak
njaalookat yi ak góor-jigéen ñi ak ñi ànd
ak ñoom,
10 walla sàcc yi ak ñu bëgge ñi ak
màndikat yi ak ñiy xaste ak njublaŋ yi,
duñu bokk ci nguuru Yàlla.
11 Te am na ñu meloon noonu ci yéen.
Waaye Yàlla fóotal na leen seeni bàkkaar,
sellal leen, àtte leen ni ñu jub, ci turu
Boroom bi Yeesu Kirist ak ci dooley Xelum
Yàlla, sunu Boroom.

Jariñooleen seen yaram ngir ndamu Boroom bi

12 Am na ci yéen ñu naan: «Sañ naa
lépp.» Waaw, waaye du lépp a jariñ nit.
«Sañ naa lépp,» waaye duma bàyyi dara,
mu not ma.
13 Am na ci yéen ñu naan: «Ñam mooy
jariñ biir, te biir ay jariñoo ñam.» Waaw,
te Yàlla dina leen yàq, ñoom ñaar yépp.
Waaye sàkkuñu yaram ngir moy Yàlla;
dañu koo sàkk, ngir muy jariñ Boroom bi,
Boroom bi di ko jariñoo.
14 Te Yàlla, mi dekkal Boroom bi, dina
dekkal it sunu yaram jaare ko ci dooleem.
15 Xanaa xamuleen ne, seen yaram
ñooy céri Kirist? Ndax kon damay jël céri
Kirist, def ko céri jigéeni moykat? Mukk!
16 Xanaa xamuleen ne, kuy ànd ak
jigéen juy moy dafay booloo ak moom,
nekk benn? Ndaxte Mbind mi nee na:
«Ñoom ñaar dinañu doon benn.»
17 Waaye nag kuy ànd ak Boroom bi, xel
yi dañuy booloo, nekk benn.
18 Dawleen njaaloo! Bépp bàkkaar bu
nit mana def, du laal yaramam, waaye
nag kuy njaaloo, dafay bàkkaar, di lor
yaramam.
19 Xanaa xamuleen ne, seen yaram
mooy kër Yàlla gi? Gannaaw Xel mu Sell
maa ngi ci yéen, te Yàllaa leen ko may,
kon moomuleen seen bopp,
20 ndaxte Yàlla jot na leen ak njég lu réy.
Kon nag màggal-leen Yàlla ci seen yaram.

7

Li jëm ci mbirum séy

1 Nanu jàll nag léegi ci laaj, yi ngeen ma
doon bind, ci baña ànd ak jigéen, ndax lu
baax la ci góor.
2 Lii mooy sama xalaat: moy gu bare gi
tax na ba, na góor gu nekk am jabaram,
jigéen ju nekk am jëkkëram.
3 Jëkkër war na def warugaru jëkkër ci
jabaram; jabar it def warugaru jabar ci
jëkkëram.
4 Jigéen ji amul sañ-sañ ci yaramam
moom kenn; jëkkëram moo ko moom.
Niki noonu it jëkkër ji amul sañ-sañ ci
yaramam; jabaram moo ko moom.
5 Bu kenn tere boppam moroomam, su
dul ne dangeena mànkoo ci def noonu ab
diir, ngir gëna mana wéetal Yàlla ci ñaan.
Waaye su loolu weesoo, nangeen doxal
yoonu séy; lu ko moy, Seytaane dina leen
fiir ndax seen ñàkk maandute.
6 Li ma leen di wax fii du ndigal, waaye
dama leen di xamal li ñu leen may, ngeen
def ko.
7 Ndaxte dëgg-dëgg su ma sañoon, kon
ñépp mel ni man; waaye ku nekk ak li la
Yàlla jagleel, kii ak may gii, kee ak may
gale.
8 Lii laay yégal ñi séyul ak it ñi seen
jëkkër dee: baax na ci yéen, su fekkee
dangeena toog rekk ni man, baña séy.
9 Waaye su ngeen manula téye seen
bopp, nangeen séy, ndaxte séy moo gën
xemmem di leen gaañ.
10 Ñi séy nag, maa ngi leen di jox
ndigal lii —Boroom bi moo ko waxoon, du
man— jigéen ju séy warula teqalikoo ak
jëkkëram.
11 Te bu teqalikoo ak moom, bumu
séyaat, mbaa boog na juboo ak jëkkëram.
Te bu jëkkër ji fase jabaram.
12 Ñi ci des nag, lii laa leen di wax —
Boroom bi waxu ko woon— su nit ku gëm
Kirist amee jabar ju gëmul, te mu nangoo
séy ak moom, waru koo fase.

13 Naka noonu it su jigéen ju gëm Kirist
amee jëkkër ju gëmul, te mu nangoo nekk
ak moom, warula tas.
14 Li tax ma wax ko moo di, jëkkër ji
gëmul, Yàlla sellal na ko, ndax li mu ànd
ak jabaram. Te it jigéen ji gëmul, Yàlla
sellal na ko, ndax li mu ànd ak jëkkëram
ji gëm; lu ko moy, seeni doom dinañu am
sobe, te fekk dañoo sell.
15 Waaye nag, su fekkee ki gëmul bëgg
na dem, na dem. Ci wàll woowu nag, ki
gëm Kirist, muy jëkkër ji walla jabar ji,
amul benn tënk, ndaxte Yàlla moo leen
woo ngir ngeen dund ci jàmm.
16 Loo ci xam, yaw jigéen ji, ndax dinga
gëmloo sa jëkkër Musalkat bi walla déet?
Loo ci xam yaw jëkkër ji it, ndax dinga
gëmloo sa jabar Musalkat bi walla déet?
17 Ku nekk nag na dund, ni ko ko
Boroom bi jagleele, mu méngoo ak ni mu
meloon, bi ko Yàlla wooyee. Moom laay
tëral ci mboolooy ñi gëm yépp.
18 Ki xaraf, bi ko Yàlla wooyee, warula
jéema far màndargam xaraf bi. Ki xara-
ful, bi ko Yàlla wooyee, aajowul mu xaraf.
19 Xaraf ak ñàkka xaraf lépp a yem; li
am solo moo di topp ndigali Yàlla.
20 Na kenn ku nekk jàpp ci li mu
nekkoon, bi ko Yàlla wooyee.
21 Ndax jaam nga woon, bi la Yàlla
wooyee? Na ci sa xel dal. Waaye soo amee
bunt, ba yiwiku, nanga ci jaar.
22 Ku nekkoon jaam, bi la Boroom bi
wooyee, Boroom bi goreel na la. Ba tey it
ku nekkoon gor, bi ñu la wooyee, jaamu
Kirist nga.
23 Gannaaw Yàlla jot na leen ak njég lu
réy, buleen doon jaamub nit.
24 Bokk yi, fàww ku nekk wéy ca kanam
Yàlla ci fànn ga mu nekkoon, bi ko Yàlla
wooyee.
25 Ci li jëm ci janq yi, awma ndigalu
Boroom bi, waaye maa ngi joxe sama
xalaat, ni ku ñu wóolu ndax li ma jot
yërmandey Boroom bi.
26 Bu nu seetee tiis wii fi teew nag, defe
naa ne li baax ci nit, moo di mu sax ci li
mu nekk.
27 Ndax takk nga jabar? Bul wuta
tàggook moom. Ndax takkuloo jabar?
Bul wut jabar.
28 Waaye nag boo séyee, defoo bàkkaar,
te bu janq séyee, deful bàkkaar. Waaye
ñi séy dinañu am naqar ci àddina, te
naqar woowu dama leen ko bëggoona
fanqal, yéen ñi séyagul.
29 Lii laa bëgga wax, bokk yi: diir bu
gàtt rekk a fi des. Lu weesu tey, na góor ñi
am jabar di def, ni bu ñu ko amul woon;
30 ñiy jooy, mel ni ñu jooyul; ñiy bég,
mel ni ñu bégul; ñiy jënd, ni ñu moomul
li ñu jënd;
31 ñiy jariñoo àddina, bañ cee xér.
Ndaxte àddina sii, ci ni mu mel, dootul
yàggati.
32 Bëggoon naa, ngeen baña am benn
xalaat. Góor gu takkul jabar dafay bàyyi
xel ci mbiri Boroom bi, di wuta neex
Boroom bi.
33 Waaye ku takk jabar, fàww mu bàyyi
xel ci mbiri àddina si, ak nu mu mana
neexe jabaram,
34 te noonu dafay daldi bare soxla.
Jigéen ju séyul, walla janq, dafay bàyyi
xel ci mbiri Boroom bi— bëgg koo jox
yaramam ak xelam. Waaye jigéen ji séy
dafay bàyyi xel ci mbiri àddina, ak nu mu
mana neexe jëkkëram.
35 Seen njariñ a tax ma wax lii, du
ngir teg leen yen bu ngeen àttanul,
waaye ngeen mana jàppandil Boroom bi
ci njaamu gu rafet gu àndul ak genn
njaaxle.
36 Nanu jàll nag ci mbiri kiy takk ngoro
te amul pastéefu takk ndaw si. Su fekkee
ne waxambaane wi xalaat na ne jëfewul
nu jekk ak janq bi, fekk muy wees ag
ndawam, te mu xalaat ne dafa koo wara
takk, kon na ko takk, ni mu ko bëgge;
deful bàkkaar.
37 Waaye nag su dogoo dëgg ci baña
takk, fekk sagoom rekk a tax te kenn tegu
ko ko, kon ba tey def na lu baax.
38 Noonu ku takk as ndawam def na lu
baax, rawatina nag ku takkul.
39 Jigéen ji séy dina ànd ak jëkkëram
giiru dundam. Waaye su jëkkër ji faatoo,
man na séy ak ku ko neex, su fekkee ne
góor gu gëm la.
40 Moona nag dina gëna bég, bu toogee
noonu rekk. Loolu mooy sama xalaat, te
defe naa ne man it am naa Xelum Yàlla.

8

Mbir yi jëm ci lekk yàpp, wi ñu jagleel xërëm yi

1 Léegi nag, ci li jëm ci yàpp wi ñu
jébbal xërëm yi: nun ñépp am nanu xam-
xam, loolu dëgg la. Xam-xam day tax
ba nit yég boppam, waaye mbëggeel day
yékkati ngëm.
2 Ku xalaat ne xam nga dara, sa xam-
xam bënnagul.
3 Waaye ku bëgg Yàlla, Yàlla xam la.
4 Kon nag ci li jëm ci lekk yàpp wu ñu
jébbal xërëm yi, xam nanu ne xërëm du
dara ci àddina; xam nanu itam ne Yàlla
kenn rekk la.
5 Su fekkee ne am na sax yu ñuy teg
Yàlla, muy ci asamaan mbaa ci suuf —
ndaxte am na yu bare yu ñu faral di
bokkaaleel Yàlla ak Boroom bi—
6 ba tey ci nun, jenn Yàlla rekk a am,
muy Baay bi; lépp a ngi jóge ci moom te
moom lanu nekkal. Te it benn Boroom
rekk a am, muy Yeesu Kirist; lépp a ngi
jaare ci moom, te nun it nu ngi dund jaare
ci moom.
7 Waaye ñépp xamuñu loolu. Am na
ñu tàmmoon xërëm yi, te léegi, bu ñu
lekkatee yàppu sarax yi, dañuy xalaat ne
xërëm lañu ko jagleel. Seen xel dafa leen
di yedd, ndaxte ci seen ñàkka xam dañuy
foog ne taq nañu sobe ndax ñam woowu.
8 Waaye ñam manula tax nu neex Yàlla.
Su nu ci lekkee, du yokk dara ci nun. Su
nu ci lekkul, du nu wàññi dara.
9 Waaye moytuleen, ba sañ-sañ bi
ngeen am, baña yóbbe bàkkaar ñi seen
ngëm néew.
10 Su amee ku ngëmam néew, mu gis la,
yaw mi bare xam-xam, nga toog di lekk ca
màggalukaayu xërëm ya, ndax du ko xiir
mu lekk yàppu sarax?
11 Noonu sa xam-xam dina lor kooku
ngëmam néew, fekk sa mbokk moomu,
Kirist dee na ngir moom!
12 Su ngeen bàkkaaree, ba tooñ bokk yi
néew ngëm, di nëxal seen xel, bàkkaar
ngeen ba tooñ Kirist.
13 Kon bu sama mbokk sóoboo ci
bàkkaar ndax ñam wi ma lekk, doo-
tuma lekk mukk yàpp, ngir baña sóob ci
bàkkaar sama mbokk mi.

9

Dëddu naa peyu ndawal Kirist te lew na ma

1 Ndax awma ndogal ci li may def?
Ndax duma ndawul Kirist? Ndax gisuma
Yeesu sunu Boroom? Xanaa du yéena
soqikoo ci liggéey bi ma Boroom bi sant?
2 Su ma ñenn ñi tegul ndaw, moom laa
ci yéen, ndaxte yéenay firnde jiy wone ne
ndawul Boroom bi dëgg laa.
3 Nii laay tontoo ñi may àtte:
4 Xanaa sañunoo lekk ak a naan?
5 Xanaa sañunoo indaale soxna su gëm
Kirist, ni yeneen ndawul Kirist ak doomi
ndeyu Boroom bi ak Sefas sax?
6 Walla boog man ak Barnabas rekk noo
wara daan sunu doole?
7 Kan moo masa solu soldaar ci pexey
boppam? Kan mooy bey tool te du ci
jariñu? Walla kan mooy sàmm jur te du
naan ca soow ma?
8 Lii may wax, du ci yëfi doom Aadama
rekk laa ko jukkee; xanaa du yoon wi it
moo ko santaane?
9 Ndaxte bind nañu ci yoonu Musaa ne:
«Bul sunjuñ gémmiñu nag wu ñu takk
ci bojjukaay.» Ndax mooy tekki nag ne,
Yàlla dafa bàyyi xel nag yi?
10 Walla boog xanaa nun noo moom
wax jooju? Waaw, noo tax ñu bind loolu.
Noonu kuy bey war na am yaakaar, te kuy
bojj di yaakaara jot wàllam.
11 Nu ji ci yéen yëfi Xelum Yàlla, ba
noppi góobe ci yéen yëfi àddina, ndax
loolu dafa ëpp li nu wara séentu?
12 Ndegam ñeneen a am sañ-sañ boobu
ci yéen, nun kon waxi-noppi.
Waaye nag jariñoowunu sañ-sañ
boobu. Danuy far muñ lépp, ngir baña
indi ndog ci yoonu xibaaru jàmm bu
Kirist bi.
13 Xanaa xamuleen ne, ñiy liggéeyal yëf
yu sell yi, dañuy lekk ñam, wi ci kër Yàlla
gi, te ñiy liggéey ci sarxalukaay bi, dañuy
jot seen wàll ci sarax yi?
14 Naka noonu it Boroom bi digle na ne,
ñiy yégle xibaaru jàmm bi, nanu ci dund.
15 Waaye man jariñoowuma benn ci
sañ-sañ yooyu, te binduma yëf yooyu,
ngir ngeen di ma defal yu ni mel. Dee sax

moo ma ko gënal— kenn du jële ci man
mbir moomu may kañoo!
16 Su may yégle xibaaru jàmm bi,
manuma cee kañu. Sas la, wu ñu ma
sas. Dinaa torox, su ma yéglewul xibaaru
jàmm bi!
17 Su doon ci sama coobare laa yégle
xibaaru jàmm bi, man naa ci séentu
yool. Waaye defuma ko ci sama coobare,
ndaxte sas la, wu ñu ma sas.
18 Kon nag lan mooy sama yool? Xanaa
di yégle xibaaru jàmm bi ci dara, te baña
jariñoo sañ-sañ boobu ma ci yelloo.

19 Gor laa te kenn moomu ma; teewul
def naa sama bopp jaamu ñépp, ngir
mana gindi nit ñu bare ci Kirist.
20 Ci biir Yawut yi, sol naa melow Yawut
yi, ngir gindi leen. Man ci sama bopp
yoonu Musaa jiitalu ma, terewul bi ma
nekkee ci biir ñiy sàmm yoonu Musaa,
sàmm naa yoon wa, ngir gindi leen.
21 Ci biir ñi nekkul ci yoonu Musaa,
faalewuma woon yoon wi, ngir gindi
leen; waxuma ne ànduma ak yoonu Yàlla,
waaye topp naa yoon ci sama bokk ak
Kirist.
22 Ci biir ñi néew ngëm, meloon naa ni
ku néew ngëm, ngir gindi leen. Doon naa
lépp ci ñépp, ngir def lépp lu ma man, ba
ñenn mucc ci.
23 Damaa def loolu lépp ndax xibaaru
jàmm bi, ngir man it ma am wàll ci
barkeem.
24 Xanaa xamuleen ne, ñépp ñooy daw
cib rawante, waaye kenn rekk ay jël ndam
li? Dawleen nag ngir jël ko.
25 Ñiy joŋante ci po muy waral tàggat
yaram, dañuy xañ seen bopp lu bare.
Dañu koy def, ngir am kaalag ndam gu
dul yàgg; waaye nun danu koy def, ngir
am kaalag ndam gu sax ba fàww.
26 Man nag noonu laay dawe, te duma
dawantu. Noonu laay bëree, waaye
duma def ni nit kuy dóor ci jaww ji.
27 Waaye damay not sama yaram, ba
moom ko, ngir ragala yégal ñi ci des
xibaaru jàmm bi, ba noppi Yàlla xañ ma
ndam li.

10

Mbirum bànni Israyil misaal la, ma nuy artu

1 Bokk yi, bëgguma ngeen umple li
daloon sunu maam ya. Ñoom ñépp niir
wa* tiimoon na leen, te ñoom ñépp jàll
nañu géej.
2 Sóobu nañu ca ndoxu géej ga ak ca
niir wa, ba bokk noonu ci Musaa.
3 Ñoom ñépp bokk nañoo lekk ñam wa
Yàlla joxe,
4 naan naan ga mu joxe, ndaxte ñu ngi
doon naan ca xeer, wa leen doon gunge,
te xeer woowa Kirist la woon.
5 Teewul ñi ëpp ci ñoom neexuñu woon
Yàlla, ba mu fàddoon leen ca màndiŋ ma.
6 Mbir yooyu ay misaal lañu, yu nuy
artu, ngir benn bëgg-bëgg bu bon bañ
noo jiital, na mu leen jiitale woon.
7 Buleen jaamu ay xërëm, ni ko ñenn ñi
ci ñoom defe woon. Ndaxte Mbind mi nee
na: «Mbooloo mi dafa toog, di lekk ak di
naan, ba noppi ñu jóg di mbumbaay.»
8 Bunu njaaloo, ni ko ñenn ñi ci ñoom
defe woon, ba tax ñaar fukki junni ak
ñett ci ñoom dee ci benn bés.
9 Bunu diiŋat Kirist, ni ko ñenn ñi ci
ñoom defe, ba ay jaan màtt leen, ñu dee.
10 Buleen xultu, ni ko ñenn ñi ci ñoom
defe woon, ba tax Malaakam bóomkat bi
rey leen.
11 Mbir yooyu leen daloon misaal la ci
nun, te bind nañu ko ngir artu nu, nun
ñiy dund ci jamono jii lépp mat.
12 Kon nag kiy naw sa doole, ba yaakaar
ne taxaw nga, moytula daanu ci bàkkaar!
13 Benn nattu dabu leen bu wuute ak
yi dal nit ñépp. Te sax Yàlla kuy sàmm
kóllëre la, te du nangu nattu bi wees seen
kàttan, waaye cib nattu dina leen ubbil
bunt bu ngeen mana rëcce, ba ngeen
man koo dékku.

Buleen booloo ak rab yu bon yi

14 Looloo tax, sama soppe yi, nangeen
daw xërëm yi.
15 Maa ngi wax ak yéen ñi am xel. Kon
seetleen li ma leen wax.

* **10:1** Ba bànni Israyil nekkee ca màndiŋ ma, Boroom bi moom ci boppam moo leen jiite woon, mel ni niir ci bëccëg bi, ngir gindi leen, su guddee mu doon jumu sawara, ngir niital leen.

16 Kaas bu yiw bi tax nuy gërëm Yàlla,
ndax du wone sunu booloo ak deretu
Kirist? Mburu mi nuy damm, xanaa
du dafay wone sunu booloo ak yaramu
Kirist?
17 Ndegam benn mburu rekk a am,
kon nun ñépp lu nu baree bare, menn
mbooloo lanu, ndaxte bokk nanu menn
mburu mi.
18 Seetleen ci bànni Israyil. Ñiy lekk
sarax si ñu rendi, ndax booloowuñu
ak Yàlla ji ñu jagleel sarxalukaay ba?
Ahakay!
19 Li may wax, lu muy tekki? Ndax yàpp
wi ñu jagleel xërëm yi dafay dara? Walla
xërëm yi dañuy dara?
20 Déedéet! Waaye sarax yi xërëmkat
yi di rendi, ay rab lañu ko jagleel; ja-
gleeluñu ko Yàlla. Te man bëgguma,
ngeen booloo ak rab yi.
21 Manuleena naan ci kaasu Boroom bi,
naan ci kaasu rab yi. Manuleena sukk ci
reerub Boroom bi, sukk ci reerub rab yi.
22 Walla boog ndax danuy jéema gillil
meru Boroom bi? Xanaa noo ko ëpp
doole?

Na mbëggeel laal seeni jëf, te ngeen wottu seen sañ-sañ

23 Dafa am ñu naan: «Lépp lanu
sañ.» Waaw, waaye du lépp a baax ci
nun. «Lépp lanu sañ,» waaye it lépp du
yékkati ngëm.
24 Bu kenn seet njariñam rekk, waaye
nay seet njariñul moroomam.
25 Man ngeena lekk lépp lu ñuy jaay ca
ja ba, bañ cee boole ay laaj ngir dalal seen
xel.
26 Ndaxte Mbind mi nee na: «Àddina
ak li ci biiram lépp, Boroom bi moo ko
moom.»
27 Ku xamul Yàlla nag, bu leen wooyee
aw ñam këram, te ngeen nangoo dem,
lekkleen lépp lu ñu leen dëj, baña laajte
dara ngir dalal seen xel.
28 Waaye bu leen kenn nee: «Lii sarax
la, bu ñu jagleel xërëm yi,» suurleen ko
ndax ki leen ko xamal, ngir xel mu dal.
29 Waxuma sa xel yaw, waaye xelu
keneen laay wax.
Waaye nga ne: «Li ma saña def, lu tax
nit ku xelam dalul di am dara lu mu ciy
wax?
30 Su ma lekkee dara di ci sant Yàlla, lu
tax ñu may wax lu ñaaw, fekk sant naa ci
Yàlla?»
31 Kon su ngeen di lekk walla ngeen di
naan, walla lu ngeen mana def, defleen
lépp ngir màggal Yàlla.
32 Buleen def dara lu mana fanq ngëmu
Yawut yi walla ñi dul Yawut walla
mbooloom Yàlla.
33 Noonu laay def man ci sama bopp:
damay wuta neex ñépp ci lépp. Wutuma
lu may jariñ, waaye luy jariñ ñu bare laay
wut, ngir ñu mucc.

11

1 Royleen ma nag, ni may roye Kirist.

Li jekk ci góor ak ci jigéen, bu mbooloo miy màggal Yàlla

2 Maa ngi leen di sant ci li ngeen may
fàttaliku ci lépp, ak ci li ngeen di topp
dénkaane yi ma leen dénk.
3 Waaye nag bëgg naa ngeen xam lii:
Kirist mooy kilifag bépp góor, góor di
kilifag jigéen, te Yàlla di kilifag Kirist.
4 Kon nag góor guy ñaan Yàlla, walla
muy wax ci kàddug Yàlla, fekk mu teg
dara ci boppam, day suufeel Kirist, kili-
faam.
5 Waaye bu jigéen musóoruwul, buy
ñaan walla buy wax ci kàddug Yàlla,
kooku day suufeel jëkkëram jiy kilifaam,
ndaxte day mel ni jigéen ju ñu wat.
6 Jigéen ju dul musóoru, bu yaboo, mu
watu. Waaye su fekkee ne jigéen dafay
am kersa, su wàññee kawaram walla mu
watu, fàww kon mu musóoru.
7 Góor nag moom warula teg dara ci
boppam, ndaxte mooy melokaanu Yàlla te
dafay wone ndamu Yàlla. Jigéen moom
dafay wone ndamu góor.
8 Ndaxte jëlewuñu góor ci jigéen,
waaye jigéen lañu jële ci góor.
9 Te sàkkuñu góor ngir jigéen, waaye
jigéen lañu sàkk ngir góor.
10 Looloo tax jigéen wara teg ci kaw
boppam luy màndargaal kilifteef ga,
ndax malaaka yi.

11 Teewul nag ci sunu booloo ak Boroom
bi, jigéen a ngi wéeru ci góor, te góor a ngi
wéeru ci jigéen.
12 Ni ñu sàkke jigéen ci góor, noonu la
góor juddoo ci jigéen, te lépp a ngi jóge
ca Yàlla.
13 Seetleen mbir mii: ndax jekk na
jigéen baña musóoru, buy ñaan Yàlla?
14 Xanaa du àddina ci boppam dafa leen
di won ne gàcce la ci góor, ngir muy yar
kawar gu bare?
15 Waaye loolu nag ab taar la ci jigéen.
Dañoo jagleel jigéen kawar gu gudd, muy
muuraay ci moom.
16 Waaye su kenn bëggee werante ci
mbir moomu, na xam lii: amunu beneen
aada ci njàng mi, du nun walla mboolooy
Yàlla.

Reerub Boroom bi

17 Bi may tollu ci ndigal yi, manuma
leena sant, ndaxte seeni ndaje loraange
lañuy jur, waaye du njariñ.
18 Ci bu jëkk dégg naa lii: bu ngeen di
daje, am na ci yéen ñuy féewaloo, te xaw
naa koo gëm.
19 Fàww mu am ay féewaloo ci seen
biir, ngir ñu mana xàmmi ñi neex Yàlla
ci yéen.
20 Bu ngeen dajee, manuleena wax ne
reerub Boroom bi ngeen di lekk.
21 Ndaxte bu ngeen dee lekk, ku nekk
dafay gaawantu di lekk reeram, ba tax
ñenn ñaa ngi xiif, fekk ñeneen di màndi.
22 Xanaa amuleen kër yu ngeen di lekke
ak di naane? Walla ndax dangeena xeeb
mbooloom Yàlla? Walla ngeen bëgga
rusloo ñi amul dara? Lu ma leen ci wara
wax nag? Ma gërëm leen ci loolu? Mukk!
Gërëmuma leen.
23 Li ma jële ci Boroom bi, moom laa
leen jottali: Boroom bi Yeesu, ci guddi gi
ñu ko woree, dafa jël mburu,
24 sant Yàlla, damm ko ne: «Lii sama
yaram la, wi ma joxe ngir yéen. Defleen
lii, ngir fàttaliku ma.»
25 Noonu itam bi ñu lekkee ba noppi,
mu jël kaas bi ne leen: «Kaas bii mooy
misaal kóllëre gu bees, gi Yàlla fas jaarale
ko ci sama deret. Defleen lii ngir fàttaliku
ma.»
26 Ndaxte saa su ngeen di lekk mburu
mii, walla ngeen di naan ci kaas bii, yéena
ngi yégle deewu Boroom bi, ba kera muy
ñëw.
27 Kon nag képp ku jekkadi ni mu
lekke ci mburu mi te naane ni ci kaasu
Boroom bi, tooñ nga yaramu Boroom bi
ak deretam.
28 Na ku nekk seetlu boppam nag, sooga
lekk ci mburu mi te naan ci kaas bi.
29 Ku lekk mburu mi, naan ci kaas bi,
fekk faalewuloo solos yaramu Kirist wi,
sa lekk ak sa naan dina xëcc àtteb Yàlla
ci sa kaw.
30 Looloo tax ñu bare ci yéen wopp te
ñàkk doole, ba ñenn ñi faatu.
31 Su nu doon seetlu sunu bopp ni mu
ware, kon àtte du nu dal.
32 Waaye bu nu Boroom bi dee àtte, da
nuy yar ngir bañ noo boole ci mbugalu
àddina.
33 Noonu nag bokk yi, bu ngeen da-
jee, di lekk reerub Boroom bi, nangeen
xaarante.
34 Ku xiif, na lekke këram, ngir baña
indi ci yéen àtteb Yàlla ndax seen ndaje
yi.

Yeneen fànn yi ci des nag, bu ma ñëwee
ci yéen, dinaa ko seet.

12

May yi jóge ci Xelu Yàlla mi

1 Léegi nag bokk yi, ci li jëm ci mayi
Xelum Yàlla, bëgguma ngeen umple ci
dara.
2 Xam ngeen ne bi ngeen xamagul woon
Yàlla, xërëm yi manula wax ñoo leen
jiitaloon, di leen wommat.
3 Moo tax ma leen di xamal lii: ku
Xelum Yàlla solu du wax ne: «Yeesu
dafa araam.» Te it kenn manula wax ne:
«Yeesu mooy Boroom bi,» su ko ko Xelum
Yàlla waxloowul.
4 Am na fànni may yu bare yu jóge
ci Xelum Yàlla, waaye menn Xel moomu
moo koy séddale.
5 Am na ay sas yu bare, waaye benn
Boroom bi la.
6 Am na ay fànn yu bare yu Yàllay
feeñale dooleem, waaye jenn Yàlla ji
mooy jëfe doole yooyu yépp ci ñépp.

7 Noonu Yàlla jox na ku nekk fànn
gu muy feeñale Xelam mu Sell mi ngir
njariñul ñépp.
8 Am na ku Yàlla sédde, jaarale ko ci
Xelam, mayu wax ak xel mu leer, keneen
am mayu xam-xam, te mu bawoo ci menn
Xel mi.
9 Keneen it menn Xel mi jox ko ngëm,
keneen di wéral ay jàngoro ci kàttanu Xel
moomu,
10 keneen di def ay kéemaan, am kuy
wax ci kàddug Yàlla, am keneen kuy
ràññee li jóge ci Xelum Yàlla ak li jóge
ci yeneen xel yi, keneen it di wax ay xeeti
làkk, ak kuy firi làkk yooyu.
11 Loolu lépp, menn Xel moomu moo
koy def, ku nekk mu sédd la ci, ni mu ko
soobe.

Wenn yaram ak cér yu bare

12 Noona la ci yaramu nit. Yaram wenn
la, teewul am na cér yu bare. Waaye céri
yaram yépp, ak li ñuy baree bare, ñoo
bokk, doon wenn yaram. Te noonu la
Kirist mel.
13 Yàlla sóob na nu ci menn Xelam mi,
ngir nu doon wenn yaram: nuy Yawut
walla nu dul Yawut, nuy jaam mbaa gor,
nun ñépp Yàlla may na nu, nu naan ci
menn Xel mi.
14 Yaram du benn cér, waaye cér yu
bare la.
15 Kon bu tànk nee: «Man duma loxo,
kon bokkuma ci yaram,» du ko teree bokk
ci céri yaram yi.
16 Te bu nopp nee: «Duma bët, kon
bokkuma ci yaram,» du ko teree bokk ci
céri yaram yi.
17 Bu yaram wépp doon bët, kon nan
lay dégge? Walla bu yaram wépp doon
nopp, kon nan lay xeeñtoo?
18 Waaye Yàlla dafa riime céri yaram wi,
def bu ci nekk fa mu ko soobe.
19 Bu lépp doon benn cér, kon fu yaram
di nekk?
20 Cér yi daal bare nañu, waaye wenn
yaram rekk a am.
21 Bët nag manul ne loxo: «Soxlawuma
la!» Te bopp it manul ne tànk yi:
«Soxlawuma leen!»
22 Loolu sax manula am, ndaxte céri
yaram, yi gëna néew doole, ñoo gëna am
njariñ.
23 Te cér yi gëna ñàkk maana, ñoom
lanuy gëna topptoo. Cér yi ci rafetula
tudd, ñoom lanuy gëna suturaal,
24 fekk yi gëna rafet, soxlawul nu leen di
suturaale noonu. Waaye Yàlla dafa boole
sunu céri yaram yi, ngir gëna teral cér yi
ko soxla.
25 Noonu yaram du séddaloo, waaye
cér bu ci nekk dina dimbali yi ci des.
26 Bu sa benn céru yaram dee metti,
yeneen yi ci des yépp dañuy bokk, yég
metit wi. Te bu dee dangaa fonk sa benn
céru yaram it, ndax du sa yaram wépp a
ciy bànneexu?
27 Léegi benn yaram ngeen, muy
yaramu Kirist, te kenn ku nekk ci yéen
cér nga ci.
28 Te Yàlla teg na ci mbooloom ñi gëm,
ku nekk ak sa may: ci bu jëkk ay ndawi
Kirist, teg ca ñiy wax ci kàddug Yàlla, teg
ca ñiy jàngle, ñiy def ay kéemaan, ñi am
mayu wéral ay jàngoro, ñiy dimbalee, ñiy
jiite, ñiy wax ay xeeti làkk.
29 Ndax ñépp ay ndawi Kirist lañu?
Ndax ñépp dañuy wax ci kàddug Yàlla?
Ndax ñépp ay jàngle? Ndax ñépp ay def
kéemaan?
30 Ndax ñépp a am mayu wéral ay
jàngoro? Ndax ñépp ay wax ay làkk?
Ndax ñépp a leen di firi?
31 Waaye fonkleen may yi gën.

Mbëggeel moo gëna màgg lépp

Léegi nag ma won leen yoon wu gën
lépp.

13

1 Su fekkee ne damay wax làkki nit ñi
ak yu malaaka yi sax, te boolewuma ci
mbëggeel, duma dara lu dul ndënd muy
riir, walla jóolóoli buy kandaŋ-kandaŋi.
2 Su ma yéglee wax ju tukkee ci Yàlla,
ma xam lépp luy kumpa, ma yor xam-
xam bépp te gëm Yàlla ba mana randal
ay tund, fekk boolewuma ci mbëggeel,
duma dara.
3 Te it su ma doon sarxe li ma am lépp,
di bàyyi ñu lakk sama yaram, ba rey ma,
su ma ci boolewul mbëggeel, du ma jariñ
dara.
4 Ku bëgg dafay muñ te laabiir. Ku
bëgg du iñaan, du kañu, du tiitaru,

5 du def lu jekkadi, du wut njariñu
boppam, du naqari deret, du ñaaw njort.
6 Du bég ci lu awul yoon, waaye dina
bég ci lépp luy jollil dëgg.
7 Mbëggeel day baale lépp, am gëm ci
lépp, yaakaar lépp, muñ lépp.
8 Mbëggeel amul àpp. Ñiy wax ci
kàddug Yàlla dinañu noppi, ñiy wax ay
làkk dinañu ko bàyyi, ñiy xamle xam-
xamu Yàlla wàcc.
9 Xam-xam bi nu am des na, te ni nu
jottalee xibaar bi nu Yàlla dénk des na.
10 Waaye li mat, bu dikkee, li matul jóge
fi.
11 Bi ma dee xale, dama doon wax ni
xale, di dégge ni xale, di xalaate ni xale.
Waaye bi ma doonee mag, bàyyi naa lu
bokkoon cig ndaw.
12 Tey jii gis bu lëndëm lanuy gis,
ni takkandeer ci seetu bu lëndëm; bu
ëllëgee dinanu gis jaxran. Tey jii sama
xam-xam des na; bu ëllëgee dinaa xam
ba mat sëkk, ni ma Yàlla xame.
13 Léegi nag ñett yii ñooy sax: ngëm,
yaakaar, mbëggeel; te mbëggeel moo ci
raw.

14

Farluleen ci di jottali kàddug Yàlla

1 Xëntewooleen mbëggeel te fonk mayi
Xelum Yàlla, rawatina mayu wax ci
kàddug Yàlla,
2 ndaxte kiy wax aw làkk, waxul ak nit
ñi, waaye Yàlla lay waxal, ndaxte kenn
déggul li muy wax. Dafay wax ay mbóot
ci xelam.
3 Waaye kiy jottali kàddug Yàlla, nit ñi
lay waxal ngir yékkati seen ngëm, di leen
dénk ak a dëfal.
4 Kiy wax aw làkk dafay yokk boppam,
waaye kiy wax ci kàddug Yàlla, dafay
yokk ngëmu mbooloo mi.
5 Léegi nag bëgg naa yéen ñépp, ngeen
di wax ay làkk, waaye li ma gënal mooy
ngeen di wax ci kàddug Yàlla. Kiy wax ci
kàddug Yàlla moo gën kiy wax ay làkk, su
firiwul li muy wax, ngir ngëmu mbooloo
mi yokku.
6 Kon nag bokk yi, su ma ñëwee ci yéen,
di wax ay làkk, lu ma leen di jariñ? Dara,
su ma leen indilul dëgg gu Yàlla feeñal,
walla xam-xam walla kàddu gu tukkee ca
Yàlla, walla am njàngle.
7 Noonu la mel itam ci yëf yi dundul tey
riir, ni toxoro walla xalam. Su li ci jibe
leerul, naka la nit mana ràññee li mbiibi
toxoro walla buumi xalam di wax?
8 Rax-ca-dolli su liit gi jibul bu leer, kuy
mana waajal xare ba?
9 Noonu itam bu ngeen génnewul ay
wax yu leer ci seen gémmiñ, nan lañuy
mana xame li ngeen di wax? Dingeen
wax cig neen!
10 Xawma ñaata xeeti làkk a am ci
àddina, te wu ci nekk am na lu muy tekki.
11 Su ma xamul nag làkk wi ñu may
làkk, doxandéem laay doon ci ki koy wax,
te ki koy wax it doxandéem la ci man.
12 Yéen itam, gannaaw dangeena fonk
mayi Xelum Yàlla, jéemleena ëpple ci liy
yokk ngëmu mbooloo mi.
13 Looloo tax kiy wax aw làkk, na ñaan
ngir mu mana firi li looluy tekki.
14 Su may ñaan Yàlla ci aw làkk, sama
xol day ñaan, waaye sama xel amalul
kenn njariñ.
15 Kon nag lu muy indi? Bu may ñaan,
dinaa ànd ak sama xol, àndaale ak sama
xel. Bu may woy, dinaa ànd ak sama xol,
àndaale ak sama xel.
16 Walla, boo dee gërëm Yàlla, ànd ci
ak sa xol rekk, kon ku masula jàng mbir
yooyu, nan la mana waxe: «Amiin,» ci sa
cant Yàlla googu? Ndaxte xamul li ngay
wax.
17 Dëgg la, dangay sant Yàlla bu baax,
waaye ki ci des, ngëmam yokkuwul.
18 Maa ngi sant Yàlla ci li may wax ay
làkk, ba raw leen yéen ñépp.
19 Waaye ci ndajem mbooloom ñi gëm,
wax juróomi baat yu am njariñ, ngir
jàngal ñi ci des, moo ma gënal wax fukki
junniy baat ciw làkk.
20 Bokk yi, buleen melati ni ay xale, ci
ni ngeen di xalaate. Ci lu jëm ci lu bon,
mel-leen ni ay xale, waaye ci seeni xalaat,
mel-leen ni ay mag.
21 Bind nañu ci téereb yoon wi:
«Dinaa wax ak mbooloo mii,
jaare ko ci ay nit, ñuy wax yeneen làkk,
ak ay gémmiñi doxandéem,
waaye ba tey duñu ma déglu.»

Moom la Boroom bi wax.
22 Ci noonu wax ay làkk, firnde la ci ñi gëmul, te du firnde ci ñi gëm. Te it wax
ci kàddug Yàlla, du firnde ci ñi gëmul,
waaye firnde la ci ñi gëm.
23 Kon nag su fekkee ku jàngul mbiri
Kirist walla ku gëmul dugg ca mbooloo
ma, fekk ñépp di wax ay làkk, ndax du
wax ne dangeena dof?
24 Waaye bu ñépp dee wax ci kàddug
Yàlla, te ku gëmul dugg fa, walla ku
jàngul mbiri Kirist, wax yi ñépp wax
dafay wone bàkkaaram te àtte ko,
25 ba kumpay xolam feeñ. Bu ko defee
dina dëpp jëëm ci suuf, di màggal Yàlla
te naan: «Dëgg-dëgg Yàllaa ngi ci seen
biir.»

Seetleen bu baax seen nekkin ci seen ndaje

26 Kon nag bokk yi, lu muy indi? Bu
ngeen dajee, kii am aw taalif, kii am
njàngle, kii dëgg gu Yàlla feeñal, kii di
wax aw làkk, kee di ko firi. Na loolu lépp
aw ci yoonu yokk ngëmu mbooloo mi.
27 Su amee kuy wax aw làkk, na ñaar
wax walla gën gaa bare ñett. Nañu ko
toppante, te kenn di firi.
28 Su amul kuy firi, kooku di wax aw
làkk, na noppi ci ndajem mbooloo mi. Na
waxanteek Yàlla ci xolam.
29 Ci ñiy wax ci kàddug Yàlla nag, na
ñaar walla ñett wax, te ñi ci des ràññee
li ñuy wax.
30 Su amee ku toog te Yàlla feeñal ko
dëgg, na ki doon wax noppi.
31 Yéen ñépp man ngeena kenn-kennoo
wax ci kàddug Yàlla, ngir ñépp jàng te
dégg li ñu leen di dénk.
32 Ñiy jottali kàddug Yàlla dañoo moom
seen xel,
33 ndaxte Yàlla du Yàllay lëj-lëj waaye
Yàllay jàmm la.
Ci mboolooy gaayi Yàlla yépp,
34 na jigéen ñi noppi ci ndaje mi, ndaxte
sañuñu faa wax. Nañu doon jigéen ñu
nangu, ni ko yoon wi tërale.
35 Te su ñu bëggee laaj dara, nañu ko
laaj seen jëkkër ca kër ga, ndaxte jigéen di
wax ci ndajem mbooloom ñi gëm, gàcce
la.
36 Ndax ci yéen la kàddug Yàlla sosoo?
Walla ndax ci yéen rekk la agsi?
37 Su kenn xalaatee ne mooy wax ci
kàddug Yàlla, walla mu xalaat ne Xelum
Yàlla jagleel na may, na nangu ne lii ma
leen bind ndigalu Boroom bi la.
38 Te su ko xeebee it, ñu xeeb ko.
39 Kon nag bokk yi, farluleen ci di wax
ci kàddug Yàlla, te buleen tere kenn muy
wax ay làkk.
40 Waaye nag, na lépp di dox ciy teggin
te aw yoon.

15

Ci li jëm ci ndekkitel Kirist

1 Léegi nag bokk yi, maa ngi leen di
fàttali xibaaru jàmm bi ma leen yégal.
Xibaaru jàmm boobu, nangu ngeen ko te
yéena ngi ciy sax.
2 Ci moom ngeen jaare, ba mucc, bu
ngeen téyee bu dëgër njàngle mi, ni ma
leen ko yégale. Walla xanaa boog gëm
ngeen ko cig neen?
3 Li ma jotoon, jottali naa leen ko, te
moo jëkk ci maana yi: Kirist dee na ngir
dindi sunuy bàkkaar, ni ko Mbind mi
tërale,
4 suul nañu ko, mu dekki ca ñetteelu
fan ba, ni ko Mbind mi tërale.
5 Feeñu na Sefas, teg ca fukki taalibe ya
ak ñaar.
6 Gannaaw ga feeñu na lu ëpp juróomi
téeméeri bokki taalibe ci benn yoon. Te
ñu bare ci ñoom ñu ngi dund ba léegi,
waaye am na ci ñu nelaw.
7 Ba noppi feeñu na Saag ak ndawi
Kirist yépp.
8 Man nag la mujja feeñu, ma mel ni liir
bu judduwul ci jamonoom.
9 Ndaxte maa gëna ñàkk solo ci ndawi
Kirist yi, te yeyoowuma sax, ñu may
wooye ndaw, man mi doon fitnaal
mbooloom Yàlla.
10 Waaye nag yiwu Yàlla moo tax ma
doon li ma doon, te yiw, wi mu wone ci
man, du cig neen. Waaye sax maa gëna
liggéey ñi ci des ñépp: du ci man, waaye
yiwu Yàlla, wiy jëf ci man, moo tax.
11 Noonu nag muy man muy ñoom,
dénkaane boobu lanuy yégle, te moom
ngeen gëm.

Nan lañu mana waxe ne, néew yi duñu dekki?

12 Waaye su nu yéglee ne, Kirist dekki
na, nan la ñenn ñi ci yéen mana waxe ne,
néew yi duñu dekki?
13 Su fekkee ne ñi dee duñu dekki, kon
Kirist it dekkiwul.
14 Te su Kirist dekkiwul, sunu waare day
neen, te it seen ngëm day neen.
15 Rax-ca-dolli gis nañu ne seedeel nanu
Yàlla ay fen, ndaxte seede nanu ci mbi-
ram ne dekkal na Yeesu, te fekk dekkalu
ko, su néew yi dul dekki.
16 Su néew yi dul dekki, Kirist moom it
dekkiwul.
17 Te su Kirist dekkiwul, seen ngëm
du am solo, ba tey yéena ngi ci seeni
bàkkaar.
18 Te it ñi dee ba noppi ci Kirist sànku
nañu.
19 Su fekkee ci giiru dund gii rekk la
sunu yaakaar ci Kirist ame solo, kon noo
gëna mata yërëm ñépp.

20 Waaye léegi Kirist dekki na, di ku
jëkka dekki, ni gub yi ñu jëkka tànne ci
ngóob mi, jagleel leen Yàlla.
21 Gannaaw ci nit la dee jaar, dugg
àddina, kon it ci nit la ndekkite jaar.
22 Kon ni ñépp deeye ci seen bokk ci
Aadama, noonu la ñépp di dundaate ci
seen bokk ci Kirist.
23 Waaye ku nekk ak ayam. Kirist moo
jëkk, mel ni gub yi ñu jëkka tànne ci
ngóob mi, ba noppi, bu Kirist délsee, ñi
bokk ci moom jël seen ay.
24 Gannaaw ga, mujug jamono taxaw,
te Kirist dina not gépp kilifa ak bépp saf-
saf ak doole, ba noppi delloo nguur gi kiy
Yàlla di Baayam.
25 Ndaxte fàww Kirist nguuru, ba
kera Yàlla di daaneel noonam yépp ciy
tànkam.
26 Noon bu mujj, bi mu fiy jële, mooy
dee.
27 Ndaxte Mbind mi nee na: «Yàlla notal
na ko lépp, mu teg ci tànk.» Waaye bu
Mbind mi nee, «not na lépp,» wóor na
ne moom mi ko notal lépp, génne na ci
boppam.
28 Léegi bu ñu ko notalee lépp nag,
moom Kirist muy Doom ji dina delloo
kilifteef gi Yàlla, mi ko notal lépp, ngir
Yàlla nekk buur ci lépp.
29 Su ndekkite amul, kon ñi ñu sóob ci
ndox ngir ñi dee, lu mu leen di jariñ? Su
dekki amul, kon lu tax ñu leen di sóob
ngir ñi dee?
30 Te nun it lu tax fu nu tollu nu jaay
sunu bakkan?
31 Bokk yi, ni ma damoo ci yéen ndax
Yeesu Kirist, ni la ma wóore ne bés bu
nekk ma riisu dee.
32 Su fekkee ne ci ni ñu ko waxe, xeex
naa ca dëkku Efes ak rabi àll, kon ban
njariñ la may amal? Su néew yi dul woon
dekki, am na lu ci léeb wax:
«Nanu lekk di naan, ndaxte ëllëg dinanu
dee.»
33 Bu leen ko réere mbir: «Ànd bu bon
dina yàq nit ku baax.»
34 Delloosileen xel yi te bàyyi bàkkaar,
ndaxte am na ci yéen, ñu umple Yàlla.
Kon war ngeena rus!

Nan la yaramu ñi dekki mel?

35 Waaye dina am kuy naan: «Nan la
néew yi di dekkee? Wan yaram lañuy
délsee?»
36 Yaa gàtt xel! Li ngay ji, du jebbi dund
gu bees, fi ak deewul ba noppi.
37 Te li ngay ji du jëmmi gàncax giy
ñëwi, waaye pepp kese la, maanaam
dugub, walla weneen jiwu.
38 Noonu Yàlla jox ko jëmm ju ko neex,
jiwu wu nekk ak jëmmam.
39 Jëmmi mbindeef yépp a wuute: nit
ak jëmmam, mala, picc, jën— yu ci nekk
ak sa jëmmi bopp.
40 Am na itam ay jëmm ca asamaan ak
i jëmm ci suuf. Leeru jëmm ca asamaan
wuute na ak gi ci suuf.
41 Jant bi, weer wi ak biddiiw, lu nekk
ak sag leer. Te it leeru biddiiw bu nekk
dina wuute ak moroomam.
42 Noonu la ndekkitel néew yi di deme.
Bu ñu suulee néew bi, dañoo ji lu yàqu.
Bu dekkee, du yàqooti ba abadan.
43 Lu ñàkk solo lañuy suul; mu dekki
ak ndam. Lu néew doole lañuy suul, mu
dekki ak kàttan.
44 Bu ñu koy suul, yaram lay doon wu
soloo woon ruu. Bu dekkee, doon yaram
wu soloo ndamu Xelum Yàlla.

Ndegam am na yaram wu soloo ruu,
kon dina am yaram wu soloo ndamu
Xelum Yàlla.
45 Mbind mi nee na: «Nit ku jëkk ka,
Aadama, doon na boroom ruu,» waaye
Aadama mu mujj mi doon na Xel muy
joxe dund.

46 Yaram wi soloo ndamu Xelum Yàlla
jiituwul; yaramu doom Aadama moo jiitu;
yaramu ndam li moo ci topp.
47 Nit ku jëkk ka pëndu suuf la woon;
ñaareelu nit ki di Kirist, mi ngi jóge
asamaan.
48 Waa àddina yor nañu jëmmi nit, ki
ñu sàkke ci suuf; noonu it ñi bokk ci
asamaan dinañu yor melokaanu ki jóge
ci asamaan.
49 Te ni nu yore melokaanu ki ñu sàkke
ci suuf, noonu lanuy yoreji melokaanu ki
jóge ca asamaan.

50 Li may wax nag bokk yi, moo di
ne, sunu yaram wii manula am wàll ci
nguuru Yàlla, te lu yàqu manula am wàll
ci liy sax abadan.
51 Lii ma leen di xamal, mbóotu Yàlla
la. Dégluleen, dunu jaar ci dee nun ñépp,
waaye nun ñépp dinanu soppiku,
52 ci saa su gàtt, ci xef ak xippi, bu liit gu
mujj gi jibee. Ndax liit gi dina jib, néew
yi dekki, di dund abadan, te nun dinanu
soppiku.
53 Yaram wu yàqu war na sol jëmm ja
dul yàqooti, te yaram wiy dee sol dund
gu sax abadan.
54 Bu li yàqu solee melokaanu li dul
yàqu, te liy dee sol melokaanu liy sax
abadan, kon lii ñu wax ci Mbind mi mat:

«Yàlla not na dee, ba labal ko ci ndamam.

55 Céy yaw dee! Ana sa ndam?

Céy yaw dee! Ana sa daŋar ji ngay fitte?»
56 Daŋaru dee mooy bàkkaar, te dooley
bàkkaar mooy Yoon wi.
57 Waaye jërëjëf yaw Yàlla, ji nu jox ndam
li jaarale ko ci sunu Boroom Yeesu Kirist!

58 Kon nag sama bokk yi ma sopp,
nangeen takku, sampu ba dëgër, te gëna
sawar ci liggéeyu Boroom bi, xam ne seen
liggéey, bi jëm ci Boroom bi, du neen.

16

Ci mbirum laajum xaalis mi jëm ci mbooloom Yàlla mi

1 Léegi nag ci li jëm ci ndimbal, li ñuy
sàkkal gaayi Yàlla yi, defleen li ma tëral
ci mboolooy ñi gëm te nekk ci diiwaanu
Galasi.
2 Bés bu jëkk ci ayu-bés yi, na ku nekk
ber lu mu àttan, denc ko, ngir saa yu ma
dikkee, ñu bañ di wër di laaj xaalis.
3 Su ma dikkee, dinaa dénk seen xaalis
ñi ngeen tànn, yónni leen Yerusalem,
boole ko ak bataaxal.
4 Su aajoo ma demal sama bopp, kon
dinañu ànd ak man.

Ndigal yu mujj yi

5 Gannaaw bu ma jàllee diiwaanu
Maseduwan, dinaa ñëw ci yéen, ndaxte
fas naa ko yéenee jàll.
6 Man na am ma yàgg ci yéen, jombul
sax ma lollikoo fi yéen. Noonu dingeen
taxawu sama yoon, fu ma mana jëm.
7 Ndaxte fi mu ne bëgguma leena gis
rekk, jàll, waaye yaakaar naa ne dinaa
toog ci yéen ab diir, bu neexee Boroom
bi.
8 Ba tey dinaa toog fii ci dëkku Efes ba
màggalu Pàntakot,
9 ndaxte Yàlla ubbil na ma bunt, ba mu
ne làññ, ngir may def liggéey bu mana
am muj gu rafet, te noon yu bare bëgga
gàllankoor liggéey bi.
10 Bu leen Timote ganesee, fexeleen ba
bumu am njàqare ci seen biir, ndaxte
dafay liggéeyal Boroom bi ni man.
11 Kon bu ko kenn xeeb. Nangeen
taxawu yoonam, ba mu délsi ci man ci
jàmm, ndaxte maa ngi koy xaar ak bokk
yi.
12 Naka Apolos sunu mbokk mi nag
moom, xiir naa ko ay yooni yoon, mu ñëw
ci yéen, ànd ak bokk yi. Waaye fi mu ne
dëppoowul ak coobareem. Dina ñëw saa
su ko manee.
13 Farluleen te dëgër ci ngëm, di góor-
góorlu te am pastéef.
14 Lépp li ngeen di def, defleen ko ak
mbëggeel.
15 Xam ngeen ne, Estefanas ak nja-
bootam ñoo jëkka nangu xibaaru jàmm

bi ci diiwaanu Akayi, te ñoo joxe seen
bopp, ngir liggéeyal gaayi Yàlla yi. Kon
nag bokk yi, maa ngi leen di ñaan,
16 ngeen nangul nit ñu mel noonu,
ñoom ak képp ku ànd ak ñoom ci liggéey
bi.
17 Bi ma Estefanas ak Fortunatus ak
Akaykus seetsee, bég naa ci lool. Taxawal
nañu leen ci topptoo, bi ngeen yéene
woon ci man te tële ko.
18 Seral nañu sama xol ak seen yos itam.
Kon fonkleen nit ñu mel noonu.

Tàggoo

19 Mboolooy ñi gëm te nekk diiwaanu
Asi ñu ngi leen di nuyu. Akilas ak Pirsil,
ñu ngi leen di nuyu bu baax ci Boroom bi,
ñoom ak mbooloom ñi gëm tey daje seen
kër.
20 Bokk yépp ñu ngi leen di nuyu.
Saafoonteleen ak xol bu laab.
21 Man Pool maa bind nuyoo bii ci sama
loxob bopp.
22 Képp ku bañ Boroom bi, yal na ko
Yàlla alag. Boroom bi, ñëwal!
23 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu ànd ak
yéen.
24 Bëgg naa leen yéen ñépp ndax sunu
booloo ak Yeesu Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KORENT

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coobarey Yàlla, man ak Timote sunu mbokk,
noo leen di bind, yéen mbooloom Yàlla mi
nekk dëkku Korent, ak gaayi Yàlla yu sell,
yi nekk ci diiwaanu Akayi gépp.
2 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom
bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Yàlla, Boroom lépp luy dëfal xol yi

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu boroom Yeesu Kirist, di Baay biy Aji Yërëm
tey Boroom lépp luy dëfal xol yi.
4 Mooy dëfal sunu xol ci sunu tiis yépp,
ngir nun ci sunu bopp nu mana dëfal
xolu ñépp ñi nekk ci tiis, di leen sédd ci
noflaay, bi Yàlla def ci sunu xol.
5 Ndaxte ni coonoy Kirist di baawaane
ci nun, noonu it la Kirist nekke buntu
noflaay bu yaa, biy dëfal sunu xol.
6 Su nuy jaar ci tiis, seen noflaay a tax
ak seen mucc. Bu dee Yàlla dëfal na sunu
xol, seen noflaay a tax, ngir ngeen mana
dékku naqar yu mel ni yu nuy am, nun
itam.
7 Sunu yaakaar ci seen mbir dëgër na,
xam ne ni ngeen bokke ak nun naqar,
noonu ngeen di bokke ak nun noflaayu
xol.
8 Ndaxte bokk yi, bëggunu ngeen umple
tiis, wi nu daj ci diiwaanu Asi. Yen bi
diisoon na lool ba weesu sunu kàttan, ba
amatunu yaakaar sax ci dund.
9 Demoon nanu ba defe ne dogalees na
sunug dee. Loolu amoon na, ngir nu baña
wéer sunu yaakaar ci sunu bopp, waaye
nu wéer ko ci Yàlla, miy dekkal néew yi.
10 Moo nu musal ci dee gu metti googu
te dina nu musalaat. Ci moom lanu wékk
sunu yaakaar ne dina nu musalati,
11 bu ngeen nu jàpplee di ci boole seeni
ñaan. Noonu ñu bare dinañu gërëm Yàlla
ci yiw, wi mu nu may te muy tontul ñaanu
ñu bare.

Pool setal na boppam

12 Li nuy tiitaroo moo di sunu xel day
seede ne ci kanam àddina si, rawatina
sax ci seen kanam, aw nanu ci tànk yu
jub, ànd ak xol bu laab fa kanam Yàlla.
Jëfewunu ci pexem nit, waaye ci yiwu
Yàlla lanu jëfe.
13-14 Bindunu leen nag leneen lu dul li
ngeen jàng te xam ko. Fi mu ne seen xam-
xam ci nun matagul, waaye yaakaar naa
ne bu matee, dingeen mana tiitaru ci nun,
ni nu koy defe ci yéen, bu bésu Boroom
bi Yeesu ñëwee.
15 Kon ni ma ame woon kóolute googu,
naroon naa jëkka jaar ci yéen, ngir ganesi
leen ñaari yoon.
16 Bëggoon naa jaar ci yéen, dem
diiwaanu Maseduwan, te bu ma jógee
Maseduwan, dikkaat ci yéen, ngir ngeen
waajal sama tukki ca Yude.
17 Ba may mébét loolu nag, ndax dama
cee boolewul pastéef? Te ndax samay
yéene yéeney nit kese la, ba may xel ñaar,
naan «waaw» ak «déet»?
18 Wóor na Yàlla ne li nu leen di wax,
du «waaw» ju ànd ak «déedéet».
19 Ndaxte Doomu Yàlla ji, Yeesu Kirist,
mi nu doon yégle ci seen biir, man ak
Silwan ak Timote, nekkul woon «waaw»
ak «déedéet;» «waawi» Yàlla la masa
nekk.
20 Te lépp lu Yàlla dige woon fekk
na «waawam» ci moom. Noonu kon ci
Kirist lanuy waxe: «Amiin», ngir yékkati
ndamu Yàlla.
21 Te Yàlla moo nuy dëgëral ci Kirist,
nun ak yéen, te sol nu Xelam.
22 Moo nu màndargaal ni ay gaayam,
def Xelam ci sunu xol, muy dawal ci cér,
bi mu nu dencal.
23 Man nag Yàlla seede na ma, te giñ naa
ci sama bakkan ne yërëm leen rekk moo
tax délseeguma Korent.
24 Du caageen nag noo leen bëgga not
ci lu jëm ci seen ngëm, waaye nu ngi
liggéeyandoo ak yéen ngir seen mbég,
ndaxte ci ngëm ngeen sax.

2

1 Man nag fas yéene naa lii: duma délsi
ci yéen ci naqar.

2 Ndaxte su ma leen tegee naqar, kuy
seral sama xol ku dul yéen ñi ma teg aw
naqar?
3 Looloo tax ma binde noonu, ngir baña
agsi, am naqar ci ñi ma waroona bégal.
Am naa kóolute ci yéen ñépp ne sama
mbég mooy seen mbég.
4 Ci biir tiis ak xol bu jeex laa leen bind,
samay bët taa ak ay rongooñ. Binduma
leen ngir teg leen naqar, waaye ngir
ngeen xam xóotaayu mbëggeel gi ma am
ci yéen.

Pool baal na ki tooñoon

5 Su kenn tegee moroomam naqar, du
man la ko teg, waaye man nanu ne yéen
ñépp la ko teg —matul may réyal mbir mi.
6 Àtte bi ko mbooloo mi teg, doy na.
7 Léegi nag baal-leen ko te dëfal xolam,
ngir bañ mu sóobu ci naqar wu ëpp.
8 Kon maa ngi leen di ñaan, ngeen
feddali seen mbëggeel ci moom.
9 Nattu leen moo tax ma bind leen
it, ngir seet ba xam ndax dingeen dégg
ndigal ci lépp.
10 Ku ngeen baal, ma baal ko itam. Man
nag, su ma baalee —fekk am lu ma wara
baale— yéena tax ma def ko ci kanam
Kirist,
11 ngir Seytaane baña am bunt bu mu
jaar ba nax nu, ndaxte réerewunu mbir
ay pexeem.

Ndawi Yàlla ci xamle kóllëre gu bees, gi Yàlla fas ak nit

12 Ba ma àggee Torowas nag, ngir yégle
fa xibaaru jàmm bi ci Kirist, Boroom bi
ubbil na ma ci bunt.
13 Waaye sama xel dalul benn yoon,
ndax li ma fa fekkul sama mbokk, Tit.
Noonu nag ma tàggu leen, daldi dem
diiwaanu Maseduwan.
14 Waaye cant ñeel na Yàlla! Ci sunu
booloo ak Kirist, daf nuy yóbbaale saa
su nekk ci gawari ndamam, tey jaar ci
nun ngir turu Kirist jolli fu nekk, ni xetu
latkoloñ di tasaaroo.
15 Ndaxte ci Yàlla, xetu Kirist gu neex
lanu, di gilli jëm ci ñiy mucc ak ñiy sànku;
16 ci ñu mujj ñii, xet gu sedd lanu, guy
jëme ci dee; ci ñu jëkk ñi, xetu dund lanu,
guy jëme ci dund. Ku mana àttan yen
boobu!
17 Nun nag melunu ni ñu bare, ñiy
baana-baana ci kàddug Yàlla, waaye ci
sunu booloo ak Kirist, nu ngi waare ak xol
bu laab fa kanam Yàlla, ni yonenti Yàlla.

3

1 Mbaa du danoo tàmbalee tëgguwaat
nag? Mbaa du danoo soxla ni ñenn ñi
ay dénkaane yu ñu nuy gërëme, te ñuy
bataaxal yu jóge ci yéen walla yu jëm ci
yéen?
2 Déedéet, yéenay sunu bataaxal; ci
sunu xol lañu ko bind, di bataaxal bu nit
ñépp mana xam te jàng ko;
3 ndaxte leer na ne bataaxal bu jóge
ci Kirist ngeen, bu mu jaarale ci nun.
Bindeesu ko daa, waaye ci Xelum Yàlla
miy dund lees ko binde; du ci àlluway
doj lañu ko rëdd, waaye ci xolu doom
Aadama.
4 Googu kóolute lanu am fa kanam Yàlla
ndax Kirist.
5 Du caageen nag ne àttan nanu dara
ci sunu man-man, ba nu yaakaar dara ci
sunu bopp, waaye sunu kàttan ci Yàlla lay
jóge.
6 Moo nu jox kàttan, nu nekk ndaw yuy
xamle kóllëre gu bees gi. Kóllëre googu
ajuwul ci ay sàrti diine, waaye mi ngi aju
ci jëfu Xelum Yàlla. Ndaxte sàrti kese day
jëme ci dee, waaye Xelum Yàlla dafay joxe
dund.

Ndamu kóllëre gu bees gi

7 Ba ñu bindee arafi sàrt yi ciy àlluway
doj, leeraayu ndamu Yàlla nekk fa. Xar
kanamu Musaa di leer, ba bànni Israyil
duñu ko mana xool, fekk leer ga di wéy.
Ndegam sàrti yoon yooyuy jëme ci dee,
ñoo ànd ak ndam,
8 rawatina nag ne jëfu Xelum Yàlla dina
gëna ànd ak ndam.
9 Su fekkee ne tëralin, wiy teg nit tooñ,
àndoon na ak ndam, rawatina ci tëralin
wiy àtte nit jub.
10 Ndaxte ndam li amoon keroog suux
na ci ndam li ko raw léegi.
11 Te it ndegam li wéy dafa amoon
ndam, astamaak li fi sax.

12 Kon nag gannaaw wékku nanu ci
yaakaar ju mel noonu, danuy waare ak
kóolute gu mag.
13 Dunu def ni Musaa, mi daan muur
xar kanamam, ngir bànni Israyil baña gis
jeexug leer googu saxul.
14 Waaye seen xel dafa daldi gumba. Ba
tey jii sax, bu ñuy jàng téereb kóllëre gu
jëkk gi, muuraay googu dafay des; deñul,
ndaxte ci Kirist rekk la mana deñe.
15 Waaw, ba tey jii, su ñuy jàng yoonu
Musaa, seen xol dafay muuru.
16 Waaye saa su kenn walbatikoo ci
Boroom bi, muuraay gi daldi muriku.
17 Fekk nag Boroom, bi ñuy wax foofu,
moo di Xelum Yàlla, te fu Xelu Boroom bi
nekk, foofa yaatu gu mat am na fa.
18 Nun ñépp nag, danuy lerxat ndamu
Boroom bi ak xar kanam bu muuruwul,
bay soppiku ci melokaanam, ànd ak ndam
luy yokku te sax ci dooley Boroom biy
Xelum Yàlla.

4

Xibaaru Kirist leeral na sunu xol yi lëndëmoon

1 Kon nag ndegam Yàlla ci yërmandeem
sas na nu liggéey boobu, dunu bayliku.
2 Lànk nanoo ànd ci mbir, yi ñuy nëbb
te ñu gàccelu. Sunuy tànk du yu njublaŋ
te dunu dëngal kàddug Yàlla. Waaye nu
ngi biral dëgg, di sàkku kóoluteg ñépp fa
kanam Yàlla.
3 Su fekkee ne sax, xibaaru jàmm bi
dafa muuru ci ñenn ñi, dafa fekk ñoom
ñu aw yoon wu jëm ci sànkute.
4 Ñoom la yàllay jamono ji gëlëmal seen
xel, ngir ñu baña gis leeru xibaaru jàmm,
biy wone ndamu Kirist, mi di melokaanu
Yàlla.
5 Ndaxte Yeesu Kirist Boroom bi lanuy
waare, waaye waarewunu lu jëm ci sunu
bopp. Nun seeni jaam lanu ndax Yeesu.
6 Ndaxte Yàlla mi ne: «Na leer leer ci
biir lëndëm,» moo leer ci sunu xol, ngir
leeral nu ak xam-xamu ndamu Yàlla, liy
feeñ ci xar kanamu Kirist.

Xibaaru Kirist dafa mel ni alal ju ñu yeb ciy njaq

7 Leer googu ci sunu xol mi ngi mel ni
alal, waaye ñu ngi ko def ci nun ñi néew
doole niy njaq kese, ngir kàttan gu ëpp
xel gi, bawoo ci Yàlla te du ci nun.
8 Dañu nuy sonal fu nekk, waaye kenn
tancu nu. Dañu nuy dugal ci ruq yi,
waaye dinanu ci génn.
9 Dañu nuy fitnaal, waaye Yàlla du nu
wacc mukk. Tër nañu nu, waaye kenn
doggaliwu nu.
10 Fu nu tollu noo ngi gàddu ci sunu
yaram dee gi Yeesu dee woon, ngir dundu
Yeesu moom it feeñ ci sunu yaram.
11 Bés bu nekk, nun ñiy dund, ñu ngi
nuy jébbal dee ndax Kirist, ngir dundu
Kirist moom itam feeñ ci sunu yaram wiy
dee.
12 Noonu dee mu ngi jëf ci nun, dund di
jëf ci yéen.
13 Mbind mi nee na: «Damaa gëm, moo
tax ma wax.» Nun it nag, ndegam am
nanu menn xelu ngëm moomu, danoo
gëm, ba tax nuy wax.
14 Ndaxte xam nanu ne Yàlla, mi dekkal
Boroom bi Yeesu, dina nu dekkal nun
itam ak Yeesu, te dina nu yóbbu ak yéen,
taxawal nun ñépp ci jataayam.
15 Ndaxte lépp li nuy daj, seen njariñ
a tax, ngir yiwu Yàlla, wiy yokku ci nit
ñu gëna takku, yokkaale ngërëm lu jëm
ci Yàlla, ngir jollil ndamam.
16 Loolu moo tax sunu yaakaar du tas.
Bu fekkee sax sunu yaram day yàqu jëm
cig mag, sunu ruu moom, bés ak bés muy
gëna yeesaat.
17 Ndaxte sunu coono bu woyof bi dul
yàgg, dafa nuy jural ndam lu bare, ba
suul coono bi, tey sax abadan.
18 Kon diirunu li ñuy gis waaye li ñu dul
gis. Ndaxte li ñuy gis day wéy, waaye li ñu
dul gis day sax ba fàww.

5

Sunu màkkaan ci wetu Boroom bi

1 Yaram wi nu soloo ci kaw suuf dafa
mel ni ab xayma. Su daanoo, xam nanu
ne Yàlla jagleel na nu am taax ci asamaan,
mu loxol nit defarul, di taax muy sax ba
fàww.
2 Fi mu ne nu ngi wonk, di yàkkamtee
féete ak sunu dëkkukaayu asamaan, sol
ko ni koddaay, xam ne
3 bu nu ko solee, dunu def yaramu neen.

4 Nun ñi nekk ci xayma bii, nu ngi wonk
ndax coono. Du caageen ne danoo bëgga
summi sunu yaramu àddina, waaye
danoo bëgga sol sunu yaramu asamaan,
ngir liy dee sóobu ci biir dund.
5 Ki nu waajal ngir loolu moo di Yàlla,
moom mi nu jox Xelam, di dawal ci cér bi
mu nu dencal.
6 Noonu kon nu ngi fees ak kóolute fu
nu tollu; te xam nanu ne fi ak nu ngi dëkk
ci yaram wii, àggagunu sunu màkkaan ci
wetu Boroom bi—
7 ndaxte doxewunu ab gis, waaye ngëm
lanuy doxe.
8 Kon fees nanu ak kóolute, te yéenee
jóge ci dëkkukaayu yaram wii, dem dëkk
ci wetu Boroom bi.
9 Kon nag des fi walla jóge fi, li nuy
faaydaal moo di neex Boroom bi.
10 Ndaxte nun ñépp fàww nu teew ci
kanam Kirist, mu àtte nu, ngir ku nekk
jot peyu li mu def ci yaramam, muy lu
baax walla lu bon.

Nanguleena juboo ak Yàlla

11 Gannaaw xam nanu ragal Yàlla nag,
nu ngi fexee gëmloo nit ñi, waaye li nu
nekk leer na Yàlla, te yaakaar naa ne leer
na leen it, ba ne fàŋŋ.
12 Jéemunoo waxati lu ngeen nuy nawe,
waaye danu leena bëgga may yoonu
tiitaru ci nun, ba am lu ngeen tontoo
ñooñuy tiitaroo col gu àndul ak xol.
13 Su fekkee danoo tàggalikoo ak sunu
sago, ngir Yàlla la. Su nu àndee ak sunu
sago, ngir yéen la.
14 Ndaxte mbëggeelu Kirist moo nuy
jiite, ndax wóor na nu ne ndegam kenn
rekk a dee ngir ñépp, kon ñépp a dee.
15 Te dee na ngir ñépp, ngir ñiy dund
dootuñu dund ngir seen bopp, waaye ngir
ki dee ci seen wàll te dekki.
16 Kon nag gannaaw-si-tey xoolatunu
kenn ci gis-gisu àddina. Su fekkee mas
nanoo xool Kirist ci gis-gisu àddina, léegi
xooleetunu ko noonu.
17 Kon bu nit bokkee ci Kirist, mbindeef
mu bees la. Li jëkk wéy na, lu bees a fi
teew.
18 Te loolu lépp a ngi sosoo ci Yàlla, mi
nu jubale ak boppam jaare ko ci Yeesu
Kirist, te sas nu nuy waare juboo googu:
19 maanaam, Yàlla jaar na ci Kirist, di
jubale waa àddina ak boppam te sëfu leen
seeni tooñ. Kàddug juboo googu, Yàlla
dénk na nu ko.
20 Ay ndaw lanu, yu Kirist yónni, te
Yàllaa ngi woo nit ñi jaare ko ci nun. Kon
nag ci turu Kirist, nu ngi leen koy ñaan:
nanguleena juboo ak Yàlla.
21 Kirist mi masula def bàkkaar, Yàlla
def na ko bàkkaar ci sunu wàll, ngir
ci sunu bokk ci moom, nu mana doon
njubteg Yàlla.

6

1 Nun nag ñiy liggéeyandoo ak Yàlla,
nu ngi leen di ñaan: jariñooleen yiw, wi
ngeen jote ci Yàlla, ngir mu baña neen ci
yéen.
2 Ndaxte Yàlla nee na:
«Ca jamono ja mu jekke, nangu naa sa
ñaan;
ci bésu mucc gi laa la wallu.»
Tey jii la jamono ju jekk ji; tey la bésub
mucc gi.

Tiis yi nu daj ci liggéeyal Yàlla

3 Bëggunoo lëmbaaje xelu kenn ci dara,
ngir kenn baña sikk sunu liggéey.
4 Li nu bëgg moo di rafetal sunu tur ni
jawriñi Yàlla ci fànn gu nekk; danuy muñ
coono yi, tiis yi, njàqare yi;
5 ñu nuy dóor, di nu tëj ci kaso, dëkk yi
di yëngu ndax sunu mbir; nuy liggéey ba
sonn, di fanaane xool, di woor.
6 Nu ngi rafetal sunu yen ci dund gu sell,
ci xam-xam, muñ ak laabiir, ci Xel mu Sell
mi ak ci mbëggeel gu raxul njublaŋ,
7 ci kàddug dëgg ak ci kàttanu Yàlla, nu
ngi yor gànnaayi njubte ci loxol ndijoor
ak lu càmmoñ.
8 Ñu bàkk nu, jéppi nu, sant nu, xas
nu. Ñu di nu jiiñ réeral, moona niti dëgg
lanu.
9 Ñuy xeeb sunu tur, moona tur yi siiw
nañu. Nu mel ni ñu loof, moona nu ngi
dund. Ñu yar nu, teewul nu rëcc ci dee.
10 Danuy dékku tiis, waaye di bég fu nu
tollu. Nu tumuránke, waaye di woomal
ñu bare; amunu dara, fekk noo moom
lépp.

11 Yéen bokki Korent, wax nanu leen
sunu biir ak sunu biti, di leen ubbil sunu
xol.
12 Ubbiku nanu ci yéen, waaye yéen
ubbikuwuleen ci nun.
13 Maa ngi wax ak yéen ni samay doom;
feyleen nu bor bi, yéen itam; ubbileen
seen xol!

Bàyyileen bokkaale

14 Buleen likkoo ak ñi gëmul. Gan
àndandoo moo mana am diggante njubte
ak ndëngte? Gan booloo moo mana am
diggante leer ak lëndëm?
15 Gan déggoo moo mana am diggante
Kirist ak Beliyar? Gan jaxasoo moo mana
am diggante ki gëm ak ki gëmul?
16 Nan la kër Yàlla mana mànkoo ak
xërëm yi? Ndaxte nun nooy kër Yàlla Aji
Dund ji, ni ko Yàlla waxe:
«Dinaa dëkk ci seen biir,
tey dox ànd ak ñoom,
ma nekk seen Yàlla,
ñuy samay gaay.»
17 Kon nag Boroom bi nee na:
«Génnleen biir ñooñu te beru.
Buleen laal dara lu am sobe,
kon dinaa leen teeru.
18 Dinaa nekk baay ci yéen,
ngeen di doom ci man, muy góor, di
jigéen.
Moom la Aji Man ji wax.»

7

1 Ndegam nag jot nanu ci dige yu mel
nii, samay soppe, nanu sellal sunu bopp
ci bépp sobeb yaram walla bu xel, dund
dund gu sell, ba mat ci ragal Yàlla.

Mbégu Pool ci ñëwug Tit

2 Yaatal-leen nu ci seen xol. Tooñunu
kenn; lorunu kenn; naxunu kenn, jël
alalam.
3 Teg leen tooñ taxul may wax lii,
ndaxte wax naa ba noppi ne yéena ngi
ci sunu xol ci dund ak ci dee.
4 Kóolute gi ma am ci yéen réy na.
Tiitar bi may jële ci yéen réy na. Sama
xol sedd na guyy. Damaa fees ak mbég ci
bépp coono bu nuy daj!
5 Ba nu àggee diiwaanu Maseduwan,
noppaluwunu, waaye coono bu ne daj
nanu ko: xeex ci biti, njàqare ci biir.
6 Waaye Yàlla miy dëfal xolu ñiy yo-
ggoorlu ndax tiis, dëfal na sunu xol ci
ñëwug Tit,
7 te du ci ñëwam rekk sax waaye ci
li ngeen dëfal xolam. Yégal na nu seen
nammeel ci nun, seen réccu ak seen farlu
jëm ci man, ba sama mbég gën cee yokku.
8 Su fekkee ne sax, bataaxal bi ma leen
bind dafa leen naqare, réccootuma ko.
Ci lu jëkk réccu naa ko, ndaxte gis naa
ne bataaxal boobu teg na leen tiis, doonte
sax ci diir bu néew.
9 Waaye sama xol sedd na léegi, du
ndax seen tiis, waaye ci li mu tax ngeen
réccu. Tiis wu jóge ci Yàlla ngeen tegoo,
te àndul ak benn loraange bu bawoo ci
nun.
10 Ndaxte tiis wu jóge ci Yàlla dina jur
réccu guy jëme ci mucc, te réccu googu
laajul gëstu. Waaye tiisu àddina day jëme
ci dee.
11 Seen tiis wi jóge ci Yàlla, gisleen nag
li mu jur: ndaw njaxlaf ak lay ak mer ak
ragal ak nammeel ak farlu, ak bëgga yar
ki tooñ! Ci seen jëf yépp wone ngeen ne
set ngeen wecc ci mbir moomu.
12 Kon nag su ma leen bindee, ki tooñ
taxul, ki ñu tooñ it taxul, waaye dama
leena bind, ngir ngeen mana gis ci kanam
Yàlla cawarte, gi ngeen am ci nun.
13 Te loolu seral na sunu xol.
Sunu xel dal na, rawati ci li nu ànd ak
Tit ci mbégam, ci li ngeen seral xolam,
yéen ñépp.
14 Su fekkee ne tiitaru woon naa ci seen
mbir ci kanam Tit, rusuma ci. Dëgg rekk
lanu leen masa wax; noonu it la Tit gise
ne li nu leen doon seede lépp, dëgg la.
15 Te mbëggeelam ci yéen gën na
yokku, buy fàttaliku ni ngeen ko déggale
yéen ñépp, ci li ngeen ko teeru, ànd ak
ragal ak weg.
16 Bég naa, ndaxte xam naa ne man naa
leena wóolu ci lu nekk!

8

Mayeleen ak xol yu yéwén

1 Gannaaw loolu bokk yi, danu leena
bëgga xamal li yiwu Yàlla jur ci biir
mboolooy ñi gëm te nekk ci diiwaanu
Maseduwan.

2 Nattu yi ñu jaar ëmb nañu coono yu réy; waaye seen mbég mu tar ak seen
ñàkk gu metti ñoo jur ci ñoom yéwén gu
jéggi dayo.
3 Seede naa ne ñoom ci seen bopp joxe
nañu ba fa seen man-man yem, ba weesu
ko sax.
4 Sarxu nañu nu lool, ngir bokk ci ñiy
yónnee ndimbal gaayi Yàlla yi.
5 Te yemuñu sax ci li nu séentu woon
ci ñoom, waaye dañoo jébbal seen bopp
Boroom bi jëkk, gannaaw loolu ñu jébbal
nu seen bopp ci coobarey Yàlla.
6 Looloo tax nag nu sant Tit, mu ñëw
àggale ci yéen, ni mu tàmbalee woon,
seen jëfu ndimbal.
7 Gannaaw nag wone ngeen cawarte gu
tollu noonu, ci ngëm, ci wax, ci xam-xam,
ci farlu gu mat, ak ci seen mbëggeel ci
nun, sawareleen noonu it ci jëfu ndimbal
lii.
8 Du ndigal lu ma leen di jox, waaye
dama leen di yégal cawarteg ñi ci des,
ngir natt fu seen mbëggeel tollu.
9 Ndaxte yiwu sunu Boroom Yeesu
Kirist umpu leen, ni mu futtee am-amam,
ba ñàkk ngir yéen, ndax ngeen woomle
cig ñàkkam.
10 Kon lii laa xalaat ci lu baax ci yéen:
yéen ñi nga xam ne tàmbaliwuleena jëf
rekk, waaye yéena jëkka am yéene jii
daaw,
11 yeggaleleen ko léegi. Noonu li ngeen
mottali ci seen man-man tolloo ak yéene,
ji ngeen amoon ci seen mébét.
12 Ndaxte joxe, bu àndee ak yéene,
Yàlla dina ko nangu, di seet li nu am te
baña seet li nu amul.
13 Bëgguma leena teg soxla, ngir woy-
ofal ñi ci des, waaye na ñépp tolloole.
14 Tey jii nag man ngeen sàkk ci li ngeen
barele, faj soxlay ñeneen, ngir ëllëg it
bareleg ñooña faj seen soxla. Noonu
ñépp tolloole.
15 Moom la Mbind mi tëral ne: «Ki
dajale lu bare ëpplewul dara, te ki dajale
tuuti ñàkkul.»

Li tax ñu yónni Tit ak i àndandoom

16 Cant ñeel na Yàlla, moom mi def ci
xolu Tit cawarte gu mel ni sunu gos ci
yéen!
17 Bi nu ko laajee, mu ñëw ci yéen,
nangu na, te rax-ca-dolli cawarteem tollu
na, ba nu mana wax ne ci coobarey
boppam la jóge, jëm ci yéen.
18 Yónniwaale nanu ak moom mbokk,
mi am tur wu rafet ci mboolooy ñi gëm
ñépp ndax li muy waare xibaaru Kirist.
19 Te sax mbooloo yi ñoo ko tànn, ngir
mu ànd ak nun, bu nuy yóbbu ndimbal
li ngir ndamu Boroom bi, te mu firndeel
sunu yéene ju rafet.
20 Def nanu noonu nag, ndax kenn bañ
noo ŋàññ ci ni nuy topptoo ndimbal lu
yaatu loolu.
21 Danuy fexee def li jub, du ci kanam
Yàlla rekk, waaye it ci kanam nit ñi.
22 Yónniwaale nanu it sunu mbokk, mi
nu seetlu cawarteem ay yooni yoon ci
fànn yu bare, te mu gën koo fésal bii yoon
ndax kóolute gu réy, gi mu am ci yéen.
23 Noonu kon ci lu jëm ci Tit, sama
nawle la ci liggéey, bi ci seen biir. Ci lu
jëm ci sunu bokk, yi ànd ak moom nag,
ndawi mbooloom ñi gëm lañu, ñuy wone
ndamu Kirist.
24 Na seen teeru firndeel nag seen
mbëggeel ci kanam mboolooy ñi gëm, te
dëggal leen ne noo yey wóolu leen.

9

1 Ci mbirum ndimbal loolu jëm ci gaayi
Yàlla yi, matul ma leen di bindaat,
2 ndaxte xam naa seen yéene ju rafet,
te maa ngi ciy damu ci kanam waa
Maseduwan, naan leen: «Daaw fekk na
waa Akayi* jekk.» Te seen cawarte xamb
na ñu bare ci ñoom.
3 Maa ngi yónni nag bokk yooyu, ngir
damu gi nu doon damu ci yéen ci mbir
mii baña neen, te ngeen jekk, ni ma ko
waxe woon.
4 Danoo bañ rekk waa Maseduwan, ñiy
ànd ak man, fekk jekkaguleen; te kon
kóolute googu nu am ci yéen dina nekk
sunu gàcce, waxaalewuma nag seen bos.
5 Moo tax ma xalaat ne li gën mooy
yónni bokk yooyu, ñu jiitu ma ci yéen,

* **9:2** ***waa Akayi:*** Korent mooy péeyu diiwaanu Akayi.

topptoo mbiri ndimbal lu yaatu loolu
ngeen dige woon. Loolu di may gu tàlli,
te baña nekk yëfi nay.

Ku ji lu bare, góob lu bare

6 Li am mooy: ku ji tuuti, góob tuuti; ku
ji lu bare, góob lu bare.
7 Kon na ku nekk joxe, ni mu ko nase ci
xolam, te bañ cee am réccu walla sañul-
bañ, ndaxte kiy joxe ak mbég moo neex
Boroom bi.
8 Yàlla man na leena woomal ci bépp
yiwam ba ci fépp ak ci lépp, ngeen faj
seen soxla yépp te sakkanle it ngir bépp
jëf bu baax.
9 Moom la Mbind mi wax ne:
«Tabe na, ba may baadoolo yi;
njubteem day sax ba fàww.»
10 Yàlla miy jox beykat bi jiwu ak nit ab
dund, dina leen jox jiwu wu ne gàññ, te
sakkanal li seen njub meññ.
11 Noonu dingeen woomle ci lépp, ba
yéwén ci bépp anam, ba tax ñu bare
gërëm Yàlla ndax li ngeen maye jaarale
ko ci nun.
12 Ndaxte njaamu, gi ngeen di jaamu,
yemul rekk ci faj soxlay gaayi Yàlla yi,
waaye dina tax it ngërëmu ñu bare
baawaan, jëm ci Yàlla.
13 Ci li ngeen firndeel seen mbëggeel
ci joxe ndimbal lii, dinañu màggal Yàlla,
ndaxte wone ngeen ni ngeen déggale
xibaaru jàmm bu Kirist bi, ak ni ngeen
yéwéne ci seen ndimbal jëme ci ñoom ak
ñépp.
14 Rax-ca-dolli dinañu sant Yàlla ak xol
bu fees ak cofeel ci yéen ndax yiw wu
mag, wi Yàlla def ci yéen.
15 Jërëjëfati yaw Yàlla ndax sa may
googu weesu dayo!

10

Pool ñaan na, ñu nangu sañ-sañam

1-2 Ci lu jëm ci samay mbir nag, maa ngi
leen di ñaan— man Pool, mi ñu ne, ci
seen biir «ragal» laa, bu ma leen soree,
«ñeme»— maa ngi leen di ñaan ndax
woyof ak lewetaayu Kirist, ngir bu ma
ñëwee, ma baña ànd ak ñeme gi may
dencal ñenn ñiy xalaat ne gis-gisu nit lanu
topp.
3 Dëgg la ne nit rekk lanu, waaye dunu
xeexe ni nit.
4 Ndaxte gànnaay, yi nuy xaree,
jógewuñu ci nit, waaye ca Yàlla lañu jóge,
te ànd ak kàttan, ngir daaneel ay tata.
Danuy daaneel xalaat yi dul dëgg
5 ak bépp tiitar buy jànkoonteek xam-
xamu Yàlla, te danuy not bépp xalaat, ba
mu déggal Kirist.
6 Te fas yéene nanoo jubbanti képp ku
déggadi, bés bu seen dégg ndigal matee.

7 Xool-leen mbir mi ne fàŋŋ. Bu amee
ku mu wóor ne ci Kirist la bokk, na jàpp
it ne su bokkee ci Kirist, nun itam ci Kirist
lanu bokk.
8 Awma lu may rus, su may damu lu
ëpp ci sañ-sañ bi nu Boroom bi jox, di
sañ-sañu yokk seen ngëm, te du ngir seen
kasara.
9 Ba tey bëgguma ngeen xalaat ne maa
ngi leen di xëbal ci samay bataaxal.
10 Ndaxte am na ku naan: «Ay bataax-
alam dañoo ñagas te am doole, waaye
bu teewee dafay ñàkk fulla, di wax waxi
picc.»
11 Kiy wax loolu na xam lii: ni sunuy
kàddu mel ci sunuy bataaxal, bu nu fa
nekkul, noonu it lanuy mel ci sunuy jëf,
bu nu teewee.

12 Ñemewunoo féetale walla méngale
sunu bopp ak ñooñu naw seen bopp. Ci
li ñuy sàkk ab natt ngir natt ak méngale
seen bopp ak seen bopp, ñàkk xel a tax.
13 Nun nag dunu damu ci lu weesu
dayo. Nu ngi damu ci liggéey bi nu Yàlla
sas, ba may nu, nu agsi ci yéen.
14 Bu sunu sas agsiwul woon ba ci yéen,
kon man nanoo ne génn nanu sas wi nu
Yàlla sas. Waaye agsi na ba ci yéen, te
indil nanu leen xibaaru jàmm bi jëm ci
Kirist.
15 Kon nag dunu jéggi dig yi Yàlla rëdd,
bay damu ci liggéeyu ñeneen. Waaye am
nanu yaakaar ne su seen ngëm yokkoo,
dinanu gëna màgg ci seen biir, des ba tey
ci dig yi nu Yàlla rëddal.
16 Noonu dinanu mana yégle xibaaru
jàmm bi ci bérab, yi leen féete gannaaw,
te baña damu ci li ñeneen ñi def ci seen
sas.

17 Waaye ni ko Mbind mi waxe: «Kuy
damu, na damu ci Boroom bi.»
18 Ndaxte ki neex Yàlla, du ki naw
boppam, waaye ki Yàlla gërëm.

11

Pool ak ndawi naaféq yi

1 Céy bu ngeen ma manoona muñal, ma
wax leen tuuti waxi dof! Waaw, muñal-
leen ma sax.
2 Dama leen di fiire ak fiiraange gu jóge
ca Yàlla, ndaxte dama leena bëgga jébbal
jenn jëkkër kepp, muy Kirist, ngeen set ni
janq.
3 Waaye ni jaan ja naxe woon Awa ci
pexeem, ragal naa yéen itam ñu lëmbaaje
ni seen xel, ba ngeen dëddu xol bu laab,
bi ngeen amoon ci seen diggante ak Kirist.
4 Ndaxte bu kenn ñëwee, di leen waar
ci Yeesu ci lu juuyoo ak li nu leen yégal,
walla ngeen jot meneen xel mu wuute
ak Xel mi ngeen jot, walla ngeen nangu
beneen xibaar bu wuute ak bi ngeen
dégg, dingeen ko dékku bu baax.
5 Moona foog naa ne seen ndaw yooyu
ngeen yékkati, ba ñu ëpp ndaw sax,
ëpplewuñu ma dara.
6 Bu ma dul jàmbaari wax it, néewuma
xam-xam, te won nanu leen ko ci bépp
mbir ak ci bépp fànn.
7 Walla boog ndax dama leena tooñ ci li
ma suufeel sama bopp ngir yékkati leen,
ba ma leen di yégal xibaaru jàmm bi te
laajuma leen genn pey?
8 Xanaa kay damaa tooñ ci li ma dunde
alalu yeneen mboolooy ñi gëm, ba futti
leen, ngir dimbali leen, yéen.
9 Te ba ma nekkee ci yéen te soxla dab
ma, wéeruwuma ci kenn ci yéen, ndaxte
bokk ya jóge Maseduwan ñoo ma indil li
ma soxla woon. Ci lépp moytu naa nekk
yen ci yéen, te dinaa ko gëna def.
10 Ni mu wóore ne dëggug Kirist nekk
na ci man, ni la wóore ne loolii may
damoo, kenn du ko teggi ci diiwaanu
Akayi gépp.
11 Lu tax? Ndax dama leena bëggul?
Yàlla xam na ne bëgg naa leen!
12 Noonu may doxale nag dinaa ci sax,
ngir ñiy damu, di wut yoon wu ñu aw ba
yemale seen bopp ak nun, duñu ko am.
13 Ay ndawi naaféq lañu, di ay
liggéeykat yu njublaŋ yuy mbubboo turu
ndawi Kirist.
14 Te loolu jaaxalu nu, ndaxte Sey-
taane moom ci boppam day mbubboo
malaakam leer.
15 Kon nag ay ndawam mbubboo ndawi
njub, loolu du nu jaaxal. Dees na leen fey
seeni jëf.

Nattuy Pool ci matal yónnentam

16 Maa ngi leen koy waxaat: bu ma kenn
jàpp nib dof. Walla boog bu ngeen ma ko
jàppee, séddleen ma céru dof, ngir ma
damu tuuti, man itam.
17 Loolu may wax nag, waxuma ko ci
turu Boroom bi. Bu ma ñemee damoo nii,
maa ngi wax ni dof.
18 Ndegam ñu bare dañuy damu ni nit
kese, man itam kon dinaa damu.
19 Yéen boroom xel yi, aka ngeena mana
muñal ñi dof,
20 nde yéena ngi muñ ñi leen di jaam-
loo, di lekk seen alal, di leen nax, di leen
xeeb, di leen talaata!
21 Sunu néew doole mayu nu, nu dem
ba jëfe noonu; rus naa ci lool de!
Ma wax waxi dof; moona lépp lu waay
ñemee damoo, ñeme naa ko, man it.
22 Ndax Ebrë lañu? Man it Ebrë laa.
Ndax bànni Israyil lañu? Man itam ci
laa. Ndax sëti Ibraayma lañu? Man itam
moom laa.
23 Ndax surgay Kirist lañu? —maa ngi
wax waxi ku tàggoo ak sagoom nag—
maa leen ko gëna doon. Bu dee ci liggéey,
maa leen ci man. Bu dee ci li ñu nu tëj ci
kaso, maa leen ko gëna miin. Bu dee ci li
ñu nu dóor ay yar, maa leen ëpple. Leru
naa dee ba tàyyi.
24 Juróomi yoon Yawut yi dóor nañu ma
fanweeri yar ak juróom ñeent.
25 Ñetti yoon dóorees na ma ay yet, te
mas nañu maa sànni ay xeer, bëgg maa
rey. Ñetti yoon dugg naa gaal, mu suux.
Mas naa yendu ci ndox, fanaan ci.
26 Ci sama tukki yu bare yi daan naa
faral di daje ak musiba ci dex yi, ak
musiba ci sàcc yi, musiba mu jóge ci
sama xeet walla ci ñi dul Yawut, musiba
ci biir dëkk yi, ci màndiŋ yi, ci géej gi, ci
biir bokki taalibe yu naaféq yi.

27 Sonn naa, di ñaq, di fanaane xool, di
xiif ak a mar tey fande, di dékku liw te
rafle,
28 waxaalewuma li ci des nag: bés bu
nekk maa ngi xalaat mboolooy ñi gëm.
29 Ana ku ci néew doole, te wàlluma
ko? Ana ku ci bàkkaar, te awma naqar
wu tiis?
30 Su ma damu waree kon, ci sama
néew doole laay damoo.
31 Yàlla Baayu sunu Boroom Yeesu,
moom mi màgg ba fàww, xam na ne du
ay fen ci man.
32 Ba ma nekkee dëkku Damaas, bo-
room dëkk ba, di jawriñu buur ba Aretas,
dafa santaane woon ñuy wottu dëkk ba,
ngir man maa jàpp.
33 Waaye dugalees na ma ci dàmba,
jaarale ma ci palanteeru miiri dëkk ba,
yoor ma ci suuf. Noonu ma rëcc ko.

12

Peeñub Pool ak nattu bi ko dal

1 Damu amul njariñ, ba tey war na ma.
Kon ma jàll ci nettali gis-gisi Boroom bi ak
i peeñu.
2 Xam naa taalibeb Kirist boo xam ne
yékkati nañu ko ba ca asamaan, si gëna
kawe, booba ak léegi mat na fukki at ak
ñeent. Xawma ndax ànd na ak jëmmam
walla déet. Yàlla rekk a xam.
3-4 Xam naa ne, nit kooku yékkati nañu
ko ba fa Yàlla nekk. Bu dee ci jëmmam
mbaa ci xelam, xawma; Yàllaa xam. Mu
dégg fa baat yu ñu manula nettali te yu
ñu mayul doom Aadama, mu ŋaaŋ ko.
5 Dinaa damu ci nit ku mel noonu.
Waaye duma damu ci sama bopp, lu dul
liy wone sama néew doole.
6 Su ma bëggoona damu, du doon yëfi
dof, ndaxte dëgg laay wax. Waaye damay
moytoo damu, ngir kenn baña foog ci
man lu weesu li mu gis, may def, te muy
dégg, ma di ko wax.
7 Te it ngir ma baña yég sama bopp
ndax peeñu yooyu wees xel, mayees na
mbir dal ma ci sama yaram, di ma mitital
ni dég, muy malaakam Seytaane mu may
sonal, ngir ma baña yég sama bopp.
8 Ñaan naa Boroom bi ñetti yoon ci
mbir moomu, ngir mu teqale ma ak
moom.
9 Mu ne ma: «Sama yiw doy na la;
sama kàttan a ngi mate cig néew doole.»
Kon nag dëgg-dëgg, gën na maa bég
ci damu ndax sama néew doole, ngir
kàttanu Kirist dëkk ci man.
10 Looloo tax may bég ci néew doole,
yi may wéye ngir turu Kirist, ciy tiis, ciy
njàqare, mbaa ñu saaga ma, mbaa ñu
fitnaal ma. Ndaxte bu ma néewee doole,
booba laay am kàttan.

Pool bëgg na leen

11 Ci dëgg-dëgg wax naa waxi dof te
yéena ma ci dugal, fekk yéen ci seen bopp
sax yéena ma waroona sargal, ndaxte su
ma dul dara sax, seen ndaw yooyu ngeen
naw ëpplewuñu ma dara.
12 Kéemaan yi, jaloore yi ak jëf yu
màgg, yiy firndeel ndawul Kirist, feeñ
nañu ci seen biir, ma ànd ci ak muñ gu
mat.
13 Lan laa defal yeneen mboolooy ñi
gëm te defaluma leen ko, xanaa rekk li ma
wéeru ci ñoom te wéeruwuma ci yéen?
Baal-leen ma googu tooñ!
14 Maa ngi leen di waaja ganesi ñetteel
bi yoon, te duma wéeru ci yéen. Wutsi-
wuma seen alal, yéen laa soxla. Ndaxte
du gone moo wara yor waajuram, waaye
waajur moo wara yor gone yi.
15 Man nag nangu naa joxe li ma am
lépp ak xol bu sedd, ba joxe sama bopp
sax, ngir dimbali leen. Gannaaw bëgg
naa leen nii, xanaa kay seen mbëggeel ci
man warula wàññiku?
16 Kon noonu la, nekkuma woon yen ci
yéen. Waaye man na am ñu naan, dama
leena nax, ba réeral leen ci sama njublaŋ.
17 Ndax damaa lekk seen alal, jaare ko
ci kenn ci ñi ma yónni woon?
18 Sant naa Tit, mu ñëw ci yéen, te yebal
naa sunu mbokk moomu ak moom. Ndax
Tit dafa lekk seen alal? Man ak moom,
ndax bokkunu woon xel mu nu yékkati
ak tànk yu nuy dox?
19 Xanaa diirub li ngeen di jàng lii,
defe ngeen ne nu ngi wut aw lay ci seen
kanam. Samay xarit, nu ngi leen di wax

ci kanam Yàlla ak ci turu Kirist; te lépp
ngir seen njariñ la.
20 Ragal naa, bu ma ñëwee ci yéen, fekk
leen nu ma neexul, te yéen it ngeen fekk
ma nu leen neexul. Ragal naa fekk ay
xuloo ci seen biir, ak ñeetaane, xadar
ak diiroo mbagg, xas ak jëw, réy-réylu ak
yëngu-yëngu.
21 Ragal naa, bu ma leen ganesiwaa-
tee, Yàlla sama Boroom suufeel ma ci
seen biir, ma naqarlu ci ñu bare ñu
bàkkaaroon te dëdduwuñu seen yàqute,
seen njaaloo ak seen ñaawteef, gi ñu
doon def.

13

Artu yu mujj yi

1 Bii mooy ñetteel bi yoon, ma di leen
ganesi. «Bépp àtte dina aju ci seedes
ñaar walla ñetti nit.»
2 Li ma waxoon ci sama ñaareelu ngan,
ci ñi bàkkaaroon bu yàgg ak ñi ci des,
maa ngi koy waxaat léegi, bala maa
dikkaat: su ma délsee, duma yërëm kenn.
3 Bu fekkee ne dangeena bëgg firnde
juy wone ne Kirist mooy wax jaarale ko
ci man, dingeen ko am. Digganteem ak
yéen du ànd ak néew doole, waaye dafay
feeñal kàttan ci seen biir.
4 Néewoon na doole, ba ñu koy daaj
ca bant ngir rey ko, waaye mi ngi dund
ci kàttanu Yàlla. Nun itam néew nanu
doole ci sunu bokk ci moom, waaye
dinanu dund ak moom ci kàttanu Yàlla,
bu nuy jëfante ak yéen.
5 Xool-leen seen bopp bu baax, ba xam
ndax ngëm a ngi ci yéen. Seetluleen seen
bopp. Xanaa xamuleen ne Yeesoo ngi ci
yéen? Walla boog ngeen gis ne ay naaféq
ngeen.
6 Waaye yaakaar naa ne dingeen gis ne
man nanoo wone nun, firndeg ngëm.
7 Nu ngi ñaan Yàlla, ngeen baña def
dara lu bon. Waxuma ne danoo bëgga
wone noonu sunu firndeg ngëm, waaye
sunu yéene mooy ngeen jëf lu baax, boo
yaboo sax ñu jiiñ nu ag naaféq.
8 Ndaxte manalunu dara dëggu Yàlla gi;
manunu lu dul taxawal ko.
9 Bu nu néewee doole, fekk am ngeen
doole, bég nanu ci. Te sax nu ngi ñaan,
ngeen jublu cig mat.
10 Looloo tax ma leen di binde nii, bala
maa ñëw; bëgguma leena duma ci sañ-
sañ bi ma Boroom bi jox. Jox na ma ko,
ngir ma yokk seen ngëm, waaye du ngir
seen kasara.

Tàggtoo

11 Kon nag bokk yi, bégleen, jublu cig
mat, di déglu soññante bi ma leen di
dénk, am benn xalaat te dëkk ci jàmm;
noonu Yàlla miy mbëggeel te di Yàllay
jàmm dina ànd ak yéen.
12 Saafoonteleen ak xol bu laab.
Mboolem gaayi Yàlla yépp ñu ngi leen
di nuyu.
13 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu
Kirist, ak mbëggeelu Yàlla ak booloo, gi
nu am ak Xel mu Sell mi, ànd ak yéen
ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko
WAA GALASI

1 Man Pool, ndawul Yeesu Kirist —nit falu ma ko, te jaarewul it ci nit, mi ngi jaare ci Yeesu Kirist ak Yàlla Baay, bi ko dekkal—
2 man ak bokk yiy ànd ak man yépp, nu ngi leen di bind, yéen mboolooy ñi gëm te dëkk ci diiwaanu Galasi.
3 Na yiw ak jàmm féete ak yéen, jóge ci Yàlla sunu Baay ak Yeesu Kirist Boroom bi,
4 moom mi joxe bakkanam ngir dindi sunuy bàkkaar, te musal nu ci àddina su bon, si nu nekk, dëppook coobarey Yàlla sunu Baay,
5 bi yelloo ndam ba fàww. Amiin.

Benn xibaaru jàmm bi rekk moo am

6 Man de jaaxle naa! Yàlla woo na leen ci boppam jaarale ko ci yiw, wi nu Kirist defal, waaye yéena ngi gaawantu di ko bàyyi, ngir topp beneen xibaar,
7 fekk du xibaaru jàmm bi. Dafa am rekk ci seen biir ay nit ñiy nëxal xel yi te bëgga dàndal xibaaru jàmm bu Kirist.
8 Waaye su fekkee kenn ci nun ñëw, walla malaaka sax mu jóge asamaan, di yégle beneen xibaar bu méngoowul ak bi nu leen yégal, kooku yal na alku!
9 Wax nanu ko, maa ngi koy waxaat: bu leen kenn yégalee beneen xibaar bu dul bi ngeen nangu, kooku yal na alku!
10 Ndax kon nit laay wuta gëmloo, am damay fexee yey Yàlla? Mbaa damay wuta neex nit ñi? Su ma doon wuta neex nit ñi ba tey, kon duma nekkati jaamu Kirist.

Yeesu Kirist moo won Pool xibaaru jàmm bi

11 Bokk yi, maa ngi leen di xamal ne xibaaru jàmm bi ma yégle, jógewul ci nit.
12 Jëlewuma ko ci nit, te kenn jàngalu ma ko, waaye Yeesu Kirist moo ma ko won.
13 Dégg ngeen ni ma doon jëfe, bi ma nekkee ci diiney Yawut yi, di fitnaal bu metti mbooloom Yàlla, di ko jéema tas.
14 Bokkoon naa ci ñi gëna farlu ci diiney Yawut yi, te sawar it ci sàrti yoon, yi fi samay maam bàyyi, ba raw sama maas, gi ma bokkal askan.
15-16 Waaye Yàlla mi ma tànn lu jiitu sama juddu te woo ma ci boppam ci kaw yiwam, bi mu ko soobee, xamal na ma kan mooy Doomam, ngir ma yégal ñi dul Yawut xibaaru jàmm bi ci mbirum Kirist; booba nag diisoowuma ci ak kenn.
17 Demuma sax Yerusalem seeti ñi ma jëkka nekk ay ndawi Kirist, waaye réewu Arabi laa dem, te gannaaw loolu ma délsiwaat Damaas.
18 Ba ñu ca tegee ñetti at, ma sooga dem Yerusalem, ngir xamanteek Sefas, dal fa moom lu mat ñaari ayu-bés.
19 Waaye gisuma keneen ci ndaw yi ku dul Saag, doomu ndeyu Boroom bi.
20 Lii ma leen di bind nag, Yàllaa may seede ci ne du ay fen.
21 Bi loolu wéyee dem naa réewu Siri ak réewu Silisi.
22 Waaye ba tey mboolooy ñi gëm Kirist ci diiwaanu Yude xamuñu ma woon.
23 Dañu déggoon ñu naan rekk ne: «Ki nu daan fitnaal bu jëkk te daan jéema far yoonu ngëm wi, léegi mi ngi koy yégle!»
24 Te ñuy sant Yàlla ci man.

2

Yeneen ndawi Kirist nangu nañu Pool

1 Ba ñu ca tegee fukki at ak ñeent, ànd naa ak Barnabas, dellu Yerusalem, yóbbaale Tit.
2 Dem naa fa, ndaxte Yàllaa ma fa yebal ci kaw peeñu. Ba ma demee, daje naa ak ñi ñu gëna fonk ca mbooloo ma, ma wéetoo ak ñoom, won leen xibaaru jàmm, bi may yégal ñi dul Yawut, ngir ragal sama coonob démb mbaa tey neen.
3 Te Tit mi ma gunge woon sax de, li mu bokk ci xeetu Gereg, taxul ñu sonal nu ci xarafal ko.
4 Fekk na mbir moomu nekk coow ndax naaféq, yi yoxoosu ci sunu biir ak mébét mu bon, ngir seet yaatu gi nu am ci Yeesu Kirist, ba fexe noo defaat ay jaam.

5 Waaye yaatalunu leen benn yoon, ngir
dëggug xibaaru jàmm bi mana sax ci
yéen.
6 Waaye ñi ñu gëna fonk —ak lu mana
doon seen sag xooluma ko, ñépp a yem fa
kanam Yàlla— waaye ñooñu ñu teg njiit
boog, bi ma dajee ak ñoom, yokkuñu dara
ci sama sas.
7 Gis nañu ne Yàllaa nu yebal, muy man
di Piyeer, ngir nu yégle xibaaru jàmm
bi: ma féetewoo ñi dul Yawut, Piyeer
féetewoo Yawut yi.
8 Ndaxte ni Yàlla jëfe ci Piyeer, miy
ndawam ci Yawut yi, noonu it la jëfe ci
man, may ndawam ci ñi dul Yawut.
9 Saag ak Sefas ak Yowaana nag, ñi ñu
teg kenuy mbooloo mi, bi ñu ràññee yen
bi ma Yàlla jagleel ci yiwam, ñu fekksi nu
ci, ba jox nu loxo, man ak Barnabas, nu
liggéey ca ña dul Yawut, ñoom ñu liggéey
ca Yawut ya.
10 Li ñu doon laaj rekk moo di, nuy
fàttaliku seen aji néew doole yi, fekk sax
laxasu woon naa ci def ko.

Pool yedd na Sefas ca Ancos

11 Waaye bi Sefas ñëwee dëkku Ancos,
yedd naa ko ci kanam ñépp, ndaxte li mu
def jaaduwul.
12 Ndaxte laata ndaw yi Saag yónni di
ñëw, da daan bokk di lekk ak ñi dul
Yawut. Waaye bi ñu agsee, te mu ragal
kureel googu faaydaal xaraf, mu dellu
gannaaw, di sore ñi dul Yawut.
13 Yeneen Yawut yi it daldi ànd ak Sefas
ci naaféqam, ba yóbbaale sax Barnabas.
14 Bi ma seetee nag ne awuñu woon ci
dëgg, gi xibaaru jàmm bi di jàngle, ma
yedd Sefas ci kanam ñépp ne ko: «Yaw
miy Yawut, gannaaw dëddu nga aaday
Yawut yi, ba dund ni ku dul Yawut, lu
tax nga bëgga sëf diiney Yawut ci ñi dul
Yawut?»
15 Nun danoo cosaanoo ci xeetu Yawut,
te bokkunu ci xeet, yi xamul Yàlla tey
bàkkaar.
16 Teewul nu xam ne Yàlla du àtte kenn
ni ku jub ci kaw sàmm yoon, waaye ci
gëm Yeesu Kirist. Kon nun itam gëm nanu
Kirist Yeesu, ngir Yàlla àtte nu jub ci kaw
gëm Kirist, te du ci sàmm yoon. Ndaxte
du caageenug sàmm yoon mooy tax Yàlla
àtte kenn ni ku jub.
17 Waaye ba tey su fekkee ne nu ngi
wuta jub ci kaw gëm Kirist, fekk nu ne
fàŋŋ di ay bàkkaarkat, ndax nag Kirist
moo sas bàkkaar? Mukk!
18 Waaye su ma delloo di sàmm ndigali
yoon, yi ma bàyyi, dëgg-dëgg dinaa wone
noonu ne moykatu yoon wi laa.
19 Ci li jëm ci yoonu Musaa, dee naa,
fekk yoon wi ci boppam moo ko waral,
ngir ma mana dund, ba amal njariñ Yàlla.
20 Daajaale nañu ma ak Kirist ca bant
ba, te noonu du man may dundati,
waaye Kirist mooy dund ci man. Dundu
mbindeef, gi may dund nag, maa ngi koy
dund ci gëm Doomu Yàlla ji, moom mi ma
bëgg, ba joxe bakkanam ngir man.
21 Duma neenal yiwu Yàlla, ndaxte su
sàmm yoon doon taxa jub fa kanam Yàlla,
kon Kirist dee na cig neen.

3

Buleen dëddu xibaaru jàmm bi ngir wéeruwaat ci yoon wi

1 Yéen waa Galasi, yéena ñàkk xel! Ku
leen fàbbi, gannaaw bi ma leen yégalee
ci lu leer ni ñu daaje Yeesu Kirist ca bant
ba?
2 Lenn rekk laa bëgg, ngeen wax ma
ko: ndax sàmm yoon wee tax, ngeen jot
Xelum Yàlla? Déedéet! Dangeena dégg
xibaaru jàmm bi te gëm ko.
3 Mbaa du nii ngeen ñàkke xel, ba
tàmbalee ci Xelum Yàlla, ba noppi
yaakaara mate ci seen jëfi bopp?
4 Mbaa du fitna, yi ngeen daj yépp, dafa
nara neen? Manuma koo gëm!
5 Bu leen Yàlla di may Xelam, di leen
won jalooreem, ndax li ngeen sàmm yoon
a tax, mu def ko, mbaa li ngeen dégg
xibaaru jàmm bi te gëm ko?
6 Xool-leen ci Ibraayma; Mbind mi wax
na ne: «Ibraayma gëm na Yàlla, te Yàlla
jàppe ngëmam ni njub.»
7 Xamleen boog ne boroom ngëm yi rekk
ñooy doomi Ibraayma.
8 Mbind mi tëral na lu jiitu ne Yàlla dina
àtte jub ñi dul Yawut ci kaw ngëm. Kon
looloo tax mu yégal Ibraayma lu jiitu

xibaaru jàmm bi ne ko: «Xeeti àddina
yépp dinañu barkeel ci yaw.»
9 Kon ñi gëm, Yàlla dina leen barkeel,
sukkandikoo ko ci seen ngëm, ni mu defal
Ibraayma, boroom ngëm.
10 Ñiy wékku ñépp ci jëfi yoon wi, ñu
alku lañu, ndaxte bind nañu ne: «Képp
ku dul topp lépp lu ndigali yoon wi
santaane, yal na alku.»
11 Bir na sax ne sàmm yoon du tax
kenn jub fa kanam Yàlla, ndaxte Mbind
mi tëral na ne: «Ku jub ci kaw ngëm
dinga dund.»
12 Waaye yoon wi laajul ngëm. Mbind
mi nee na: «Ku manoona matal li yoon wi
wax, kon dinga dund ba fàww.»
13 Waaye Kirist jot na nu ci alkànde, ji
yoon wi indi; mu gàddul nu ko, ba far
alku moom ci boppam, ndaxte Mbind mi
nee na: «Képp ku ñu rey, wékk ko ci bant,
alku nga.»
14 Noonu barke bi Yàlla dig Ibraayma
baawaan na, ba daj ñi dul Yawut te gëm
Kirist Yeesu, te nu jot ci kaw ngëm Xel mu
Sell, mi Yàlla dige.

Yoonu Musaa du fecci kóllëre gi Yàlla fas ak Ibraayma

15 Bokk yi, maa ngi misaal wax ji ci jëfi
doom Aadama. Xam ngeen ne kóllëre gu
ñu fas ba noppi, waruñu koo fecci, walla
ñu ciy rax dara.
16 Léegi nag Yàlla am na lu mu dig
Ibraayma ak askanam. Mbind mi waxul:
«Ak i sëtam», mu mel ni ñu bare, waaye
kenn la wax: «Ak sa askan», maanaam
Kirist.
17 Li ma ci bëgga wax mooy lii: ndegam
Yàlla fas na kóllëreem, yoonu Musaa,
wi feeñ ñeenti téeméeri at ak fanweer
gannaaw ga, du ko mana fecci, ba tebbi
digeb Yàlla.
18 Ndaxte xéewal, yi Yàllay dige, bu ñu
doon jóge ci yoon wi, kon ajootuñu ci
dige bi, fekk ci kaw dige la ko Yàlla maye
Ibraayma.
19 Waaw kon yoonu Musaa, luy
njariñam? Dañu koo wàcceel nit ñi, ngir
seen jàdd yoon ne fàŋŋ. Looloo doon
wàllu yoon wi, ba kera Sët biy ñëw, moom
mi ñu digoon dige bi. Yoon wi nag, Yàlla
tëral na ko jaare ci ay malaaka, te am na
ku ko jottali.
20 Waaye aajowul jottalikat, su fi kenn
rekk teewee, te Yàlla kenn la.

Bu ngeen bokkee ci Kirist, nekkatuleen ci yoonu Musaa

21 Ndax kon yoonu Musaa wi dafa
juuyoo ak li Yàlla dige? Mukk! Su amoon
yoon wu nit mana sàmm, ba mu jural ko
dund gu sax, kon sàmm yoon dina tax nit
jub fa kanam Yàlla.
22 Waaye yoon wi tëj na ñépp ci dooley
bàkkaar, ngir ñi gëm Yeesu Kirist jot li
Yàlla dige woon ci seen kaw ngëm.
23 Bi ngëm Yeesu Kirist feeñagul nag,
yoon wi da noo tëjoon ràpp, ba kera ngëm
di feeñ.
24 Ci noonu la nu yoon wi doon note, ba
Kirist di ñëw, ngir Yàlla àtte nu jub ci kaw
ngëm.
25 Waaye léegi, bi jamonoy ngëm ji
ñëwee, nekkatunu ci kilifteefu yoon wi.

Doomi Yàlla ngeen

26 Yéen ñépp doomi Yàlla ngeen ndax li
ngeen bokk ci Kirist Yeesu ci kaw ngëm.
27 Yéen ñépp, ñi ñu sóob ci ndox ngir
wone seen bokk ci Kirist, soloo ngeen
Kirist.
28 Kon nag amul xàjjale ci diggante
Yawut ak ki dul Yawut, ci diggante jaam
ak gor, ci diggante góor ak jigéen. Yéen
ñépp benn ngeen ci seen bokk ci Kirist.
29 Bu ngeen bokkee ci Kirist, kon bokk
ngeen ci askanu Ibraayma, te jot ngeen
xéewal, yi ko Yàlla dig.

4

1 Li ma leen di wax, mooy lii: doom
ji wara donni baayam, fi ak mu ngi cig
ndaw, ak lu ko alal jiy lew lépp, du wuute
dara ak jaam.
2 Ñi ko yore tey sàmm alalam ñoo koy
yilif, ba jamono ji ko baayam àppaloon
mat.
3 Nun itam naka noonu, laata nuy mat,
aaday àddina ñoo nu notoon, ba def nu
ni ay jaam.
4 Waaye bi àpp bi Yàlla tëraloon matee,
yónni na Doomam, mu juddoo ci jigéen,
ci biir yoonu Musaa,

5 ngir jot ñi yoon wi notoon, ndax Yàlla
jàpp nu ni ay doomam.
6 Gannaaw doomi Yàlla ngeen nag,
Yàlla yónni na Xelu Doomam ci sunu xol,
mu koy wooye nii: «Abba», maanaam
«Baay.»
7 Noonu dootuloo jaam, doom nga. Te
ndegam doom nga, Yàlla jagleel na la cér
ci xéewal, yi mu dencal ay doomam.

Njàqarey Pool ci waa Galasi

8 Bu jëkk, bi ngeen xamagul Yàlla,
yéena ngi doon jaamu yeneen yu ñu daan
bokkaaleel Yàlla.
9 Waaye léegi nag bi ngeen xamee Yàlla,
walla boog bi leen Yàlla xàmmee, nan
ngeen mana def, bay delluwaat ca aaday
àddina? Aada yooyee ñàkk doole te ñàkk
njariñ, lu tax ngeen bëgg, ñu notaat leen?
10 Yéena ngi fonk bés yi, weer yi,
màggal yi ak at yi!
11 Sama xel dalul ci yéen, ngir ragal
sama coono ci yéen neen.
12 Bokk yi, dama leen di ñaan, ngeen
mel ni man, ndaxte man itam fekksi naa
leen ci seen xalaat. Tooñuleen ma.
13 Xam ngeen ne sama wopp moo tax-
oon, ma yégal leen xibaaru jàmm bi.
14 Coono, gi leen sama wopp tegoon,
taxul ngeen bañ ma, taxul ngeen séexlu
ma. Waaye teeru ngeen ma, ni bu ngeen
doon teeru malaakam Yàlla walla Yeesu
Kirist.
15 Waaw, fan la seen mbég jaar? Ndaxte
seedeel naa leen ne su ngeen ko manoon,
kon luqi ngeen seeni bët, jox ma.
16 Ndax dëgg, gi ma leen wax, moo tax
ngeen def ma ab noon?
17 Nit ñooñu leen di farle, seen mébét
baaxul. Dañu leena bëgga tàggale ak
nun, ngir ngeen far ak ñoom.
18 Farle baax na, bu àndee ak mébét
mu baax. Waaye bu sama jëmm rekk tax
ngeen koy def.
19 Sama doom yi! Yéena tax may dellu
ci metit ni kuy matu, ba kera jikkoy Kirist
di mat ci yéen.
20 Léegi bëggoon naa nekk ci seen biir,
ngir mana jubbanti sama kàddu, ndaxte
xamatuma nu may doxale ak yéen!

Mbirum Ajara ak Saarata

21 Yéen ñi bëgga topp yoon wi, xanaa
xamuleen li yoonu Musaa wi wax?
22 Mbind mi nee na: Ibraayma am na
ñaari doom; ki jaam bi jur ak ki gor si
jur.
23 Doomu jaam bi juddu na ni bépp
doom, waaye doom, ji mu am ak sox-
naam, juddu na ci kaw digeb Yàlla.
24 Loolu nag am na lu muy misaal.
Ñaari jigéen ñi dañoo bijji ñaari kóllëre.
Benn bi di Ajara, mooy wone kóllëre, gi
Yàlla fasoon ca tundu Sinayi. Ay jaam lay
jur.
25 Ajara moomu mooy tundu Sinayi, wi
nekk ca réewu Arabi. Te it mooy misaalu
dëkku Yerusalem, bi fi nekk tey. Ndaxte
moom ak i doomam yépp ay jaam lañu.
26 Waaye Yerusalem, ga ca kaw, mooy
gor si. Moom mooy sunu ndey.
27 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Bégal, yaw jigéen ji dul jur
te masula am doom.
Reeyal te bànneexu,
yaw mi masula xam coonob mat,
ndaxte jigéen ji ñu faalewul
moo gëna jaboot ki nekk ak jëkkëram.»
28 Yéen bokk yi, yéenay doom yi ñu dige
woon, niki Isaaxa.
29 Waaye doom ji juddoo ni bépp doom,
dafa daan sonal doom ji juddoo ci dooley
Xelum Yàlla. Te loolu mooy law ba léegi.
30 Lu ci Mbind mi wax nag? Nee
na: «Dàqal jaam bi ak doomam, ndaxte
doomu jaam bi warula bokk cér ak
doomu gor si ci ndono.»
31 Kon nag bokk yi, nun dunu doomi
jaam, ay doomi gor lanu.

5

Buleen delluwaat ci njaam

1 Kirist a nu daggal sunu buumi njaam,
ngir goreel nu. Kon dëgërleen ci seen
ngor te baña delluwaat ci njaam.
2 Dégluleen! Man Pool maa leen koy
wax: bu ngeen itteelee xaraf, kon Kirist
dootu leen jariñ dara.
3 Te maa ngi dellu di waxaat ne, képp
kuy farataal xaraf, fàww nga sàmm lépp
lu yoon wi santaane.

4 Yéen ñiy fexee jub fa kanam Yàlla
ci kaw sàmm yoon, tàggalikoo ngeen ak
Kirist; dëddu ngeen yiwu Yàlla.
5 Waaye njub, gi nu Yàlla dencal ëllëg,
nu ngi koy séentu ci kaw ngëm ak ci
ndimbalu Xelum Yàlla.
6 Ndaxte bu nu bokkee ci Kirist Yeesu,
xaraf ak baña xaraf, dara amu ci solo; li
am solo mooy ngëm, giy jëf ci mbëggeel.
7 Ni ngeen jógtee woon de baax na!
Waaw, ku leen dog, ba ngeen baña déggal
dëgg?
8 Li ñu leen xiir jógewul ci Yàlla mi leen
woo.
9 Dees na ne: «Tuuti lawiir day tax
tooyalu fariñ bépp funki.»
10 Waaye teewul Boroom bi jox na ma
kóolute ci yéen. Biral na ma ne dingeen
bokk ak man xalaat. Léegi nag, kiy nëxal
seen xel, ku mu mana doon, Yàlla dina ko
mbugal.
11 Man nag bokk yi, bu ma doon faay-
daal xaraf ci sama waare, kon duñu ma
fitnaale nii; te it li may yégle ci deewu
Kirist ca bant ba dootul naqari kenn.
12 Ñi farataal xaraf te di leen dëpp,
nañu gëna sore ci seen réer: bu yaboo
sax ñu dagg seen ngóora, ba dara du ci
des!

Buleen topp seen nafsu, waaye na leen Xelum Yàlla jiite

13 Yéen nag bokk yi, Yàlla woo na leen,
ngeen nekk i gor. Waaye nag buleen ci
sukkandiku, bay topp seen nafsu, waaye
dimbaleenteleen ci kaw mbëggeel.
14 Ndaxte yoon wépp, ndigal lii a ko
tënk: «Nanga bëgg sa moroom, ni nga
bëgge sa bopp.»
15 Waaye moytuleen! Bu ngeen dee
màttante ak a lekkante, dingeen yàqante.
16 Li ma leen di wax mooy lii: dundleen
ci Xelum Yàlla, kon dungeen topp seen
nafsu.
17 Ndaxte sunu nafsu am na ay bëgg-
bëgg yu méngoowul ak yu Xelum Yàlla.
Te Xelum Yàlla itam am na ay bëgg-bëgg
yu méngoowul ak yu sunu nafsu. Ñoom
ñaar dañoo juuyoo ci bépp fànn, ba tax
lépp lu ngeen bëggoona def, dungeen ko
man.
18 Waaye bu ngeen toppee Xelum Yàlla,
nekkatuleen ci kilifteefu yoon wi.
19 Kuy topp sa nafsu, nii ngay jëfe:
njaaloo, xalaat yu bon, def i ñaawteef ak
say cér,
20 xërëm, luxus, noonoo ak xuloo,
ñeetaane, xadar, diiroo mbagg, féewaloo
ak xàjjaloo,
21 kiñaan, màndite ak xawaare ak ye-
neen yu ni mel. Léegi nag maa ngi leen di
artu, ni ma ko defe woon: ñiy jëfe noonu
duñu am cér ci nguuru Yàlla.
22 Waaye li Xelu Yàlla mi di meññ mooy:
mbëggeel, mbég, jàmm, muñ, laabiir,
mbaax, kóllëre,
23 lewetaay ak maandute. Yoon wi
terewul yu ni mel.
24 Léegi ñi bokk nag ci Yeesu Kirist,
daaj nañu seen nafsu ca bant ba, wacc
ko fa, moom ak i xemmemam ak i bëgg-
bëggam.
25 Gannaaw nag nu ngi dund léegi ci
Xelum Yàlla, kon nanu ko topp.
26 Bu nu tiitaru di dëkkante, di
iñaanante.

6

Deeleen dimbaleente

1 Bokk yi, ku ñu fekk muy def
lu Yàlla bëggul, yéen ñi topp Xelum
Yàlla, nangeen ko jubbanti ak xol bu
lewet. Waaye nanga sàmm sa bopp, ngir
bàkkaar bañ laa fiir, yaw itam.
2 Jàpplanteleen, noonu dingeen sàmm
yoon wi Kirist tëral.
3 Ndaxte kuy naagu te fekk doo dara,
dangay nax sa bopp.
4 Na ku nekk seetlu ni muy beye sasam.
Bu ko defee dina mana naw boppam, tey
bañ di diirante mbagg ak ñi ci des.
5 Ndaxte ku ci nekk dangaa wara yenu
sab yen.
6 Kiy jàng kàddug Yàlla war na sédd ki
koy jàngal ci alalam jépp.
7 Bu leen ci dara nax; kenn du foontoo
Yàlla, ndaxte lu waay ji, moom ngay góob.
8 Ku ji ngir sa nafsu, dinga góob li sa
nafsu meññ, maanaam ag yàqute. Waaye
ku ji lu soloo ak Xelum Yàlla, li Xel mi

meññ ngay góob, maanaam dund gu dul
jeex.
9 Bunu tàyyi ci def lu baax, ndaxte bu
nu ci sawaree, bu waxtu wi jotee dinanu
jariñu.
10 Noonu fi ak nu koy man, nanuy defal
ñépp lu baax, rawatina nag sunu bokk yi
gëm.

Mbindeef mu bees

11 Seetleen araf yu mag yii ma leen bind
ci sama loxob bopp!
12 Ñiy gistal ci seen yaram, ñooñoo
bëgg ngeen xaraf, ngir ragala daj fitna ci
yégle deewu Kirist ca bant ba.
13 Kureel gi faaydaal xaraf, ñoom ci
seen bopp sax, duñu topp yoon wi. Dañoo
bëgga ngeen xaraf, ba ñu mana bàkku ci
seen yaram, yéen.
14 Man ci sama wàllu bopp, duma
bàkku mukk su dul ci deewu sunu Bo-
room Yeesu Kirist, ba ñu ko daajee ca bant
ba. Deeyam moo tax ma mel ni ku dee ci
yëfi àddina; yëfi àddina dee ci man.
15 Xaraf ak baña xaraf dara amu ci solo.
Li am solo mooy nekk mbindeef mu bees.
16 Ñiy topp ndigal lii nag, yal na Yàlla
wàcce jàmm ak yërmande ci ñoom, ak ci
Israyilu Yàlla.
17 Léegi nag, bu ma kenn lëjalati,
ndaxte yor naa ci sama yaram ay leget
yuy màndargaal ne jaamu Yeesu laa.
18 Bokk yi, yal na yiwu Yeesu Kirist sunu
Boroom ànd ak seen xel. Amiin.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko
WAA EFES

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci
coobarey Yàlla, maa leen di bind, yéen
gaayi Yàlla yu sell yi te gëm Kirist Yeesu
ci dëkku Efes.
2 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom
bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

3 Cant ñeel na Yàlla Baayu sunu Boroom Yeesu Kirist, mi nu sotti ci sunu
bokk ci Kirist lépp luy barkeel ci baatin
te nekk ca bérab yu kawe ya.
4 Ndaxte ba àddina sosoogul, tànn
na nu ci Kirist, ngir nu mana teew fa
kanamam, sell te ñàkk sikk. Ci kaw
mbëggeelam*
5 séddoo na nu lu jiitu, def nu ay
doomam jaarale ko ci Yeesu Kirist, ndaxte
looloo doon yéene ju rafet, ji mu tëral ci
coobareem.
6 Na ndamam jolli ndax yiw wu réy, wi
mu nu sotti ci Soppeem bi.

7 Moom jot na nu ak deretam ji ñu tuur,
maanaam baal nu sunuy bàkkaar, ci kaw
yiw wu yaatu,
8 wi mu nu baawaanal. Yàlla sol na nu
xel mu mat ak dégg,
9 ci feeñal nu mbóoti coobareem,
dëppook yéeneem ju rafet, ji mu jaarale
ci Kirist.
10 Mu tëral ne, bu jamono yi wéyee ba
lépp mat, dina dajale lépp ci kilifteefu
Kirist, muy ci kaw, muy ci suuf.
11 Am nanu cér ci moom bu nu Yàlla
sédd lu jiitu ci dogalam, moom miy doxal
lépp ci ni mu ko àttee ci coobareem.
12 Noonu nuy jollil ndamam, nun ñi
jëkka wékk sunu yaakaar ci Kirist.

13 Yéen itam, bi ngeen déggee kàddug
dëgg gi, di xibaaru jàmm, bi leen tegtal
yoonu mucc, te ngeen gëm ko, Yàlla
tàmpe na leen ni ñoñam ak Xel mu Sell,
mi mu dige woon.
14 Te Xel mi mooy dawal gi nu Yàlla
jox ci cér, bi mu nu dencal, ba kera muy
goreel ñi mu jotal boppam, te ñépp jollil
ndamam.

Pool sant na Yàlla, di ñaanal ñi gëm

15 Bi ma déggee nag seen ngëm ci
Boroom bi Yeesu ak seen mbëggeel ci
gaayi Yàlla yu sell yépp,
16 duma noppee sant Yàlla, di leen boole
ci samay ñaan.
17 Li may ñaan Yàllay sunu Boroom
Yeesu Kirist, di Baay bi yelloo ndam, mooy
lii: mu sol leen xel mu xóot, te xamal leen
boppam
18 ci leeral seeni xol. Noonu dingeen
xam yaakaaru ëllëg, ji leen Yàlla wooye,
di ndam lu xel manta daj, li nekk ci cér,
bi mu dencal gaayam yu sell yi.
19 Ngeen xam it, ni kàttanam màgge ba
jéggi dayo, jëm ci nun ñi gëm, dëppook
dooleem ju ràññiku,
20 ji mu jëfe ci Kirist, ci li mu ko dekkal,
dëël ko ci ndijooram ca bérab yu kawe ya,
21 mu tiim lu sore malaaka yépp, muy
kilifa, boroom sañ-sañ, boroom doole
mbaa buur, te gëna màgg wépp tur wu
ñu mana tudd, muy tey, muy ëllëg.
22 Yàlla suufeel na lépp fi kanamam, def
ko kilifag lépp ci mbooloom ñi gëm,
23 miy jëmmam, di matug Kirist, mi fees
mbindeef mu ne ci fànn gu ne.

2

Ku gëm Kirist dina nekk nit ku bees

1 Yéen itam Yàlla dekkal na leen, yéen
ñi doon ndee fa kanamam ci seeni moy
ak seeni bàkkaar.
2 Ci biir yooyu ngeen doon dund démb,
topp doxalinu àddina, tey déggal kilifag
boroom sañ-sañ yi ci jaww ji, di xel mu
bon miy jëf ci kureelu ñi déggadil Yàlla.
3 Nun it booba àndoon nanu ak ñoom
ca seen dund ga, di topp sunu bakkan
ciy wut bànneexi yaram ak coobarey xel.
Noonu ci sunu bindu nit yeyoo nanu
meru Yàlla, ni ña ca des.
4 Waaye Yàlla mi bare yërmande, ci
kaw mbëggeel gu réy, gi mu am ci nun,
5 dundalaat na nu ak Kirist, fekk ndee
lanu woon fa kanamam ci sunuy bàkkaar
— ci kaw yiwu Yàlla ngeen mucce.

* **1:4** Manees na ko tekki nii it: *ñàkk sikk ci biir mbëggeel. Séddoo na...*

6 Te dekkal na nu ak Kirist Yeesu, dëël
nu ak moom ca bérab yu kawe ya.
7 Noonu ba fu jamono yem, dina lañal fi
sunu kanam yiwam wu réy wi xel manta
takk, jaar ci baaxaay gi mu nu won ci
Kirist Yeesu.
8 Ndaxte ci yiwu Yàlla ngeen mucce
ci kaw ngëm, te loolu jógewul ci yéen,
mayu Yàlla la;
9 du peyu jëf, ba kenn di ci kañu.
10 Ndaxte jëfu Yàlla lanu; moo nu bind
ci Kirist Yeesu, ngir nu wéy ci jëf yu rafet,
yi mu nu fàgguloon ca njàlbéen ga.

Ñi gëm Kirist, benn lañu

11 Kon nag yéen ñi dul Yawut cib
juddu, yéen ñi xaraful, te ñi xaraf ci seen
yaram ci loxol nit ñoo leen teg ay yéefar,
fàttalikuleen lii:
12 booba amuleen woon benn cér ci
Kirist, mbaa benn baat ci kureelu bànni
Israyil. Bokkuleen woon ci kóllëre, gi
Yàlla fas ak ñoom, te ëmb dige ya.
Amuleen woon benn yaakaar mbaa benn
xam-xamu Yàlla ci àddina.
13 Waaye léegi ci seen bokk ci Kirist
Yeesu, yéen ñi sore woon jege ngeen ndax
deretu Kirist ji ñu tuur.
14 Ndaxte mooy sunu jàmm, moom mi
jël Yawut ak ki dul Yawut, def nu benn.
Ñag bi doxoon sunu diggante te sosoon
sunu dëngoo, moo ko màbb ci li mu joxe
yaramam,
15 far noonu yoonu Musaa, muy ndigal
ya ak dogal ya. Noonu la nu jële, Yawut
ak ki dul Yawut, def nu benn ci moom, ba
nu jàmmoo.
16 Nun ñaar, ñi def benn jëmm, jubale
na nu ak Yàlla ci dee, gi mu dee ca bant
ba ñu ko daajoon, dindee noonu sunu
tongoonte.
17 Bi mu ko defee mu ñëw, yégalsi nu
xibaaru jàmm fa kanam Yàlla, yéen ñi
sore woon ak nun ñi jege.
18 Ndaxte nun ñaar ñépp am nanu bunt
ci Yàlla Baay bi, jaar ci Kirist, ci ndimbalu
menn Xel mu Sell mi.
19 Noonu dootuleen ay doxandéem
mbaa ay gan, waaye am ngeen baat ci
kureelu gaayi Yàlla yu sell yi, te waa
këram ngeen.
20 Yéena ngi sukkandikoo ci fondamaa,
bi ndawi Kirist yi ak yonent yi tabax, te
Kirist Yeesu ci boppam di doju dalil wa.
21 Ci moom la doj yépp ràbbloo, ba
tabax bi jóg, di màggalukaay bu sell ngir
Boroom bi.
22 Ci seen bokk ci Kirist, Yàlla boole
na leen tabax yéen itam, ba ngeen nekk
dëkkukaayam, jaar ci Xel mu Sell mi.

3

Sasu Pool ci xamle xibaaru Kirist ci xeet yi dul Yawut

1 Kon nag maa ngi leen di ñaanal, man
Pool mi ñu tëj kaso ci turu Kirist ndax sas
wi may bey ci yéen, xeet yi dul Yawut.
2 Wóor na ma ne dégg ngeen yenub
xamle yiwu Yàlla, bi mu ma jagleel jëm
ci yéen.
3 Yàlla feeñu na ma, xamal ma mbóoti
mbir mi mu tëral, ni ma leen ko binde ci
kàddu yu néew.
4 Bu ngeen jàngee loolu, dingeen mana
xam bu wér dégg, gi ma am ci mbóoti
mbiri Kirist.
5 Ci jamono yu weesu, loolu kumpa la
woon ci doom Aadama, waaye léegi Yàlla
feeñalal na ko ay ndawam ak yonentam
yu sell yi, jaarale ko ci Xel mu Sell mi.
6 Mbir mi nii la tëdde: léegi xeet yi dul
Yawut dañoo bokksi cér ak Yawut yi, bokk
ak ñoom jenn jëmm, bokk wàll ci xéewal
yi Yàlla dige ci Kirist Yeesu, te xibaaru
jàmm bi xamle ko.
7 Xamle xibaaru jàmm boobu nag, Yàlla
fal na ma ci jawriñ ci kaw yiwam, te di
ma dooleel ci kàttanam.
8 May na ma, man mi gëna tuuti ci gaayi
Yàlla yu sell yi, may xibaar xeeti àddina
barkeel yu xel dajul yi ci Kirist;
9 te it may sulli melokaanu mbir mu
xóot, mi Yàlla tëral te doon kumpa
njàlbéen ga ba tey ci moom mi sos lépp.
10 Waaye léegi nee na fàŋŋ, ngir kilifa
yi ak boroom sañ-sañ yi ca bérab yu kawe
ya mana xam ni Xelum Yàlla xóote, jaar
ci li ñu gis ci mbooloom ñi gëm Kirist.
11 Mooy dogal bi sax dàkk, te Yàlla tëral
ko ci Kirist Yeesu sunu Boroom.

12 Ci turam am nanu kóolute fa kanam
Yàlla, ak bunt bu yaatu ci moom ci kaw
ngëm.
13 Maa ngi leen di ñaan nag, ngeen baña
yoqi ndax coono, yi may jële ci bey sama
sas ci yéen, xam ne coono yooyu ñoo leen
di jural ndam.

Pool ñaanal na ñi gëm, ñu sax ci Kirist

14 Moo tax maa ngi sukk, jublu ci Yàlla
Baay
15 biy cosaanul njaboot gépp, muy ci
kaw, muy ci suuf.
16 Ma di ko ñaan, mu may leen, ci kaw
ndamam lu amul kem, Xel mu Sell mi
feddali seen baatin ak kàttan gu mag,
17 ba Kirist dëkk ci seeni xol ci kaw
ngëm. Te ngeen sax noonu te sampu ci
mbëggeelu Yàlla,
18 ba jagoo, yéen ak gaayi Yàlla yu sell
yépp, guddaay ba, yaatuwaay ba, kawe ga
ak xóotaay ba,
19 te xam mbëggeelu Kirist, gi raw
mépp xel. Noonu dingeen fees dell ak
matug Yàlla.
20 Léegi nag, na ndam li féete ak Yàlla,
mi mana yeggale lépp luy ñaan mbaa
yéene, ba weesu ko fuuf, dëppook kàttan
giy jëf ci nun;
21 moo yelloo ndamul mbooloom ñi gëm
jamonoy jamono ba fàww, jaar ci Kirist
Yeesu. Amiin.

4

Mbooloom ñi gëm, jenn jëmm la, ni céri yaram

1 Man mi ñu tëj kaso ngir Boroom bi
nag, maa ngi leen di dénk, ngeen dund
dundin wu yellook wooteb Yàlla.
2 Ngeen woyof toyy te lewet, di
muñalante tey baalante ci mbëggeel,
3 te dem ba fu seen kàttan yem, ngeen
likkoo ci jàmm, bay sàmm booloo gi leen
Xelum Yàlla may.
4 Jenn jëmm moo am, menn Xel, ak jenn
yaakaaru ëllëg ju wooteb Yàlla ëmb.
5 Benn Boroom it a am, genn ngëm, ak
benn seedeb ngëm ci li ñu leen sóob ci
ndox.
6 Te jenn Yàllaa am, di Baayu ñépp, mu
tiim ñépp, fees ñépp te dëkk ci ñépp.
7 Waaye ku nekk ci nun ak mayam, ni
nu ko Kirist séddalee.
8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yéeg na ba ca fa gëna kawe,
yóbbaale mbooloom noon mu bare, mi
mu not,
tey séddale nit ñi ay may.»
9 Su nu waxee ne «yéeg na,» li moo ci
génn: daa jëkka wàcc ba ca bérab ya
gëna suufe.
10 Ki wàccoon moo yéegaat, ba tiim
asamaan yépp, ngir fees lépp.
11 Moo may ñii di ay ndawam, ñii ay
yonent, ñii ay taskati xibaaru jàmm bi, ak
ñeneen ñuy sàmm mbooloom ñi gëm te
di ko jàngal.
12 Maye na leen, ngir ñu waajal gaayi
Yàlla yu sell yi, ñu mana bey seen sas ci
taxawal mbooloom Kirist, di jëmmam.
13 Noonu nu mànkoo ci sunu ngëm ak ci
xam Doomu Yàlla ji, ba kera nuy egg ci
nekk nit ku sotti te taxaw taxawaay bu
dëppook matug Kirist.
14 Noonu dootunu ay gone yu njànglem
nit ku ñëw di fàbbi ci seeni làqarci ak
seeni pexe, nu mel ni ay gaal yu duus yi
ak ngelaw li di baaje.
15 Waaye dinanu wax dëgg, ëmb ko ci
mbëggeel, bay màgg ci fànn gu ne ci
sunu bokk ci Kirist. Mooy bopp,
16 te jëmm jépp ci moom lay dunde,
di jëmm ju ràbboo te déggoo ci bépp
tenqo, te cér bu nekk di def warugaram.
Noonu jëmm ji di yokku ak a màgg ci biir
mbëggeel.

Sunu jikko ju jëkk ak sunu jikkoy tey

17 Maa ngi leen di wax lii nag, te di
ko dëggal ci kanam Boroom bi: buleen
dundeeti ni xeeti àddina yi, ci seeni
xalaati neen
18 ak seen xel mu lëndëm. Dañoo génn
ci dundu Yàlla, ndax umple gi ñu am ci
moom, ak li ñu ko tëjal seen xol.
19 Seen xol dafa dërkiis, ba ñu bayliku
ciy topp seen nafsu, di sóobu ci bépp sobe
te xér ci.
20 Waaye du dundin woowu ngeen jàng
ci Kirist.
21 Ndax yaakaar naa ne dégg ngeen
Kirist te jàng ngeen ci moom, ba xam
dëgg gi Yeesu ëmb.

22 Maanaam ngeen yulli seen jikkoy
judduwaale ju bon ji daan fés ci seeni jëf,
di gëna yées, te ànd ak i bëgg-bëggam yu
di naxi kese.
23 Te ngeen yeeslu ci seen biir xel,
24 te soloo jikko ju bees, ji Yàlla sàkk ci
njubte lu dëggu ak sellaay gu dëggu.

Melow dund gu bees

25 Kon nag bàyyileen di fen, tey wax
dëgg kenn ku nekk ci moroomam, ndax
ku nekk sa genn-wàllu moroom nga.
26 Ku mer, bu mu jàll aw kaañ; bu jant
bi sowaale seen mer,
27 ba ngeen may Seytaane bunt.
28 Ku daan sàcc, na ko dëddu te jublu
ci liggéey lu baax ci ay loxoom, ngir mu
mana dimbali ñi néew doole.
29 Bu genn kàddu gu ñaaw génn ci seen
gémmiñ, waaye su wax yegsee, nangeen
wax lu rafet, ba faj soxlay seeni moroom,
te teg ñi leen di déglu ci yoonu yiw.
30 Buleen yóbbe tiis Xelu Yàlla mu Sell,
mi leen tàmpe ngir bésu goreel ba.
31 Dëddulеen lépp luy wex mbaa tàng
bopp, luy mer mbaa coow, lépp luy xaste
mbaa coxor.
32 Te ngeen baax ci seen diggante, di
laayante biir tey baalante, ni leen Yàlla
baale ci turu Kirist.

5

1 Yéen nag ñiy goney Yàlla, yi mu bëgg
ci xolam, royleen ko ci loolu.
2 Ngeen wéer seen dund ci mbëggeel,
mel ni Kirist mi nu bëgg, ba joxe
bakkanam ngir nun, di sarax su ñu jébbal
Yàlla te neex ko ni xetu latkoloñ.
3 Waaye naka njaaloo ak bépp sobe
mbaa bëgge, jéllale naa jëf ji sax, waaye
bu ko làmmiñ tudd, ni mu jekke ci gaayi
Yàlla yu sell yi.
4 Dawleen it lu jekkadee, ni wax ju
ñaaw mbaa waxi caaxaan ak kaf yu bon,
te ngeen sax ci sant Yàlla.
5 Na leen wóor ne kenn ku jikkowoo
ndoxaan, sobe mbaa bëgge, maanaam
bokkaale Yàlla, kooku du am cér ci ngu-
uru Kirist ak Yàlla.
6 Bu leen kenn nax ci ay waxi neen,
ndaxte jëf yooyooy tax meru Yàlla di wàcc
ci kureelu ñi ko déggadil.
7 Kon nag buleen séq ak ñoom dara.
8 Lëndëm ngeen woon, waaye léegi leer
ngeen ndax seen bokk ci Boroom bi.

Dundeleen ni ay goney leer

Dundeleen nag ni ay goney leer.
9 Leer, mbaax lay meññ, njub ak dëgg.
10 Dëggal-leen ci seeni jëf li neex Bo-
room bi,
11 te daw lépp luy jëfi lëndëm yu amul
njariñ, bay weer sax ku koy def.
12 Ndaxte waxtaane sax li ñuy def ci
nëbbu, lu ruslu la;
13 waaye leer, lu mu ëmb, fésal ko.
14 Ndaxte lu jaxasoo ak leer di leer.
Looloo tax ñu ne:
«Yewwul, yaw mi nelaw,
te jóge ci biir néew yi,
kon Kirist dina ne ràññ ci yaw,
ni leeru jant buy fenk.»
15 Noonu sàmmleen seen dundin, wax-
uma ni ñu amul xel, waaye ni ñu am xel,
16 tey jariñoo jot gi, ndaxte nu ngi ci
jamono ju bon.
17 Buleen ñàkk bopp nag, waaye xam-
leen liy coobarey Boroom bi.
18 Buleen màndi it ci sàngara, liy ndeyi
ñaawteef, waaye feesleen ak Xel mu Sell
mi;
19 di waxante ci seen biir ci ay taalifi
Sabóor, ciy woy ak i cant yu tukkee ci
Xelum Yàlla, di woy ak a kañ Boroom bi
ci seen xol.
20 Gërëmleen Yàlla Baay bi ci turu Yeesu
Kirist Boroom bi, fu ngeen mana tollu, ci
lu mu mana doon;
21 teg ca nangul sa moroom ci biir
wegeelu Kirist.

Diggante góor ak soxnaam

22 Naka yéen jigéen ñi, nangeen nangul
seeni jëkkër, ni su doon Boroom bi.
23 Ndaxte góor mooy kilifag soxnaam,
ni Kirist nekke kilifag mbooloom ñi gëm,
muy jëmmam ji muy sàmm.
24 Ni mbooloo mi nag jiitale Kirist,
noonu la jigéen ji wara jiitale jëkkëram
ci lépp.
25 Yéen nag góor ñi, na ku nekk bëgg
soxnaam, ni Kirist bëgge mbooloo mi, ba
joxe bakkanam ndax moom,

26 ngir sellal ko ak kàddoom, ba mu
laab ni ku sangu set.
27 Noonu dina ko jël, mu mel ni séet bu
ñu waajal, di mbooloom mu soloo ndam,
te gàkkul, rasul, taqul leneen, waaye mu
sell te amul sikk.
28 Na góor bëgg soxnaam, ni mu bëgge
boppam. Bëgg sa soxna, bëgg sa bopp la.
29 Ndaxte kenn masula bañ sa yaram.
Waaye danga koy dundal, di ko fonk.
Noonu it la Kirist fonke mbooloo mi;
30 ndaxte noo di céri jëmmam.
31 Mbind mi nee na: «Looloo tax góor
di teqalikook ndeyam ak baayam, ànd ak
soxnaam, ñoom ñaar doon kenn.»
32 Loolu ëmb na mbóot mu xóot; man
maa ngi wax ci lu jëm ci Kirist ak mbooloo
mi.
33 Waaye li teew, na góor gu nekk bëgg
soxnaam, ni mu bëgge boppam, te jigéen
ji weg jëkkëram.

6

Diggante waajur yi ak seen njaboot

1 Naka yéen xale yi, nangeen déggal
seeni waajur, ci li ngeen bokk ci Boroom
bi, ndaxte looloo rafet.
2 «Teralal sa ndey ak sa baay,» mooy
ndigal li jëkka ëmb dige,
3 maanaa: «ngir nga am gudd fan gu
ànd ak jàmm.»
4 Yéen baay yi it, buleen bundxataal
xale yi, waaye ngeen yar leen, di leen
yemale ak a yee ci Boroom bi.

Diggante jaam ak sangam

5 Yéen jaam yi, nangeen déggal seeni
sang yu àddina, boole ci ragal ak wegeel,
di ko def ak xol bu laab, ni su doon ngir
Kirist.
6 Buleen ko def rekk ci ngistal, ngir
sàkku ngërëmu nit, waaye ni ay jaami
Kirist, di jëfe coobarey Yàlla ak seen xol
bépp.
7 Beyleen seen sas nag ak xol bu tàlli, ni
su doon ngir Boroom bi te du nit,
8 xam ne ku def lu baax, Boroom bi
delloo la ko, muy jaam, muy gor.
9 Yéen it sang yi, jëfeleen noonu seen
diggante ak seeni jaam, te dëddu gépp
raglu, xam ne yéena bokk benn Boroom
ci asamaan, te ñépp a yem fi moom.

Xeex ak Seytaane

10 Léegi nag doolewuleen ci Boroom bi
te soloo kàttanam gu mag gi.
11 Gànnaayooleen yérey xarey Yàlla
yépp, ngir mana jànkoonte ak pexey
Seytaane.
12 Ndaxte ndëndu xare jib na, waxuma
sunu diggante ak nit ñi, waaye ak kilifa
yiy nëxal àddina si, ñuy kilifa yi ak ay
boroom sañ-sañ, di gaayi Seytaane yi ci
bérab yu kawe yi.
13 Kon nag gànnaayooleen yérey xarey
Yàlla yépp, ba mana jànkoonte jamono ju
xeex bi taree, not lépp te taxaw temm.
14 Taxawleen kon temm, geñoo dëgg te
sàngoo njub, muy seen kiiraayu dënn.
15 Solooleen jàmm, ji xibaaru jàmm biy
joxe, ni ay dàll ci seeni tànk, ba jekk ci
lépp.
16 Defleen it ngëm, muy seen pakk, ba
mana fél jum yi leen Seytaane di fitt.
17 Defleen mucc, muy seen mbaxanam
xare, ak kàddug Yàlla, muy jaasi ji leen
Xel mu Sell mi tëggal.
18 Deeleen ñaan ci xeeti ñaan yépp ci
kàttanu Xel mu Sell mi, te sax ci ak farlu
gu mat sëkk, di ñaanal gaayi Yàlla yu sell
yi yépp.
19 Te buleen ma ci fàtte, ngir waxtu
wu ma ubbee sama gémmiñ, ma am lu
ma wax, ba mana xamle ak fit wu dëgër
mbóoti xibaaru jàmm bi.
20 Ndaw laa ci, lu ñu jéng; yal na ma
Yàlla may fit wu ma waxe, ni mu ma
ware.

Tàggoo

21 Yónnee naa leen Tisig sama mbokk,
mi ma sopp, te muy jawriñ ju takku ci
liggéeyu Boroom bi, ngir mu xamal leen
lépp li aju ci man ak li may def.
22 Maa leen ko yónneel sama bopp, ngir
ngeen xam li nu nekke, te mu dëfal seeni
xol.
23 Yéen bokk yi, yal na leen Yàlla Baay
bi ak Yeesu Kirist Boroom bi may jàmm
ak mbëggeel gu ànd ak ngëm.

24 Yal na yiwu Yàlla ànd ak ñépp, ñi
bëgg Boroom bi Yeesu Kirist ak mbëggeel
gu sax.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko
WAA FILIB

1 Nun Pool ak Timote, jaami Kirist
Yeesu, noo leen di bind, yéen gaayi Yàlla
yu sell yépp ci dëkku Filib, yi bokk ci
Kirist Yeesu, yéen ak seeni njiit ak ñiy
topptoo yëfi mbooloo mi.
2 Na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi
Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Li leen Pool di ñaanal

3 Yoon wu ma leen di xalaat, maa ngi
sant Yàlla sama Boroom;
4 te saa su ma leen di ñaanal yéen yépp,
duma noppee bég,
5 ndax seen ànd ak man ci tas xibaaru
jàmm bi, ca ndoorte la ba tey.
6 Wóor na ma ne Yàlla mi tàmbali jëf ju
baax jii ci yéen, dina ci sax, ba bésu Kirist
Yeesu ñëw.
7 Te juumuma ci li ma xalaat loolu ci
yéen ñépp, ndaxte def naa leen ci sama
xol; ba tax fii ci kaso bi, ci taxawal
xibaaru jàmm bi ak lawal ko, yéen ñépp
am ngeen wàll ak man ci yiwu Yàlla.
8 Ndaxte Yàllaa seede ne sama xol seey
na ci yéen ñépp ci biir cofeelu Kirist
Yeesu.
9 Li ma leen di ñaanal nag mooy lii: yal
na seen mbëggeel di yokku tey gëna tar,
jaar ci xam ak xàmmi gu wér;
10 yal nangeen sax noonu ci li gëna
rafet, ngeen am xol bu laab te baña am
benn sikk, ba bésu Kirist ñëw;
11 yal na seen xol meññ njub, ba ne
gàññ, jaar ci Yeesu Kirist ci ndamul Yàlla
ak cantam.

Kàddug Yàlla gaa ngi law, fekk Pool a ngi ci kaso

12 Damaa bëgg, bokk yi, ngeen xam lii:
li ma dal taxul xibaaru jàmm bi dellu
gannaaw, waaye da koo jëmale kanam.
13 Noonu ñiy wottu buur bi ak ñépp gis
nañu bu leer ne turu Kirist rekk a tax ñu
jàpp ma.
14 Te it bokk yu bare takk nañu seeni fit
ci li ñu gis samay buum, ba tax ñu gëna
ñeme ci wax kàddug Yàlla ci lu àndul ak
genn tiit.
15-16 Am na ñuy waare ci turu Kirist ci
kaw kiñaan ak xëccoo, waaye ñi ci des
ci kaw cofeel ak xol bu laab, ndaxte xam
nañu ne Yàlla moo ma teg fii, ngir ma
taxawal xibaaru jàmm bi.
17 Waaye ñale amuñu xol bu laab, te
seen njariñu bopp rekk a tax ñuy yégle
turu Kirist, di wuta feddali samay buum
ak coono.
18 Lu ci génn nag? Xanaa lii rekk: turu
Kirist jolli na ci nii mbaa naa, muy ci
naaféq, muy ci dëgg; bég naa ci te dinaa
ci bégati.
19 Ndaxte xam naa ne loolu lépp mu
ngi jëm ci sama mucc, jaar ci seeni ñaan
ak ndimbalu Xelum Yeesu Kirist, mi ma
Yàllay yéwénal.
20 Ndaxte sama xënte ak sama yaakaar
mooy ma baña rus ci lenn, waaye sama
yaram feeñal ndamu Kirist, ma ànd ci ak
kóolute gu mat, su may dund mbaa may
dee; moom laa daan def démb, te moom
laay def tey.
21 Ndaxte su ma dundee, Kirist laay
noyyee; su ma deeyee, xéewal lay doon
ci man.
22-23 Su ma Yàlla bàyyee ci àddina, sas
wu am njariñ la ci man. Am naa xel ñaar,
xawma bi ci gën. Am naa yéeney jóge fi,
fekki Kirist, te looloo gën fuuf,
24 waaye ma des fi ci àddina moo gën ci
yéen.
25 Loolu wóor na ma; kon xam naa ne
dinaa fi des, di leen taxawu yéen ñépp,
ngir seen ngëm yokku, ànd ak mbég.
26 Noonu dinaa délsi ci yéen, ngir sama
taxawaay gëna lawal seen mbég ci Kirist
Yeesu.
27 Waaye dénk naa leen lii: na seeni jëf
yelloo ak li Kirist digle ci xibaaru jàmm
bi. Noonu su ma leen seetsee, mbaa ma
dégg seen mbir rekk, dinaa xam ne yéena
ngi dëgër ci menn xel, bokk benn xalaat
ci bëre luy saxal dëggu xibaaru jàmm bi,
28 te baña tiit dara ndax noon, yi leen
di xëbal. Màndarga la muy wone ne aji
sànku lañu, di màndarga it ne aji mucc
ngeen, di mucc gu jóge ci Yàlla.

29 Ndaxte Yàlla may na leen, ngeen
gëm Kirist, rax-ca-dolli ngeen sonn ndax
turam,
30 di wéy ci bëre, bi ngeen gisoon ci man
te dégg léegi sama mbir.

2

Suufeg Kirist ak ndamam

1 Su nu Kirist mayee fit nag ak
mbëggeel guy dëfal sunu xol, su nu amee
cér ci Xel mu Sell mi, su amee cofeel ak
yërmande ci sunu bokk ci moom,
2 kon mottalileen sama mbég, ci bokk
benn xalaat ak genn mbëggeel, benn
bakkan ak menn xel.
3 Buleen def dara ci kaw wut aw tur
walla wonu, waaye jiital-leen seeni mo-
room cig woyof.
4 Buleen yem ci topptoo seen bopp rekk,
waaye booleleen ci seeni moroom.
5 Te ngeen soloo xel mi nekkoon ci Kirist
Yeesu:
6 Njàlbéen ga fekk na Kirist yor melow
Yàlla,
waaye aakimoowul taxawaayam ci li mu
méngoo ak Yàlla.
7 Waaye daa wàcce boppam,
ba tollook nit ñi,
def boppam surga.
Te bi mu yoree bindu nit,
8 daa suufeel boppam,
di dégg ndigal, ba joxe boppam,
ñu daaj ko sax ci bant.
9 Moo tax Yàlla kaweel ko lool,
jox ko tur wi tiim yépp,
10 ngir turu Yeesoo tax ñépp sukk,
ci asamaan, ci kaw suuf, ci biir suuf;
11 te ñépp bokk genn kàddu naan: Yeesu
Kirist mooy Boroom bi;
ci màggug Yàlla Baay bi.

Nekkleen ni ay leer ci àddina si

12 Noonu samay soppe, xam naa ne
masuleena jóg ci dégg ndigal, waxuma
sax bi ma nekkee ak yéen rekk, waaye
rawatina bi ma leen soree. Kon nag maa
ngi leen di ñaan, ngeen biral seen mucc ci
seeni jëf, te def ko ci ragal Yàlla gu dëggu.
13 Ndaxte Yàlla ci boppam mooy jëf ci
yéen, ngir ngeen fonk coobareem te di ko
jëfe.
14 Lépp lu ngeen di def nag, buleen ci
boole xultu mbaa xuloo.
15 Noonu dingeen am xol bu laab bu
àndul ak ŋàññ, di goney Yàlla yu amul
sikk ci biir jamono ju yàqu te rëb. Dan-
geen di leer ci seen biir ni weer ci àddina
si,
16 di jottali kàddug dund gi. Noonu bu
bésu Kirist ñëwee, dinaa mana bég, xam
ne dawuma lu amul njariñ te sonnuma
cig neen.
17 Bu sama deret waree tuuru sax, ngir
seen ngëm mat sëkk, ma mel ni naan gu
ñu boole ak sarax su jëm ci Yàlla, ba tey
bég naa ci, te dinaa ci bégati.
18 Yéen itam nag bégleen, waaw,
fekksileen ma ci sama mbég.

Timote ak Epafrodit, ñiy jàpple Pool ci liggéey bi

19 Gannaaw loolu, bu soobee Boroom bi
Yeesu, yaakaar naa ne dinaa leen yónnee
Timote balaa yàgg, ngir sama xel dal ci
xam nan ngeen def.
20 Ndaxte amu fi kenn gannaaw Timote,
ku bokk ak man xalaat te fonk leen bu
wér.
21 Ñi ci des ñépp, seen bopp lañuy
xalaat, waaye du mbiri Yeesu Kirist.
22 Waaye xam ngeen takkuteg Timote, ci
ni mu ànde ak man ci tas xibaaru jàmm
bi, ni doom di taxawoo baayam.
23 Moom laa yaakaara yónni fi yéen
nag, waxtu wu ma yégee, nu sama mbir
di tëdde.
24 Waaye wóor na ma ne Boroom bi
dina ma may, man ci sama bopp, ma
seetsi leen balaa yàgg.
25 Ci lu jëm ci sama mbokk Epafrodit
nag, miy sama nawle ci liggéey bi ak ci
xeex bi, te di seen ndaw ci faj samay soxla,
jàpp naa ne war naa leen koo delloo.
26 Ndaxte namm na leen lool, te tiisoo
na li ngeen yég jagadeem.
27 Ci dëgg-dëgg woppoon na ba xawa
dee, waaye Yàlla yërëm na ko, ba fëgg
boppam, rax-ca-dolli siggil na ma man
itam, ngir ma baña am tiis ci kaw tiis.
28 Noonu delloo naa leen ko ci lu gaaw,
ngir ñëwam bégal seeni xol, te man itam
sama xol féex.

29 Teeruleen ko teeru bu rafet nag ngir
Boroom bi, te teral ñi mel ni moom.
30 Ndaxte liggéeyal na Kirist, ba riisu
dee, te gar na bakkanam ci taxawal leen
ci topptoo, bi ngeen yéene woon ci man.

3

Njub gu wóor

1 Kon nag samay bokk, bégleen ci
Boroom bi. Duma sonn mukk ci di leen
ko wax, ndax seen mucc moo ci aju.
2 Moytuleen xaj yi, waaw, moytuleen
ñiy jëfe lu bon, ñoom ñi seen xarafal
weesul wàññi yaramu nit.
3 Ndaxte nun noo xaraf tigi, nun ñiy
màggal Yàlla ci Xel mu Sell mi, di damu
ci Kirist Yeesu, te amunu benn yaakaar ci
matug nit.
4 Ba tey manoon naa am yaakaar ci
sama bopp; su nit doon damu, maa ciy
raw.
5 Xarafoon naa ca ayu-bés ga, bokk ci
bànni Israyil ci giiru Beñamin, di Ebrë ci
deret ak ci meen. Bu dee ci yoonu Musaa
ngeen bëgga wax, ci tariixab Farisen laa
bokkoon;
6 bu dee it ci mbirum farlu, daan naa
fitnaal mbooloom ñi gëm Kirist; bu dee ci
njub ci sàmm yoon, awma benn gàkk.
7 Waaye loolu lépp lu ma tegoon ay
njariñ fa kanam Yàlla, dëddu naa ko ngir
Kirist.
8 Rax-ca-dolli dëddu naa lépp ngir
xéewali xam Kirist Yeesu sama Boroom,
di xam-xam bu xóot, ba xel manu koo
takk. Moo tax ñàkk naa sama lépp, te def
ko ni mbalit, ngir am cér ci Kirist.
9 Na ma Yàlla fekk ci moom, waxuma ci
njub gu aju ci sàmm yoon, waaye gu aju
ci gëm Kirist, maanaam njub gi nu Yàlla
sol ci kaw ngëm.
10 Moom laay ittewoo xam, ak doole
ji ànd ak ndekkiteem, ma bokk ci ay
coonoom, ba fekki ko ci deeyam,
11 ngir mana séddu ci ndekkiteem, su
ma ko manee am.

Farlu ci jëm kanam

12 Waxuma ne jagoo naa ko ba noppi,
waxuma it ne aji mat laa, waaye maa ngi
daw, ngir jot li tax Kirist jël ma.
13 Bokk yi, gëmuma ne jot naa ko ba
noppi, waaye lenn lii laay def: fàtte li ma
weesu, jublu ci li féete kanam,
14 di daw yen muj ga, ngir jot li ma Yàlla
taxa woo, di cér bi ma Yàlla wooye te
dencal ma ko ci asamaan ci darajay Kirist
Yeesu.
15 Nun ñi mat nag, nanu xalaat loolu.
Su ngeen ci amee werantey xol, Yàlla dina
leen ko leeralal.
16 Li am daal, fa seen ngëm tolloo, na fa
seen jëf àgg.
17 Kon nag bokk yi, toppleen ma te xool
ñiy roy ci li nu tëral diirub sunu ngan ci
yéen.
18 Ndaxte jëfi ñu bare juuyoo na ak dee
gi Kirist dee; loolu wax naa leen ko ba
tàyyi, maa ngi koy waxaat léegi ak i jooy.
19 Alku lañuy mujje, ñoom ñiy jaami
seen biir, di wonoo lu ruslu, tey wut yëfi
àddina rekk.
20 Waaye nun waa asamaan lanu, te noo
ngi xaar Boroom bi Yeesu Kirist jóge fa,
musalsi nu.
21 Noonu dina soppi sunu yaram wu
toroxlu, def ko ni yaramam wi ànd ak
ndam dëppook kàttanam, gi ko mana
notal mbindeef yépp.

4

1 Kon nag yéen samay bokk, ñi ma bëgg
te namm leen, di sama mbég ak sama
kaalag ndam, jàppleen bu dëgër noonu
ci Boroom bi, soppe yi!

Dénkaane yi

2 Ci lu jëm ci Ewodi ak Santis, maa
ngi leen di ñaan, ñu bokk benn xalaat ci
Boroom bi.
3 Te yaw sama nawle bu wér, nanga
dimbali jigéen ñooñu xeexoon ci sama
wet ci tas xibaaru jàmm bi, boole ci
Këlemaŋ ak samay yeneen nawle, ñoom
ñi Yàlla bind seeni tur ci téereb dund ba.
4 Deeleen bég ci Boroom bi; maa ngi koy
waxati: bégleen!
5 Na seen lewet leer ñépp. Boroom bi
jege na.
6 Buleen jaaxle ci dara, waaye ci lépp
wéetal-leen Yàlla, diis ko seeni soxla ci
ñaan gu ànd ak cant.

7 Noonu jàmmu Yàlla, ji xel manta takk,
dina aar seeni xol ak seeni xalaat ci
darajay Kirist Yeesu.
8 Léegi nag bokk yi, na seen xalaat jublu
ci lii: lu dëggu, lu jekk, lu jub, lu sell, lu
rafet ak lu faaydawu; su fi amee lu baax
mbaa lu mata naw, xalaatleen ko.
9 Li ngeen jànge ci man te nangu ko, li
ngeen dégge ci man te gis ko, jëfeleen ko;
kon Yàllay jàmm dina ànd ak yéen.

Pool gërëm na leen ci seen ndimbal

10 Sama xol sedd na guyy ci Boroom bi,
ci ni ngeen yeesale seen ndimbal ci man.
Xam naa ne amoon ngeen yéene ji, waaye
man gi moo fi nekkul woon.
11 Ba tey soxla taxul ma waxe nii,
ndaxte jàng naa doylu ci mbir mu ma
mana dab.
12 Miin naa ñàkk, man naa naataange.
Ci fépp ak ci lépp, Yàlla def na ba sama
xol toj ci suur ak xiif, barele ak néewle.
13 Man naa lépp ci ndimbalu Aji Dooleel
ji.
14 Waaye teewul taxawu, bi ngeen ma
taxawu ci sama tiis, jëf ju rafet la.
15 Yéen waa Filib xam ngeen ne bi
ngeen jëkkee xam xibaaru jàmm bi, te
ma jóge diiwaanu Maseduwan, benn
mbooloo àndul woon ak man ci mbirum
joqleente ndimbal, mu dul yéen doŋŋ.
16 Ba ma nekkee dëkku Tesalonig sax,
yónnee ngeen ay yooni yoon, ngir faj
samay soxla.
17 Loolu tekkiwul ne damay sàkku ay
ndimbal ci yéen, waaye damaa bëgg rekk
seen denc yokku fa Yàlla.
18 Fi mu ne jot naa li ma aajowoo lépp,
ba maa ngi ci naataange; li ngeen ma
yónnee ci loxoy Epafrodit doy na sëkk; ni
xetu latkoloñ la mel ci man, di sarax su
neex Yàlla te mu nangu ko.
19 Te Yàlla sama Boroom, mi denc ci
Kirist Yeesu xéewal yu dul jeex, dina ci
faj seeni soxla yépp.
20 Yal na Yàlla sunu Baay yelloo ndam
ba fàww. Amiin.

Tàggoo bi

21 Nuyul-leen ma gaayi Kirist Yeesu yu
sell yépp. Bokk yi ànd ak man, ñu ngi
leen di nuyu.
22 Te it gaayi Yàlla yu sell yépp ñu ngi
leen di nuyu, rawatina nag ñi nekk kër
buur bi Sesaar.
23 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu Kirist
ànd ak seen xel.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KOLOS

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coo-
barey Yàlla, man ak Timote sunu mbokk,
2 noo leen di bind, yéen gaayi Yàlla yu
sell, yi dëkk Kolos te di ay bokk ci gëm
Kirist. Yal na leen Yàlla sunu Baay may
yiw ak jàmm.

Nu ngi leen di ñaanal ca Yàlla

3 Dunu noppee sant Yàlla, Baayu sunu
Boroom Yeesu Kirist, saa su nu leen di
ñaanal,
4 ndaxte yég nanu seen ngëm ci Kirist
Yeesu ak seen mbëggeel ci gaayi Yàlla
yépp.
5 Ngëm googu ak mbëggeel googu ñu
ngi sosoo ci yaakaaru ëllëg, jiy cér bi leen
Yàlla dencal ca asamaan. Mas ngeena
dégg yaakaar jooju ci kàddug dëgg gi, di
xibaaru jàmm bi.
6 Ni xibaaru jàmm bi wàcce ci yéen,
noonu lay wàcce ci àddina sépp, di meññ
te di law. Te noonu lay doxale ci yéen, li
dale ci bés, ba ngeen dégge xibaaru yiwu
Yàlla, te xam dëggam gi mu ëmb;
7 moom ngeen jànge ci Epafras, miy
sunu nawle ci liggéey bi te nu sopp ko, di
jawriñu Kirist bu takku ngir seen njariñ.
8 Te moo nu yégal it mbëggeel, gi Xelu
Yàlla mi sol ci yéen.
9 Looloo tax ci sunu wàllu bopp, ba nu
ko yégee ba tey, jógunu ci di leen ñaanal.
Nu ngi ñaan Yàlla, ngeen xam bu baax
coobareem ci xel mu mat ak ràññee gu
aju ci dooley Xelam.
10 Noonu dingeen dund dund gu
dëppoo ak seen bokk ci Boroom bi, ba
neex ko ci fànn gu nekk, di def bépp jëf
yu baax, te yokk seen xam-xam ci Yàlla.
11 Te Yàlla dina leen dooleel ak bépp
doole, mu méngoo ak kàttanu ndamam,
ngir ngeen mana tegoo coono te muñ, ba
fa muñ di yem.
12 Dingeen gërëm Yàlla Baay bi, ànd ci
ak mbég, moom mi leen jagleel, ngeen
bokk ci cér, bi mu dencal gaayam yu sell
yi ci leer.

Deewu Kirist jubale na nu ak Yàlla

13 Yàlla musal na nu ci dooley lëndëm,
yóbbu nu ci nguuru Doomam ji mu bëgg,
14 moom mi nu jot, maanaam baal nu
sunuy bàkkaar.
15 Doom jooju moo di melokaanu Yàlla,
ji kenn gisul. Mooy taaw bi, ki gëna màgg
lépp luy mbindeef.
16 Ndaxte ci moom la Yàlla sàkke lépp
lu nekk ci asamaan ak suuf, li ñuy gis ak
li ñu manula gis, muy buur, njiit, kilifa
mbaa boroom sañ-sañ. Lépp lu ñu sàkk,
ci moom lañu ko jaarale, ci moom lañu ko
jëme.
17 Laata dara di am, fekkoon na moom
mu nekk, te lépp a ngi jàppoo ci moom.
18 Mooy bopp bi yilif jëmm ji, di
mbooloom ñi ko gëm, ndaxte moom mooy
njàlbéen gi, di taaw bi, maanaam ki jëkka
dekki, ngir muy kilifa ci bépp fànn.
19 Ndaxte soob na Yàlla mu dëkkal
matam gépp ci moom
20 te jaar ci moom, jubale lépp ak
boppam, muy ci kaw asamaan yi mbaa
ci suuf, ba mu wàccee jàmm jaarale ko ci
deret ji tuuru, bi Doom ji deeyee ca bant
ba.
21 Te yéen ñi sore woon Yàlla te doon
ay noonam ci seen xel ak seen jëf yu bon,
22 léegi nag Yàlla jubale na leen ak bop-
pam jaare ko ci deewu Kirist ci yaramu
nitam, ngir taxawal leen ca kanamam,
ngeen sell te ñàkk sikk, ñàkk i ŋàññ.
23 Loolu nag na fekk ngeen wéy ci
ngëm, sampu ci ba dëgër ci, tey séentu
cér, bi leen xibaaru jàmm bi jox. Te
xibaaru jàmm, boobu ngeen dégg te ñu
yégal waa àddina sépp, man Pool moom
laay yégle.

Maa ngi leen di topptoo te di leen xalaat

24 Léegi nag maa ngi am bànneex ci
coono, yi may daj ngir seen njariñ; te
li des sax ci fitnay Kirist, noonu laa koy
àggalee ngir njariñu mbooloom ñi gëm,
di jëmmam.
25 Jawriñu mbooloo moomu laa, ndaxte
Yàlla sas na ma ngir yéen, may yégle fu
nekk kàddoom,

26 maanaam ma yégle kumpa, gi nëbbu
woon ay jamonoy jamono, waaye léegi
Yàlla xamal na ko ay gaayam
27 ci xeeti àddina sépp. Ñoom nag
la Yàlla bëgga xamal ni ndamu kumpa
googu màgge, maanaam Kirist a ngi dëkk
ci yéen, di yaakaar ju wér ci ndamu ëllëg.
28 Moom Kirist lanuy yégle, di artu te di
jàngal ku nekk, ànd ak xel mu mat, ngir
jébbal Yàlla ku nekk ni ku mat ci Kirist.
29 Ci loolu laay jëmale sama liggéey, di
bëree dooley Kirist, jiy yëngu ci man ak
kàttan.

2

1 Bëgg naa nag, ngeen xam bëre bu
metti, bi may bëre ngir yéen, ngir waa
Lawdise ak ñépp ñi ma masula teg bët.
Damay def sama kem kàttan,
2 ngir ngeen am fit te nekk benn ci
mbëggeel, ngir dajal noonu xam-xam bu
mat, ba xam kumpag Yàlla, di Kirist.
3 Ci moom lañu denc lépp lu ñuy sàkku
ci xel ak ci xam-xam.
4 Maa ngi wax lii, ngir kenn bañ leena
nax ci ay wax yu neex.
5 Jëmm ji ñëwul waaye sama xel a ngi
ci yéen, di bég ci seen doxalin ak ngëm
gu dëgër, gi ngeen am ci Kirist.

Dundeleen ni ñi booloo ak Kirist

6 Kon nag, ni ngeen nangoo Kirist Yeesu
ni Boroom bi, dundeleen noonu ci moom.
7 Saxleen ci moom, di màgg ci moom,
tey gëna dëgër ci ngëm, gi ñu leen jàngal,
ba seen xol di baawaan ci gërëm Yàlla.
8 Moytuleen ba kenn bañ leena fàbbi
ci ay xam-xami nit yuy naxi neen. Xam-
xam yu mel noonu, ñu ngi soqikoo ci
aada yu nit tëral, ci aaday àddina, waaye
soqikoowul ci Kirist.
9 Ndaxte ci Kirist, maanaam ci yaramu
nitam, la matug Yàlla gépp dëkk,
10 te mat ngeen ci moom, miy buuru
kilifa yépp ak boroom sañ-sañ yépp.
11 Ndax seen ngëm ci moom xaraf
ngeen xaraf bu loxol nit deful, maanaam
Kirist summil na leen dooley bàkkaar, ji
moomoon seen yaram. Loolu mooy xaraf,
bi Kirist def.
12 Bi ñu leen sóobee ci ndox, suulaale
nañu leen ak moom, te it dekki ngeen ak
moom, ndaxte gëm ngeen ci dooley Yàlla,
ji ko dekkal ca néew ya.
13 Te yéen ñi doon ndee fa kanam Yàlla
ndax seeni moy ak seen ñàkka xaraf,
Yàlla dundalaat na leen ak Kirist, baal nu
sunuy bàkkaar yépp.
14 Mbind mi nu doon tiiñal, te daa nu
yey ndax ay sàrtam, Yàlla far na ko, dindi
ko, daajaale ko ca bant ba Kirist deeye.
15 Futti na kilifa yi ak boroom sañ-sañ
yi, weer leen ci kanam ñépp, sëkktal leen
niy jaam ndax ndam la Kirist jële ca bant
ba.
16 Kon nag bu leen kenn teg tooñ ci
li jëm ciy ñam mbaa naan, ci màggal
mbaa xewu weer wu feeñ, mbaa ci bésub
noflaay.
17 Loolu lépp nag takkandeer la woon
buy misaal li waroona ñëw, waaye lu
dëggu li mi ngi ci Kirist.
18 Kuy bég ci di toroxlu ci ngistal, di
jaamu ay malaaka, buleen ko may, mu
àtte leen. Kooku dafay jeneer, di seet
li koy feeñu, bay tiitaroo xalaatam, fekk
xalaatu nit kese la, te neen.
19 Taqul ci Kirist, miy bopp bi yilif jëmm
ji. Bopp bee tax ba jëmm jépp, ji siddit
yi ak tenqo yi téye te taqale ko, di màgg
màgg gi ko Yàlla di jox.
20-21 Ndegam deeyandoo ngeen ak
Kirist, ba génne noonu ci aaday àddina,
lu tax ngeen di nangu, ñu di leen teg
ay sàrt yu mel nii: «Bul fab, bul ñam,
bul laal,» ni bu seenug dund aju woon ci
àddina si?
22 Sàrt yooyu ñu ngi aju ci ndigali nit
ñi ak seen njàngle. Yëf yi ñu tudd yépp,
dees na leen jariñoo, ba ñu jeex.
23 Dëgg la, seeni sàrt dañuy dénkaane
pastéef ci jaamu Yàlla, di toroxlu ak di
fitnaal seen yaram. Waaye sàrt yooyu nag
amuñu benn njariñ, ngir nit ñi not seen
nafsu.

3

Fonkleen dund gu bees gi ci Kirist

1 Kon nag ndegam dekkeendoo ngeen
ak Kirist, wutleen yëf, ya nekk ca kaw, fa
Kirist toog ca ndijooru Yàlla.
2 Fonkleen yëf ya ca kaw, te ngeen baña
faale yi ci suuf,

3 ndaxte dee ngeen, te seen dund boole
nañu ko ak Kirist, denc ca Yàlla.
4 Te bés bu Kirist miy seen dund feeñee,
yéen itam dingeen feeñ ak moom ci biir
ndam.
5 Kon nag li nekk ci yéen te bokk
ci mbiri àddina, jébbal-leen ko dee, yu
deme ni ndoxaanu yàqute, sobe, xem-
mem, bëgg-bëgg yu bon, ak bëgge,
maanaam bokkaale Yàlla.
6 Yooyooy xëcc merum Yàlla.
7 Yéen itam noonu ngeen daan doxale
bu jëkk, ba ngeen daan dunde noonu.
8 Waaye léegi bàyyileen yii yépp:
mer, xadar, kiñaan ak di génne ci seen
gémmiñ sos ak wax ju ñaaw.
9 Bàyyileen di fen seeni moroom,
ndaxte summi ngeen jikko ju bon, ji
ngeen judduwaale, moom ak ay jëfam;
10 te sol ngeen dund gu bees, gi Yàlla
sàkk te di ko yeesal ba mu mel ni moom,
ngir ngeen man koo xam bu wér.
11 Ci dund gu bees googu, amul Yawut
ak ku dul Yawut, ku xaraf walla ku
xaraful, jaam walla gor, ku jàngul ni
Baarbaar yi, ak ku yewwuwul ni waa Sit,
waaye Kirist ay lépp te dëkk ci ñépp.
12 Kon nag ndegam Yàlla tànn na leen,
sellal leen, sopp leen, solooleen boog
yërmande, laabiir, woyof, lewet ak muñ.
13 Muñalanteleen, di baalante, su amee
kuy tawat moroomam. Baalanteleen, ni
leen Boroom bi baale.
14 Ci kaw loolu lépp amleen mbëggeel,
giy jokkale lépp, ba mu mat.
15 Na jàmm ji Kirist di joxe not seeni xol,
ndaxte Yàlla woo na leen ci loolu, mel ni
ay cér yu bokk benn yaram; te gërëmleen
Yàlla.
16 Na kàddug Kirist dëkk ci yéen, bay
baawaan, ngeen di jànglante ak a ar-
toonte ci seen biir ak xel mu mat sëkk, di
woy ak a gërëm Yàlla ak seen xol bépp,
ay taalifi Sabóor, ay kañ Yàlla ak ay cant
yu tukkee ci Xelum Yàlla.
17 Lu ngeen mana def, muy ci wax mbaa
ci jëf, wéerleen ko ci turu Boroom bi
Yeesu, jaare ci moom gërëm Yàlla Baay
bi.

Àndleen bu rafet ci seen biir

18 Jigéen ñi, na ku nekk nangul
jëkkëram, ndaxte looloo jekk ci ñi bokk
ci Boroom bi.
19 Góor ñi, na ku nekk bëgg soxnaam te
muñal ko.
20 Xale yi, déggal-leen seeni waajur ci
lépp, ndaxte looloo rafet ci ñi bokk ci
Boroom bi.
21 Baay yi, buleen bundxataal seeni
doom, ngir baña jeexal seen xol.
22 Jaam yi, nangul-leen ci lépp seen
sang, yi ci àddina. Buleen ko def rekk ci
seen kanam, di sàkku ngërëm, waaye na
nekk lu dëggu ci yéen, ndax seen ragal
Boroom bi.
23 Lu ngeen mana def, na ci seen xol
tàlli; ngeen def ko ngir Boroom bi, te du
ngir nit,
24 xam ne Boroom bi dina fey seeni jëf,
mu di cér bi mu leen dencal. Kirist mooy
Boroom, bi ngeen di liggéeyal.
25 Waaye ku def lu bon, Boroom bi dina
la delloo sa jëf, te du gënale.

4

1 Sang yi, yorleen seeni jaam ci nu jub
te aw yoon, xam ne am ngeen yéen itam
ab Sang ca asamaan.

Yeneen warugar

2 Dëkkleen ci ñaan Yàlla, farlu ci, boole
ci ngërëm.
3 Te ngeen ñaanaale nu ci itam, ngir
Yàlla ubbil nu bunt, nu mana xamle
kàddoom, di yégle kumpa gi di Kirist,
muy kumpa gi waral ñu jéng ma.
4 Ñaanleen ngir ma xamle ko ni mu
ware.
5 Jëfeleen ak xel ci seen diggante ak waa
àddina, te fu ngeen ame jot, fexeleen ba
jariñoo ko.
6 Na seen wax jépp fees ak yiw te am
xorom, ngir ngeen xam nan ngeen wara
tontoo ku nekk.

Tàggoo

7 Tisig, sama mbokk mi ma sopp, di
jawriñ ju takku ak sama nawle ci liggéeyu
Boroom bi, dina leen yégal lépp lu jëm ci
samay mbir.
8 Lii moo tax ma yebal ko ci yéen:
ngeen xam xibaar bi jóge ci nun, te it mu
dëfal seen xol.

9 Onesim lay àndal, sunu mbokk mu
takku, mi nu sopp, te mu bokk ci yéen.
Dinañu leen xamal lépp lu xew fii.
10 Aristàrk mi nekk ak man ci kaso bi,
mu ngi leen di nuyu, moom ak Màrk
rakku Barnabas. Jot ngeen ay ndigal ci
mbirum Màrk: bu ñëwee ci yéen, teral-
leen ko.
11 Yeesu mi ñuy dàkkentale Yustus,
moom it mu ngi leen di nuyu. Ñoom rekk
ñooy Yawut yiy liggéeyandook man ngir
nguuru Yàlla, te ñoo féexal sama xol.
12 Jaamu Kirist, Epafras, mi bokk ci
yéen, mu ngi leen di nuyu. Du jóg
ci di leen ñaanal, farlu ci ni kuy bëre,
ngir ngeen taxaw temm ci coobarey Yàlla
gépp, ànd ak ngëm gu mat ak kóolute gu
wóor.
13 Maa ngi koy seedeel ne mu ngi sonn
bu baax ngir yéen, ngir waa Lawdise ak
waa Yerapolis.
14 Luug, doktoor bi ñu sopp, mu ngi leen
di nuyu, moom ak Demas.
15 Nuyul-leen nu mbokk, yi nekk
Lawdise. Nuyul-leen nu itam Nimfa ak
mbooloom ñi gëm, miy daje ci këram.
16 Bu ñu jàngee bataaxal bii ci yéen,
fexeleen ba ñu jàng ko it ci mbooloom ñi
gëm mi nekk Lawdise, te yéen it ngeen
jàng bi ma yónnee waa Lawdise.
17 Neleen Arkib: «Farlul ci sas, wi la
Boroom bi sédde, ba matal ko.»
18 Man Pool maa leen di bind nuyoo
bii ci sama loxob bopp. Fàttalikuleen ne
dañu maa jéng. Yal na yiwu Boroom bi
ànd ak yéen!

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA TESALONIG

1 Nun Pool, Silwan ak Timote noo ngi
leen di bind, yéen mbooloom ñi gëm ci
dëkku Tesalonig te nekk ci Yàlla Baay bi
ak Boroom bi Yeesu Kirist. Yal na yiw ak
jàmm ànd ak yéen.

Li xibaaru jàmm bi jur ci dëkku Tesalonig

2 Bët bu set nu ngi sant Yàlla ndax yéen,
di leen boole ci sunuy ñaan.
3 Dunu noppee fàttaliku ci kanam Yàlla
sunu Baay jëf ji juddu ci seen ngëm,
liggéey bi tukkee ci seen mbëggeel, ak
muñ gi sosoo ci seen yaakaar ci sunu
Boroom Yeesu Kirist.
4 Bokk yi, yéen ñi Yàlla bëgg, xam nanu
ne Yàlla tànn na leen;
5 ndaxte xibaaru jàmm, bi nu leen doon
yégal, yemul woon ci ay wax rekk, waaye
àndoon na ak kàttan ak Xel mu Sell mi
ak kóolute gu mag. Xam ngeen sunu
taxawaay ci seen biir ngir seen njariñ.
6 Aw ngeen sunuy tànk ak yu Boroom
bi, ci li ngeen nangu xibaar bi ci biir fitna
yu metti, ànd ak mbég ci dooley Xel mu
Sell mi.
7 Noonu ngeen daldi nekk royukaay
ngir ñi gëm ñépp ci diiwaani Maseduwan
ak Akayi.
8 Ndaxte kàddug Boroom bi jollee na
ci seen biir, te yemul ci Maseduwan ak
Akayi rekk, waaye seen gëm Yàlla siiw na
fépp. Matul sax nu di ci wax dara,
9 ndaxte ñoom ci seen bopp ñooy seede
li sunu ngan def ci seen biir. Maanaam,
ni ngeen dëddoo xërëm yi, jublu ci Yàlla
te di ko jaamu, moom miy Yàlla Aji Dund
ju dëggu ji,
10 te ngeen di séentu Doomam bàyyikoo
asamaan, moom Yeesu mi mu dekkal te di
nu musal ci merum Yàlla mi nara ñëw.

2

Ni leen Pool ganee

1 Waaw, bokk yi, xam ngeen ne ngan gi
nu leen ganesi woon du nganug neen.
2 Laata nuy ñëw, jaar nanu ci fitna ak
toroxte ca dëkku Filib, ni ngeen ko xame;
waaye Yàlla sunu Boroom may na nu fit,
ba li tongoonte bi metti lépp it, yégal
nanu leen xibaaru jàmm bu Yàlla bi.
3 Ndaxte sunu waaraate wéeruwul cig
réer walla ci njublaŋ walla ciy nax.
4 Waaye gannaaw Yàlla moo nu seet, ba
wóolu nu te dénk nu xibaaru jàmm bi,
kon noonu lanuy waaree, du ngir neex nit
ñi, waaye ngir neex Yàlla miy seet xol yi.
5 Masunoo jay kenn, yéen xam ngeen
ko; sunu waare masula ëmb bëgge, Yàlla
seede na ko;
6 masunoo sàkku ngërëmu nit, muy ci
yéen, muy ci ñeneen.
7 Manoon nanoo diis ci seen kaw sax,
nun ñiy ndawi Kirist, waaye woyofoon
nanu ci seen biir, te lewet ni jaboot buy
uuf doomam.
8 Cofeel gi nu am ci yéen tax na,
bëggunu woona yem ci xamal leen
xibaaru jàmm bu Yàlla bi, waaye jox leen
it sunu bakkan, ndaxte sunu xol seeyoon
na ci yéen.
9 Bokk yi, yéena ngi fàttaliku sunu
coono ak sunu ñaq; xam ngeen ni nu
liggéeye guddi ak bëccëg, ngir baña diis
ci seen kaw, ci di leen yégal xibaaru Yàlla.
10 Naka sunu diggante ak yéen ñi gëm,
doxal nanu ko doxalin wu sell te jub te
amul sikk: seede ngeen ko, te Yàlla it
seede na ko.
11-12 Xam ngeen ne dénk nanu leen
kenn-kenn, ni baay di def ak doomam,
dëfalal leen seen xol te dëggal ci yéen,
ngeen dund dund gu neex Yàlla, moom
mi leen di woo, ngeen séddu ci nguuram
ak ndamam.
13 Te it dunu noppee sant Yàlla ci
lii: ba ngeen jotee kàddug Yàlla, gi nu
doon waare, nangu ngeen ko, waxuma
ni kàddug nit waaye ni kàddug Yàlla,
ndaxte moom la ci dëgg-dëgg, te mu ngi
jëf ci yéen ñi gëm.
14 Ndaxte bokk yi, aw ngeen ci tànki
mboolooy Yàlla, yi nekk ca réewu Yawut
ya tey daje ci turu Kirist Yeesu; fitna ya ñu

daj ca Yawut ya, yéen it seen waa réew
teg nañu leen ko.
15 Ñoom Yawut yi rey nañu Boroom bi
Yeesu, ni ñu reye woon yonent yi; teg
nañu nu fitna yu metti; neexuñu Yàlla,
ànduñu ak kenn,
16 di nu teree wax ak ñi dul Yawut, ngir
bañ ñu mucc. Duñu noppee xuus ci biir
bàkkaar, waaye merum Yàlla xëppu na ci
seen kaw.

Yéeneb Pool ngir gis leen

17 Nun nag bokk yi, ba ñu ma leen
xañee ab diir —xol yi taxul may wax,
waaye jëmm yi rekk— jéem nanu leena
gis ak sunu kem kàttan, ndax namm
nanu leen, ba sunu xol seey ci gis leen.
18 Kon jàppoon nanu leena seetsi— man
Pool sax ay yooni yoon, waaye Seytaane
téq na ma.
19 Ndaxte bés bu Yeesu sunu Boroom
délsee, te nu fekke ko, kan mooy sunu
yaakaar? Kan mooy sunu mbég? Kan
mooy sunu kaala, gi nuy tiitaroo?
20 Xanaa du yéen? Waaw, yéenay sunu
ndam, yéenay sunu mbég.

3

1 Kon nag, ba nu ko manatula dékku,
nangu nanu ñu bàyyi nu, nun doŋŋ, ca
dëkku Aten,
2 te yónni nanu Timote, sunu mbokk ak
sunu nawle ci liggéeyu Yàlla ak ci waareb
xibaaru Kirist. Yónni nanu ko, ngir mu
dénk leen, tey feddali seen ngëm,
3 ngir kenn baña raf ndax nattu, yi
ngeen di jaar. Yéen ci seen bopp xam
ngeen ne nattu mooy sunu cér.
4 Ba nu nekkee ak yéen sax, waxoon
nanu leen, waxati ko ne fàww nu sonn;
te noonu la ame, yéen xam ngeen ko.
5 Noonu ba ma ko manatula dékku,
yónnee naa, ngir xam fu seen ngëm tollu,
ngir ragal Seytaane* fiir leen, ba sunu ñaq
neen.
6 Waaye léegi Timote bawoo na ci yéen,
indaale xibaar yu neex ci seen ngëm ak
seen mbëggeel; xamal na nu ne yéena
ngi am pàttaliku yu rafet ci nun te namm
nu lool, ni nu leen namme, yéen itam.
7 Noonu bokk yi, ci biir tiis ak coono yi
nu nekk, seen ngëm dëfal na sunu xol.
8 Ndaxte noo ngi dund dëgg-dëgg,
ndegam yéena ngi sax ci Boroom bi.
9 Ndaw cant yu bare yu nu wara sant
Yàlla ndax yéen! Ndaw mbég mu bare,
mi nu am ci kanamam ndax yéen!
10 Guddi ak bëccëg nu ngi wàkkirlu ci
ñaan Yàlla may nu nu gis leen, ba mana
mottali seen ngëm.
11 Yal na Yàlla sunu Baay moom ci
boppam ak Yeesu sunu Boroom jubal
sunu yoon ci yéen.
12 Yal na leen Boroom bi dolli mbëggeel
gu tar, ngeen bëggante te bëgg ñépp, ni
nu leen bëgge nun.
13 Yal na Boroom bi samp seeni xol
noonu ci sellaay gu amul sikk fa kanam
Yàlla sunu Baay, ba bés bu Yeesu sunu
Boroom délsee, ànd ak gaayam yu sell
yépp.

4

Pool xiir na leen cig sell

1 Léegi nag bokk yi, jot ngeen ci nun,
nan ngeen wara dunde ba neex Yàlla,
te moom ngeen di def. Waaye ci turu
Boroom bi Yeesu nu ngi leen di ñaan ak a
dénk, ngeen gën koo feddali.
2 Ndaxte xam ngeen ndigal, yi nu leen
jox ci wàllu Yeesu Boroom bi.
3 Lii nag mooy coobarey Yàlla: ngeen
sell, maanaam ngeen moytu njaaloo;
4 ngeen not seeni cér ci cell ak tedd,
5 te xemmem bañ leena jiital, ni xeeti
àddina yi xamul Yàlla.
6 Ci mbir mii nag, bu kenn ci yéen laal
yëfi jaambur, ngir bañ koo tooñ. Ndaxte
waxoon nanu leen bu yàgg te artu leen
ne, ñiy def loolu, Boroom bi dina leen
mbugal.
7 Ndaxte Yàlla woo na nu, nu dund ci
cell, waaye du ci sobe.
8 Ku tanqamlu wax jii nag, defoo ko nit,
Yàlla nga ko def, moom mi leen di jox Xel
mu Sell mi.
9 Ci lu jëm ci bëggante ci seen biir,
matul nu leen di bind dara, ndaxte Yàlla
def na ci seen xol, ngeen bëggante.

* **3:5** ***Seytaane:*** maanaam fiirkat bi.

10 Te moom ngeen di def ci bokk yépp,
yi ci diiwaanu Maseduwan. Waaye bokk
yi, maa ngi leen di xiirtal, ngeen gën cee
sax.
11 Fullawooleena dund ci jàmm, di
topptoo seen mbiri bopp tey lekk seen
ñaq, ni nu leen ko sante woon.
12 Noonu dingeen dund dund gu jekk ci
kanam waa àddina, te it dungeen soxlaal
kenn dara.

Ndekkitel ñi dee ak bésu Boroom bi

13 Ci mbirum ñi nelaw nag bokk yi,
bëgguñu ngeen réere mbir, ba tiis ni aji
gëmul, yi amul benn yaakaar.
14 Ndegam gëm nanu ne Yeesu dee na
te dekki, noonu it Yàlla dina indaale ak
Yeesu ñépp ñi ko gëm te nelaw.
15 Nu ngi leen di wax lii tukkee ci
Boroom bi: nun ñiy dund te des fi, ba kera
Boroom biy délsi, dunu jiitu ñi nelaw.
16 Ndaxte ndigal lu jamp dina jib, baatu
kilifa ci malaaka yi dégtu, liitu Yàlla
jolli, te Boroom bi moom ci boppam dina
wàcce ca asamaan. Booba ñi gëm Kirist
te dee dinañu jëkka dekki;
17 gannaaw loolu nun ñiy dund te des
fi, dinañu ne fëyy ak ñoom jëm ci niir yi,
taseji ak Boroom bi ci jaww ji. Te noonu
dinanu nekk ak Boroom bi ba fàww.
18 Kon nag na ku nekk di dëfal sa xolu
moroom ak kàddu yooyu.

5

1 Waaye bokk yi, ci li jëm ci jamono yi
ak waxtu, yi loolu di am, matul nu leen
ciy bind dara.
2 Ndaxte xam ngeen bu wér ne ni sàcc
di ñëwe guddi, noonu la bésu Boroom bi
di ñëwe.
3 Fekk nit ñiy naan: «Lépp a ngi ci
jàmm, ba ne leww,» booba musiba bett
leen, ni aw mat di bette jigéenu biir, te
kenn du ci mucc.
4 Waaye yéen bokk yi, nekkuleen cig
lëndëm, ba tax bés boobu bett leen ni
sàcc.
5 Ndaxte yéen ñépp ci leer ak bëccëg
ngeen bokk; bokkunu ci guddi ak lëndëm.
6 Kon nag bunu nelaw ni ñeneen ñi,
waaye nanu xool te maandu.
7 Ndaxte ñiy nelaw, guddi lañuy nelaw,
te ñiy màndi, guddi lañuy màndi.
8 Waaye nun ñiy waa bëccëg, nanu
maandu te ràngoo ngir xare bi: ngëm
ak mbëggeel, muy kiiraayu dënn, ak
kóoluteg mucc, muy mbaxanam xare.
9 Ndaxte Yàlla jaglewu nu meram,
waaye mucc la nu jagleel ndax darajay
sunu Boroom Yeesu Kirist.
10 Deeyal na nu, ngir nu mana dund
ak moom, bu nu nelawee ak bu nu
nelawagul.
11 Kon nag nangeen dëgëralante te
yokkante seen ngëm, ni ngeen koy defe.

Dénkaane yu mujj yi

12 Gannaaw loolu bokk yi, ci lu jëm ci
njiit, yi Boroom bi teg ci seen kanam te
ñuy liggéey ci seen biir, di leen artu, maa
ngi leen di ñaan ngeen déglu leen;
13 rax-ca-dolli ngeen naw leen seen kem
kàttan te bëgg leen ndax seen liggéey. Na
jàmm am ci seen biir.
14 Bokk yi, nu ngi leen di dénk, ngeen
yedd ñi feñaag, dëfal ñi seen yasara
yàcciku, dimbali ñi néew doole, tey
muñal ñépp.
15 Saxleen ci baax ci seen biir ak ci
ñépp, te baña feyantoo.
16 Deeleen bég
17 te sax ciy ñaan Yàlla,
18 di ko gërëm ci lépp, ndaxte loolu
mooy coobarey Yàlla ci yéen ci seen bokk
ci Kirist Yeesu.
19 Buleen fey taalu Xelum Yàlla,
20 di xeeb waxu yonent yi.
21 Waaye seetleen mbir yépp, jàpp ci li
baax,
22 dëddu lépp lu ci bon.
23 Yal na leen Yàlla miy Boroom jàmm
sellal, ba ngeen mat sëkk; yal na sàmm
seen xel mépp, seen xol bépp ak seen
yaram wépp, ngir dara bañ cee am sikk,
ba bés bu sunu Boroom Yeesu Kirist
délsee.
24 Yàlla, mi leen woo ci loolu, kuy sàmm
kóllëre la, te dina ko def.

Tàggoo

25 Bokk yi, buleen nu fàtte ci seeni
ñaan.

26 Nuyul-leen nu bokk yépp ak
saafoonte bu laab.
27 Maa ngi leen di dénk ci kanam Bo-
room bi, ngeen jàngal bataaxal bii bokk
yépp.
28 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist
ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA TESALONIG

1 Nun Pool ak Silwan ak Timote noo
leen di bind, yéen mbooloom ñi gëm ci
dëkku Tesalonig te nekk ci Yàlla sunu
Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist.
2 Yal na leen Yàlla Baay bi ak Boroom bi
Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Àtte biy ñëw, bu Kirist délsee

3 Bokk yi, manunu lu dul sax ci sant
Yàlla ndax yéen. Loolu jaadu na, ndax
seen ngëm di gëna sax, te mbëggeel gi
ngeen am ci seen biir, ku nekk ci sa
moroom, di yokku lu bare.
4 Noonu nu ngi damu ci yéen ci kanam
mboolooy Yàlla yi, ndax seen muñ ak seen
ngëm ci biir mboolem fitnay noon, ak
coono, yi ngeen di dékku.
5 Loolu mooy firndeel àtteb Yàlla bu jub
bi, di wone ne yelloo ngeen nguuru Yàlla,
gi tax ngeen di sonn.
6 Ndaxte jub na ci Yàlla, mu delloo
coono ñi leen di sonal,
7 te it yéen ñiy dékku coono, mu boole
leen ak nun, tàbbal nu ci noflaay, bés bu
sunu Boroom Yeesu Kirist jógee asamaan,
feeñ fi. Keroog dina ànd ak malaakaam
yu am kàttan,
8 sawara su yànj wër ko, mu feeñ ngir
mbugal ñi xamul Yàlla te baña déggal
xibaaru jàmm bi jëm ci sunu Boroom
Yeesu.
9 Seen pey mooy alku ba fàww, ñu dàq
leen fu sore Boroom bi ak ndamam lu réy.
10 Dina ñëw bés booba, ngir ndamam
jolli ci biir gaayam yu sell yi, te ñépp ñi ko
gëm yéemu ci moom— te ci ngeen bokk,
ndaxte gëm ngeen li nu leen seede.
11 Moo tax dunu noppeek di leen
ñaanal, ngir Yàlla sunu Boroom def leen,
ngeen yeyoo li tax mu woo leen, te yeggali
ak doole ci yéen bépp yéene ju baax ak
bépp jëfu ngëm.
12 Noonu turu Yeesu sunu Boroom dina
màgg ci yéen, te yéen it dingeen màgg ci
moom, aju ci yiwu sunu Yàlla ak Boroom
bi Yeesu Kirist.

2

Aji ñaawteef ji

1 Ci lu jëm ci ñëwug Boroom bi Yeesu
Kirist nag, bokk yi, ak sunu daje ak moom,
am na lu ma leen di ñaan:
2 bu leen kenn gaawa tàggale ak seen
sago, mbaa di leen jaaxal, muy yonent
buy wax, muy kàddu mbaa bataaxal bu
ñu nu moomaleel, ci ne leen bésu Boroom
bi ñëw na xaat.
3 Bu leen kenn nax ci benn fànn, ndaxte
balaa booba, fàww Xiiroo bu mag bi ak
Yàlla am, te Nitu ñaawteef ki feeñ, moom
aji alku ji.
4 Day weddi lépp lu ñu teg Yàlla walla
ñu koy jaamu, di yékkati boppam, ba toog
sax ca kër Yàlla ga, tudde boppam Yàlla.
5 Xanaa fàttalikuwuleen ne waxoon
naa leen ko, ba ma nekkee ak yéen.
6 Te xam ngeen li ko téye léegi, ba du
mana feeñ lu dul ci waxtoom.
7 Ndaxte fi mu ne ñaawteef gaa ngi jax-
jaxi xaat ci kumpa, waaye ki ko téye mi
ngi fi ba tey. Bu fi jógee nag,
8 Nitu ñaawteef ki dina feeñ, te Bo-
room bi Yeesu dina ko rey ak ngelawul
gémmiñam, tas ko ak leer giy ànd ak
ñëwam.
9 Bu Nitu ñaawteef kooku feeñee, dina
ànd ak kàttanu Seytaane ak doole ju bare,
di wone ay firnde ak kéemaan yu dul
dëgg;
10 te dina nas bépp naxe buy sànke, ba
yéem ñi nara alku, ndaxte ubbiluñu seeni
xol dëgg, gi leen manoona musal.
11 Looloo tax Yàlla yónnee leen xelum
réer, ba ñu gëm fen.
12 Noonu Yàlla dina mbugal ñépp ñi
gëmul woon dëgg te doon bànneexu ci
njubadi.

Taxawleen bu dëgër

13 Kon nag bokk yi, yéen ñi Boroom bi
bëgg, manunu lu dul sax ci sant Yàlla ci li
mu leen tànn ca njàlbéen ga, ngir musal
leen, mu sédde leen boppam jaarale ko ci
jëfu Xel mu Sell mi ak seen gëm dëgg gi.
14 Te Yàlla woo na leen ci loolu jaarale
ko ci xibaaru jàmm, bi nu leen doon

yégal, ngir ngeen bokk ci ndamu sunu
Boroom Yeesu Kirist.
15 Kon nag bokk yi, taxawleen bu dëgër
te jàpp ci dénkaane yi nu leen jottali, muy
ci li nu wax, muy ci li nu bind.
16 Sunu Boroom Yeesu Kirist moom ci
boppam ak Yàlla sunu Baay, mi nu bëgg
te wone yiwam ci nun, ba ubbil nu buntu
jàmm ju sax ak yaakaar ju wér,
17 yal na dëfal seeni xol te saxal leen ci
jépp jëf ju rafet ak gépp kàddu gu baax.

3

Ñaanleen ci Yàlla

1 Léegi nag bokk yi, ñaanal-leen nu,
ngir kàddug Boroom bi law te ànd ak
ndam, ni mu ko ame woon ci yéen.
2 Ngeen ñaanal nu it, ngir nu mucc ci
ñi bon te soxor, ndaxte du ñépp a gëm.
3 Waaye Boroom bi kuy sàmm kóllëre
la; dina leen dëgëral te musal leen ci
Ibliis.
4 Te wóor nanu ci kanam Boroom bi
ne yéena ngi def li nu leen santoon, te
dingeen ci sax.
5 Na Boroom bi gindi seeni xol ci
mbëggeelu Yàlla ak muñu Kirist.

Liggéey

6 Nu ngi leen di sant it bokk yi, ci turu
sunu Boroom Yeesu Kirist, ngeen dëddu
bépp mbokk buy wéy ci tayel te baña topp
dénkaane, yi nu leen jottali.
7 Xam ngeen bu baax, yéen ci seen
bopp, ni ngeen wara awe ci sunuy tànk.
Ba nu nekkee ca yéen, wéyunu woon ci
tayel
8 te masunoo lekk ñaqu kenn. Waaye
guddi ak bëccëg danu daan ñaq, di sonn,
ngir baña wéeru ci kenn ci yéen.
9 Waxuma ne amunu sañ-sañu def
ko, waaye danoo bëggoona nekk ay
royukaay ci yéen, ngir ngeen aw ci sunuy
tànk.
10 Ndaxte ba nu nekkee ca yéen, lii lanu
ëraloon: «Ku liggéeyul, du lekk.»
11 Léegi nag dégg nanu ne am na ci
yéen ñuy wéy ci tayel; liggéeyuñu dara,
lu dul di dugg ci lu seen yoon nekkul.
12 Ñu deme noonu nag, nu ngi leen
di sant te di leen dénk ci turu Boroom
bi Yeesu Kirist, ñuy liggéey ci jàmm tey
dunde seen ñaq.
13 Yéen nag bokk yi, buleen tàyyi ci def
lu rafet.
14 Su kenn bañee topp li nu bind ci
bataaxal bii, ràññeeleen ko te sore ko,
ngir mu rus ci.
15 Waxuma ngeen def ko noon, waaye
ngeen yedd ko ni seen mbokk.

Tàggoo

16 Yal na leen kiy Boroom jàmm may
jàmm fépp ak ci lépp. Yal na Boroom bi
ànd ak yéen ñépp.
17 Tàggoo bii maa ko bind ci sama
loxo, man Pool. Nii laay binde, te di
màndargaale nii sama bataaxal yépp.
18 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist
ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci
ndigalu Yàlla sunu Musalkat ak Kirist
Yeesu sunu yaakaar,
2 maa ngi lay bind, Timote, yaw miy
sama doomu diine ju wér. Na la Yàlla
Baay bi ak Kirist Yeesu sunu Boroom may
yiw, yërmande ak jàmm.

Ñiy jàngle luy sànke

3 Xam nga ne ba may dem diiwaanu
Maseduwan, ñaanoon naa la, nga des
dëkku Efes, ngir dénk ña fa doon jàngle
luy sànke, ñu bàyyi ko.
4 Te it nga dénk leen, ñu baña topp léebi
diiney neen ak limi maam yu dul jeex
mukk. Loolu werante rekk lay jur, waaye
du jëme kanam mbir mi Yàlla tëral, wéer
ko ci ngëm.
5 Waaye li sunuy dénkaane di jur mooy
mbëggeel gu jóge ci xol bu laab, ci xel
mu dal ak ci ngëm gu wér.
6 Am na ñu moy loolu, ba jeng jëm ciy
waxi neen.
7 Dañoo sababloo nekk ay jànglekat ci
yoonu Musaa, fekk xamuñu dara sax ci li
ñuy wax ak a dëggal.
8 Ci li aju ci yoonu Musaa nag, xam
nanu ne baax na, ci ku koy jëfe ni ko Yàlla
tërale.
9 Xam nanu it ne tëddul ngir ñi jub
waaye ngir ñi jubadi ak ñi déggadi, ñi
weddi tey bàkkaar, ñi selladi te fonkadi
Yàlla, ñiy dóor ndey walla baay, ak ñiy
bóome;
10 ngir ñiy doxaan, ñi góor-jigéenu ak
ñiy def nit jaam, ñiy fen tey wann seen
kàddu, ak lépp luy juuyoo ak njàngle mu
wér
11 mu xibaaru jàmm bi indaale. Te
xamleb xibaar, boobuy feeñal ndamu
Yàlla Aji Tedd ji, dénk nañu ma ko.

Cant ndax yërmandey Yàlla

12 Maa ngi gërëm sunu Boroom Kirist
Yeesu, mi ma dooleel, ci kóolute gi mu am
ci man, ba fal ma jawriñ.
13 Moona daa naa suufeel turam, di
fitnaal ak a toroxal ñi ko gëm. Waaye
Yàlla yërëm na ma, ndaxte ñàkka xam ak
ñàkka gëm rekk a taxoon ma def ko.
14 Te yiwu sunu Boroom baawaan na
ci man, ànd ak ngëm ak mbëggeel, yi
bawoo ci Kirist Yeesu.
15 Wax ju wóor a ngii te yelloo gépp
kóolute: Kirist Yeesu ganesi na àddina,
ngir musal bàkkaarkat yi, te maa ci raw!
16 Waaye Yàlla yërëm na ma, ngir Kirist
Yeesu jëkka feeñal ci man muñam gu
yaatu gi, ma nekk royukaay ci ñi ko nara
gëm te am dund gu dul jeex.
17 Yaw Buur bi fiy sax ba abadan, yaw
mi bët manta gis, yaw Yàlla miy kenn, yaa
yelloo teraanga ak ndam ba fàww. Amiin!
18 Kon nag Timote sama doom, loolu
mooy sas wi ma lay dénk, te mu dëppook
waxi yonent, yi jëmoon ci yaw. Doole-
wool wax yooyu, ba xeex xeex bu baax
bi,
19 di sàmm sa ngëm ak xel mu dal. Am
na ñu seen xel nëx, ba labal seen ngëm,
20 naka Imene ak Alegsàndar; jébbal
naa leen Seytaane, ngir ñu réccu li ñu
doon sosal Yàlla.

2

Dénkaaney màggal Yàlla ci mbooloo mi

1 Fii laay tàmbalee nag: maa ngi leen di
dénk, ngeen yóbbu ñépp fa kanam Yàlla
ciy ñaan, ay tinu ak i ngërëm.
2 Ñaanal-leen buur yi ak kilifa yépp,
ngir nu mana am dund gu dal te jàmmu,
ànd ak ragal Yàlla ak faayda yu mat.
3 Loolu mooy li rafet te neex Yàlla sunu
Musalkat,
4 bi bëgg ñépp mucc te xam dëgg gi.
5 Ndaxte jenn Yàlla kepp moo am, ak
benn Rammukat kepp diggante Yàlla ak
nit ñi, di nit ki Kirist Yeesu,
6 mi joxe bakkanam ngir jot ñépp.
Loolu mooy seede si Yàlla joxe, bi waxtu
wi jotee.

7 Fal na ma ci ndaw ak jànglekat, may
yégal xeeti àddina yoonu ngëm ak dëgg;
fenuma, dëgg rekk laay wax.
8 Li ma bëgg kon mooy lii: na góor ñi
ñaan ci Yàlla fu nekk, tàllal ko loxo yu
sell, te bañ cee boole mer mbaa werante.
9 Naka noonu itam, na jigéen ñi di sol
col gu faaydawu, cig woyof ak maandu.
Buñu def seen xel ciy létt ak ci takkaayu
wurus, mbaa ciy per ak col gu jafe.
10 Waaye na seen col di jëf yu rafet,
ndaxte looloo jekk ci jigéen juy woote ag
ragal Yàlla.
11 Te it na jigéen jàng cig noppi, ànd ak
déggal gu mat.
12 Mayuma jigéen, muy jàngle mbaa
muy jiite góor, waaye na noppi.
13 Ndaxte Aadama la Yàlla jëkka sàkk,
door caa teg Awa.
14 Te it du Aadama la Seytaane nax,
waaye jigéen ja la nax, ba mu jàdd.
15 Teewul jigéen dina mucc ci wasin, su
saxee ci ngëm ak mbëggeel, di ku sell te
maandu*.

3

Meloy njiit ci mbooloom ñi gëm

1 Wax ju wóor a ngii: kuy sabablu
yenub sàmm mbooloo mi, mu ngi yóotu
liggéey bu rafet.
2 Sàmm bi nag, nii la wara mel: war
na ñàkk ŋàññ, yem ci benn soxna, moom
boppam te maandu; war na am faayda,
man gan te am mayu jàngle;
3 warul di ab màndikat mbaa xeexkat,
waaye na lewet te jàmmu, baña bëgge ci
xaalis.
4 Na yor këram yorin wu rafet, te ay
doomam déggal ko ak teggin yu mat.
5 Ndaxte ku manta yor njabootam, naka
lay mana yore njabootu Yàlla?
6 Te it bumu nekk kuy doora gëm,
ngir mu baña yég boppam, bay dajeek
mbugalu Yàlla, ni ko Seytaane defe woon.
7 Te it war na am seede su rafet ci waa
àddina, ngir ñu bañ koo diiŋat, ba muy
daanu ci fiirug Seytaane.

Meloy kiy topptoo yëfi mbooloo mi

8 Kiy topptoo li mbooloo miy jëfandikoo
itam na am faayda te fonk kàddoom;
bumu di ku yàqu ci sàngara, mbaa ku alal
jiital.
9 Na sàmm mbóoti ngëm gi ak xel mu
dal.
10 Moom itam nañu ko jëkka seetlu, ba
mu leer ne amul ŋàññ, ñu door koo fal.
11 Naka noonu, na jigéen ñi* am faayda,
baña jëw mbaa xér ci dara, waaye nañu
takku ci lépp.
12 Ku ñu dénk sasu topptoo yëfi
mbooloo mi nag, nay ku yem ci benn
soxna, jiite bu baax këram ak i doomam.
13 Ndaxte ku ci rafetal sasam dina am
tur wu tedd ak kóolute gu mat sëkk ci
yoonu ngëm, gi ci Kirist Yeesu.

Màggug mbooloom Yàlla

14 Bëgg naa laa seetsi balaa yàgg,
15 waaye amaana mu yéex. Moo tax ma
lay bind bataaxal bii, ngir xamal la, ni ñu
wara nekke ci kër Yàlla gi, maanaam ci
mbooloom Yàlla Aji Dund ji, miy kenug
dëgg te di sëslaayam.
16 Ci dëgg-dëgg ragal Yàlla ëmb na
mbóot yu xóot:
Ki wàcc, yor bindu nit,
mu bir ne xelam jub na,
te malaaka ya gis ko;
xamlees na ko ci xeet yi,
ñu gëm ko ci kaw suuf,
te Yàlla teeru ko ci ndamam.

4

Ñiy jàngle luy réeral

1 Xelum Yàlla mi wax na bu leer ne ci
mujug jamono dina am ñu bàyyi yoonu
ngëm wi, di topp ay xel yuy fàbbee ak
xalaati Seytaane.
2 Ñooñu ay naaféq yuy naxe lañu, te
seen xol dërkiis.
3 Dinañu tere séy, di araamal ay ñam,
waaye Yàlla daa sàkk yooyu, ngir ñi gëm
te xam dëgg man ciy jëfandiku te di ko ci
sant.
4 Ndaxte li Yàlla sàkk lépp baax na, kon
wenn ñam araamul ci ku koy jëfandikoo
te di ko ci sant.

* **2:15** Mbaa: *su ñu saxee ci ngëm ak mbëggeel, di ñu sell te maandu.*

* **3:11** ***jigéen ñi:*** manees na ko tekki nii it: *seeni soxna*

5 Ndaxte kàddug Yàlla ak ñaan ñoo koy
sellal.

Jawriñu Kirist Yeesu ju baax

6 Saxal ci digal bokk yi loolu nag, kon
dinga nekk jawriñu Kirist Yeesu ju baax ju
regg ci kàdduy yoonu ngëm wi ak njàngle
mu rafet, mi nga xam bu wér.
7 Tanqamlul ay léebi diiney neen, di ay
wax yu amul bopp yu àddina kese; waaye
tàggatal sa bopp ci ragal Yàlla.
8 Ndaxte tàggat yaram am na fu
njariñam yem, waaye njariñu ragal Yàlla
dafa daj lépp, ëmb digey àddina ak
àllaaxira.
9 Wax ju wóor a ngii, te mata nangu ak
gépp kóolute.
10 Danuy ñaq tey bëre, ndaxte wékk
nanu sunu yaakaar ci Yàlla Aji Dund ji, di
Musalkatu ñépp, rawatina nag ci ñi gëm.
11 Digal leen yëf yooyu nag ci sa
njàngle.
12 Bu la kenn xeeb ndax say at, waaye
defal sa bopp royukaayu ñi gëm ci say
wax ak say jëf, ci sa mbëggeel, sa ngëm
ak sa cell.
13 Li feek may dikk, saxal ci jàng di biral
Mbind mi ci mbooloo mi, di leen dénk ak
a jàngal.
14 Bul sàggane may gi nekk ci yaw, gi
la Yàlla jox jaarale ko ci waxu yonent,
keroog bi la njiit yi tegee loxo.
15 Faaydaalal yëf yooyu te sóobu ci, ba
sa jëm kanam bir ñépp.
16 Sàmmal sa bopp, sàmm sa njàngle,
te sax ci; kon dinga musal sa bopp, yaw
ak ñi lay déglu.

5

Ay ndigal ci mbirum jigéen ñi seen jëkkër faatu

1 Bul gëdd mag, waaye waxtaanal ak
moom ni sa baay. Ndaw it, nga digal ko
ni sa rakk,
2 jigéen ju mag, def ko ni sa yaay; ju
ndaw, ni sa jigéen ak cell gu mat sëkk.
3 Ci wàllu ñi seen jëkkër faatu nag, ku
ci sësul ci kenn, teral ko ngir Yàlla.
4 Waaye ku ci am ay doom mbaa ay sët,
na njaboot googu jëkka wone seen ragal
Yàlla ci seen biir kër, ci delloo njukkal
seen waajur, ndaxte loolu lu rafet la fa
kanam Yàlla.
5 Jigéen ju sësul ci kenn day wékk
yaakaaram jépp ci Yàlla, sax ci di ko
wéetal te di ko ñaan guddi ak bëccëg.
6 Waaye ki bànneex jiital, ndee luy dox
la.
7 Dénk leen loolu, ngir ñu baña am
benn gàkk.
8 Ndaxte ki defalul ay bokkam dara,
rawatina ay waajuram, weddi na yoonu
ngëm wi, ba yées ku gëmadi.
9 Ku bëgga bindu ci ñi seen jëkkër
faatu, nii la wara mel: war na wees
juróom benn fukki at, di jigéen ju yemoon
ci jëkkëram,
10 te mu rààñiku ci jëf yu rafet yu deme
ni yar ay goneem, man gan, geestu gaayi
Yàlla yu sell yi*, dimbali ñi nekk ci tiis;
maanaa di ku takku ci mboolem jëf yu
rafet yi.
11 Waaye bul bind jigéen ju ndaw,
ndaxte bu ko ay bëgg-bëggam xiiree ci
sore Kirist, dina bëgga séyaat,
12 te dina daje ak mbugal ndaxte fecci
na kóllëre.
13 Te du yem ci bëgga séyaat rekk,
waaye ku tayel lay doon; di ku wër kër
ak kër, rax-ca-dolli réy làmmiñ te deñ
kumpa, di wax lu yoonam nekkul.
14 Looloo tax ma bëgg, jigéen yu ndaw
yi séyaat, am ay doom, yor seeni kër, ba
seen benn noon du leen mana gàkkal.
15 Ndaxte fi mu ne sax am na ñu jeng
xaat, ba topp Seytaane.
16 Kon nag jigéen ju gëm te am mbokk
mu jëkkëram faatu, na ko dimbali te bañ
koo bàyyeek mbooloom ñi gëm. Noonu
mbooloo mi dina mana dimbali jigéen ñi
sësul ci kenn.

Ay ndigal ci mbirum njiit yi ak jaam yi

17 Li jëm ci njiiti mbooloo mi nag, joxal
teraanga ju mat sëkk ñi ciy rafetal seen
liggéey, rawatina ñi sax dàkk ci waare bi
ak njàngle mi.
18 Ndaxte Mbind mi nee na: «Bul
sunjuñ gémmiñu nag wu ñu takk ci bo-
jjukaay,» nee na it: «Ku ñaq, jariñu.»

* **5:10** Mbaa: *raxas tànki gaayi Yàlla yu sell yi,*

19 Kuy tuumaal njiit fi yaw, bu ko gëm,
li feek ñaar walla ñetti seede dëggaluñu
ko.
20 Waaye ñiy bàkkaar, yedd leen fa
kanam ñépp, ngir artu ñi ci des.
21 Léegi nag maa ngi lay dénk fa kanam
Yàlla ak Kirist Yeesu ak malaaka yu tedd
ya, nga sàmm loolu ma wax te bañ cee
gënale walla di ci parlàqu.
22 Bul gaawa teg loxo kenn, ba fal ko, di
séddu noonu ci bàkkaari jaambur, waaye
dëkkal ci sellaay.
23 Ba tey bul yemati ci ndox mu ñuul
rekk, waaye nangay naan tuuti biiñ, ngir
faj say metiti biir ak say jagadi yu bare.
24 Am na, ñu seeni bàkkaar fés ci
kanam ñépp, ba jiitu leen ca àtte ba; ñi
seeni bàkkaar nëbbu nag, bés baa ngi
leen di xaar.
25 Naka noonu it am na, ñu seen jëf
yu rafet leer, te yi feeñul manuñoo nekk
kumpa ba fàww.

6

1 Ñi nekk ci buumu njaam nag, nañu
weg seeni sang wegeel gu mat sëkk;
noonu kenn du am lu muy werante ci
turu Yàlla mbaa ci sunu njàngle.
2 Ku am sang boo bokkal ngëm, bu
looloo tax nga yab ko, waaye nga sax ci
itteem, ndax kiy jariñu ci sa ñaq, aji gëm
la, ku mata bëgg.

Alal ju wóor ji

Jàngleel loolu nag, di ko dénkaane.
3 Waaye su fi amee kuy jàngle leneen,
ba jàppul ci kàddu yu wér yu Yeesu Kirist
Boroom bi, te fonkul waaraate buy jur
ragal Yàlla,
4 kooku boroom tiitar la, bu xamul dara.
Dafa wéradi, ba sóobu ci gëstuy neen
ak i werante ciy araf yu jurul lu moy
ñeetaane, xuloo, xaste, ñaaw njort
5 ak ŋaayoo; ñiy jëfee noonu nit ñu
ñaaw xel lañu, ñu xamul genn dëgg te
yaakaar ne ragal Yàlla buntu wërsëg la.
6 Ba tey ragal Yàlla gu ànd ak doylu,
wërsëg la.
7 Ndaxte indaalewunu fi dara, te dunu
yóbbaale dara.
8 Kon su nu amee lekk ak koddaay,
nanu ko doyloo.
9 Waaye ñiy sàkkoo barele, dinañu
jànkoonte ak i nattu, ba dugg ci fiir, di
xuus ci bëgg-bëggi neen yuy yóbbe ayib,
tey sóob nit cig réer ak sànkute.
10 Ndaxte bëgge ci xaalis mooy ndeyu
ñaawteef yu bare; am na ñu ko wut, ba
moy ci yoonu ngëm, te seen xol di dagg
ndax tiis yu bare.

Làmbi ngëm

11 Kon nag yaw waayu Yàlla ji, dawal
loolu, te topp njub, ragal Yàlla, ngëm,
mbëggeel, muñ ak lewet.
12 Góor-góorlul ci bëre bu baax bi, ba
ub làmbi ngëm, te feddali sag téye ci dund
gu dul jeex gi; ndaxte ci loolu la la Yàlla
woo, te looloo waraloon it sa seede su
rafet fa kanam mbooloo mu bare.
13 Noonu fi kanam Yàlla mi jagleel dund
ci lépp, ak fi kanam Kirist Yeesu, mi seede
woon seede su rafet fa kanam Poñsë
Pilaat, maa ngi lay dénk lii:
14 sàmmal ndigal li, baña am gàkk
mbaa ŋàññ, ba kera Yeesu Kirist sunu
Boroom di feeñ ci ndamam, ca waxtu wa
Yàlla dogal.
15 Moom kenn mooy Boroom bu tedd, di
Buuru buur yi ak Kilifag kilifa yi.
16 Moom kenn a jagoo dund gu sax,
dëkk ci biir leer gu kenn manta jege;
moom mi nit masula gis te nit manu koo
gis. Moom kenn a yelloo teraanga ak
màggaay ba fàww. Amiin.
17 Ñi barele alalu àddina nag, dénk leen
ñu baña réy te baña wékk seen yaakaar ci
koom-koom yi saxul fenn, waaye ñu wékk
ko ci Yàlla, mi nuy may naataange ju mat,
ngir nu man ciy bànneexu.
18 Dénk leen ñu def lu baax, te bare jëf
yu rafet, ñu yéwén, bay sédd ñi amul,
19 di fàggu dencu ëllëg bu wér. Noonu
dinañu feddali seen téye ci dund gu wóor
gi.
20 Céy yaw Timote, sàmmal li la Yàlla
dénk! Tanqamlul waxi neen yu àddina
kese, te dëddu werantey ñi mbubboo
xam-xam, fekk dañoo réer.
21 Am na ñu topp xam-xam boobu,
waaye moy nañu ci yoonu ngëm.

Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

1 Man Pool, ndawul Yeesu Kirist ci coobarey Yàlla, ngir xamle dund gi nu
Yàlla dig te féete ci Kirist Yeesu,
2 maa ngi lay bind, Timote, sama doomu
diine ji ma bëgg. Na la Yàlla Baay bi
ak Kirist Yeesu sunu Boroom may yiw,
yërmande ak jàmm.

Feddalil sa ngëm

3 Fu ma tollu maa ngi lay boole ci samay
ñaan, di ci sant Yàlla, mi may jaamu ci
xel mu dal, ni ko samay maam daan defe.
Guddi ak bëccëg, bu sama xel demee ci
say rongooñ,
4 ma bëgg laa gis, ba am mbég mu réy.
5 Maa ngi fàttaliku sa ngëm gu dëggu,
gi nekkoon ci sa maam Lowis ak sa yaay
Ënis, te mu wóor ma ne sax na ci yaw it.
6 Looloo tax maa ngi lay fàttali, nga
xambaat taal bi Yàlla taal ci yaw, di may
gi mu la jagleel, bi ma la tegee samay loxo.
7 Ndaxte Xel mi nu Yàlla sol du ànd
ak ragal, waaye day ànd ak kàttan,
mbëggeel ak moom sa bopp.
8 Bul rus ci seedeel sunu Boroom, mbaa
ci li ñu ma tëj ndax turam, waaye bokkal
ak man tiis ci xamle xibaaru jàmm bi,
wéeru ci kàttanu Yàlla.
9 Moo nu musal te woo nu ci dund gu
sell, ci lu ajuwul ci sunuy jëf, waaye ci
dogalu boppam ak yiwam, wi nu Yàlla
may ci Kirist Yeesu, ba àddina sosoogul.
10 Te léegi biral na ko ci feeñug sunu
Musalkat Kirist Yeesu, mi nasaxal dee te
feeñal dund ci xibaaru jàmm bi, te muy
dund gu sax.
11 Te Yàlla fal na ma ndaw ak jànglekat,
ngir may yégle xibaar bi;
12 looloo tax ma jànkoonte ak tiis yu
mel nii. Waaye rusuma ci, ndaxte xam
naa ki ma wékk sama yaakaar, te wóor
na ma ne li ma ko dénk, man na koo denc
ba bés ba.
13 Toppal ci tànki wax yu wér yi nga
dégge ci man, jàpp ci ak ngëm ak
mbëggeel, yi nu am ci sunu bokk ci Kirist
Yeesu.
14 Te nga sàmm bu baax li la Yàlla dénk,
wéeru ci Xel mu Sell, mi dëkk ci nun.
15 Xam nga ne waa diiwaanu Asi gépp
won nañu ma gannaaw, ñu deme niki
Fusel ak Ermosen.
16 Waaye Onesifor daa na faral di
dëfal sama xol; na Boroom bi sotti
yërmandeem ci këram. Rusul woon sax
ci samay jéng,
17 waaye bi mu ñëwee dëkku Room,
wut na ma fu ne, ba gis ma.
18 Na ko Boroom bi teeru ak
yërmandeem ca bés ba. Umplewoo it
coono yi mu daj, ngir dimbali ma ca
dëkku Efes.

2

Beyal sa sas

1 Kon nag yaw sama doomu diine,
doolewool yiw, wi ci Kirist Yeesu.
2 Te wax yi nga dégge ci man fi kanam
seede yu bare, nanga leen jottali nit ñu
takku, ngir ñoom it ñu mana jàngal
ñeneen.
3 Bokkal ak man tiis, di jàmbaar ci toolu
xareb Kirist Yeesu,
4 xam ne xarekat bu bëgga neex ka ko
solal, du dugg ci yëfi àddina.
5 Te it ku tàggat yaramam ngir rawante,
duñu ko jagleel kaalag ndam mukk, su
toppul sàrt ya.
6 Noonu it beykat bi sonn mooy jëkka
ñam toolam.
7 Xalaatal bu baax sama wax jii, ndax
Boroom bi dina leeral sa xel ci lépp.
8 Fàttalikul Yeesu Kirist mi dekki, so-
qikoo ci Daawuda, tukkee ci xibaaru
jàmm bi may waare.
9 Xibaar booboo tax may jànkoonte ak
i tiis, ba ñu jéng ma ni defkatu lu bon;
waaye kàddug Yàlla moom, kenn du ko
jéng.
10 Te lii tax may muñ lépp, ngir ñi Yàlla
tànn it am mucc gi ci Kirist Yeesu, gu ànd
ak ndam lu sax.
11 Kàddu gu wóor a ngii:
Su nu deeyaalee ak Kirist,

dinanu dundaat ak moom;
12 su nu takkoo,
dinanu nguuru ak moom.
13 Su nu ko weddee,
kon mu weddi nu;
su nu ko ñàkkee kóllëre,
moom dina sax ci kóllëreem,
ndax manula weddi boppam.

Liggéeykat bu neex Yàlla

14 Saxal ci di leen fàttali mbir yooyu, di leen dénk fa kanam Yàlla, ñu moytoo werante ciy araf, ndax loolu jëmul fu dul ci yàq ngëmu ñiy déglu.
15 Góor-góorlul ba teew fa kanam Yàlla, nekk liggéeykat bu mu nangul te rusoo ci dara, di faramfàcce bu jub kàddug dëgg gi.
16 Moytul bépp jataayu waxi neen yu àddina kese, ndax ña fa toog dinañu gëna xuus cig weddi,
17 te seen kàddu day burux ni ngal. Imene ak Filet, ci ñoom lañu bokk;
18 dañoo moy dëgg, di wax ne ndekkite wees na, ba yàq ngëmu ñenn ñi.
19 Waaye teewul fondamaa bu dëgër, bi Yàlla tabax, nee na kekk, te lii lañu ci tàmpe: «Boroom bi xam na ñi bokk ci moom,» te it: «Ki tudd turu Boroom bi, na daw lu bon.»
20 Ci kër gu mag nag, du ndabi wurus walla xaalis rekk a fa am, waaye itam yoy dénk walla ban; yii tedd nañu, yee ñàkk solo.
21 Kon nag ku laabal sa bopp ci yooyu yépp, dinga nekk ndab lu tedd te sell, nga am njariñ ci Boroom bi te jekk ci bépp jëf ju rafet.
22 Dawal bépp bëgg-bëggu ngone, te sóobu ci njub, ngëm, mbëggeel, jàmm, ànd ak ñépp ñiy tudd turu Boroom bi ak xol bu sell.
23 Tanqamlul bépp weranteb neen bu amul njariñ, xam ne xuloo rekk lay jur.
24 Te jaamu Boroom bi warula xuloo, waaye na lewet ci ñépp, jekk ngir jàngle tey muñ fitnay noon.
25 Na jubbanti cig suufe ñi koy diiŋat, tey yéene Yàlla xiir leen ci réccu, ba ñu xam dëgg;
26 ñu rëcc ci fiirug Seytaane, mi leen jàpp niy jaam, te ñu délsi ci seen xel yu rafet, ba sóobuwaat ci coobarey Yàlla.

3

Yàqute gi daj mujug jamono

1 Nanga xam lii: bési tiis yu tar ñu ngi nuy tëru ci mujug jamono.
2 Ndaxte nit ñi dinañu siis te fonk xaalis, di ñu réy tey yég seen bopp, ñuy xaste tey xëtt ndigalu waajur; duñu am kóllëre, sellaay
3 mbaa cofeel; dañuy jàpp mer ak a sos; ñu xér lañuy doon, ñu soxor te bañ lu baax;
4 ay workat lañuy doon, di ñu ëppal te bare tiitar; seen bànneex a leen gënal Yàlla.
5 Dañuy mbubboo diine waaye nanguwuñu koo dugal seen xol. Ñu deme noonu, dëddu leen.
6 Nit ñu mel noonu ñooy yoxoosu ci biir kër yi, ba fàbbi jigéen ñu ñàkk pastéef, ñi seeni bàkkaar ub seen bopp, te bëgg-bëgg yu wuute jiital leen.
7 Duñu noppee gëstu, waaye duñu mana yegg ci xam-xamu dëgg mukk.
8 Nit ñooñu dañuy bëreek dëgg, ni Sànnes ak Sàmbares bëree woon ak Musaa; ay boroom xel yu gumba lañu, yu seen ngëm tekkiwul dara.
9 Waaye duñu dem fu sore, ndax seen ñàkk xel dina bir ñépp, ni mu dale woon Sànnes ak Sàmbares.

Li Pool dénk Timote

10 Waaye yaw nag xam nga bu baax sama njàngle, sama dund, sama takkute, sama ngëm, sama muñ, sama mbëggeel ak sama dékku tiis.
11 Xam nga li ma daj ciy fitna ak i coono ci dëkki Ancos, Ikoñum ak Listar*. Céy li ma jànkoonteel ciy fitna! Waaye Boroom bi musal na ma ci lépp.
12 Te ku bokk ci Kirist Yeesu, te bëgg dund dund gu ànd ak ragal Yàlla, alamikk ñu fitnaal la.
13 Waaye nit ñu bon ñi ak naaféq yi dinañu fi yées, di naxe ak a nax seen bopp.

* **3:11** Ay dëkk ci diiwaanu Galasi lañu woon, fa Pool tàmbalee yenam, biy waare xibaaru Kirist.

14 Yaw nag saxal ci li nga jàng te mu
wóor la, xam fi nga tibbe.
15 Li dale ci sa ngone xam nga Mbind
mu sell, mi la mana yee ci yoonu mucc,
jaar ci gëm Kirist Yeesu.
16 Mbind mu sell mépp, ci gémmiñu
Yàlla la jóge, te am na njariñ ngir jàngal
nit ñi, yedd leen, jubbanti leen te yee leen
ci njub.
17 Noonu waayu Yàlla ji dina mat, ba
jekk ci bépp jëf ju rafet.

4

1 Kon nag maa ngi lay dénk fa kanam
Yàlla ak Kirist Yeesu, miy àtte ñiy dund ak
ñi dee, di la dénk ci feeñam ci biir ndam
ak ci nguuram, nga def lii:
2 xamleel kàddug Yàlla, sax ci, su ne-
exee ak su naqaree; yeyal ñi tooñ, di yedd
ak a dénk ñépp, def ko ci muñ gu yaatu
ak njàngle mu mat.
3 Ndaxte jamono dina ñëw, joo xam ne
nit ñi dootuñu xajoo njàngle mu wér mi,
waaye dinañu jublu ci seeni bëgg-bëgg,
di fortaatu jànglekat yu leen di jay.
4 Dinañu tanqamlu dëgg, jeng jëm ci
léebi diiney neen.
5 Waaye yaw nanga foog ci lépp, dékku
tiis, tey tas xibaaru jàmm bi, ba matal sag
yónnent.
6 Ndaxte maa ngi ci tànki joxe sama
bakkan ni sarax, te sama waxtuw dem jot
na.
7 Bëre naa ba ub làmbi ngëm, daw naa
ba àkk, sàmm naa mboolem dëgg, gi ñu
ma dénk.
8 Fi mu ne Yàllaa ngi may xaare añu ku
jub, di kaalag ndam gi ma Boroom, biy
Àttekat bu jub, di jox ca bés ba, te jéllale
naa sama bopp, waaye képp ku def sa xol
cig feeñam.

Dénkaaney Pool yu mujj ya

9 Defal sa kem kàttan, ba fekksi ma ci
ni mu gëna gaawe.
10 Ndaxte Demas topp na àddina, ba
bàyyi ma, dem dëkku Tesalonig; Kere-
señsë dem na diiwaanu Galasi, Tit dem
diiwaanu Dalmasi.
11 Luug rekk a des fi man. Indaaleel
Màrk, ndaxte amal na ma njariñ ci
liggéey bi.
12 Tisig moom yebal naa ko dëkku Efes.
13 Te sooy ñëw, indaaleel mbubb, ma
ma dénkoon Karpus ca dëkku Torowas,
te it bul fàtte téere yi, rawatina téere yu
am maana, yi ñu bind ci der.
14 Alegsàndar tëgg bi def na ma
ñaawteef yu ne, waaye Boroom bi dina
ko fey ay jëfam.
15 Moytu ko bu baax, ndaxte bëre na ak
sunuy wax ba tàyyi.
16 Keroog bi ma jëkkee taxaw, di làyyil
sama bopp, awma woon kenn ku ma
taxawu, ñépp dañu maa daw— bu leen
ko Yàlla jàppe nag.
17 Waaye Boroom bi moo ma taxawu te
dooleel ma, ma jollil kàddu gi, ba xeet
yépp dégg ko. Te Boroom bi musal na
ma ci selli gaynde.
18 Rax-ca-dolli dina ma musal ci bépp
jëf ju ñaaw, tette ma ci jàmm, ba tàbbal
ma ci nguuram gu kawe ga. Yal na yelloo
ndam ba fàww. Amiin.

Tàggoo

19 Nuyul ma Piriska ak Akilas ak waa
kër Onesifor.
20 Erast des na dëkku Korent. Torofim
dafa woppoon, ma bàyyi ko dëkku Mile.
21 Gaawala ñëw, bala lolli di gàllankoor
sa yoon. Ëbulus, Pudeñsë, Linus, Këlójaa
ak yeneen bokk yépp ñu ngi lay nuyu.
22 Yal na Boroom bi aar sa xel. Na yiwu
Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko
TIT

1 Man Pool maa lay bind, man miy
jaamu Yàlla ak ndaw li Yeesu Kirist yónni,
ngir xamle ngëm, gi lal yoonu ñi Yàlla
tànn, tey yokk xam-xamu dëgg, giy meññ
ragal Yàlla;
2 mu sukkandiku ci yaakaar ju dëggu,
ji nu am ci dund gu dul jeex, gi Yàlla
dige ba dara sosoogul, moom mi dul tebbi
waxam.
3 Te léegi, ci jamono ji ko soob, feeñal
na xibaaram boobu ci waaraate, bi ma
Yàlla sunu Musalkat dénk te digal ma, ma
xamle ko.
4 Maa ngi lay bind, Tit, yaw sama
doomu diine ju wér ci ngëm, gi nu bokk
nun ñépp. Yal na la Yàlla Baay bi ak Kirist
Yeesu sunu Musalkat may yiw ak jàmm.

Sasu Tit ca réewu Keret

5 Bàyyi naa la ca réewu Keret, ngir nga
mottali la desoon ci liggéey bi, te samp ay
njiiti mbooloo ca dëkk bu nekk, ni ma la
ko sante woon.
6 Njiit nag nii la wara mel: war na ñàkk
ŋàññ, yem ci benn soxna, am ay doom yu
gëm yu amul baatu gannaaw cig yàqute
mbaa déggadi.
7 Ndaxte kuy sàmm mbooloo mi mooy
jawriñu Yàlla, kon warul am ŋàññ, walla
di ku dëgër bopp mbaa ku tàng bopp;
warul dib màndikat walla xeexkat mbaa
ku bëgge ci alal ju lewul.
8 Waaye war na man gan te bëgg lu
baax, di ku maandu te jub, ku sell te not
boppam.
9 War na jàpp ci xibaar bu dëggu, bi lal
sunu yoon, ba mana dénkaane ci njàngle
mu wér mi, tey yey ñi weddi.
10 Loolu war na, ndaxte am na ñu bare
ñu déggul lenn ndigal, rawatina ci Yawut
yi, ñuy yàq xeli nit ñi ak seen waxi neen.
11 Fàww nga wedamloo leen, ndax
dañuy tas këri lëmm, ciy jàngle li warul,
ngir sàkku alal ju lewul.
12 Am na nitu Keret, di yonent ci ñoom,
mu ne: «Waa Keret, ay fenkat lañu masa
doon, ñu soxor ni ay rabi àll, fuqle te
tayel.»
13 Te li mu wax dëgg la. Looloo tax nga
war leena yey bu wóor ci seeni bàkkaar,
ngir ñu am ngëm gu wér
14 te baña topp léebi diiney neen yu
Yawut yi, mbaa tegtali nit, ñi dëddu dëgg.
15 Ñi sell seen lépp a sell, waaye ñi
selladi te gëmadi seen dara sellul, du
seeni xalaat, du seeni xel.
16 Dañoo mbubboo xam-xamu Yàlla,
waaye seeni jëf weddi na ko; ñu sikk lañu
te déggadi, ba tële ci jëf lenn lu baax.

2

Ndigal yu sell

1 Yaw nag nangay waare li dëppook
njàngle mu wér mi.
2 Maanaa, na góor ñu mag ñi foog, am
faayda te maandu, di ñu wér ci seen
ngëm, seen mbëggeel ak seen muñ.
3 Jigéen ñu mag ñi itam, na seen doxalin
ànd ak faayda; buñuy jëw mbaa ñuy xér
ci sàngara. Waaye nañuy jàngle lu baax,
4 bay xiir jeeg ju ndaw ji, ñu bëgg seen
jëkkër ak seeni doom,
5 di ñu maandu, sell te fonk seen kër,
ñu neex deret te déggal seeni jëkkër, ngir
kenn bañ cee gàkkal kàddug Yàlla.
6 Naka noonu itam nanga xiir waxam-
baane yi cig maandu.
7 Te yaw, ci lépp lu mu mana doon,
nekkal ab royukaay ci jëf yu baax. Na sa
njàngle wér te am faayda,
8 ànd ak wax yu wér yu kenn manta
diiŋat, ngir sunuy noon rus ba wedam,
ci li ñu amul dara lu ñu nu tuumaal.
9 Waxal it jaam ñi, ñu déggal seeni sang
ci lépp, te liggéeyal leen ba seral seen xol,
bañ cee boole werante
10 mbaa sàcc. Waaye nañu wone
takkute gu mat, ba rafetal ci lépp
njànglem Yàlla sunu Musalkat.
11 Ndaxte yiwu Yàlla feeñ na te ubbil na
ñépp buntu mucc.
12 Moo nu digal, nu dëddu weddi ak
bëgg-bëggi jamono, tey dund ci àddina
cig maandu, njub ak ragal Yàlla,
13 di séentu bés bu tedd bi nu
yaakaar, maanaa Yàlla ju màgg ji, di

sunu Musalkat Yeesu Kirist, feeñ ci biir
ndamam.
14 Joxe na bakkanam ngir nun, ba jot nu
ci lépp lu bon, te beral nu boppam, di xeet
wu sell te ràññiku ci jëf yu baax.
15 Jàngleel loolu, di leen dénk ak a yedd
ak fulla ju mat. Bu la kenn yab.

3

Ku gëm dina jëf lu rafet

1 Fàttali leen ñuy déggal kilifa, yi yore
nguur gi, tey jëfe seeni ndigal, ñu taxaw
temm ci lépp luy jëf ju baax.
2 Buñu jëw kenn mbaa ñuy ŋaayoo,
waaye nañu yiwe te won ñépp lewet gu
mat sëkk.
3 Ndaxte nun itam ñu ñàkk xel lanu
woon te déggadi, nu réer bay jaamu ay
bëgg-bëgg ak i bànneex yu wuute, nu
dëkk ci coxorte ak ñeetaane, ñu bañ nu
te nu bañante ci sunu biir.
4 Waaye naka noona Yàlla sunu
Musalkat feeñal na mbaaxam ak cofee-
lam,
5 ba musal nu; ajuwul ci jëf yu jub
yu nu def, waaye ci yërmandeem rekk.
Mu juddulaat nu ci laabal sunu xol, te
yeesalaat nu ci dooley Xel mu Sell,
6 mi mu nu sotti ba mu baawaan, ci
darajay Yeesu Kirist sunu Musalkat.
7 Ci noonu Yàlla àtte na nu jub ci kaw
yiwam, te sédd nu ci dund gu dul jeex, gi
nuy séentu.
8 Wax jooju ju wóor la, te damaa bëgg
nga dëggal loolu, ngir ñi gëm Yàlla sax ci
jëf lu rafet. Loolu moo baax te am njariñ
ci nit.
9 Waaye moytul yu deme ni werantey
neen ak limi maam, ay xuloo ak i xëccoo
ci doxalinu yoonu Musaa, ndax loolu
waxi neen la, te amul benn njariñ.
10 Kuy féewale, nanga ko yedd, yeddaat
ko; bu tëwee, nga dàq ko,
11 xam ne nit ku ñaaw xel la te ay
bàkkaaram fés ci ñépp.

Muj gi

12 Bu ma la yónnee Artemas walla Tisig,
gaawantul fekksi ma ci dëkku Nikopolis,
ndax fa laa bëgga lollikooji.
13 Naka Senas àttekat bi nag ak Apolos,
waajal leen bu jekk ci seen tukki, ba seen
aajo yépp faju.
14 Na sunuy bokk it takku ci jëf yu rafet,
ba mana faj aajo yépp, te baña yaafus.
15 Ñiy ànd ak man ñépp ñu ngi lay
nuyu. Nuyul nu sunuy soppey ngëm. Yal
na yiwu Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko FILEMON

1 Man Pool, mi ñu tëj kaso ngir Kirist Yeesu, ak sunu mbokk Timote, noo lay bind, yaw Filemon sunu soppe ak sunu nawle ci xeex bi;
2 te fàttewunu sunu jigéen Afiya, ak sunu àndandoo ci xeex bi Arkib, yéen ak mbooloom ñi gëm, miy dajee sa kër.
3 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Cant ak ñaan ci Yàlla

4 Duma la noppee boole ci samay ñaan, di ci sant Yàlla sama Boroom,
5 ndaxte dégg naa sa ngëm ci Boroom bi Yeesu, ak sa mbëggeel ci gaayam yu sell yépp.
6 Li may ñaan nag a ngi nii: nga xam bu wér ngëneel, yi nu am yépp ci sunu bokk ci Kirist, ba tax bokk gi nga am ci Yàlla ci kaw ngëm meññ i njariñ.
7 Ci dëgg-dëgg sa mbëggeel bégal na ma bu baax, ba dëfal sama xol; ndaxte xam naa, sama mbokk, ni nga féexale xoli gaayi Yàlla yu sell yi.

Pool làyyil na Onesim

8 Am na lu ma la bëgga ñaan; teguma ko ci sañ-sañ bu mat bi ma Kirist may, ci teg la ndigalu def sa warugar,
9 waaye dama lay ñaan ci mbëggeel gi nu séq, man Pool màggat, mi ñu tëj kaso ci turu Kirist.
10 Maa ngi tinul sama doomu diine Onesim, mi ma jur ci Kirist fii ci kaso bi.
11 Amul woon sa njariñ* démb, waaye tey amal na nu njariñ, yaw ak man.
12 Maa koy yebal fi yaw, waaye xamal ne mooy sama reeni xol.
13 Dama koo bëggoona téye fi sama wet, ngir mu taxawal la, di ma dimbali, li feek maa ngi ci kaso bi ngir xibaaru jàmm bi.
14 Waaye bëggumaa def dara loo àndul; noonu ndimbal li nga may defal du nekk sañul-bañ, waaye mu ànd ak xol bu tàlli.
15 Xëy na sax dafa tàggoo woon ak yaw diir bu gàtt, ngir nga jotaat ci ba fàww;
16 waxuma léegi ni jaam rekk, waaye lu ko sut, xanaa mbokk mu dëggu ci xol, fekk looloo raw ag njaam. Mbokk la ci man, rawatina ci yaw, muy sa jaam ci aada, di sa mbokk léegi ci Boroom bi.
17 Soo ma jàppee ni nawle nag, teeru ko, ni su ma la doon ganesi.
18 Soo ko naree topp genn tooñ mbaa benn bor, topp ma ko.
19 Man Pool maa ngi lay bind ak sama loxob bopp ne dinaa la ko fey; bëggumaa yegg ci ne sag dund sax ci man la jaar!
20 Waaw, yaw sama mbokk, dimbali ma ci Boroom bi, te seral sama xol ci sunu bokk ci Kirist.
21 Noonu bind naa la, ndax wóor na ma ne dinga ma déggal, ba weesu sax li ma la sant.
22 Te itam nanga ma waajal néeg, ndaxte yaakaar naa ne Yàlla dina nangu seeni ñaan, ba delloosi ma leen.
23 Sama mbokk Epafras, mi ma nekkal fi ci kaso bi ci turu Kirist, mu ngi lay nuyu.
24 Samay àndandoo ci liggéey bi, Màrk, Aristàrk, Demas ak Luug, ñu ngi lay nuyu.
25 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu Kirist ànd ak seen xel.

---

* **1:11** ***njariñ:*** ci làkku gereg turu Onesim mooy tekki «Ku am njariñ.»

Bataaxal bi jëm ca YAWUT YA

Yàlla wax na jaarale ko ci Doom ji

1 Li jiitu tey Yàlla waxoon na ak maam
ya ci wàll yu bare ak ci tëralin yu wuute
jaarale ko ca yonent ya.
2 Waaye ci mujug jamono jii nu tollu,
Yàlla wax na ak nun jaarale ko ci Doom
ji. Doomam jooju la Yàlla jagleel lépp, te
ci moom la Yàlla jaar, sàkk àddina.
3 Doom ji moo di leer giy jollee ci ndamu
Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla. Moo téye
àddina ci kàddoom gu am doole gi. Te
bi mu ubbee bunt ba nit di selle ci ay
bàkkaaram, dafa toog fa ñu koy terale ca
ndijooru Aji Màgg ji ca kaw,
4 wone noonu ne moo gëna màgg
malaaka yi. Te it Yàlla jox na ko tur wu
sut seen tur.

Doom jee gëna màgg malaaka yi

5 Ndaxte Yàlla masula wax kenn ci
malaaka yi ne:
«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»
Masul ne ci mbirum kenn ci ñoom it:
«Man Yàlla, dinaa doon Baay ci moom,
mu nekk Doom ci man.»
6 Waaye bi muy yónni Doom jooju di taaw
bi ci àddina, da ne:
«Na ko malaakay Yàlla yépp jaamu.»
7 Ci wàllu malaaka yi, lii la ci Yàlla wax:
«Def na malaakaam yi, ñu mel ni ay
ngelaw,
ñooñu koy liggéeyal, mu def leen niki
sawara.»
8 Waaye ci wàllu Doom ji, lii la ko Yàlla
wax:
«Yaw Yàlla, dinga toog ci jal bi ba fàww,
ci njubte ngay nguuru.
9 Sopp nga njub te bañ lu bon.
Looloo tax yaw Yàlla,
sa Yàlla sol la mbég mu gëna réy
mi mu jagleel say àndandoo.»
10 Newaat na it:
«Yaw Boroom bi, yaa sàkk àddina ca
njàlbéen ga,
defar asamaan yi ci sa loxoy bopp.
11 Yëf yooyu dinañu wéy,
waaye yaw dinga sax,
dinañu màggat ñoom ñépp ni ay yére.
12 Dinga leen taxañ ni malaan,
ñu furi ni ay yére,
waaye yaw doo soppiku,
te sa dund amul àpp.»
13 Waaye Yàlla masula teral kenn ci
malaaka yi, ba di ko wax:
«Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel say noon ci sa
kanam.»
14 Malaaka yépp ay xel lañu rekk yuy
liggéeyal Yàlla, mu di leen yónni ñuy
dimbali nit, ñi nara jot mucc gi.

2

Nanu faaydaal li Boroom bi wax ci mbirum mucc gi

1 Moo tax kon nu wara gëna faaydaal
wax yi nu dégg, ngir baña bayliku.
2 Xam nanu ne kàddug yoon, wi Yàlla
yégle jaarale ko ci malaaka yi, wareef la
woon, te képp ku ko masa moy, walla mu
mas koo tanqamlu, jot na mbugal gi mu
yelloo.
3 Kon nun ñi dégg mucc gu mag gi,
bu nu ko sàgganee, nan lanuy mana
rëcce mbugalu Yàlla? Boroom bi moo
xamle woon mucc googu ca njàlbéen ga,
te gannaaw gi, ñi ko dégg ñoo nu ko
wóoralal.
4 Te it Yàlla dëggal na seen seede ci ay
firnde ak ay kéemaan, ay jaloore yu bare
ak ci ay may yu jóge ci Xelam mu Sell, te
mu séddale leen ni mu ko bëgge.

Yeesu nekk na nit, ngir rammu nu ci kanam Yàlla

5 Yàlla jébbalul malaaka yi benn sañ-
sañ bu jëm ci jamonoy ëllëg ji nuy wax;
keneen la ko jébbal,
6 ndaxte am na fu ñu wax ci Mbind mi
ne:
«Lan mooy nit, yaw Yàlla, ba nga di ko
xalaat?
Lan mooy doomu nit, ba nga koy topptoo?
7 Wàcce nga ko, def ko mu gëna suufe
tuuti malaaka yi.
Kaalaa nga ko teraanga ak ndam,
8 notal ko lépp, mu teg ci tànk.»

Bi ko Yàlla notalee lépp nag, bàyyiwul
dara. Fi mu nekk gisagunu ne lépp a ngi
ci sañ-sañam;
9 Waaye gis nanu Yeesu. Wàcce nañu ko,
def ko mu gëna suufe tuuti malaaka yi,
ngir mu dee ci wàllu ñépp, ndaxte loolu
la Yàlla dogal ci yiwam. Waaye léegi Yàlla
kaalaa na ko teraanga ak ndam ndax
coono bi mu daj ba dee.

10 Ndaxte Yàlla mi yelloo lépp te sàkk
lépp, dogal na def ñu bare ay doomam,
boole leen ci ndamam. Jekk na nag mu
matal Yeesu ci coono bi mu daj, moom mi
leen xàllal yoonu mucc gi.
11 Moom Yeesu miy sellal, ak ñi muy
sellal, ñoom ñépp genn njaboot lañu.
Moo tax Yeesu rusu leena wooye ay doomi
baayam.
12 Nee na:

«Yaw Yàlla, dinaa xamle sa tur ci samay
doomi baay,

dinaa la tagg ci biir mbooloo mi.»
13 Newaat na:

«Dinaa am ci Yàlla kóolute.»
Dellu na waxaat ne:

«Maa ngi nii, man ak doom yi ma Yàlla
jox.»

14 Doomam yooyu muy wax, nit kese
lañu. Looloo tax Yeesu it moom ci
boppam, wàcc na, jëmmoo ni ñoom, ngir
dee, ba man caa daaneel Ibliis, mi yore
dooley dee.
15 Noonu mu yiwi nit, ñi meloon ni ay
jaam seen giiru dund gépp ndax ragala
dee.
16 Leer na ne Yeesu xettalisiwul
malaaka yi, waaye askanu Ibraayma lay
xettalisi.
17 Looloo taxoon mu wara mel niy
doomi baayam ci bépp fànn, ngir doon
seen sarxalkat bu mag fa kanam Yàlla,
bi leen yërëm te di sàmm kóllëre, te
ci liggéeyu sarxaleem joxe na bakkanam
ngir dindi bàkkaari nit ñi, ba Yàlla baal
leen.
18 Gannaaw sonn na ci nattu yi mu daj,
man na dimbali ñiy jaar ciy nattu.

3

Kirist, Doom ji, moo gëna màgg Musaa, jawriñ bi

1 Kon nag yéen bokk yu sell yi, yéen
ñi Yàlla woo, ngeen bokk ci nguuram gu
kawe ga, seetleen ci Yeesu, moom miy
ndawu Yàlla li, di sarxalkat bu mag bi ci
yoon wi nu gëm.
2 Ku takku la ci liggéey bi ko Yàlla sas,
ni ko Musaa nekke woon ci lépp lu jëm ci
waa kër Yàlla.
3 Waaye Yeesu yelloo na ndam lu sut lu
Musaa, ni kiy tabax kër ëppe maana kër
ga muy tabax.
4 Ndaxte kër gu nekk am na ku ko sos,
waaye ki sos lépp mooy Yàlla.
5 Musaa moom ku takku la woon ci lépp
lu jëm ci waa kër Yàlla. Waaye jawriñ
rekk la woon, ngir seede li Yàlla waroona
yégle.
6 Yeesu nag ku takku la it, waaye Doom
la, juy yilif kër Baayam. Nun nooy këram
googu, bu nu saxee ci sunu kóolute te di
bég ci li nuy séentu.

Buleen dëgër bopp ndax seen ñàkk ngëm

7 Moo tax Xel mu Sell mi wax lii ci
Mbind mi:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
8 buleen dëgër bopp,
ni seeni maam defoon ca màndiŋ ma,
keroog ba ñu dëddoo Yàlla, di ko diiŋat.»
9 Yàlla ne:
«Foofa seeni maam diiŋat nañu ma fa, di
ma fexee fiir,
te gis nañu samay jëf
10 diirub ñeent fukki at.
Looloo tax ñu génnliku ma, ma daldi ne:
“Seeni xalaat a leen di réeral saa su nekk,
xamuñu yoon yi ma neex.”
11 Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama noflaay*.”»
12 Bokk yi, wottuleen ba kenn ci yéen
baña am xol bu bon te gëmadi, bay dëddu
Yàlla jiy dund.
13 Waaye bés bu nekk, deeleen
soññante ci lu jëm ci Yàlla, fi ak bés

* **3:11** ***noflaay:*** Yàlla digoon na noflaay bànni Israyil, maanaam ñu dugg réewu Kanaan, dëkk fa ci jàmm. Waaye ñi déggal Yeesu Kirist, seen noflaay moo di dugg ci jataayu Yàlla ci asamaan.

boobu ñu wax wéyul, ngir ragal bàkkaar
nax kenn, ba xolam tëju.
14 Am nanu wàll ci Kirist, su nu wéyee
fii ba muj ga ci sunu kóolute, gi nu amoon
ca njàlbéen ga.
15 Lii la Mbind mi wax:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
buleen dëgër bopp,
ni seeni maam defoon, ba ñu dëddoo
Yàlla.»
16 Ñan ñoo dégg baatu Yàlla bi nag te di
ko dëddu? Xanaa ña Musaa génne woon
Misra ñépp.
17 Te ñan la Yàlla mere lu mat ñeent
fukki at? Xanaa ñi daan bàkkaar te seeni
néew tëdd ca màndiŋ ma.
18 Te it bi Yàlla defee ngiñ lii: «Duñu
dugg mukk ci sama noflaay,» booba ñan
ñoo ko taxoon di wax? Xanaa ña ko
déggadil.
19 Noonu gis nanu sax ne jotuñoo dugg
ci noflaay boobu ndax seen gëmadi.

4

Nanu gëm li Yàlla wax, ba dugg ci noflaayam

1 Yàlla dige na ne dina am ñu dugg ca
noflaayam. Kon ndegam dige boobu mi
ngi taxaw ba tey, moytuleen ba kenn ci
yéen réer ba du dugg ci noflaay boobu.
2 Nun jot nanu xibaaru jàmm bi ni
ñoom, waaye kàddu, ga ñu déggoon,
jariñu leen dara, ndaxte boolewuñu ci
ngëm, ba ñu koy déglu.
3 Nun ñi gëm nag nooy dugg ci
noflaayam, ni ko Mbind mi waxe:
«Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama noflaay,”»
doonte sax liggéeyam bépp matoon na, ca
ba mu sàkkee àddina ak léegi. Ci lu jëm
ci juróom ñaareelu fan ba,
4 am na fu ñu wax ci Mbind mi ne:
«Yàlla noppalu na ci liggéeyam bépp
ca juróom ñaareelu fan ba.»
5 Te it waxoon na ci baat yi nu jota lim ba
noppi:
«Duñu dugg mukk ci sama noflaay.»
6 Kon am na ñu ci wara dugg ba tey. Te ñi
jëkkoona jot xibaaru jàmm bi, dugguñu
ci ndax seen déggadi.
7 Noonu ay ati at gannaaw ga, Yàlla
àppaat na beneen bés, def ko «tey jii», bi
mu waxee ci gémmiñu Daawuda ci baat
yii ñu jota lim:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
buleen dëgër bopp.»
8 Su Yosuwe dugaloon sunu maam ya ca
noflaayu Yàlla ba, kon gannaaw gi Yàlla
du wax dara ci lu jëm ci beneen bés.
9 Kon ba tey Yàllaa ngi dencal ay gaayam
noflaay bu nirook noflaayu Yàlla ca
juróom ñaareelu fan ba.
10 Ndaxte képp ku masa dugg ca noflaayu
Yàlla, noppalu na ci ay jëfam ni Yàlla.
11 Nanu farlu boog, ngir dugg ci noflaay
boobu, ba kenn baña déggadi, ba daanu
ni maam ya ca màndiŋ ma.
12 Xam nanu ne kàddug Yàlla mi ngi
dund te am na doole. Moo gëna ñaw
jaasiy ñaari boor. Day dagg ba fa xol
ak xel digaloo, ba fa yax yi ak yuq gi
di teqalikoo, te man na àtte xalaat yi ak
mébéti xol.
13 Te itam amul mbindeef mu mana
nëbbu Yàlla, waaye lépp a ubbiku, ba ne
fàŋŋ ci bëti ki nu wara àtte.

Yeesu, sarxalkat bu mag bi

14 Gannaaw am nanu sarxalkat bu
maga mag bu àgg ba ca kanam Yàlla, di
Yeesu Doomu Yàlla ji, nanu jàpp bu dëgër
yoon wi nu gëm.
15 Sarxalkat bu mag bi nu am, du ku
manula bokk ak nun sunuy naqar; moom
sax far jaar na ci nattu ni nun ci bépp
fànn, waaye deful bàkkaar.
16 Kon nag nanu am kóolute ci jege jalu
Yàlla bu yiw ba, ngir jot yërmandeem ak
yiwam, ngir mu wallu nu fu soxla taxawe.

5

1 Sarxalkat bu mag bu nekk nag, ci biir
nit ñi lañu ko jële, te fal ko muy dox seen
diggante ak Yàlla. Noonu dina jébbal
Yàlla ay sarax, tey rendi ay mala ngir
dindi seeni bàkkaar.
2 Te ndegam moom ci boppam nit kese
la, man na muñal ñiy moy ndax seen
ñàkka xam.
3 Li mu ñàkk doole moo tax mu wara
def ay sarax ngir mbaalug bàkkaaram, ni
mu ko tàmmee defal mbooloo mi.

4 Kenn manula teral sa bopp ba doon ab
sarxalkat, su dul ne Yàllaa la woo, ni mu
ko defe woon Aaróona.
5 Kirist itam yékkatiwul boppam, ba
doon sarxalkat bu mag, waaye Yàlla moo
ko woo, bi muy wax ne:
«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»
6 Am na feneen fu mu wax ne:
«Doon nga sarxalkat ba fàww,
mel ni Melkisedeg.»
7 Giiru dundam gépp ci àddina, Kirist da
daan ñaan wall ci Yàlla, di ko dénku,
boole ko ak i jooy ak i rongooñ. Da doon
ñaan ci Yàlla, mi ko mana musal ci dee.
Te ñaanam nangu na, ndax ni mu jébbale
boppam Yàlla.
8 Waaye li muy nekk nekk doom, teewul
mu jàng déggal Yàlla, jaare ko ci coono
bi mu daj.
9 Noonu la àgge cig mat, ñu def ko ki
waral mucc gi dul jeex, ngir ñi ko déggal
ñépp.
10 Fekk na Yàlla tudde ko sarxalkat bu
mag ni ko Melkisedeg nekke.

Nanu jëm kanam, baña walbatiku

11 Ci fànn googu, am na lu bare lu nu
ci bëgga wax, waaye tekkil leen ko dina
jafe, ndaxte dangeena naqari xel.
12 Bu yàgg ngeen waroona jàngal
ñeneen ñi, waaye soxla ngeen ba tey ku
leen di tette ci kàddug Yàlla. Léegi nag
yéena ngi tollu fi ñu leen wara nàmpale,
ndaxte àttanuleen ñam wu dëgër.
13 Képp kuy nàmp, ab xale nga ba tey.
Jëfeegoo njàngle mi jëm ci wàllu njubte.
14 Waaye ñam wu dëgër, ñi mat a ko
yelloo, maanaam ñiy jëfandikoo seen xel
ngir ràññee lu baax ak lu bon.

6

1 Kon nag léegi nanu jóge ci liifantu gi
jëm ci Kirist, te jàll cig mat. Nanu baña
dalaat njàngle mu jëkk moomu, ci ne nit
ñi dañoo wara tuub jëf, yi jëm ci dee, te
gëm Yàlla,
2 di leen jàngalaat ci mbirum sangu
set ci ay fànn yu bare, ak teg loxo ak ci
mbirum ndekkite ak lu jëm ci àtte biy sax
dàkk.
3 Te noonu lanuy def, bu soobee Yàlla.

4 Li nu wara jëme kanam mooy lii: su
amee ay nit ñu Yàlla xasa leeral ba noppi,
ñu mos mayu Yàlla gi, am wàll ci Xelam
mu Sell,
5 te xam mbaax, gi ci kàddug Yàlla, ak
kéemaani jamono jiy ñëw,
6 te loolu lépp teewul ñu walbatiku,
ñooñu kenn dootu leen mana yeesalaat,
ba ñu tuub seeni bàkkaar. Li ko waral
moo di, dañoo bëgga daajaat Doomu
Yàlla ji ci bant, di ko toroxal, te fekk muy
seen ngaañ.
7 Maanaam suuf suy naan taw bi ciy
dal, tey jox ñi ñu koy beyal gàncax gu am
njariñ, day jot barke bi jóge ci Yàlla.
8 Waaye su meññee ay dég ak ay xaax-
aam, du am benn njariñ; repp na ñu alag
ko, te lakk lay mujje.
9 Waaye nag yéen samay soppe, su
fekkee ne sax nii lanuy waxe, nu ngi
yaakaar li gën ci yéen te ànd ak mucc.
10 Yàlla ñàkkul worma bay fàtte seen
liggéey ak mbëggeel, gi ngeen wone ci
turam, ci li ngeen dimbali ay gaayam, te
yéena ngi koy def ba tey.
11 Waaye danoo bëgg kenn ku nekk ci
yéen wone cawarte gu mel ni ga ngeen
amoon, ba kera ngeen di am mat, gi ngeen
di séentu.
12 Bëggunu ngeen tayel, waaye royleen
ñi gëm te muñ, ndaxte ñooñu ñooy jot li
leen Yàlla dig.

Li Yàlla dige lu wóor la

13 Ibraayma bokk na ci ñoom. Bi Yàlla
di dige ak moom, manul woona giñ ci
keneen ku ko gëna màgg, ba tax mu giñ
ci boppam,
14 ne ko: «Sàllaaw dinaa la barkeel,
yokk saw askan.»
15 Noonu Ibraayma di xaar tey muñ, ba
jot li ko Yàlla digoon.
16 Nit kuy giñ nag, daf koy wékk ci ku
ko sut. Ngiñ lu mel noonu moo wóoral
mbir te mooy jeexal lépp lu ñuy werante.
17 Ñi wara jot li mu dige, Yàlla dafa leen
bëggoona won ne dogalam du tebbiku
mukk; looloo tax mu dige, boole ci ngiñ.
18 Noonu ñaari jëf yooyu nga xam ne
duñu tebbiku te Yàlla manu cee dellu
gannaaw, dañu nuy gëna sóob ci muñ,

nun ñi daw ba am kiiraay, ngir nu mana
téye bu dëgër yaakaar, ji mu nu dig.
19 Ci yaakaar jooju lanu sës sunu xol, ba
mana sampu bu dëgër. Yaakaar la juy jàll
ba fa Yàlla nekk, ca gannaaw ridob bérab
bu sell baa sell.
20 Yeesu ci boppam moo fa jëkka dugg,
muy ndaw li nu jiitu, ñu def ko sarxalkat
bu mag ba fàww, mel ni Melkisedeg.

7

Melkisedeg moo gëna màgg Ibraayma

1 Melkisedeg moomu doon buuru
Salem, moo nekkoon sarxalkat ca Yàlla
Aji Kawe ji. Gannaaw ba Ibraayma dàqee
buur ya, ba délsi, Melkisedeg gatandu
woon na ko, di ko barkeel.
2 Noonu Ibraayma fab fukkeelu cér bi,
maanaam asaka, ci li mu jële woon ci
xare ba lépp, jox ko. Ci lu jëkk turu
Melkisedeg mi ngi tekki «buur bu jub bi».
Gannaaw loolu mooy buuru Salem, tur
woowu mooy tekki «buuru jàmm».
3 Melkisedeg nag xamaluñu ko baay,
xamaluñu ko yaay walla menn maam.
Amul fenn fu ñu wax ag juddoom walla
ag deeyam. Moo tax nu di ko méngale
ak Doomu Yàlla ji, ndaxte sarxalkat la bu
kenn dul wuutu.
4 Seetleen ni mu màgge, moom
Melkisedeg! Ibraayma sax, maamu
cosaan mi, fab na li mu jële woon lépp
ca xare ba, jox Melkisedeg asaka ja.
5 Yoonu Musaa digle na ne ñi bokk ci
giiru Lewi te di ay sarxalkat, nañu jot
asaka ci alalu bànni Israyil, doonte sax
ñuy seeni bokk te soqikoo ci Ibraayma.
6 Waaye Melkisedeg mi bokkul woon
ci giiru Lewi, jotoon na asaka ci alali
Ibraayma. Te rax-ca-dolli barkeel na ko,
moom mi Yàlla sédde woon dige yi.
7 Kiy barkeel a gëna màgg ki ñuy
barkeel, loolu amu ci benn werante.
8 Sarxalkat yi soqikoo ci Lewi, ñu ngi jot
asaka, ni ko Melkisedeg jote woon. Waaye
ñoom ñu nara dee lañu. Melkisedeg nag
moom, Mbind mi wóoral na ne dafay
dund.
9 Léegi nag ci ni ñu ko mana waxe, Lewi
miy jot asaka ci bànni Israyil, moom ci
boppam jox na ko Melkisedeg, jaare ko ci
Ibraayma.
10 Ndaxte mi ngi nekkoon ci geñog
maamam Ibraayma, bi ko Melkisedeg
gatandoo.

Yeesu mooy sarxalkat bu mag, bi mel ni Melkisedeg

11 Jox nañu bànni Israyil yoon wu
sukkandiku ci liggéeyu sarxalkat yi so-
qikoo ci Lewi. Su fekkoonte ne nag
liggéeyu sarxalkat yooyu manoon na yeg-
gale nit cig mat, kon du soxlaati ab
sarxalkat ni ko Melkisedeg nekke, ci fànn
gu wuute ak gu Aaróona.
12 Te bu ñu fi jëlee sarxalkat yi ak seen
liggéey, dañoo wara toxal itam yoon, wi
ñu fi tëraloon.
13 Noonu Yeesu mi nuy wax, mi ngi
soqikoo ci geneen giir gu bokkul ak giiru
Lewi. Giir googu nag, amu ci kenn ku ci
masa def liggéeyu sarxale ca sarxalukaay
ba.
14 Li wóor moo di, sunu Boroom mi ngi
soqikoo ci giiru Yuda. Te bi Musaa bindee
ci mbirum sarxalkat yi, limaalewul woon
giir googu.
15 Li waral mbir mi gëna leer moo di
ne beneen sarxalkat bu mel ni Melkisedeg
dafa ñëw.
16 Te defuñu ko sarxalkat jaarale ko ci
yoonu ndono, waaye fal nañu ko ci dooley
dund gu amul àpp.
17 Ndaxte seedeel nañu Yeesu lii:
«Doon nga sarxalkat ba fàww,
mel ni Melkisedeg.»
18 Noonu tebbi nañu yoon wu jëkk, wa
néewoon doole te meññul dara
19 —ndax yoonu Musaa yeggalewul
dara cig mat— waaye dugalal nañu nu fii
yaakaar ju gën ju nu mana jaare ngir jege
Yàlla.
20 Te rax-ca-dolli ngiñ ànd na ci. Ndaxte
ñi soqikoo ci Lewi doon nañu ay sarxalkat
te kenn giñul.
21 Waaye nag Yeesu moom doon na
sarxalkat, bi Yàlla giñee ne ko:
«Boroom bi giñ na
te du dellu gannaaw mukk:
“Doon nga sarxalkat ba fàww.”»
22 Ngiñ loolu moo tax Yeesu nekk tayle, giy
wóoral kóllëre gi gën.

23 Te it yeneen sarxalkat yi dañoo bare
woon, ndaxte dee moo daan tax duñu
mana sax ci seen liggéey.
24 Waaye Yeesu miy dund ba fàww,
sasoo na liggéeyu sarxale bu sax fàww.
25 Loolu moo tax it mu mana musal tey
yeggale cig mat ñiy jaar ci moom te bëgg
jege Yàlla, ndaxte mi ngi dund ba fàww
ngir di leen rammu.
26 Kon nag Yeesu mooy sarxalkat bu
mag, bi nu soxla; dafa sell, du def lu
bon, du taq bàkkaar, bokkul dara ak
bàkkaarkat yi, te yéege nañu ko fa Yàlla.
27 Niroowul ak yeneen sarxalkat yu mag
yi; soxlawul di def bés bu set ay saraxi
mala ngir bàkkaari boppam jëkk, teg ca
yoy mbooloo mi. Yeesu def na sarax benn
yoon ba fàww ngir dindi bàkkaar yi, bi
muy joxe bakkanam.
28 Naka yoonu Musaa, aji néew doole
yi lay fal sarxalkat yu mag. Waaye ngiñu
Yàlla gi ñëw gannaaw yoon wi, Doom ji la
fal sarxalkat bu mag bu mat ba fàww.

8

Yeesu, sarxalkat bu mag bi ci kaw, ci kóllëre gu bees gi

1 Lii mooy li ëpp solo ci li nuy wax:
am nanu sarxalkat bu mag bu mel noonu,
moom mi toog ci ndijooru Aji Màgg ja ca
nguuram ca kaw.
2 Mu ngi liggéey ca bérab bu sell baa
sell, di màggalukaay bu dëggu. Nit
defaru ko; Boroom bee ko sos.
3 Bépp sarxalkat bu mag fal nañu ko,
ngir muy def ay sarax ak ay saraxi mala
yu jëm ca Yàlla. Kon nag fàww Yeesu am
lu mu joxe.
4 Bu nekkoon ci àddina, du nekk sax
sarxalkat, ndaxte am na fi ba noppi ay
sarxalkat yuy def ay sarax, ni ko yoonu
Musaa santaanee.
5 Sarxalkat yooyu ñu ngi liggéeyal Yàlla
ca màggalukaay, ba nekk misaal tey
takkandeeru yëf yu dëggu, ya féete kaw.
Moo tax ba Musaa naree defar xaymab
màggalukaay ba, Yàlla artu na ko ne ko:
«Teeylul ba def lépp, roye ko ci bi ma la
won ca tund wa.»
6 Waaye léegi nag liggéeyu sarxale, bi
ñu jox Yeesu, moo gëna màgg liggéeyu
sarxalkat yooyu, mel ni it kóllëre, gi Yeesu
fas diggante Yàlla ak nit, moo sut kóllëre
gu jëkk ga te mu tëdd ci ay dige yu ëpp
yu jëkk ya.
7 Bu fekkoonte ne kóllëre gu jëkk ga
dafa amul woon benn sikk, kon du aajo
ñu koy weccee ak geneen.
8 Waaye nag Yàlla sikk na bànni Israyil,
bi mu naan:
Boroom bi nee na:
«Ay fan a ngi ñëw yu may fasi kóllëre gu bees
ak bànni Israyil ak waa Yude.
Kóllëre googu nag bokkul ak gi ma fasoon ak seeni maam,
9 ba ma leen jàppee ci loxo, génne leen réewu Misra.
Boroom bi nee na:
Beddeeku naa leen ndaxte sàmmuñu sama kóllëre.
10 Boroom bi nee na:
Kóllëre gaa ngii, kóllëre gi may fas ak bànni Israyil,
bu bés yooyule weesoo.
Dinaa def samay ndigal ci seen xel,
bind ko ci seen xol.
Dinaa nekk seen Yàlla,
ñu doon samay gaay.
11 Kenn dootul wara jàngal moroomam
walla mbokkam, di wax naan: “Xamal Boroom bi!”
Ndaxte ñépp dinañu ma xam,
li dale ci ki gëna ndaw ba ci ki gëna mag.
12 Ndaxte dinaa leen baal seeni tooñ,
te dootuma fàttaliku seeni bàkkaar.»
13 Kon nag bi Yàllay wax ci kóllëre gu
bees gi, dafa fekk mu màggatal gu jëkk
ga. Te lu xewwi te màggat mi ngi ci tànki
wéy.

9

Ni ñu doon jaamoo Yàlla ca bési kóllëre gu jëkk ga

1 Kóllëre gu jëkk ga ëmboon na ay
ndigal ci mbirum ni ñu wara jaamoo
Yàlla. Amoon na itam kër Yàlla gu
nekkoon àddina.
2 Nekkoon na ab xaymab màggalukaay
bu ñu séddale ñaari néeg. Ca ba jiitu la
tegukaayu làmp ba nekkoon, ak taabal,

ja ñu daan teg mburu, ya ñu teewal ca
kanam Yàlla. Foofaa nga tuddoon bérab
bu sell ba.
3 Néeg ba ñu tudde bérab bu sell baa
sell a nga nekkoon ca gannaaw ñaareelu
rido ba.
4 Sarxalukaayu wurus, ba ñuy taal cuu-
raay ca kawam, a nga fa woon, ak gaalu
kóllëre, ga ñu taf wurus ba mu daj. Ca
biir gaal ga amoon na fa benn njaqu
wurus bu defoon ñam, wi ñuy wax mànn,
ak it yetu Aaróona wi jebbi woon, ak
àlluway doj, ya ñu bindoon wax yi kóllëre
gi ëmb.
5 Ca kaw gaal ga teg nañu fa ñaari
nataali mbindeef yu ñuy wax serub, yu
doon wone ndamu Yàlla. Seeni laaf ñoo
doon yiir kubéeru saraxu njotlaay ga.
Waaye loolu lépp léegi manunu koo tekki
benn-benn.
6 Ba ñu defaree lépp, sarxalkat ya dañu
daan dugg bés bu set ca néeg bu jëkk
ba, ngir mottali seen liggéeyu sarxale ca
Yàlla.
7 Waaye ca néeg ba ca topp, sarxalkat
bu mag ba rekk moo fa daan dugg benn
yoon ci at mi. Te daawu fa dugg mukk
te yóbbaalewul deretu mala, yi muy
jagleel Yàlla, ngir bàkkaari boppam ak yu
mbooloo mi daan def ci seen ñàkka xam.
8 Ci noonu nag Xel mu Sell mi wone na
ne yoon wi ñuy jaar, ba dem ca bérab
bu sell baa sell, ubbikoogul woon, fi ak
xayma ba jëkk baa ngi doon taxaw.
9 Misaal la ci jamonoy tey; dafay wone
ne sarax yi ak saraxi mala yi ñu daan
jagleel Yàlla, manuñoo dalal xelu jaa-
mukatu Yàlla bi.
10 Sarax yooyu ñu ngi jëmoon ci lekk
ak ci naan ak ci fànn yu bare ci mbirum
sangu set. Ay sàrt yu jëm ci yaram lañu,
yu ñu waroona farataal, ba kera jamono
ji Yàllay tëral kóllëre gu bees.

Saraxu Kirist bi gën dindi na bàkkaar yi

11 Waaye Kirist ñëw na, doon sarxalkat
bu mag, bi joxe xéewal yi teew. Jaar na ca
màggalukaay ba gëna màgg te gëna mat,
te màggalukaay booba loxol nit defaru
ko, maanaam bokkul ci àddina sii.
12 Noonu Kirist dugg na benn yoon ba
fàww ca bérab bu sell baa sell. Duggu fa
ak deretu sikket yi ak yu yëkk yi. Waaye
mi ngi duggaale ak deretu boppam te indil
na nu noonu njot gu amul àpp.
13 Deretu sikket yi ak ju yëkk yi, ak
wëllu, wi ñu lakk te di suy dóom bi ñi
taq sobe, ñooy sellal yaram.
14 Su fekkee ne noonu la deme nag, du
kon deretu Kirist moo ëpp doole? Jox na
bakkanam Yàlla, def ko sarax su amul
sikk jaarale ko ci dooley Xel miy sax
abadan. Kon deretam moo mana sellal
sunu xel, mi nu doon yedd ndax jëf yu
jëm ci dee, ngir nu mana jaamu Yàlla jiy
dund.
15 Looloo tax mu nekk Rammukat bi ci
wàllu kóllëre gu bees ci diggante Yàlla ak
nit, ngir ñi Yàlla woo am cér bu sax ci
kaw, te mu digoon leen ko, ndaxte Kirist
dee na, ngir jot ñi jàdd yoon ca kóllëre gu
jëkk ga.

16 Ci li jëm ci dénkaane* bu ñu bind,
jëme ci miraas, fàww ñu wone firndeg
deewu ka ko bind,
17 ndaxte bala dénkaaneb miraas di
taxaw, dee am; te taxawul, fi ak ki ko bind
a ngi dund.
18 Looloo waral kóllëre gu jëkk ga, ñu
fasoon ko ak deret.
19 Keroog Musaa jàng na ndigali yoon
wépp ci kanam bànni Israyil gépp. Gan-
naaw loolu jël na deretu wëllu, jëlaale
ndox, ak caru garab gu ñuy wax isob,
laxas ci kawaru xar mu xonq. Noonu mu
capp ko ca deret ja, daldi ko wis ca téereb
yoon wa ak ca mbooloo mépp
20 te naan: «Lii mooy deretu kóllëre gi
leen Yàlla tëralal.»
21 Noonu mu daldi wis it deret ja ca
xayma ba ak ca jumtukaay, ya ñu daan
jaamoo.
22 Ndaxte ci yoonu Musaa, daanaka
deret lañuy sellale lépp, te bu deret
tuuruwul, mbaalug bàkkaar du am.

23 Yëfi àddina yi misaal yu dëggu yi ci
asamaan, war nañu leena sellale noonu.

* **9:16** ***dénkaane:*** ci aaya bii ak bi ci topp, benn baat mooy tekki «dénkaane» ak «kóllëre».

Waaye yëf yu dëggu yooyu ci asamaan,
laaj na sarax yu gëna baax, ngir ñu sell.
24 Ndaxte Kirist duggul ci bérab bu
sell bu nit tabax, muy doon nataal ci bu
dëggu bi. Waaye dugg na ca biir asamaan
sax, ngir taxawal nu ca kanam Yàlla léegi.
25 Sarxalkat bu mag bi dafay dugg at mu
jot ca bérab bu sell baa sell ak deret ju dul
josam. Waaye Kirist joxewul bakkanam
ay yooni yoon.
26 Bu demee woon noonu, kon dina
sonn ba tàyyi ca njàlbéenug àddina ba
tey. Waaye nag benn yoon rekk la feeñu
ci mujjeelu jamono yi, joxe boppam ni
sarax ngir far bàkkaar yi.
27 Kon ni nit ñi deeye benn yoon rekk,
ba noppi jaar ca àtte ba, ni ko Yàlla
dogale,
28 noonu it la Kirist joxee boppam benn
yoon, ngir gàddu bàkkaaru nit ñu bare, te
dina feeñaat, waxuma ci mbiri bàkkaar,
waaye ngir indil ñi koy séentu mucc gi.

10

1 Yoonu Musaa dafa misaal xéewal yi
waroona ñëw; takkandeer la ci yëf yu
dëggu yi, waaye du ñoom ci seen bopp.
Looloo tax manula yeggale cig mat ñi ñëw
ci Yàlla, ndaxte at mu nekk duñu jóg ci
jébbal Yàlla sarax yooyu.
2 Sarax yi ñuy def, bu ñu manoona
sellal ñiy jaamu benn yoon ba fàww, kon
dinañu leen bàyyi, ndaxte dootuñu am
yeraange ci seeni bàkkaar.
3 Waaye dañuy fàttaliku bàkkaar yi ci
sarax yi ñuy def at mu jot.
4 Ndaxte deretu yëkk ak ju sikket man-
ula dindi bàkkaar.
5 Looloo tax bi muy wàcc àddina, Kirist
nee na:
«Bëggoo saraxu mala walla beneen
sarax,
waaye aw yaram nga ma defaral.
6 Sarax yu ñuy lakk walla sarax yiy dindi
bàkkaar,
benn neexu la ci.
7 Moo tax ma ne: “Damaa wàcc ngir def
sa coobare, yaw Yàlla,
mu dëppoo ak li ñu bind ci sama mbir ci
téereb yoon wi.”»
8 Wax na bu jëkk: «Saraxi mala walla
yeneen sarax, sarax yu ñuy lakk walla
sarax yiy dindi bàkkaar, bëgguloo leen te
benn neexu la ci.» Teewul yoon wi moo
leen santaane.
9 Noonu mu tegaat ca ne: «Damaa wàcc
ngir def sa coobare.» Noonu toxal na jëfin
wu jëkk wa, ngir wuutal fi weneen wu
bees.
10 Te ci li Kirist def coobarey Yàlla, bi mu
joxee yaramam sarax benn yoon ba fàww,
moo tax nu sell ci bàkkaar.
11 Bés bu nekk sarxalkat yi dañuy taxaw
di liggéeyal Yàlla, di sax ci def sarax yu
manula dindi bàkkaar yi mukk.
12 Waaye nag sarxalkat bii di Kirist, bi
mu sarxee sarax bu am doole ngir dindi
bàkkaar yi benn yoon ba fàww, dafa toog
ca ndijooru Yàlla,
13 di xaar ba kera mu daaneel ko ay
noonam ci kanamam.
14 Noonu ñi ñuy sellal, ci benn sarax
rekk la leen yeggali cig mat ba fàww.
15 Te it Xel mu Sell mi seedeel na nu ko;
16 dafa jëkka wax ne:
«Boroom bi nee na:
Kóllëre gaa ngii, kóllëre gi may fas ak
ñoom,
bu bés yooyule weesoo.
Dinaa def samay ndigal ci seen xol,
bind ko ci seen xel.»
17 Noonu mu tegaat ca ne:
«Dootuma fàttaliku seeni bàkkaar
walla seeni tooñ.»
18 Kon nag fu ñuy baale bàkkaar, aajootul
sarax su koy dindi.

Nanu jege Yàlla

19 Bokk yi, gannaaw nag deretu Yeesu
may na nu sañ-sañu dugg ca bérab bu sell
baa sell,
20 nuy jaar ci rido bi, ci yoon wi mu
nu ubbil, di yoon wu bees tey dund,
maanaam ndax li mu joxe yaramam sarax
te mi ngi dund,
21 te gannaaw am nanu sarxalkat bu
mag, biy yilif waa kër Yàlla,
22 kon nanu jege Yàlla ak xol bu laab, ak
ngëm gu ànd ak kóolute, am xel mu dal
ci bépp yeraange, ak yaram wu ñu raxas
ci ndox mu sell.
23 Nanu jàpp ci yaakaar, ji nu am, te
baña toqi, ndaxte ki nu dig, lu mu wax
def ko.

24 Nanu seet ni nu mana xiirtalante cig
mbëggeel ak ci jëf yu baax.
25 Te bunu bàyyi sunu ndaje yi, ni ko
ñenn ñi di defe, waaye nanuy nàddante
ci ngëm, di ko feddali, fi ak yéena ngi gis
bésu Boroom biy jubsi.

26 Gannaaw ba nu nangoo xam dëgg ba
noppi, bu nu teyee di def bàkkaar, kon
sarax dootul am ngir bàkkaar yooyu.
27 Déedéet, bu nu defee noonu, dinanu
tiit di xaar àtte ba, muy taal bu yànj, biy
wara lakk nooni Yàlla yi.
28 Ku weddi ndigali yoonu Musaa wi, te
ñaar walla ñetti nit seede ko, dina dee ci
lu amul benn yërmande.
29 Ku xeeb Doomu Yàlla ji te fonkadi
deretu kóllëre, ji ñu ko sellale, te muy
toroxal Xelum Yàlla, mi indi yiw, naka la
mbugalam wara gëna yéese?
30 Xam nanu ki wax ne: «Man maay
àtte, maay fey jëf.» Te newaat na:
«Boroom bi dina àtte ay gaayam.»
31 Ndaw tiitaange ci ku sàggan, ba tàbbi
ci loxoy Yàlla jiy dund!

32 Fàttalikuleen bés yu jëkk ya, ba leeru
Yàlla tàbbee ci yéen; dékku ngeen xeex
bu mag ciy fitna.
33 Léeg-léeg ñu saaga leen ak di leen
sonal ci kanam nit ñi; léeg-léeg it ngeen
taxawu ñi ñuy def noonu.
34 Ndaxte bokk ngeen naqar ak ñi ñu
tëj, te nangu ngeen ak xol bu sedd, ñu
foqarñi seen alal, xam ne am ngeen alal
ju gën te di sax ba fàww.

35 Kon nag buleen sàggane kóolute gi
ngeen am, ndaxte ëmb na yool bu mag.
36 Dangeena wara muñ, ba def coo-
barey Yàlla, sooga jot li mu leen digoon.
37 Ndaxte lii la Mbind mi wax:

«Ci kanam tuuti, ki wara ñëw dina ñëw
te léegi mu agsi.

38 Ku jub ci sama kanam dina dund ci kaw
ngëm,
waaye bu delloo gannaaw,
sama xol du sedd ci moom.»
39 Nun nag bokkunu ci ñiy dellu gannaaw
bay réer, waaye nu ngi bokk ci ñi am
ngëm tey mucc.

11

Ngëm

1 Am ngëm lii lay tekki: dafa nuy wóor
ne li nuy yaakaar dina am, te it li nu dul
gis nekk na.
2 Maam ya, seen ngëm a tax ba Yàlla
seedeel leen lu baax.
3 Ngëm a tax ba nu xam ne Yàlla sàkk
na àddina jaarale ko ci kàddoom, ngir li
bët di gis, defarees ko ak lu bët manula
gis.
4 Ngëm moo tax ba Abel jébbal Yàlla
sarax su gën saraxu Kayin. Ngëmu Abel
moo tax ba Yàlla àtte ko ni ku jub, bi mu
ko seedeelee ne saraxam baax na. Te ci
kaw ngëm lay wax ba tey, moom mi dee
ba noppi.
5 Ngëm moo tax ba Enog jaarul ci dee.
Yàllaa ko yóbbu ca moom, te kenn gisatu
ko, ndaxte Yàllaa ko toxal. Ndaxte Mbind
mi seedeel na ko ne laata muy toxu, neex
na Yàlla.
6 Waaye ku amul ngëm doo mana neex
Yàlla, ndaxte ku bëgga jegeñ Yàlla war
ngaa gëm ne Yàlla am na te dina neexal
ñi koy wut.
7 Ngëm moo tax ba, bi Yàlla yégalee
Nóoyin lu jiitu ci mbir yi dikkagul, mu
ragal ba defar gaal ngir musal njabootam.
Ngëmam moo tax mu yey niti àddina,
ba noppi jot njubte, li Yàllay joxe ci kaw
ngëm.
8 Ngëm moo tax ba Ibraayma déggal
Yàlla. Bi ko Yàlla wooyee, mu dem toxu
ci menn réew, ma mu waroona jote ca
Yàlla. Noonu la gàddaaye dëkkam te
xamul woon fan la jëm.
9 Ngëm a tax ba Ibraayma sanc ci réew,
mi ko Yàlla digoon, dëkk ci ay xayma ni
doxandéem, moom ak doomam Isaaxa ak
sëtam Yanqóoba, fekk sax Yàlla digoon na
leen réew mi.
10 Waaye nag Ibraaymaa ngi doon
séentu dëkk bi sax, bi Yàlla tabax te sanc
ko.
11 Ngëm moo tax ba Ibraayma, li muy
màggat lépp te Saarata manul woona am
doom, Yàlla def ba mu jur doom, ndaxte
dafa gëmoon ne Yàlla lu mu dige def ko.
12 Looloo tax ba, Ibraayma mi màggat
lool, aw xeet jóge ci moom, baree ni

biddiiwi asamaan, te sakkan ni suufu
tefes, ba kenn manu koo xayma.
13 Ñoom ñépp dee nañu ci ngëm. Jo-
tuñu li ñu leen digoon, waaye tollu nañu
fu sore, séen ko, di ko gatandoo xol, te
nangu ne ay doxandéem ak i gan lañu
woon ci àddina.
14 Ñiy waxe noonu nag dañuy wone ne
ñoo ngi wut réew mu ñu moomal seen
bopp.
15 Bu ñu nammoon réew mi ñu jóge,
kon dinañu am jotu dellu fa.
16 Waaye ñu ngi doon séentu réew
mu gën, maanaam mi nekk ci asamaan.
Looloo tax Yàlla rusul ñu koy wooye seen
Yàlla, ndaxte defaral na leen ab dëkk.
17 Ngëm moo tax Ibraayma naroona rey
Isaaxa ni sarax, bi ko Yàlla nattoo. Moom
mi jotoon dige yi, moo demoon bay sarxe
jenn doom ji mu am kepp,
18 fekk sax Yàlla nee woon na ko: «Saw
askan ci Isaaxa lay jaar.»
19 Waaye xelu Ibraayma jàppoon na ne
Yàlla am na dooley dekkal néew yi. Te
dëgg-dëgg ci misaal dafa mel ni, Isaaxa
dafa dee te dekki.
20 Te it ngëm moo tax ba Isaaxa barkeel
Yanqóoba ak Esawu, di wax ci mbirum
yëf yiy ñëw.
21 Ngëm moo tax ba, bi Yanqóoba nek-
kee ci sukkuraat, mu barkeel kenn ku
nekk ci doomi Yuusufa yi. Moo tax it mu
màggal Yàlla, jafandu ci yetam.
22 Ngëm moo tax ba, bi Yuusufa nekkee
ci sukkuraat, mu waxoon ci gàddaay gi
bànni Israyil waroona gàddaaye Misra, di
joxe ndigal jëme ci mbirum néewam.
23 Ngëm moo tax ba, bi Musaa juddoo,
ay waajuram nëbb ko lu mat ñetti weer,
ndaxte gisoon nañu ne xale bu taaru la
woon, te ragaluñu woon ndigalu buur bi.
24 Ngëm a tax ba bi Musaa màggee,
muy bañ ñu koy wooye sëtu Firawna*.
25 Bokk coono ak gaayi Yàlla yi moo
ko gënaloon muy bànneexu ab diir ci
bàkkaar.
26 Ñu toroxal ko ngir Almasi bi, mi ngi
mel ci moom ni alal ju ëpp alali Misra
yépp, ndaxte yool bi la doon séentu.
27 Ngëm moo tax mu jóge Misra te
ragalul merum buur bi. Dafa muñ, mel
ni nit kuy gis Yàlla, mi kenn manula teg
bët.
28 Ngëm moo tax mu sos màggalu bésu
Mucc ba, di wis deret ci bunt yi, ngir
Malaakam bóomkat bi baña laal taawi
bànni Israyil.
29 Ngëm moo tax ba bànni Israyil jaar ci
géeju Barax yi, mel ni kuy jaar ci yoonu
suuf su wow. Waaye bi ci waa Misra yi
doon jéema jaar, ñoom ñu daldi lab.
30 Ngëm moo tax miir yi wëroon dëkku
Yeriko màbb, gannaaw ba ko bànni Is-
rayil wëree lu mat juróom ñaari fan.
31 Ngëm moo tax ba Raxab jigéenu
moykat bi mucc, keroog ba ñuy bóom
ñi déggadiloon Yàlla, ndax li mu teeru
woon yëddukat ya teeru bu ànd ak jàmm.
32 Lu ma ci wara tegaat? Ndaxte awma
jotu wax ci mbirum Sedeyon, Barag, Sam-
son, Yefte, Daawuda, Samiyel ak yonent
yi.
33 Seen ngëm a tax ñu not ay buur, di
doxal yoon tey jot li Yàlla dige. Ngëm moo
tax ba tey, ñu tëj gémmiñu gaynde yi,
34 fey dooley sawara, rëcc ci jaasi, ñu
génn ci néew doole, dugg ci kàttan, doon
ay jàmbaar, dàq xarekat, ya jóge bitim
réew.
35 Ngëm moo tax ba ay jigéen gis
ñu dekkal seeni néew, delloo leen ko;
ñeneen ñi ñu mitital leen, te bañ ku leen
musal, ngir jot ndekkite lu gën.
36 Ñeneen ñi dékku nañu ay xas ak ay
yar, ay jéng ak kaso yi.
37 Ñii, sànni nañu leen ay xeer ba ñu
dee; ñii, ñu xar leen ñaar; ñii, ñu reye
leen jaasi. Ñu ngi doon wëndeelu, sol ay
deri xar ak yu bëy, di ay walaakaana; ñu
di leen sonal, di leen fitnaal.
38 Ñu ngi leen doon def noonu, fekk
àddina sax yelloowul leen. Ñu ngi doon
wëreelu ci àll yi ak ci tund yi, dal ci xunti
yi ak ci kàmb yi.
39 Nit ñooñu ñépp, seen ngëm a tax ba
Yàlla seedeeloon leen lu baax. Moona de,
jotuñu li Yàlla dige woon,

* **11:24** Maanaam doomu doom ju jigéen ju Firawna.

40 ndaxte Yàlla dafa tëral lu gën ci nun
te bëggu leena yeggale cig mat, fi ak
ànduñu ci ak nun.

12

Buleen fonkadi yarub Boroom bi

1 Kon nag gannaaw mbooloo mu bare
moo nu yéew, di nu seedeel seen ngëm,
nanu yenniku bépp yen ak bàkkaar bu
nuy téqtal ci lu yomb, tey daw xél wi nekk
sunu kanam, ànd ci ak muñ.
2 Nanu ne jàkk Yeesu, moom mi samp
ngëm, ba ub làmbi ngëm. Mbég mi mu
dëgmël moo tax mu dékku dee ca bant ba
te faalewul toroxte, ji ko fa fekk, ba noppi
toog ca ndijooru jal, ba Yàlla nekk.
3 Defleen seen xel ci moom, moom mi
muñ noonu ko bàkkaarkat yi bañe woon,
ngir bañ seen kàttan jeex, ngeen xàddi.
4 Yéen demaguleen ba tuur seen deret
ci seen bëre ak bàkkaar.
5 Te fàtte ngeen li leen Yàlla dénk ni
baay ak ay doomam naan:
«Sama doom, bul fonkadi yarub Boroom
bi
mbaa ngay xàddi, bu lay yedd,
6 ndaxte ku Boroom bi sopp, yar la,
tey duma bépp doom bu mu nangu.»
7 Li ngeen di wara muñ, ab yar la. Yàlla
dafay jëf ak yéen ni ay doomam, ndaxte
ana doom ju baayam dul yar?
8 Bu ngeen bokkul woon ci yar, bi ñépp
am wàll, kon dungeen ay doomi yoon; ay
doom yu daganul ngeen.
9 Waaye sax far, sunuy baay ci àddina
yaroon nañu nu, te wegoon nanu leen.
Baay bi yore ruu yi kon, xanaa warunu
koo gëna déggal ngir mana dund?
10 Sunuy baay yar nañu nu diir bu gàtt
ci seen coobare. Waaye Yàlla dafa nuy
yar ngir sunu njariñ, ngir nu bokk ci
sellaayam.
11 Li am moo di ne, yar bu nuy dal, du ànd
ak bànneex, day naqari, waaye gannaaw
ga dafay meññ jub ak jàmm, ci ñi ko
jariñoo.
12 Kon nag mayleen doole loxo yi toqi,
ak óom yi bañ,
13 te fàkkal seeni tànk ay yoon yu jub,
ngir cér bi làggi bañ cee jekkalikoo waaye
mu wére ci.

Buleen tanqamlu Yàlla

14 Wutleen ak ñépp jàmm te fonk dund
gu sell, ndaxte ku sellul doo gis Boroom
bi.
15 Moytuleen ba kenn du ñàkk yiwu
Yàlla mbaa kenn mel ni reen bu wex buy
jebbi, ba di leen lëjal tey gaañ ñu bare ci
wextanam.
16 Moytuleen it ba kenn du njaaloo
walla muy fonkadi yëfi Yàlla, ni Esawu,
mi weccee woon céru taawam ngir ag
lekk.
17 Xam ngeen ne ba ñu ca tegee tuuti,
gàntu nañu ko, ba mu bëggee jot barke
bi. Amul fenn fu mu jaar ba defar
njuumteem, te jooy, yi mu doon jooy,
manu ci dara.
18 Ndaxte meluleen ni bànni Israyil
ñoom ñi jege woon tund wu ñu mana
laal, wu doon tàkk jeppit te ànd ak xiin
ak lëndëm ak ngelaw.
19 Jegewuleen liit guy jib ak baat buy
wax ay wax yoo xam ne ñi ko doon dégg,
ñaan ñu bañ leen cee tegal benn baat,
20 ndaxte manuñu woona dékku ndigal
lii: «Su mala sax laalee tund wa, nangeen
ko sànni ay xeer, ba mu dee.»
21 Te mbir moomu ñu doon seetaan dafa
raglu, ba Musaa naan: «Damaa tiit bay
lox.»
22 Waaye yéen jege ngeen tund wi ñuy
wax Siyoŋ, di dëkku Yàlla jiy dund, muy
Yerusalem ba ca asamaan. Jege ngeen it
junniy junniy malaaka yu béga bég, ba
daje di màggal;
23 jege mbooloom taawi Yàlla, yu ñu
bind seen tur ca asamaan. Jege ngeen
Yàlla, jiy àtte ñépp; jege ruuwi nit ñu jub,
ñi àgg cig mat;
24 jege Yeesu, Rammukat bi sàmm
kóllëre gu bees gi; jege deretam, ji ñu wis.
Te deret jooju, li muy yégle moo gëna
neex li deretu Abel doon yéene.
25 Moytuleena tanqamlu nag kiy wax ak
yéen. Ndegam ñiy tanqamlu ki leen di
artu ci àddina, ñoo manula rëcc ci àtte bi,
aste ku dummóoyu kiy wax ci asamaan.

26 Bu jëkk baatam yëngaloon na suuf,
waaye léegi dafa dige ne: «Beneen yoon
laay yëngalaat suuf, yëngal asamaan
itam.»
27 Ci li mu wax: «Beneen yoon», dafay
xamle ne Yàlla dina dindi yi ñu mana
yëngal, maanaam li ñu sàkk, ngir li ñu
manula yëngal sax ba fàww.
28 Kon nag gannaaw dinañu jot nguur
gu kenn manula yëngal, nanu ci sant
Yàlla, di ko jaamu, ni mu ko bëgge, boole
ci wegeel ak ragal,
29 ndaxte sunu Yàlla, sawara la suy
lakke.

13

Sarax yi neex Yàlla

1 Saxleen ci bëggante ni ay bokk.
2 Buleen fàttee teral ñiy ñëw ci yéen,
ndaxte ñenn ñi, bi ñu ko defee, teral nañu
ay malaaka te xamuñu ko.
3 Fàttalikuleen ñi ñu tëj, mel ni su
ñu leen boole woon ak ñoom tëjaale.
Fàttalikuleen ñi ñuy sonal, ni su ngeen
bokkoon ak ñoom coono.
4 Na ñépp fullaal séy, te lalu séy bi baña
taq sobe, ndaxte Yàlla dina àtte ñu yàqu
ñi ak njaalookat yi.
5 Buleen bëgge; deeleen doylu, ndaxte
Yàlla ci boppam nee na:
«Duma la wacc mukk,
duma la wor mukk,»
6 ba tax nu am kóoluteg wax ne:
«Boroom bi moo di sama ndimbal; duma
ragal dara.
Lu ma nit manal?»
7 Fàttalikuleen seen njiit, yi leen yégal
kàddug Yàlla. Nemmikuleen li seen dund
meññ te roy seen ngëm.
8 Yeesu Kirist du soppiku mukk; ni mu
mel démb ak tey lay mel ba fàww.
9 Buleen nangu mukk ñu fàbbi leen ak
njàngle yu bare yu wuute ak yu jëkk ya.
Li gën moo di xol yi jële seen doole ci
yiwu Yàlla, te bañ koo jële ci sàrt yi jëm
ci ñam, yi jariñul dara ñi koy sàmm.
10 Am nanu sarax boo xam ne ñiy jaamu
Yàlla ci xaymab màggalukaayu bànni
Israyil sañuñu koo lekk.
11 Ndaxte sarxalkat bu mag bi dafay
yóbbu deretu mala yi ca bérab bu sell baa
sell ni sarax ngir dindi bàkkaar yi, waaye
yàpp wi dees na ko lakk ca gannaaw dal
ba.
12 Looloo tax Yeesu sonn ca gannaaw
dëkk ba, ngir sellal mbooloo mi ak dere-
tam.
13 Nanu ko fekki nag ca gannaaw dal ba,
bokk ak moom toroxte ga.
14 Amunu fii ci àddina dëkk bu sax ba
fàww, waaye nu ngi wut dëkk biy ñëw.
15 Kon nag nanu jaare ci Yeesu, tey
dëkk ci jébbal Yàlla sarax bu koy màggal,
maanaam sant turam.
16 Buleen fàtte di def lu baax ak di
sédde ci seen alal, ndaxte sarax yu mel
noonu ñoo neex Yàlla.
17 Déggal-leen seeni njiit te topp seen
ndigal, ndaxte ñoo leen di sàmm te ñooy
layoo seen liggéey. Kon nangeen leen
déggal, ngir ñu mana def seen liggéey ak
xol bu sedd, bañ cee am naqar, ndaxte
loolu du leen amal njariñ.
18 Deeleen nu ñaanal. Wóor nanu ne
sunu xel dal na, ndaxte danoo bëgga rafet
ci lépp lu nuy def.
19 Maa ngi leen di xiir, ngeen ñaanal nu,
ba tuur ci seen ñaq, ngir ma yiwiku, ba
délsi ci yéen ci ni mu gëna gaawe.
20 Yàlla miy Boroom jàmm te dekkal
sunu Boroom Yeesu, Sàmm bu mag bi, ci
darajay deret, ji fas kóllëre gu sax,
21 yal na leen matal ci lépp lu baax, ba
ngeen mana def coobareem, di jëfe ci nun
li neex ci moom, mu jaarale lépp ci Yeesu
Kirist, moom mi yelloo ndam ba fàww.
Amiin.
22 Kon nag bokk yi, maa ngi leen di
ñaan, ngeen tegoo baatu yedd yooyu,
ndaxte dama leena bind ci lu gàtt.
23 Xamleen ne, Timote sunu mbokk,
génn na kaso. Su dikkee léegi, dinaa ànd
ak moom, seetsi leen.
24 Nuyul-leen ma seen njiit yépp ak
gaayi Yàlla yépp. Waa Itali ñu ngi leen
di nuyu.
25 Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may SAAG, mu bind ko

1 Man Saag, jaamu Yàlla ak Boroom bi
Yeesu Kirist, maa leen di nuyu, yéen fukki
giir ak ñaar, yi tasaaroo ci biir àddina si.

Xel mu mat

2 Yéen samay bokk, waxtu wu nattu yi
dalee ci seen kaw, ak nu ñu mana mel,
defleen ko ni mbég mu réy,
3 xam ne nattub ngëm mooy ndeyu
muñ.
4 Kon na seen muñ dem ba mat, ngir
ngeen baña fell fenn, waaye ngeen mat
sëkk.
5 Ku xelam des ci benn fànn ci yéen
nag, na ko ñaan Yàlla, te dina ko ko may,
ndaxte Yàlla mooy Aji Yéwén, jiy may
ñépp ci lu àndul ak genn ŋàññ.
6 Waaye na ko ñaan ci ngëm te bañ cee
werante; ndaxte kiy werante mi ngi mel
ni ndoxum géej, mi ngelaw liy lëmbaaje
wet gu ne.
7 Bu kooku yaakaar dara ci Boroom bi.
8 Ku am xel ñaar la, te ñàkk pastéef ci
lépp lu mu mana def.

Barele ak néewle

9 Naka mbokk mi néew doole, na sant
ci teraangaam fa kanam Yàlla;
10 te boroom alal it sant cig suufeem,
ndax ni tóor-tóor di ruuse, noonu lay
wéye.
11 Su jant fenkee, ba naaj wi tàng, kon
gàncax lax, tóor-tóor ruus, te rafetaayam
naaw. Noonu la boroom alal di nasaxe,
moom ak i jëfam.

Nattu yi ak fiir yi

12 Ku dékku nattu, ku barkeel nga, ndax
boo ci génnee ak ndam, dees na la jagleel
kaalag dund, gi Yàlla dig ñi ko bëgg.
13 Bu la fiir galanee, bul ne: «Yàllaa
ko dogal,» ndaxte Yàlla jegewul ak mbon
fenn te du fiir kenn.
14 Waaye ku sa bakkan nax, ba man la,
looloo lay dugal ci fiir.
15 Kon bu bëgg-bëgg ëmbee, bàkkaar
lay wasin, te bu bàkkaar màggee, jur dee.
16 Yéen sama bokk yi ma bëgg, buleen
juum ci lii:
17 gépp may gu baax ak gépp jagle gu
mat, ci Yàlla la jóge, di Baay bi sàkk leeri
asamaan, fekk moom du soppiku, mbaa
muy leer ak di lëndëm.
18 Ci coobareem la nu sole kàddug dëgg
gi, ba nu judduwaat, di tànneefu lépp lu
mu bind.

Jëfeleen kàddug Yàlla

19 Yéen sama bokk yi ma bëgg, nangeen
xam lii: ku nekk war ngaa farlu ci déglu,
di yéexa wax tey yéexa mer.
20 Ndaxte meru nit du jur njub gi neex
Yàlla.
21 Moo tax nanguleen ci woyof kàddu,
gi leen Yàlla sol te man leena musal, di
dëddu bépp sobe ak coxor gi daj àddina.
22 Buleen yem ci déglu kàddu gi rekk,
di nax seen bopp; waaye jëfeleen ko.
23 Ndaxte ku déglu kàddu gi te bañ koo
jëfe, moom ak kuy seetu ñoo yem:
24 day gis xar kanamam, te su nee
wërëñ, daldi fàtte meloom.
25 Waaye kuy gëstu yoonu Yàlla, wi mat
tey goreel —waxuma ki dégg, ba noppi
fàtte, waaye kiy jëfe ndigal— kooku bar-
keel na ci kaw jëfam.
26 Ku yaakaar ne am na diine, waaye
moomul làmmiñam, xanaa di nax bop-
pam rekk, diineem jooju du diiney dara.
27 Ku diineem sell te amul benn gàkk fa
kanam Yàlla mooy kii: ki nemmiku jirim
yi ak jigéen, ñi seen jëkkër faatu, ci seeni
tiis, tey waggar sobey àddina.

2

Buleen gënale

1 Yéen samay bokk, bu benn gënale laal
seen ngëm ci sunu Boroom Yeesu Kirist,
mi soloo ndam.
2 Ndaxte su ñaari nit duggee ci seen
mbooloo, kii takk jaaroy wurus te sol yére
yu taaru, ka ca des ñàkk te limboo ay
sagar,
3 ngeen teral boroom daraja ji ne ko:
«Àggal ci jataay bu yiw bi,» ba noppi
ngeen ne aji néew doole ji: «Taxawal fale,
mbaa nga toog fi ci samay tànk,»

4 kon gënale ngeen ci seen biir, ba àtte
ci col, bàyyi xol.
5 Dégluleen yéen sama bokk yi ma
bëgg, ndax Yàlla tànnul ñi néewle ci
àddina, ngir ñu barele ci ngëm, tey am
i cér ci nguur, gi Yàlla dig ñi ko bëgg?
6 Fekk dangeen leen di toroxal! Xanaa
du boroom alal yi ñoo leen di not te di
leen yóbbu fa kanam àttekat yi?
7 Ndax duñu tilimal tur wu tedd, wi
ngeen di wuyoo?
8 Su ngeen sàmmee yoonu Buur Yàlla,
ni ko Mbind mi tërale naan: «Nanga
bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp,»
kon def ngeen lu baax.
9 Waaye su ngeen gënalee, bàkkaar
ngeen, te yoonu Yàlla dina leen dab ni ñu
moy.
10 Ndaxte ku sàmm yoon wépp, waaye
xëtt ci lenn ndigal rekk, jàdd nga yoon
wépp.
11 Ndaxte Yàlla mi ne: «Bul njaaloo»,
teg na ca ne: «Bul bóome.» Ku
njaaloowul nag, waaye nga bóome, jàdd
nga yoon wépp.
12 Gannaaw dingeen nara jaar ci àtteb
yoon, wiy goreel, na loolu lal seen wax ak
seen jëf.
13 Ndaxte ku yërëmul, yoon du la
yërëm. Te yërmande mooy not àtte.

Ku gëm dina ko feeñal ciy jëfam

14 Te lii itam samay bokk: ku ne gëm
nga, te jëfewoo ko, loolu lu muy jariñ?
Ndax googu ngëm man na laa musal?
15 Su amee mbokk ci seen biir, mu rafle
te amul dund, muy góor walla jigéen,
16 te kenn ci yéen ne ko: «Demal ak
jàmm, nga solu te lekk,» te fekk fajuleen
aajoom, loolu lu muy jariñ?
17 Noonu ngëm gu àndul ak jëf, amul
benn njariñ.
18 Waaye xanaa dina am ku ne: «Yaw
am nga ngëm, man am naa ay jëf.» Yaw
nag won ma sa ngëm gu àndul ak jëf;
man, ma feeñal la sama ngëm ci samay
jëf.
19 Gëm nga ne Yàlla kenn la; loolu lu
baax la, waaye xamal ne, jinne yi it gëm
nañu loolu, ba dañoo tiit bay lox.
20 Yaw mi gàtt xel, kaay ma won la ne
ngëm gu àndul ak jëf, amul njariñ.
21 Sunu maam Ibraayma, ndax du ci
kaw jëf la ko Yàlla àttee ni ku jub, ci li
mu joxe doomam Isaaxa ni sarax?
22 Kon gis nga ne ngëm dafa lëngoo ak
ay jëfam, te ngëmam mat ci kaw jëf jooju.
23 Noonu li ñu wax ci Mbind mi am na,
bi mu naan: «Ibraayma gëm na Yàlla, te
Yàlla jàppe ngëmam ni njub,» ba ñu ko
wooye xaritu Yàlla.
24 Kon nag gis nga ne Yàlla ci jëf lay àtte
nit ni ku jub, waaye du ci kaw ngëm kese.
25 Naka Raxab jigéenu moykat bi itam,
ndax du ci noonu la ko Yàlla àttee ni ku
jub, ci li mu teeru ndawi Yawut yi, te
jaarale leen ca poot ba?
26 Kon nag ni jëmm ju amul ruu nekke
ndee, noonu la ngëm gu àndul ak jëf
nasaxe.

3

Moom sa làmmiñ

1 Samay bokk, bu ñépp di sababloo
nekk jànglekatu mbooloo mi, xam ne nun
jànglekat yi, àtte bi nuy jaar mooy gëna
diis.
2 Ndaxte nun ñépp sikk nanu ci fànn yu
bare. Ki sikkul ci kàddoom, ku mat nga
te mana not sa yaram wépp.
3 Noonu ku laab fas, ngir mu déggal la,
not nga jëmmam jépp.
4 Gaal yi it yu réy lañu, te ngelaw lu am
doole di leen jañax, waaye dawalkat bi,
weñ gu tuuti la leen di jëme fu ko neex.
5 Ci noonu làmmiñ, cér su tuuti la,
waaye day bàkkoo jëf yu réy.

Seetleen ni ferñent tuutee te mana lakk
àll bu yaatu.
6 Noonu it làmmiñ sawara la, di bon-
bonu àddina ci biir cér yi, tey musibaal
jëmm jépp. Jum la, bu Seytaane taal, muy
lakk àddina.
7 Nit man na not xeeti rab yépp: rabi
àll yi, picc yi, yiy raam ak yi ci géej gi—
not na lépp.
8 Waaye làmmiñ kenn manu koo not;
musiba la mu dul dal mukk, fees dell ak
daŋar juy rey.

9 Làmmiñ lanuy sante Boroom bi, di
sunu Baay, ba noppi móoloo ko nit, ñi
Yàlla sàkk ci meloom.
10 Gémmiñ gi sante mooy móoloo. Yéen
samay bokk, loolu warula am.
11 Ndax ndox mu lewet ak mu wex
dinañu ballandoo ci genn mbënn?
12 Samay bokk, ndax mas ngeena gis
garabu figg gu meññ oliw, walla garabu
reseñ gu meññ ay figg? Mukk! Mbënnu
xorom manta nàcc mukk ndox mu neex.
13 Ana ku neex xel ci yéen, ana kuy
boroom xam-xam? Na ko wone ciy jëfam
ak dundam gu sell, te feeñal xelam ci
jikkoom ju lewet.
14 Waaye ku am ci sa xol farlu gu laloo
wextan ak wut aw tur, bul bàkku, di
weddi dëgg.
15 Xel moomu jógewul ci kaw; jëfu
àddina la, di jikkoy niti kese, te jóge ci
Seytaane.
16 Ndaxte fu wextan ak wut aw tur
dugg, indi fa xëccoo ak bépp ñaawteef.
17 Waaye xel mi jóge ci kaw daa sell, ba
noppi ànd ak jàmm te lewet, nooy, fees
dell ak yërmande ak jëf yu rafet; àndul
ak genn parlàqu, amul genn naaféq.
18 Te nitu jàmm dina bey toolu jàmm,
góob njub.

4

Wàkkirluleen ci Yàlla

1 Xeex yi ak xuloo yi ci seen biir nag, lu
leen waral? Xanaa du ci seeni bëgg-bëgg,
yiy xeex ci seeni cér?
2 Dangeen di mébét waaye dungeen
am; dangeen di bóome, boole ci kiñaan,
waaye li ngeen di yóotu, dungeen ko
jot; dangeen di xuloo ak a xeex waaye
dungeen am dara, ndaxte ñaanuleen
Yàlla.
3 Bu ngeen ñaanee sax, dungeen jot
dara, ndax yéena ngi ñaan ci naaféq, ngir
gëna topp seen nafsu.
4 Yéen ñi fecci seen kóllëre ak Yàlla,
xanaa xamuleen ne mbëggeelu àddina,
mbañeel la fa Yàlla? Ku bëgga xaritoo
ak àddina nag, noonoo nga ak Yàlla.
5 Xanaa yaakaar ngeen ne Mbind mi
day wax cig neen, ci li mu ne: «Yàlla am
na mbëggeel gu fiir ci Xel mi mu def ci
nun.»
6 Waaye yiwu Yàllaa ko ëpp. Moom la
Mbind mi wax ne:
«Yàlla dàq na ñi réy,
waaye yiwal na ñi woyof.»
7 Kon nag wàkkirluleen ci Yàlla, waaye
dàqleen Seytaane, te dina daw, ba sore
leen.
8 Jegeleen Yàlla, mu jege leen. Yéen
bàkkaarkat yi, sellal-leen seeni loxo;
yéen ñi am xel ñaar, laabal-leen seeni xol.
9 Toroxluleen te naqarlu, bay jooy; de-
fleen seeni ree aw naqar, te seen mbég
nekk tiis.
10 Suufeel-leen seen bopp fa kanam
Boroom bi, kon dina leen yékkati.

Buleen sikkal seeni moroom

11 Yéen bokk yi, buleen ŋàññante. Ku
ŋàññ sa moroom mbaa nga ñaaw njort,
ba àtte ko, diiŋat nga yoonu Yàlla te àtte
ko. Ku àtte yoon wi nag sàmmoo ko,
waaye danga koo àtte.
12 Kenn rekk mooy tëral yoon, kooku
rekk mooy àtte; moo mana musle, moo
mana alage. Te sax yaw miy àtte sa bokk
yaay kan?

Buleen damu

13 Léegi nag dégluleen, yéen ñiy wax
ne: «Tey walla ëllëg dinanu dem ca dëkk
sàngam, def fa at, di fa sàkku xaalis ci
jula.»
14 Ndax dangeena xam seen ëllëg? Luy
seen dund? Xanaa cóola doŋŋ luy naaw
ci diir bu gàtt, daldi naaxsaay.
15 Lii kay ngeen waroona wax: «Bu
soobee Boroom bi, dinanu dund, tey def
nàngam ak nàngam.»
16 Waaye fi mu ne, naagu ngeen bay
damu, te damoo noonu baaxul.
17 Kon nag ku xam def lu baax te defoo
ko, bàkkaar nga.

5

Boroom alal, yiy not néew-ji-doole

1 Dégluleen yéen boroom alal yi,
jooyleen te naqarlu ndax mbugal, gi leen
di xaar.
2 Seen alal seey na, seen yére yi maxe
na,

3 seen wurus ak seen xaalis xomaag na.
Xomaag jooju seede lay doon, su leen di
daanlu, ba lakk leen ni sawara. Dajale
ngeen alal ju ne gàññ, te fekk yéena ngi
ci mujug jamono.
4 Dégluleen! Jooyi xaalis bi ngeen
sàcce ci gubkat, yi leen doon liggéeyal,
ak yuuxi góobkat yi, dugg nañu ci noppi
Boroom gàngoori xare yi.
5 Ci barele ak bànneex ngeen dunde ci
kaw suuf, di yafal seen bopp, fekk bésu
rendi baa ngii.
6 Daan ngeen ku jub, ba rey ko sax, te
bañul.

Muñleen ci biir tiis

7 Yéen samay bokk, muñleen, ba Bo-
room bi délsi ci ndamam. Seetleen
ci beykat bi, ni muy xaare njariñ ci
meññeefu suuf, tey muñ, céebo ba bët
wàcc.
8 Yéen itam nag muñleen te dëgëral
seen xol, xam ne ñëwug Boroom bi ci
ndamam jege na.
9 Buleen jàmbatante, samay bokk, ngir
ragal Yàlla àtte leen. Àttekat baa ngi ci
bunt bi sax!
10 Bokk yi, defleen yonent, yi wax ci
turu Boroom bi, seeni royukaay ci muñ
tiis ak ci góor-góorlu.
11 Xam ngeen ne ñiy góor-góorlu, ñu
barkeel lañu. Dégg ngeen muñ ga
Ayóoba amoon, te gis muj gu rafet, ga ko
Boroom bi jagleel, ndax Boroom bi kuy
ñeewante la te bare yërmande.
12 Te li fi raw samay bokk, buleen
waat mukk, bu muy ci asamaan mbaa ci
suuf mbaa ci leneen lu mu mana doon.
Nangeen yem ci: «waaw» ak «déedéet»,
ngir bañ cee layoo fa kanam Yàlla.

Dooley ñaan gu ànd ak ngëm

13 Su amee ci yéen ku nekk ci tiis, na
ñaan ci Yàlla. Ku nekk ci mbég, na sant
Yàlla ciy woy.
14 Su amee ci yéen ku wopp, na woo
njiiti mbooloo mi, ñu ñaanal ko te diw
boppam ci turu Boroom bi.
15 Ñaan gu ànd ak ngëm dina musal ki
wopp, ba Boroom bi yékkati ko. Su ko
fekkoon ak i bàkkaar sax, Yàlla dina ko
baal.
16 Kon nag waxanteleen seeni bàkkaar
tey ñaanalante, ngir ngeen wér. Ñaanu
aji jub gu dëggu, dooleem amul kem.
17 Naka noonu Ilyaas nit la woon ku
bindoo ni nun, waaye bi mu saxee ci ñaan
Yàlla, ngir mu baña taw, ndox laalul suuf
diirub ñetti at ak genn-wàll.
18 Gannaaw ga mu dellu ñaan, asamaan
daldi taw, te suuf si saxal meññeef.
19 Samay bokk, su amee ci yéen ku
réere dëgg, te am ku ko gindi,
20 na xam lii: ku gindi bàkkaarkat ci
réeram, musal nga nit ci dee te faral ko
bàkkaar yu bare.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

1 Man Piyeer, ndawul Yeesu Kirist, maa
leen di bind, yéen doxandéem yi tasaa-
roo* ci diiwaani Pont, Galasi, Kapados,
Asi ak Bitini. Yàlla Baay bi tànn na leen,
2 ci li mu leen xam bu jiitu, te sédde
leen boppam ci jëfu Xel mu Sell mi, ngir
ngeen déggal ko, te seen xol laab ndax
deretu Yeesu Kirist. Na leen Yàlla dollil
yiw ak jàmm.

Yaakaar ju sax

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu Bo-
room Yeesu Kirist! Moo nu judduwaatal
ci yërmandeem ju bare, ba may nu
yaakaar ju sax ndax ndekkitel Yeesu
Kirist.
4 Sédd na leen cér bu dul yàqu, du
gàkk te du seey mukk, dencal leen ko ci
asamaan,
5 yéen ñi muy aar ci dooleem,
sukkandikoo ci ngëm, di leen nége mucc,
gi mu nara feeñal bés bu mujj ba.
6 Yéena ngi bég bu baax ci biir yaakaar
jooju, doonte sax, su waree am, yéena ngi
dékku tiis ab diir, ci seen jànkoonte ak
nattu yu wuute.
7 Xam ne nattu yooyu dinañu sellal seen
ngëm, ni sawara di setale wurus, fekk
wurus luy wéy la, te ngëm a ko gën fuuf.
Noonu seen ngëm dina yelloo cant, ndam
ak màgg, bés bu Yeesu Kirist feeñee.
8 Masuleen koo gis waaye bëgg ngeen
ko, gisuleen ko waaye gëm ngeen ko te
am mbég mu xel dajul, mu fees dell ak
ndam,
9 di jot muj gi ngëm séentu, maanaam
muccu xol.
10 Naka mucc googu nag, yonent yi
xamle yiw, wi ngeen naroona joti, seet
nañu ko te gëstu ko.
11 Bi Xelum Kirist, mi nekkoon ci ñoom,
seedee lu jiitu coonoy Kirist ak ndam la
cay topp, jéem nañoo takk, kañ ak nan
lay ame.
12 Waaye Yàlla xamal na leen ne
moomuñu woon kàddu googu ñu wax,
waaye yéena ko moom. Te mooy kàddu
gi ngeen dégg ci gémmiñu ñi leen doon
jottali xibaaru jàmm bi, ci dooley Xel mu
Sell, mi Yàlla yónnee asamaan; malaaka
yi sax bëgg nañoo gëstu yëf yii.

Sell

13 Kon fagaruleen ci seeni xalaat te
maandu, di wékk seen yaakaar jépp ci
yiw, wi leen Yàlla di jagleel bés bu Yeesu
Kirist di feeñ.
14 Gannaaw gaayi Yàlla yu koy déggal
ngeen, buleen toppati bëgg-bëgg, yi
ngeen toppoon, bi ngeen xamagul Yàlla.
15 Waaye na seen dund gépp sell, ni
Yàlla mi leen woo selle.
16 Ndaxte Mbind mi nee na: «Sell-leen,
ndaxte ku sell laa.»
17 Gannaaw nag Yàlla, mi ngeen di
wooye Baay, mooy àtte jëfi ñépp te du
gënale kenn, saxleen ci ragal ko diirub
seen ngan ci àddina.
18 Xam ngeen ne, Yàlla jot na leen ci
seen dund gu tekkiwul dara, gi maam ya
nekkoon; te jotuleen ak yu deme ni xaalis
mbaa wurus yuy wéy,
19 waaye ci deretu Kirist ju tedd ji, mel
ni gàttub sarax bu sikkul te wàññikuwul.
20 Yàlla xamoon na ko, ba àddina
sosoogul, waaye léegi ci mujug jamono
feeñal na ko ndax yéen
21 ñi jaar ci moom gëm Yàlla. Te Yàlla
dekkal na ko, sol ko ndam, ngir ngeen
wékk seen ngëm ak seen yaakaar ci Yàlla.
22 Kon nag gannaaw déggal ngeen dëgg
gi, ba sellal seeni xol te am mbëggeel gu
dëggu, bëgganteleen mbëggeel gu tar ak
seen xol bépp.
23 Ndaxte du ci jiwu wuy yàqu ngeen
judduwaate, waaye ci jiwu wu sax,
maanaam kàddug Yàlla giy dund tey sax.
24 Ndaxte:
«Nit ñax la,
ndamam di tóor-tóor kese;
ñax day wow, tóor-tóor ruus,

* **1:1** Dafa mel ni, ñi gëm Kirist ci bànni Israyil la wax, te ñu dëkk ci diiwaan yooyu.

waaye kàddug Boroom bi day sax ba
fàww.»
25 Te kàddu googu mooy xibaaru jàmm,
bi ñu leen doon yégal.

2

1 Kon nag dëdduleen gépp coxor, gépp
njublaŋ, naaféq, kiñaan ak jëw.
2-3 Gannaaw ay liir ngeen yuy doora
juddu te mos ci mbaaxug Boroom bi,
nàmpleen ci meew mu sell, miy dundal
seen xol, ba màgg ci biir muccu Yàlla.

Mbooloom Yàlla dafa mel ni tabax, Kirist mooy fondamaa ba

4 Kon nag ñëwleen ci moom; nit ñi bañ
nañu ko, waaye Yàlla fal na ko te teral ko.
Mi ngi mel ni doju tabax, waaye doj wuy
dund la,
5 te yéena ngi mel niy doj yuy dund yu
Yàllay defare dëkkukaayam. Noonu ay
sarxalkat yu sell ngeen, ngir jébbal ko ay
sarax yu ngeen tibbe ci seen xol te neex
ko ndax Yeesu Kirist.
6 Looloo tax bind nañu:
«Maa ngi samp fi ci Siyoŋ doju koñ. Doj
wu tedd la, wu ma tànn;
ku gëm ci moom, sa yaakaar du tas
mukk.»
7 Kon nag yéen ñi gëm am ngeen cér ci
teraangaam. Waaye naka ñi gëmul:
«Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ.»
8 Te it:
«Doj la wuy fél nit,
di xeer wu koy fakktal.»
Dañu cee fakktalu, ndaxte gëmuñu
kàddug Yàlla, te loolu la Yàlla dogal ci
ñoom.
9 Waaye yéen xeet wu Yàlla tànn ngeen,
di askanu sarxalkati Buur Yàlla, askan
wu sell ngeen, di mbooloom Yàlla, ngir
ngeen yégle ngëneelam, moom mi leen
woo, ba génne leen lëndëm gi, tàbbal leen
ci leeram gu yéeme gi.
10 Démb nekkuleen woon ci dara,
waaye tey mbooloom Yàlla ngeen; booba
jotuleen woon yërmandeem, waaye léegi
jot ngeen ko.
11 Samay xarit, yéen ñiy ay gan ak i
doxandéem ci àddina si, maa ngi leen di
dénk lii: dëdduleen bànneexi bakkan yiy
xeex ak xol.
12 Na seen dundin rafet ci biir xeeti
àddina, kon doonte ñu di leen sosal ay
ñaawteef, dinañu gis seeni jëf yu rafet
bay màggal Yàlla, bés bu leen feeñoo.

Déggal-leen njiit yi

13 Na seen nangub Boroom bi tax, ngeen
déggal képp kuy kilifa, muy buur ba gëna
kawe,
14 mbaa jawriñ yu mu yebal, ngir ñu yar
ñiy def lu bon, te teral ñiy def lu baax.
15 Ndaxte noonu la coobarey Yàlla
tëdde, maanaam ngeen sax ci def lu baax,
ba wedamloo jayil yi xamul dara.
16 Li leen Yàlla goreel nag, bu mu tax
ngeen mbubboo ko, bay def lu bon, waaye
ngeen gëna feddali seen jaamu Yàlla.
17 Teral-leen ñépp, bëgg kureelu bokk
yi, ngeen ragal Yàlla te teral buur bi.

Kirist sunu royukaay ci dékku coono

18 Yéen jaam yi, déggal-leen seeni sang
ak wegeel gu mat sëkk, waxuma ñi baax
te lewet rekk, waaye sax ñu wex ñi.
19 Ndaxte su ngeen dékkoo tiis, di sonn
ci lu dul yoon ndax seen ànd ak Yàlla,
loolu lu rafet la.
20 Su ngeen tooñee te muñ i pes, luy pey
gi? Waaye su ñu leen fitnaalee ci def lu
baax te ngeen muñ ko, jëf ju rafet la fa
kanam Yàlla.
21 Ndaxte ci loolu la leen Yàlla woo,
ndaxte Kirist itam sonn na ngir yéen, teg
fi seen kanam royukaay, ngir ngeen jaar
ciy tànkam.
22 «Masula def bàkkaar,
te jenn waxu njublaŋ masula génn ci
gémmiñam.»
23 Saaga nañu ko te feyuwul, fitnaal nañu
ko te tëkkuwul, waaye mu dénk boppam
ki yor àtte bu dëgg bi.
24 Gàddu na moom ci boppam sunuy
bàkkaar ca bant, ba ñu ko daajoon, ngir
nu tàggook bàkkaar, sóobu ci dund gu
jub; ndax ay gaañu-gaañoom may na nu
ag wér.
25 Ndaxte yéena ngi réeroon niy xar,
waaye léegi délsi ngeen ci sàmm, biy aar
seeni xol.

3

Jigéen ak jëkkëram

1-2 Yéen itam jigéen ñi, na ku nekk
nangul sa jëkkër. Noonu su amee góor
gu gëmul kàddug Yàlla, te gis soxnaam di
dund dund gu sell, boole ci weg ko, loolu
dina ko gindi ci lu àndul ak wax.
3 Bu seen taar aju ci col, maanaam ay
létt, wurus mbaa yére yu rafet,
4 waaye nay taar bu sax bu nekk ci biir,
di xol bu nooy te dal, ndax loolu lu takku
la fa Yàlla.
5 Ndaxte jigéeni démb yu sell, ya
gëmoon Yàlla, loolu moo doon seen taar;
nanguloon nañu seen jëkkër,
6 ni Saarata déggale woon Ibraayma, ba
daan ko wooye «Sang bi». Yéen nag, su
ngeen dee def lu baax te bañ cee boole
genn njàqare, kon mel na ni Saarataa
leen jaboote.
7 Te yéen itam góor ñi, na ku nekk
ci yéen am xel, ci ni ngay ànde ak sa
soxna, xam ne àndandoo ju la gëna néew
doole la. Joxleen ko teraanga ju mat, ndax
yéena yem cér ci yiwu Yàlla, wi nu ubbil
buntu dund gu dul jeex. Noonu dara du
mana yàq seeni ñaan.

Ku ñu fitnaal ndax njub

8 Kon nag bokkleen xalaat, bokkleen i
tiis, bëgganteleen, yërëmante te woyof.
9 Ku la def lu bon mbaa mu saaga la, bul
feyu, waaye ñaanal ko lu baax; ndaxte ci
loolu la leen Yàlla woo, ngir barkeel leen.
10 Ndaxte:
«Ku bëgga am dund gu naat
te fekke bés yu rafet,
na jàpp làmmiñam ci lu bon,
sàmm gémmiñam ci fen.
11 Na dëddu lu bon, tey def lu baax,
na xënte jàmm te sax ci.
12 Ndax Boroom baa ngi xool ñi jub bëti
yërmande,
di dékk noppam seeni ñaan,
waaye day dàq ñiy def lu bon.»
13 Te it kan moo leen di sonal, su ngeen
góor-góorloo ci def lu baax?
14 Doonte ñu di leen fitnaal sax ci def
lu jub, ñu barkeel ngeen. Buleen tiit nag
ndax seeni xëbal, mbaa ngeen di ci am
njàqare.
15 Waaye màggal-leen Kirist Boroom bi
ci seeni xol, te jekk ngir tontu ku lay laaj
ci seen yaakaar ji ngeen am;
16 waaye na tont li lewet te ànd ak
wegeel. Àndleen ak xel mu dal; noonu
ñi leen di sikkal ndax seen dund gu rafet
ci gëm Kirist, dinañu rus ci seeni sos.
17 Ñu fitnaal la ndax jëf ju baax, su dee
mooy coobarey Yàlla, moo gën ñu fitnaal
la ndax jëf ju bon.
18 Ndaxte Kirist ci boppam dee na benn
yoon ba fàww, ngir dindi bàkkaar yi,
moom mi jub ngir ñi jubadi, ngir yóbbu
leen fa Yàlla; dee na ci jëmm, waaye
dundaat na ci xel.
19 Ci biir xel moomu la yégleji ndamam
ca ruu ya Yàlla tëj kaso;
20 maanaam ña weddi woon ca ja-
monoy Nóoyin, fekk Yàlla muñaloon na
leen diir bu yàgg, dajeek Nóoyin doon
yett gaal ga. Ñu néew, maanaam limub
juróom ñett, dugg nañu ca gaal ga, jaar
ca ndox ma, ba mucc.
21 Loolu misaal la tey, ci li ñu nuy sóob
ci ndox, te nu mucc; waxuma laabal sobe
si taq ci yaram, waaye wuyu Yàlla ak xel
mu dal. Li nu may mucc googu, mooy
ndekkitel Yeesu Kirist,
22 mi yéeg asamaan, toog fa ndijooru
Yàlla, mu tiim malaaka yi ak boroom saf-
sañ yi ak boroom doole yépp.

4

Nekkal-leen Yàlla

1 Gannaaw Kirist nag sonn na ci
yaramam, gànnaayooleen xelam moomu,
ndaxte ku sonn ci yaramam, tàggoo na ak
bàkkaar.
2 Noonu diir bi ko dese ci kaw suuf,
dëddu na bànneexi bakkan, jublu ci coo-
barey Yàlla.
3 Ndaxte àndoon ngeen démb ci xalaati
ñi xamul Yàlla, di dund ciy ñaawteef ak
topp seen bakkan, di màndi ak a xawaare,
di xér ci biiñ ak a jaamu ay xërëm yu
araam, waaye na fi yem nag.
4 Ñiy jëfe noonu waaru nañu, ba di leen
sosal, ci li ngeen àndul ak ñoom, sóobu ci
seeni moy yu dul jeex,

5 waaye dinañu masa teew fa kanam ki
nara àtte ñiy dund ak ñi dee.
6 Looloo waral it ñi dee sax, ñu jottali
leen xibaaru jàmm bi, ngir ñu dunde
Yàlla ci seen xel, doonte sax nit ñaa ngi
leen daan fitnaal ci àddina.
7 Te itam muju lépp jegesi na; nangeen
maandu te foog, ba mana ñaan ci Yàlla.
8 Li gëna am solo mooy, ngeen
bëggante mbëggeel gu tar, ndax
mbëggeel day suul bàkkaar yu bare.
9 Ganalanteleen ci lu àndul ak njàmbat.
10 Te lu la Yàlla jagleel kenn ku nekk ci
yéen, nanga ko bokk ak ñépp ni jawriñ ju
jub, ci séddale yiwu Yàlla wu yaatu.
11 Kuy jottali kàddug Yàlla, na mel ni
Yàllaay wax. Kuy jëf it, na jëfe dooley
Yàlla, ngir turu Yàlla màgg ci lépp jaar
ci Yeesu Kirist, mi yelloo ndam ak kàttan
ba fàww. Amiin.

Ñiy tegoo fitna ngir turu Kirist

12 Yéen samay xarit, ci mbirum nattu bu
tànge ni daay, bi dal ci seen kaw, bumu
leen jaaxal, ba ngeen teg ko ni lu xel dajul.
13 Waaye bégleen ci cér, boobu ngeen
am ci coonoy Kirist, ngir bés bu ndamam
di feeñ, ngeen bég ak mbég mu ëpp xel.
14 Su ñu leen jànnee sax ci turu Kirist,
xamleen ne ñu barkeel ngeen, ndax
Xelum Yàllaa ngi ci yéen, di firndeel seen
ndamu ëllëg.
15 Buñu sonal kenn ci yéen ci li mu rey
nit walla mu sàcc, mbaa def lu bon, walla
dugg ci lu yoonam nekkul.
16 Waaye ku ñu sonal ndax waayu Kirist
nga, bu ci rus, waaye nga màggal Yàlla ci
tur woowu.
17 Ndaxte àpp bi jot na, àtte baa ngi
tàmbalee ci nun waa kër Yàlla. Su
tàmbalee ci nun nag, luy muju ñi weddi
xibaaru Yàlla?
18 Te:
«Su muccu ki jub jafee,
luy doon muju ki weddi te dëng?»
19 Kon nag ñi tegoo fitna ci coobarey
Yàlla, nañu sax ci def lu baax, dénk
seen bopp Yàlla, miy Bindkat biy sàmm
kóllëre.

5

Ñiy sàmm mbooloom Yàlla

1 Kon yéen njiit yi, maa ngi leen di dénk,
man miy njiit ni yéen, man mi seede
coonoy Kirist te am cér ci ndam li nara
feeñ.
2 Lii laa leen di ñaan: sàmmleen géttug
Yàlla, gi mu leen dénk, di ko wottu,
waxuma ci sañul-bañ, waaye di surgay
Yàlla ci xol bu tàlli; ngeen def ko ak xol
bu laab te bañ cee séentu alal.
3 Buleen not ñi leen Yàlla dénk, waaye
ngeen nekk ay royukaay fi kanam jur gi.
4 Noonu waxtu wu Boroom gétt gi
feeñee, dina leen jagleel kaalag ndam guy
sax ba fàww.
5 Noonu itam yéen ndaw ñi, nangeen
déggal mag ñi. Te yéen ñépp, solooleen
woyof ci seen biir, ndaxte:
«Yàlla day dàq ñi réy,
di yiwal ñi woyof.»
6 Suufeel-leen seen bopp kon ci ron loxob
Yàlla bu am kàttan, ngir mu yékkati leen
ci jamono ju ko soob.
7 Te ngeen yenniku ci kawam seen
njàqare jépp, ndax ku leen ñeewante la.
8 Maanduleen te foog, ndax seen noon
Seytaane mu ngi wër, ni gaynde guy
yëmmu, di rëbb ku mu yàpp.
9 Jànkoonteleen ak moom ci biir ngëm
gu takku, xam ne kureelu bokk yi ci
àddina yépp, ñu ngi daj ay fitna ni yéen.
10 Te Yàlla mi jagoo yiw wépp te woo
leen ci darajay Kirist, ngir ngeen bokk ci
ndamam li sax, gannaaw bi ngeen yendoo
bëccëgu tiis, dina leen yeesalaat, di leen
dëgëral ak a dooleel, ba ngeen sampu.
11 Yal na Yàlla yelloo màgg ba fàww.
Amiin.

Tàggoo

12 Bind naa leen ci lu gàtt ci ndimbalu
Silwan, mi ma jàpp ni sama mbokk mu
takku. Dénk naa leen, di leen seedeel ne
lii mooy yiwu Yàlla dëgg; kon nag saxleen
ci.
13 Mbooloo mi nekk ci dëkk bi ñuy wax
Babilon te Yàlla tànn ko ni yéen, moo di
leen nuyu, ñoom ak Màrk sama doomu
diine.
14 Nuyoonteleen ak saafoonte yu sell.
Yal na jàmm ñeel képp ku gëm Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

1 Man Simoŋ Piyeer, jaamu Yeesu Kirist
ak ndawam, maa leen di bind, yéen ñi
Yàlla jagleel ngëm gu rafet ni nun, aju
ci njubu sunu Yàlla ak Musalkat, Yeesu
Kirist.
2 Na leen Yàlla dollil yiw ak jàmm, jaar
ci xam ko ak Yeesu sunu Boroom.

Dëggal sa bokk ci Yàlla

3 Dooley Yàlla moo nu may lépp lu aju
ci dund gu sax ak ragal Yàlla, jaarale ko
ci xam gi nu ko xam, moom mi nu woo ci
kaw ndamam ak dooleem.
4 Noonu la nu dige ay dige yu rafet te
réy ba ëpp xel, ngir nu gëm leen, te Yàlla
sol nu jikkoom, nu mucc ci yàqute, gi
bànneexu bakkan samp ci àddina si.
5 Na loolu tax ngeen góor-góorlu, ba
yokk ci seen ngëm njàmbaar, ci njàmbaar
googu ngeen yokk ci xam-xam, yokk ci not
sa bopp.
6 Not sa bopp googu, ngeen yokk ci
muñ, yokk ci ragal Yàlla,
7 yokk ci sopp mbokk, yokk ci bëgg
ñépp.
8 Ndaxte bu leen jikko yooyu soloo, ba
sax ci yéen, dina tax seen xam Yeesu
Kirist Boroom bi am njariñ te jur mbaax.
9 Waaye ku ñàkk jikko yooyu, ay bëtam
dañoo lëndëm ba gumba, te fàtte na, ni
ko Yàlla fóotale bàkkaari démb.
10 Kon nag samay bokk, gannaaw
Yàlla da leena tànn te woo leen, góor-
góorluleen ci feddali ko ak seen kem
kàttan. Ndaxte su ngeen ko defee,
dungeen jeng mukk.
11 Te noonu dingeen tàbbi ak ndam ci
nguur gu sax gu sunu Boroom, di sunu
Musalkat Yeesu Kirist.

Kàddu gi Yàlla jaarale ci yonent yi

12 Wóor na ma ne xam ngeen loolu,
ba sampu ci dëgg gi leen Yàlla jagleel,
waaye fas naa yéene, may sax ci di leen
ko fàttali.
13 Te jàpp naa ko, muy sama warugar,
feek maa ngi noyyi, ma di leen fàttali
loolu, ba yee leen.
14 Ndaxte xam naa ne léegi ma jóge fi,
ni ma ko Yeesu Kirist Boroom bi leerale
woon.
15 Te dinaa góor-góorlu, ngir sama
gannaaw ngeen di fàttaliku li ma leen
doon wax.
16 Bi nu leen yégalee dooley Yeesu
Kirist sunu Boroom ak ñëwam ci biir
ndam, sukkandikuwunu woon ciy léeb
yu sësul fenn, waaye danoo teewe ag
màggam.
17 Ndaxte Yàlla Baay bi sol na ko ter-
aanga ak ndam, te baatub Aji Màgg ju
tedd ji jib na ne: «Sama Doom a ngii, di
sama Soppe; ci moom laa ame bànneex.»
18 Te nun dégg nanu baat boobu jóge
asamaan, bi nu nekkee ak moom ca tund
wu tedd wa.
19 Noonu bir na ne waxu yonent yi wér
na, te war ngeen koo fonk; mi ngi mel
ni làmp buy leer ci bérab bu lëndëm, ba
kera fajar di xar, te biddiiwu njël bi feq,
leeral seeni xol.
20 Waaye jëkkleena xam ne amul jenn
waxu yonent ci Mbind mi, ju balle ci xelu
boppam.
21 Ndaxte kenn ci yonent yi masula wax
ci coobarey boppam, waaye Xel mu Sell
mi daa na xiir nit ñi, ñu yégle kàddug
Yàlla.

2

Jànglekat yu réer yi ak seen muj

1 Waaye ci bànni Israyil, amoon na
naaféq yu mbubboo turu yonent, ni
muy ame seen biir ñuy mbubboo turu
jànglekat. Ci seeni pexe dinañu dugal ci
yéen xalaat yu sànke, di weddi Boroom
bi leen jot, tey yóbbe seen bopp alkànde
ju teew.
2 Ñu bare dinañu leen fekki ci seeni
ñaawteef, ba gàkkal yoonu dëgg ci bëti
nit ñi.
3 Seen bëgge dina tax, ñu dabb-daaxe
ay wax, ngir nax leen, ba lekk seenus tuut.
Waaye àtte baa ngi leen di xaar, te seen
alkànde di leen teeru.
4 Ndaxte Yàlla jéggalul malaaka ya
bàkkaaroon, waaye tàbbal na leen

sawara, tëj leen ca kàmb yu lëndëm, di
leen nége àtte ba.
5 Te it jéggalul àddina su jëkk sa weddi
woon, ba xooj ko ci ndoxu mbënn ma,
waaye musal na Nóoyin rekk, mi daan
waare ci njub, moom ak juróom ñaari nit.
6 Te it Yàlla daan na dëkki Sodom ak
Gomor, raafal leen cig lakk, ñuy misaalu
ñiy weddi ëllëg.
7 Waaye musal na Lóot mi jub, mi
sonnoon ndax ñaawteefi ñu dëng, ñooñu
mu nekkaloon.
8 Ndaxte Lóot, mi dëkkoon ci seen biir,
dafa dëkke woon tiisu xol, ndax ñaawteef
yi mu gis ak a dégg guddi ak bëccëg.
9 Gannaaw loolu lépp am na nag, nanu
bir ne Boroom bi man na musal aji gëm ji
nekk ci nattu, te denc ñi jubadi, ngir alag
leen bésu àtte ba.
10 Rawatina ñiy topp seen bakkan ciy
bëgg-bëgg yu ruslu, te faalewuñu genn
kilifteef. Ñu ñeme Yàlla lañu, te dëgër
bopp, ba ragaluñoo xas kilifa ya gëna
kawe.
11 Fekk sax malaaka, yi leen ëpp doole
ak kàttan, tey sax ca jataayu Boroom bi,
ñemewuñoo xas kilifa yooyu.
12 Waaye ñoom dañuy xas ci biir yi
ñu xamul. Ñoom ak bàyyima ñoo yem,
di ay mbindeef yuy tañaxu, te tër rendi
rekk a jekk ci ñoom; dees na leen rey ni
bàyyima,
13 muy seen peyug njubadi.

Xawaare bëccëg ndarakàmm mooy
seen bànneex. Su ñuy lekkandoo ak
yéen, dañuy bànneexu ci seeni bëgg-
bëgg, di ay gàkk ak i sikk ci seen biir.
14 Jigéen ju seen bët tegu, ñu xédd ko,
ba duñu tàggook moy mukk. Ku ñàkk
pastéef ñu fàbbi la. Ñu xelu lañu jëme
cig bëgge. Ñu alku lañu!
15 Réer nañu ba wàcc yoon wu jub wi,
topp yoonu Balaam, doomu Bosor*, mi
bëgge xiiroon ci njubadi.
16 Waaye déggadeem yóbbe na ko
yeraange; xam ngeen ne mbaam-sëf du
wax, waaye mbaam wax na ak moom ci
làmmiñ wu bir, ngir mu génn ci ndofam
googu.
17 Ñooñule ay teen yu dëy lañu, di xiini
lay yu ngelaw liy naawal, te seen pey
mooy lëndëm gu ne taraj.
18 Dañuy fàbbi ñu naroona mucc ci
àddina ju réer, dig leen ak làmmiñ yu
neex bànneexi bakkan yu jéggi dayo.
19 Dañu leen di dig ngoreel, te fekk
ñoom ci seen bopp jaami yàqute lañu,
ndaxte lu la not, jaamam nga.
20 Su ñu xamee Boroom bi, di sunu
Musalkat Yeesu Kirist, ba mucc ci sobes
àddina, ba noppi sóobuwaat ca, ba
mu not leen, seen muj moo yées seen
njàlbéen.
21 Ndaxte ñu xam yoon wu jub wi, ba
noppi dëddu ndigal lu sell li ñu déggoon,
bañoon koo xam moo gënoon ci ñoom.
22 Noonu seen mbir dëggal na li ñuy
wax ne: «Xaj mooy waccu, di ko lekkaat,»
te it: «Mbaam-xuux, loo ko sang sang, mu
xalangu ci ban.»

3

Bésu Boroom bi

1 Yéen samay xarit, sama ñaareelu
bataaxal a ngi nii. Bind naa leen, ngir xiir
leen ci xalaat yu sell.
2 Maa ngi leen di fàttali kàdduy yonent
yu sell, yi fi jiitu woon, ak ndigalu Boroom
bi sunu Musalkat, li ngeen déggoon ci
ndaw, yi Yàlla yebaloon fi yéen.
3 Nangeen jëkka xam lii: mujug jamono
dingeen gis ay tiiñalkat, di topp seen
bakkan; dinañu leen tiiñal
4 ci di leen ne: «Ki dige woon ne dina
ñëw, ana mu? Ndaxte baay ya nelaw
nañu, waaye lépp a ngi dox ca njàlbéen
ga ba tey.»
5 Fekk bëgguñoo xam lii: kàddug
Yàllaa tax, asamaan ak àddina yu jëkk ya
juddoo ca ndox te dunde ko.
6 Te ndox it moo labal àddina sa, raafal
ko.
7 Te kàddug Yàlla googu moo denc
asamaan yii fi nekk ak suuf si, ngir lakk
leen; Yàllaa ngi leen di nége bésub àtte,
ba muy alag ñi weddi.

* **2:15** ***Bosor*** mooy Bewor ci làkku Yawut yi; Gereg yi ñoo koy wax Bosor.

8 Yéen samay xarit, buleen umple ne
benn bés ak junniy at ñoo yem fi Boroom
bi.
9 Li Yàlla dige, dina ko def, lu mu yéex
yéex ci xalaatu nit. Xanaa kay da leena
muñal, ndax bëggul kenn alku, waaye
ñépp tuub seeni bàkkaar.
10 Waaye bésu Boroom bi dina ñëw, bett
àddina ni sàcc. Su boobaa asamaan yi
dinañu ne rajax toj, lu ne ci àddina lakk
ba seey, te suuf ak lu mu ëmb dina ne
fàŋŋ fa kanam Yàlla.
11 Gannaaw loolu lépp dina seeye
noonu nag, nangeen góor-góorlu ci gëna
sellal seen nekkin te feddali seen ragal
Yàlla.
12 Te it ngeen taxaw temm ci séentu
bésu Yàlla bi, te waajal ñëwam. Su
boobaa asamaan yi dinañu lakk, ba naaw
ni pënd, te lu nekk ci àddina dina lakk,
ba seey nib dóom.
13 Waaye nu ngi séentu asamaan su
bees ak suuf su bees, fa njub dëkk, ci ni
ko Yàlla dige.
14 Kon nag samay soppe, gannaaw
yéena ngi séentu loolu, góor-góorluleen,
ngir bu Kirist ñëwee, mu fekk leen ci
jàmm, ngeen baña am benn gàkk mbaa
sikk.
15 Te jàppleen ne muñug sunu Boroom
muccu nit la. Sunu mbokk mi nu bëgg,
Pool, bind na leen ko, ci xel mi ko Yàlla
sol.
16 Noonu lay waxe ciy bataaxalam yépp
di ci biral lii. Am na ci sax yu jafee xam,
te ñi amul xam-xam te seen ngëm dëgërul
di ko walbati, ba alag seen bopp, te loolu
lañuy def ci Mbind yi ci des.
17 Noonu yéen samay xarit, gannaaw
xam ngeen loolu ba noppi, moytuleen ñi
weddi fàbbi leen ci seen réer, ba yolomal
seen wàkkirlu ci Yàlla.
18 Waaye màggleen ci yiwu sunu Bo-
room ak Musalkat Yeesu Kirist, te sax ci
xam ko; moo yelloo ndam fii ba fàww.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

Kàddug dund gi

1 Nu ngi leen di bind ci mbirum ki ñuy
wax Kàddug dund, moom mi amoon ca
njàlbéen ga; mi nu dégg te gis ko ak
sunuy bët, mi nu xool te laal ko ak sunuy
loxo.
2 Dund feeñ na, te gis nanu ko; te moom
lanuy seedeel, di leen yégal dund gu dul
jeex, googu nekkoon ci wetu Yàlla Baay bi
te feeñu nu.
3 Li nu gis te dégg ko, nu ngi leen koy
yégal, ngir yéen itam ngeen bokk ak nun.
Te dëgg-dëgg bokk nanu ci Baay bi ak
Doomam, Yeesu Kirist.
4 Nu ngi leen di bind yëf yii, ngir sunu
mbég mat sëkk, nun ñépp.

Yàlla Aji Leer ji

5 Xibaar bi nu dégg ci Yeesu Kirist, di
leen ko yégal, mooy lii: Yàlla Leer la, te
genn lëndëm nekkul ci moom.
6 Su nu waxee ne bokk nanu ci moom,
tey dox ci lëndëm, danuy fen ci sunuy
wax ak sunuy jëf.
7 Waaye bu nuy dox ci leer, ni mu nekke
moom ci boppam ci leer, kon bokk nanu ci
sunu biir, te deretu Yeesu Doomam dina
nu sellal ci bépp bàkkaar.
8 Su nu waxee ne amunu bàkkaar, kon
nax nanu sunu bopp, te dëgg nekkul ci
nun.
9 Su nu nangoo sunuy bàkkaar ci kana-
mam, fekk kuy sàmm kóllëre la te jub,
ngir baal nu sunuy bàkkaar te sellal nu
ci lépp lu jubadi.
10 Su nu waxee ne defunu bàkkaar, teg
nanu ko kuy tebbi waxam, te kàddoom
duggagul ci sunu xol.

2

1 Samay doom, maa ngi leen di bind yëf
yii, ngir ngeen baña def bàkkaar. Waaye
su kenn defee bàkkaar, ba tey am nanu
ku nuy rammu ci Baay bi, mooy Yeesu
Kirist mu jub mi.
2 Te moo joxe bakkanam, ngir dindi
sunuy bàkkaar, te du sax sunuy bàkkaar
rekk, waaye yu àddina sépp.

Ndigal lu bees li

3 Ci lii lanu xame ne xam nanu ko:
sàmm ay ndigalam.
4 Ku wax ne xam nga ko, te sàmmoo ay
ndigalam, dangay fen, te dëgg nekkul ci
yaw.
5 Kuy sàmm kàddug Yàlla, dëgg-dëgg
sa mbëggeel ci Yàlla mat na sëkk. Ci loolu
lanu xame ne nekk nanu ci moom.
6 Ku wax ne ci Yàlla nga sax, fàww nga
dund, ni Yeesu Kirist daan dunde moom
ci boppam.
7 Samay soppe, li ma leen di bind du
ndigal lu bees, waaye ndigal lu yàgg la;
la ngeen jotoon ca ndoorte la. Te ndigal
lu yàgg loolu, mooy kàddu gi ngeen
déggoon.
8 Teewul ndigal lu bees laa leen di bind,
lu amoon ci dundu Yeesu, te am it ci seen
dund; ndaxte lëndëm gaa ngi wéy, te leer
gu wóor gi fenk na xaat.
9 Ku wax ne yaa ngi ci leer, tey bañ sa
mbokk, yaa ngi ci lëndëm ba tey.
10 Kuy sopp sa mbokk, yaa ngi dëkk ci
leer, te luy yóbbe nit bàkkaar du nekk ci
yaw.
11 Waaye kuy bañ sa mbokk, ci lëndëm
nga nekk, di ci dox, te xamoo foo jëm,
ndax lëndëm muur na say bët.
12 Samay doom, maa ngi leen di bind,
ndax baalees na leen seeni bàkkaar ci
turu Kirist.
13 Maa ngi leen di bind, yéen baay yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon ca njàlbéen
ga ba tey.
Maa ngi leen di bind, yéen waxambaane
yi,
ndax daaneel ngeen Ibliis.
14 Bind naa leen, samay doom,
ndax xam ngeen Yàlla Baay bi.
Bind naa leen, yéen baay yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon ca njàlbéen
ga ba tey.
Bind naa leen, yéen waxambaane yi,
ndax yéena ngi dëgër,
ndax kàddug Yàllaa ngi dëkk ci yéen,

te daaneel ngeen Ibliis.

Buleen sopp àddina

15 Buleen sopp àddina ak li ci biiram. Ku sopp àddina, mbëggeelu Baay bi nekkul ci moom.
16 Ndaxte lépp lu nekk ci àddina, maanaam bëgg-bëggu yaram ak xem-memu bët ak réyug àddina, loolu du jóge ci Baay bi waaye ci àddina.
17 Te àddina day wéy, waaye kuy def coobarey Yàlla dinga sax ba fàww.

Bañaaleb Kirist

18 Samay doom, waxtu wu mujj wi jot na! Dégg ngeen ne benn Bañaaleb Kirist dina ñëw; te dëgg la, bañaaley Kirist yu bare feeñ nañu. Ci loolu lanu xame ne waxtu wu mujj wi jot na.
19 Ci sunu biir lañu jóge, waaye bokkuñu woon ci nun; ndaxte su ñu bokkoon ci nun, kon dinañu des ci nun. Waaye dàggeeku nañu nu, ngir mu leer ne kenn ci ñoom bokkul woon ci nun.
20 Yéen nag, Aji Sell ji sol na leen Xelam, te yéen ñépp am ngeen xam-xam.
21 Bind naa leen, du ndax xamuleen dëgg, waaye ndax xam ngeen ko, xam it ne wenn fen du jóge ci dëgg.
22 Kan mooy fenkat bi? Mooy kiy weddi ne Yeesu mooy Kirist, Almasi bi. Kooka mooy Bañaaleb Kirist, biy weddi Baay bi ak Doom ji.
23 Ku weddi Doom ji, amuloo itam Baay bi; ku seedeel Doom ji, am nga it Baay bi.
24 Yéen nag, la ngeen déggoon ca ndoorte la, na sax ci yéen. Loolu ngeen déggoon ca ndoorte la, su saxee ci yéen, dingeen sax yéen itam ci Doom ji ak ci Baay bi.
25 Te li mu nu digoon mooy lii: dund gu dul jeex.
26 Bind naa leen lii ci mbirum ñi leen di bëgga réeral.
27 Yéen nag, Xel mi leen Kirist sol a ngi dëkk ci yéen, te soxlawuleen kenn jàngal leen dara. Waaye Xel mi mu leen sol, mi ngi leen di jàngal lépp, te li mu leen di jàngal mooy dëgg; kon nag saxleen ci moom, ni mu leen ko jàngle.

Doomi Yàlla yi

28 Gannaaw loolu nag yéen samay doom, saxleen ci Kirist, ngir bés bu feeñee, nu am kóolute ci kanamam te baña rus ba sëngéem cig dikkam.
29 Gannaaw xam ngeen ne ku jub la, dingeen xam it ne, képp kuy def lu jub juddu nga ci moom.

3

1 Xool-leen mbëggeel gi nu Baay bi jox, ni mu réye, ba nu mana tudd doomi Yàlla. Te moom lanu. Moo tax àddina xamu nu, ndaxte xamu ko woon, moom itam.
2 Samay soppe, léegi doomi Yàlla lanu, te li nu nara nekki feeñagul, waaye xam nanu ne bés bu Almasi bi feeñee, dinanu nirook moom, ndaxte dinanu ko gis, na mu mel.
3 Te képp ku am yaakaar jooju ci moom, dinga sellal sa bopp, ni mu selle moom.
4 Ku def bàkkaar, jàdd nga yoon; ndaxte bàkkaar mooy jàdd yoon.
5 Te xam ngeen ne Yeesu Kirist feeñ na, ngir dindi bàkkaar yi, te moom amul benn bàkkaar.
6 Képp ku sax ci moom, doo sax ci bàkkaar; kuy def bàkkaar, gisuloo ko te xamuloo ko.
7 Samay doom, bu leen kenn nax! Kuy def lu jub, ku jub nga, ni Kirist jube moom ci boppam.
8 Kuy def bàkkaar, ci Seytaane nga bokk, ndax Seytaane ca njàlbéen ga ba tey day bàkkaar. Te Doomu Yàlla ji ñëw na, ngir nasaxal jëfi Seytaane.
9 Ku juddu ci Yàlla doo def bàkkaar, ndax Yàlla sol na la jikkoom, te doo mana sax ci bàkkaar, ndax juddu nga ci Yàlla.
10 Lii mooy ràññale doomi Yàlla ak doomi Seytaane: képp ku dul def lu jub bokkoo ci Yàlla; naka noonu itam ku soppul sa mbokk bokkoo ci Yàlla.

Bëgganteleen

11 Ndaxte xibaar, bi ngeen déggoon ca ndoorte la, mooy lii: nanu bëggante,
12 te baña mel ni Kayin, mi bokkoon ci Ibliis, ba rey rakkam. Lu tax mu rey ko nag? Ndaxte ay jëfam dañoo bon, te yu rakkam jub.
13 Bokk yi, bu leen àddina bañee, buleen ci jaaxle.

14 Mbëggeel gi nu bëgg sunuy bokk,
moo nuy xamal ne jóge nanu ci dee, tàbbi
ci dund. Ku bëggul sa mbokk, yaa ngi ci
dee ba tey.
15 Képp ku bañ sa mbokk, reykat nga;
te xam ngeen ne, ku rey nit amuloo dund
gu dul jeex.
16 Ci lii lanuy xàmmee luy mbëggeel:
Kirist joxe na bakkanam ngir nun; te nun
itam war nanoo joxe sunu bakkan ngir
sunuy bokk.
17 Waaye ku am alalu àddina te gis sa
mbokk nekk ci soxla, nga dummóoyu ko,
nan la mbëggeelu Yàlla dëkke ci yaw?
18 Samay doom, bunu bëggante ci wax
mbaa ci làmmiñ rekk, waaye ci jëf ak ci
dëgg.

Kóolute ci kanam Yàlla

19-20 Ci loolu lanu xame ne nu ngi ci
dëgg; te waxtu wu sunu xol di xeex ak
nun, dinanu ko dalal ci kanamam, ndaxte
Yàllaa ëpp sunu xol te xam na lépp.
21 Samay soppe, bu nu sunu xol daanul,
kon man nanoo jege Yàlla ak kóolute.
22 Te lépp lu nu koy ñaan, dinanu ko
jot ci moom, ndaxte nu ngi sàmm ay
ndigalam, di def lu ko neex.
23 Ndigalam mooy lii: nu gëm turu
Doomam, Yeesu Kirist, tey bëggante, ni
mu nu ko digale.
24 Kuy sàmm ndigalu Yàlla, dinga sax ci
moom, mu dëkk ci yaw. Te Xel mi mu nu
jox, moo nuy xamal ne dëkk na ci nun.

4

Xel miy dëgg ak xelu Bañaaleb Kirist

1 Samay soppe, buleen gëm xel mu
nekk, waaye nattuleen xel yi, ba xam
ndax ci Yàlla lañu jóge walla déet, ndaxte
naaféq yu bare yu mbubboo turu yonent
jóg nañu, tasaaroo ci àddina si.
2 Ci lii lanu xàmmee Xelum Yàlla: mépp
xel mu nangu ne, Yeesu Kirist ñëw na,
nekk nit, ci Yàlla la bokk.
3 Waaye mépp xel mu nanguwul Yeesu,
bokkul ci Yàlla. Xel moomu mooy xelum
Bañaaleb Kirist, mi ngeen déggoon ne
dina ñëw, te léegi sax mu ngi ci biir
àddina.
4 Yéen samay doom, ci Yàlla ngeen
bokk, te daan ngeen yonent yu naaféq
yooyu, ndaxte ki nekk ci yéen moo ëpp
doole ki nekk ci àddina.
5 Ñoom ci àddina lañu bokk; moo tax
ñuy wax waxi àddina, te àddina di leen
déglu.
6 Nun nag ci Yàlla lanu bokk. Ku xam
Yàlla dinga nu déglu; ku bokkul ci Yàlla
doo nu déglu. Ci loolu lanuy xàmmee Xel
miy dëgg ak xel mi dul dëgg.

Yàlla mbëggeel la

7 Samay soppe, nanu bëggante, ndax
mbëggeel ci Yàlla la bawoo; képp ku
bëgg sa mbokk nag, ci Yàlla nga juddoo,
te xam nga Yàlla.
8 Ku bëggul sa mbokk, xamuloo Yàlla,
ndax Yàlla mbëggeel la.
9 Nii la Yàlla wonee mbëggeelam ci
nun; yónni na ci àddina jenn Doomam ji
mu am kepp, ngir nu am dund ci moom.
10 Lii mooy mbëggeel, du sunu
mbëggeel ci Yàlla, waaye mbëggeelam
ci nun, ba mu yónni Doomam, mu joxe
bakkanam, ngir dindi sunuy bàkkaar.
11 Samay soppe, bu nu Yàlla bëggee nii,
nun itam war nanoo bëggante.
12 Kenn masula gis Yàlla, waaye bu nu
bëggantee, Yàllaa ngi dëkk ci nun te
mbëggeelam mat na sëkk ci nun.
13 Ci lii lanuy xame ne sax nanu ci Yàlla,
te moom itam dëkk na ci nun: sol na nu
Xelam.
14 Te nun gis nanu te seede ne, Baay
bi yónni na Doom ji, mu nekk Musalkatu
àddina.
15 Képp ku nangu ne, Yeesu Doomu
Yàlla la, Yàlla dëkk na ci yaw, te yaw it
sax nga ci Yàlla.
16 Mbëggeel gi Yàlla am ci nun, xam
nanu ko te gëm ko.

Yàlla mbëggeel la, te képp ku sax ci
mbëggeel, yaa ngi sax ci Yàlla, mu dëkk
ci yaw.
17 Ni Kirist mel, noonu lanu mel nun
itam ci àddina. Ci loolu la mbëggeel mate
sëkk ci nun, ngir nu am kóolute bésu àtte
ba.
18 Genn ragal amul ci mbëggeel, waaye
mbëggeel gu mat sëkk day dàq ragal.

Ndaxte ragal day ànd ak mbugal; te ku
ragal, mbëggeel matul sëkk ci yaw.
19 Danuy wéy ci mbëggeel, ndax moo
nu jëkka bëgg.
20 Su kenn nee: «Bëgg naa Yàlla,» te
bëgguloo sa mbokk, dangay fen; ndaxte
ku bëggul sa mbokk mi ngay gis, doo
mana bëgg Yàlla mi nga gisul.
21 Te jox na nu ndigal lii: ku bëgg Yàlla,
nga bëgg sa mbokk.

5

Ku gëm day not àddina

1 Képp ku gëm ne Yeesu mooy Almasi
bi, juddu nga ci Yàlla; te ku bëgg waajur,
dinga bëgg itam ki mu jur.
2 Xam nanu ne bëgg nanu doomi Yàlla
yi ci lii: bëgg Yàlla tey sàmm ay ndigalam.
3 Ndaxte mbëggeel ci Yàlla mooy sàmm
ay ndigalam; te ay ndigalam diisuñu.
4 Ndaxte képp ku juddu ci Yàlla day not
àddina; te li nuy note àddina mooy sunu
ngëm.
5 Ku not àddina mooy kan? Mooy ki
gëm ne Yeesu mooy Doomu Yàlla.

Li ñu seede ci Yeesu Kirist

6 Yeesu Kirist mooy ki ñëw, jaar ci ndox
ak deret; du ci ndox rekk, waaye ndox ak
deret. Te Xelu Yàlla mi moo koy seedeel,
ndax Xel mi mooy dëgg.
7 Ndaxte am na ñetti seede:
8 Xel mi, ndox ak deret, te ñoom ñett
ñépp, ñoo bokk benn baat.
9 Seedes nit, dinanu ko nangu, waaye
seedes Yàlla moo gëna wóor, ndax boobu
seede mooy li Yàlla seede ci Doomam.
10 Ku gëm Doomu Yàlla ji, am nga seede
boobu ci sa xol. Ku gëmul Yàlla, teg nga
ko kuy tebbi waxam ndaxte gëmuloo li
Yàlla seede ci Doomam.
11 Te seede si mooy lii: Yàlla jox na nu
dund gu dul jeex, te dund googoo ngi ci
Doomam.
12 Ku am Doom ji, am nga dund; ku
amul Doomu Yàlla, amuloo dund.

Dund gu dul jeex

13 Maa ngi leen di bind yëf yii, yéen ñi
gëm turu Doomu Yàlla ji, ngir ngeen xam
ne am ngeen dund gu dul jeex.
14 Kóolute gi nu am ci kanam Yàlla
mooy lii: su nu ko ñaanee dara ci coo-
bareem, dina nu nangul.
15 Gannaaw xam nañu ne dina nangu
lépp lu nu koy ñaan, xam nanu it ne li nu
ko ñaan, jox na nu ko.
16 Ku gis mbokkam, muy def bàkkaar
bu jarul dee, na ko ñaanal, te Yàlla dina
ko may dund. Ku def bàkkaar bu jarul
dee laa wax. Ndaxte am na bàkkaar bu
jar dee; boobu taxul may wax, mu ñaanal
ko.
17 Gépp jubadi bàkkaar la, waaye am
na bàkkaar bu jarul dee.
18 Xam nanu ne képp ku juddu ci Yàlla
doo sax ci bàkkaar, waaye Doomu Yàlla
ji mooy wottu sa bakkan, ba Ibliis du la
manal dara.
19 Nun nag xam nanu ne nu ngi ci Yàlla,
te àddina sépp a ngi tëdd ci loxoy Ibliis.
20 Xam nanu ne Doomu Yàlla ji ñëw na
te may na nu xel, ba nu mana xam Aji
Wóor ji. Te nu ngi ci Aji Wóor ji ak ci
Doomam Yeesu Kirist. Kooku mooy Yàlla
ju wóor, ji yor dund gu dul jeex.
21 Samay doom, wottuleen seen bopp
ciy xërëm.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

1 Man njiit li maa leen di bind, yaw soxna su tedd si, yaw ak say doom. Bëgg naa leen bu wér ci sama xol, jéllale naa sama bopp sax, waaye itam képp ku xam dëgg gi.
2 Te dëgg gee tax nuy def noonu, dëgg gi dëkk ci nun, tey ànd ak nun ba fàww.
3 Yàlla Baay bi ak Yeesu Kirist, Doomu Baay bi, dinañu nu may yiw, yërmande ak jàmm, ànd ak dëgg ak mbëggeel.

Dund ci dëgg ak mbëggeel

4 Gis naa ci say doom, ñuy jaar ci tànki dëgg, ni nu ko Baay bi digale, te bég naa ci lool.
5 Léegi nag soxna si, maa ngi lay dénk lii: nun ñépp nanu bëggante, te loolu du dénkaane bu bees, waaye moom lanu jotoon ca njàlbéen ga.
6 Lii mooy mbëggeel: nu wéer sunug dund ci ndigali Yàlla; loolu mooy ndigalam, la nu jotoon ca njàlbéen ga, te ci lanu wara jaar.
7 Maa ngi wax loolu nag, ndaxte am na ñuy sànke ñu bare, ñu tasaaroo ci àddina, te nanguwuñu ne Yeesu Kirist wàcc na, nekk nit. Kooku aji sànke la, di Bañaaleb Kirist.
8 Kon moytuleen, ngir baña ñàkk seen añub coono, waaye ngeen am yool bu mat sëkk.
9 Képp ku saxul ci dénkaaney Kirist, xanaa di ko weesu, bokkul ci Yàlla; ku sax ci dénkaane yi, bokk nga ak Baay bi ak Doom ji.
10 Ku ñëw fi yaw, te indaalewul dénkaane yooyu, waxuma nga bañ koo teeru rekk, waaye bu ko nuyu sax.
11 Ku ko nuyu, bokk nga ciy ñaawteefam.
12 Bëggoon naa leena wax lu bare ci bataaxal bii, waaye lépp xajul ci kayit. Kon nag fas naa yéenee ñëw, ba jàkkaarlook yéen, nu waxtaan ci, ngir sunu mbég mat sëkk.
13 Say doomi rakk, ji Yàlla tànn, ñu ngi lay nuyu.

Ñetteelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

1 Man njiit li, maa ngi lay bind, yaw
sama xarit Gayus, mi ma bëgg ci sama
xol.
2 Sama soppe, maa ngi ñaan, Yàlla may
la jàmm ci lépp, ànd ak wér-gi-yaram, ju
mel ni sa naataangeg xol.
3 Sunuy bokk ñëw nañu te seede ni nga
fonke dëgg gi, ba wéer ci sa dund gépp,
te bég naa ci lool.
4 Awma mbég mu ëpp lii: ma dégg ne
samay doomi diine ñu ngiy jaar ci tànki
dëgg.

Ñi ànd ci liggéey bi ak ñi ci àndul

5 Yaw sama xarit, sa takkute fés na ci
teeru bi ngay teeru bokk yi, te fekk xamoo
leen.
6 Seedeel nañu sa mbëggeel fi kanam
mbooloom ñi gëm. Taxawu leen nag ci
seen yoon taxawu gu neex Yàlla.
7 Ndaxte turu Kirist la leen taxa jóg, te
sàkkuwuñu daray ku gëmul.
8 Nun nag fàww nu teeru ñu mel ni
ñoom, ngir nu ànd ak ñoom liggéeyal
dëgg.
9 Bind naa mbooloo mi bataaxal, waaye
Joteref, mi bëgg not ñépp, du dégg sunu
ndigal.
10 Kon nag su ma ñëwee, dinaa fàttali
li mu def lépp, ci di nu sosal ci kàdduy
neen yu ñaaw. Yemu foofu sax, waaye
nanguwula teeru bokk yi, rax-ca-dolli ku
leen bëgga teeru, mu gàllankoor ko, dàq
ko ci mbooloo mi.
11 Sama xarit, bul roy lu bon, waaye lu
baax rekk. Kuy def lu baax, ci Yàlla nga
bokk; kuy def lu bon, xamoo dara ci Yàlla.
12 Naka Demetirus nag, ñépp seedeel
nañu ko lu baax, te dëgg gi ci moom sax
seedeel na ko ko. Nun itam seedeel nanu
ko te wóor na ma ne sunu seede dëgg la.
13 Am na lu bare lu ma la bëggoona
wax, waaye lépp xajul ci kayit.
14 Kon yaakaar naa laa seetsi balaa
yàgg, jàkkaarlook yaw, nu waxtaan ci.
15 Yal na jàmm ànd ak yaw. Xarit yi
yépp ñu ngi lay nuyu. Nuyul nu sunuy
xarit, kenn ku nekk ci turam.

Bataaxal bi Yàlla may YUDD, mu bind ko

1 Man Yudd, jaamu Yeesu Kirist, mi
bokk ak Saag ndey ak baay, maa leen di
bind, yéen ñi Yàlla Baay bi woo te bëgg
leen, te Yeesu Kirist aar leen.
2 Na leen Yàlla may yërmande, jàmm
ak mbëggeel.

Bàkkaaru ñi weddi Yàlla ak seen muj

3 Samay bokk, bëggoon naa leena bind
lool ci mbirum mucc gi nu bokk, waaye
lii moo gëna jamp: ma xiir leen, ngeen
taxaw ci aar mboolem dëgg, gi Yàlla xasa
dénk gaayam yu sell yi ba fàww.
4 Ndaxte am na ay nit ñu ñeme Yàlla,
ñu yoxoosu ci seen biir; dañuy mbubboo
yiwu Yàlla, ngir topp seen bakkan, di
ci weddi Buur Yàlla miy kenn ak sunu
Boroom Yeesu Kirist. Fekk Mbind mi tëral
na seen àtte bu yàgg.
5 Xam ngeen loolu lépp ba noppi sax,
waaye dama leen koy fàttali rekk. Xam
ngeen ne Boroom bi musal na xeetam, ba
génne leen réewu Misra, waaye gannaaw
ba raafal na ñi gëmul woon.
6 Te it malaaka ya jàppul woon ca
daraja ja ñu amoon, xanaa toxoo fa ñu
leen dëëloon, Yàlla yeew na leen buum yu
sax, tëj leen ci biir lëndëm, di leen nége
àtteb bés bu mag ba.
7 Noonu itam dëkki Sodom ak Gomor
ak dëkk ya leen wëroon, dañoo sóobu ci
njaaloo ak di def ay góor-jigéen, waaye
àtte bi dal na ci seen kaw, ba ñuy ay tegtal
ci ñiy yelloo sawara ba fàww.
8 Naka noonu itam géntkat yooyu may
wax ñu ngi sobeel seen yaram, di weddi
gépp kilifteef, di xas doole yi ci asamaan.
9 Waaye bi Mikayel, miy kilifa ci
malaaka yi, di xëccook Seytaane néewu
Musaa, bay xuloo ak moom, ñemewu koo
àtte, boole ciy xas; mu yem ci wax ko ne:
«Na la Boroom bi mbugal!»
10 Waaye nit ñii may wax, dañuy saaga
li ñu xamul. Te li ñu xam ci tañaxu sax,
ni bàyyima yu amul xel, dañu ci yàq seen
bopp.
11 Ñookay torox! Dañoo jaar ci yoonu
Kayin, sóobu ci réerug Balaam ngir
xaalis, di bañ kilifteef ni Kore, te dinañu
dee ni moom.
12 Su ñu bokkee ak yéen reeru mbooloo
mi, dañu ciy indi ay, niy xeer yu nëbbu
ci biir géej; amuñu genn gàcce, waaye
dañuy giiroo te fonk seen biir rekk.
Ñu ngi mel ni xiin yu amul ndox, yuy
naaxsaay ci ngelaw; ni garab yu meññul
ci jamonoy meññeef, te buddeeku, dee ba
wow koŋŋ;
13 mel ni duusi géej gu mer, yuy gëq
jëf yu ruslu; niy biddiiw yuy fàq, te Yàlla
dencal na leen lëndëm ga gëna tar ba
fàww.
14 Enog, di juróom ñaareelu maam
gannaaw Aadama, waxoon na ci kàddug
Yàlla, ba weer leen ne: «Boroom bi
wàcce na ca asamaan, ànd ak ay junniy
junniy malaakaam,
15 ngir àtte ñépp, te mbugal ñi weddi
ñépp ndax ñaawteef, yi ñu jëf ci ñeme
Yàlla; di leen fàttali it kàddu yu ñaaw,
yi ñu ko tifaar ci seeni bàkkaar ak seen
weddi.»
16 Duñu noppee xultu, di jàmbat seen
nekkin, tey topp seen nafsu; ay wax yu
réy a ngi ball ci seen làmmiñ, waaye
dañuy jay ñi ñuy yaakaare njariñ.

Góor-góorluleen

17 Waaye yéen samay xarit, fàttalikuleen
la leen ndawi sunu Boroom Yeesu Kirist
waxoon lu jiitu,
18 ne leen: «Mujug jamono ay tiiñalkat
dinañu feeñ, ñuy weddi Yàlla, ngir topp
seen bakkan.»
19 Ñooy féewale, te Xelum Yàlla nekkul
ci ñoom; nit kese lañu.
20 Waaye yéen samay xarit, doolewuleen
ci seen yoonu ngëm wu sell, tey ñaan ci
dooley Xel mu Sell mi,
21 ba saxoo mbëggeelu Yàlla, tey
séentu yërmandey sunu Boroom Yeesu
Kirist, mu tàbbal leen ci dund gu dul jeex.
22 Jubbantileen ñi am werantey xel,
23 ngeen musal ñale, jële leen ci sawara,
te yërëm ñeneen ñi, waaye boole ci
moytu, ba sib sax seen yére yi taq sobe.

Yàlla moo yelloo ndam

24 Yàlla mi leen mana aar ci gépp jeng
te teewal leen fa kanam ndamam, ngeen
ñàkk sikk te fees dell ak mbég;
25 Yàlla miy kenn, di sunu Musalkat,
yal na yelloo ndam ak màgg, kàttan ak
nguur, jaar ci Yeesu Kirist sunu Boroom,
démb, tey, ëllëg ba fàww! Amiin.

Mbir yi wara ñëw, te Yeesu Kirist won ko Yowaana ci biir PEEÑU

Ubbite gi

1 Lii mooy li Yeesu Kirist feeñal, te mu tukkee ca Yàlla, ngir mu won ay jaamam mbir, yi dëgmël di ñëw. Yónni na malaakaam, ngir xamal ko ab jaamam Yowaana.
2 Kooku mi ngi seede fii li mu gis lépp, maanaam kàddug Yàlla ak seede, si ñu seedeel Yeesu Kirist.
3 Barkeel ngeen, yaw miy jàng ak yéen ñiy déglu wax yii jóge ca Yàlla, te di sàmm li ñu ci bind, ndaxte waxtu wi jege na.

Nuyoo bi jëm ci juróom ñaari mboolooy ñi gëm

4 Man Yowaana maa leen di bind, yéen juróom ñaari mboolooy ñi gëm te nekk ci diiwaanu Asi. Na yiw ak jàmm féete ci yéen, jóge ci Yàlla, moom ki nekk, ki nekkoon démb te di ñëw ëllëg. Yiw woowu ak jàmm jooju ñoo ngi tukkee it ci juróom ñaari Xeli Yàlla, yi nekk ci kanam gàngunem Yàlla*,
5-6 tukkee it ci Yeesu Kirist, seede bu takku bi, moom taaw bi, maanaam ki jëkka dekki, di buuru buur yi ci kaw suuf yépp.

Na ndam ak nguur féete ak Yeesu Kirist ba fàww, moom mi nu bëgg te yiwi nu ci sunuy bàkkaar ak deretam ji tuuru, te def nu askanu sarxalkati Buur Yàlla Baayam, nu di ko jaamu. Amiin.

7 Gisleen, mi ngi ñëw ci niir yi,
te ñépp dinañu teg seeni bët ci moom,
ba ci ñi ko jam sax.
Te xeet yi nekk ci kaw suuf yépp dinañu
jooy ndax moom.
Waaw. Amiin.

8 Boroom bi Yàlla nee na: «Man Yàlla maay Alfa di Omega, Maay ki Nekk, di ki nekkoon démb, di kiy ñëw ëllëg, man Aji Man ji.»

Yowaana am na peeñu ca dunu Patmos

9 Man Yowaana seen mbokk, di seen nawle ci fitna, ci nguur ak ci muñ, yi nu am ndax sunu booloo ak Yeesu, maa nga nekkoon ca dun bu ñuy wax Patmos. Wacce woon nañu ma fa, ndax li ma doon waare kàddug Yàlla tey seedeel Yeesu.
10 Xelum Yàlla solu ma ci bésu Boroom bi, te noonu ma dégg ci sama gannaaw baat bu xumb nig liit,
11 naan: «Bindal ci téere li ngay gis te yónnee ko juróom ñaari mboolooy ñi gëm, ca dëkki Efes, Samirin, Pergam, Catir, Sàrd, Filadelfi ak Lawdise.»

12 Noonu ma geestu, ngir seet ku doon wax ak man. Ba ma geestoo, yem ci juróom ñaari tegukaayu làmp yu wurus,
13 gis ku taxaw ci biir tegukaayu ya, niroo ak doomu nit. Mu sol mbubb mu gudd, takk ngañaayu wurus ci ndiggam.
14 Boppam ak kawaram weex tàll ni perkaal, ay bëtam di xuyy ni sawara.
15 Ay tànkam mel ni xànjar bu yànj bu ñu xelli, baatam di riir ni duusi géej.
16 Mu yor ci loxol ndijooram juróom ñaari biddiiw, jaasiy ñaari boor yu ñaw di génn ci gémmiñam, xar kanamam leer nàññ ni jantub njolloor.

17 Naka laa ko gis, di daanu ci ay tànkam ni ku dee. Waaye mu teg loxol ndijooram ci sama kaw ne ma: «Bul ragal dara. Maay ki jëkk te maay mujj.
18 Maay Kiy Dund. Dee woon naa, waaye maa ngii di dund ba fàww, yor caabiy dee ak ju barsàq.
19 Kon nag bindal li nga gis, li am léegi ak li nara ami gannaaw gi.
20 Juróom ñaari biddiiw yi nga gis ci sama loxol ndijoor, ak juróom ñaari tegukaayu làmp yu wurus yi, ay mbóoti Yàlla lañu te lii lañuy tekki: biddiiw yi ñoo di malaakay† juróom ñaari mboolooy ñi gëm; juróom ñaari tegukaayu làmp yi ñoo di juróom ñaari mbooloo yi.

* **1:4** ***gàngune ma*** mooy fa buur biy toog. † **1:20** ***malaaka*** man na tekki it «ndaw li».

2

Bataaxal bi ñu yónnee waa Efes

1 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Efes, ne ko:
Ki téye juróom ñaari biddiiw yi
ci loxol ndijooram, tey dox ci diggu
juróom ñaari tegukaayu làmp yu wu-
rus yi nee na:
2 Xam naa say jëf, sa liggéey ak sag
muñ. Xam naa ne manuloo dékku ñiy def
lu bon. Seetlu nga ñi tuddoo samay ndaw,
ba gis ne ay naaféq lañu.
3 Xam naa it ne muñ nga, ba dékku
coono ndax sama tur, te xàddiwoo.
4 Waaye li ma naqari ci yaw moo di
sa mbëggeel wàññiku na.
5 Deel fàttaliku kon fa nga daanoo.
Réccul te def, na nga daan def bu jëkk.
Soo réccuwul, dinaa dikk ci yaw, jële sa
tegukaayu làmp ca bérab ba mu nekk.
6 Waaye lii neex na ma ci yaw: sib
nga ni man li ñoom Nikolas di jëf.
7 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku
daan, dinaa la may, nga lekk ci garabu
dund, gi nekk ci jataayu Yàlla.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Samirin

8 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Samirin, ne ko:
Ki jëkk te mujj, ki dee woon te dekki
nee na:
9 Xam naa sa coono, xam it sa néew
doole, moona yaaka duunle. Ñooñu
tuddoo Yawut, xam naa ñaawteef yi ñu
teg ci sa der: ndajem Seytaane la.
10 Bul ragal li nga nara daj. Seytaane
dina dugal kaso ñenn ci yéen, ngir wut
leena fiir. Diirub fukki fan dingeen am
coono. Nanga takku ba àttan cee dee, ma
jox la kaalag dund gi.
11 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku
daan, doo loru ci ñaareelu dee.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Pergam

12 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Pergam, ne ko:
Boroom jaasi ju ñaw, ji am ñaari boor
nee na:
13 Xam naa fa nga dëkk, di fa Sey-
taane samp nguuram. Moona jébbalu
nga ci sama tur te weddiwoo sa ngëm ci
man, ba ca fan ya ñu reye Antipas, sama
seede bu takku ba, ci seen dëkk, di dëkku
Seytaane.
14 Waaye am na lu ma naqari ci
yaw, moo di uuf nga foofu gaa yuy
sàmm njànglem Balaam, moom mi
jàngaloon Balag, mu sóob bànni Israyil
ci bàkkaar, xiir leen ci lekk ñam wu ñu
tuuroo xërëm yi, xiir leen ci njaaloo.
15 Te am nga noonu itam ay nit ñuy
sàmm njànglem ñoom Nikolas.
16 Réccul kon; lu ko moy dinaa dikk
ci yaw léegi te xeex ak nit ñooñu ak jaasi,
jiy génn ci sama gémmiñ.
17 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku
daan, dinaa la jox, nga lekk dund bi
ñuy wax mànn te mu nëbbu, te dinaa la
jox xeer wu weex. Ci kaw xeer woowu
bindees na ci tur wu bees wu kenn
xamul, ku dul ki ko jot.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Catir

18 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Catir, ne ko:
Doomu Yàlla ji, ki ay bëtam di xuyy ni
sawara, tey tànkam di lerax ni xànjar,
nee na:
19 Xam naa say jëf, sa mbëggeel, sa
ngëm, sag muñ ak ni nga farloo ci sa
jaamu Yàlla. Xam naa say jëf yu mujj, ni
ñu ëppe yu jëkk ya.
20 Waaye li ma naqari ci yaw moo
di dangaa bàyyi Yesabel, jigéen joojuy
tuddoo yonent, di jàngle ak a réeral
sama jaam yi, ngir ñuy sóobu ci njaaloo
te di lekk ñam wu ñu tuuroo xërëm yi.
21 May naa ko ab diir, ngir mu tuub
njaaloom, waaye bañ na.
22 Kon nag dinaa ko tëral ci lalu metit,
te ñiy ànd ak moom di njaaloo, su ñu
tuubul jëfi jigéen jooju, dinaa leen teg
naqar wu mag.
23 Dinaa rey ay doomam, te mboolooy
ñi gëm yépp dinañu xam ne man maa di
kiy nattu xol ak xalaat, te dinaa fey ku
nekk ay jëfam.
24 Waaye yéen ñépp ñi des ci
Catir te toppuleen njàngle moomu te

gëstuwuleen loolu ñu naan mbiri Seytaane yu xóot yi, maa ngi leen di wax ne duma leen yen beneen yen
25 bu dul bii: jàppleen ci li ngeen jàpp, ba kera may ñëw.
26 Ku daan tey sax ci samay jëf ba ca muj ga, dinaa ko jox sañ-sañ ci xeet yi:
27 Dina leen jiite ak yetu weñ,
tojat leen ni ñuy toje ndaal kew—
28 ni ma jële sañ-sañ ci sama Baay. Dinaa ko jox it biddiiwu njël.
29 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

3

Bataaxal bi ñu yónnee waa Sàrd

1 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Sàrd, ne ko:
Ki yor juróom ñaari Xeli Yàlla yi ak juróom ñaari biddiiw yi nee na: Xam naa say jëf. Dañu laa teg kuy dund, fekk dee nga.
2 Yewwul te dëgëral li des ci yaw tey waaja dee, ndaxte gis naa ne say jëf matuñu ca sama kanam Yàlla.
3 Fàttalikul kon kàddug Yàlla gi nga jot, te dégg ko, sàmm ko te réccu. Soo wéyee ciy nelaw nag, dinaa ñëw nib sàcc, te doo xam wan waxtu lay doon.
4 Moona am nga foofu ci Sàrd nit ñu néew ñoo xam ne tilimaluñu seen mbubb. Ñooñu dinañu ànd ak man, sol lu weex, ndaxte yeyoo nañu ko.
5 Ku daan, dinga sol mbubb mu weex ni ñoom. Duma far sa tur ci téereb dund bi, waaye dinaa nangu ci sama kanam Baay ak ay malaakaam ne bokk nga ci man.
6 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Filadelfi

7 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Filadelfi, ne ko:
Aji Sell ji, di Aji Dëgg ji nee na, moom mi yor caabiy Daawuda ji, moom miy tijji te kenn du ko mana tëj, muy tëj te kenn du ko tijji nee ne:
8 Xam naa say jëf. Ubbil naa la bunt, te kenn du ko mana tëj. Xam naa ne barewuloo doole, waaye sàmm nga sama kàddu te weddiwoo ma.
9 Dinaa def ba ñenn ci ñi bokk ci ndajem Seytaane —te tuddoo Yawut, fekk dañuy fen— dinaa leen ñëwloo, ñu sukk ci sa kanam, nangu ne bëgg naa la.
10 Gannaaw muñ nga, ni ma la ko dénke woon, man itam dinaa la yiir ci jamono, ji musiba mi di wàcc ci dunyaa bépp ngir nattu waa àddina.
11 Léegi ma ñëw. Sàmmal li nga yor, ngir kenn bañ laa xañ sa kaalag ndam.
12 Ku daan, dinaa la samp ni aw jënu néeg ci sama kër Yàlla te doo fa génn mukk. Dinaa bind ci yaw turu sama Yàlla ak turu dëkku sama Yàlla, mu di Yerusalem gu bees, giy jóge ca asamaan ca wetu sama Yàlla, di wàcc. Dinaa bind it ci yaw sama tur wu bees.
13 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Lawdise

14 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm ci dëkku Lawdise, ne ko:
Ki ñuy wax Amiin ji, di seede bu takku bi te dëggu, ki di ndeyi bindu mbindeefi Yàlla yi, nee na:
15 Xam naa say jëf, xam ne seddoo, tàngoo. Manoon ngaa sedd mbaa nga tàng,
16 waaye ndax li nga nugg, tàngoo seddoo, dinaa la yàbbi.
17 Yaa ngi damu naan: “Am naa alal, duunle naa, soxlaatuma dara.” Fekk xamuloo ne torox nga, miskin, ñàkk, gumba te rafle.
18 Moo tax maa ngi lay xiirtal, nga jënd ci man wurus wu ñu xellee ci sawara, ngir nga duunle, te nga jënd yére yu weex ngir nga solu, ba sa gàcceg rafle baña feeñ, ak tuufaay booy diw ci say bët, ngir mana gis.
19 Man maay yedd, di yar ñépp ñi ma bëgg. Farlul kon te tuub say bàkkaar.
20 Maa ngi nii taxaw ci bunt bi, di fëgg. Ku dégg sama baat te ubbi bunt bi, dinaa dugg, reerandoo ak moom, moom it mu reerandoo ak man.
21 Ku daan, dinaa la toogloo ci sama wet ci sama gàngune, ni ma xeexe ba

daan, man ci sama bopp, te toogandoo
ak sama Baay ci gànguneem.
22 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.»

4

Buur Yàlla toog na ca gànguneem

1 Gannaaw loolu ma xool, gis bunt
ubbiku ci asamaan. Baat booba ma
déggoon, muy wax ak man mel nig liit,
ne ma: «Yéegal fii, ma won la li wara ñëw
gannaaw gi.»
2 Ca saa sa Xelum Yàlla solu ma, noonu
ma gis gàngune ca asamaan, te am ku ca
toog.
3 Leeraayam mel ni jamaa ak per bu
xonq, te xon gu leer ni per bu wert wër
gàngune ma.
4 Yeneen ñaar fukki gàngune ak ñeent
wër ko, te ci kaw gàngune ya ñaar fukki
mag ak ñeent toog, sol mbubb yu weex
ak kaalay wurus ci seen bopp.
5 Ay melax ak i riir ak i dënnu di jibe
ca gàngune ma. Ca kanam gàngune ma
amoon na fa juróom ñaari jum yu yànj,
di juróom ñaari Xeli Yàlla yi.
6 Amoon na it ca kanam gàngune ma lu
mel ni géej gu leer ni weer bu set, ba mel
ni seetu.
Ci li wër gàngune ma, sës rëkk, amoon
na fa ñeenti mbindeef yu fees ak ay bët
ci kanam ak ci gannaaw.
7 Mbindeef mu jëkk maa nga meloon
ni gaynde, ñaareelu mbindeef mel ni
yëkk, ñetteelu mbindeef yor kanamu nit,
ñeenteel ba di nirook jaxaay juy naaw.
8 Ñeenti mbindeef ya am nañu ku nekk
juróom benni laaf te ñu nga fees ak ay
bët li leen wër lépp, ba ci seen roni laaf.
Guddi ak bëccëg duñu noppeek naan:
«Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
moo sell, sell, sell,
moom ki nekkoon démb, di ki nekk tey,
di kiy ñëw ëllëg.»
9 Saa su mbindeef ya di màggal ki toog ca
gàngune ma tey dund ba fàww, te di ko
kañ ak a gërëm,
10 ñaar fukki mag ña ak ñeent di dëpp
seen jë ca kanam ka toog ca kaw gàngune
ma. Ñu di ko jaamu, moom mi dund
ba fàww, di sànni seen kaalay ndam ca
kanam gàngune ma, naan:
11 «Yàlla sunu Boroom, yaa yeyoo ndam,
teraanga ak kàttan,
ndaxte yaa sàkk lépp
te ci sa coobare la lépp nekke,
te ci lañu leen sàkke.»

5

Gàttub Yàlla jël na téere ba

1 Noonu ma gis ca loxol ndijooru ka toog
ca gàngune ma téere bu ñu bind biir ak
biti, tay ko juróom ñaari yoon ak sondeel.
2 Noonu ma gis malaaka mu am doole,
muy xaacu naan: «Ku yeyoo dindi tayu yi
te ubbi téere bi?»
3 Te amul kenn, muy ci asamaan, muy
ci kaw suuf, muy ci biir suuf, ku manoona
ubbi téere bi, mbaa mu xool ci biir.
4 Ma jooy jooy yu metti ndax li kenn
yeyoowul woona ubbi téere bi mbaa mu
xool ko.
5 Noonu kenn ca mag ña ne ma: «Bul
jooy. Xoolal, Gayndeg giiru Yuda, ki
soqikoo ci Daawuda, daan na, ba am sañ-
sañu dindi tayu yi te ubbi téere bi.»
6 Noonu ma gis Gàtt bu mel ni dañu koo
rendi woon, mu taxaw ca digg gàngune
ma, ñeenti mbindeef ya séq ko, mag ña
wër ko. Gàtt ba amoon na juróom ñaari
béjjén ak juróom ñaari bët, ñu di juróom
ñaari Xeli Yàlla, yi ñu yónni ci àddina
sépp.
7 Gàtt ba ñëw, jël téere, ba nekkoon ca
loxol ndijooru ka toog ca gàngune ma.
8 Ba mu jëlee téere ba, ñeenti mbindeef
ya ak ñaar fukki mag ña ak ñeent daldi
dëpp seen jë ca kanam Gàtt ba, ku nekk
yor xalam. Ñu yor it andi wurus yu fees
ak cuuraay, yu doon misaal ñaani gaayi
Yàlla ya.
9 Ñu daldi woy woy wu bees naan:
«Yeyoo ngaa jël téere bi
te dindi tayu yi,
ndaxte reyees na la,
te jotal nga Yàlla ak sa deret
ay nit ñu bokk ci bépp giir ak kàllaama
ak réew ak xeet.
10 Def nga leen askanu sarxalkati Buur
Yàlla sunu Boroom, di ko jaamu,

te dinañu nguuru ci àddina.»
11 Ma xool noonu, dégg baatu malaaka
yu bare yu ëppoon alfunniy alfunniy
junniy junni. Malaaka ya wër gàngune
ma ak mbindeef ya ak mag ña.
12 Ñuy xaacu naan:
«Gàtt ba ñu rendi woon yeyoo na kàttan,
alal, xel,
doole, teraanga, ndam ak cant.»
13 Ma dégg itam mbindeef, yi nekk ci
asamaan, ci kaw suuf, ci biir suuf, ci géej
gi,— mbindeef yépp naan:
«Yal na cant, teraanga, ndam ak nguur
féete ak ki toog ci gàngune mi, ak Gàtt bi,
ba fàww.»
14 Ñeenti mbindeef ya naan: «Amiin.»
Mag ña sukk di màggal.

6

Gàtt ba dindi na juróom benni tayu ya

1 Noonu ma gis Gàtt ba dindi tayu gu
jëkk ga, te ma daldi dégg kenn ca ñeenti
mbindeef ya, di wax ak baat buy riir ni
dënnu naan: «Ñëwal!»
2 Ma xool noonu, gis fas wu weex,
gawar ba yor ag fitt. Ñu jox ko kaalag
ndam, mu daldi dem moom jàmbaar ngir
daani.
3 Gàtt ba dindi na ñaareelu tayu ga,
ma dégg ñaareelu mbindeef ma naan:
«Ñëwal!»
4 Noonu weneen fas génn, di wu xonq,
gawar ba jot sañ-sañu jële jàmm ci kaw
suuf, ngir nit ñi di reyante ci seen biir. Ñu
jox ko jaasi ju mag.
5 Mu dindi ñetteelu tayu ga, ma dégg
ñetteelu mbindeef ma ne: «Ñëwal!» Ma
xool, gis fas wu ñuul, gawar ba yor ab
peesekaay.
6 Ma dégg baat bu jollee ca dig-
gante ñeenti mbindeef ya, naan: «Peyug
bëccëgu lëmm ngir benn kilob ceeb,
peyug bëccëgu lëmm ngir ñetti kiloy
dugub, waaye bul yàq diw ak biiñ.»
7 Mu dindi ñeenteelu tayu ga, ma dégg
ñeenteelu mbindeef ma naan: «Ñëwal!»
8 Ma xool noonu, gis fas wu wert, gawar
baa nga tuddoon Dee te barsàq a nga
toppoon ci moom. Ñu jox ko sañ-sañ ci
ñeenteelu xaaju àddina sépp, ngir mu
faat ak jaasi, xiif, mbas ak rabi àll yi.
9 Mu dindi juróomeelu tayu ga, ma gis
ca suufu sarxalukaay, ba ñuy taal cuuraay
ca kawam, ruuwi ñi ñu bóom ndax seede
si ñu doon sàmm ak li ñu gëmoon kàddug
Yàlla.
10 Ñuy xaacu naan: «Boroom bu sell bi
te dëggu, ba kañ ngay nég àtte bi te feyul
nu sunu deret ci waa àddina?»
11 Ñu jox leen ku nekk mbubb mu weex,
daldi leen ne, ñu muñ tuuti, ba kera seeni
nawle ñëw, te lim bi mat— seeni nawle ci
liggéey bi, di seeni bokk yu waa àddina
waroona bóom ni ñoom.
12 Ma xool, ba muy dindi juróom ben-
neelu tayu ga. Noonu mu am yëngu-
yëngub suuf bu mag, jant bi ñuul ni
këriñ, weer wi xonq curr ni deret.
13 Biddiiw yi fàqe asamaan, di daanu
ci kaw suuf, ni doomi garab yu yolox di
wadd, bu ko ngelaw lu metti dee yëngal.
14 Asamaan si dellu ni basaŋ gu ñuy
taxañ, tund yépp ak dun yépp randoo fa
ñu nekkoon.
15 Noonu buuri àddina si ak kilifa yi
ak njiiti xare yi ak boroom alal yi ak
boroom kàttan yi ak jaam yi ak gor yi,
ñépp làqatuji ci xunti yi ak ci ron doji
tund yi.
16 Ñu naan tund yi ak doj yi: «Daan-
uleen ci sunu kaw te nëbb nu bëti ki toog
ci gàngune mi ak meru Gàtt bi,
17 ndaxte bés bu mag, bi seen mer di
feeñ, agsi na! Ku ci mana rëcc?»

7

Ñi jóge ci metit wu réy wa

1 Gannaaw loolu ma gis ñeenti malaaka
yu taxaw ci ñeenti xéblay àddina si. Ñu
téye ñeenti ngelawi àddina, ngir ngelaw
du wol ci kaw suuf, ci géej mbaa ci genn
garab.
2 Ma gis it meneen malaaka, muy yéeg,
jóge penku, yor màndargaalu Yàlla jiy
dund. Mu daldi wax ak baat bu xumb
ñeenti malaaka ya ñu joxoon sañ-sañ, ñu
yàq suuf ak géej,
3 ne leen: «Buleen yàqagun suuf si ak
géej gi ak garab yi. Négleen, ba ñu def

màndarga ci jëwu ñiy jaamu Yàlla sunu
Boroom.»
4 Noonu ma dégg limub ñi ñu
màndargaal; ñu tollu ci téeméer ak
ñeent fukk ak ñeent ci ay junni. Ñu jóge
ci giiri bànni Israyil yépp:
5 Fukki junni ak ñaar lañu màndargaal ci
biir giiru Yuda,
fukki junni ak ñaar ci giiru Ruben,
fukki junni ak ñaar ci giiru Gàdd,
6 fukki junni ak ñaar ci giiru Aser,
fukki junni ak ñaar ci giiru Neftali,
fukki junni ak ñaar ci giiru Manase,
7 fukki junni ak ñaar ci giiru Simeyon,
fukki junni ak ñaar ci giiru Lewi,
fukki junni ak ñaar ci giiru Isakaar,
8 fukki junni ak ñaar ci giiru Sabulon,
fukki junni ak ñaar ci giiru Yuusufa,
fukki junni ak ñaar ci giiru Beñamin.

Mbooloo mu réy mi sol mbubb yu weex

9 Gannaaw loolu ma xool, gis mbooloo
mu réy, ba kenn manu koo wañ, ñu bokk
ci xeet yépp ak giir yépp ak réew yépp
ak kàllaama yépp. Ñu taxaw ca kanam
gàngune ma ak Gàtt ba. Ñu sol ay mbubb
yu weex, di màggal te di yëngal ay cari
garab ci seeni loxo,
10 naan:
«Mucc gaa ngi ci Yàlla sunu Boroom, bi
toog ci gàngune mi,
ak ci Gàtt bi!»
11 Noonu malaaka yépp taxaw, wër
gàngune ma ak mag ña ak ñeenti
mbindeef ya. Ñu dëpp seen jë ca kanam
gàngune ma, di jaamu Yàlla,
12 naan:
«Amiin! Yal na cant ak ndam, xel ak
ngërëm, teraanga, kàttan ak doole
féete ak Yàlla sunu Boroom ba fàww.
Amiin!»
13 Noonu kenn ca mag ña ne ma: «Ñi
sol mbubb yu weex yi, ñooy ñan ak fan
lañu jóge?»
14 Ma ne ko: «Sang bi, xanaa yaa ko
xam.» Mu ne ma: «Ñoo di ñi jóge ca metit
wu réy wa. Fóot nañu seeni mbubb, ba
weexal ko ci deretu Gàtt ba.
15 Loolu moo tax
ñu nekk ci kanam gàngunem Yàlla,
di ko jaamu guddi ak bëccëg ci këram,
te ki toog ci gàngune mi dina leen yiir.
16 Dootuñu xiif, dootuñu mar.
Jant mbaa weneen tàngaay du leen lakk,
17 ndaxte Gàtt bi nekk ci diggu gàngune
mi dina leen sàmm,
yóbbu leen ca bëti ndoxum dund ma,
te Yàlla dina fomp bépp rongooñ ci seeni
bët.»

8

Gàtt ba dindi na juróom ñaareelu tayu ga

1 Gàtt ba dindi na juróom ñaareelu
tayu ga, asamaan ne selaw lu mat genn-
wàllu waxtu.
2 Noonu ma gis juróom ñaari malaaka,
yi taxaw ca kanam Yàlla, ñu daldi leen jox
juróom ñaari liit.
3 Ba loolu amee meneen malaaka ñëw,
taxaw ca wetu sarxalukaayu wurus, ba
ñuy taal cuuraay ca kawam, yor andu
cuuraayu wurus. Ñu jox ko cuuraay lu
bare, ngir mu boole ko ak ñaani gaayi
Yàlla yépp, joxe ko ci kaw sarxalukaayu
wurus ba nekk ci kanam gàngune mi.
4 Noonu saxarus cuuraay li gillee ca
loxob malaaka ma, ànd ak ñaani gaayi
Yàlla ya, jëm ca kanam Yàlla.
5 Malaaka ma jël andu cuuraay ba, duy
ko ak ay xal ca sarxalukaay ba, daldi koy
sànni ci kaw àddina. Noonu mu am i
dënnu ak i riir ak i melax ak yëngu-
yëngub suuf.

Liit ya

6 Ba mu ko defee juróom ñaari
malaaka, ya yoroon juróom ñaari liit ya,
daldi defaru di waaja liit.
7 Malaaka mu jëkk ma wol liitam.
Noonu ñu sànni ci àddina yuur ak sawara
yu ñu boole ak deret, ba tax benn ci ñetti
xaaju suuf si lakk, benn ci ñetti xaaju
garab yi it lakk, te ñax mu naat mépp
lakk.
8 Ñaareelu malaaka ma wol liitam.
Noonu ñu sànni lu mel ni tundu sawara
wu réy, mu daanu ci géej gi, benn ci ñetti
xaaju géej gi soppiku deret,
9 benn ci ñetti xaaju mbindeef yi nekk
ci géej gi dee, te benn ci ñetti xaaju gaal
yi yàqu.
10 Ñetteelu malaaka ma wol liitam.
Noonu biddiiw bu réy, yànj ni jum, xawee

asamaan, daanu ci benn ci ñetti xaaju dex
yi ak ci bëti ndox yi.
11 Biddiiw boobu mi ngi tuddoon Wex-
tan. Nit ñu bare naan ci ndox mi daldi
dee, ndaxte ndox mi dafa daldi wex.
12 Ñeenteelu malaaka ma wol liitam.
Noonu dóorees benn ci ñetti xaaju jant
bi, ak benn ci ñetti xaaju weer wi,
ak benn ci ñetti xaaju biddiiw yi, ba
tax benn ci ñetti xaaju leer gi lëndëm.
Bëccëg bi ñàkk leer diirub benn ci ñetti
xaajam, guddi gi ñàkk leer diirub benn ci
ñetti xaajam.
13 Ma xool noonu, dégg jaxaay juy naaw
ci digg asamaan, naan ak baat bu xumb:
«Musiba, musiba! Musibaa ngi ci kaw
waa àddina, ndax liit yi yeneen ñetti
malaaka yi di wol.»

9

1 Juróomeelu malaaka ma wol liitam.
Noonu ma gis, ñu jox caabiy kàmb gu
xóot gi benn biddiiw bu xawee woon
asamaan, daanu ci kaw suuf.
2 Biddiiw ba ubbi buntu kàmb gu xóot
ga. Noonu saxar jollee ca, su mel ni
saxarus puur bu mag, jant bi ak jaww ji
lépp lëndëm ndax saxarus kàmb ga.
3 Ay njéeréer génn ca saxar sa, tasaaroo
ci biir àddina. Ñu jox leen kàttan gu mel
ni kàttanu jànkalaar.
4 Ñu sant leen, ñu baña laal ñax mi ci
kaw suuf, mbaa genn gàncax walla genn
meññeef, waaye ñu jublu rekk ci nit ñu
amul màndargam Yàlla ci seen jë.
5 Santuñu leen ñu rey leen, waaye ñu
mitital leen diirub juróomi weer. Te metit
woowu ñuy indi, témboo na ak metit wiy
dal nit, bu ko jànkalaar fittee.
6 Ca jamono yooya nit ñi dinañu sàkku
dee, waaye duñu daje ak moom. Dinañu
bëgga dee, waaye dee da leen di daw.
7 Njéeréer ya nag dañuy niroo ak fas
yu ñu waajal ngir xare. Am nañu ci seen
bopp lu mel ni kaalay wurus, te seen xar
kanam mel ni gu nit.
8 Seeni kawar mel ni yu jigéen, seeni
bëñ mel ni bëñi gaynde.
9 Takk nañu ci seen dënn lu mel ni
kiiraayu weñ, te coow la seeni laaf di def
mel ni coowu sareeti xare yu bare yu ñu
takk fas, di xeexi.
10 Am nañu ay geen yu am ay fitt ni
jànkalaar, te ca la seen kàttan nekk, ngir
mitital nit ñi diirub juróomi weer.
11 Buuru njéeréer yi mooy malaakam
kàmb gu xóot gi, moom lañu tudde ci
làkku ebrë, Abadon, ak ci làkku gereg,
Apolyon, liy tekki «Yàqkat».
12 Musiba mu jëkk mi jàll na, yeneen
ñaari musiba yaa ngi ñëw.
13 Juróom benneelu malaaka ma wol
liitam. Noonu ma dégg baat bu jóge
ci ñeenti béjjén, yi nekk ci koñi sarx-
alukaayu wurus, ba nekk ci kanam Yàlla,
14 mu ne juróom benneelu malaaka, ma
yoroon liit: «Yiwil ñeenti malaaka, ya
yeewe ca Efraat, dex gu mag ga.»
15 Noonu ñu daldi yiwi ñeenti malaaka,
ya ñu waajaloon ngir at moomu, weer
woowu, bés boobu ak waxtu woowu, ngir
ñu rey benn ci ñetti xaaju nit ñi.
16 Limub gawar ga doon xareji mat na
ñaari alfunniy alfunni. Dégg naa lim ba.
17 Nii laa gise ci peeñu mi fas ya ak
ña leen war: ñu sol kiiraay yu xonq ni
sawara, bulo ni saxar, ak mboq ni tama-
rax. Boppi fas yaa nga doon nirook boppi
gaynde; sawara ak saxar ak tamarax di
génn ci seeni gémmiñ.
18 Benn ci ñetti xaaju nit ñi dee ci ñetti
musiba ya: ci sawara ak saxar ak tamarax
yi génn ci seeni gémmiñ.
19 Ndaxte kàttanu fas yaa ngi ci seeni
gémmiñ ak ci seeni geen. Geen yaa nga
mel ni ay jaan, am ay bopp, te ñoom lañuy
mititale nit ñi.
20 Nit ñi rëcc ci musiba yooyu taxul
sax ñu tuub seeni jëfi loxo. Noppiwuñu
di jaamu rab yi ak nataali xërëm yu
ñu defare wurus ak xaalis ak xànjar ak
xeer ak dénk, yoo xam ne manuñoo gis,
manuñoo dégg mbaa ñu dox.
21 Te nit ñooñu tuubuñu seen bóom,
seen xërëm, seen njaaloo mbaa seen
càcc.

10

Malaaka yégle na ne àtte bu mujj ba agsi na

1 Noonu ma gis meneen malaaka mu
am doole, muy wàcce asamaan, làmboo
niir. Xon tiim ko, xar kanamam mel ni
jant, ay tànkam mel ni jumi sawara.
2 Yor na benn téere bu ndaw bu ñu
ubbi. Mu teg tànku ndijooram ci géej gi,
tànku càmmoñam ci suuf si,
3 di xaacu, mel ni gaynde guy yëmmu.
Naka la xaacu, juróom ñaari dënnu yi jib.
4 Naka la juróom ñaari dënnu yi di jib,
may waaja bind, waaye ma dégg baat
bu jóge asamaan, naan ma: «Li juróom
ñaari dënnu yi wax, na nekk kumpa, bu
ko bind.»
5 Noonu malaaka, ma ma gis, mu taxaw
ci géej gi ak suuf si, yékkati loxol ndi-
jooram, mu jëm asamaan,
6 daldi waat ci kiy dund ba fàww, ki
sàkk asamaan ak suuf ak géej ak li ci nekk
lépp; mu ne: «Négandiku wees na,
7 waaye jamono ju juróom ñaareelu
malaaka ma wolee ci liitam, ndogalu
Yàlla dina mat, ni mu ko waxe woon ay
jaamam, yonent yi.»
8 Ci kaw loolu baat, ba ma déggoon ca
asamaan waxaat ak man, ne ma: «Demal
jël téere bi ñu ubbi ci loxob malaaka, mi
taxaw ci géej gi ak suuf si.»
9 Ma dem ca malaaka ma, laaj ko téere
bu ndaw boobu. Mu ne ma: «Jël ko te
lekk ko. Dina wex ci sa biir, waaye dina
neex ni lem ci sa gémmiñ.»
10 Noonu ma jël téere bi ci loxob
malaaka mi, daldi ko lekk, mu neex ci
sama gémmiñ ni lem, waaye bi ma ko
wannee, mu wex xat ci sama biir.
11 Gannaaw loolu ñu ne ma: «Fàww
nga wax ci kàddug Yàlla lu jëm ci réew
yu bare ak xeet yu bare ak kàllaama yu
bare ak buur yu bare.»

11

Ñaari seede yi

1 Bi loolu amee ñu jox ma nattukaay bu
mel ni yet, ne ma: «Jógal, natt kër Yàlla gi
ak sarxalukaay bi, te wañ ña fay jaamu
Yàlla.
2 Waaye bàyyil ëttu bitib kër Yàlla gi;
bu ko natt, ndaxte jébbalees na ko ñi dul
Yawut, te dinañu nappaaje dëkk bu sell bi
diirub ñeent fukki weer ak ñaar.
3 Dinaa may sama ñaari seede yi, ñuy
wax ci kàddug Yàlla, sol ay saaku, di
toroxlu diirub junni ak ñaar téeméeri fan
ak juróom benn fukk.»
4 Ñaari seede ya nag ñoo di ñaari
garabu oliw yeek ñaari tegukaayu làmp,
yi taxaw ci kanam Boroom suuf si.
5 Su leen kenn bëggee def lu bon,
sawaraay génn ci seen gémmiñ, daldi
lakk seeni bañaale; te ku leen bëgga def
lu bon, noonu lay wara deeye.
6 Am nañu sañ-sañu téye taw diirub
fan, yi ñuy wax ci kàddug Yàlla. Am nañu
it sañ-sañu soppi ndox yi deret te wàcce
ci kaw suuf musiba yu nekk, saa su ñu ko
bëggee.
7 Bu ñu noppee seen seede, rab wiy jóge
ci kàmb gi dina leen xeex, daan leen, rey
leen.
8 Seeni néew dinañu nekk ci péncum
dëkk bu mag, boobu ñuy wooye ci misaal
Sodom ak it Misra, fa ñu reyoon seen
Boroom ci bant.
9 Diirub ñetti fan ak genn-wàll bépp
réew ak giir ak kàllaama ak xeet dinañu
seetaan seeni néew, te duñu bàyyi kenn
suul leen.
10 Waa àddina dinañu bég ci seen dee,
di ndokkeelante ak di joqleente ay may,
ndaxte ñaari yonent ya lakkaloon nañu
waa àddina.
11 Waaye bi ñetti fan ya ak genn-wàll
wéyee, xelum dund, jóge ca Yàlla, solu
leen, ñu jóg taxaw. Noonu tiitaange gu
réy jàpp ñi leen doon seetaan.
12 Ñaari seede ya dégg baat bu xumb
ca asamaan naan leen: «Yéegleen fii.»
Noonu ñu yéeg asamaan ci aw niir, seeni
bañaale di seetaan.
13 Ca saa sa am yëngu-yëngub suuf bu
mag, te benn ci fukki xaaju dëkk ba daldi
màbb. Juróom ñaari junniy nit dee ci
yëngu-yëngub suuf ba, te ña ca des tiit,
daldi màggal Yàllay asamaan.
14 Ñaareelu musiba mi wéy na, ñetteel
baa ngi nii di ñëw.

Juróom ñaareelu liit gi

15 Juróom ñaareelu malaaka ma wol li-
itam, noonu baat yu xumb jib ca asamaan
naan:

«Nguuru àddina, jébbalaat nañu ko sunu Boroom ak Almaseem,
te dina nguuru ba fàww.»
16 Ñaar fukki mag ak ñeent, ña toogoon
ca seen gàngune ca kanam Yàlla, daldi
dëpp seen jë ca suuf, jaamu Yàlla,
17 naan:
«Nu ngi lay gërëm, Boroom bi Yàlla, yaw Aji Man ji,
ki nekk te nekkoon,
ndax gànjoo nga sa kàttan gu réy gi,
ngir taxawal sa nguur.
18 Xeet yi meroon nañu,
waaye sa mer wàcc na,
te jamono ji jot na,
ji ngay àttee ñi dee,
neexal say jaam yonent yi,
ak sa gaa ñi ak ñi ragal saw tur,
muy mag di ndaw,
te nga rey ñiy yàq àddina.»
19 Noonu kër Yàlla gi ci asamaan daldi
ubbiku, gaalu kóllëreg Yàlla ga daldi feeñ
ca biir kër Yàlla ga, te mu daldi am ay
melax, ay coow, ay dënnu, yëngu-yëngub
suuf ak tawu yuur bu metti.

12

Jigéen ja ak ninkinànka ja

1 Amoon na firnde ju ràññiku ju feeñ
ca asamaan, di jigéen ju làmboo jant bi,
kaalawoo fukki biddiiw ak ñaar, weer wi
nekk ci suufu tànkam.
2 Jigéenu biir la, di yuuxu ndax metitu
mat wu tar.
3 Noonu beneen firnde feeñ ca
asamaan, di ninkinànka ju réy, xonq
curr te am juróom ñaari bopp ak fukki
béjjén. Ca bopp ya am na juróom ñaari
mbaxanay buur.
4 Geenam di laawaale ñetti cér yu ne
benn ca biddiiwi asamaan, di leen sànni
ci suuf. Ninkinànka ja taxaw ca kanam
jigéen jay matu, ngir lekk liir ba, bu
juddoo.
5 Noonu mu jur doom ju góor, muy ki
wara jiite xeeti àddina yépp ak yetu weñ.
Waaye ñu daldi fëkk doom ja, mu dem ca
Yàlla ak gànguneem.
6 Gannaaw loolu jigéen ja daw, dem
ca màndiŋ ma, ca dalukaay ba ko Yàlla
waajaloon ngir mu nekk fa, ñu dundal ko
fa diirub junni ak ñaar téeméeri fan ak
juróom benn fukk.
7 Noonu xare am ca asamaan ya.
Mikayel ak malaaka, ya ànd ak moom,
xeex ak ninkinànka ja, ninkinànka ja it
ak ay malaakaam feyu.
8 Waaye ninkinànka jaa gëna néew
doole; noonu ñu dàqe ko ak toppam
asamaan.
9 Daaneel nañu ko, moom ninkinànka
ju réy ji, di jaani cosaan ji, te ñu di ko wax
Tuumaalkat bi mbaa Seytaane, moom
miy nax waa àddina sépp— daaneel nañu
ko ci kaw suuf, moom ak i malaakaam.
10 Noonu ma dégg baat bu xumb jóge
asamaan naan:
«Léegi mucc agsi na, moom ak kàttan
ak nguuru Yàlla sunu Boroom,
ak sañ-sañu Almaseem,
ndaxte ki daan tuumaal sunuy bokk,
di leen sosal guddi ak bëccëg ci kanam Yàlla sunu Boroom,
kooka daaneel nañu ko.
11 Fekk not nañu ko jaarale ko ci deretu Gàtt ba
ak seen seedes ngëm,
te soppuñu seen bakkan ba ragala dee.
12 Looloo tax, na asamaan ak ñi ci dëkk bànneexu!
Musiba ci kaw suuf ak ci biir géej!
Ndaxte Seytaane wàcc na ci yéen,
ànd ak mer mu tàng,
ndaxte xam na ne jot gi ko dese barewul.»
13 Ba ninkinànka ja gisee ne daaneel
nañu ko ci kaw suuf, mu dàq jigéen, ja
juroon doom ju góor ja.
14 Noonu ñu jox jigéen ja ñaari laafi jax-
aay ja, ngir mu naaw, ba sore ninkinànka
ja, dem ca màndiŋ ma ca bérabam, ñu
dundal ko fa ab diir, ay diir ak genn-wàllu
diir*.
15 Ninkinànka ja buusu ndox mu bare
ni dex ca gannaaw jigéen ja, ngir
yóbbaale ko ca.
16 Waaye suuf wallu jigéen ja, naan dex,
ga ninkinànka ja buusu woon.
17 Ninkinànka ja mere jigéen ja, daldi
xeexi ak ñi des ciy doomam, di ñiy sàmm
ndigali Yàlla tey sax ci di seedeel Yeesu.
18 Noonu mu taxaw ca tefesu géej ga.

* **12:14** Maanaam ñetti at ak genn-wàll.

13

Ñaari rab yi

1 Noonu ma gis génn ca géej ga, rab
wu am fukki béjjén ak juróom ñaari
bopp. Ci kaw béjjénam ya amoon na
fukki mbaxanay buur; ca bopp ya turi
xarab Yàlla.
2 Rab wa ma gis ma nga mel ni segg,
tànk ya mel ni yu rab wu ñuy wax urs,
gémmiñ ga mel ni gu gaynde. Ninkinànka
ja jox ko kàttanam ak nguuram ak sañ-
sañam bu réy.
3 Benn ca bopp ya mel ni dafa gaañu ba
dee. Waaye gaañu-gaañu ba daldi wér.
Waa àddina sépp yéemu, daldi topp rab
wa.
4 Ñu jaamu ninkinànka ja ndax li mu
joxoon sañ-sañ rab wa, di jaamu it rab
wa, naan: «Rab wi amul moroom, kenn
manula xeex ak moom.»
5 Noonu mayees ko mu am gémmiñ,
muy jay boppam te di xarab turu Yàlla.
Mayees ko it sañ-sañu jëf ci kaw suuf
diirub ñeent fukki weer ak ñaar.
6 Noonu mu tàmbalee xarab Yàlla, di
xarab aw turam, dalam, ak ñi dëkk ci
asamaan.
7 Mayees ko, mu xare ak gaayi Yàlla yi
te not leen. Mayees ko it sañ-sañ ci kaw
bépp giir ak réew ak kàllaama ak xeet.
8 Waa àddina sépp dinañu ko jaamu,
ñooñu ñu bindul seeni tur, li dale ci
njàlbéenu àddina, ci téereb dund bu Gàtt
bi ñu rendi.
9 Yaw mi am ay nopp, déglul.
10 Ku Yàlla dogal, ñu war laa jàpp njaam,
dinañu la jàpp njaam.
Ku Yàlla dogal, ñu war laa rey ak jaasi,
dinañu la rey ak jaasi.
Looloo tax gaayi Yàlla yi wara muñ te
takku.

Rab wi génn ci suuf, di naaféq, bi mbubboo yonent

11 Noonu ma gis weneen rab di génn ci
suuf. Am na ñaari béjjén yu mel ni yu
gàtt, waaye di wax ni ninkinànka.
12 Muy jëf ak sañ-sañu rab wu jëkk wa
ci turam, di sant waa àddina sépp, ñu
jaamu rab wu jëkk, woowu am gaañu-
gaañu ba ko rey, waaye daldi wér.
13 Muy def kéemaan yu réy, ba dem sax
bay wàcce ci kaw suuf sawara su jóge
asamaan, nit ñi di gis.
14 Noonu mu nax waa àddina ci
kéemaan, yi mu am sañ-sañu def ci turu
rab wu jëkk wa. Mu sant waa àddina,
ñu def nataalu rab, wi am gaañu-gaañub
jaasi tey dund.
15 Mayees ko it, mu dundloo nataalu
rab wa, waxloo ko, ba képp ku jaamuwul
nataalu rab wa rekk ñu rey la.
16 Mu def it ba ñépp, mag ak ndaw,
buur ak baadoolo, gor ak jaam, ñépp am
màndarga ci seen loxol ndijoor walla ci
seen jë,
17 ba kenn du mana jënd mbaa mu jaay
te amul màndargam rab wi, maanaam
turam walla siifar bu méngoo ak turam.
18 Lii nag mooy laaj xel: ku am xel dina
mana wañ siifaru rab wi, ndaxte siifar
boobu méngoo na ak bu nit, di juróom
benni téeméer ak juróom benn fukk ak
juróom benn.

14

Gàtt ba ak ñi jébbalu ci Yàlla

1 Ma xool noonu, gis Gàtt ba taxaw ci
tundu Siyoŋ, ànd ak téeméer ak ñeent
fukk ak ñeenti junniy nit, te ñu bind ci
seen jë turu Gàtt ba ak turu Baayam.
2 Ma dégg baat bu jóge asamaan, buy
riir ni duusi géej, ni riiru dënnu gu réy.
Baat ba ma dégg mel ni baati xalamkat
yuy xalam.
3 Nit ñu bare ñooñu taxaw ca kanam
gàngune ma ak ñeenti mbindeef ya ak
mag ña, di woy woy wu bees. Kenn
manula jàng woy wa, ku dul téeméer ak
ñeent fukk ak ñeenti junniy nit, ñooñu
ñu jote àddina.
4 Ñoo di ñi taqul sobey jigéen, ndaxte
saxal nañu seen bopp ci sellaay. Ñu nga
topp Gàtt ba fépp fu mu jëm. Yàlla jot na
leen ci biir nit ñi, ñu jébbalu ci Yàlla ak
ci Gàtt bi, mel ni tànneefu ngóob mi ñuy
sédde Yàlla,
5 te fen masula génn ci seen gémmiñ.
Amuñu benn sikk.

Ñetti malaaka yégle nañu àttey Yàlla

6 Noonu ma gis meneen malaaka naaw
ca digg asamaan, yor xibaar bi sax, di
ko yégal waa àddina— xeet yépp ak giir
yépp ak kàllaama yépp ak réew yépp.
7 Ma nga doon xaacu naan: «Ragal-
leen Yàlla te jox ko ndam li, ndaxte
waxtuw àtteem jot na. Jaamuleen ki sàkk
asamaan ak suuf ak géej ak bëti ndox yi.»
8 Meneen malaaka, di ñaareel bi, topp
ca naan: «Daanu na! Babilon, dëkk bu
mag, bi daan màndil réew yépp ak biiñu
njaaloom, daanu na.»
9 Meneen malaaka, di ñetteel bi, topp
ca, di xaacu naan: «Ku jaamu rab wi ak
nataalam te nangoo am màndargaam ci
jëëm walla ci loxoom,
10 dina naan moom itam biiñu xadarub
Yàlla bi kenn raxul, ñu sotti ko ci koppu
meram. Te dees na ko mbugal ci sawara
ak tamarax ci kanam malaaka yu sell yi
ak Gàtt bi,
11 te saxar siy jóge ci seen mbugal
dina gilli ba fàww. Ñooñu di jaamu rab
wi ak nataalam, ak képp ku nangoo jot
màndargam turam, duñu noppalu guddi
ak bëccëg.»
12 Looloo tax gaayi Yàlla yi wara muñ,
ñooñuy sàmm ndigali Yàlla yi ak ngëm ci
Yeesu.
13 Noonu ma dégg baat ci asamaan
naan: «Bindal: “Bés ni tey, ñi nekk ci
Boroom bi te dee, barkeel nañu.”» Xelum
Yàlla nee na: «Waaw, dinañu noppalu ci
seeni coono, ndaxte seeni jëf a nga leen di
xaar.»

Góob nañu àddina si

14 Ma xool noonu, gis niir wu weex
ak ku ca toog, niroo ak doomu nit, takk
kaalag wurus ca bopp ba, yor sàrt bu ñaw.
15 Te meneen malaaka génn ca kër Yàlla
ga, di wax ak baat bu xumb ak ka toogoon
ca niir wa, ne ko: «Dawalal sa sàrt te
góob, ndaxte ngóob jot na, te lépp ñor na
ci kaw suuf.»
16 Noonu ka toogoon ca kaw niir wa
dawal sàrtam ci kaw suuf, góob àddina
sépp.
17 Bi loolu amee meneen malaaka génn
ca kër Yàlla ga nekk ca asamaan, yor
moom itam sàrt bu ñaw.
18 Noonu meneen malaaka, ma am sañ-
sañ ca sawara sa, jóge ca sarxalukaayu
cuuraay ba, daldi wax ak baat bu xumb
ak malaaka, ma yor sàrt bu ñaw ba, ne ko:
«Dawalal sa sàrt bu ñaw bi te dagg cëggu
reseñ yu àddina, ndaxte ñor nañu.»
19 Noonu malaaka ma daldi dawal
sàrtam ci àddina, dagg reseñ yi, sànni
leen ci biir segalukaay bu réy bu merum
Yàlla.
20 Ñu nal reseñ ya ca segalukaay, ba ca
gannaaw dëkk ba, deret génn ca, ba agsi
ci laabi fas yi, te wal ba ëmb lu mat ñetti
téeméeri kilomet.

15

Malaaka ya taawu musiba yu mujj yi

1 Noonu ma gis ca asamaan beneen
firnde ju réy tey yéeme: juróom ñaari
malaaka yu taawu juróom ñaari musiba,
ñuy yu mujj ya, ndaxte ñoom ñooy matal
merum Yàlla.
2 Noonu ma gis lu mel ni géej gu leer ni
weer bu set buy ray-rayi ak sawara. Ña
notoon rab wa ak nataalam ak siifar bu
méngoo ak turam, ñoo taxaw ca géej gu
leer ga, yor xalam yu leen Yàlla jox.
3 Ñuy woy woyu Musaa jaamu Yàlla bi,
ak woyu Gàtt ba, naan:
«Say jëf réy nañu te yéeme,
yaw Boroom bi Yàlla, Aji Man ji.
Say yoon jub nañu te dëggu,
yaw Buur bi fiy sax ba abadan.
4 Ku la ragalul, Boroom bi?
Ku dul màggal saw tur?
Kenn, ndaxte yaw rekk yaa sell.
Xeet yépp dinañu dikk, jaamu la,
ndax say àtte bir na ñépp.»
5 Gannaaw loolu ma xool, noonu kër
Yàlla ubbiku ca asamaan, muy xaymab
màggalukaay, bi ëmb li Yàlla seede.
6 Juróom ñaari malaaka, ya taawu
juróom ñaari musiba ya, daldi génn ca
kër Yàlla ga. Ñu sol mbubb* yu set
te weex bay lerax, laxasaayoo ngañaayi
wurus ba ci seen dënn.
7 Noonu kenn ci ñeenti mbindeef ya jox
juróom ñaari malaaka ya juróom ñaari

* **15:6** ***mbubb yi:*** ràbbe nañu ko wëñ gu weex gu ñu tudde *lë̃.*

ndabi wurus yu fees ak merum Yàlla jiy
dund ba fàww.
8 Kër Yàlla ga fees ak saxar ndax leer-
aayu ndamu Yàlla ak kàttanam. Te kenn
manatula dugg ca kër Yàlla ga, ba kera
juróom ñaari musiba, ya juróom ñaari
malaaka ya taawu, di mat.

16

Ndab ya def merum Yàlla

1 Noonu ma dégg baat bu xumb bu
jóge ca kër Yàlla ga, naan juróom ñaari
malaaka ya: «Demleen sotti ci àddina
juróom ñaari ndabi merum Yàlla yi.»
2 Noonu malaaka mu jëkk ma dem, sotti
ndabam ci àddina, ba woppi taab ju bon
te metti dal nit, ña am màndargam rab
wa tey jaamu nataalam.
3 Ñaareelu malaaka ma sotti ndabam ci
géej gi. Mu soppiku deret ni deretu néew,
ba lépp luy dund te nekkoon ci géej gi dee.
4 Ñetteelu malaaka ma sotti ndabam ci
dex yi ak ci bëti ndox yi. Ñu daldi nekk
deret.
5 Noonu ma dégg malaaka mi am sañ-
sañ ci ndox yi naan:
«Ku jub nga, yaw ki nekk te nekkoon,
yaw Aji Sell ji, ci li nga dogal àtte yooyu.
6 Ndaxte tuur nañu deretu sa gaa ñi ak ju
yonent yi,
yaw it fey nga leen seen bor,
jox leen deret, ñu naan.»
7 Ma dégge baat jibe ca sarxalukaayu
cuuraay ba naan:
«Waaw, Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
say àtte dëggu nañu te jub.»
8 Ñeenteelu malaaka ma tuur ndabam
ci jant bi. Noonu ñu jox ko sañ-sañu lakk
nit ñi ak tàngaayam.
9 Naaj wu metti di lakk nit ñi, ñu daldi
xarab turu Yàlla, ji am sañ-sañ ci kaw
musiba yooyu. Waaye tuubuñu sax seeni
bàkkaar, ngir jox ko ndam li.
10 Juróomeelu malaaka ma tuur nd-
abam ci kaw gàngunem rab wa. Noonu
lëndëm muur nguuram. Nit ñi di màtt
seeni làmmiñ ndax metit,
11 ñuy xarab Yàllay asamaan ndax seeni
metit ak seeni taab. Waaye tuubuñu seeni
jëf.
12 Juróom benneelu malaaka ma sotti
ndabam ci dex gu mag, gi ñuy wax Efraat,
ndox ma daldi ŋiis, ngir waajal yoonu
buuri penku, yiy ñëw.
13 Noonu ma gis ñetti rab yu bon yu mel
niy mbott, génn ci gémmiñi ninkinànka ja
ak rab wa ak naaféq, ba mbubboo yonent.
14 Ay rabi Seytaane lañu woon, yuy def
ay kéemaan te di dem ci buuri àddina
sépp, di leen dajale, ngir xeex biy am ci
bés bu mag, bi Yàlla Aji Man ji jagleele
boppam.
15 «Maa ngi ñëw nib sàcc. Bég nga,
yaw mi nelawul te di wottu say yére, ngir
baña dox yaramu neen, ñuy gis sa gàcce.»
16 Noonu rab ya dajale buuri àddina si
ci bérab bu tudd ci làkku ebrë Armage-
don.
17 Ci kaw loolu juróom ñaareelu
malaaka ma sotti ndabam ci ngelaw.
Noonu baat bu xumb jóge ca gàngune ma
ca kër Yàlla ga, naan: «Lépp mat na.»
18 Noonu mu am ay melax ay riir ay
dënnu ak yëngu-yëngub suuf bu mag,
boo xam ne bési cosaan ba léegi, masu
faa am. Yëngu-yëngub suuf si réye na
noonu.
19 Dëkk bu mag ba xàjjalikoo ñetti cér,
te dëkki xeet yi màbb. Noonu Yàlla daldi
fàttaliku Babilon bu mag ba, ngir jox ko
koppu meram mu tàng ma, ba mu màndi.
20 Dun yépp daldi ne mes, te kenn
gisatul tund ya.
21 Tawu yuur, donj wu nekk tollu ci
ñeent fukki kilo, daldi daanoo asamaan
ci kaw nit ñi, ñuy xarab Yàlla ndax
musibam yuur ga, ndaxte musiba ma dafa
metti woon lool.

17

Jigéenu moykat bu mag ba

1 Gannaaw loolu benn ci juróom ñaari
malaaka, ya taawu juróom ñaari ndab ya,
ñëw ne ma: «Kaay, ma won la mbugalu
jigéenu moykat bu mag, bi toog ci dex yu
bare.
2 Moom la buuri àddina si àndal ci seen
njaaloo. Ci biiñu moy Yàllaam la waa
àddina màndee.»
3 Noonu Xelum Yàlla solu ma, malaaka
ma yóbbu ma ca màndiŋ ma. Foofa

ma gis fa jigéen ju war rab wu xonq te
am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén,
yaram wa fees ak turi xarab Yàlla.
4 Jigéen ja sol lu yolet te xonq, takk
wurus ak jamaa ak ay per. Yoroon na
koppu wurus bu fees ak ñaawteef ak
sobeem.
5 Bindoon nañu ci jëëm tur wii ëmb
kumpa, mu di: Babilon mu mag mi, ndeyi
jigéeni moykat yi ak ñaawteefi àddina yi.
6 Ma gis jigéen ja màndi ci deretu gaayi
Yàlla yi, ci deretu ñi doon seedeel Yeesu.

Naka laa ko gis, ma daldi jaaxle lool.
7 Malaaka ma ne ma: «Lu tax nga
jaaxle? Dinaa la leeralal kumpag jigéen
ji ak rab, wi mu war te am juróom ñaari
bopp ak fukki béjjén.
8 Rab wi nga gis nekkoon na waaye
nekkatul. Dina génn ca kàmb gu xóot ga,
ba noppi sànku. Noonu waa àddina, ñi
ñu bindul seeni tur, li dale ci njàlbéenu
àddina, ci téereb dund bi, dinañu yéemu,
bu ñu gisee rab wi, ndaxte nekkoon na
waaye nekkatul te dina nekkaat.
9 «Xam lii nag moo laaj xel. Juróom
ñaari bopp ya ñooy juróom ñaari tund, yi
jigéen ji toog ci seen kaw. Juróom ñaari
buur lañu itam:
10 juróom daanu nañu, kenn kaa ngi fi,
ki ci des ñëwagul, te bu ñëwee, dina fi
wara nekk ab diir.
11 Rab wi nekkoon te nekkatul nag,
moom ci boppam moo di juróom ñetteelu
buur bi, te ci juróom ñaar yi la bokk. Ma
nga jëm sànkute.
12 «Fukki béjjén yi nga gis, fukki buur
lañu yu jotagul nguur. Waaye dinañu jot
sañ-sañ diirub waxtu, ñuy nguuru ak rab
wi.
13 Ñoo bokk mébét, di jox seen kàttan
ak seen sañ-sañ rab wi.
14 Dinañu xare ak Gàtt bi, waaye Gàtt bi
dina leen daan, ndaxte mooy Kilifag kilifa
yi, di Buuru buur yi. Te am toppam, di
ñi mu woo te tànn leen, te ñu takku ci
moom, dinañu daanandoo ak moom.»
15 Mu neeti ma: «Dex yi nga gis jigéenu
moykat ja toog ca kaw, mooy réew yi ak
mbooloo yi ak xeet yi ak kàllaama yi.
16 Fukki béjjén yi nga gis, ñoom ak rab
wa, dinañu bañ jigéenu moykat ja, futti
ko ci lépp, def ko yaramu neen. Dinañu
lekk suuxam, ba noppi lakk ko ci sawara.
17 Ndaxte Yàlla def na ci seen xol, ñu
matal la mu naroon. Noonu dinañu ànd,
jébbal seen nguur rab wi, ba kera li Yàlla
wax di mat.
18 Te jigéen ji nga gis, moo di dëkk bu
mag, biy nguuru ci kaw buuri àddina si.»

18

Babilon daanu na

1 Gannaaw loolu ma gis meneen
malaaka mu wàcce ca asamaan, yor sañ-
sañ bu réy, te leeraayam daj na àddina
sépp.
2 Mu daldi xaacu naan: «Daanu na!
Babilon mu mag ma daanu na! Léegi
dëkkukaayu jinne la, ak bépp rab wu bon
ak bépp picc mu daganul te araam.
3 Ndaxte jox na xeeti àddina yépp, ñu
naan ci koppu nafsoom ak njaaloom, ba
ñu màndi. Buuri àddina ànd nañu ak
moom ci njaaloo, te baana-baanay àddina
woomle nañu ndax li mu bëgg mbuux.»
4 Noonu ma dégg beneen baat bu jóge
asamaan naan: «Génnleen ci biiram,
yéen samay gaay, ngir ngeen baña bokk ci
ay bàkkaaram te baña am cér ci musiba
yi koy dal.
5 Ndaxte ay bàkkaaram dajaloo nañu
ba ci asamaan, te Yàlla fàttaliku na ay
jëfam yu bon.
6 Dellooleen ko li mu defoon, feyleen
ko ñaar ci li mu lebaloon, feesal-leen
koppam ak naan gu gëna wex ñaari yoon
naan ga mu joxe woon.
7 Joxleen ko ci coono ak naqar, lu tollu
ni tiitar ak mbuux, ba mu dencaloon
boppam. Gannaaw nee woon na ci xelam:
“Maa ngi toog fii ni buur, duma ab jëtun
te duma ténj mukk,”
8 looloo tax ba musiba, yii ñu ko sédd,
dinañu ñëw ci benn bés, ñu di mbas, ténj
ak xiif, ñu di ko lakk ba mu jeex, ndaxte
Yàlla Boroom bi ko àtte, ku am kàttan la.»
9 Buuri àddina yépp, yi àndoon ak
moom ci njaaloo ak mbuux, bu ñu séenee
saxar siy jollee ci taal bi ñu koy lakke,
dinañu yuuxu, di ko jooy.
10 Dinañu tiit ndax coonoom, ba dàndu
lu sore, naan:

«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu mag bi,
Babilon mi am kàttan!
Benn waxtu rekk doy na, ngir sab àtte mat!»
11 Baana-baana yi ci kaw suuf di jooy, di
ko naqarlu, ndaxte kenn dootul jënd seen
njaay:
12 seen wurus ak seen xaalis ak seeni
jamaa ak yeneen per; seeni piis yu rafet
ak piis yu yolet, yu ray-ray, yu xonq; seen
dénk wu xeeñ ak seen yëf yi ñu defare
bëñi ñay walla dénk wu jafe walla xànjar
walla weñ walla marbë;
13 ak bant yuy safal ak gàncax gu xeeñ
ak xeeti cuuraay yu bare ak latkoloñ ak
biiñ ak diw ak sungufu lay-layaat ak pepp
ak i nag ak i xar ak i fas ak i sareeti xare
ak i jaam, ba ci bakkani nit.
14 Dinañu wax naan: «Yëf yi nga
bëggoona am raw nañu la, te lépp luy
yafal walla col gu rafet ñàkk nga ko, te
kenn du ko gisaat!»
15 Baana-baana, yi daan jaay yëf yooyu
ba woomle, dinañu sore ndax ragal
coonoom. Dinañu jooy di naqarlu,
16 naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu mag,
bi soloon yére yu rafet, yu yolet te xonq,
daan takk wurus ak jamaa ak per,
17 sa alal ju bare jépp naaw na ci waxtu!»
Noonu ñépp ñiy dawal gaal ak ñi ciy
tukki ak ñi ciy liggéey ak ñi ciy baana-
baana, ñépp di sore bérab boobu,
18 te bu ñu séenee saxar sa cay jollee,
naan: «Ndax dëkk bu niroo woon ak
dëkk bu mag bii mas na am?»
19 Ñuy xëpp suuf ci seen bopp, di jooy,
di naqarlu te naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu mag bi nga xam ne
ci la boroom gaal yépp woomle ndax sa barele,
ci waxtu nga gental.
20 Yaw asamaan, bégal ci li ñu ko yàq!
Yéen itam gaayi Yàlla yi, ndaw yi ak yonent yi, bégleen,
ndaxte Yàlla àtte na ko, ba feyul leen.»
21 Noonu malaaka mu am doole jël doj
wu réy, sànni ko ci géej gi, naan:
«Nii lañuy sànnee ak doole Babilon dëkk bu mag bi,
mu ne meŋŋ.
22 Buumi xalam yi ak baati woykat yi ak toxoro yi ak liit yi,
kenn dootu ko dégg ci yaw.
Liggéeykat bu xareñ bu mu mana doon,
kenn dootu ko gis ci yaw.
Kandaŋu gënn,
kenn du ko déggati ci yaw.
23 Niitug làmp du tàkkati,
te baatu boroom séet ak séetam dootul jib ci yaw ba fàww.
Ndaxte say baana-baana ñoo yilifoon àddina,
te xeet yépp réer nañu ndax say luxus.»
24 Deretu yonent yi ak gaayi Yàlla yi ak
ñépp ñi ñu rey ci kaw suuf, ci moom
Babilon lañu ko fa fekk.

19

Aleluya!

1 Gannaaw loolu ma dégg lu mel ni baat
bu xumb bu jollee ca mbooloo mu bare ca
asamaan, naan:
«Aleluya!
Mucc, ndam ak kàttan, Yàlla sunu Boroom moo ko moom.
2 Ay àtteem dañoo dëggu te jub!
Ndaxte àtte na jigéenu moykat bu mag,
bi daan yàq àddina si ak njaaloom,
te feyul na noonu jaami Yàlla, yi mu daan rey.»
3 Ñu tegaat ca ne:
«Aleluya!
Saxarus lakku dëkk baa ngi jolli ba fàww!»
4 Noonu ñaar fukki mag ña ak ñeent, ak
ñeenti mbindeef ya, daldi sukk di jaamu
Yàlla, moom mi toog ca gàngune ma. Ñu
naan:
«Amiin! Aleluya!»
5 Noonu baat jibe ca gàngune ma naan:
«Màggal-leen Yàlla sunu Boroom,
yéen ñépp ñi di ay jaamam,
yéen ñi ko ragal, mag ak ndaw.»
6 Ma dégg lu mel ni baatu mbooloo mu
bare, mel ni riiru duusi géej, ni yënguy
dënnu yu réy, naan:
«Aleluya!
Sunu Boroom Yàlla Aji Man ji dugg na ci nguuram!

7 Nanu bég te bànneexu te jox ko ndam li,
ndaxte céetu Gàtt bi agsi na, séet bi waaj na!
8 May nañu ko, mu sol mbubb mu set te weex bay lerax.»
Mbubb mu weex moomu day misaal njubtey gaayi Yàlla yi.
9 Gannaaw loolu malaaka ma ne ma: «Bindal lii: "Yéen ñi ñu woo ci reeri céetu Gàtt ba, barkeel ngeen."» Mu teg ca ne ma: «Kàddu yii ñooy kàdduy Yàlla, di kàddu yu dëggu.»
10 Noonu ma daanu ci ay tànkam, bëgg koo jaamu. Mu ne ma: «Moytu koo def; sa nawle laa ci liggéey bi, di kenn ci say bokk, yiy sax ci seedeel Yeesu. Jaamul Yàlla. Ndaxte seedes Yeesu mooy xel miy solu yonent yi.»

Ki war fas wu weex

11 Bi loolu wéyee ma gis asamaan ub-biku. Noonu fas wu weex feeñ. Ki ko war ma nga tudd Ku Takku te Dëggu, te ci njub lay àtte ak a xare.
12 Ay bëtam di xuyy ni sawara, te mu am mbaxanay buur yu bare ca boppam. Bind nañu ci moom tur wu kenn xamul ku dul moom.
13 Sol na mbubb mu ñu sóob ci deret, te Kàddug Yàlla mooy turam.
14 Xarekat yi nekk ci asamaan topp ci moom, war ay fas yu weex, sol mbubb yu weex te set.
15 Am na jaasi ju ñaw juy génn ci gémmiñam, ngir dóor xeet yi, mu di leen jiitee yetu weñ, te mooy nappaaje reseñ yi ci segalukaayu mer mu tàng mu Yàlla Aji Man ji.
16 Ci mbubbam ak ci poojam bind nañu ci tur wii: Buuru buur yi, Kilifag kilifa yi.
17 Noonu ma gis malaaka mu taxaw ci jant bi. Mu wax ak baat bu xumb ak picc, yiy naaw ci digg asamaan, ne leen: «Ñëwleen teewesi reer bu mag bu Yàlla,
18 ngeen lekk suuxi buur yi, njiiti xare yi ak boroom kàttan yi, suuxi fas yi ak seeni gawar, suuxi ñépp: gor ak jaam, mag ak ndaw.»
19 Noonu ma gis rab wa, buuri àddina si ak seeni xarekat dajaloo ngir xareji ak ki war fas wa ak ay xarekatam.
20 Ñu jàpp rab wa, moom ak naaféq ba mbubboo yonent, ba daan def ca turu rab wa ay kéemaan yu mu naxe ñi nangu woona am màndargam rab wa te jaamu nataalam. Ñoom ñaar ñépp sànni nañu leen ñuy dund ca déegu sawara ak tamarax buy tàkk.
21 Ña ca des, jaasi, jay génn ca gémmiñu ka toog ca fas wa, rey leen; picc yépp lekk, ba regg ci seeni suux.

20

Nguuru Kirist diirub junniy at

1 Noonu ma gis malaaka mu wàcce ca asamaan, yor caabiy kàmb ga ak càllala gu réy.
2 Mu jàpp ninkinànka ja, di jaani cosaan ja, muy Tuumaalkat bi, maanaam Seytaane. Malaaka ma yeew ko diirub junniy at,
3 sànni ko ci kàmb gi, tëj ko, sakk bunt bi ko tiim ci kaw. Noonu du nax xeet yi, ba kera junniy at yi di mat. Gannaaw loolu fàww ñu yiwi ko diir bu gàtt.
4 Noonu ma gis ay gàngune, ñu jox ña ca toog sañ-sañu àtte. Noonu ma gis ruuwi ñi ñu bóomoon ndax li ñu doon seedeel Yeesu te gëm kàddug Yàlla. Ñooñu jaamuwuñu rab wa mbaa nataalam, te nanguwuñoo am màndargam rab wa ca seen jë mbaa seen loxo. Ñu daldi dekki, di nguuru ak Kirist diirub junniy at.
5 Yeneen néew yi duñu dekki, fi ak junniy at yi matul. Loolu moo di ndekkite lu jëkk li.
6 Ñi bokk ci ndekkite lu jëkk li, barkeel nañu te sell! Ñaareelu dee gi du leen manal dara. Waaye dinañu doon sarx-alkati Yàlla ak Kirist, tey nguuru ak moom junniy at.

Seytaane ci déegu sawara sa ba fàww

7 Bu junniy at ya matee, dinañu yiwi Seytaane ca kasoom,
8 te dina dem naxi xeet yi ci ñeenti xéblay àddina, maanaam ñoom Gog ak

Magog*. Dina leen dajale ngir xare, te
dinañu bare ni peppi suuf cig tefes.
9 Dinañu sam suuf sépp, di wër dalu
gaayi Yàlla yi ak dëkk, bi Yàlla bëgg.
Waaye sawara daldi jóge asamaan, lakk
leen.
10 Dees na jàpp Seytaane, mi leen daan
nax, sànni ko ci déegu sawara ak tamarax
bi, mu fekki rab wa ak naaféq ba mbub-
boo yonent. Foofa dinañu leen mbugal
guddi ak bëccëg ba fàww.

Bés pénc ba

11 Noonu ma gis gàngune mu mag te
weex, ak ka ca toog. Asamaan ak suuf
daw, sore ko, ba ne mes.
12 Ma gis néew ya, mag ak ndaw, ñu
taxaw ca kanam gàngune ma. Ñu daldi
ubbi ay téere, ubbi itam beneen téere,
téereb dund bi. Ñu àtte néew ya, ku nekk
ci say jëf, ni ñu ko binde woon ca téere ya.
13 Noonu géej gëq néew, yi nekkoon ci
moom; dee ak barsàq delloo néew, ya ñu
yoroon. Ñu àtte ñépp ci seeni jëf.
14 Ñu jàpp dee ak barsàq, sànni ca
déegu sawara sa. Déegu sawara soosu
moo di ñaareelu dee.
15 Képp ku ñu bindul sa tur ci téereb
dund bi, dees na la sànni ci déegu sawara
si.

21

Asamaan ak suuf yu bees yi

1 Noonu ma gis asamaan su bees ak suuf
su bees, ndaxte asamaan su jëkk sa ak
suuf su jëkk sa wéyoon nañu, te géej gi
amatul.
2 Ma gis, wàcce ca asamaan, jóge ca
wetu Yàlla, Yerusalem gu bees gi, dëkk bu
sell, bi ñu waajal ba mu jekk ni séet buy
nég jëkkëram.
3 Ma dégg baat bu xumb jibe ca
gàngune ma naan: «Dalub Yàllaa ngi ci
biir nit ñi. Dina dëkk ak ñoom, nit ñi
dinañu nekk ay gaayam, te moom Yàlla
ci boppam dina ànd ak ñoom, nekk Yàlla
seen Boroom.
4 Dina fomp bépp rongooñ ci seeni bët;
te dee dootul am walla naqar walla jooy
walla metit, ndaxte yëf yu jëkk ya wéy
nañu.»
5 Noonu ki toog ca gàngune ma ne:
«Maa ngi yeesal lépp!» Mu ne ma:
«Bindal, ndaxte kàddu yii yu wóor lañu
te dëggu.»
6 Mu teg ca ne ma: «Lépp mat na! Maay
Alfa di Omega, di njàlbéen gi, di muj gi.
Ku mar, dinaa la may ci bëtu ndoxum
dund mi, te doo fey dara.
7 Ku daan, dinga am cér ci mbir yii.
Dinaa nekk Yàlla sa Boroom, te dinga
nekk doom ci man.
8 Waaye ñi ragal ak ñi gëmul ak ñiy
def lu ñaaw ak ñiy bóome ak ñiy njaaloo
ak luxuskat yi ak xërëmkat yi ak fenkat
yépp, seen añ moo di déegu sawara bi
ànd ak tamarax. Loolu mooy ñaareelu
dee gi.»
9 Gannaaw loolu benn malaaka ñëw, mi
bokk ca juróom ñaari malaaka, ya yoroon
juróom ñaari ndabi musiba yu mujj ya,
ne ma: «Ñëwal, ma won la séet bi, soxnas
Gàtt bi.»
10 Noonu Xelum Yàlla solu ma, malaaka
ma yóbbu ma ci kaw tund wu réya réy.
Noonu mu won ma Yerusalem, dëkk bu
sell bi, muy wàcce ci asamaan, jóge ca
wetu Yàlla,
11 ànd ak ndamu Yàlla. Leeraayam mel
ni leeraayu per bu jafe lool, ni jamaa buy
ray-rayi.
12 Miir bu réy te kawe moo ko wër te am
fukki bunt ak ñaar, bu ca nekk malaaka
taxaw ca wet ga. Ca bunt ya bind nañu ca
fukki tur ak ñaar, yu giiri bànni Israyil.
13 Ca penku am na fa ñetti bunt; ca nor
ñett; ca sudd ñett ak ñett ca sowu.
14 Samp nañu miiru dëkk ba ci fukki
fondamaa ak ñaar, yu ñu bind turi fukki
ndawi Gàtt ba ak ñaar.
15 Ki doon wax ak man amoon na
nattukaay, di bantu wurus bu mu doon
natte dëkk ba ak miir ba ko wër, ak bunt
ya.
16 Dëkk ba dafa kaare, guddaay ba ak
yaatuwaay ba ñoo tolloo. Mu natt dëkk
ba ak bant ba mu yor. Guddaay ba ak

* **20:8** ***Gog ak Magog*** ñooy misaal bañaaley Yàlla ak yu gaayi Yàlla yi, ni ko yonent Yàlla Esekiyel waxe woon.
* **21:16** Maanaam ñaari junni ak ñaar téeméeri kilomet.

yaatuwaay ba ak taxawaay ba lépp tolloo,
di fukki junni ak ñaar ciy estat*.
17 Malaaka ma natt miir ba nattub nit,
fekk miir ba di téeméer ak ñeent fukk ak
ñeenti xasab†.
18 Miir ba, jamaa lañu ko liggéeye, te
dëkk ba di wurusu ngalam, leer ni weer
bu set.
19 Fondamaay miiru dëkk ba rafetale
nañu leen xeeti per yu nekk.
Fondamaa bu jëkk ba jamaa la;
ñaareel ba, per bu bulo bu ñuy wax safiir;
ñetteel ba, per bu wert bu ñuy wax
kalseduwan;
ñeenteel ba, per bu wert te lerax, bu ñuy
wax emëróot;
20 juróomeel ba, per bu xonq bu ñuy wax
sardonigsë;
juróom benneel ba, per bu xonq curr bu
ñuy wax sarduwan;
juróom ñaareel ba, per bu mboq bu ñuy
wax kirisolit;
juróom ñetteel ba, per bu wert ni géej bu
ñuy wax beril;
juróom ñeenteel ba, per bu mboq bu ñuy
wax topaas;
fukkeel ba, per bu wert bu ñuy wax
kirisoparas;
fukkeel ba ak benn, per bu bulo bu ñuy
wax yasent;
fukkeel ba ak ñaar, per bu yolet bu ñuy
wax ametistë.
21 Fukki bunt ya ak ñaar, ay per yu weex
lañu. Bunt bu nekk di benn per kepp.
Péncu dëkk ba di wurusu ngalam, leer ni
weer bu set.
22 Gisuma ca dëkk ba kër Yàlla, ndaxte
Boroom bi Yàlla Aji Man ji ak Gàtt ba
ñooy màggalukaay ba.
23 Dëkk ba soxlawul jant walla weer
ngir leeral ko, ndaxte ndamu Yàlla moo
koy leeral, te Gàtt ba moo nekk làmpam.
24 Xeeti àddina dinañu dox cig leeram,
te buuri àddina dinañu ca indi seen
ndam.
25 Bunti dëkk ba duñu tëju bëccëg, te
guddi du fa am.
26 Dinañu fa indi ndamu xeet yi ak seen
alal.
27 Dara du fa dugg lu am sobe, mbaa
kenn kuy sóobu ci ñaawteef walla fen. Ñi
ñu bind ci téereb dund bu Gàtt bi rekk
ñoo fay dugg.

22

Dexu ndoxum dund mi

1 Noonu malaaka ma won ma dexu
ndoxum dund, mu leer ni weer bu set, di
génn ca gàngune mu Yàlla ak Gàtt ba,
2 xellee ca digg péncu dëkk ba. Ca weti
dex ga amoon na ca garabu dund, guy
meññ fukki yoon ak ñaar, di meññ weer
wu nekk, te xob ya di faj xeet yi.
3 Musiba dootul am. Gàngune mu Yàlla
ak Gàtt bi mu ngi ci dëkk bi, te ay jaamam
dinañu ko jaamu.
4 Dinañu gis xar kanamam, te turam
dina nekk ci seen jë.
5 Guddi dootul am, te kenn dootul
soxla leeru làmp walla naaju jant, ndaxte
Boroom bi Yàlla moo leen di leeral. Te
dinañu nguuru ba fàww.
6 Noonu malaaka ma ne ma: «Wax
jii ju wóor la te dëggu. Boroom bi,
Yàlla jiy leeral xeli yonent yi, moo yónni
malaakaam, ngir mu won ay jaamam
mbir yi dëgmël di ñëw.»

Yeesu Kirist dina délsi

7 «Maa ngi ñëw léegi. Yaw miy sàmm
waxi Yàlla, yi ci téere bii, barkeel nga.»
8 Man Yowaana maa dégg mbir yii te
gis ko. Ba ma ko déggee te gis ko, damaa
daanu ca tànki malaaka, ma ma ko doon
won, bëgg koo jaamu.
9 Mu ne ma: «Moytu koo def. Sa nawle
laa ci liggéey bi, yaw ak say bokki yonent
ak ñiy sàmm waxi téere bii. Jaamul
Yàlla.»
10 Mu ne ma it: «Bul tëj téere bii ak
waxi Yàlla yi mu ëmb, ndaxte waxtu wi
jege na.
11 Ku jubadi, na sax ci jubadeem; ku taq
sobe, na sigiñu ci sobeem; ku jub, na wéy
ci jëf yu jub; ku sell, na ci ŋoy.»
12 Yeesu nee na: «Maa ngi ñëw léegi,
indaale pey gi, ngir delloo ku nekk lu
méngoo ak lu mu def.
13 Man maay Alfa di Omega, ki jëkk tey
mujj, maay njàlbéen gi, di muj gi.

† **21:17** Maanaam juróom benn fukki meetar ak juróom.

14 «Yéen ñi fóot seeni mbubb, ngir saña
lekk ci garabu dund gi te dugg ci bunti
dëkk bi, barkeel ngeen.
15 Waaye ñi ci biti ñooy xaj yi ak
luxuskat yi ak njaalookat yi ak bóomkat
yi ak xërëmkat yi ak ñépp ñiy sopp fen te
wéye ko.
16 «Man Yeesu maa yónni sama
malaaka, ngir mu seede leen mbir yii ci
digg mboolooy ñi gëm. Man maay car, bi
soqikoo ci Daawuda, di biddiiwu njël bu
leer bi.»
17 Te Xelum Yàlla ak séetu Gàtt bi ñu
ngi naan: «Ñëwal!»
Képp ku dégg wax jii, na ne: «Ñëwal!»
Na képp ku mar, ñëw; ku bëgg, duyal
ci ndoxum dund mi te doo fey dara.
18 Man Yowaana maa ngi koy wax képp
ku dégg waxi Yàlla, yi nekk ci téere bii:
ku ci yokk dara, Yàlla dina dolli ci sa
mbugal musiba, yi ñu wax ci téere bii.
19 Ku dindi dara ci waxi Yàlla, yi nekk
ci téere bii, Yàlla dina dindi sa wàll ca
garabu dund ga ak dëkk bu sell ba, ñaar
yooyu ñu bind ci téere bii.
20 Kiy seede mbir yii nee na: «Waaw,
maa ngi ñëw léegi.»
Amiin. Boroom bi Yeesu, ñëwal!
21 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu ànd ak
yéen ñépp.